Fascicola 6.—1926—1927

IOAN NECULCE

BULETINUL MUZEULUI MUNICIPAL IAŞI

DIRECTOR: GH. GHIBĂNESCU

CUPRINSUL:

I A Ş I

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE „VIAŢA ROMÂNEASCĂ"

1927

Preţul 250 lei

AVIS

Preţul Fascicolei I, apărută în 1921 e de 60 lei
„ „ II, „ „ 1922 „ „ 90 lei
„ „ III, „ „ 1923 „ „ 200 lei
„ „ IV, „ „ 1924 „ „ 200 lei
„ „ V, „ „ 1925 „ „ 200 lei
Fascicola de faţă pe anul 1926--927 „ „ 250 lei
Toate la un loc se expediază recomandat contra plăţei de 1000 lei.

Mandatele poştale să se trimeată pe adresa D-lui MIHAI COSTĂCHESCU, casierul Muzeului, Iaşi, str. Fătu, 6(12).

Corespondenţa ce priveşte Redacţia a se adresa D-lui GH. GHIBĂNESCU, Directorul Buletinului, str. Rafail nr. 1 Iaşi.

Persoanele, cari vor binevoi a dona orice obiect pentru Muzeul Municipal, se vor adresa D-lui SEVER ZOTTA, Conservatorul Muzeului, strada Cuza-Vodă, în curtea Bisericei Golia.

Scopul Societăţei Istorico-Arheologice a Muzeului Municipal Iaşi este de a publica un BULETIN, cu cuprins istoric şi arheologic, care va cuprinde acte de proprietate, sau de interes public, care privesc Iaşii, inscripţii lapidare, acte ale bisericilor din Iaşi, vederi fotografice ale monumentelor din Iaşi, hărţi, planuri, facsimile, genealogii, documente de importanţă istorică sau economică, ce privesc Moldova întreagă.

Fascicola 6. 1926—1927

IOAN NECULCE

BULETINUL MUZEULUI MUNICIPAL IAŞI

DIRECTOR: GH. GHIBĂNESCU

CUPRINSUL:

I A Ş I

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE „VIAŢA ROMÂNEASCĂ“

1927

Fascicola 6.—1926—1927

Fascicola VI-a (1926)

IOAN NECULCE
BULETINUL MUZEULUI MUNICIPAL, IAŞI

CONTRIBUŢIUNI
la
Topografia Balcanică în Evul Mediu
I
PROCOP DIN CESAREA

DE
† C. LITZICA

INTRODUCERE

Preocupările de critică verbală sau critică de texte sunt, la noi, relativ recente. Abia în ultimii ani lucrările pe acest teren stau la înălţimea cerinţelor zilei, pe când în deceniile trecute nu numai că nu corespundeau acestor cerinţi, dar îţi lăsau impresiunea că autorii lor nici nu înţeleseseră exact natura problemelor, pe care trebuiau să le rezolve.

Tiparul a schimbat din fundament sistemul multiplicării şi transmiterii textelor practicat în antichitate şi în veacul de mijloc; în locul copierii cu mâna, lucrare grea, migăloasă, îndelungată şi expusă la tot felul de erori, cari apoi se perpetuau, sporind şi înmulţindu-se din veac în veac, a venit reproducerea repede, uşoară şi lipsită de erori, prin tipografie; îmbunătăţirile practice şi corecturile amănunţite ne-au deprins cu faptul banal că textele publicate sunt, de cele mai multe ori, lipsite de orice eroare şi ne-au făcut să pierdem prea des din vedere că lucrul stă cu totul altfel pentru textele vechi. La un text modern, şi autorul şi tipograful îşi dau toate silinţele să-l prezinte publicului absolut fără greşeli, încât cititorul este sigur că are înaintea ochilor un text corect, exact, în orice caz textul *propriu, original*, al autorului şi singura lui grijă este să înţeleagă sau să guste ceia ce spune autorul. La textele vechi, transmise de veacuri prin tradiţiunea manuscriptă, suntem siguri că avem înaintea noastră un text greşit, corupt, plin de erori, cu atât mai multe cu cât este mai mare şi mai vechiu, încât aici prima noastră grijă trebue să fie înlăturarea erorilor.

Din această situaţiune specială a eşit o disciplină, pe care la textele moderne avem foarte rar ocaziunea să o vedem aplicată, dar fără care editarea şi citirea textelor vechi aproape că nu-i cu putinţă. Este aşa numita critică verbală sau critica textelor, să purifice textele de erorile datorite copiştilor. Primele ei manifestări, în epoca Alexandrină cu Zenodot şi Aristarh, au eşit din nevoea de a cerceta textele homerice. La Romani, Cicerone se plângea de greşelile manuscriptelor; Marţial cercetează singur copiile poeziilor sale, spre a le împărţi la prieteni; mai târziu, gramaticii latini după modelul celor Alexandrini, fac ediţiuni corecte ale autorilor clasici; în epoca bizantină

Nota. Publicăm acest studiu al răposatului profesor C. Litzica cu autorizarea soţiei sale, d-na Constanţa C. Litzica, Bucureşti, care ne-a încredinţat ms. original
Direcţiunea

toţi gramaticii fac critică şi ne dau aşa numitele *vulgata:* dar toate acestea n'au putut împiedecà textele greco-latine să ne parvie grav deteriorate.

Dacă pe timpul Alexandrinilor sau al lui Cicerone se simţia nevoea unei cercetări a textelor, cu atât mai puternic se simte azi această nevoe, după ce timp de 15—20 veacuri aceleaşi texte au fost continuu deteriorate, după ce ignoranţa copiştilor, uitarea limbilor vechi, transformările continue ale scrierii, au putut înmulţi la infinit numărul erorilor. Nu există azi text vechiu, care să ne fi parvenit corect, pentru motivul foarte puternic că nu este omeneşte posibil să existe o copie corectă; toate copiile au erori, iar critica verbală îşi propune tocmai să le înlăture.

Totuşi, cu toate serviciile mari pe cari critica le-a putut şi le va mai putea face pentru îndreptarea erorilor, disciplina aceasta nu s'a bucurat şi nu se bucură de o prea mare vază. Motivul de căpetenie trebueşte, cred, căutat în faptul că îndreptările şi conjecturile criticilor au foarte des, pentru publicul neiniţiat, un caracter de divinaţie, sau oricum, de un foarte pronunţat subiectivism. Iată, spre pildă, un caz, la prima vedere, caracteristic. La Procop din Cesarea (bell goth. I, 7 = ed. Haury vol. II. p. 33, 17-24) este vorba de un oracol Sibyllin, în latineşte, în care se spunea că după cucerirea Africei va pieri lumea, şi ale cărui prime vorbe sună în manuscripte ἀερίσας ἄρτα Din aceste silabe fără rost şi înţeles, marele filolog Cobet (în revista Mnemosyne V p. 324 = Var. Lection. p. 477) a scos verbele latine *Africa capta.* Depărtarea în aparenţă este atât de mare, încât cei neiniţiaţi sunt dispuşi să surâdă şi să nu dea nici un crezământ conjecturei şi nici o însemnătate disciplinei. Să urmărim totuşi mai de aproape lucrul. Din textul lui Procop se vede bine că citatul este în latineşte, încât silabele greceşti ascund în dosul lor vorbele latine. Toată chestiunea este cum a putut ajunge primul copist, care a comis eroarea, dela vorbele latine cari, erau în original, la vorbele greceşti pe cari le citim acum. Cea mai simplă din toate ipotezele este următoarea: Confuziunea s'a făcut în faza, când manuscriptele lui Procop erau încă sub forma literilor majuscule, care prezintau cele mai multe asemănări cu majusculele latine; scriind silabele de mai sus cu litere majuscule şi ţinând samă de faptul că litera σ se scria C, ajungem la forma următoare: AEPICACAPTA. Fără să facem nici o schimbare, vedem că ultimele 5 litere, care în alfabetul grec s'ar citi σαρτα, în cel latin ne dau *capta*; iar partea iniţială, admiţând o foarte uşoară confuzie între E şi F, între P şi R, ne dă Africa. Iată deci explicată toată conjectura lui Cobet, care este pe deplin confirmată de însuşi textul lui Procop, unde se spune că, după oracolul în chestiune, pământul se va prăpădi după cucerirea Africei (ἡνίκα ἂν Ἀφρικὴ ἔχηταί = Africa capta).

Chiar din acest exemplu se vede că conjecturile nu sunt şi nu pot fi un simplu efect al unui hasard fericit sau al unor calităţi divinatorii, ci că se întemeiază pe cunoştinţa exactă nu numai a limbei, în care e scris textul, ci mai întâi şi mai presus de toate pe cunoaşterea deplină a paleografiei respective. Se înşală cine crede că învăţând aşa numitele regule de critică, poate corecta, indiferent, ori ce fel de texte; de fapt învăţăm a corectà anume texte: greceşti, româneşti, latineşti, etc., căci dacă principiile generale sunt aceleaşi, în schimb aplicarea lor practică variază dela limbă la limbă, după natura fiecărui fel de scriere: căci singurul temei real, obiectiv al criticei textelor este paleografia; fără ajutorul paleografiei, critica ar fi o pierdere de vreme sau o glumă de rău gust.

O a doua condiţiune sine qua nou a criticei verbale este cunoaşterea exactă a vieţei şi timpului, de când datează textul. Foarte multe conjecturi greşite şi cari au aruncat discredit asupra disciplinei întregi se explică tocmai prin faptul că anumite părţi din viaţa, din literatura, din religia poporului în chestiune nu ne sunt cunoscute. Un exemplu clasic ni-l dă aceiaş mare Cobet, care găsind în Suidas următoarea ştire:

χριστόδωρος Θηβαῖος ἔγραψε—θαύματα τῶν ἁγίων ἀναργύρων κοσμᾶ καὶ δαμιανοῦ, spune[1]) : „Non memini me videre absurdiorem erorem quam ΑΝΑΡΓύρων pro ΜΑΡΤύρων." Totuşi conjectura lui Cobet este hotărît greşită şi inutilă: Sf. Cosma şi Damian, medici renumiţi cari vindecau boalele fără plată, fără arginţi, poartă în hagiografia greacă medievală calificarea curentă de ἀνάργυροι (= cei fără de arginţi); Cobet desigur n'ar fi propus corectura, dacă ar fi avut cunoştinţă de acest lucru.

Fără cunoaşterea amănunţită a limbei, a paleografiei şi a vieţii întregi a poporului respectiv, unită cu o mare cumpătare, critica verbală sau este cu neputinţă sau devine o simplă *Spitzfindigkeit*, cum îi zice filologul Boekh, adică o isteţime voită şi inutilă. De fapt, aşa s'a şi întâmplat foarte des, iar rezultatul este că numărul conjecturilor s'a înmulţit în aşa chip, încât nici măcar 5 la sută nu sunt plausibile. Un exemplu va lămuri lucrul mai bine. Una din cele mai de samă ediţiuni ale lui Eschyl este a lui Wecklein, în 2 volume; volumul I, 670 pagini, cuprinde textul, scoliile şi aparatul critic; vol. II, 400 pagini, conţine numai *conjecturile puţin sigure* (minus certas, zice editorul) căci pe cele sigure le-a trecut în vol. I. Faţă de acest potop nu mai poate fi surprinzător discreditul aruncat asupra criticei verbale.

Cu toate acestea critica textelor are în sprijinul ei şi foarte puternice dovezi practice şi un foarte tare argument teoretic. Dovezile practice constau din strălucita confirmare, pe care manuscripte ulterior descoperite sau consultate au dat-o unor conjecturi mai vechi. Aşa, spre pildă, la Lucian Dial. mort. X, 374, în loc de ἱὼ πάθωμεν Valckenaer a propus εὐπλοῶμεν, confirmat apoi de manuscriptul Gorlicensis; la Libanius VII, p. 457, 10 (ed. Förster) Cobet scrie ἐθέλειν în loc de ἐθέλῃ, confirmat apoi de 3 manuscripte; tot la Libanius VII, 704, 17 Cobet propune σιωπῇ în loc de σιωπεῖν, confirmat apoi de 5 manuscripte. S'ar mai putea, fireşte, cità şi alte exemple din care să se vadă că critica obiectivă şi precaută poate ajunge la rezultate sigure şi indiscutabile. Este însă şi un alt argument, care mi se pare mai puternic decât dovezile practice şi pe care voesc să-l pun în evidenţă.

In ştiinţele numite experimentale, cum e fizica sau chimia, cercetătorul are drept armă puternică de învestigaţie tocmai experimentul: după nevoe el poate provocà, de câte ori voeşte, fenomenul spre a-l observà şi a-i determinà legile.

Sunt însă ştiinţe, unde experimentul nu-i cu putinţă; în acest caz cercetătorul trebue să se mărginească la simpla observaţie. Este, fireşte, aici o inferioritate; totuşi şi ştiinţele de observaţie pot ajunge la găsirea cauzelor şi formulare de legi riguroase, cum a ajuns de pildă linguistica.

Intre ştiinţele, de observaţie trebue să numărăm şi critica. Ea purcede dela eroarea de fapt constatată într'un text. Câtă vreme se va mărgini să vindece eroarea prin simplă ghicire, fără a-i căutà şi explica cauzele, critica nici nu-şi merită numele. Ea devine disciplină ştiinţifică numai atunci, când caută cauzele erorii, când adună cazurile similare, le aşează în serii, scoate din ele principiul lor conducător, pentru ca pe temeiul lui să propună îndreptarea explicativă. Conjectura izolată, oricât ar fi de frumoasă şi de bună, nu are valoare probantă. Numai mulţimea cazurilor, în care se repetă aceiaş eroare, permiţându-ne să aflăm cu siguranţă cauzele erorii, ne dă şi dreptul să corectăm cu certitudine obiectivă pasagiile greşite. Pentru acest temei metodologic cred că critica are dreptul să ia loc în rândul disciplinelor ştiinţifice.

Rolul ei fiind înlăturarea erorilor datorite copiştilor, se impune o scurtă privire asupra acestor erori.

Mai întâi trebue să citez erorile *inevitabile*. Oricât de atent, de cult sau de bine

1). Collecta Crit. p. 165.

voitor ar fi un copist, totuşi în copia sa se vor găsi fără voia lui erori acolo, unde în original lipseşte o foae, sau e arsă, ruptă, deteriorată, pătată în aşa chip în cât nu se pot citi una sau mai multe vorbe.

Aceste erori, destul de grele de descoperit, sunt aproape imposibile de vindecat, dacă întâmplător lacuna se află în toate mss.

O a doua categorie de erori este aceea a erorilor voite. Cu bună ştiinţă se falsifică textul original, copistul introduce dela sine vorbe şi pasagii, care nu erau în arhetipul său, şi le introduce spre a obţine anume efecte ; aşa, spre pildă, copistul face schimbare spre a cerceta textul din punct de vedere gramatical sau literar mai exact spre a-l pune în concordanţă cu anumite teorii gramaticale ori literare, cari au curs în timpul său ; înlocueşte vorbe cari i se par arhaice sau eşite din uz cu vorbe moderne sau familiare ; forme care i se par neînţelese le elimină spre a pune în locul lor forme cu înţeles; în fine introduce vorbe şi chiar pasagii întregi spre a schimba sensul textului şi a-l confirma propriilor sale vederi politice, sociale, religioase, literare etc...

In fine, a treia şi ultima categorie de erori este aceia a erorilor numite *accidentale*, de care copistul ar putea scăpă şi pe care totuşi le comite, fiindcă e prea obosit, sau nu destul de atent, nu destul de ager, nu destul de cult, etc... Aci intră nesfârşita serie de confuziuni de sunete, de litere şi de vorbe, de omisiuni, de repetiţiuni, de substituţiuni etc... cari au deformat la nesfârşit textele vechi, şi pe cari în bună parte critica textelor izbuteşte încet încet să le alunge.

Lucrarea de faţă nu este un tractat de critică, încât nu am să studiez în amănunt toate felurile de erori ; ea urmăreşte scopul de a da o contribuţiune la nomenclatura topografică a peninsulei balcanice în veacul de mijloc, pe temeiul operei περὶ κτισμάτων a lui Procopiu din Cesarea. Insă în această operă, aşa de bogată în amănunte topografice, mişună erorile de text şi pentru înlăturarea lor este absolută nevoe de o orientare critică. Din această causă prima parte a lucrării de faţă, ca un fel de introducere la critica textelor greceşti, se va ocupa numai de erorile de texte uzuale, dese, în special de cele din categoria a 3-a, dintre cari unele le vom regăsi apoi şi la Procop ; iar partea a 2-a se va ocupă de chiar textul grec şi de amănuntele toponimice.

CAP. I

Indrumări la critica textelor greceşti

Inainte de a intra în chiar fondul chestiunii, e necesară o scurtă lămurire.

Erorile, de care ne vom ocupă în special, sunt cum am spus, cele *accidentale*, a căror cauză este, de cele mai multe ori, scrierea.

Cu privire la scrierea greacă, spre a putea urmări diversele corecturi, de cari va fi vorba mai jos, trebue să se ştie că ea a trecut prin diverse faze, Prima este faza *capitală*, pe care o întâlnim în inscripţiuni şi de care nu avem să ne ocupăm. Din scrierea capitală a eşit foarte timpuriu scrierea *majusculă*, care s'a întrebuinţat în manuscripte vreme foarte îndelungată, încât se poate spune, fără teamă de a greşi, că toate textele greceşti anterioare sec. VIII au trebuit negreşit să treacă şi prin faza majusculă. Din majusculă s'au dezvoltat apoi 2 scrieri deosebite: una este *cursiva*, de o întrebuinţare mai restrânsă şi pe care o găsim în special pe papyri ; alta este *minuscula*, care s'a lăţit foarte mult, s'a perpetuat cu destule schimbări până azi şi care este scrierea tuturor manuscriptelor greceşti, pergament sau hârtie, din veacul al IX-a încoace.

Pentru critica textelor, fasele care au o deosebită importanţă sunt majuscula şi minuscula. Cea dintăi oferea, cum vom vedea, prilejuri de erori prin faptul că vorbele nu se separau unele de altele şi foarte multe litere se puteau confunda între ele; în cea de a doua cauza erorilor era, pe lângă asemănările de litere, altele decât în majusculă, ligaturile şi abreviaţiunile.

După aceste câteva lămuriri, să trecem acum la cercetarea erorilor.

A. *Confuziuni de sunete.* Transformările pe care le-a suferit limba greacă în decursul vieţei sale au avut drept rezultat că dela un moment oarecare scrierea, care la început era pur fonetică, a ajuns să nu mai corespundă pronunţării reale, iar partea unde această nepotrivire se vădeşte mai mult este vocalismul Dispărând deosebirile de cantitate, a dispărut se înţelege şi deosebirea între ο şi ω, şi mai târziu şi deosebirile între αι şi ε, între η ι, ει, οι, υ Pe de altă parte conservarea ortografiei tradiţionale era pricină de veşnice confuziuni şi erori. Uneori aceste confuziuni n'au nici o importanţă pentru critica textelor, întrucât constitue simple erori ortografice lesne de înlăturat; spre pildă în Epistola către Thesalonikeni (I, 3) un ms din Vatican ne dă 'αδειαλίπτος în loc de 'αδιαλείπτως. Este nesfârşit numărul erorilor de acest fel, dar ele nu prezintă nici o greutate, când sunt de felul celei de mai sus. Sunt însă cazuri când o eroare ortografică poate fi mult mai gravă în urmări. Aşa:

1. la Demosthene πρὸς Λεπτίνην 473, (= ed. Teubner 1882, p. 19, cf. Cobet, Miscel. Crit. p. 497):

εἴ τις ἐκείνους τοὺς καιροὺς ἰδὼν ἢ παρὼν ἤ τινος εἰδότος διεξιόντος ἀκούσας Cum observă Cobet, un contimporan (παρών) poate vedea (ἰδών), faptele, dar cine nu-i contimporan nu le vede, ci le *ştie*, aflându-le dela altul; deci în loc de ἰδὼν trebue negreşit să scriem εἰδώς.

2. Procop. de aedif. IV (ed. Haury) p. 103. 21—22. Vorbind de obiceiul barbarilor de a face război, spune că ei nu pornesc la război după o solie regulată, nici nu-l termină printr'un tractat, ci; ἐγχειρίσαι μὲν ἀπροφασίστως, καταλῦσαι δὲ σιδήρῳ μόνῳ. Verbul ἐγχειρίζω însemnează *înmânez,* şi aici este absolut nepotrivit; ne-ar trebui un cuvânt cu sensul de *a începe, a întreprinde,* ceia ce a făcut pe editorul Haury să scrie ἐγχειρῆσαι, pe temeiul unei simple confuziuni de sunete, verbul ἐγχειρέω având tocmai înţelesul potrivit.

Uneori confuziunile de sunete, ajutate poate şi de ceva confuziuni de litere, despre cari vom vorbi mai jos, au produs deformări atât de profunde ale textului, încât restabilirea lui este foarte anevoiasă, de nu chiar imposibilă. Un exemplu absolut caracteristic este cred următorul.

In ms. Monac gr.

3. 201. fol. 97r este un mic text atribuit lui Constantin Manasse, şi unde în rândul al doilea găsim verbele: ὅπας τ' αἴσω, λόφοι τ' ἐπύλι ἄβατε λογισμοῖς. Ceia ce la prima vedere este lipsit de orice înţeles, devine foarte limpede dacă, fără nici o schimbare adâncă, ci numai prin eliminarea confuziunilor de ortografie cauzate de pronunţarea modernă, scriem: ὦ παστὰς ἐλόφωτε, πύλη ἄβατε λογισμοῖς Tot aşa, în aceiaş bucată, ceva mai jos, în loc de: αἴτια ζωῆς δίδως σκαιῶς σαπρῷ ξεναγεῖς αἰωνίου, am scrie: αἴτια ζωῆς δίδως καὶ ὅσα πρόξενα γῆς αἰωνίου. Intreaga bucată este plină de astfel de confuziuni.

B. *Despărţiri greşite.* După cum am spus, în textele scrise cu majuscule vorbele nu erau despărţite; pe de altă parte în aceste manuscripte nu erau nici accente, nici spirite, nici semne de înterpuncţiune; dacă la acestea mai adăogăm confuziunile, pe care le puteau cauza fie asemănările fonetice, ca în cazurile de mai sus, fie asemănările grafice, cari cum vom vedea în curând erau foarte numeroase, uşor înţelegem cum copiştii inculţi au putut foarte des comite erori în despărţirea cuvintelor, fie unind silabe, care

trebuiau despărţite, fie despărţind silabe, care trebuesc unite. Uneori eroarea lor se mărginea aici; alteori însă mergea şi mai departe: prin diviziunea greşită a vorbelor eşiau propoziţiuni fără înţeles, ceia ce făcea pe mulţi copişti să *corecteze* ei textul, adică, de fapt, să adaoge o a doua eroare pe lângă cea dintâi a separaţiunii greşite.

Vom împărţi deci exemplele în două categorii: a) Despărţiri greşite pur şi simplu; b) Despărţiri greştite cu corecturi.

a. Despărţiri greşite pur şi simplu

4 Plutarch. Quaest. graec. 299 b = ed stereot Tauchnitz (Leipzig 1866) vol. II, p. 320'

Femeile din Eleia chiamă în versuri pe Dionysos, εἶτα δὶς ἐπᾴδουσιν Ἄξιε ταῦρε.

Numirea de taur, când e vorba de Dionysos, nu ridică nici o obiecţiune, dar adjectivul ἄξιος = *vrednic* nu are aici nici un sens. Totul însă se înţelege uşor, dacă admitem din partea copistului, o diviziune greşită a literilor, şi citim ἐπᾴδουσι νάξιε, în loc de ἐπᾴδουσιν ἄξιε. In acest caz Νάξιε Ταῦρε ca apelativ a lui Dionysos, ne face să ne gândim la cultul dionysiac, foarte întins în insula Naxos. In Wissova, s. v. Dionysos, col. 1024 cititm: „Hier ist vor alem Naxos zu neunen, der an dionysischem Ruhm keine andere Insel je gleichgekommen ist.“ Cf. şi spusele lui Plutarh, Symposiac. 741 A. (Cobet, Collect. Crit. p. 497).

5. Antiphon Περὶ του Ἡρῴδου φόνου, 62.

Οὐδὲ (alte mss. au οὐ γὰρ) ἔδει κινδυνεύειν αυτον περί τε αὑτοῦ καὶ περὶ ἐμοῦ, ἐνταῦθα δ' ὑπεβούλευεν.

Nici οὐδὲ nici οὐ γὰρ nu dau înţeles mulţămitor. Blass, în ediţia sa propune οὗ δὲ unde însă trebue), având ca corespunzător pe ἐνταῦθα de mai jos.

6. N. Mesarites, Răscoala lui Ioan Komnenos, ed. Aug. Heisenberg, Gymnasialprogramm Würzburg 1907, p. 35, 19:

οὐ περιηργυρωμέναι, οὐκ ἐχρυσωμέναι (= neargintate, neaurite)

Perfectul ἐχρυσωμέναι, fără reduplicare, este cam neobişnuit. De aceia Ed. Kurtz (Byz. Zeit. XVII 1908 p. 174) printr'o nouă separaţie a literilor propune, cu drept cuvânt, οὐ κεχρυσωμέναι

7. Diodor. Sicul. XV, 18 = ed. Bekker (Teubner 1853), vol. II, p. 456, 6 10.

Γαὼς ὁ ναυαρχήσας τῶν Περσῶν ἐν τῷ κυπριακῷ πολέμῳ, 'αποστατήσων τοῦ βασιλέως καὶ τούς τε λακεδαιμονίους και τον Αἰγυπτίων βασιλέα παρακεκληκὼς εἰς τόν πρὸς Πέρσας πόλεμον, δολοφονηθεὶς ὑπο τινων οὐ συνετέλεσε τήν προαίρεσιν

Atât din context, cât şi din capit 9 al aceleiaşi cărţi se vede foarte bine că Gaos făcuse de mai înainte defecţiune şi chemase în ajutor pe Lacedemoneni şi pe Egipteni. Faţă de această stare de lucruri, viitorul ἀποστατήσων = având de gând să facă defecţiune, este absolut nepotrivit, şi se impune o corectare. Cel mai simplu mijloc spre a vindecà rana este propunerea lui Cobet (Collect crit. p. 245) de a citi ἀποστάτης ὤν, conjectură admisă şi de Bekker.

8. Diodor. Sicul. VIII, 22 = ed. Bekker (Teubner 1853) vol. I, p. 522, 8.

"Οτι οἱ Συβαρῖται γαστρίδουλοί ἦσαν καὶ τρυφηταί

Vorba γαστρίδουλος nu se mai întâlneşte nicăeri în toată literatura greacă, afară de acest loc al lui Diodor. De aceia Cobet Collect. Crit p. 238), admiţând o greşită contopire a două vorbe din partea vreunui copist, propune să citim γαστρὶ δοῦλοι.

9. Libanios, ed. Förster vol. II p. 570, 10—12.

Servitorul nu are nici o grijă, nici de hrană, nici de îmbrăcăminte, nici de boală. Καὶ ἀποθνήσκοντί γε φόβος ουδεὶς ταφῆς Περιταφέα γὰρ αὑτὸν ἔχει τὸν δοκοῦντα μὲν δεσπότην, ὄντα δὲ δοῦλον.

Aşa este lectura tuturor manuscriptelor. Trebue totuşi să observ, întâi, că forma

compusă περιταφεύς nu se mai găseşte nicăeri în literatura greacă, ci numai forma simplă ταφεύς; pe de altă parte φόβος οὐδεὶς ταφῆς ar însemna *nici o teamă de înmormântare,* pe când sensul cere: *nici o teamă cu privire la înmormântare,* încât, pe lângă genetivul τ φῆς, ne-ar trebui prepoziţiunea περί. Pentru aceste motive Dindorf în *Thesaur.* (H. Stephani) s. v. περιταφεύς a propus corectura: φόβος οὐδεὶς ταφῆ πέρι Ταφέα γὰρ etc., conjectură admisă şi de Cobet (Collect. crit. p. 124) şi de editorul Förster.

10. Andoeides, περὶ τῶν μυστηρίων, 71.

Τὴν δὲ κατηγορίαν ποιεῖται κατὰ ψήφισμα πρότερον γενόμενον, ὃ εἶπεν εἰς ὅτι μηδ 'ίσου (alte manuscripte au εἰς ὅτι μήδ'ἴσον (alte manuscripte au εἰς ὅτε μήδ ἴσον) ἐμοὶ προ ήκει οὐδεν.

Andoeides, fiind acuzat de impietate, spune că această acuzare i s'a adus pe temeiul unui decret (ψήφισμα) pe care l-a propus... (urmează vorbele fără sens aici εἰς ὅτι μηδ' ἴσου); vine apoi propoziţia: nimic nu mă priveşte. După ψήφισμα. ὃ εἶπεν, ne-am aşteptà la indicarea persoanei care a propus decretul; fraza următoare începe cu ὁ μὲν γαρ εἶπεν (aceasta a spus), fără să se arăte cine anume. Este foarte probabil deci că în cuvintele εἰς ὅτι μηδ'ἴσου stă indicarea persoanei, care a propus decretul. Ţinând samă de pronunţarea greacă modernă, aceste vorbe, cu o uşoară schimbare ortografică, pot fi scrise 'Ισοτιμίδης οὗ, ceia ce restabileşte pe deplin înţelesul (= am fost acuzat pe temeiul unui decret, pe care l-a propus Isotimides, dar din care nu mă priveşte nimic).

C njectura, propusă de Reiske, este admisă apoi de toţi editorii.

11. Euripide.

ἄκαν θεῶν τισ εἴπαδ' οἱ καταστένα

Vorbe fără înţeles. Canterus (cf. Cobet Var. Lect. praef. X), printr'o nouă diviziune a vorbelor a scos versul corect şi cu înţeles:

ἃ κἂν θεῶ τις εἰπάδοι καταστένοι

b). Despărţiri greşite cu corecturi.

12. Strabo p. 290 = ed. Aug. Meineke (Teubner 1877) vol II p. 398, 3—12.

Dincolo de Rin locuesc Germanii, cari sunt asemenea şi la chip, şi la moravuri şi la felul de viaţă cu Celţii. Διὸ δίκαια μοι δοκοῦσι Ῥωμαῖοι τοῦτο αὐτοῖς θέσθαι τοὔνομα ὡς ἀν γνησίους Γαλάτας φράζειν βουλόμενοι γνήσιοι γὰρ οἱ Γερμανοὶ τῇ Ῥωμαίων διάλεκτον.

Strabo vrea să ne explice motivul pentru care Romanii au dat popoarelor germani de peste Rin numele de *Germani.* Iată explicarea lui: Germanii sunt foarte asemenea cu Celţii, parcă ar fi fraţi buni; în limba latină frate bun se zice *germanus;* din această cauză i-au numit aşa.

Nu este deci vorba dacă această numire li s'a dat pe drept (δίκαια ori nu; pe de altă parte ne-am aşteptà la adverbul δικαίως, nu la forma δίκαια. Pentru aceste motive Cobet Misc. Crit. p. 135) corectează: διὸ δὴ καί μοι. Avem deci o separaţie greşită unită cu o corectare greşită a copistului (δίκαια din δὴ καί).

13. Libanios, ed. Förster, vol. VII, p. 62, 2-4.

Un avar mergând la o heteră, e întâmpinat cu batjocură. Μία δε (τῶν θεραπαινίδων) προσελθοῦσα, πόσον οὐκ ἐλούσω, φησί χρόνον, ὦ βέλτιστε; ἐμοὶ μὲν γὰρ νὴ τὴν Ἀφροδίτην, δοκεῖς ἐξότου παρεγένου.

Aşa au toate manuscriptele. In această formă, batjocura servitoarei nu are nici un înţeles (nu te-ai scăldat, de când ai sosit aici), întru cât omul abia sosise. Cheia erorii ne-o dă Aristofane, Plut. v. 85, unde se află aceiaşi glumă şi cu aceleaşi cuvinte:

ἐκ Πατροκλέους: ἔρχομαι
ὅς οὐκ ἐλούσατ' ἐξότουπερ ἐγένετο.

Se impune deci să corectăm în pasagiul de mai sus: ἐξ ὅτουπερ ἐγένου cum a pro-

pus Cobet (Collect. crit. p. 303). Avem dar o separaţie greşită de silabe, urmată de o pretinsă corectare a copistului, care, după ce a scris ἐξότου, găsindu-se în faţa vorbei neexistente περεγένου, a înlocuit-o cu forma reală, dar nepotrivită aici, παρεγένου.

14. Iamblichos, Vit. Pythag. § 31 = ed. Weitermann (Paris, Didot, 1850) p. 22, 13—14. Pythagora a introdus la Greci toate ştiinţele.

Τὰ ἐπιστημονικὰ πάντα, ὅσα περιομματοποιὰ τῆς ψυχῆς ὡς ἀληθῶς.

Vorba περιομματοποιός nu numai că nu este cunoscută în limba greacă, dar nici nu are vreun înţeles. Reinesius a propus ὥσπερ ὀμματοποιά, conjectură care găseşte aproape confirmare în manuscriptul din Florenţa (F), care, după Cobet este originalul celorlalte manuscripte ale lui Iamblichos ; în F stă scris separat περί ὀμματοποιά.

Iarăşi separaţie greşită urmată de o pretinsă corectare a copistului (περί în loc de περ). Cobet, Collect. Crit. p. 319).

15. Libanios, ed. Förster, vol. IV, p. 120.

Φέρεις οὗτός τις δεῦρο βαδίζοντος λαβόμενοτος ἤρετο.

Aceasta e lectura tuturor manuscriptelor. Propoziţiunea nu are nici un înţeles. Cobet (Collect. Crit. p. 259) corectează astfel: Φέρ' εἰ σοῦ τις δεῦρο βαδίζοντος. Copistul, după ce a despărţit greşit primele cuvinte, apoi din ου τις a făurit un οὗτος τις, care a stricat cu totul înţelesul. Förster admite în ediţia sa corectarea propusă de Cobet.

16. Dio Chrysostom. ed. Dindorf Teubner 1857) vol. I, p. 338, 18—22.

Ὁ μὲν κόσμος οἶκός ἐστι πάνυ καλός τε καὶ θεῖος ὑπὸ θεῶν τε κατεσκευασμένος, ὥσπερ ὑπὸ τῶν εὐδαιμόνων τε καὶ πλουσίων καλουμένων ἀνδρῶν οὕστινας ὁρῶμεν κατεσκευασμένους.

Inţelesul frazei este limpede: Universul e o casă frumoasă, zidită de zei, după cum vedem (pe pământ) unele construite de oamenii bogaţi. Dar, din punct de vedere sintatic, relativul οὕστινας stă în aer, neavând un antecedent; vorba ἀνδρῶν este cel puţin nepotrivită, dacă nu inutilă; în schimb, în membrul al doilea, ar trebui un cuvânt care să însemneze *case*. Cobet (Collecţ. crit. p. 71) propune în consecinţă: ἀνδρῶνάς τινας, din care copistul a rupt întâi vorba ἀνδρῶν, în acord cu precedentul εὐδαιμόνων, iar din silabele rămase ας τινας, care formau un pronume femenin fără rost, a făcut, printr'o greşită corectare, οὕστινας la masculin, punându-l, poate, în legătură cu un subînţeles οἴκους.

17. Plutarh, Vita Pomp. cap. 80=ed. Sintenis (Teubner 1881) vol. III, p. 273, 21—23.

Οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον καῖσαρ ἐλθὼν εἰς Αἴγυπτον Αὔγουστος οὕτω καταπεπληγμένην τὸν μὲν προσφέροντα τὴν κεφαλὴν ως πολαμναῖον απεστράφη

Toate manuscriptele au aceastā lectură.

Toată fraza este lipsită de înţeles; în special vorba Αὔγουστος ridică cele mai multe dificultăţi, atât prin locul, pe care-l ocupă in frază, cât şi prin faptul că nu e vorba de August, ci de Iuliu Cezar. După conjectura lui Emperius. admisă de Cobet (Collect. Crit. 594 şi de Sintenis în ediţia sa, trebue să citim Αἴγυπτον ἄγους τοσούτου καταπεπληγμένην: am avea, deci, întâi o separaţie greşită (Οὕτω din -ουτου) şi în fine o confuzie de litere (γ în loc de σ).

18. Demosth. κατ' Ἀνδροτίωνος 610.

Deosebirea între un sclav şi un om liber este următoarea: Τοῖς μὲν δούλοις τὸ σῶμα τῶν ἀδικημάτων ἁπάντων ὑπεύθυνόν ἐστι, τοῖς δ'ἐλευθέροις, κἂν τὰ μέγιστα τύχωσιν ἀδικοῦντες, τοῦτο γ'ἔνεστι σῶσαι

Aşa au cele mai multe manuscripte, pe când cele mai bune ne dau lecţiunea τὰ μέγιστα ατυχῶσι, fără ἀδικοῦντες. De sigur că în original era ΤΑΜΕΓΙΣΤΑΤΥΧΩΣΙ, despărţit greşit de copişti: τὰ μέγιστα τύχωσι, ceia ce a provocat întroducerea inutilă a lui ἀδικοῦντές, spre a restabili înţelesul, care este deplin, dacă separăm τὰ μέγι τ' ἀτυχῶσιν (Cobet, Misc, Crit. p. 524 .

19. Dio Chrysost. ed. Dindorf (Teubner 1857) vol. I p. 243, 10—11.

ἕως ἄν, ἔφη, ἐπὶ τὸ ὕστατον ἀπέλθῃς τῆς γῆς

După cum observă Cobet (Collect. Crit. p 63) ***marginea pământului*** se zice în greceşte τὰ ἔσχατα τῆς γῆς, nu τὰ ὕστατα întru cât ὕστατος are mai mult sens temporal decât local. In consecinţă Cobet propune aici să scriem 'επὶ τοὔσχατον (cu crasă) şi explică greşala în modul următor: Din ΤΟΥΣΧΑΤΟΝ copistul, printr'o separaţie greşită, a făcut întâi τὸ υσχατον, şi apoi, de oarece vorba υσχατον nu există, a corectat-o copistul dela sine în ὕστατον [1]).

20. Strabo, 110 = ed. Meineke (Teubner 1877) vol. I p. 146, 7—8.

Omul incult vede soarele răsărind şi apunând, dar nu caută cauza fenomenului.

Τάχα δ'ἐπισκοποῖ μὲν ἄν τι, δόξει δ'ἐν τοῖς μαθηματικῶς λεγομένοις

Manuscriptele cele mai bune au ἐπισκοπεῖ. Această lectură întăreşte conjectura lui Madvig, aprobată şi de Cobet (Misc Crit. p. 115), τάχα δ'ἐπισκοπεῖ μὲν, ἀντιδοξεῖ δ'ἐν τοῖς etc.. (Poate că cercetează cauza, dar are o părere opusă). Separaţiunea greşită ἄν τι, a adus apoi corectarea nepotrivită ἐπίσκοποῖ, optativ din cauza lui ἄν.

c). Confuziuni de litere

De sigur că cele mai numeroase greşeli, cari desfigurează textele vechi greceşti, sunt cele provenite din confuziunea literelor. Şi acestea trebuesc deosebite în două clase: unele pentru scrierea majusculă, altele pentru cea minusculă. Toate însă au drept cauză pe de o parte asemănarea literelor, iar pe de alta ignoranţa copiştilor. Se cuvine să accentuăm aci faptul următor: Oricât de ignorant ar fi fost copistul, el tot trebuia să fi avut oarecari cunoştinţe nu numai de scrierea, ci şi de limba greacă, odată ce se apucase de meseria de copist. Când cunoaşte însă cineva o limbă, această cunoştinţă îi este ca un toiag, care-l sprijine mereu şi-l împiedecă să deformeze prea rău vorbele pe care le copiază. Dacă însă copiştii, cu tot sprijinul pe care-l aveau în înţelesul frazei şi al cuvintelor, comiteau totuşi nenumărate erori la vorbe comune, cu cât mai mult trebue să fi putut ei greşi, atunci când le lipsia acest sprijin! Şi de sprijinul înţelesului ei erau fatalmente lipsiţi la numele proprii, de persoane şi de localităţi, mai ales dacă le erau necunoscute. Ne putem deci lesne închipui cu câtă uşurinţă trebue să se fi deformat listele de numiri geografice şi din Procop şi din alţi scriitori, numiri absolut străine pentru copişti şi la care contextul nu poate fi de nici un folos. Tocmai din această cauză voiu da acestui paragraf o extindere mai mare, întru cât prin exemplele produse se luminează multe numiri greşite din Procop, şi am convingerea că pe această cale se vor mai lămuri încă multe lucruri în viitor. Voiu arăta întâi confuziunile de litere în scrierea majusculă şi apoi pe cele din scrierea minusculă, întru cât Procop ne oferă exemple pentru amândouă felurile de erori.

a. Confuziuni de litere în majusculă

a). Α — Λ

21. Euripide, Phoenis. vv. 175 – 6.

Antigona, invocând pe Artemis (Hecate), spune:

ὦ λιπαροζώνου θύγατερ 'Αλίου.
Σελαναία.

1). E curios că Dindorf în ediţia sa scrie τὸ ὕστατον, deşi în prefaţă p. XVII spune: Nec dubium quin .... scribendum sit τοὔσχατον.

Se ştie însă că Artemis nu era fiica Soarelui (Ἁλίου = Ἡλίου), ci a Latonei, încât este foarte probabil că în primul vers avem o greşală, pe care Badham (cf. Cobet, Var. Lect. praef. XI) a corectat-o în modul următor:

θύγατερ ΛΑΤΟΥΣΣΕΛΑΝΑΙΑ.

Grupul iniţial ΛΑ a fost citit greşit ΑΛ, iar din litera Τ copistul, fie greşind, fie voind să corecteze, a făcut Ι, ceia ce a dat vorba Ἁλίου; ca urmare, din cei doi Σ, prin haplografie, s'a făcut unul singur. Prin urmare, o întreită eroare, a cărei origine este confuzia literilor Α şi Λ.

Toţi editorii admit azi lectura Λατοῦς Σελαναία

22. Lucian, Dial. mort. X, 274 = ed. Iacobitz (Teubner 1893), vol. I, p. 153.

πέτασον τὸ ἱστίον, εὔθυνε, ὦ πορθμεῦ, τὸ πηδάλιον εὖ πάθωμεν

In locul verbelor εὖ πάθωμεν absolut nepotrivite aici, ne-am aşteptà la o urare cu sensul de *drum bun, călătorie fericită* sau ceva similar. Valckenaer, pe temeiul asemănării literelor majuscule Α şi Λ, Ο şi Θ, a propus εὐπλοῶμεν (ΕΥΠΛΟΩΜΕΝ în loc de ΕΥΠΑΘΩΜΕΝ). Am avea deci o confuziune de două litere, urmată de o separaţie greşită. Conjectura, admisă şi de Cobet (cf Var. Lect. p. 2), a fost apoi confirmată de manuscriptul Govlicensis şi primită de toţi editorii.

Exemplul acesta ca şi cel următor (No. 23) sunt caracteristice şi pentru confuziunea Ο—Θ

23. Stobaeus, Floril. cap. 103, 29. (ed. Basileae, 1543)

Τοῖς εὖ παθοῦσιν ἀντιπνεύσας ἡ τύχη τὰ πάντα συγχεῖ, πάντα ναυαγεῖν ποιεῖ.

Şi aici avem o confuziune la fel cu cea din exemplul precedent (Α Λ Ο Θ); Cobet (Var. Lect. p. 2) propune cu drept cuvânt să citim τοῖς εὐπλοοῦσιν .

24 Dio Chrysost. ed. Dindorf (Teubner 1857) vol I, p. 76, 21—22.

Ἐπειδὰν ἄρωσι τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῶν δεσμῶν.

După cum observă Cobet (Collect. Crit. p 56) *a da drumul din lanţuri* (Solvere vinculis) se zice λύειν ἐκ τῶν δεσμῶν, prin urmare în pasagiul de mai sus trebue să corectăm ἐπειδὰν λύωσι Avem deci, întâi confuziune înt'e Λ şi Α şi apoi o greşită corectură a copistului ἄρωσι în loc de ἄυωσι

b). *Δ* —Λ.

25. Libanios, ed. Förster, vol. VI, p. 455 4 - 6.

Τί γὰρ δὴ τότε παρὰ τὴν ἐκκλησίαν τῶν δοχθέντων ἀκούων οὐκ ἀναστὰς διεκώλυες.

După cum foarte bine observă Cobet (Coll. crit p 294) hotărârile adunării se numesc τὰ δόξαντα, nu τὰ δοχθέντα; pe de altă parte τὰ δόξαντα fiind hotărîrea luată, orice discuţiune ar fi tardivă faţă de hotărîre; discuţiunea e la locul ei înainte de a se fi hotărît, câtă vreme *se vorbeşte*. De aceia Cobet propune τῶν λεχθέντων, care pe urmă a fost confirmat şi de două manuscripte.

Avem deci confuziune între Λ şi *Δ*, între Ε (lunar Є) şi Ο

26. Libanios, ed. Förster vol. VI, p 432, 3-5.

Οὐδ᾽ αὐτὸς μὲν σιωπῶ, τοῖς δὲ ὑποβάλλω δημηγορίας καὶ ψηφίσματα, ἀλλά μοι σιωπᾶται μᾶλλον ἢ ταις ᾀδούσαις ἀηδόσιν.

A tăcea chiar mai mult decât privighitorile cari cântă, nu are absolut nici un înţeles; primul editor, Reiske, s'a gândit la corectura ἀλούσαις = prinse în colivie; părerea poporului este că privighitorile închise în colivie amuţesc. Conjectura lui Reiske, aprobată de Cobet, este admisă de ultimul editor Förster.

27. Dio Chrysost, ed Dindorf (Teubner 1857) vol. I, p. 29, 23—25.

Τὰς λακωνικὰς ἑστιάσεις τῶν φιλιτίων [δείπνων] μαθόντα παρ' ἐκείνου sc. ὁμήρου'. Λυκοῦργον νομοθετῆσαι τοῖς Σπαρτιάταις.

Pentru corectarea acestui pasagiu, Cobet (Collect. Crit. p. 53) citează următorul loc din

Plutarch (Licurg, 12): τὰ συσσίτια — Λακεδαιμόνια δὲ φιδίτια προσαγορεύουσιν, εἴτε ὡς φιλίας καὶ φιλοφροσύνης ὑπαρχόντων ἀντὶ τοῦ Λ τὸ Δ λαμβάνοντες, εἴτε ὡς πρὸς εὐτέλειαν καὶ φειδὼ εθιζόντων. Explicările etimologice ale lui Plutarh, oricât sunt de copilăroase, au totuşi avantagiul de a ne dovedi în mod indiscutabil că forma corectă este φιδίτια, cu Δ, nu cu Λ; în consecinţă, corectura lui Cobet trebueşte admisă atât aici, cât şi în toate locurile unde se regăseşte cuvântul, d. ex : Xenoph. Laced. III, 5; Hellen. V 4, 28 (în ambele pasagii editorii au φιλίτιον ; Aristot. Rhetor. III, 10 unde toate manuscriptele au φιλίτια, iar editorul (Römer, ed. Teubner 1885) a pus φιδίτια.

28. Dio Chrysost, ed. Dindorf (Teubner 1857) vol. I, p. 347, 12—15.

Multe lucrări grele şi scumpe le putem evita uşor şi eftin, dacă ne prefacem numai că le făptuim. De pildă: Στεφανωσαμένους καὶ τῷ βωμῷ προσελθόντας καὶ τὸν οὐδῶν θιγγάνοντας τἄλλα ποιοῦντας ὡς ἐφ' ἱερουργίας.

Vorba οὐδὸς = prag, nu are aici nici un rost; faptul că cineva se mărgineşte să atingă numai pragul templului ori al altarului, nu constitue o uşurare a sacrificiului sau o economie, şi în pasagiul nostru tocmai despre asta e vorba Pe altar se făceau însă ofrande, şi dacă în loc de a le consuma, cineva se mărgineşte numai să le atingă, prefăcându-se că le consumă, atunci evident că rezultă o uşurare a muncii şi o economie. Una din aceste ofrande se numea οὐλαί, încât se impune aici corectura propusă de Valesius şi aprobată de Cobet (Collect. crit. p 72) τῶν οὐλῶν θιγγάνοντας. Greşala a provenit din confuziunea lui Λ cu Δ.

29. Diogen Laert. Vita Pythag, VIII 20 (ed. Cobet, Paris 1850) p. 209, 19—21. Ὀργιζόμενός τ'οὔτε οἰκέτην ἐκόλαζεν οὔτ' ἐλεύθερον οὐδένα ἐκάλει δὲ τὸ νουθετεῖν πελαργᾶν,

In Suidas găsim propoziţiunea: πελαργᾶν τὸ νουθετεῖν ἐκάλει ὁ πυθαγόρας, pe când în Iamblichus, Vita Pythag. § 197 citim: οὔτε οἰκέτην ἐκόλασεν οὐδεὶς αὐτῶν ὑπὸ ὀργῆς ἐλόμενος. οὔτε τῶν ἐλευθέρων ἐνουθέτησέ τινα . Ἐκάλουν δὲ τὸ νουθετεῖν παιδαρτᾶν.

Pe temeiul acestor trei pasagii, Cobet (Collect. Crit pp. 156, 389 şi 451) propune, cu drept cuvânt, să se scrie peste tot πεδαρτᾶν. Cuvântul aparţine dialectului doric, şi e compus din prepoziţiunea dorică πεδὰ = μετὰ, şi verbul ἀρτᾶν = ἁρμόζειν, încât πεδαρτᾶν = μεθαρμόζειν, corrigere, a îndreptà, a sfătui spre bine.

Din punct de vedere paleografic, avem o dublă confuziune de litere: Δ cu Λ, şi Τ cu Γ. Copiştii, neînţelegând vorba d riană, au pus-o în legătură ba cu παῖς—παιδός, ba cu πελαργός, cu care fireşte că nu are nici o legătură.

c). Γ — Τ.

30. Strabo 731 (= ed. Meineke, Teubner 1877, vol III p. 1018, 31, 199). Φασί δὲ χωρὶς τῶν ἐν Βαβυλῶνι καὶ τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ των περὶ ταῦτα μὴ ληφθέντων αὐτὰ τὰ ἐν Σούσοις καὶ τὰ ἐν Περσίδι τέτταρας μυριάδας ταλάντων ἐξετασθῆναι

Este vorba de prada de război luată de Alexandru dela Perşi. Partea finală a propoziţiunii se înţelege bine: prada din Susa şi Persia a fost de 40.000 talanţi. Partea iniţială însă lasă de dorit în vorbele τῶν περὶ ταῦτα μὴ ληφθέντων care n'au înţeles. Madvig (Advers. Crit. I p, 136) a propus: τῶν περὶ Γαυγάμηλα ληφθέντων. Avem deci confuziune între Γ şi Τ, separaţie greşită şi corectură greşită a copistului.

31 Dio Chrysost. ed. Dindorf (Teubner 1857) vol. II p. 214, 18—22. Κροίσῳ δίδωσι (ἡ τύχη) χρυσόν, Κανδαύλῃ γυναῖκα —Λακεδαιμονίοις τὴν Ἀθηναίων θάλασσαν.

Dio face o lungă enumeraţie de persoane, cărora soarta le-a dăruit anume lucruri; enumeraţia se termină cu vorbele Λακεδαιμονίοις τὴν Ἀθηναίων θάλασσαν. Este însă ştiut că Spartanii erau renumiţi pentru puterea lor de uscat, pe când Atenienii aveau domnia mărilor. De aceia Dindorf, restabilind şi cadenţa frazei, scrie Λακεδαιμονίοις γῆν Ἀθηναίοις θάλασσαν. Copistul, prin confuzia lui Γ cu Τ, a citit τὴν, l-a luat drept articolul lui

θάλασσαν, şi a făcut o corectură greşită înlocuind pe Ἀθηναίοις. care nu mai avea înţelei, cu Ἀθηναίων.

32. Scholiastul lui Aristofan (Vesp. v. 925):

Λέγεται καὶ γῆ σκιρράς, λευκή τις ὡς γύψος καὶ Ἀθηνᾶ Σκιρράς, ὅτι τῇ λευκῇ χρίεται.

Γῆ σκιρρὰς este un pământ albicios şi friabil ca gipsul, iar Athena se numeşte Σκιρρὰς, fiindcă este unsă cu.. alb. Oricine vede că aici, în faţa adjectivului *alb*, lipseşte substantivul *pământ* (γῇ), acel γῆ σκιρρὰς de mai sus. Se impune deci corectura propusă de d-l Em. Chatelain ὅτι γῇ λευκῇ χρίεται, pe temeiul confuziunii între T şi Γ (cf Tournier, Exerc. crit de la conférence de philol. greeque 1-er fascic. 1872, p. 8).

33. Procop. d. Caesar. περὶ κτισμάτων (ed. Haury p. 104, 12—14).

Peninsula balcanică este înconjurată din trei părţi de mare Καθύπερθε δὲ ἀντιπρόσωπος τῇ θαλάσσῃ φερόμενος ποταμὸς Ἴστρος γῆς τῆς Εὐρώπης νησοειδῆ τὴν γῆν τίθεται

Dacă am traduce vorbă cu vorbă, rezultatul ar fi: In partea de sus (de Nord) râul Dunărea curgând în direcţiune opusă mării, face ca pământul pământului Europei să aibă formă de insulă. — Oricine vede că genetivul *pământului* (γῆς) este inutil; avem de sigur o *dittographie*, combinată cu confuziunea T şi Γ; trebue să citim: ποταμὸς Ἴστρος τῆς Εὐρώπης νησοειδῆ τὴν γῆν τίθεται.

34. Libanios ed, Förster VI p. 286, 19.

Ἀλγῶ ὅτι τοὺς τῶν ἀστῶν ἐν χαιρωνείᾳ πεσόντων οὐκ ἔσχον ὡς ἐβουλόμην παραμυθήσασθαι.

Propoziţiunea este necomplectă, de oarece lipseşte substantivul articolului τοὺς; pe de altă parte construcţiunea τῶν ἀστῶν ἐν χ. πεσόντων e neobişnuită; în fine, în discursurile funebre publice oratorii de obicei consolau pe părinţii celor căzuţi în lupte Pentru aceste motive Cobet (Collect. Crit. 287) corectează τοὺς γονέας τῶν ἐν χ. πεσόντων. Avem deci o confusie între Γ şi T, o confuziune de sunete (γον— των -), o diviziune greşită şi în fine o pretinsă îndreptare a copistului, deci o împătrită greşală, a cărei origine este confuzia iniţială Γ — T

Şi Förster a admis conjectura lui Cobet

35. Iamblichus, Vit Pythag. § 2.

ἑπώμεθα ᾗ ἂν τάττωσιν.

Manuscriptul Florentin, care este cel mai bun, are ἄττωσιν. Pe temeiul acestei variante şi în conformitate cu expresiunea corectă, Cobet (Collect. crit. p. 307) propune ἄγωσιν, admiţând o confuziune între Γ şi T. cf. şi Plato Phaedr, 237 d: ἑπόμεθα ᾗ ἂν ἄγωσιν. [1]).

d). Γ — Π.

36. Lysias, Κατὰ Ἐρατοσθένους (XII, 6.

Cei 30 de tirani fiind la putere, se hotărăsc să ia măsuri aspre împotriva unora dintre meteci spre a scoate bani: τὴν μὲν πόλιν ενέσθαι, τὴν δ'ἀρχὴν δεῖσθαι χρημάτων.

Două motive par a fi hotărît pe tirani să ia aceste măsuri; unul din motive se înţelege uşor: guvernul avea nevoe de bani (τὴν ἀρχὴν δεῖσθαι χρημάτων); cel de al doilea însă nu se înţelege bine, căci τὴν πόλιν γενέσθαι însemnează: statul devenise, statul era, ...dar nu ni se spune cum era. Şirul ideilor este, cred, următorul: Guvernul are nevoe de bani; ar putea luà din tezaurul statului; dacă aleargă însă la măsuri excepţionale, aceasta se datoreşte faptului că statul însuşi *era lipsit de bani, era sărac*. Este cunoscută din istorie şi sleirea tezaurului atenian, după războiul peloponesiac, şi nevoea de bani pentru plata garnizoanei lacedemoniane din Akropolis. Deci, al doilea motiv era sărăcia statului. De aceia Markland, şi după el toţi editorii, în locul lui γενέσθαι care

---

1) Un alt exemplu de confuziune între Γ şi T am văzut în cuvântul doric πεδαρταν, scris de copişti πελαργᾶν; cf. No, 29.

n'are aici înţeles, scriu πένεσθαι (= a fi sărac, lipsit), pe temeiul unei confuziuni între Π şi Γ (γ ,i π).

37. Procop d. Caes. De aedif IV, 4 (= ed Haury p. 116, 12—15).

Inainte de a enumerà un mare număr de oraşe şi castele zidite sau restaurate de Justinian în peninsula balcanică, Procop observă că, dacă ar vorbi cumva despre ţări depărtate, nu ar fi crezut pe cuvânt, căci prea e mare opera împăratului. Totuşi el face enumeraţia, pentru următoarele două motive:

ἥ τε πάροψις οὐ μακρὰν που τυγχάνει οὖσα καὶ παμπληθεῖς ἄγαν οἱ ἐκεῖθεν ἐπιχωριάζοντες ἡμῖν ἄνθρωποι. Adică: 1° Localităţile fiind apropiate, pot fi vizitate uşor; 2° Din aceste locuri vin la noi foarte mulţi oameni, cari pot face mărturie pentru spusele mele. Inţelesul este deci limpede.

Totuşi trebue să observ că vorba πάροψις care nu se mai întâlneşte nicăeri, ar putea însemnà *trecere cu vederea*, pe când aici, din contra, înţelesul cere un cuvânt care să însemneze *examinare*, *vedere*, *vizitare*. Pe de altă parte, fraza citată este explicativă, ea conţine argumentele pentru care Procopiu face enumerarea; prin urmare ar trebui să conţină o conjuncţiune care să însemneze *căci*, *fiindcă*. Pentru aceste două cuvinte cred că Haury a restabilit lectura originală, corectând ἥ τε γὰρ ὄψις, pe temeiul confuziunei între Ι şi Π.

e). I—T

38. Strabo, 101 (=ed. Meineke, Teubner 1877, vol. I, p. 134, 17—18).

'Ο δὲ γνωρίσας οὐχὶ θαυμαστός; ὁ δὲ πιστε σας οὐ θαυμασιώτερος;

Cabet (Miscel. Crit. p. 113) propune să citim θαυμάσιος, pentru două motive: 1° Din cauza comparativului θαυμασιώτερος; 2° Din pricină că vorba θαυμάσιος are o uşoară nuanţă ironică, în acord cu tot restul pasagiului, pe când θαυμαστὸς nu are această nuanţă. Dacă se admite conjectura lui Cobet, este evident că ea se sprijină pe o confuziune între I şi T.

f). Π - ΤΙ

39. Strabo 289 (= ed. Meineke, Teubner 1877, vol II p. 397, 19).

Dunărea curge întâi spre sud, apoi spre răsărit. Τελευτᾷ δ'εἰς τὸν Πόντον οὐ πολὺ ἄπωθεν τῶν τοῦ Τύρα καί τοῦ Βορυσθένους ἐκβολῶν, ἐκκλίνων πως πρὸς αρκτους

Foarte des prepoziţiunile, care arată o mişcare sau direcţiune (εἰς, ἐπὶ, πρὸς) sunt precedate de ὡς, spre a arătà nu direcţiunea exactă, ci direcţiunea aproximativă, cum este cazul în pasagiul de mai sus; de aceia Meineke a propuş ὡς πρὸς ἄρκτους In acest caz rămâne neexplicat π dela începutul lui πως. Cobet, (Miscel. Crit. p. 135) propune cu drept cuvânt τι ὡς πρὸς ἄρκτους, admiţând o confuziune între ΤΙ şi Π.

40. Plutarch. Vita Cat. Utic, cap. 2 (ed. Sintenis IV, p. 38, 2—3).

Οἷον εὐτύχημα τῆς ἰταλίας ὁ παῖς οὗτός ἐστιν

Plutarh povesteşte o anecdotă din copilăria lui Catone, din care se vede dragostea lui pentru Roma şi duşmănia pentru străinii din restul Italiei; ca încheere a anecdotei vine propoziţiunea de mai sus: *Ce fericire pentru Italia este copilul acesta*. De fapt însă copilul nu constituia nici o fericire pentru Italia, căci nu avea nici un rol încă; pe de altă parte, dacă ar fi putut juca un rol, dacă n'ar fi fost copil, atunci n'ar fi fost *fericire*, ci *nefericire* pentru Italia; fericirea Italiei sta momentan în vârsta lui Catone. De aceia Sintenis, în ediţia sa corectează ὅτι παῖς (= Ce fericire, că acesta e încă copil).

Avem deci o confusie între Π şi ΤΙ şi apoi o haplografie: copistul a cetit şi copiat *o* singură dată, ceia ce era scris de două ori (ΟΤΙΠΑΙC—ΟΠΑΙC).

1). Un alt exemplu de confuziune între I şi T am văzut la No. 21, unde din λατοῦς copistul a făcut 'Αλ οῦ.

g). Τ (Γ)—ψ.

41. Diogenes, Epistol. 31 (Hercber, Epist gr. 246).

Μάθε μὴ ὑπ' ἀνθρώπων τυπτόμενος καρτερεῖν ἀλλ' ὑπο τῆς ψυχῆς.

„Invaţă să suporţi nu loviturile oamenilor, ci loviturile sufletului". Antiteza este lipsită şi de înţeles şi, mai ales, de ceia ce se numeşte *pointe*. Fireşte, loviturile care ne vin dela oameni pot fi foarte puternice şi dureroase; dar de sigur mai mari şi mai dureroase, deci mult mai grele de suportat, sunt loviturile *soartei*: aceasta este adevărata antiteză. Cu drept cuvânt prin urmare propune Cobet (Collect. Crit. p 63) să scriem ὑπὸ τῆς τύχης în loc de ψυχῆς, admiţând o confusie între T. şi Ψ.

42. Dio Chrysost. (ed. Dindorf, Teubner 1857) vol. I p 229, 30—31.

Ἀνθρώπων δὲ ὃς ἂν ᾖ παντελῶς ἐπίπονος τὴν ψυχὴν, πολλὰς ἀπαντλήσας συμφορὰς καὶ λύπας ἐν τῷ βίῳ.

Cine îndură multe dureri şi suferinţe în viaţă συμφορὰς καὶ λύπας ἐν τῷ βίῳ, acela se poate zice că are o soartă nenorocită, sbuciumată, nu însă un suflet nenorocit (ψυχὴ ἐπίπονος). De aceia Cobet (Collect. Crit. p. 63), pe temeiul confuziunii între T şi Ψ; corectează τὴν τύχην.

43. Dio Chrysost. (ed Dindorf, Teubner 1857) vol. II p. 46, 30—32.

Φασὶ δὲ ἐξαίρετον αὐτοῖς εἶναι μίαν πηγὴν τῆς ἀληθείας ἧς οὐδέποτε γεύσασθαι τοὺς ἐμπιμπλαμένους.

In această formă, fraza este un non sens: Izvorul adevărului — din care n'au gustat nici odată cei cari s'au săturat din el. Spre înlăturarea acestui non-sens Dindorf în ediţia sa a propus corectarea arbitrară: ἧς οὐδέποτε τοὺς γευσαμένους ἐμπίμπλασθαι (= cei cari au gustat odată din izvorul adevărului nu se mai satură). De astă dată, fraza are un înţeles oarecare, dar corectarea nu are în schimb nici o explicare —Cobet (Collect. crit. p. 87—88) propune o corectură foarte simplă, perfect explicabilă din punct de vedere paleografic şi care dă frazei un înţeles pe deplin mulţumitor; anume, în loc de γεύσασθαι el scrie ψεύσασθαι, pe temeiul unei confuziuni între Γ şi Ψ (prin intermediul lui T).

Inţelesul atunci este: Se zice că ei au un izvor minunat — cine a băut odată din el nu mai minte nici odată: e izvorul adevărului.

Exemplul mi se pare excelent spre a arătă enorma deosebire între o conjectură de mântuială, cum e a lui Dindorf, şi o emendaţiune sigură.

h). M — ΛΛ — ΛΑ N

44. Ἀμωσγέπως.

Cobet (Var. Lect. p. 255 - 256) a arătat amănunţit originea şi înţelesul acestui adverb, care în vechea limbă greacă însemna: *într'un fel oarecare*, dar care cu timpul a eşit din uz, încât chiar pe vremea Atticiştilor nu mai era înţeles de popor. In consecinţă această vorbă avea toţi sorţii să fie expusă la erori şi diformări, din partea copiştilor. Ţinând samă de asemănarea grafică între M şi ΛΛ, precum şi de faptul că ἄλλος, ἄλλως erau vorbe curente, apoi cea mai uşoară eroare, şi care s'a şi întâmplat aproape totdeauna, a fost înlocuirea lui ἀμωσγέπως prin ἄλλως γε πως Exemple pentru această confuziune sunt nenumărate; numai din Strabo, Cobet citează următoarele: Strabo pp. 13, 63, 276, 761

Photios, Lexicon.

45. Λέμφας, πέπωκας

Forma de perfect λέμφα nu numai că nu este cunoscută în limba greacă, dar nici e măcar formată după regulele gramaticei greceşti. Fără îndoială că ne găsim în faţa unei erori. Cobet (Var. Lect. p. 366, pentru explicarea şi corectarea formei citează un fragment din Aristofane (după Atheneu XI p. 584).

τὸ δ'αἷμα λέλαφας τοὐμὸν = ai băut sângele meu, după care nu mai rămâne nici o îndoială că şi la Photios trebue să corectăm λέλαφας în loc de λέμφας; este un exemplu peremptoriu pentru confuziunea lui M cu ΛΛ.

46. Thucydid. I, 70 = ed. Brehme, Teubner 1886, I, 42).

Εἴ τις αὐτοὺς ξυνελὼν φαίη πεφυκέναι ἐπὶ τῷ μήτε αὐτοὺς ἔχειν ἡσυχίαν μήτε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἐᾶν, ὀρθῶς ἂν εἴποι.

Aceste vorbe închee un lung discurs al Corintienilor şi se rapoartă la Atenieni, pe care îi caracterizează ca pe nişte oameni, cari nici ei nu pot sta în linişte, nici pe alţii nu-i lasă liniştiţi. Inţelesul este absolut mulţumitor. Cobet crede totuşi că vorba ἀνθρώπους este inutilă şi că provine dintr'o dittografie. In original era ΑΛΛΟΥC pe care copistul l-a citit din eroare de două ori, odată corect ἄλλους, şi odată greşit ΑΝΟΥC care este prescurtarea curentă pentru ἀνθρώπους Lucrul este perfect cu putinţă; fraza incontestabil că ar câştigă în conciziune prin eliminarea lui ἀνθρώπους Am avea deci o confuziune între ΛΛ şi Ν

i). Ν — ΛΙ

47. Plutarh, Quaest. Roman, 268.

Φαυλίου μάντεως.

Fără nici o îndoială trebue să cităm aici Φαύνου, fiind vorba de divinitatea romană Faunus (Cf Cobet, Var. Lect. 141).

48. Photios, Lexicon.

Φλιεῖ: μιμητικός ἦχος τῶν γαμψωνύχων.

Vorba onomatopeică φλιεῖ nu există în greceşte; în schimb este bine cunoscută onomatopeea φνεῖ (cf. Lucian, Lexiphan 19) spre a imită un sforăit Cu drept cuvânt deci Cobet (Var. Lect. 4) propune şi la Photios corectarea φνεῖ în loc de φλιεῖ

49. Photios. Lexicon.

Ναξίανθος: ἀκόνη.

După cum observă Cobet (Var. Lect. 141) glosa lui Photios nu are nici un înţeles sub forma aceasta şi trebue să citim de sigur Ναξία λίθος: ἀκόνη = Piatră din Naxos: piatră de ascuţit.

j). Ο — Θ; Ε — C.

Foarte frecventă este amestecul literelor rotunde, în special a lui Ο cu Θ şi Є cu C; voiu cită numai câtevă exemple.

50. Libanius, ed. Förster IV, p. 135, 1.

Πλανᾶσθαι κατὰ τὴν πόλιν ἀπειρηκόσι ποιεῖν.

Infinitivul ποιεῖν nu are aci nici un înţeles; în schimb ne-ar trebui un substantiv la dat. pl., care să se concorde cu participiul ἀπειρηκόσι, spre a complecta înţelesul frazei: *a rătăci prin oraş cu ostenite*.. Reiske, aprobat de Cobet şi de Förster, a propus ποσίν (= cu picioarele ostenite), pe temeiul unei confuziuni între C şi Є, urmată de o corectare a copistului, care din ποσὶν a făcut întâi ποειν şi apoi ποιεῖν.

51. Demetrius, περὶ ἑρμηνείας § 217.

Πρόσωθεν ἤκουστο αὐτοῦ τῶν ποδῶν ὁ κτύπος προσιόντος.

Tot mersul frazei cere aici un imperfect; de aceia, pe temeiul confuziunii între C şi Є, Cobet (Coll Crit. p. 237) propune ἠκούετο

52. Xenoph. decom V, 12.

După o laudă ditirambică a agriculturei şi a câmpului, vine fraza: Ἔτι δὲ ἡ γῆ θέλουσα τοὺς δυναμένους καταμανθάνειν καὶ δικαιοσύνην διδάσκει τοὺς γὰρ ἄριστα θεραπεύοντας αὐτὴν πλεῖστα ἀγαθὰ ἀντιποιεῖ.

Manuscriptele au în genere θέουσα în loc de θέλουσα, dar nici una din aceste lecturi nu dă înţeles mulţumitor. Spre a corecta pasagiul, Cobet (Var, Lect. 9) presupune

că în arhetip era scris ΘCOΓCA, în care primele două litere sunt abreviaţiunea curentă a vorbei θεος şi citeşte θεὸς οὖσα (pământul fiind o divinitate), ceia ce restabileşte pe deplin înţelesul frazei. Greşala a provenit din confuziunea lui Θ cu Є, de unde apoi, printr'o separaţiune greşită, a eşit întâi θέουσα din manuscripte, şi apoi θέλουσα printr'o conjectură neisbutită a vreunui copist.

53. Athen. XIII, 570 f.

θεὸν το μεταξὺ μετὰ κορίσκης ἢ ετὰ χαμαιτύπης τὴν νύκτα κοιμᾶσθαι

Wyttenbach propunea să scriem θεῖον şi propunea explicarea: „ E o deosebire divină, adică infinită, între a dormi cu o virgină sau cu o femee publică." Dar nici înţelesul nu este mulţumitor, nici conjectura nu-i uşor explicabilă paleograficeşte. Jacobs, aprobat de Cobet (Variae Lection. p. 358) propune ὅσον = câtă deosebire! Am avea o simplă confuzie între Θ – O, Є Θ.

54. Aelian, Var. Histor. VIII, 1

Φωνὴν πολλάκις ἔφασκε (Σωκράτης· ὁσίᾳ πομπῇ συγκεκληρωμένην αὐτῷ.

Este cunoscută vorba lui Socrate că el auzià deseori un glas intern, care-l oprea dela anumite fapte. Evident că acest glas, această inspiraţie (πομπὴ) putea fi calificată de *divină*, nici într'un caz însă de *pioasă*, *evlavioasă*: evlavia priveşte raportul omului cu divinitatea, nici de loc însăşi manifestarea divinităţii. De aceia, împotriva tuturor manuscriptelor, criticii şi editorii scriu θείᾳ πομπῇ (= printr'o inspiraţie divină, şi explică eroarea prin confuziunea literelor ΘE—OC. De astfel confuziunea între θεῖος – ὅσιος, θειότης—ὁσιότης este foarte frecventă

55. Isocrat Busiris, 226, § 26.

Πολλὰς γὰρ αὐτοῖς (τοῖς Αἰγυπτίοις) καὶ παντοδαπὰς ἀσκήσεις τῆς θειότητος ἐκεῖνος κατέστησεν

Aci avem o eroare inversă celei din exemplul precedent: Busiris a stabilit practice de *evlavie*, nu de Dumnezeire, ceia ce n'are înţeles: deci trebue să citim ὁσιότητος, variantă care se află şi în cel mai bun manuscript (Urbinas Γ). Cf. Cobet Var. Lect. p. 8.

56. Dionys Halicar. Antiq. Rom. I, 13.

Vorbind despre Oenotrii, primii locuitori ai Italiei, spune:

Φέρε δὴ καὶ τὸ γένος ὅσον ἦν τὸ τῶν Οἰνώτρων ἀποδείξωμεν.

Aşa este lectura tuturor manuscriptelor. Totuşi Dionysiu nu ne expune *cât de mare* (ὅσον era acest neam, ci numai *de unde* îşi trăgea originea şi numele. Se impune deci corectura propusă de Dobrec, admisă de Cobet şi de editorul Jacoby, ὅθεν în loc de ὅσον, unde vedem confuziunea literelor Θ — C, O — Θ.

l). K IC. Una din confuziunile, cele mai frecvente este a literii K cu grupu, IC; din punct de vedere paleografic, lucrul este foarte uşor explicabil: scriind repedel copistul face dintr'o singură trăsătură de condei cele două linii oblice ale literii K; în acest caz ele capătă o formă rotundă, foarte asemenea cu C. Dacă această parte a literii nu este lipită de bara verticală, ci se află la o mică distanţă de ea, atunci K devine pentru ochiu IC. Cine are cât de puţin practica manuscriptelor greceşti cunoaşte fenomenul foarte bine. Iată şi câtevà exemple, care să ilustreze afirmaţiunea de mai sus

57. Athen. p. 500 c.

Ne comunică următoarea glumă: Derkylidas, din cauza şireteniei sale, fusese poreclit σκύφος = pahar.

In această formă, nu se înţelege nici porecla, nici gluma: între şiretenie şi un pahar nu este nici o legătură Dar pe temeiul celor spuse mai sus, dacă înlocuim pe K prin IC căpătăm Σίσυφος; în acest caz porecla nu mai are nevoe de nici o explicare, întrucât Sisif era o figură legendară renumită tocmai pentru şiretenia lui

58. Diodor Sicul XIII, 24, 6.

Εἰ μὲν αἰώνιον ἵστασθαι τὴν διαφορὰν βούλεσθε.

Cum foarte bine observă Cobet (Coll Crit. p. 241): nihil est τὴν διαφορὰν αἰώνιον ἵστασθαι; totul réintră în ordine, dacă citim αἰώνιον κτᾶσθαι.

Ar fi inutil să discut cu de amănuntul mai multe exemple pentru dovedirea confuziunii, care ne preocupă; numărul lor e foarte mare, şi ca o simplă curiozitate înşir câteva vorbe, unde s'a făcut această confuziune:

ἄρκτος — ἄριστος, Λαίωνες — Λάκωνες, ἄκωπον — Αἴσωπον, εἰς — ἐκ, ἴσαι — καὶ, etc...

[Cf. Cobet, Varial Lect. p. 124].

b). Confuziuni de litere în minusculă

Deşi mai puţin frecventă ca în majusculă, totuşi confuziunea literelor a jucat un mare rol şi în scrierea minusculă. Cum nu am intenţiunea să dau un tratat complet, ci numai o serie de exemple, care să justifice şi să explice cel pnţin o parte din cercetările propuse în capitolul următor, mă voiu mărgini, pentru minusculă, numai la câteva cazuri mai izbitoare.

a). α — ου

59. Libanios, ed. Förster VI p. 534, 12—13.

Τίς λοιπὴ δίαιτα; οὐχ ἡ τοῦ πλάτωνος.

Inţelesul întreg este acesta: Dacă cineva nu are trai tihnit nici în casă, nici afară din casă, atunci ce viaţă îi mai rămâne? οὐχ ἡ τοῦ πλάτωνος; Cum observă Cobet (Coll. Crit. p. 281), Platon nu are ce căută aici, şi trebue citit ἡ τοῦ πλούτωνος = viaţa din infern. Conjectura a fost apoi confirmată de lectura din 8 manuscripte. Cf. Förster l. c.

b). β — κ η

60. Lucian, Philopatr.

πόσος κορκορυγμὸς καὶ κλόνος τὴν γαστέρα σου συνετάραξε.

Forfoteala intestinală, de care este vorba aici, poartă în greceşte numele de βορβορυγμός, cum se poate, între altele, vedea şi dintr'un pasagiu tot al lui Lucian, Lexiphan, 34,20, πολὺς, ὁ βορβορυγμός. Conjectura lui Cobet, βορβορυγμός, este prin urmare mai presus de orice îndoială (cf. Var. Lect. p. 217, 59).

61. Procop. Bell. Goth I, 15, 25 = Haury II, p. 82, 12—13.

ἄχρι 'Επιδάμνου... Καὶ ταύτης μὲν ἐχομένη πρέκαλις ἡ χώρα ἐστί

Procop face o scurtă enumerare a ţărilor dealungul Adriaticei; pomeneşte întâi Epirul, care se întinde până la Epidamn, după Epir ţara *Precalis*, apoi Dalmaţia, Liburnia, Istria. Nu e nevoe de multă argumentare spre a dovedi că *Precalis* din Procop ocupă exact situaţiunea provinciei Praevalis şi că trebue deci să corectăm în πρέβαλις, pe temeiul unei simple confuziuni între κ şi β. De notat că toate manuscriptele au această greşală.

62. Photios, Cod. 94, p. 75.

Οὔκρον.

Cum observă Cobet (Var. Lect. 218) în acest pasagiu fiind vorba de *Verus*, trebue negreşit să scriem Οὔηρον, pe temeiul unei confuziuni între κ şi η.

c). β — ν.

63. Libanios, ed. Förster II p. 521, 16—17.

Φήσουσι τοίνυν με πλάττειν οὐκ ὄντα φόβον. τινές τῶν γάρ ἐναντίων ἕνα εἶναι τὸν ἀπεκτονότα.

Din context se vede, aici nu e vorba despre o teamă oarecare, ci despre un omor, cum rezultă şi din vorba ἀπεκτονότα. Cu drept cuvânt deci Cobet (Coll. Crit. p. 121) propune să scriem φόνον în loc de φόβον. De altfel confuziunea între aceste două vorbe este foarte frecventă. Din aparatul critic al lui Förster, care scrie φόνον, ar rezulta

că aceasta este lectura *tuturor* manuscriptelor, ceia ce constitue o splendidă confirmare a conjecturei lui Cobet.

d). β — υ — ν

64. Athen. XV p. 700 c.

Οὖ κόβυ.

Din aceste vorbe fără înţeles, Porson (cf. Cobet, Var. Lect. p. 219) restabilind pe deplin sensul frazei, a scos οὔκουν, în cât se vede limpede dubla confuziune între β—υ, şi între υ ν care este una din cele mai frecvente din minuscula greacă.

e). κ — ν.

65. Chalkondyles, vorbind de năvile, care fac negoţ pe marea Nordului, spune că vin şi năvi din Dacia (Δακία), şi aceasta în sec. IX—X.

Lucrul este, evident, peste putinţă şi singura explicare a erorii este confuziunea între κ şi ν, trebuind să citim Δανία (Danemarca) în loc de Δακία

f). ο — σ

Confuziunea între aceste două litere, pe care am întâlnit-o şi în majusculă, este mult mai frecventă în minusculă, şi se explică şi mai bine prin asemănarea foarte mare a literelor. Din zecile de exemple, care se pot aduce pentru demonstrarea acestei afirmaţiuni, voiu cita numai pe următoare e două, privitoare la vorbele σὺ — οὐ, al căror amestec se poate constată la tot pasul

66. Danat, Olynt I cap. 20: Τί οὖν, ἄν τις εἴποι, σὺ γράφεις ταῦτ' εἶναι στρατιωτικά;

Tournier (Exercices critiques de la Confér. de philol. grecque, 1er fascic. 1872 p. 7) a dovedit că trebue să scriem οὐ γράφεις în loc de σὺ γράφεις

67. Libanios, ed. Förster VI, p. 286, 6 — 7: Τον ἄνθρωπον ὃν ἐμίσεις, οὐ σπουδαῖον εὑρήκαμεν. Editorul Förster acceptând conjectura lui Cobet (Collec. Crit. 28/) scrie ἐμίσεις σὺ, σπουδαῖον.

68. *g).* τρ—ζ (ξ).

Libanios ed Förster I, p. 520, 3—4.

Διος ἱερὸν, στάδιον Ὀλυμπικόν, θεάζον ἁπάσης τέρψεως.

Pe temeiul asemănării între litera ζ şi grupul τρ, Cobet (Collet. Crit. 106) propune θέατρον ἁπάσης τέρψεως. Förster admite conjectura; ceea ce este însă mai de samă, este faptul că din aparatul critic al lui Förster rezultă că *toate* manuscriptele au θέατ.ον ceea ce dă conjecturii lui Cobet o *deplină confirmare.*

Spre a încheia acest capitol îmi rămâne să mai arăt câteva cazuri de erori provenite din confuziune sau din greşita rezolvire a abreviaţiunilor. De observat este că în scrierea majusculă abreviaţiunile au jucat un rol foarte restrâns, aproape nul, pe când în cea minusculă rolul lor a fost foarte mare. Ele erau de două feluri: dintr'un cuvânt se scriau numai unele litere, iar celelalte se omiteau, d. ex. θσ̄ = θεὸς, πρ = πατήρ etc...; alteori se întrebuinţau semne convenţionale pentru înlocuirea unui cuvânt întreg, sau semne *tahigrafice*, în special pentru prescurtarea unui grup de litere sau a unor terminaţiuni.

Voiu cita exemple din ambele categorii.

Literele πο sau chiar π serveau de prescurtare pentru vorba πόλις, uneori însă ele înlocuiau şi vorbele πολίτης sau πολιτεία. Un copist neatent sau ignorant putea foarte lesne înlocui un cuvânt prin celălalt.

(deasupra lui πο şi π este scris câte un λ)

69. Aşa Spre pildă, Cobet (Collect. Crit. p. 15) citează un pasagiu din Polybios (XXXI, 17 a): ὅσῳ δὲ μεῖζον δεῖ πολίτην ἰδιώτου φρονεῖν, unde antiteza adevărată cere să citim ὅσῳ δὲ μεῖζον δεῖ πόλιν ἢ ἰδιώτην φρονεῖν.

70. Un alt exemplu caracteristic ni-l dă Demostene (περὶ Ἀλοννήσου 32) Φεραίων

ἀφήρηται τὴν πόλιν καὶ φρουρὰν ἐν τῇ ἀκροπόλει κατέστησεν. Expresiunea ἀφήρηται τὴν πόλιν ar însemna *a dărâmat oraşul:* dar atunci, de ce a mai pus gardă în cetate? Cu drept cuvânt Cobet (Miscel. Crit. p. 32) corectează ἀφήρηται τὴν πολιτείαν κατέλυσε τόν δῆμον. Un exemplu şi mai grav de alternaţiune printr'o greşită resolvare a abreviaţiunii în chestinne vom vedea la Procop în cap. următor.

Am văzut mai sus, la No 68, un caz de greşită rezolvare a abreviaţiunii ϑς. Iată un altul pentru abreviaţiunea ῦς = υἱός.

71. Iamblicus Vit. Pyth. § 142: καὶ προς τον μέλλοντα ἐξαγγέλλειν αὐτός. Cobet Col Crit. p. 376) dovedeşte, pe temeiul textului întreg, că aci fiind vorba despre moartea *fiului* unui om, trebue să citim τὸν τοῦ υἱοῦ θάνατον şi explică eroarea din ΤΟΥΥΟΥ rezolvat greşit şi citit τούτου. [1])

72. Intr'o altă ordine, citez următorul pasagiu din Strabo (ed. *Meinike, II* p 699,32): ἐντεῦθεν δὲ πλοῦς ἐπ' Ἀμισοῦ καὶ Σινώπης τριων ἡμερων ἢ δύο. De obicei, la evaluările aproximative, se începe cu cifra mai mică şi se merge spre cea mare; de aceia Cobet (Misc. Crit. p. 185) scrie: τριων ἡμερῶν ἢ τεττάρων şi explică eroare prin faptu că în original va fi fost ἢ δ (litera δ = 4 ca cifră), iar un copist neatent va fi luat pe δ drept prescurtare a lui δύο.

73. Ceva similar avem în Demostene, Filip. II, 22, unde este vorba de o *decarhie* la Thessalieni. Se ştie însă că în Thesalia era tetrarhie; Cobet explică eroarea prin neînţelegerea de către copişti a abreviaţiunii ΔΑΡΧΙΑ, în care Δ joacă rol de cifră

Confuziuni foarte frecvente se întâmplă apoi între prescurtările prepoziţiunilor, fie simple fie în compunere, mai ales între ἀπὸ—ὑπὸ παρὰ ἐπί etc... S'ar putea fireşte, cità un număr mare de exemple, după cum iarăşi s'ar putea lungi la nesfârşit lista erorilor provenite prin omisiuni, prin haplografie, dittografie etc.. Intr'un tractat complect de critică a textelor greceşti, fireşte că fiecare din aceste fenomene ar trebui studiat deosebit şi illustrat cu exemple. Pentru nevoile noastre însă o citare mai bogată de fapte ar fi, cred, inutilă.

CAP. II

Numirile geografice din Procop

Dela Procop din Cesarea. cel dintăi mare istoriograf al epocei bizantine, ne-au parvenit, precum se ştie, trei lucrări mari şi anume: a) *Istoria*, în care ne povesteşte întâmplările din vremea domniei lui Justinian până la anul 554; b) *Istoria secretă*, un pamflet sângeros, plin de cele mai crude amănunte privitoare la Justinian şi Teodora, la Belisarie şi la soţia lui Antonina; c) *de aedificiis*, cu titlul grec περὶ κτισμάτων în care ne descrie toate clădirile şi reparaţiunile făcute în vremea lui Justinian pe toată întinderea împărăţiei.

Această din urmă scriere ocupă un loc deosebit în literatura bizantină. Nu ştim exact ce anume a prilejuit compunerea ei. După Krumbacher [2]) autorul îşi atrăsese disgraţia curţei din cauza adevărurilor amare şi a criticei făţişe, pe care o făcuse în lucrarea sa fundamentală istorică, iar acum caută să reîntre în bunele graţii ale împăratului: poate că a lucrat chiar din însărcinarea lui Justinian. | Destul că opera *de*

---

1) Este curios că Westermann, în ediţia sa (Didot 1850) menţine în text eroarea τούτου, deşi în traducerea latină pune *pueri mortem.*
2). Gesch. d. byz. Litt. [2] p. 232.

aedificiis se prezintă dela un capăt la celălalt ca un elogiu pompos,, ca tămâere nesfârşită a împăratului şi·este primul model al panegericelor imperiale, atât de răspândite apoi în decursul Evului Mediu bizantin. Dar în afară de această însemnătate curat literară, opera lui Procop posedă pentru noi o reală valoare documentară, datorită faptului următor: Spre a-şi atinge scopul panegiric, pe care şi-l propusese, Procop pune se sama lui Justinian, drept clădiri făcutc de el, tot ceia ce s'a zidit şi reparat în întreaga împărăţie, dela cea mai măreaţă biserică din Constantinopol, până la cea mai modestă cisternă din fundul vreunui neînsemnat castel îndepărtat, De aci o bogăţie fără samăn de amănunte geografice, economice mai ales topografice, despre care următoarea comparaţie ne poate da o idee mai precisă: Un contimporan al lui Procop, anume gramaticul Hierokles, a compus pela anul 535 un fel de *Călăuză* Συνέκδημος a întregului imperiu de Răsărit, în care pentru cele 64 de provincii, sunt citate în total 912 numiri seci de oraşe. Faţă de această călăuză, numai în cartea a IV-a din *de aedificiis*, în care este vorba de peninsula balcanică, Procop pomeneşte un număr aproape egal, peste 850, de localităţi, dându-se foarte des, pe lângă numire, şi o sumă de alte amănunte topografice ori istorice. Oricine vede, aşa dar, ce izvor bogat de informaţiuni preţioase este pentru noi această lucrare a istoricului bizantin.

Opera în chestiune este împărţită în şase cărţi, dintre care cartea a VI-a, singura de care mă voiu ocupa în această lucrare. pomeneşte, cum am spus, lucrările făcute de Justinian pe cuprinsul peninsului balcanice. Dar, în realitate, despre lucrări din Grecia propriu zisă, Procop ne vorbeşte foarte puţin, probabil fiindcă Justinian nu a crezut necesar să facă prea multe întărituri în această parte; de asemeni, dacă am duce o linie dreaptă dela Scutari până la Belgrad, apoi tot ce se află la apus de aceeastă linie. Muntenegru, Herţegovina, Bosnia, Dalmaţia, într'un cuvânt tot colţul nord-vestic al peninsulei balcanice rămâne în afară de preocupările lui Procop. Aici explicarea nu trebue căutată cumvà în lacune de text ori în lipsa de lucrări din partea lui Justinian, ci îşi are obârşia de sigur în altă parte: tot acest colţ al peninsulei, după împărţirea imperiului în două, aparţinea, din punct de vedere administrativ, jumătăţii apusene, iar Procop care lucrà după izvoare oficiale, a respectat această împărţire, pe care o găsea în izvoarele sale, nevoind să alipească împărăţiei răsăritene localităţi, care aparţineau celei apusene.

Cu privire la izvoarele, după care a lucrat istoricul nostru. puţine lucruri se pot spune. Se ştie că Procop, venind din patria sa la Constantinopol, s'a distins destul de repede ca om de cultură juridică şi a ajuns secretarul intim al renumitului general şi favorit al curţii, Belizarie, pe care l-a şi însoţit în toate expediţiunile sale, în Persia, în Africa şi în Italia. Graţie situaţiunii sale privilegiate, Procop a putut vedea foarte multe lucruri, dar a putut mai ales aflà şi mai multe; ajungând apoi şi istoriograful oficial al lui Justinian, este evident că a trebuit să i se pună la dispoziţie o sumă de izvoare oficiale, cu care şi-a putut corectà şi complectà notiţele, pe care şi le culesese singur în decursul călătoriilor. Este, prin urmare, sigur că Procop şi pentru opera aceasta, caşi pentru celelalte, a avut două serii de informaţii: a) Notiţele culese de el personal, fie ca martor ocular, fie dela martori oculari, cum de altfel ne-o spune singur [1]); b) Izvoare oficiale şi hărţi sau itinerarii în curs. Despre folosirea acestor al doilea rând de izvoare tocmai cartea a VI-a ne dă dovadă, cred, peremtorie.

Această carte se compune din patru porţiuni bine distincte, care se corespund două câte două în ordine a b; a—b; porţiunea întâia şi a treia, pe care le-am în-

1). de aedif. VI, 7, 18: Ὅσα μὲν οὖν τῶν Ἰουστινιανοῦ οἰκοδομημάτων μαθεῖν ἴσχυσα, ἢ αὐτόπτης γεγενημένος ἢ τῶν θεασαμένων αὐτήκοος ὅση δύναμις τῷ λόγῳ ἐπῆλθον

semnat cu litera *a*, se asamănă între ele prin faptul că sunt formate dintr'un text continuu, în care autorul pe lângă numele localităţii, ne mai dă un mare număr de amănunte geografice, topografice, istorice ori arheologice, unele foarte interesante; pe când porţiunea a 2-a şi a 4-a, însemnate de mine cu litera *b*, sunt formate din câte un catalog sec de numiri goale, fără nici o altă indicaţiune, decât doar a provinciei unde se află situate localităţile. Această fundamentală deosebire de compunere nu cred că poate avea altă explicare, decât deosebirea izvoarelor consultate; pentru porţiunile *a*, Procop trebue să fi avut la îndemână relaţiuni oficiale, din care îşi putu scoate amănuntele, pe care ni le dă; pentru porţiunile *b*, nu avea el însuşi decât cataloage seci.

Examinând încă cu atenţiune aceste înşirări de numiri geografice, găsim, cum se va vedea mai limpede în decursul acestei lucrări, că localităţile sunt uneori citate cam la întâmplare. alte ori însă sunt înşirate într'o ordine riguroasă, aşa cum se perindau ele pe teren, mai ales dealungul marelor artere de comunicaţie. In acest caz însă se impune cu necesitate concluzia că, între alte izvoare, Procop trebue să fi folosit hărţi şi itinerarii, în genul Tabulei Peutiuger sau al Itinerarului Antoniu, căci altfel coincidenţa ar fi neexplicabilă, De ce anume hărţi sau itinerarii s'a servit autorul nostru, nu pot preciză.

O altă chestiune care trebue lămurită, cât de sumar, spre a se putea înţelege unele din lucrurile ce vor urmà, este tradiţiunea manuscriptă a operei *de aedificiis*. Manusriptele, în care ni s'a transmis această lucrare formează două familii; una, după un obicei destul de lăţit în Evul Mediu, ne dă textul prescurtat şi lacunos, şi are drept reprezentant de frunte manuscriptul Ambrosian 182 sup. (A); cea de a doua familie ne dă textul original, întreg. fără omisiuni şi lacune, având ca reprezentant de frunte manuscriptul Vatican 1065 (V). Din acest manuscript, cum foarte bine a dovedit Haury [1]), a purces manuscriptul Parisin Coislin. 132, fundamentul ediţiei parisine şi al acelei dela Bonn, iar apoi, din manuscriptul parisin a eşit cel dela München, Monacens. grec. 513. In ultimă analiză, prin urmare, toate manuscriptele de samă se reduc la codicele Vatican 1065, aşa încât numai de acest codice avem a ţinea socoteală [2])

Cât pentru ediţiunile tipărite, se înţelege că după apariţiunea ediţiei lui Haury toate cele anterioare, şi cea dela Paris şi, mai ales, cea dela Bonn, rămân cu totul în umbră. Totuşi şi ediţia lui Haury este insuficientă, pentru cel care se ocupă de nomenclatura topografică. Din acest punct de vedere Haury n'a adus textului nici o îmbunătăţire: numirile geografice sunt şi la el tot aşa de eronate ca şi în ediţiile anterioare, de oarece Haury s'a mulţumit numai să îndrepte erorile de tipar ori de lectură din ediţia Bonn, dar mai mult nimic. Ediţiunea lui trebue deci utilizată cu cea mai mare precauţiune, iar paginele ce urmează vor avea să aducă textului oarecari îmbunătăţiri din acest punct de vedere.

După aceste câtevà lămuriri premergătoare, să intrăm acum în cercetarea propriu zisă, pe care o voiu împărţi în patru paragrafe mari, după cele patru părţi ale textului Procopian.

Consecvent scopului panegiric al întregei sale lucrări, Procop începe înşirarea localităţilor clădite sau restaurate de Justinian pe cuprinsul peninsulei balcanice cu locul

1) Über Prokophandschriften, Sitzungsber. bayer. Akad. 1895, pp. 175 sqq; şi Prolegomena dela ediţie lui Procop.
2) Prin bunăvoinţa E. S. Arhiepiscopului Netzhammer am putut avea o copie fotografică după acest manuscript, lucru pentru care exprim E. S. şi în acest loc mulţumirile mele.

de naştere al împăratului. Satul unde s'a născut Justinian se numea Ταυρίσιον, sau Ταυ ρήσιον, situat foarte aproape de castelul Βεδερίανα, în provincia Dardania, dincolo de hotarele oraşului Epidamnus (Durazzo), Ca să perpetueze amintirea locului său natal Justinian clădeşte aproape de Taurision un oraş nou, căruia îi dă numele de Justiniana Prima.

In starea de azi a cunoştinţelor noastre, identificarea acestor localităţi este foarte grea. Taurision nu-l mai găsim pomenit nicăeri. Despre Bederiana, care era şi patria împăratului Justin, unchiul lui Justinian [1]), ne vorbeşte şi istoricul Agathias [2]): πόλις Ἰλλυρικὴ Βεδερίανα μὲν ἐκ παλαιοῦ ὀνομαζομένη, ὕστερον δὲ Πρώτη Ἰουστινιανὴ μετακληθεῖσα (= oraş illiric, numit mai înainte Bederiana, pe urmă supranumit Justiniana Prima). Informaţiunea din Agathias are aerul să fie luată, ca multe altele, din Procop, şi în orice caz nu ne dă nici un element nou pentru identificarea localităţii. O ştire inedită se găseşte în manuscriptul Vatican gr. 1065 despre care am vorbit mai sus.

La fol. 61, în dreptul numirei Βεδερίανα, se află nota marginală: ἡ πατρὶς Ἰουστινιανοῦ πλησίον οὖσα τοῦ Δυρραχίου (= patria lui Justinian care este aproape de Durazzo). Ştirea este, cum vedem, ceva mai precisă: nu ştiu însă până la ce punct corespunde adevărului şi dacă putem pune temei pe ea; oricum, dacă restrânge cercul, nu ne permite totuşi să localizăm cu preciziune nici Taurisium, nici Bederiana. Cât pentru Justiniana Prima, părerile sunt împărţite. Tomaschek [3]) crede că Justiniana Prima ar putea fi Prekoplje. Am găsit un orăşel Prokyplje, în Serbia, la V. de Niš, pe râul Toplica, dar de sigur că este prea departe de regiunea oraşului Durazzo, la care face cu preciziune alusie Procop. De observat că această identificare propusă de Tomaschek se află în studiul său despre Scupi, în care cu un mare lux de argumentare combate identificarea Scupi = Üsküb şi propune Scupi = Leskovac în Serbia, iar Prokyplje e aproape de Leskovac. Ridicând aşa de mult la Nord oraşul Scupi, prin chiar acesta Tomaschek era ispitit să strămute în sus şi alte localităţi necunoscute. [4]). O a doua identificare, de astă dată curentă şi bazată pe ştiri literare şi documentare este: Justiniana Prima = Ohrida. Cel din urmă, pe cât ştiu, care susţine această identificare este Haury, care în ediţiunea sa [5]) spune despre Justiniana Prima: *haec urbs hodie dicitur Ochrida.* Această afirmaţiune o bazează Haury pe următorul pasagiu din istoricul bisericesc Nikephoros Xanthopoulos (XVII, 28, Migne Patr. gr. vol 147, 292 C): Justinian acordând patriei sale Ohrida o splendidă răsplată, a ridicat-o la rangul de arhiepiscopie şi a făcut-o biserică autocefală, numind-o Justiniana prima...[6]) Iar Haury adaogă, drept concluzie: *Sequitur castra Bederiana proxime Achridam sita fuisse.* Totuşi identificarea e fără îndoeală greşită şi iată pentru ce: oraşul în chestiune este după Procop o fundaţiune a lui Justinian în anul 535, prin Novella XI, împăratul înfiinţează arhiepiscopatul Justinianei Prime şi i determină întinderea geografică. Din această Novella vedem că din cauza năvălirilor din sec. IV şi V, reşedinţa prefecturei Illyricului fusese mutată din Sirmium la Thessalonike şi cu această ocaziune arhiepiscopul din Thessalonike obţinuse anume drepturi şi prerogative, cu care rămăsese până la Justinian. Infiinţând

1). Procop, Anecdota, 6,2 (ed. Haury, III_1, p. 38,8).

2). V, 21 (= Histor. Gr. Minor. ed. Dindorf, vol. II p. 384, 3–5.

3). Zur Kunde I, p. 444.

4). Mai târziu, faţă de descoperirile epigrafice care dovedeau cu prisosinţă că vechiul Scupi corespunde localităţii de azi Usküb, Tomashek singur a renunţat la toată construcţia sa; cf. şi Pârvan, Contrib. p. 51, nota 227.

5). p. 105, nota 6

6). Γέρα δὲ ἐξαίσιον καὶ Ἀχριδῷ τῇ πατρίδι νέμων ὁ Ἰουστινιανός, εἰς ἀρχιεπισκοπὴν ταύτην ἐτίμα καὶ αὐτοκέφαλον ἐκκλησίαν καθίστα, πρώτην Ἰουστινιανὴν ὀνομάσας.

însă arhiepiscopatul Justinianei Prime, împăratul transferă toate aceste drepturi episcopului nou, a cărui juridisdicţiune, pe lângă provincia Dardania, se mai întinde şi asupra provinciilor: Dacia mediterranea, Dacia ripensis, Mysia prima, Praevalitana, Macedonia secunda et pars secundae Panoniae [1]). Din cele spuse până acum rezultă că Justiniana Prima era situată în Dardania şi că împăratul dela început i-a acordat drepturi care s'o ridice cu mult deasupra altor oraşe şi să-i asigure preponderenţa şi dăinuirea. Din Procop [2]) mai ştim că Justinian s'a silit să dea fundaţiunii sale şi o însemnătate, ca să zic aşa, materială, clădind mulţime de temple, portice, băi, fântâni etc. Dar cu toate aceste sforţări viaţa tânărului oraş a fost de scurtă durată ; după abia 60 de ani dela înfiinţare a dispărut, putem spune, fără urmă, poate sub potopul cotropitor al Avarilor şi Slavilor, în primii ani ai sec. VI, iar vicariatul papal, luat dela Salonic şi acordat Justinianei Prime, se reîntoarce în oraşul, de unde plecase. [3]) Timp de şase secole nu se mai vorbeşte de Justiniana Prima; abia în a doua jumătate a sec XII reapare numirea, dar nu ca a unui oraş de sine stătător, ci ca numire adăogată la numele Ohridei. Primul la care apare această împărechere nu este scriitorul de drept bisericesc Theodoros Balsamon, cum a crezut la început Gelzer [4]), nici Gulielm din Tyros care vine la 1168 în Bitolia „juxta illam antiquam et domini felicissimi et invictissimi et prudentis Augusti patriam, domini Justiniani civitatem, quae vulgo hodie dicitur Acreda [5]); ci Ioannes Komnenos, arhiepiscopul din Achrida, fiul lui Isak Komnenos, care la anul 1157, luând parte la un sinod, iscăleşte: ὁ ταπεινὸς μοναχὸς Ἰωάννης καὶ ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος πρώτης Ἰουστινιανῆς καὶ πάσης Βουλγαρίας ὁ Κομνηνός. [6]) Incepând de aci, această împărechere se lăţeşte tot mai mult şi devine generală din sec. XII înainte. Iată însă ce se întâmplase în acest timp.

Ţarul bulgăresc Simeon, ajunse în culmea puterii sale, ridică pe mitropolitul din Dristra la rangul de arhiepiscop autocefal, iar pe fiul său Petru îl face patriarh.

La anul 971 reşedinţa patriarhatului bulgar este mutată la Sofia, de aici la Vidin, apoi, după unele izvoare la Moglena, după altele la Prespa şi în fine la Ohrida. Când împăratul Vasilie II Bulgaroctonul desfiinţează imperiul bulgar, el reduce pe patriarhul bulgar la rangul de arhiepiscop autocefal şi-l menţine cu reşedinţa în Ohrida, unde scaunul arhiepiscopal dăinueşte neîntrerupt până la definitiva lui desfiinţare în anul 1767. [7]) Cu drept cuvânt deci spune Gelzer [8]) că episcopatul Ohridei face parte din amintirele cele mai strălucite ale naţiunii bulgare. Totuşi dela începutul sec. XI, când strămută arhiepiscopatul la Ohrida, şi până la jumătatea sec. XII, adică timp de aproape două veacuri nu găsim nicăeri nici o urmă despre identificarea Ohridei cu Justiniana Prima. Izvoare sunt destule în acest timp, dar toate ne vorbesc despre tronul Bulgariei (ὁ θρόνος τῆς βουλγαρίας) sau despre arhiepiscopatul Ohridei şi a toată Bulgarie (ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Ἀχριδῶν καὶ πάσης βουλγαρίας), nici unul însă nu face aluziune la Justiniana Prima Aceste izvoare ne arată deci lămurit că teoria cu identificarea Ohridei şi Justinianei Prime este de dată recentă; Zachariae von Lingenthal [9]) a susţinut cel dintâi că teo-

1). cf. Pârvan, op. c. pag. 174 sq.
2). De aldif. 105, 15-20.
3). cf. Tomaschek, Zur Kunde I 444; Pârvan, l. e.
4). Gelzer, Byz. Zeit. II p. 40—41.
5). Citat de Jireček, Christl. Elem. p. 68, not. 2.
6). cf. Gelzer, Patriarchat v. Achrida p. 9.
7) Gelzer, Der Patriachat von Achrida, p. 1.
8) l. c.
9) Beiträge zur Geschichte d. bul. Kirche (Mémoires de l'Acad. Impèr, des Sciences de St. Petersbourg, VII Sèrie T. VIII, 3, p, 26 sqq. Cf. şi Gelzer, Byz Zeit II p. 40.

ria acestei identităţi trebue să fi fost inventată de vreun cleric al arhiepiscopului din Ahrida, spre a da acestui scaun o mai mare strălucire, făcând din arhiepiscopul bulgar un moştenitor al fundaţiunii lui Justinian, iar actul lui Ioan Comnenul citat mai dovedeşte pe deplin adevărul ipotezei lui Zachariae v. Lingenthal: de sigur că supt Ioan Comnenul şi în interesul familiei Comnenilor s'a inventat această identficare. Rezultă deci că toate ştirile, fie documentare, fie literare, după care Ohrida=Justiniana Prima sunt cu totul târzii, că se bazează pe o simplă ficţiune şi că trebue să renunţăm cu atât mai mult la această identificare, cu cât Justiniana Prima a fost o fundaţiune *nouă* a lui Justinian, pe când Ohrida este un oraş vechiu, cunoscut cu mult înainte de Justinian, şi purtând în vechime numele de Lychnidos.

O a treia identificare. cu mai multe aparenţe de a nimeri adevărul este Justiniana Prima=Scupi, astăzi Üsküb. Cel dintăi la care am găsit această ipoteză este Mannert,[1]) dela care o împrumută Hahn [2]), iar Jireček [3]) pare a admite pe deplin ca ceva definitiv această identificare. Motivele invocate de Hahn, după Mannert sunt următoarele :

1) Se ştie că oraşul Üsküb, anticul Scupi este aşezat pe malul stâng nl Vardarului Tot pe stânga acestui fluviu, cam la jumătate cale între Üsküb şi Veles, la punctul unde Vardarul întră într'un defileu abrupt se află un mic sat numit azi Taor, iar în apropierea lui un al doilea sat numit Bader. Am văzut însă mai sus că Justinian se născuse într'un sat Tauresium, situat aproape de Bederiana. Asemănarea între numirile din Procop şi cele actuale este într'adevàr izbitoare; [4]) pe temeiul ei. Hahn crede că poate identifica localităţile din Procop cu cele de azi. Pe de altă parte, oraşul Scupi, fosta capitală a Dardaniei, fiind singurul oraş mare din apropiere, Hahn îl identifică cu Justiniana Prima.

2. Intre alte clădiri făcute la Justiniana Prima era un mare aqueduct. Acest fapt militează puternic împotriva identificărei cu Ohrida, unde bogăţia izvoarelor naturale făcea inutilă clădirea unui aqueduct şi unde nici nu s'au găsit urme dintr'o lucrare, pe când la Üsküb s'au găsit

3. Deşi Scupi era capitala Dardaniei, deşi în această provincie Procop citează, cum vom vedea, un foarte mare număr de localităţi, despre Scupi totuşi nu pomeneşte absolut nimic; iar scriitorii posteriori nu mai amintesc de Iustiniana, ci numai de Scupi. Aceasta ar fi, după Hahn, o dovadă că Procop vorbeşte despre acest oraş sub alt nume. Argumentul cu aqueductul, dacă este un cuvânt mai mult încontra identificării cu Ohrida, în schimb nu poate servì ca dovadă pentru identificarea cu Scupi. Numai dacă pe alte argumente s'ar dovedì această identitate, aqueductul ar putea fi adus ca o dovadă mai mult. Cât pentru faptul că Procop nu pomeneşte nimic despre Scupi, Hahn se grăbeşte trăgând din el concluzia de mai sus. Nu numai despre Scupi, ci şi despre alte oraşe mari şi puternic întărite nu ne spune nici un cuvânt istoricul bizantin. Aşa spre pildă, e cazul oraşului Salonic, întărit tot aşa de bine ca şi Bizanţul. Totuşi nimeni n'ar îndrăsni să afirme că despre Salonic ar fi vorbind Procop subt alt nume. Argumentele *e silentio* nu pot aruncà lumină pozitivă. Din tot ceia ce produce Hahn rămâne numai asemănarea numirilor Ταορ cu Ταυρισίον şi Bader cu Βεδερίανα, care ar putea să fie aceleaşi. Identitatea Scupi—Justiniana Prima, nu este nici ea imposibilă, are

1) Geographie d. Griechen und Römer VIII 106.

2) Reise von Belgrad nach Salonik, ed. I-a, p. 105 seqq; idem, Reise durch die Gebiete des Drin und Wardar p. 132 sqg.

3) Rom. p. 46

4) Tomashek în Wissowa s. v Bederiana nu prea pare convins de aceste apropieri şi, crede că asemănarea fonetică poate fi un simplu efect al întâmplării.

însă nevoe de alte dovezi decât cele produse până acum, în primul loc, de dovezi arheologice materiale. clădiri, inscripţiuni etc...

In Dardania Procop mai pomeneşte două oraşe. Primul este Ulpiana (Οὐλπιᾶνα citat şi în VIII 25. 13, oraş vechiu, unde Justinian a reparat întăriturile, a făcut foarte multe înfrumuseţări şi i-a schimbat numele în Justiniana Secunda. Ulpiana ne e bine cunoscută din multe izvoare: e pomenită între altele în 2 inscripţiuni găsite la Remesiana [1]); un episcop, Macedonius, din Ulpiana, ia parte, în anul 344 la conciliul din Sardica; un altul, Paulus din Ulpiana, asistă în anul 553, la al 5-le sinod ecumenic în Constantinopot [2]), Hierokles, în al său Syneddemus, pomeneşte Ulpiana în Dardania. Numele grec medieval este λιπαίνιον: azi se numeşte Lepljan, în Kossowo polje, [3]) Cât pentru numele Justiniana secunda e probabil că nu s'a menţinut, de oarece nu-l mai găsim nici într'un izvor, —Celălalt oraş pomenit de Procop în Dardania ar fi o fundaţiune a lui Justinian; se găsia în apropiere de Ulpiana, probabil tot prin Câmpul Mirlei. şi a fost numit Ἰουστινόπολις, în amintirea împăratului Justin, unchiul lui Justinian. Cu ce localitate de azi corespunde, în lipsă de orice alte izvoare, nu pot hotărî.

Trecând din Dardania în provincia învecinată, Dacia mediteranea, Procop menţionează şapte localităţi, pe care le vom cerceta pe rând.

Primul oraş pomenit este însăşi capitala Daciei mediterane, Σαρδική. Subt acest nume ne întâmpină de mai multe ori la Procop (de aed. 107, 15, 121, 1; bell goth. III, 40, 1; 4); tot cu numele Σαρδική este cunoscută şi lui Hierokles. Variante sunt *Sertica* în Tab. Peuting. *Serdica* în Itin. Anton şi Hierosol precum şi la Geogr. Ravenat, *Ulpia Serdica* pe monede, *Serdica* şi *Serdice* la autori, Σέρδων πόλις pe inscripţiuni [4]); mai târziu s'au numit *Triaditza*, vechiul bulgar *Sryadec*, azi *Sofia*, capitala Bulgariei, orăşel, fundat de Traian, a fost ridicat de *Dioclefian* la rangul de capitală a Daciei mediterane. Lucrurile sunt bine cunoscute şi ar fi inutil să mai insist. [5])

Al doilea oraş pomenit de Procop este Ναισούπολις sau Ναίσοῦ πόλις [6]) Hierokles, şi după el Constantin Porfirogenetul, îl citează sub forma Ναισος. Este oraşul *Naisso* din Tabul. Penting şi Itin, Anton, *civitas Naisso* din Itin. Hierosol, *Naissus* din inscripţiuni, [7]) *Naison* al Geogr. Raven, Naessus din Ammian Marcellin, Ναισσὸς din Ptolemeu şi alţi scriitori. Numirea prezintă o serie de variante, mai mult ortografice, în veacurile ulterioare: Νῆσσος Νῆσος, Νίσος, Νήσιον, Νῆσιν, Νύσι astăzi Neš, în Serbia. [8]) Al treilea oraş de care vorbeşte Procop este Γερμαή şi asupra lui trebue să insist ceva mai mult Acest oraş ne e citat de Procop în grupul Naissus. Serdica, Pantalia, în acelaş grup ni-l menţionează Procop în partea II-a a scrierii sale (primul catalog), de astă dată însă nu sub forma Γερμαή, ci sub sub forma Γέρμεννε (p. 122, 6). Asupra identităţii celor două forme nu poate fi, de sigur, nici o îndoială. Tot Procop însă ne vorbeşte în altă scrisoare a sa [9]) despre un oraş Γερμανία, care era locul de naştere al lui Belisarie şi se afla aşezat între hotarele Tracilor şi Illyrienilor (Θρακῶν τε καὶ Ἰλλυ-

1) C. I. L. III 1685, 1586: R (es) p (ublica ulp (iana).
2) Cf. Pârvan, Contribuţiuni, pp. 47 51.
3) Cf. Tomaschek, II 367; Domaszewski A E M, XIII p. 150.
4) A E M, X p. 238 No. 1, p. 241 No, 5.
5) Cf. Tomaschek, Zur Kunde I 457; II 369. Jireček, Heerstr, 25; Christl Elem. passim, în special pp 54 sqq Miller. IR p. 533
6) In VII 49,2 Procop îl numeşte Ναισὸς.
7) CIL III 1673—1684.
8) cf. Tomaschek II 370. Jireček Heerstr. 21, Miller (IR p. 532).
9) bell. Vandal. I 11, 21 (=ed. Haury vol. I p. 363, 16-17).

ριῶν μεταξὺ κεῖται). [1]) Numele şi situaţiunea acestui oraş ne arată că este acelaş cu Γερμαή sau Γέρμεννε. In sfârşit, Hierokles ne dă pentru acest oraş numele Γερμάη, pe când Constantin Porfirogenetul, care îşi ia această ştire din Hierockles, ne dă forma Γερμανός, cu varianta Ιερμαός. Pe de altă parte, din Notit. Dign. Or. cap. VIII (ed. Böcking, p. 34, 35) aflăm că erau, *sub dispositione viri ilustris magistri militum per Illiricum*, o vexillatio de *equites Germaniciani seniores* şi o legiune de *Germaniciani Seniores*; poate că aceşti *Germaniciani* îşi au numele, nu de la Γερμανίκη a Siriei, sau dela legiunea Germanică, ci de la oraşul nostru. al cărui nume, după datele înşirate trebue să fi fost Γερμανή sau Γερμανία, nu Γερμαή sau Γερμάη. Acestea cu privire la nume. Cât pentru situaţiunea lui geografică, ea este cu siguranţă fixată de următoarele fapte: In Vestul Bulgariei, la sud de Sofia şi spre răsărit de Küstendil, vechea Pantalia, prin urmare tocmai prin regiunea care ne preocupă, curge un mic rîu, afluent al Strumei, care rîu poartă şi azi numele Dźermen. Asemănarea fonetică este izbitoare. Pe valea acestui rîu există şi azi un sat Dźermen, aproape de Dupnica, însă Γερμανή nu era aici, la satul Dźermen, ci mai spre NE, la satul Banja [2]). Saparewska Banja depe harta din C. I. L. III, supp. 2 Tab. IV Gl), localitate cu izvoare termale şi unde s'au găsit urme şi inscripţiuni vechi. Tomaschek pune în legătură numele *trac* Γερμανή cu dacicul Germisara (= apă fierbinte), cf. sanscrit garma = fierbinte, şi cu alte localităţi cu numele Γερμή, Germa din Mysia şi Phrygia. După el, prin urmare, numele i-ar veni de la izvorul termal, (iar la Banja este şi azi un izvor fierbinte de 69⁰), aşa încât Γερμανή ar fi corespondentul trac pentru numiri ca Aquae Calidae sau Θέρμη, corespunzând modernului Banja.

— Al patrulea oraş, de care vorbeşte Procopiu în acest loc, poartă numele Πανταλεια. La Hierokles şi Constantin Porfirogenetul găsim Πανταλία, iar la Stefanus Byzant, (p. 513) forma cea mai depărtată παιταλία. Istoricii şi geografii moderni au recunoscut unanim, subt această formă, numele oraşului Pantalia [3]). Totuşi Haury, editorul lui Procop, ca şi Burckhardt, editorul lui Hierokles, cu tot consensul monedelor şi inscripţiunilor, menţin în text formele hotărît greşite παντάλεια şi πανταλία. Că aci avem simple erori de citire sau de transcriere e foarte uşor de dovedit. In manuscriptul Vatican al lui Procop (V), de care am vorbit mai sus, lucrul stă aşa: Pretinsul grup — αν — din silaba iniţială παν — este scris absolut la fel (fol. 61^v) ca şi grupul — αυ — din vorbele ταὐτὸ (p. 102,22 = fol. 60), φαυλοτάτῳ (ibidem), Σαυρομάτας (p. 103, 9 = fol. 60) şi foarte multe altele, pe când grupul cu adevărat — αν — din vorbe ca ἅπαντα (p 102, 24 = fol. 60, 'ανάγκη (103, 6 = ibid), ἀνταίρει (p. 103,9 = ibid.) sunt scrise cu totul altfel; pentru αυ avem forma αυ. pe când pentru αν avem αμ. Mai mult decât atât. Tot la Procop, în primul catalog (p. 122, 15) găsim numele Παυτά. Editorii, chiar şi Haury, nerecunoscând că aici este o simplă prescurtare a aceluiaş cuvânt παυτάλεια, s'au mulţumit să-l reproducă aşa cum e în manuscript; dar n'au observat că şi prescurtarea Παυτά este scrisă absolut la fel ca şi vorba întreagă Παντάλεια, încât dacă într'un pasagiu au citit παυτὰ, cu necesitate trebuiau să citească şi în celălalt παυτάλει, sau viceversa, dacă în primul admiteau παντάλεια, apoi şi cel dealdoilea trebuia scris παντά. Rezultă deci cu absolută siguranţă, că forma παντάλεια, ca şi πανταλία după Hierokles, sunt simple erori de lec-

1) Tot sub numele Γερμάνεια regăsim acest oraş în privilegiul acordat Bulgariei de Vasilie II Bulgaratonul (cf. Gelzer, B. Z II 43.8).

2). cf Jirecek, Arch. Epigr. Mitt. X, 72; Tomaschek, II, 368.

3) cf. Tomachek I 447—466; Jirecek, Arch.—Epigr. Mitt. X, p. 61 sqq —In Tab. Peuting. avem Pentalia, pe monede Ulpia Pantalia, pe inscripţiuni (CIL III 12336) τῆς τῶν παυταλιωτῶν πόλεως. Cf. şi AEM X p. 63.

tură şi că trebuesc negreşit eliminate din context şi înlocuite cu forma corectă Παυτάλεια sau Παυταλιά. Cu privire la situaţiunea sa geografică, urmele găsite nu lasă nici o îndoială că Pantalia ocupa locul, unde se află azi oraşul Küstendil. [1]).

După ce, în puţine cuvinte, ne spune ce anume lucrări a executat Justinian la cele patru oraşe, despre cari am vorbit, Procop adaugă : Intre aceste oraşe împăratul a mai clădit trei orăşele, Κρατίσκαρα, Κουιμέδαβα şi Ῥουμισίανα (καὶ πολίχνια δὲ τούτων δὴ μεταξὺ ἐδείματο τρία). Prima intrepretare, pe care suntem ispitiţi s'o dăm acestui pasagiu, este următoarea : Intre acele patru oraşe rămân *trei* spaţii goale, dacă mă pot exprimà astfel; în fiecare din aceste spaţii Justinian a clădit câte un orăşel. Totuşi această interpretare nu este exactă, cum vom vedea îndată. Din cele trei localităţi, una ne este perfect cunoscută, anume, Ῥουμισίανα, care trebue fără îndoială identificată cu Remesiana, reşedinţa renumitului episcop Nicetas, creştinatorul Bessilor. Lectura Ῥουμισίανα nu poate constitui o piedică, întru cât pe de o parte găsim forma *Romesiana* în Tab. Peuting, *Romassiana* la Geogr. Raven., *mansio Romansiana* în Itin. Hierosol., iar pe de altă parte chiar la Procop (123,13) găsim forma corectă ἐν χώρᾳ Ῥεμισιανισίᾳ, pe care editorul Haury ar fi trebuit s'o ortografieze corect Ῥεμησιανησίᾳ. Remesiana ocupà locul orăşelului de azi Bela Palanka sau Ak Palanka, în Serbia, cam la 40 Km. spre V. de Niš. [2])

Pentru κρατίσκαρα Jirecek [3]) se referă, cu foarte multe probabilităţi de a fi nimerit adevărul, la *mutatio Seretisca*, care după Itiner. Hierosol. era situată pe drumul mare Niš Serdica la 11 m p. spre V. de Serdica, poate pe la localitatea de azi Tatarcik. In fine, pentru localitatea Κουιμέδαβα, editorul Habry, în aparatul critic, propune etimologia naivă *Cui me dabam*. Mai întâi observ că, în toată nomenclatura topografică latină nu există un exemplu de numire formată in felul acesta; pe de altă parte, oricine e cât de puţin familiarizat cu numirile vechi din regiunea carpato-balcanică va recunoaşte numai decât în ultimele silabe ale numelui κουιμεδάβα vorba dacică *dava* sau *deva*, care se regăseşte într'o sumă de alte numiri de localităţi cunoscute, Acidava, Sucidava, Capidava, etc. Tot Procop, în această scriere (123, 29) citează în regiunea oraşului Remesiana, prin urmare tocmai în regiunea, în care ne găsim acum, o localitate cu numele κουμουδέβα, care nu-i de sigur, decât un dublet al lui κουιμεδάβα. Cât priveşte prima parte κουμου- sau κουιμέ-, ea este pusă de Tomaschek [4]) în legătură cu vorba bithynică καμόλης = drăguţ, frumos, cu numele bithynice de femei καμασχρύη sau κομοσαρύη, cu numele dacic Como-sicus, ceia ce dovedeşte origina curat tracă a numelui în chestiune şi lipsa de orice legătură între acest nume şi vorbele latine *cui me dabam*. Cât pentru poziţiunea sa geografică, Jirecek [5]), bazat probabil pe faptul că e pomenită de Procop între Seretesca şi Remesiana, o aşează pela Pirot. Prin urmare, cele trei orăşele citate de Procop erau aşezate toate trei între Niš şi Sofia, dealungul marei artere militare, care legà oraşul Belgrad de Constantinopol, străbătând în curmeziş întreaga peninsulă balcanică.

Părăsind Dacia mediterană, Procop, printr'o mare săritură ne strămută fără tranziţie tocmai în Epir, unde citează următoarele oraşe restaurate de Justinian: 1. Ἰουστινιανούπολις, care înainte se numea Ἀδριανούπολις. 2. Νικόπολις. 3. Φωτική. 4. Φοινίκη. 5. Εὔροια.

1. Oraşul Adrianopolis din Epir mai este pomenit de Tab. Peut, de Hierokles şi

1). cf. Leake, Travels in northern Greece III p. 475, cel dintâi care a propus această identificare, precum şi studiile citate ale lui Tonaschek şi Jirecek.

2). Cf. Tomaschek I 441; Jirecek, Heerstr. 23—24; Miller IR 532; Pârvan, Contribuţinni pp. 50 sqq., 158, sqq.; Kanitz, Röm. Stud. pp. 81—82.

3). Op. cit. p. 24—25.

4). Die alten Thraker II, 1, p. 13, glossà No. 17; II, 2 p. 49.

5). Heerrstr. 24.

de *Notit. episc. III*, 550. In listele publicate de Conybeare [1]), între episcopii de sub dependenţa mitropoliei din Naupaktos găsim şi pe cel din Adr anopolis. Mai târziu, acelaş oraş ne întâmpină, când sub numele de Δρυνόπολις, când sub cel de 'Ιστρονόπολις [2]). Numai Procop ne dă ştirea că s'ar fi numit 'Ιουστινιανούπολις. Şi astăzi poartă numele de Drinos un rîu, care curge prin Epir şi se varsă în Vojusa; toată valea rîului Drinos se numeşte până azi Drynopolis. Pe valea acestui rău, nu departe de Argyrokastro, cam pe la Libochowo era aşezat oraşul nostru. (Miller, IR. p. 570)

2. Νικόπολις, pomenit de Procop şi în VIII 22, 3 nu ridică nici o greutate; este vechea Actia Nicopolis, (Acta Nicopoli din Tab Peuting şi Itin Anton) capitala Epirului din epoca imperială romană înainte, [3]) bine cunoscută din inscripţiuni,[4]) citată de Hierokles şi Constantin Porfirogenetul, astăzi Paleopreveza. (Miller I R, p. 563).

3. Φωτικὴ ne mai este pomenit de Hierokles tot în Epir, dar aceasta, fireşte, nu ne ajută mult la identificare. Din fericire, graţie unui alt pasagiu din Procop şi a unor inscripţiuni putem fixà, cu preciziune locul oraşului, care ne preocupă. Procop ne spune [5]) că Justinian a restaurat la Photike un castel numit τοῦ ἁγίου Δονάτου [6]). Şi astăzi există în Epir o localitate Aïdonat, care conservă, cum vedem, numele castelului pomenit de Procop. Dar dovada peremptorie că prin apropiere era şi Photike o găsim în următoarea inscripţiune găsită la Aidonat [7]): Sex. Po[m]peio Sp. [f. P] o [1?] Sabin[o] praef (ecto) a [la]e Taur(ianae) proc(uratori) A[u]g(usti) Epiri [ov]do? Photic(ensis) ex pecunia viritim conlat(a) ob m[e] rit [a]. Vorba *Photicensis*, singura care ne interesează în această inscripţie, este absolut sigură, încât nu mai rămâne îndoială că vechea Φωτικὴ trebueşte căutată în apropiere de actualul Aidonat. In sfârşit, două inscripţiuni greceşti ne permit să localizăm chiar cu absolută preciziune situaţiunea acestui oraş [8]) Una se află pe o placă găsită la satul Limboni şi pe care citim numai vorba [Φ]ωτικήν. Cea de a doua, mult mai lungă şi găsits tot la Limboni, are cuprinsul următor: Τῷ κρατίστῳ Αἰλίῳ Αἰλιανῷ δουκη(ναρίῳ) ἐκ π ρ)ωτηκτόρων ἐπιτρόπῳ τῆς 'Ηπείρου καὶ Παννονιῶν 'αλλὰ γὰρ καὶ κατα τὴν 'Ιταλίαν, κηνσειτορι ἐπαρχίας Νωρικοῦ τὸ συνέδριον Φωτικησίω(ν) τῷ εὐεργέτῃ ψηφ(ίσματι). Este deci vorba de acelaş *ordo Photicensium* că şi în inscripţiunea latină de mai sus, încît asupra localizării oraşului Φωτικὴ nu mai poate fi nici urmă de îndoială.

4. Φοινίκη, Phenice al Tabul Peuting., Phaenice în Itiner. Anton., citat de Ptolemeu şi de Hierokles, este un oraş vechiu, situat între cele două râuleţe, numite azi παῦλα şi Βίστριτζα, care în cursul lor inferior formează o lagună, tocmai aşa cum spune şi Procop (ὕδασι... τῇδε λιμνάζουσι) şi se varsă în marea Ionică, în canalul care desparte insula Corfu de continent, la Sud de Santi Quarante. Şi astăzi există acolo satul Φοινίκη [9]).

5. Pentru εὔροια, cunoscută şi lui Hierokles, găsim în Pauly Wissowa (s. v.) următoarele: o citadelă clădită de Justinian pe o insulă, într'un lac, legată printr'un zăgaz cu uscatul. Aceste amănunte luate din Procop, contribuesc într'o slabă măsură la identificare. S'a propus Euroia = Paramythia, lângă Aidonat, dar nu se potriveşte cu spusele lui Procop, şi Euroia = Janina, unde amănuntele lui Procop găsesc aplicare. Cred că

1 . Byz. Zeit V, 132, No. 59
2). Cf. Tomaschek II 348.
3). Bursian I, 32.
4). cf. C. I. III No. 7334.
5) de aedif. p. 118, 24—26.
6) Castelul e pomenit şi de Kantakuzenos II, 34 (ed. Bonn I, p. 510.
7) CIL III, 12299,
8). Ambele au fost descoperite de d-r Panayotides şi publicate de H. Grégoire în Bull. Corr. Hell. 1907, pp. 38—45.
9). Cf. Bursian, I, 17. Miller IR p. 563.

pot aduce o puternică dovadă documentară pentru această din urmă identificare. In manuscriptul V, fol. 62, găsim nota marginală: περὶ εὐρροίας τῆς νῦν 'Ιωάννινα = despre Euroia, care acum se numeşte Janina.

După Epir, Procop ne vorbeşte foarte pe larg despre întăriturile făcute de Justinian la Thermopyle [1]) şi apoi citează câteva localităţi situate în afară de strâmtoare, deci la nordul ei ('Υπάτη este un vechiu oraş d n Aeniania [2]), cunoscut şi lui Hierokles, care a dăinuit până astăzi cu numele vechiu, situat la S de râul Sperchios [3]) 'Ηράκλεια din Procop este de sigur oraşul vechiu Heraclea Trachinia din Lamia, la Sud de oraşul Lamia, nu departe de golful maliac [4]). El se află, după spusa lui Procop, de o parte a unei strâmtori, iar de cealaltă parte era localitatea Μυροπώλης, care poate că este Mosckochori de azi. Σάκκος nu pot preciză unde se află. Stefan din Byzanţ [5]) pomeneşte de o regiune Doris, în Tracia, şi de un oraş Sacus în Lacedemonia Pieriei. Pe temeiul acestei ştiri Desdevites du Dezert [6]) crede că Sacus era un orăşel dorian pe lângă Amphipolis, colonizat de Brasidas şi de Peloponesienii cari au urmat, iar numele Doris ar fi rămas legat de teritoriul lor până la cucerirea macedoneană. După el prin urmare Sacus trebueşte căutat tocmai în Tracia, pe la vărsarea fluviului Strymon (Struma). Cred totuşi că aici este o greşală a lui Desdevises. Regiunea din apropierea Thermopylelor se numia în vechime *Doris*, iar oraşele Hypate şi Heraclea, pomenite de Procop împreună cu Saccus, sunt situate la Nord de Doris, cu siguranţă că e la mijloc o confuziune a lui Stefan din Byzanţ: Sacus dela el este identic cu Σάκκος din Procop şi trebue localizat prin regiunea Thermopylelor. Κοράκιος poate că era prin regiunea apropiată a muntelui κόραξ, care despărţia Etolia de Oetea [7]) Cât pentru Οὐννός, Βάλεαι şi Λεοντάριον, nu pot preciză nimic.

Din regiunea Thermopylelor Procop se coboară în Grecia propriu zisă şi în Pelopones, vorbind în termeni generali de lucrările executate, mai ales dela istmul corintic, şi apoi se reîntoarce în Tessalia. Primul oraş pomenit aici este Διοκλητιανούπολις, anticul Celetrum, citat şi de Hierokles în Tessalia sub numele de Διοκλητιανούπολις, lângă lacul care, chiar pe vremea lui Procop se numeà καστορία, de unde apoi şi oraşul a luat numele Castoria. [8]) Asupra localităţii nu poate fi nici o discuţiune. Surprinzător este numai faptul că şi Procop şi Hierokles pretind că Diocletianopolis erà în Tessalia, pe când ea e mult mai la Nord, în plină regiune Macedoneană.

Aceasta stă de sigur în legătură cu faptul, relevat de mult de către Tafel [9]), că în Evul Mediu sub numele Thessalia se înţelegeà şi o bună parte a Macedoniei, anume Macedonia prima. Dovezile adunate de Tafel sunt însă relativ târzii (sec. X—XV), pe când din Procop şi Hierocles se vede limpede că această uzurpare nominală era mult mai veche.

Procop mai menţionează apoi unsprezece oraşe ale Tesaliei, din care nouă pot

1) Cf. şi bell II 4, 10.
2) Cf. Bursian I, 89. Se numea 'Υπάτη sau 'Ύπατα.
3) Bursian, I, 94. C. I L. I. III No. 586, unde e vorba *de controversiis finium inter Lamienses et Hypataeos.*
4) Cf. articolul lui Stähbin în Wissowa s. v. Heracleia.
5) 581.
6) p. 407.
7) Bursian I, 132.
8). Cf Tonaschek II 349.—Itin. Auton. citează oraşul Diocletiannpolis între Edessa şi Thessalonike, ceia ce face pe Miller IR 521 să-l identifice cu Pella şi zice el, *nici într'un caz* cu Castoria cf. şi articolul lui Philippson în Wissowa.
9). De Thessal pp. 39-43.

fi cu preciziune localizate. Iată-le în ordinea dela Procop : 1). Ἐχιναῖος, [1]) la Hierokles Αἰχῖνος, la Constantin Porfirogenetul Ἐχιναίός, oraş vechiu la golful maliac, azi Achinos, în acelaş loc. — 2). Θῆβαι. Fireşte nu-i vorba despre Thebae din Beoţia, ci despre Thebae Phtiotides din Tessalia, aproape de golful Pagasalic, azi golful Volo. Oraşul, pomenit, de Hierokles şi Const. Porfirogenetul, astăzi nu mai există. – 3). Φάρσαλος, renumita localitate din Tessalia, purtând şi azi acelaş nume.— 4 Δημητριάς, oraş vechiu în peninsula Magnesia, în fundul golfului Volo [2]), cunoscută lui Hierokles şi Const. Porfirogenetul. — 5). Μητρόπολις. Erau în vechime, în Tessalia, două oraşe cu acest nume: unul în Pelasgiotis, la N. de Larissa [3]) altul în Hestiaeotis, în colţul Sud-Vestic [4]).

Ţinând sama de ordinea, în care înşiră Procop oraşele (Pharsalos, Metropolis, Gomphi, Tricca), e aproape sigur că în pasagiul nostru este vorba despre oraşul din urmă. —6). Γομφοι, cunoscut lui Hierokles şi Const. Porfirogenetul, este vechiul Γόμφοι din Hestiaeotis azi Episcopi. [5] 7) Τρίκα [6]), la Hierokles Τρίκαι, la Porfirogenet Τρίκη, corect Τρίκκα, este numele vechiu al oraşului de azi Τρίκκαλα [7]). — 8). Λάρισσα, amintită de Hierokles şi Porfirogenetul, vechea Λάρισσα, Larissa din Raven şi Itin. Anton. pe apa Penlios, s'a păstrat până azi cu acelaş nume. [8]) — 9). Καισάρεια se găseşte, ca oraş al Tessaliei, pomenit de Hierokles şi Porfirogenetul. Unde anume era situat, nu pot preciză. Există şi azi o localitate Kassaria pe valea râului Vistritza, vechiul Haliakmon, dar n'am putut dovedì dacă este cumvà identic cu oraşul citat de Procop. — 10 şi 11. Κενταυρόπολις este cu totul necunoscut. — Εὐρυμένη ar fi fost după Georgiades [9]) pela satul de azi Τσιάγιαζι, pe malul mării, la S. de vărsarea râului Pesilios. — cf. Philippson în Wissowa s. v. Eurymenai.

Părăsind Tessalia, Procop ne vorbeşte despre insula Eubea, despre capitala ei Chalkis [10]) şi strâmtoarea Εὔριπος, care desparte insula de continent. Aici vine în text o lacună, care însă nu poate avea întindere mare ; în urmă autorul citează peninsula Palene (παλλήνη) cea mai occidentală din cele trei peninsule ale Chalkidicei, numită azi Casandria, şi vechiul oraş ποτίδαια, care pe vremea lui Procop, ca şi azi, purtà numele de Κασανδρία [11]) In fine ultimele numiri pe care le găsim sunt : râul Ῥήχιος nu departe de Salonic şi oraşul Artemision la vărsarea rîului Ρήχιος în mare. Cu privire la acest râu, cel dintăi care a bănuit adevărul este Tafel [12]), care a afirmat că râul în chestiune este micul curs de apă, prin care se scurg în golful Oefano apele lacului Beschik, vechiul Bolbe, la nordul Ckalkidicei. Acelaş lucru îl afirmă şi Oberhummer, [13]) fără a aduce probe. Dovada o găsim la Struck [14]) care spnne că acest râuleţ are azi două numiri, Rendina Boghasi sau Richios, prin urmare tocmai numirea din Procnp. La gura râului pe malul stâng, Struck a găsit ruine şi urme vechi, încât e probabil că aici trebue să fi fost oraşul Ἀρτεμίσιον din Procop.

1). Tot cu această formă mai e citat de Procop în bell. VIII 25,19.
2). Bursian I, 102. Tomaschek II 351.
3). Bursian, I 67.
4). Idem. p. 53 54.
5) Bursian I, 53 ; Stählin, Gomphoi în Wissowa.
6). In mss. stă Τρικαττοὺς περιβόλους. Haury a restabilit lectura Τρίκα, τοὺς περιβόλους.
7). Bursian I, 51.
8). cf. Bursian I 64; Tomaschik II, 350.
9). Thessal. p, 146.
10). cf. Bürchner, Chalkis în Wissowa.
11). cf. Şi bell II 4,5.
12). de Thessalonica, pp. 272—275.
13). In Wissowa, s. v. Bolbé, No. 1.
14). Makedonische Fahrten, I 74,

II

Aci se termină prima din cele patru părţi cari constitue cartea a IV din opera lui Procop, şi urmează cel dintâi catalog sec de numiri geografice, grupate pe provincii sau regiuni. De multe ori numirile dintr'o provincie sunt împărţite în două secţiuni, după cum Justinian a executat clădiri nouă sau simple reparaţiuni. Voiu face însă abstracţie de această subdivizinne, examinând fiecare provincie în întregul ei ca pe o singură grupă. Sunt în total 14 grupe înşirate în ordinea următoare; I Epirul Nou. II. Epirul vechiu. III. Macedonia. IV. Tessalia. V. Dardania. VI. Sardica. VII. Kabetzos. VIII. O regiune al cărei nume lipseşte din cauza unei lacune din text. IX Germane. X. Pantalia. XI Regiunea Scassetana. XII. Regiune fără nume, iarăşi din cauza unei lacune. XIII Remesiana. XIV. Aquae.

I. *Epirul Nou.* Hotarele acestei provincii par a fi fost următoarele: La Apus marea Adriatică, la nord o linie aproape orizontală care pleca dela mare, cam în dreptul oraşului Lissos (azi Alessio) şi mergea spre Răsărit până în valea Drinului, la Răsărit probabil valea Drinului, cuprinzând lacul Ohrida şi ajungând până la izvoarele râului Aous (azi Vojussa), iar la Sud Epirul Vechiu, de care era despărţit printr'o linie aproape paralelă cu Aous şi cari ajungea în Adriatica la Sud de Aulon (azi Valona) In acest ţinut Procop citează 58 localităţi clădite sau restaurate de Justinian. Din acest număr trebue să scădem pe acelea, cari printr'o greşală uneori a autorului, alte ori a copiştilor, sunt citate de câte două ori, acestea sunt: Βακουστή (117, 2) şi Βάκουστα (117, 6). 'Σπίλεον (117, 14) şi πήλεον (117, 28); Βρεβατή (117, 22) şi Βρέβετα (117, 34); poate; Σπρέτιον (117, 9) şi παρέτιον (117, 50); în fine, tot ipotetic, "Αονα (116, 30) şi 'Αοιών (117, 10). Ar rămâne prin urmare numai 53 de numiri, dintre cari unele pot fi localizate cu deplină siguranţă sau cu multă probabilitate, altele însă ne sunt, cu totul necunoscute.

1. "Αονα (116, 30). Dacă, după cum am propus, "Αονα şi 'Αοιών sunt dubletele aceleiaşi numiri, atunci e foarte probabil că avem aici o corupţiune profundă a textului; aş propune să citim Αὐλών [1]) şi Αὔλονα, care este vechiul port din colţul S. Vestic al Epirului nou, numit în Evul Mediu *Avelona*, *l'Avelona*, Lavelona, Valona de azi [2]).

2. Στεφανιακόν (116, 31). Pentru determinarea acestei localităţi trebue ţinut seama de faptul că tot în Epirul nou Procop ne mai citează (117, 25) castelul τοῦ ἁγίου Στεφάνου restaurat. Din Itinerarul Hierosolymitan se vede că, în Epir, se desfăcea din Via Egnatia o ramură la Clodiana care, trecând prin Apollonia, ajungea la Aulon. Pe această ramificaţie Itinerarul citează, la 18 mil pas. spre nord sau N E. de Apolonia, localitatea *Stefanophana* (cu varianta Stephani pleana), iar la 12 mil. pas. spre Sud de Apolonia. între acest oraş şi Aulon, localitatea Stefana (cu varianta Stephanacium). Varianta Stephani plana conţine fără îndoială lectura exactă, care trebue scrisă Stephani fana; vorba *fanum* însemnează *loc sfânt, altar, templu;* prin urmare Stephani fanum este *biserica sf. Stefan* şi corespunde aşa dar cu ἅγιος Στέφανος, din Procop. Prin eliminare rezultă că Στεφανιακόν trebue căutată la cealaltă localitate citată de Itinerar, adică la Stefana, a cărei variantă latină Stephanacium corespunde din silabă în silabă cu numele grec din Procop. Iar faptul că la Procop găsim pe Στεφανιακόν citat îndată după "Αονα, iar în Itinerar pe Stephanacium în imediată apropiere de Aulona este o dovadă mai mult că "Αονα din Procop este într'adevăr Αὐλονα [3]).

1) Pomenit cu numele corect Αὐλών de Procop în V 4, 21.
2) Cf. Tomaschek II, 346.
3) Intr'o notiţă armeană găsim mai târziu localitatea Stephaniakon sub jurisdicţiunea episcopului din Durazzo; cf. Conybeare, on some Armenian Notitiae, Byzant, zeit. V, 133.

3. Ἄργος (116, 32). La Hierokles şi Constantin Porfirogenetul găsim citat un oraş Ἄργος, însă nu în Epirul Nou, ci în Macedonia II-a, adică tocmai în acea porţiune a provinciei Macedoniei, care se învecineşte la Apus cu Epirul Nou. Este, de sigur, vechiul Argos Oresticum, aşezat pe lângă lacul Castoria, spre răsărit, pe aproape de satul actual Krepeni.[1]). Foarte probabil că localitatea citată de Procop este aceiaş cu cea din Hierokles şi de sigur că orânduirea ei în Epir se datoreşte unei erori.

4. Ἀλίουλα (116, 33) dublet paleografic cu Οὐλ βουλα (117, 21) datorit confuziunii dintre literile α—ου în scrierea minusculă. Forma corectă este fără îndoială Οὐλίβουλα, dela lat. Olivula. Pentru nume cf. *Olivula portus*, aproape de Nizza, în Itiner. Marit.[2])
Cât pentru situaţiunea sa, îmi lipseşte orice dată spre a o putea fixa.

5. Δυρράχιν (116 34), formă modernă care se găseşte şi la Hierokles. La autorii vechi găsim Δυρράκιον — Dyrrachium, în Tabul. Peuting. Dyrratio, la Geogr. Raven. Durachium, în Itin. Anton. *Dyrrachium, pe inscripţiuni.* Colonia Dy[rrachium][3]) şi Durra[chium][4]). Numele anterior era Epidamnos. Este oraşul bine cunoscut depe coasta Albaniei, de unde începea Via Egnatia, azi Durazzo [5]),

6. Ἄλιστρος (117, 3) La Hierokles găsim o localitate Λιστρῶν καὶ Σκεύπτον în Epirul Nou Poate că este aceiaş localitate[6]). Pe de altă parte Procop citează de astă dată în Epirul Vechiu (118, 14) localitatea Λίστρια. Poate să fie şi aici un dublet, datorii unei erori a autorului nostru. Unde însă era oraşul Ἄλιστρος sau Λίστρια nu pot hotărî.

7. Ἐπίλεον (117, 14) şi cu dubletul său πήλεον (117, 28) corespund ca nume vechiului oraş Pelion, situat la Sudul lacului Lychnitis (lacul Ohrida) spre V. de actualul oraş Moschopole[7]). Pelion era situat în cuprinsul Epirului nou.

8. Δεύφρακος (117, 16). Are oare vre-o legătură cu oraşul actual Diwra din Albania, numit înainte Δέβρα, Δεύρα, situat pe valea râului Drin?

9. Σκυδρέων πόλις (117, 31) Poate că este oraşul Scutari, Skodra, la Byzantini Σκόδραι· E drept că Skodra nu aparţinea Epirului Nou, ci provinciei Praevallis, unde îl citează corect şi Hierokles.

10. Ἀντίπαγραι (117, 32). Supt această formă localitatea citată de Procop nu se mai găseşte citată nicăeri şi nu poate fi identificată. Am văzut însă în prima parte a acestui studiu confuziunea destul de frecventă în majusculă între Γ şi Τ. Dacă admitem aici această eroare paleografică, atunci din ΑΝΤΙΠΑΓΡΑΙ iese foarte uşor ΑΝΤΙΠΑΤΡΙΑ, şi oraşul Ἀντιπάτρια este bine cunoscut în Epirul nou; era situat cam pe la Berat, pe valea superioară a râului Apsus, azi Dewol.[8]).

11, Ἀργυάς (117, 47), Intr'o inscripţiune din C. I. L.[9]) este pomenit în Epirul nou un râu cu numele de Argyas Tomaschek[10]) crede că este râul de azi Sušica, afluent sudic al Vojussei, în regiunea Agriochoria. Pe valea acestui râu trebue să fi fost umbra oraşul homonim.

12. Ἀμάντεια (117, 49), cunoscut şi lui Hierokles şi lui Constantin Porfirogenetul, este un oraş vechiu, cam la S. V. de Αὐλὼν, aproape de Nivitza, pe râul Sušica. Era aşezat

1) Desdevises p 307 8.
2) Miller IR p. 233.
3) CIL III 611.
4) CIL III 9741.
5) Cf. Miller IR p. 471. Vezi şi numirea Ἐπίδαμνος la finele acestei lucrări.
6) cf. Tomaschek în Wissowa s. v,
7) Cf. Desdevises p. 233—234, pune Argos la satul de azi Pliassa, pe râul Dewol.
8) Cf. Desdevises p. 231—233.
9) III 600.
10) In Wissowa, s. v.

pe drumul interior, care lega Apollonia de Aetia Nicopolis. [1]).

II. *Epirul Vechiu.* Graniţele acestei provincii erau: La Nord Epirul Nou, la Vest Marea Ionică, dela capul Linguetta (Akrokerania) până la golful Arta, la Sud golful Arta, portul Sinus Ambracicus, iar la Est Tessalia şi Macedonia, de care era despărţiţă printr'o linie care trecea la Vest de Tricca şi apoi se îndreaptă spre NV. până spre izvoarele Vojussei.

Procop citează aici 36 numiri de localităţi, din care înlăturând pe Λίστρια (118, 14) ca dublet al lui Ἄλιστρος, din Epirul Nou (vezi mai sus), poate şi pe Μάρτιος (119, 20) ca dublet al lui Μάρτις tot din Epirul nou (117,7), ne rămân 34 de localităţi. din care o parte pot fi identificate.

Παρμός (117,54). Subt această formă localitatea nu se găseşte. Ar putea însă fi aici o eroare de transcriere, datorită prescurtării silabei — αν — şi atunci aş citi Πάνορμος, port vechiu la Adriatica [2]), în Evul Mediu Palormo, Palermo, Palerimo, [3]) azi Παλέρημο pe coasta Epirului.

Εὐρώπη (118, 3). La Hierokles găsim un oraş Εὔ ωπος, însă în Macedonia prima, încât nu trebue confundat cu localitatea din Procop; Εὔρωπως este desigur oraşul de care ne vorbeşte Ptolemeu (III, 12, 21) şi Pliniu (Nat. Hist. IV, 34); cf. Wissowa s. v. Europos, N. 2. Era situat în Macedonia, regiunea Almopia, poate pe valea râului Lydias. — Localitatea citată de Procop poate să fie identică cu Εὔρωπος citat de Strabon [4]) valea superioară a râului Penlios Regiunea întreagă dela izvoarele acestui rîu era obiect de ceartă continuă între Epiroţi şi Thessalioţi [5]) şi era considerată ca făcând parte nu din Tessalia, ci din Epir.

χιμαίραι (118, 4). Numele prezintă multe variante ortografice: χιμαίρα, χιμάρα, χιμάρρα, χειμάρρα. Thucydide (I, 46) citează un port în Epir, numit χειμέριον, situat la Γλυκὺς λιμήν [6]). Astăzi există un orăşel Chimara în Epir, port la Adriatica. Identitatea tuturor acestora este, cred, mai presus de orice îndoială [7]).

Κάστινα 118, 10). In scrierea majusculă ar fi foarte posibilă o confuziune între KACTINA şi KANINA, şi atunci κάστινα din Procop, corectat în κάνινα, ar fi orăşelul de azi Kanina, la sud de Valona, la graniţa între Epirul vechiu şi Epirul Nou.

Γενύσιος (118, 11). In această formă e uşor de recunoscut numele râului Genusus din Albania, azi Skumbi, şi care se varsă în Adriatica la Sud de Durazzo. De sigur că din eroare a trecut Procop această numire în Epirul vechiu, în loc de Epirul Nou [8]).

Despre Ἰουστινιανούπολις, Φωτική şi τοῦ ἁγίου Δονάτου am vorbit mai sus; relevez numai că, după Procop, erau două castele τοῦ ἁγίου Δονάτου: unul în regiunea oraşului φωτική, altul în regiunea oraşului Ἰουστινιανούπολις. Am văzut că cel dintâi s'a păstrat, ca numire, până azi.

Βουλιβάς (118, 31). Erau în vechime, la S. de Avlon, două oraşe cu numele Byllis sau Bullis (Βολλίς şi Βυλλίς) unul maritim, altul ceva mai în interiorul continentului [9]). Ambele se găsiau pe la graniţa între Epirul vechiu şi nou, şi în numirea din Procop e uşor să recunoaştem acelaş radical; Hierokles şi Porfirogenetul citează oraşul Βούλλις

1). Cf. Desdevises, 117-18. Miller IR p. 570.
2). Cf. Bursian I, 15. Desdevises 249-250.
3). Tomaschek II, 347.
4). VII, 7.
5). Cf. Bursian I, 48.
6) Cf. Bursian I, 28.
7) Cf. Tomaschek II 347.
8) cf. Tomachek II 353.
9) cf. Desdevises 244—245; Wissowa. v. Byllis.

în Epirul Nou. Pe de altă parte Cicero (Ad. famil. XIII, 40) citează numele etnic Bulliones, iar Liviu (XLIV, 30) numele Bullini. E posibil ca şi la Procop să avem o confuziune paleografică, Βουλιβᾶς în loc de Βουλινάς.

Ποσειδών (118, 34). Ptolmeu (III, 14, 3), citează un promontoriu Poseidon, dela care începea regiunea epirotă Thesprotia; după Bursian [1]) acest promontoriu se afla acolo unde începea regiunea Cestrine, prin urmare spre Vest de Buthroton (azi Butrinte). Poate că pe aici era localitatea Ποσειδών din Procop.

III. *Macedonia.* Cuprindea întreaga regiune macedoneană, adică Macedonia prima şi secunda, mărginindu-se la Apus cu Epirul Vechiu şi nou, la Sud cu Tessalia şi Marea Egee, la Răsărit cu Rhodope şi Tracia, de care era despărţită prin valea rîului Nestus, iar la Nord cu Dardania şi Dacia mediterranea. Procop citează aici 46 localităţi. Identificări mai mult ori mai puţin sigure pot propune pentru următoarele:

Βασιλικὰ 'Αμύντου (118,39). Există şi azi în Nordul peninsulei Chalkidice, la vre-o două ore spre SudEst de Salonic un sat Βασίλικα [2]); nu pot afirmà cu siguranţă că ar fi una şi aceiaşi localitate.

Μελίχιζα (118, 40). In Itinerarul Antonin şi în Tab. Peutinger găsim o localitate Melissurgin sau Melissirgin, al cărei nume prezintă acelaş radical ca şi Μελίχιζα. Era aşezată pe via Egnatia cam la jumătate cale între Salonic şi Apollonia Myndonia, în Nordul Chalkidicei, deci tocmai în regiunea noastră. E posibil să fie unul şi acelaş oraş.

Πασκᾶς (118, 41). Tomaschek [3]) spune că era situat în apropiere de lacul Bolbe, nu aduce însă nici o dovadă pentru această afirmaţiune. Probabil se sprijine pe faptul că Procop citează localitatea Πασκᾶς printre cele învecinate cu Bolbe.

Αὐλών (118, 42) Acesta era numele vechiu al râuleţului prin care se scurg în mare apele lacului Bolbe, adică, după cum am văzut mai sus, a cursului de apă numit de Procop 'Ρήχιος, şi care azi se numeşte Richios sau Rendina Boghasi [4]). Tot Aulon se numea în vechime şi strâmtoarea învecinată, care desparte insula Thasos de continent [5]). E probabil, deci, că oraşul Αὐλών citat de Procop se afla pe valea râului cu acelaş nume.

Βολβός (118, 43). Oraşul acesta având acelaş nume cu lacul Βολβή, azi Bešik-Gjol, e probabil că era aşezat pe ţărmul, poate cel Sudic, al acestui lac [6]).

Βριγίζης (118, 44). Are în sine fonetica numelui Brygi, o populaţiune tracă, şi a oraşului Βρύγιον, care după Desdevises, [7]) pare a fi fost prin peninsula Pallme. Nu putem spune nimic pozitiv. Oberhammer (în Wissowa, s. v.) zice că era un castel în Macedonia, nu departe de lacul Bolbe, dar nu aduce nici o dovadă sigură pentru această localizare.

Θέρμα 118, 48). Este ştiut că oraşul Salonic a fost clădit în apropierea unui alt oraş mai vechiu numit Θέρμη. [8]) Oraşul Salonic ne este însă citat totdeauna de Procop cu forma Θεσσαλονίκη, încât nu e probabil nici o legătură între Θέρμα şi vechiul Θέρμη.

Βογας (118, 49). De sigur că aici trebue să citim Βοτᾶς, confuziunea între Τ şi Γ fiind un lucru foarte frecvent în scrierea majusculă. In acest caz numele îi stă în le-

---

1) I, 18. Cf. şi Wissowa s. v. Chaonia.
2) cf. Byz. Zeit. VII, 58—60; Tafel, de Thessalonica, p. 309, not. 22 crede că Βασιλικὰ 'Αμύντου ar fi Edessa (Vodena).
3). II 319.
4) cf. Thucyd. IV, 103.
5) Desdevises 418: cf şi Wissowa s. v. Bolbe, No. 1.
6) cf. Wissowa s. v. Bolbe No. 2; Tafel, Thessalonica p. 263.
7) 235, 365.
8). Cf. spre ex. Tafrali, Topographie de Thessalonique, p. 6 seq.

gătură cu numele regiunii *Bottiaea* dela gura Vardarului şi cu al oraşului Bottea, poate azi Kapsochori, pe Haliakmon (Vistritza) la Sud de lacul Borbaros. [1])

Νεάπολις (118, 50), pomenit de Hierokles şi Porfirogenetul în Macedonia prima, numit pe urmă Χριστούπολις, numire care s'a conservat până către finele sec. XIV [2]), este oraşul de azi Cavalla [3]).

Κάλαρνος (118, 51). Ştefan din Byzanţ (p. 345) pomeneşte o localitate Calarna în Macedonia, iar Pomponiu Mella (II, 2) vorbeşte despre un turn Calarnean între Strymon şi Athos. Desdevises [4]) o identifică cu vechea Arne, situată în Chalkidice, la N. de Acanthus.

Μουσεῖον (118, 52). O localitate cu acelaş nume, unde era mormântul lui Orfeu, se afla pe aproape de muntele Olymp. [5]); nu pot afirma dacă este vre-o legătură între aceste două localităţi.

Νύμφιον (119, 5). Un oraş Νυμφαῖον era în Emathia, la Nord de Beroea (azi Karaferia) [6]), pe drumul dintre acest din urmă oraş şi Edessa (poate Ἔδανα din Procop 119, 3?) Este oare aceeaş localitate?

Κύρρου (119, 14), de sigur formă de genetiv (τό τοῦ Κύρρου sc. φρούριον dela un nominativ Κύρρος Acesta era un oraş vechiu, numit azi Palaeokastro sau Gradište, situat spre N. W. de actualul Jenidže, cam la jumătate drum între acesta din urmă şi Vodena, vechiul Edessa. [7]) Poate că este una şi aceiaş localitate cu Scurio, depe Via Egnatia, citat de Itiner, Hierosol, între Pella şi Edessa.

Βουρβοώδην (119,18). Râul Lydias, azi Kara-Asmak, afluent al Vardarului, formează înainte de confluenţă, un lac întins, numit azi Jeniže Ghiol, iar în vechime Borboros. E probabil că prin apropiere trebue să fi fost localitatea Βουρβοώδην şi, poate tot pe aici şi cealaltă localitate citată de Procop Λιμνηδήριον (119, 17).

Πέλεκον (139, 21). Există şi azi un rău Pelikas, prin regiunea vechiului oraş Pydna [8]); nu pot însă preciza dacă are vreo legătură cu Πέλεκον din Procop.

Λιμνααί, Χάραδρος, Κάσσωπες (119, 27, 29-30). Voiu cercetà aceste trei localităţi deodată, fiindcă se ajută şi se luminează, cred, reciproc. Desdevises [9]) citează, pe Temeiul lui Livius (XXXVI, 13), un oraş *Limnaea* în Tessalia, pe valea râului Penlios, la sud de Tricea, despre care cu greu s'ar putea admite o identificare cu Λιμνααί din Procop. Pe de altă parte găsim tocmai în Acarnania [10]) o localitate Λιμναία, situată nu departe de golful Ambracic (azi golful Arta).—Scylax (p. 66) ne citează un oraş Χαραδροῦς în Macedonia, pe care Desdevises [11]) şi apoi Bürchner [12]) il aşează în peninsula Athos, cam pe unde e astăzi mănăstirea Vatopedi. Dovezi sigure pentru această identificare nu se aduc. In schimb trebue notat că în Epirul Vechiu, aproape de ţărmul golfului Ambrasie era un oraş vechiu χάραδρα şi χάραδρος, poate ζαχαγόρα de azi. [13])

1). Desdevises 344.
2). Cf. Byz. Zeit III, 25.
3). Tomaschek II, 359
4). p. 185-386.
5). Desdevises, 288.
6). Id. p. 331-332.
7). Cf. Struck II, 70
8). Desdevises, p. 294.
9). p. 264.
10). Bursian I. 110; Heusey, Le Mont Olympe, pp. 319 sqq
11). p. 348.
12). in Wissowa s. v. Charadriai.
13). Cf. Bursian I, 36.

Despre o localitate Κασσώπη prin Macedonia nu am putut găsì până acum nici o urmă. In schimb, tot în Epir, tot pe lângă golful Ambrasie, pe râul Oropos, azi Luro, era oraşul Κασσωπία sau Κασσώπη, de care ne vorbeşte Diodor din Sicilia [1]).

Din cele spuse rezultă că nici unul din cele 3 oraşe pomenite nu poate fi cu siguranţă localizat în Macedonia, pe când pentru toate trei găsim localizări precise în Epir şi Acarnania, în jurul golfului Ambrasie; faptul că Procop nu le citează împrăştiat, ci la rând, (între Λιμναaί şi Χάραδρος pune pe "Οπτιον, despre care nu pot spune nimic), faptul acesta este o dovadă mai mult că aceste oraşe erau în apropiere unul de altul, aşa cum se găsiau în jurul golfului citat: cred deci că avem aici fie o eroare a lui Procop, fie vre-o intervertire ulterioară datorită vreunui copist, eroare sau intervertire aceste trei localităţi (poate şi "Οπτιον ?) au fost eronat strămutate din Epir şi Acarnania tocmai în Macedonia.

IV. *Tessalia.* Ca hotare, corespunde vechei Tessalii, mărginită la Apus de Epir, la Sud de Grecia propriu zisă, la Răsărit de marea Egee, iar la Nord de Macedonia. Afară de oraşele citate în prima parte a scrierii sale (v. mai sus), Procop mai pomeneşte aici şapte localităţi, din care patru pot fi până la un punct identificate.

'Αλκών (119, 33). Poate să fie aici o eroare paleografică, provenită din confuziunea κ—μ, în care caz am cità Ἀλμών, iar localitatea ar putea fi Almon citat de Desdevises[2]) în Tessalia fără să-i poată fixa cu exactitate locul.

Λόσσονος (119, 34). Existà în antichitate în Tessalia un oraş 'Ολοόσσων, la Nord de Larissa, care s'a menţinut până azi aproape cu acelaş nume, Elasson. Din Ολοόσσων, devenit în pronunţare 'Ολόσσων, vreun copist ignorant, considerând pe O iniţial drept articol, a făcut 'Ο Λόσσων, de unde apoi forma genetivală (τοῦ) Λόσσονος din Procop [3]). Faptul că numele ni e dat la genetiv, nu este surprinzător: am văzut mai sus κύρρου, vom mai întâlni şi altele; pe lângă toate se subînţelege φρούριον, καστέλλον, sau vreun alt cuvânt identic.

Κερκινέου (119, 27). Tot formă genetivală. Este de sigur vechiul oraş Κερκίνιον, Cercinium, din Pelasgiotis, spre S.E. de Larissa. [4])

Σκιδρεοῦς (119, 38). In vechime existà un oraş Σκύδρα [5]), astàzi ruină lângă Episcopi (Piskopia) în Macedonia, la N. de Karaferia [6]). Nu se află prin urmare în chiar cuprinsul Tessaliei; de oarece însă e prin apropiere, putem admite o eroare din partea lui Procop.

V. *Dardania.* Această provincie, cuprinzând cam jumătatea sudică din foasta Moesia superior, se mărginea la Apus cu Muntenegrul de azi, la Sud cu Macedonia, la Răsărit cu Rumelia Orientală şi Bulgaria, iar la nord cam cu Serbia Veche. In această regiune Procop citează 69 de localităţi, care constituesc probleme în cea mai mare parte insolubile. Dublete sunt, după părerea mea, Βικτωρίας (119, 49) şi Βικτωριανά (120, 14), Κεσίανα (119, 51) Βεσιάνα (119, 54) prin confuzie paleografică între κ şi β, şi Βεσαίανα (120, 42), poate Κάτταρος (120, 7) şi Κατταφέτερος (120, 10), unde editorul Haury propune cu multă probabilitate corectura Κάτταρος ἕτερος. Eliminînd aceste dublete, tot rămân 65 de numiri; asupra unora din ele putem face oarecari ipoteze,

1) Cf. Bursian I, 29-31.
2) p. 326.
3) Bursian, I 55, not. 3.
4) Cf. Kiepert, Atlas Antiquus, VI Cf,
5) Desdevises, p. 333.
6) Struck Maked. Fahrten II, 56,

Λαβέριον (119, 42). Hahn [1]) ne spune că regiunea dinspre răsărit de Kossowo polje e împărţită în două părţi: una nordică numită Lab, alta sudică numită Golak Tot din Hahn aflăm că Albanezii din această regiune sunt numiţi Lab Golab. In fine un râu care curge la Nord de Priština şi se varsă în Sitnitza, afluent al Ibarului, se numeşte azi Lab. Oricare ar fi explicarea acestor numiri, un lucru este sigur, anume: Lab e o numire albaneză, aplicată şi unei părţi a poporului, şi unei regiuni şi unui râu; prin urmare o numire destul de veche, dacă e aşa de întinsă; această numire se regăseşte, ca radical, în Λαβέριον, citat de Procop; pe de altă parte, drumul care, plecând din Usküb, din valea Vardarului, merge spre Nord şi trece prin Priština, urmând valea Toplicei, ajunge la Niš, adică în valea Moravei spre a se termină la Dunăre; acest drum întâlneşte râul Lab pomenit mai sus. Dacă asemănarea numirilor corespunde realităţii, atunci poate că oraşul Λαβέριον era aşezat pe acest drum, la punctul unde el trecea peste râul Lab

Δροῦλλος (119, 48). Numele acestei localităţi are oare care asemănare cu al fluviului *Drin*, numit în vechime Δρίλων mai târziu Δρεῖνος, Δρῖνος, la Anna Comnena Δρυμών. [2]) Nu îndrăsnesc însă să propun nici o identificare pentru localitatea din Procop.

Κεσίανα (119, 51) şi Βεσίανα (119, 54) poate şi Βεσσίανα (120, 42) dublete ale aceleaşi numiri, după cum am spus mai sus, poate fi identificat cu oarecare probabilitate graţie Tabul, Penting, şi unei inscripţiuni latine. Iată mai întâi inscripţiunea, găsită aproape de Kumanovo, anume la satul Klečovač, unde sunt mine întinse [3]): Fano Mag(no) Pro sal(ute) Aug(ustorum) n(ostrorum) doorum) Apollonides eorund(em) vect(igalis) Illyr(ici) ser(vus) (contra) sc(riptor) stat(ionis) Vizi(ani) v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito) Pe faţa laterală stângă stă scris: Vizianus, iar pe cea dreaptă: Gentiano et Bass(o) (consulibus), ceia ce datează inscripţia ca din anul 211 p. C. Din contextul ei rezultă că un mic funcţionar vamal, Apollonides, împlineşte la sanctuarul Fanum Magnum, depe lângă Klečovač, unde se găsia staţia vamală *Lamud*, un *votum* făgăduit de pe când era funcţionar la staţiunea vamală *Vizianum* şi pe care nu-l putuse îndeplini acolo, probabil din cauza transferării sale. Această inscripţiune ne face să bănuim cu multă probabilitate că staţiunea Vizianum nu era prea departe de Lamund, adică de Kumanovo, şi că aparţinea graniţii vamale de Apus a Ilyricului. Pe de altă parte însă ştim că Tabl. Peuting, citează pe drumul Niş-Alessio, şi anume dincolo de regiunea Nişului. deci în Dardania, o localitate *Viciano* (la Geograful Raven. Beclano, printr'o eroare paleografică).

Nu poate fi nici o îndoială asupra identităţii acestor trei numiri: Vicianum—Viziano—Βεσίανα. De sigur că guturala *c* din Vicianum căpătase cu timpul, graţie lui care urmează, o pronunţare palatolizată (*č* sau tz), care o apropie de ζ din Viziano şi de σ din Βεσίανα. Această localitate fiind pe drumul Niš-Alessio şi anume în regiunea Dardaniei este foarte probabil că se află prin regiunea dela Vučitvin, la Nord de Lipljan (Ulpiana. [4]) Cât priveşte faptul că în izvoarele latine numele localităţii noastre are forma masculină ori neutră singulară, pe când la Procop ne întâmpină cea femenină ori mai degrabă neutră plurală. explicarea lui o găsim într'o scholie la Ptolemeu [5]) unde se spune: Τὸ Οὐλπιανόν, Οὐλπίαναν καλούμενον παρὰ τοις μεταγενεστέροις.

1). Reise von Belgrad n. Salonik, p. 124.

2). Cf. Jirecek, Rom. p. 58; Tomaschek I', 338.

3). Publicată în Jahreshefte d. österr. Arch. Instituts VI,, p, 39 (Beibl.) şi mai corect id. VII, 3 (Beibl.); cf. C. I. L. III.

4). Aşa localizază pe Ulcianum, Domeszewski A E M XIII, 144 sqq. şi Kiepert, CIL III (Harta IV); cf, Jahreshefte VI, p. 39. Kanitz (Röm. stud. 118) spune că *Vicianum* era chiar la satul Caglavia, la nord de Ulpiana. Satul este aşezat chiar pe ruinile vechei localităţi.

5). III, 9, 4; ed. Müller p. 455.

Urmează deci că formele neutre singulare sunt cele vechi, pe când formele femenine (ori neutre plurale) sunt de date mai recente, ceia ce corespunde şi cu starea de lucruri pe care o găsim pe deoparte în Tab. Peut. şi în inscripţiunea pomenită, iar pe de alta la Procop.

Βελάς (120, 6). Cred că această localitate poate fi identificată cu actualul Veles turc. Kjöprülü, numit de Byzantini Βελεσὰ şi Βελεσσός iar de Albaneji şi Bulgari Vxlxs [1]. Oraşul este vechin; poate că tot aici era localitatea Bylazora (Βυλαζῶρα) pomenită de Polybiu. Aş fi dispus să admit că localitatea Βλεζώ, citată de Procop tot în Dardania (120, 44) nu-i decât un dublet al lui Βελάς.

Δαρδάπαρα (120, 27) conţine finala tracică para (= oraş ?), care se găseşte în numirile Scaptopara, Druzipara, etc. şi elementul Darda, care este însuşi radicalul numelui Dardanilor. Cam pe unde va fi fost însă Δαρδάπαρα nu pot preciză.

VI — XIII. *Dacia mediterranea* Din Dardania Procop trece în provincia vecină, Dacia mediteranea pe care o subîmparte în următoarele 8 regiuni: a) Serdica; b) Kabetzos; c) Anonimă; d) Germane; e) Pantalia; f) Scassetana; g) Anonimă; h) Remesiana [2].

Pentru regiunea anonimă de sub litera g, care în manuscripte şi în ediţiuni ne este dată sub titlul 'Υπὸ πόλιν δὲ... νέα μέν (Haury 122, 27) Jireček a dovedit de mult [3]) că este vorba de regiunea Nişului, încât trebue să citim 'Υπὸ πόλιν δὲ Ναϊσσον; vom vedea mai jos motivele foarte valabile ale acestei conjecturi. Cât pentru regiunea anonimă de sub litera *c*, (Haury, 121, 30) lucrul stă aşa: Prima localitate pomenită de Procop în această regiune este Βουγάραμα Haury în aparatul critic (p. 121) pune notiţa: Βουργάραμα fortasse scribendum: Βουργάρακα cf Itin. Ant. 135.5.

In această notiţă este de sigur o eroare de tipar: manuscriptul V are foarte clar Βουγάραμα, iar Itiner. Anton la locul citat, are *Burburaca*, pe când Itiner. Hierosol pentru aceiaş localitate ne oferă lectura Buragara [4]. Oricare va fi fost însă forma corectă, un lucrn îmi pare neîndoios, anume că sub toate aceste forme se ascunde una şi aceiaş localitate, situată pe drumul între Serdica şi Filipopol, la 17—18 m. pas de Serdica, cam pe lângă localitatea actuală Jeni Han [5]). De aci urmează că localitatea în chestiune se afla în regiunea Serdica, (ὑπὸ πόλιν Σαρδικήν) aşa că toată grupa anonimă de sub *c* trebueşte contopită cu grupa de sub *a*, de care a fost despârţită de sigur prin eroarea vreunui copist, iar numărul regiunilor din Dacia mediteranea trebue redus dela 8 la 7. Ceia ce mil tează mai cu deosebire în favoarea acestei corecturi este faptul că Procop citează foarte multe oraşe şi localităţi pe lângă Niś sau Remesiana, pe când în regiunea Serdica abia numai nouă. Şi doar Serdica era capitala întregei provincii, era oraş cu vază, era aşezat pe marea arteră militară Belgrad-Constantinopol, care a servit ca drum principal sute şi mii de ani, care a fost continuu reparat şi întărit, încât nu-i de loc probabil ca Procop să fi citat în această aşa de importantă regiune numai nouă localităţi Prin contopirea propusă de mine totul reintră în ordine.

Să examinăm acum pe rând localităţile citate.

Σκούπιον (121, 2) De sigur, nu poate fi nici un moment vorba de identificarea acestei localităţi nici cu vechiul *Scupi* din Dardan a, situat pe Vardar, cum credea Böc-

1) Cf. Jireček, Gesch. d. Bulg. p. 70. Hahn, Reise v. Belgrad n Salonik, p. 166.
2) Tomaschek, I 457, admite fără discuţie împărţirea lui Procop; vom vedea însă îndată că e la mijloc o eroare.
3) Heerstr. p. 62; Rom. p. 15.
4) In Pauly-Wissowa localitatea e citată de Oberhammer sub forma Bugaraca.
5) Jireček Heerstr. 29.

king [1]) nici cu localitatea Σκοποῦ φρούριον pomenită de poetul bizantin Philes în Tracia, azi Üsküb, la răsărit de Kirkilisse [2]): ambele sunt prea depărtate de regiunea Sofiei. Mult mai probabilă pare identificarea propusă de Jireček [3]) cu vechiul *Helice*, numit în Evul Mediu Stoponion azi Ichtiman, cam la jumătate cale între Sofia şi Tatar Pazardjik, pe marea arteră Sofia—Constantinopol. O dovadă sigură însă nu se poate produce nici pentru această identificare.

Στένες (121, 3) este pomenit de Procop îndată după Σκούπιον. Din antichitate şi până azi limba greacă posedă vorba στενός, cu înţelesul de *strâmt, îngust*; τὰ στενὰ însemnează azi *strâmtoare*.

Jireček crede că Στένες din Procop este o numire mai veche pentru Κλεισούρα, adică pentru strâmtoarea renumită Poarta lui Trajan vechiul *Succi*, situat la S. E de Ichtiman şi pe unde trecea acelaş drum mare Sofia—Constantinopol. [4]) Pentru această identificare se poate aduce dovadă epigrafică foarte puternică. La Succi s'au găsit două inscripţiuni greceşti, despre care Dumont [5]) zice, că nu se pot înţelege. Prima din aceste inscripţiuni este CTNE, care de sigur trebue citită ΣΤ(Ε)ΝΕ Σ), ceia ce ne dă o splendidă confirmare a identificării propuse de Jireček.

Βουγάραμα (121, 31). Despre această localitate, situată foarte aproape de Sofia, şi al cărui nume exact pare să fi fost Bugaraca (confuzia între μ şi κ în minusculă e frecventă), am vorbit mai sus. Aici adaog că se găseşte pomenită, cu forma Burgaraca (Burgaracenses) în Notit. Dignitatum [6]).

Τουροῦς (121, 35). O identificare aproape sigură a acestei localităţi cred că se poate face pe temeiul a două inscripţiuni latine [7]); prima (No 14409 a fost găsită lângă biserica localităţei de azi Konino, sat bulgăresc situat la Răsărit de Vraca, pe malul Iskerului; cealaltă a fost găsită ceva mai la Nord, tot pe malul Iskerului, la localitatea de azi Reslec. Ambele au fost ridicate, cum se vede din contextul lor, de nişte *vic(ani) Trull(enses)*. Urmează că acest *vicus* se afla în regiunea Serdica, pe drumul care lega capitala cu oraşul dunărean Oescus, adică tocmai prin regiunea noastră. Cât priveşte însuşi numele *vic-ului* ţinând samă că sufixul *-ensis* derivă adjective din nume proprii (Cannensis din Cannae etc.), urmează să fi fost Trulla sau Trullus, din care fie Procop, fie vreun copist a scos forma coruptă Τουροῦς (Turrus), poate printr'o inconştientă analogie cu vorba *turris*.

Regiunea Καβετζὸς era, după Tomaschek [8]), învecinată cu Dardania. In această regiune Justinian a clădit o fortăreaţă nouă, numită de Procop Βαλβαί, şi a restaurat alte 16. Pentru nici una din aceste localităţi nu pot propune o identificare sigură sau măcar aproximativă. Totuşi cu privire la fortăreaţa nou clădită Βαλβαὶ cred că se poate face următoarea interesantă apropiere. Cronicarul bizantin Theophanes în Cronografia sa [9]) pomeneşte un oraş Βάλκη sau Βάλκα (în textul grec este numai forma de genetiv Βάλκης), distrus de chaganul Avarilor din Sirmium în anul 599; cu numele de Balca acelaş oraş este pomenit de Anastasius Bibliothecarius în traducerea latină a lui Theo-

1). Not. Dign. I, p. 229.
2). Jireček. Christl. Elem. p. 79.
3). Heerstr. 30, 63.
4). Jireček, Heerstr 63.
5). Mélanges, p. 321.
6). Cap. VIII, E 3 (ed. Böcking).
7). C. I. L. III [2], No. 14409 şi 14413, 3.
8). I. 457.
9). ed. de Boor I, 277.

phanes [1]) Important e faptul că unul din manuscriptele greceşti are varianta Βάλβης, explicabilă prin confuziunea în scrierea minusculă a literitor κ şi β, despre care am vorbit în prima parte a studiului de faţă. Aşa fiind, se poate foarte uşor admite că şi Βαλβαὶ din Procop nu-i decât o greşală paleografică pentru Γαλκαὶ [2]) fiind vorba despre una şi aceiaşi localitate. Unde era însă situată ? Intr'un studiu asupra antichităţilor din Herţegovina [3]) M. Hoernes identifică pe Βάλκη din Theophanes cu Baloie din Tabula Peutingeriana, pe care-l vede unul şi acelaş cu Salviae din Itinerarul Antonin, şi toate egale cu actualul Glavice în Bosnia, cam la vre-o 80—100 km. spre Nord de Salona, pe drumul care unia acest vechiu oraş cu Sava şi Dunărea. Jireček [4]) care poate că cunoaşte această identificare. zice despre Βάλκη că e un oraş necunoscut (eine nicht näher bekannte Stadt). E drept că şi Theophylaktos Simokattes [5]) pomeneşte acest oraş, sub numele Βόγκεις sau Βάγκες, ceia ce se vede bine că nu-i decât o variantă paleografică a lui Βάλκης, dar nu ne ajută câtuşi de puţin la identificare. In orice caz localizarea lui în Bosnia mi se pare absolut imposibilă. Cronicarul grec ne spune că Bizantinii au reocupat în anul 598 Singidunum dela Avari. şi că Chaganul acestora, în primăvară face o expediţie, distruge Balca şi alte 40 de castele de prin prejur ; e urmărit însă pe drumuri piezişe şi păduri de armata greacă şi bătut. Dacă lucrul stă aşa, e foarte greu de admis că armata greacă a urmărit pe Avari, peste munţi şi prin păduri dela Singidunum şi Sirmium tocmai până aproape de Salona, şi e, din contra mult mai probabil, că locul în chestiune era situat mai aproape, poate chiar în Dacia, mediterană, cum îl aşază Procop.

In regiunile Γερμανή παντάλεια şi Σκασσετάνα Procop citează 17 localităţi, despre cari nu pot spune nimic. Relevez însă depe acum castelele Σουεγωγμένσε din regiunea Γερμανὴ şi Σουάβαστας din regiunea Παυτάλεια, al căror nume dă loc la o observaţiune foarte importantă, cum vom vedea mai jos.

Regiunea imediat următoare, transmisă fără nume în manuscripte este, cum am spus şi mai sus, regiunea oraşului Naissus, şi lucrul se poate uşor dovedi graţie unora din localităţile pomenite de Procop şi care ne sunt prefect cunoscute din alte izvoare vechi. Iată-le în ordine alfabetică :

Ἕρκουλα (123, 6). Tabula Peutinger pomeneşte localitatea *Ad Herculun* la 14 m. p. spre Apus de Naissus pe drumul care unea Salona cu Ratiaria, adică Adriatica cu Dunărea trecând prin Niş. Nu este nici o îndoială că Ἕρκουλα (Hercula) din Procop şi Ad Herculum sunt identice, iar Jireček zice că se găsia lângă localitatea de azi Prokopje. [6]) Probabil acelaş loc e citat şi de Jordanes, Getic. 56, sub numele Herculis Castruum, între Naissus şi Ulpiana cf. Tomaschek I, 442.

Μεδίανα (123, 2). Ammian Marcellin [7]) ne vorbeşte despre un *suburbanum*, adică o mahala a Naissului, situat la 3 m. p. de oraş şi numit Mediana. Jireček o localizează la Brzibrod [8]).

Σάρματες (122, 33). Este desigur *mutatio Sarmatorum* din Itinerarul Hierosolymitan, situat la 12 m. p. spre Sud de *Horrea Margi*, deci între acest oraş şi Naissus. [9])

---

1). Id II, 171.
2). In indicele ediţiunii lui Theophanes, s. v. Βάλκη ; al Boor emite aceiaşi ipoteză.
3). In Sitzungsber, d. Wien. Akad. 99 | 1882) pp. 799 sqq, în special pp. 929-932.
4). Roman p. 24.
5). 7, 12, 1.
6). Heerstr. p 62 ; Kanitz, Röm. Stud. 114.
7) 26, 5 1.
8) Heerstr. 22 ; Kanitz Röm., Stud. 77.
9) Kanitz Op. cit. 73.

La aceste trei localităţi Jireček mai adaogă şi 'Ἄρσενα (122, 34) citat de Procop îndată după Σάρματες, deci mai aproape de Niş, azi Ražanj, care poate că mai păstrează ceva din fonetica vechiului nume. [1])

Cred că o a cincea localitate, a cărei identificare nu poate face nici o greutate şi care contribue să întărească ipoteza lui Jireček este Δούσμανις (122, 47). Am văzut în prima parte confuziunea în minusculă între α şi ου, încât Δούσμανες poate, proveni printr'o greşală paleografică din Δάσμανες, ceia ce ne duce direct la localitatea *Praesidium Dasmini* din Tab. Peuting., situat între Horrea Margi şi Naissus, şi pe care geograful Raven. o numeşte, cu o formă mai apropiată de a lui Procop, *Praesidium Dasmiani*. [2]) Era foarte probabil situată lângă Jovanovae.

Dintre celelalte 34 localităţi citate de Procop în această regiune relevez pe Μιλλάρεκα (123, 10), o străveche numire slavă aplicată, probabil, întâi unui râu, apoi unui oraş, precum şi marele număr de numiri latine din această regiune faţă de cele precedente: Καλβεντία, 'Ερaρία (= Aeraria, mină de aramă pe care n'o putem încă localiza). Σαβινιριβες, Βικούλεα, Κασσία, Νώγετο Μεδίανα,.'Ερκουλα, Μουτζιανικάστελλον, Κάλις.

In regiunea *Remesianei* Procop citează 30 de localităţi întărite de Justinian. Una din ele este Κουμουδέβα (123, 29), despre care am văzut că nu-i decât dubletul lui, Κουϊμέδαβα (106, 20), care trebue căutat prin apropierea oraşului actual Pirot din Serbia. Τουλκόβουργο (123, 36) poate că e un dublet al lui Σκουλκόβουργο (123, 48) din regiunea Aquensis. Στένες (106, 25), după cele spuse la homonimul său din regiunea Sardicei, trebue să fi fost aşezat tot la vreo strâmtoare: de sigur că nu trebue identificat cu acesta din urmă, care am văzut că este trecătoare Succi sau Poarta lui Traian. Localitatea noastră era în regiunea Remesianei, adică pe porţiunea de cale, care unia Nişul cu Sofia. In această parte, drumul mare trecea prin trei strâmtori: [3]) una între Niş şi Remesiana, a doua înainte de a ajunge la Pirot, a treia între Pirot şi Sofia. Prima se afla însă în regiunea Nişului, cea de a treia era prea aproape de Sofia, încât dacă acest Στένες din Procop este într'adevăr un castel. care stăpânia un defileu, trebue căutat pe drumul dintre Remesiana şi Pirot şi anume înainte, adică spre apus de acest din urmă oraş. Τόμες (123, 22), nu poate fi localizat; el ne este însă menţionat de cronicarul Theophanes [4]) sub forma Τομέα (τὴν Τομέαν πόλιν), care nu trebueşte fireşte confundat cu Tomis din Dobrogea, o variantă a unor ms. este Τομοδία, dar traducerea lui Anastasius e chezăşie puternică pentru forma Τομέα, foarte apropiată de a lui Procop.

In Φρερραρία (123 20) avem de sigur o eroare pentru Φερράρια = ferraria, vreo mină însemnată de fier, pe care n'o putem însă localiză.

In fine, localitatea Σούβαρας (123, 15), dacă explicarea pe care o voiu propune mai jos corespunde adevărului, dă loc la o observaţiune foarte importantă. Am văzut mai sus castelele Σουεγωγμένοε în regiunea Γερμανή, Σουάβαστας în regiunea Παυτάλεια; aci avem Σούβαρας, iar în Rhodope Procop citează castelul Σουδανέλ

Aceste patru numiri, care nu sunt, după înfăţişare, nici latine, nici greceşti, încep

---

1) Jireč. op. cit. 19.

2). Aceiaş indentificare o propune C. Patsch, Dusmanes, în Jehreshefte d. öster. Arch. Instit. 8 (1905) p. 122 (Beiblatt), fără a aduce însă vreun argument.

Cât pentru explicarea lui Tomaschek (die alten Thraker II_2, p. 73) după care Δούσμανις, ar fi o numire de origine tracă, (cf. neopersic. duš-man, gr. δυσμενής = duşmănos), ea cade dela sine, întrucât adevărata formă este *Dasmani* sau *Dasmini*.

3). Jireček, Heerstr. 23.

4). ed. de Boor I 278.

cu silaba Σου —. In două studii foarte importante pentru toponimia balcanică, [1]) Jireček citează un foarte mare număr de localităţi actuale, mai puţin însemnate, de pe coasta Dalmaţiei, al căror nume începe cu *Su* sau *Sut* — ; iată o serie din aceste numiri: *Sucidar, Sudaneja, Sućurac, Sugjuragj, Sukošan, Sumratinj, Supavo, Supetar, Sutilja, Sutvara* şi multe altele.

Explicarea acestor numiri este foarte simplă. In tot cuprinsul peninsulei balcanice, ca şi în restul lumii greco-romane, odată cu lăţirea victorioasă a creştinismului s'a întins tot mai mult o nouă nomenclatură topografică *creştină* înlocuind vechile numiri păgâne. Această schimbare s'a făcut foarte de timpuriu, uneori la oraşe al căror nume era legat de cultul lui Apollon sau al Afroditei; aşa vechea *Apollonia*, port la Marea Neagră în Bulgaria, a fost numită *Sozopolis* pela 400-430 d. Cr., azi Sizeboli; o altă *Apollonia* din Pisidia şi-a schimbat numele tot în Sozopolis ; o a treia Apollonia din Kyrene s'a numit Σώζουσα; Aphrodisias din Karia şi-a schimbat numele în Σταυρόπολις, etc... Alteori, deşi numele vechiu nu avea nimic de a face cu credinţa păgână, cu timpul totuşi a fost înlocuit printr'un nume creştin, mulţumită importanţei tot mai mari, pe care o câştigă câte o biserică locală. Aşa, vechea *Serdica* şi-a schimbat numele în sec. 14-16 în *Sofia*, după biserica mitropolitană locală a Sf. Sofii; vechiul *Sirmium* a fost numit *civitas sancti Demetrii* după biserica locală, de unde apoi a eşit *Dmitrovica*, azi *Mitrovica* ; vechiul *Ephesos*, numit mai târziu Ἅγιος Θεολόγος după biserica sf. apostol Ioan Teologul, a ajuns printr'o etimologie populară italiană *Altoluogo*. Exemple de acest fel se pot cità foarte multe. [2])

Această nomenclatură creştină, care poate fi urmărită îndărăt până prin veacul al IV p. C. s'a întins foarte mult în peninsula balcanică, nu însă în proporţie egală peste tot. Ea e mult mai numeroasă pe coaste, decât în interior, şi iarăşi mult mai puternică în vechile regiuni creştine, de cât în regiunile slave, creştinate mai târziu. [3]). Totuşi ea a existat de timpuriu peste tot, şi la rigoare chiar Procop poate servi ca dovadă, căci în listele sale, se găsesc 8 numiri de acest fel [4]) şi întru cât e vorba, uneori, de castele reparate de Justinian în sec. VI, este evident că numele lor datează de prin sec. V cel puţin.

Când Slavii au început a se aşeza în peninsula balcanică, ei au dat ici colo numiri slave la unele localităţi, dar în cea mai mare parte au trebuit să adopte numirile curente, adaptându-le foneticeşte pronunţării lor proprii. Cum însă în dialectele serbocroate vechea vocală nasală ѫ = *an* din paleoslava, conform unei legi fonetice, s'a transformat în — u — (zѫb — zub, mѫdr — mudr, rѫka — ruka etc...), aceiaş transformare fonetică au suferit-o şi numirile latine, în care se află un *an* sau *on*. Şi atunci toate localităţile cu nume creştin, care aveau la început elementul *sanctus* (santo) au dat în gura Slavilor *sut* — şi *su* —. Aceasta este originea numirilor pomenite mai sus, care se reduce, deci, precum urmează: Sucidar = Sanctus Isidorus; Sudaneja = S. Daniel, Sugjuragj = Sanctus Georgius, Sukošan = Santus Cassianus, Sumratinj = S. Martinus, Supavo, = S. Paulus, Supetar = S. Peter, Sutilja = S. Elias, Sutvara = S. Bar-

1). Christli Elem, p. 21 — 27, şi Die Romanen p. 57 sq.
2). Vezi Jireček, Des chrestl Elem. p. 3 sq.
3). Id. p. 9.
4). Ἅγιος Σαβιανὸς τοῦ ἁγίου Στεφάνου (reparat), τοῦ ἁγίου Σαβίνου, τοῦ ἁγίου Δονάτου τοῦ ἁγίου Κυρίλλου (reparat), τοῦ ἁγίου Θεοδώρου şi Τοῦ ἁγίου Τραϊανοῦ.

După Jirčeek (op. c. p. 3) această din urmă numire nu aparţine clasei numelor creştine, căci este de sigur *castellum divi Traiani*, întru cât nu ar exista un sfânt creştin Traian. Totuşi Delehaye, în studiul său Saints de Thrace et de Misie (Analecta Bollandiana 31(1912) p. 241) combate părerea lui Jireček, citând pe Victrice de Rouen, de laude Sanctorum XI şi martirologiul hieronymian (20 sau 21 Aug.); de unde rezultă că sf. Traian era un sfânt creştin din Macedonia şi provinciile vecine.

bara (Varvara). Lista poate fi uşor sporită; dar chiar şi numirile pomenite sunt suficiente spre a face dovada deplină. Intre aceste numiri sunt două, care corespund din silabă în silabă cu două din numirile lui Procop, anume: Sutvara — Σουβάρας (gen. dela Σουβάρα) şi Sudaneja —Σουδανέλ. Asupra identităţii acestor numiri nu poate fi nici un moment de îndoială; cât priveşte pe celelalte două, Σουαβάσταις şi Σουεμογμένσε, nu ştiu ce se va fi ascunzând supt ele (poate St. Vasilii şi Şt. Georgii?); în orice caz însă un lucru e sigur anume că trebueşte sporită cu încă 4 numiri atât lista numirilor creştine din Procop, cât şi lista numelor slave sau slavizate înainte de secl. VI din peninsula balcanică.

XIV. Ultima regiune pomenită de Procop în primul său catalog este regiunea *Aquensis* (ἐν χώρᾳ 'Ακυενισίῳ) adică cea din jurul oraşului *Aquae* sau *Ad Aquas*. Hotarele ei nu se pot, fireşte, determina cu preciziune: e probabil că se întindea dealungul Dunării începând din dreptul Drobetei şi până dincolo de Dorticum, iar pe de altă parte dealungul Timocului, destul de adânc în interior, Despre *Aquae*, capitala regiunei, voiu vorbi ceva mai jos. Procop citează 38 de localităţi în această parte, dintre cari una nouă şi 37 preînoite. Cred totuşi că numărul lor trebueşte redus, prin eliminarea dubletelor: Σκουλκόβουργο (123, 48) foarte probabil dublet al lui Τουλκόβουργο din regiunea Remesianei (123, 36); Βραίολα (123, 50) citat încă odată cu absolut aceiaş formă (124, 25); πότες (124, 18) şi ,όντζας (124, 30), ambele forme greşite pentru πόντες, localitate destul de bine cunoscută. Rămân deci 35 de numiri.

Prima este localitatea întărită din nou τιμαθοχιώμ, Ce anume se ascunde sub această curioasă numire, nu mi se pare greu de ghicit. In Tabul. Peuteng. pe drumul Salona-Ratiaria, şi anume între Naissus şi Dunăre se găsesc pomenite una după alta staţiunile *Timacum majus* şi *Timacum minus*. Procop citează tot în această regiune castelul τιμακίολον (124, 21); forma diminutivală impune identificarea acestei localităţi cu *Timacum minus* şi atunci Τιμαθοχιώμ (= Timatochium) trebue să fie Timacum majus.

Cât priveşte locul unde se aflau, Kanitz a dovedit în mod sigur[1]) că Timacum majus era situat pe valea superioară a Timocului, lângă Sorlig, la satul de azi Ničevci, iar Timacum minus tot pe valea Timocului, spre S. E. de Knjaževac aproape de satul Trgovişte [2]). De altfel toată valea Timocului, este presărată cu urme de aşezări romane; pe această vale mergea un drum roman foarte important, care plecând din Naissus se bifurcà la Timacum minus; o ramură, trecând peste munţi urma valea râului Arcer şi ajungea la Ratiaria, pe Dunăre; o a doua ramură urma înainte valea Timocului şi ajungea tot la Dunăre ceva mai la Nord, probabil la oraşul Aquae [3]). Intre localităţile de azi, unde se găsesc urme antice, pomenesc satul Kostal la N. de Zaičar, în al cărui nume se ascunde numirea romană *Castellum* şi care poate că este localitatea pomenită de Procop în regiunea noastră cu numele καστελλόνοβο. (Castellum novum). Φλωρεντίανα (124, 1) s'a păstrat până azi cu numele antic în satul Florentin pe malul Dunărei, la N. de Vidin [4]); Kanitz a găsit substrucţiunile vechiului castru. Ρωμυλίανα (124, 2). Ştim din Aurelius Victor [5]) că împăratul Galerius, originar de pe valea Timocului, a clădit pe aici un castel numit Romuliana în cinstea mamei sale, Romula, în care a şi fost îngropat; din Procop pare a rezulta că Romuliana era situat pe aproape de Florentin, lângă care

1). Serbien (Leipzig 1868) pp. 296 sqq; Röm. Stud. 101—102.
2). Jireček (Heerstr p. 162) face de sigur confuzie localizând pe Timacum majus lângă Knjaževac şi pe Timacum minus lângă Sorlig.
3). Cf. Kanitz, Serbien l. c; Röm Stud. (harta).
4). Jireček Heerstr 162; Rom. 15; Tomaschek II 298; Kanitz, Donaubulgarien I p. 64—65.
5). Caesares, cap. 40; cf Jireček Heerstr. p. 162.

este menționat. Despre πότες și πόντζας (corect ποντες) și despre Ζάνες voiu vorbi mai jos. Aici mai observ că în regiunea Aquensis se afla localitatea, al cărei nume greșit Σκεπτεκάσας a dat loc la unele teorii linguistice: de fapt prima pe care ne-o prezintă manuscriptele este Σεπτέκασας, pe când Σκεπτεκάσες este o eroare a editorilor. 'Αργεντάρες (124, 4) cum se vede după nume trebue să fi fost o localitate sau un castel în apropierea vreunei mine însemnate de argint. Observ că toată regiunea din Vestul Serbiei cuprinsă între riurile Pek și Timok este foarte bogată în mine de fier, cupru, aur și argint, exploatate cu intensitate din vechime, cum dovedesc drumurile, urmele de castele întărite și resturile de mine, care se găsesc la tot pasul. O regiune extrem de bogată în fier, cupru, aur și argint era cea dela Nord de Zaječar, până la muntele Tilva roș [1]) și al cărei acces era păzit de castrul impunător la Gamzigrad, lângă Zaječar. Poate că aici sau prin împrejurimi să fi fost 'Αργεντάρες.

In Τεο ρίβας (124, 8) este ușor de recunoscut prin înlăturarea unei simple erori paleografice numele localității antice Turribus, care se știe că erà la Pirot, pe drumul mare între Remesiana și Serdica [2]).

III

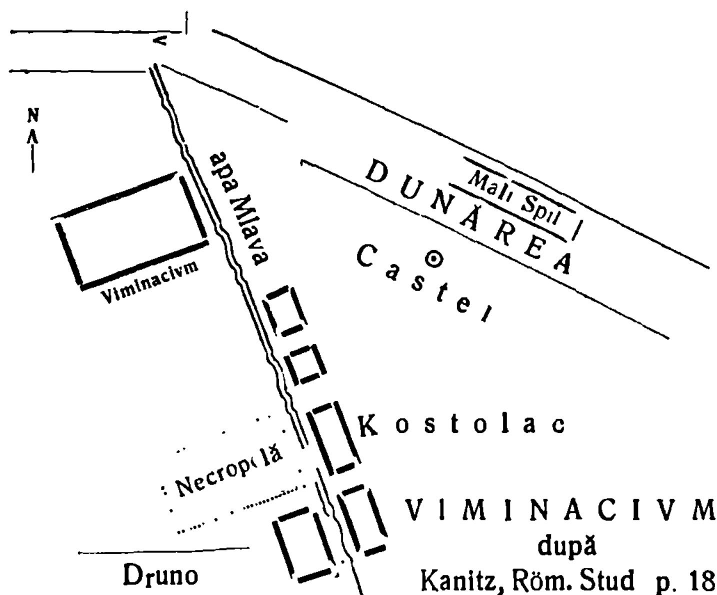
In partea a treia a cărții de față, care ca și partea întâia este, cum am spus, o porțiune de text continuu cu amănunte topografice și istorice, nu o simplă înșirare sacă a numirii, cum a fost catalogul examinat mai sus, Procop menționează, înt'o oarecare ordine, o serie de localități întărite, care se pot împărți în două mari grupe: a) Grupa dunăreană, cuprinzând orașele și castele riverane, începând dela Belgrad până la vărsarea Dunării in mare; b) Grupa maritimă, unde intră localitățile depe țărmul mării de Marmara și a mării Egee, începând de la porțile Constantinopolei și sfârșind la hotarele Macedoniei. Incidental, și într'o grupă și în cealaltă, autorul nostru mai pomenește și câte un oraș din interiorul continentului.

In grupa dunăreană, Procop începe seria orașelor întărite cu *Singidunum*, numele său, la Procop pare să fi fost Σιγγηδόνος sau Σιγγηδόνον; [3]) despre el istoricul bizantin ne spune că Justinian l-a restaurat din temelii, de oarece fusese cu totul prăpădit și pustiit de barbari. Este inutil să insist aici asupra acestui oraș, despre care se știe pozitiv că ocupa exact locul orașului de azi Belgrad. [4])

La 8 mil. pas. de Singidumm Justinian a clădit un castel puternic numit *Octavum* ('Οκταβον), de sigur tot pe malul drept, pe marea arteră de comunicație, care mergea în lungul Dunării. Nu pot preciză locul, unde se afla acest castru. — După Octavum Procop citează Viminacium (Βιμινάκιον), azi Kostolak, la vărsarea riului Mlava, în Dunăre. Orașul este bine cunoscut dintr'o serie de izvoare antice [5]). — După Viminacium urmează la Procop trei castele: Πιγκούς τε καὶ Κούπους καὶ Νοβάς. Pentru Πιγκούς — în manuscriptul V Πινκούς — ediția dela Bonn printr'o eroare de lectură sau de tipar, dă πικνούς. Forma corectă este πινκούς sau πιγκούς, cum se vede bine din Pliniu (III 26, 149 Pingus), din inscripțiuni [6]) și până la un punct chiar din Tab. Peuting. și din Geogr. Raven (Punicum). Castelul se aflà la satul sârbesc de azi Gradište, la vărsarea în

1) Kanitz, Röm. Stud. 93—94.
2). Id. p. 82.
3). Cf. și bell. III 2, 6; V 15. 27; VI 15,30; VII 33,13.
4). C. I. L. III No. 1660; Jireček, Heerstr. 10 sqq.
5). Cf. în special C. I. L. III No. 1665; Jireček, Heerstr. p. 15; Kanitz, Röm Studien p. 16 sqq.
6). Pinco, Cast(ra) Pinc(ensia), Jahreshefte VI p. 56 Beibl.

Dunăre a râului Pek [1]. Pentru κούπους (Cupus), Tabul, Peuting, Geogr. Raven, şi Itin Anton. au Cuppae, iar Notit. Dign. forma de abl. plur. Cuppis; castelul se află foarte probabil la satul de azi Golubac [2]. Νοβαὶ (Novae). Itin. Anton, pune ca şi Procop, îndată după Cuppae o staţiune Novar, pe malul Dunării, la 24 m. p. de Cuppae, iar Tab. Peutug aşează staţiunea ad Novas îndată după Cuppae, dar la 12 m. p. de aceasta din urmă. Cred că trebue căutat aproape de Brnica, unde s'au găsit inscripţiuni şi urmele unui castru [3]).

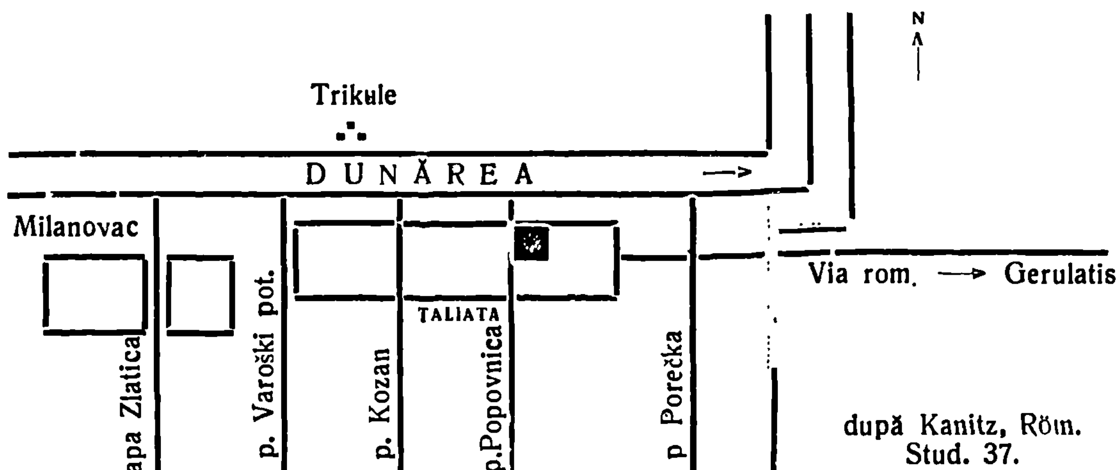

Pe malul stâng al Dunării, faţă în faţă cu Novae, Procop pune castelul Λιτερατὰ numit în vechimne, zice el, Λεδερᾶτα (Lederata). Acest nume ne este bine cunoscut din Tab. Peuting. şi din Not. Dign., unde printr'o eroare avem *Laedenata* în loc de Laederata. Insă din Tab. Peuting. rezultă că Lederata era pe dreapta Dunării, nu pe stânga, cum afirmă Procop, şi la câţiva chilometri spre V. de punctul fixat de Procop, anume lângă localitatea Rama din Serbia. Totuşi afirmaţiunea lui Procop că Lederata se afla pe stânga Dunării este coroborată de spusele împăratului Justinian, Nov. XI, care înfiinţând arhiepiscopatul Primei Justiniane, după ce îi hotărăşte întinderea, spune: *ut utraque ripa Danubii iam nostris civitatibus frequenturetur, et tam Viminacium, quam Recidua (= Recidiva) et Litterata, quae trans Danubium sunt, nostrae iterum dicioni subactae sint*.. Lăsând cu totul la o parte concluziunile istorice, care se pot trage din acest pasagiu [4]), şi mărginindu-ne numai la chestiunea topografică şi toponimică, nu poate nimărui scăpà din vedere perfecta concordanţă dintre spusele împăratului şi ale istoriografului său; ambii dau localităţii noastre numele *Literata,* şi Procop accentuează că *Lederata* este numele mai vechiu al ei; ambii o aşează pe stânga Dunării, şi Justinian accentuează toată importanţa faptului că astfel ambele maluri ale fluviului au trecut iarăşi sub stăpânirea sa. Este deci foarte probabil să fi e-

1). CIL III No. 8098; cf. Kanitz, Röm. Stud. p. 23 sq.
2). CIL III No. 8097; Jahreshefte III p 3 Beibl. Leg. IIII F. F. Cupp.; cf. Kanitz. op. cit. p. 24 sq.
3). Kanitz, op. cit. p. 28.
4). Pentru acestea, cf. V. Pârvan, Contribuţiuni, p. 181 sqq.

xistat două oraşe. faţă în faţă, un oppidum şi un trans-oppidum, cum spune d-l Pârvan [1]), situat unul la Rama în Serbia, altul la Uj Palanka în Banat. Ceia ce până la un punct pare a confirmà această ipoteză este faptul că geograful arab Hadži Chalfa pomeneşte aici un grup de două oraşe: Haram (Rama) şi Jeni Haram [2]).

După Novae urmează la Procop, citate împreună, următoarele şase numiri: Καντάβάζα, Σμόρνης, Κάμψης, Τανάτα, Ζέρνης, Δουκεπράτου. Nici un alt izvor nu ne mai vorbeşte despre Καντάβαζα, Κάμψης şi Δουκεπράτου; în schimb pentru celelalte trei avem ştiri mai mult ori mai puţin sigure. In Notitia Dignit. găsim pomenită o *praefectura militum exploratorum*, pusă sub comanda ducelui Moesiei prime şi care îşi avea reşedinţa în Zmirna, nu departe de Lederata. Böcking a propus cu drept cuvânt identificarea acestei Zmirna cu localitatea Σμόρνα sau Σμόρνη din Procop; unde anume era situată vom cerca să stabilim mai jos. — In Τανάτα avem de sigur o eroare paleografică; Böcking [3]) cel dintâi a propus identificarea acestui nume cu Taliata; aceiaş propunere o găsim în Corp Insc. Lat. [4]) şi la d-l Pârvan. [5])

Am văzut în prima parte a acestui studiu că e foarte uşoară şi frecventă confuziunea, în majusculă, între ΛΙ şi N, încât di TAΛIATA a putut cu uşurinţă rezulta TANATA. Cela ce confirmă pe deplin această ipoteză este faptul că şi la Ptolemeu [6]), pentru acelaş nume unele manuscripte au Τανάτις, prin aceiaş eroare paleografică. In fine e neîndoios că forma cea cerută este Taliata, cum stă în Itinerarii şi în Notitia Dign., şi aceasta pentru motivul că din Taliata, printr'o confuzie paleografică greacă, a putut rezultà forma coruptă în greceşte Τανάτα, pe când din Tanata n'ar puteà eşi printr'o greşală similară latină Taliata. Cât priveşte localizarea acestei staţiuni, se poate considerà că sigură identificarea ei cu localitatea de azi Milanovac, în apropierea căreia se află ruinele unui mare castru roman, [7]), şi unde s'a găsit inscripţiunea (l) eg. VII Ta(liatis). [8])—Ζέρνης. Izvoarele vechi citează în regiunea noastră câteva localităţi, al căror nume este uneori identic, alteori foarte apropiat de numele dat de Procop

1). Loc. citat.
2). Cf. Jireček, Heerstr. 17; cf. Kanitz Röm. Stud. p. 23.
3). Not. Dign. I, 485.
4). III, Suppl.
5). Contribuţiuni p. 181.
6). III, 9, 3.
7) Kanizt, Röm. Studien p. 35; cf. Schiţă.
8). C. I. L. III Sup. 2 No. 13814.

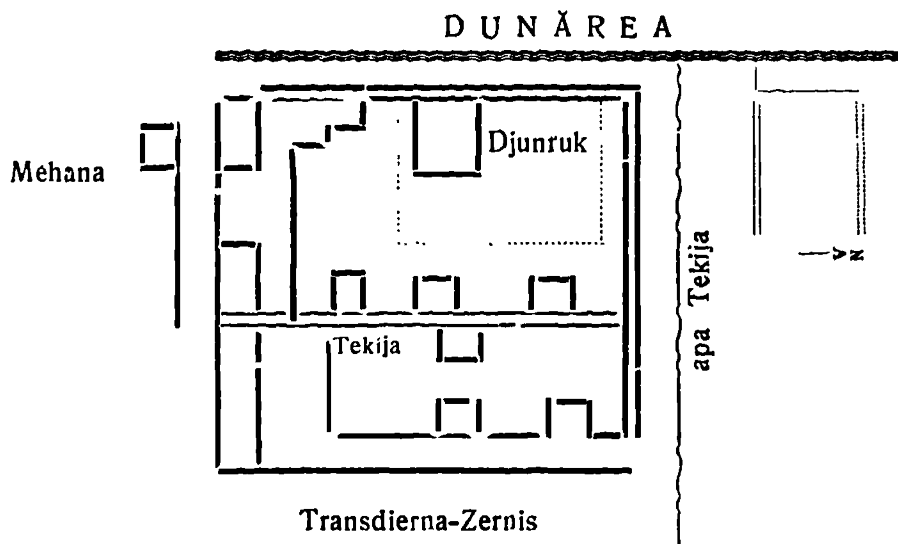
Ulpian [1]) pomeneşte în *Dacia* o colonie fundată de Traian, şi pe care o numeşte *Zernensium colonia ;* Ptolemeu ne spune că în Dacia era oraşul Διέρνα [2]) ; o inscripţiune găsită la Mehadia [3]) pomeneşte o *statio Tsiernen(sis),* iar pe cărămizi găsite la Praovo avem R(es)P(ublica) Dierna [4]). Tabula Pentinger cunoaşte staţiunea Tierna, pe stânga Dunărei, şi anume pe drumul care, plecând din Viminacium şi atingând Punicum (Pincus), Cuppe, Ad Novas, Faliatis (recte Tallatis) trece Dunărea, ajunge la Tierna şi apoi continuă în interiorul Daciei. Notitia Dignitatum în capitolul despre Dacia Ripensis citează două localităţi, una Transdiernis, alta Zernis ; în fine Procop ne dă Ζέρνης, situat pe dreapta Dunărei. Spre a împăcà toate aceste ştiri care se cam contrazic, Kanitz [1]) admite că au existat trei localităţi, pe cari le aşează astfel: 1-a Dierna (Tierna) pe stânga Dunărei, cum rezultă din Ulpian, Ptotemeu, Tab. Peuting ; cât priveşte cărămizile cu inscripţiunea „R. P. Dierna" găsite în dreapta fluviului, ele nu probează nimic contra aserţiunii de mai sus, întru cât aceste inscripţiuni arată doar locul de origine al cărămizilor, nu locul unde s'au făcut clădiri cu ele ; prin urmare nu pot fi aduse ca dovezi pentru situaţia pe dreapta a coloniei Dierna, pe care Kanitz o localizează la Orşova, de altfel ca şi toţi cei ce s'au ocupat de această chestiune până la el. 2). *Transdierna* pomenită numai de Notit, Dign., Kanitz bazându-se pe nume (Trans -) o aşează pe malul drept la Dunărei, în faţa Orşovei, adică la Tekija, unde a găsit şi urmele unui puternic castru roman. 3-a Cât pentru Zerna sau Zernis din Not. Dign., pe care-l crede unul şi acelaş cu Ζέρνης din Procop, Kanitz îl pune tot pe dreapta Dunărei şi anume la satul Sip ; motivul acestei identificări este următorul: după Procop, Ζέρνης era în susul fluviului faţă de Ζάνες ; întru cât însă Ζάνες, cum vom vedea, se afla la Kladovo, urmează că Ζέρνης trebue să fi fost mai spre Apus.

Nu am nimic de obiectat la primele două identificări, dar cea de a treia îmi pare neadmisibilă. E drept că Not. Dign citează pe Zernis în Dacia Ripensis, împreună cu o sumă de alte localităţi bine cunoscute ca fiind pe dreapta Dunărei, Ratiaria, Bononia, Dorticum, Egeta, Cebrus, Descus etc., ar urma deci ca şi Zernis să fi fost tot pe dreapta. Totuşi între localităţile pomenite de Not, Dign. în Dacia Ripensis sunt cel puţin două cari, cu siguranţă, erau situate pe stânga fiuviului, şi anume *Drobeta* şi *Sucidava.* Cred că nimeni n'ar încerca să le strămute peste Dunăre, în Serbia şi Bulgaria, numai fiindcă sunt puse de Not. Dign. în Dacia Ripensis. Explicarea de altfel e simplă: această operă compusă pela finele sec. IV p. C., chiar dacă nu ne dă ştiri absolut contimporane, în orice caz pentru regiunile noastre ne oferă informaţiuni posterioare părăsirii oficiale a Daciei Traiane. Din ele vedem că împăraţii nu se mărginiau să ocupe tot malul drept al Dunărei, ci, unde puteau sau unde credeau nimerit, ocupau şi deţineau câte un castel şi pe stânga fluviului Am văzut mai sus că chiar Justinian îşi face un fel de titlu de glorie din ocuparea Lederatei, care pentru el însemna posesiunea ambelor maluri ale Dunărei. Nu-i deci de mirare dacă printre reşedinţele militare din dreapta Dunării, Not. Dign. pomeneşte ici colo şi câte una depe stânga fluviului, încât Zernis fără nici o greutate şi — cred — fără nici o îndoială trebue pus pe stânga şi identificat cu Dierna.

Cât pentru Ζέρνης din Procop, lucrul are altă explicare. Din contextul istoricului bizantin rezultă în mod neîndoios că al său Ζέρνης era pe dreapta, nu pe stânga Dunărei. Aici însă trebue să ţinem samă de următorul fapt: De multe ori oraşele dună-

1). Dig. 50, 15, 1, 8, 9 (citat după Tocilescu, Dacia p. 443).
2). III, 8, 10.
3). C. I. L. III No. 1568.
4). C. I. L. III No. 8277, 2.

rene erau aşezate păreche. unul pe dreapta, altul pe stânga, întărindu-se şi susţinându-se reciproc. Această legătură dintre ele se vădea uneori chiar prin numele lor, întru cât unul din oraşe avea numele celuilalt, precedat de particula *trans*. Acesta e cazul cu Dierna-Transdierna; Not. Dign. ne citează un Transdrobeta, de sigur în faţa oraşului *Drobeta*, un *Translucus*, pe care nu-l putem localiză, etc. Cu timpul însă, fie că unul din oraşe — mai ales cel de pe stânga — dispărea, fie din alte cauze, numele compus cu *trans* eşla din uz, iar numele simplu se întrebuinţă, fie numai pentru oraşul, care supravieţuia, fie chiar pentru ambele, cum pare a fi fost cazul la Lederata, şi cum de sigur s'a întâmplat la Dierna. Incât, în rezumat, nu avem trei oraşe, cum credea Kanitz, ci numai două: Dierna sau Zerna pe stânga Dunărei, la Orşova, şi Transdierna, numită mai apoi tot Zerna, pe dreapta Dunărei, la Tekija.

După Kanitz, Röm. Stud. p. 52.

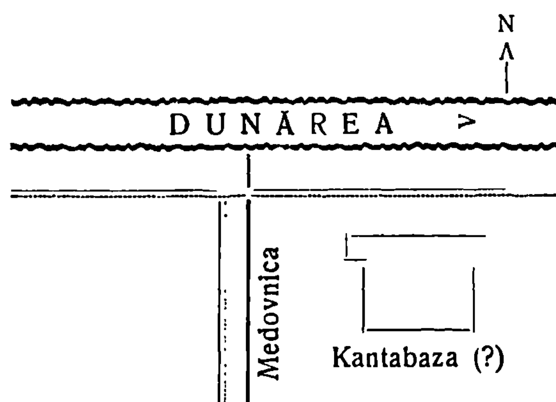
Aşa dar, din cele 6 localităţi citate de Procop după Novae, două pot fi cu preciziune localizate, Taliata la Milanovac, şi Zernis la Tekija. Cât pentru celelalte patru, spre a le localiză cu oarecare probabilitate, trebue să ţinem samă de următoarea împrejurare: In această a treia secţiune din cartea a IV-a, istoricul bizantin făcând enumeraţia întăriturilor dunărene, nu le citează la întâmplare, ci într'o ordine riguroasă. Lăsând deocamdată la o parte localităţile nesigure şi mărginindu-ne numai la acelea, a căror identificare nu permite discuţiune, găsim că Procop le înşiră în ordinea următoare: Singidunum, Viminacium, Pontes, Aquae, Dorticum, Bononia, Ratiaria, Almus, Cebrus, Augustae, Transmarisca, Durostorum; ele sunt deci citate exact în ordinea în care se succed dealungul Dunării, dela Belgrad până la Silistra. Aceasta este o dovadă peremptorie că Procop, pentru această parte a operei sale, a avut înaintea ochilor hărţi ori itinerarii oficiale, şi că a citat rând pe rând oraşele şi castelele dunărene în ordinea în care le găsia în izvorul său. Că ici colo acest izvor putea fi eronat, este cu putinţă, dar în marea majoritate trebue să admitem că ordinea din Procop este chiar ordinea reală a succesiunei castelelor în lungul Dunării.

Am văzut în paginele precedente că Novae era situat pe aproape de Brnica, iar Taliata la Milanovac; urmează deci cu foarte mare probabilitate că între aceste două localităţi trebue să căutăm castelele din Procop. Καντάβαζα, Σμόρνης şi Κάμψης, citate de istoricul bizantin între Novae şi Taliata. După Tabul. Peuting. la 10 m. p. după Novae era staţiunea Ad Scrofulas, şi Kanitz, care a urmărit cu atenţiune întreg limes-ul dună-

rean din Serbia, găseşte că localitatea de azi Dobra, unde sunt urme de castel roman corespunde ca distanţă staţiunei Ad Scrofulas. După Dobra urmează un mic fort — punct de observaţie probabil — cel mai mic castel al limes-ului sărbesc la Sedinac potok, apoi un mare castel de 60 m. lungime la gura pârăului Medovnica, unde aş localiză pe Καντάβαζα; un al doilea castel foarte interesant, de formă triunghiulară, cu laturile de 40 m. lungime se află pe înălţimea Bosman, dominând gura pârăului Košica veka: aci era probabil Σμόρνης După aceasta vin iar două mici porturi de observaţie şi în fine un castru mare la gura pârăului Boljetinska veka, cu un front de 75 m, unul din cele mai mari din Serbia: aici era poate Καμψής [1]) Cât pentru Δουκεπράτο = Ducis pratum), care e citat după ζέρνης voiu cerca mai jos să-l localizez.

După aceste şase castele Procop ne spune că Justinian a restaurat din temelii o sumă de castre de pe stânga Dunării, dar fără să ne citeze nominal nici unul; revenind apoi pe dreapta fluviului vorbeşte despre localităţile καπούτβοες ʽάνες şʼ πόντες.

Numirea Καπούτβοες (Caput bovis) este admisă de toţi, fără discuţiune, pe temeiul afirmaţiunii lui Procop [2]). Nimeni nu s'a îndoit vreodată de adevărul ei, mai ales că

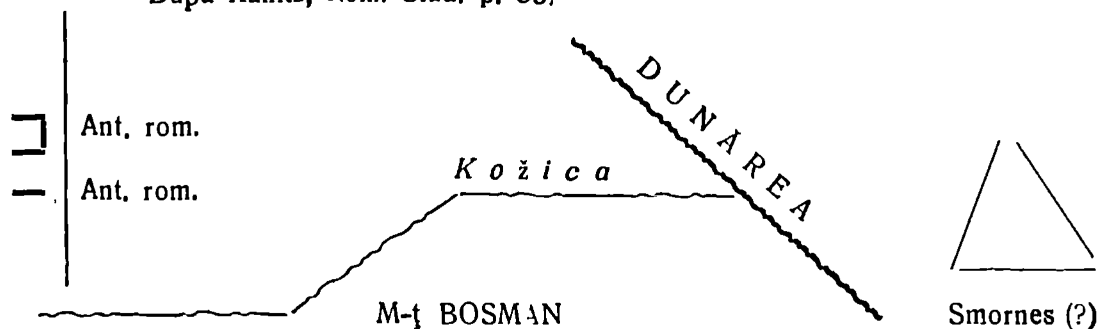
După Kanitz, Röm. Stud. p. 30.

în toponimia veche sunt destul de dese formele compuse, în care primul element este vorba Caput sp. pildă: Caput arietis, Caput bubali, Caput stenarum, Caput butelli şi multe altele [3]). Deci nimic mai uşor de admis decât *caput bovis*, alături de *Caput arietis* sau *Caput bubali*. Şi totuşi forma aceasta este, cum vom vedea, fictivă. Pentru dovedirea acestei afirmări este însă nevoe să ne amintim că reprezentantul de frunte al familiei de manuscripte cu textul procopian corect este manuscriptul V (Vaticanus graece. 1065) din care au derivat apoi, direct sau indirect, toate celelalte manuscripte din această familie; aşa încât pe ele nu putem şi nu avem nevoe să ne bizuim, întru cât posedăm chiar prototipul lor. [4]) In acest manuscript stă, pentru localitatea noastră, forma foarte citeaţă καὶ πουδρόσες, iar din aparatul critic al lui Haury nu putem deduce cum se prezintă acest nume în celelalte manuscripte. Dacă ne adresăm la ediţiunile tipărite găsim că în prima ediţie a operei complecte, aceia a lui Hoeschel (Augustae Vindelic 1603) stă: καὶ πουδρόσες, fără nici o variantă; ediţia lui Maltretus (Pa-

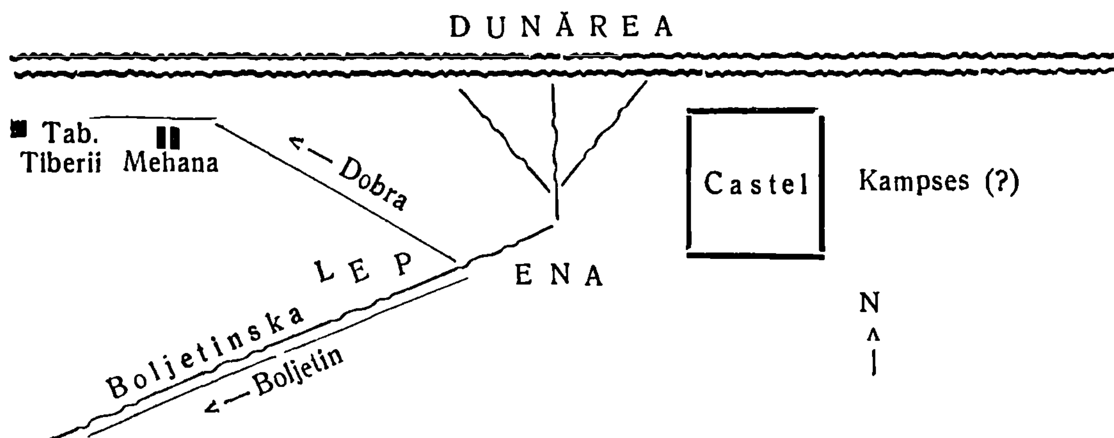
1). cf. Kanitz, Röm Stud p. 30 sqq, v. şi C. I. L. III Suppl. 2, No. 13814 a.
2). Din Jireček, Röm. p 15 pare a rezulta că această numire se află şi în Itinerarii, ceea ce nu este exact.
3). Cf. Wissowa, s. v. Caput.
4). Pentru mai multe lămuriri se poate vedea *Haury*; Über Prokop handschriften, Sitzungsber. bayer Akad. 1895, pp. 175 sqq.

ris 1663) are καπούδβοες, formă reprodusă apoi în ediţia dela Bonn şi admisă, cum am spus, de toţi. Maltretus însă, la aparatul critic (p. 210) spune că manuscriptul său are lectura κα' πουλβόες, pe când ediţia lui Hoeschel are καὶ πουδρόυες S'ar părea prin urmare că forma καπούσβοες din textul lui Maltretus ar fi o uşoară şi chiar fericită corectare a formei din manuscriptul său κα' πουσβόες Totuşi lucrul nu poate fi exact. Ma-

După Kanitz, Röm. Stud. p. 30.

nuscriptul de care s'a servit Maltretus există şi azi, este Parisinus Coislin. 132 şi Haury a dovedit în mod peremptoriu că acest manuscript este o simplă copie a manuscriptului Vatican (v); prin urmare, Parisinul sau are, ca şi prototipul său V, lectura κα πουδφόσες, şi în acest caz formele καὶ πουλβόες (καπούσβοες) sunt o lectură şi o emendaţiune greşită a lui Maltretus; sau are într'adevăr καὶ πουσβόες şi atunci copistui Parisinului

După Kanitz
Röm. Stud p. 33

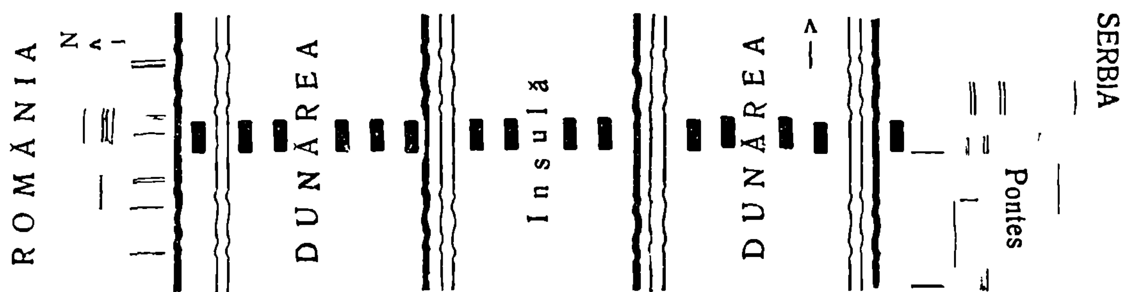
este de vină, căci n'a citit şi copiat corect ceia ce stă scris în originalul său. Dar şi într'un caz şi în celălalt forma καπούλβοες (καπούσβοες) este o formă fictivă, căci nu are nimic real la bază: adevărata lectură, dela care trebue să plecăm, este καὶ πουδφόσες. Ce se ascunde în dosul ei? Un alt pasagiu tot din scrierea aceasta a lui Procop ne uşurează deslegarea problemei; între localităţile întărite în regiunea Dunării Procop citează un castel, al cărui nume în manuscripte este καὶ Στρχμάρτις; [1]) ştim însă din alţi scriitori că această localitate se numea Castra Martis. E lesne de înţeles cum din CAS-

1). ed. Haury p. 130,1167-

TPAMAPTIC un copist negligent a ajuns la καὶ Στραμάρτις; printr'o separaţiune greşită a despărţit primele două litere KA, din care a făurit voiba καὶ iar restul literilor, luate împreună, au dat forma eronată Στραμάρτις. Ceva la fel s'a întâmplat şi la localitatea, de care ne ocupăm, încât percurgând calea inversă dela forma eronată spre cea corectă este evident că din καὶ πουδφόσες ajungem întâi la forma κα πουδφοσες şi apoi, restabilind reparaţia corectă, la Καπουδ φόσες sau Καπούδφοσες = Caput fossae. Din toate cele spuse rezultă că numirea Caput bovis este o simplă conjectură a lui Maltretus sau o greşală de copist; că trebue pur şi simplu eliminată din textul lui Procop şi înlocuită cu forma exactă Κάπουτ φόσες. Pentru situaţia sa, voiu vorbi mai jos.

Ζάνες. S'a făcut apropiere între această numire şi între o inscripţie găsită pe o cărămidă la Praovo [1]) unde citim numele unei localităţi *Diana*. Lucrul nu e inadmisibil, dat fiind fenomenul constant al asibilării lui *d* urmat de ι, cum am văzut şi la Dierna-Zerna-Ζέρνις. In Not Dign. avem pomenită pe aici localitatea *Burgo Zono*, care poate fi o eroare pentru *Zano*. — Ποντες cum îl arată numele era un castel în apropierea unui pod şi după toate amănuntele foarte precise, pe care, ni le dă Procop, era situat pe dreapta Dunării, la capătul podului clădit de Traian; a fost nn *castel* puternic, ale cărui urme le-a găsit Kanitz [2]) la 2 km. departe de satul sârbesc Kostol, care păstrează până azi fonetica vorbei *castellum*. Pe malul opus era o altă fortificaţiune, care la Procop are, de două ori, numele Θεδώρα, dar evident că nu poate fi altceva decât Drabeta.

Plecând dela πόντες în sensul fluviului, Kanitz [3]) a găsit urmele unui mare castru roman de 100 m. lungime, pe 54 m. lăţime, cu dublu zid de întărire, iar la 500 m. spre v. de portul Cladovei a dat de urmele unui castru roman ceva mai mic: aceste 2 castre aşa de apropiate ne dau dovadă că aici era un centru foarte important. Probabil că la Cladova trebue să localizăm pe Zanes. Cât pentru Caput fossae de sigur că era la satul Sip, şi iată argumentele pe care sprijin această afirmare. Intre Dierna şi Pontes Dunărea era şi este barată de stâncile Porţilor de Fer.

După Kanitz, Röm. Stud. p. 44.

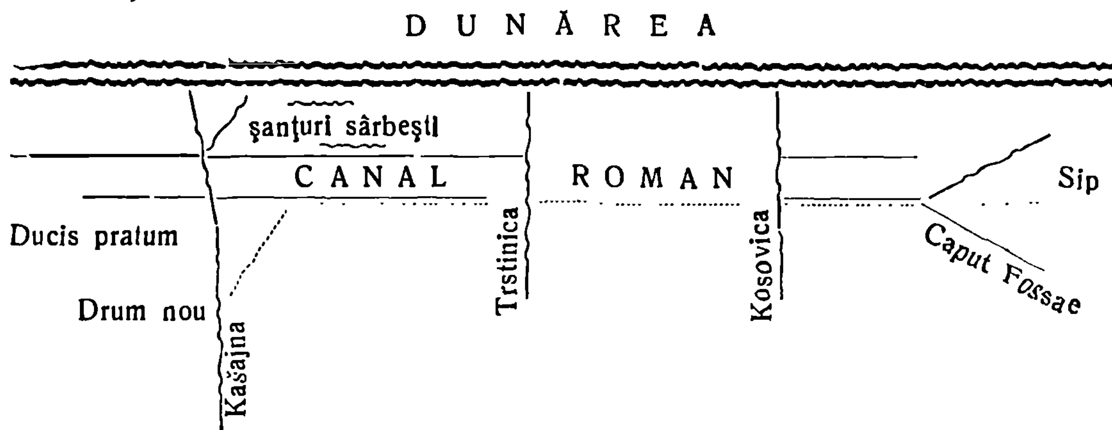
Castelul Pontes şi Podul lui Traian

Navigaţiunea fiind foarte anevoioasă, uneori chiar imposibilă, Romanii spre a uşura mersul flotelor lor peste acest punct au executat o lucrare foarte importantă, ale cărei urme se văd şi azi. [4])

Incepând ceva spre Vest de vărsarea în Dunăre a părâului Kašajna, mai sus de

1). C. I. L. III Suppl. 2, No. 14215,12.
2). Röm. Sud. p. 48.
3). Röm. Stud. 48.
4). Kanitz, op. c. p. 49-51; Curt Merckel, Die Ingenieurtehnik im Alterthum, p. 181-2, care îşi ia toate ştirile din Kanitz, şi aşează greşit la Sip castelul Zerna.

Porţile de Fer, şi mergând până la Sip, adică ceva mai jos de aceleaşi Porţi de Fer, ei au construit un formidabil canal lung de 2220 m, având adâncimea şi lăţimea necesară spre a permite accesul tuturor vaselor şi întărit cu zăgazuri înalte şi trainice. Cu modul acesta se ocoliau stâncile Porţilor de Fer şi navigaţiunea era cu putinţă în tot cursul anului, afară bine înţeles de perioada îngheţurilor. Este însă evident că cel puţin extremităţile acestui canal trebuiau apărate: la Kašajna Kanitz a şi găsit urmele castrului roman, cu un zid frontal de 40^{m} şi cu şanţul de apărare: aci cred că era Δουκὸς πρᾶτον din Procop. De sigur că şi la Sip trebue să fi fost un al doilea castel, după părerea mea *Caput fossae*. Un canal în genul celui de mai sus se numeşte în latineşte *fossa*; Tacit, de pildă, vorbind de o lucrare similară din Italia, zice: „ab lacu Averno *navigabilem fossam* usque ad ostia Tiberina depressuros promiserant [1])." Localitatea Sip fiind aşezată la eşirea, la *capătul* acestui canal, numele de Caput Fossae ne apare ca absolut firesc. Mai este de relevat cu această ocazie faptul că acest canal azi s'a astupat; Kanitz crede că stricarea lui se datoreşte barbarilor din veacul al VI, deoarece istoricul bizantin Menandros, deşi vorbeşte circumstanţial despre Porţile de Fer, totuşi nu pomeneşte nici un cuvânt despre canalul în chestie: probă că pe timpul său (finele sec. VI) era stricat. Totuşi Procop ne vorbeşte despre dânsul tocmai în pasagiul nostru, de două ori, la scurtă distanţă [2]). El spune anume că din cauza dărâmării podului fluviul nefiind aici navigabil, oamenii l'au silit să-şi schimbe cursul pe o mică distanţă (ὀλίγην τινὰ τῆς ἀκτῆς μοῖραν) [3]) după care iarăşi revine la matcă, aşa că este navigabil şi pe această porţiune. Afară deci de cauza iniţială — dărâmăturile podului, în realitate însă stâncile de la Porţile de Fer—încolo spusele lui Procop corespund în totul realităţii, dând o dovadă mai mult despre exactitatea informaţiunilor istoricului bizantin. [4])

Canal Roman la Porţile de fer
după Kanitz, Röm. Stud. p. 50

1). Annal. XV, 42: cf şi Plin Secund. Epist. LXI (LXIX) De lacu Nicomedentium, întreaga scrisoare,

2). ed. Haury, p. 127, 10—14 şi 128, 6— 11.

3). Procop. spune expres că fluviul nu-şi schimbă *singur* cursul, ci *silit* de intenţia oamenilor (οὐκ αὐτόματος, ἀλλ' ἀνθρώπων ἐπινοίαις ἀναγκασθείς) El ştie deci că era aici o lucrare artificială, nu vreun canal natural.

4). Mă cred dator să amintesc că şi A. T. Laurian (Mag. istor. II, 114) a localizat la Sip pe *Caput* bovis, dar fără a produce vreun argument, ci numai ca simplă ipoteză.

Plecând dela *Pontes*, pe Dunăre în jos Procop citează, fără nici un amănunt deosebit, următoarele fortificaţiuni : Μαρεβούργου, Σουσίανα, Ἀρμάτα, Τιγέα, Θεοδωριούπολις, Στιλιβούργου. Ἀλικανιβούργου Toate aceste localităţi erau situate între Pontes şi Ad Aquas. Nici una din aceste şapte numiri nu se mai află prin vreun izvor vechiu, iar puţinele descoperiri archeologice, făcute până azi, nu îngădue să localizăm nici macar în mod aproximativ una ori alta din localităţile citate de Procop.

Cât pentru faptul că, într'un spaţiu relativ restrâns istoricul bizantin citează şapte cetăţi, nu putem fi surprinşi, dacă ne gândim un moment că în acelaş spaţiu Kanitz a găsit urmele a 17 castre romane, unele ce e dreptul mici— simple posturi de supraveghere—altele însă mari, adevărate cetăţi [1]).

Pentru epoca romană această bogăţie de fortificaţiuni îşi avea explicarea în importanţa deosebită a regiunei: podul de pe Dunăre trebuia cu orice chip apărat; pentru timpul lui Justinian însă regiunea noastră nu mai prezintă aceiaşi importanţă, de aceia şi numărul castelelor restaurate de împăratul bizantin este mai redus ; e probabil că au fost restaurate numai centrele mai de samă. Dar, încă odată, despre o localizare fie şi aproximativă nu poate fi vorba, în starea de azi a cunoştinţelor noastre.

Localitatea care urmează, Ἀκυές, este fără nici o îndoeală *Ad Aquas*, capitala întregei regiuni Aquensis, χώρα Ἀκυενίσιος la Procop ; ea este citată de Tab. Peuting şi de Itiner. Anton. la 16 m. p. după Egeta. Pe temeiul unor inscripţiuni pe cărămizi, găsite la Praovo, [2]) se crede de obicei că aici, la Praovo, va fi fost vechea aşezare romano-bizantină. Totuşi argumentul nu este convingător, întru cât la Praovo s'au găsit inscripţiuni similare pomenind Viminacium, Diana, Drobeta, despre care se ştie pozitiv că nu erau situate aici. Pe de altă parte însuşi numele *Ad Aquas* are în sine ceva surprinzător: oraşul trebue să-şi fi tras numele dela dela vreo bogăţie naturală ori artificială de ape, de izvoare ; ceia ce nu e cazul la Praovo. In fine, *Aquae* era capitala regiunii ; chiar Procop îl numeşte *orăşel*, πολίχνιον, prin urmare trebue să fi fost o aşezare cu o populaţie mai numeroasă. Pentru toate aceste motive cred că are dreptate Kanitz [3]) când afirmă că nu la Praovo trebueşte căutat Ad Aquas, ci puţin mai în interior, anume pe platoul înalt dela Vidrovac, unde este un castru roman de 70 m. lungime, unde se văd urmele unei întinse aşezări civile, având în apropiere un însemnat *aqueduct*, care ar explicà şi numele oraşului. [4]). Drumul roman, care venia dela Pontes dealungul Dunării, se despărţia în două ramuri, ceva mai sus de Praovo : una din ramuri continua dealungul Dunării, prin Praovo, Radujevac, până la Dort cum, dar era expusă stricăciunii, din cauza inundărilor râului Timoc la gură ; alta se urca pe platou, trecea pe la Ad Aquas, apoi se cobora tot la Dorticum, în valea Timocului. Poate că o parte din cele 7 castele pomenite de Procop, precum şi următoarele două să fi fost pe acest drum interior. Aceste două poartă numele de Βουργονόφορε şi Λακκόβουργο. In Βουργονόβορε avem foarte probabil o corupţiune fonetică ori paleografică, în loc de Βουργονόβο, care ne duce astfel la Burgo Novo, citat de Not-Dign. în Dacia ripensis, fără să-i putem însă precizà aşezarea. Pentru Λακκόβουργο nu avem nici un fel de ştire.

Localitatea următoare la Procop este Δορτικόν, cunoscut lui Ptolemeu (II, 9, 4) şi pomenit de Itiner. Anton , Tabul. Peuting., Geograful Raven, şi Notitia Dign. (Dorticum),

---

1). Kanitz Röm. Stud. pp. 42 sqq.

2). C. I. L. III Suppl. 2, No. 14215,11 : D. R. P. Aquis (= de republica Aquis) ; AQVIS = Aquis, Jahresheft. d. Oesterr. Arch. Inst. XIII, col. 200 (Beibl).

3). Röm. Stud. p. 57—59.

4). Vulič crede totuşi că tot la Praovo trebue localizat Aquae, pe temaiul inscripţiunii pomenite din Jahresh. XIII, p. 200.

Nu s'a găsit până acum nici o inscripţie, care să uşureze localizarea sau să pomenească această l o c a l i t a t e. Măsurătorile Itinerariilor vechi ne duc la localitatea de azi Rakovica, pe malul drept al Timocului, aproape de vărsarea lui în Dunăre, unde s'au găsit urme multe, între altele un castru roman destul de puternic, lung de 160 m, lat de 35 m. [1]).

Intre Dorticum şi Bononia, care ocupà loçul Vìdinului, Procop citează următoarele şase locuri întărite de Justinian. Ἰουσταος Βουργοάλτου, Γέμβες Κρίσπας, Λογγινιάνα, Ποντέριον. Nici un alt izvor nu vorbeşte despre ele, încât suntem siliţi să facem simple conjecturi. Drumul dela Rakovica la Vidin este dublu: o ramură merge dealungul Dunărei până la Florentin, iar de aci părăsind ţărmul fluviului tae direct prin Negovanica şi Kapitanica la Vidin; altă ramură urmează pe o mică distanţă ţărmul Timocului până la Bregova, unde întâlneşte drumul, care vine din Negotin, trece prin Ganzova şi Hinova spre a ajunge iarăş la Vidin. Pe unde trecea însă drumul roman, nu putem afirmà cu preciziune, dar este foarte probabil că cel puţin ramura citată întâi a existat şi pe timpul Romanilor; dovada o găsim în următoarele fapte: 1). La jumătate cale între Rakovica şi Vidin, pe malul înalt al Dunărei, se află azi satul Florentin, vechiul Florentiana, restaurat de Justiuian, cum am văzut mai sus; 2). Intre Rakovica şi Florentin, la satul Vârf, tot pe malul Dunărei, Kanitz [2]) a găsit urmele unei lucrări defensive romane; 3) Pe porţiunea de drum între Florentin şi Vidin există patru movile mari (tumuli), cum se văd foarte des şi pe câmpia românească şi pe cea bulgărească, anume două lângă Vidin, unul lângă Kapitanica, altul lângă Negovanica [3]), aceasta din urmă dominând şesul întreg, cu toată slaba sa înălţime. E posibil ca şi în vechime să fi fost aici câte un punct de observaţiune. Dacă vom adăogà că Notit Dign citează în Dacia ripensis un *auxilium Crispitiense* la *Crispitia,* care poate că e identică cu Κρίσπα din Procop, vom fi sleit puţinele lucruri, cari se pot spune în legătură cu această porţiune a limes-ului dunărean.

Βονωνία citată cu absolut aceiaş formă, Bononia, de Itiner. Anton. se află la 17 m. p. de Dorticum. Este pomenită şi de Notit. Dign. şi de Hierokles, la acesta din urmă sub forma Βονοπί, unde desigur avem o eroare paleografică. Corespunde oraşului de azi Vidin [4]). S'au găsit ceva urme din vechile fortificaţiuni romane precum şi inscripţiuni, care provin însă din Ratiaria.

Intre Bononia şi Ratiaria, azi Arčer, Procop citează localitatea Νοβός sau Νοβόν necunoscut din alt izvor. Pe drumul care uneşte Vidinul de Arčer, cam la jumătate cale, aproape de vărsarea în Dunăre a râului Vitbol, lângâ satul cu acelaş nume, Kanitz [5]) a găsit pe o terasă înaltă, care domină malul şi supraveghează tot ţărmul stâng al Dunării, urmele unei lucrări defensive romane, care ar putea fi identic cu cel citat de Procop. De observat că tot pe aici, înre Bononia şi Ratiaria, Tabul. Peuting, pune staţiunea *Ad Malum;* nu ştiu dacă are tvre-o legătură cu Νοβόν din Procop.

Ῥατιαρία, fcasta capitală a Daciei ripensis, este prea bine cunoscută din izvoarele vechi, spre a insistà mult asupră-i. Se găseşte citată de Ptolomeu (III, 9, 4), de Itin. Anton. Tabul. Peuting., de Not. Dign., de Hierokles (Ῥαζαρία) precum şi în mai multe inscripţiuni [6]). Corespunde, cum am spus, oraşului de azi Arčer, la vărsarea în Dunăre

1). Kanitz, Donaubulg. I, 67.
2). Donaubulgar. I, 67.
3). Idem, p. 62.
4). Cf. Tomaschek II, p. 299.
5). Donaubulg I, 108.
6). Cf. de pildă C. I. L. III No. 753, 1641, 8088, 8090, 12647

a râului cu acelaş nume Kanitz a găsit urmele castrului la N. V. oraşului lângă Dunăre[1]. Intre Ratiaria şi Almus, azi Lom, Procop citează castelul Μωκατιανα absolut necunoscut; Tabul. Peuting. pune între Ratiaria şi Almus staţiunea Remetodia şi anume la 12 m. p. de Ratiaria, şi la 4 m. p. de Almus. Kanitz [2]) a găsit, la depărtare de 1 ceas de Arcer rudimentele unui turn rotund şi altor clădiri; cercetarea mai amănunţită a materialului de zidărie i-a dat convingerea că turnut a fost zidit abia prin sec. III p C. El crede că aici era Remetodia, la 4 m. p. de Ratiaria, pe când în realitate Remetodia era la 4 m. p., de Almus, deci mult mai departe spre Răsărit. Pe temeiul textului din Procop aş fi înclinat, să cred că aici era Mocatiana; iată ce zice Procop: „Mocatiana care era mai înainte *un turn izolat*, (Justinian) l-a făcut acum castru mai deplin". Aceste amănunte se potrivesc cu spusele lui Kanitz. Cât pentru Remetodia cred că este mai probabilă identificarea cu un alt castru patrat, cu laturi de 57 m, găsit de Kanitz [3]) aproape de Lom (cum spune şi Tabul. Peuting.). la locul numit „Kaleh bair", adică *movila castelului.*

Ἀλμός, Almo în Itin. Anton., Tab. Peuting. şi Not. Dign., pomenit de Iordanes [4]) era cam la 18 m. p. spre răsărit de Ratiaria şi cam la aceiaşi distanţă spre Apus de Cebrus, corespunde şi ca situaţie şi ca nume, cu oraşul de astăzi *Lom*, la vărsarea în Dunăre a râului homonim. S'au găsit ceva inscripţiuni, care nu pomenesc însă numele roman, precum şi urmele unui foarte puternic castru, cu fronturi de circa 190 m. şi cu bastioane rotunde la cele patru colţuri [5]). Procop spune precis că Justinian a restrâns puţin cetatea prea intinsă, dar în schimb a făcut-o foarte puternică.

Intre Almus şi Cebrus, azi, Cibrica (Džibrica) istoricul bizantin pune localităţile Τρίκεσαν şi Πούτεδιν Această porţiune a limes-ului dunărean nu a fost, pe cât ştiu, explorată, încât asupra ei ne lipsesc ştirile cu desăvârşire. Notez numai că terasa Dunărei atinge la satul Linova (Linjeva), cam la mijloc între Lom şi Džibra, înălţimea de 165 m, încât aici era un minunat punct de observare.

N'ar fi imposibil ca unul din castelele lui Procop să fi fost aici. — Κ βρός este desigur *Cebro* din Itin. Anton. la 18 m. p. de Almus, pomenit de Notit. Dign., poate şi de Cassius Dio (51,24) sub forma Κέβρον. Corespunde şi ca depărtare şi ca nume cu satul de azi Cibar, la gura râului Džibra, vechiui Ciambrus sau Ciabrus azi Cibrica. [7])

După Cebrus Procop citează următoarele localităţi întărite din nou sau reparate de Justinian dealungul Dunării: Βιγρανά, Ὄνος Αὐγοῦστες Ἀεδάβη, Εκριάνα şi Βαλεριάνα.— Din aceste 6 localităţi, una şi anume Αὐγοῦστες, ne este bine cunoscută şi poate fi localizată cu deplină siguranţă. Intinerarul Antonin citează îndată după Cebrus, la 18 m. p., staţiunea Augustis cunoscută şi Tabul. Peuting., care o pune însă la 24 m. p. spre Est de Almus.

Notiţia Dign. pomeneşte şi ea localitatea Augustae, unde era un *cuneus equitum Dalmatarum.* Geograful Raven. (4,7) şi Theophylaktos Simokat. (I, 4,40) citează oraşul. In fine, până azi numele vechii colonii pare că s'a păstrat în numele râului Ogost (Ogust), afluent al Dunării spre Răsărit de Lom. Ceia ce însă nu mai permite nici o îndoială asupra acestei identităţi şi ne arată că Augustae era cu siguranţă la gura râu-

1). Id. p. 97.
2). Id. p. 90.
3). loc. cit.
5). Get. în Dacia ripensi Uto et Hisio Almoque poteti sunt.
6). Kanitz, Donanbulg, I, 86.
7) Kanitz, Donaubulg. II, 280.

lui Ogost, este înscripţiunea găsită la *Herlec* [1]), aproape de vărsarea lui în Dunăre, şi în care citim:

(an.) L. H. S. E.
C. OPPIVS V
ARVS. EQ
ALAE AV (g).

Este evident că numele oraşului Augustae a venit dela *ala augusta*, care îşi avea aici reşedinţa.

Urmează deci că localităţile Βιγρανκή [2]) şi Ὄνος au fost între gurile riurilor Cibrica şi Ogost, pe când Ἀεδάβη, Βαριάνα şi Βαλεριάνα erau dincolo de Ogust, între vărsarea acestu rîu şi gura Iskerului. In lipsă de descrieri mai amănunţite, nu pot spune nimic despre două. In schimb *Aedava* trebue foarte probabil căutată lângă Rahova [3]), unde Kanitz a găsit fragmente de inscripţiuni, de coloane şi urmele unui foarte puternic castru roman, restaurat de bizantini şi de slavi. [4])—*Variana* este aşezat de Itin, Anton. la 12 m. p. spre Est de Augustae, iar *Valeriana* la alte 12 m. p. spre E. de *Variana*, citate tocmai în ordinea în care ni le dă şi Procop. Variana este cunoscută şi de Notit. Dign. care aşează aici o praefectura leg. V Macedon. Cu ce anume localităţi de azi corespund castelele pomenite nu putem preciză: poate că Variana se află pela satul Ostrov şi Valeriana pela Vadin.

Ajungând aici cu expunerea sa Procop întrerupe pentru un moment înşirarea localităţilor depe malul Dunării, spre a pomeni trei oraşe întărite de Justinian, dar care nu erau situate lângă fluviu, ci în interiorul ţării, la o mare depărtare (κατὰ πολὺ ἄποθεν), bine înţeles nu pe stânga fluviului în câmpia Munteniei, ci pe dreapta lui. Aceste trei oraşe sunt: Κάστρα Μάρτις, Ζητνουκόρτου şi Ἰσκός. Pentru κάστρα Μάρτις manuscrisul V are foarte citeţ καὶ Στραμά τις, pe când Hierakles ne dă forma exactă Καστραμάρτις, situat în Dacia ripensis. Am explicat mai sus cum din KACTPAMAPTIC a eşit întâi separaţiunea greşită KA CTRAMAPTIC şi apoi corectura greşită καὶ Στραμάρτις [5]). Despre Ζητνουκόρτου nu am găsit nici o altă ştire. Cât priveşte pe Ἰσκός, nu poate fi discuţie că este una şi aceiaş localitate cu Ἴσκος din Hierakles în Dacia ripensis, cu Esco din Tab. Peuting, la 31 m. p. spre răsărit de Augustae, cu Oesco din Itin. Anton. la 36 m. p. spre răsărit de acelaş localitate Augustae. cu colonia Ulpia Oescus bine cunoscută din inscripţiuni [7]). care era la localitatea de azi Gičen, lângă gura rîului Isker. rîu al cărui nume păstrează fonetica vechiului nume Ὄσκιος Oescus. Prin urmare, unul din cele trei oraşe citate de Procop, ca fiind situate în interiorul ţării, era tot pe malul Dunărei. Unde erau însă celelalte două? Pentru Castra Martis, Kanitz a propus de mult [8]) nu însă cu siguranţă şi fără a produce vreun argument, identificarea cu satul

---

1). C I. L. III, Suppl.2, No, 12347.

2). Nu înţeleg pe ce se reazimă Patsch (în Wissowa s. v. Bigranae) spre a face din Βιγρανκή un district.

3). cf. Tomaschek în Wissowa s. v. Aedava.

4). Kanitz, Donaubulg. 161,— Cu privire la nume observ că o altă localitate citată de Procop în regiunea Remesianei se numea Ἀιαδάβα (Haury 125, 26).

5). Oraşul este citat tot sub forma κάστρα Μάρτις în Moesia şi de Sozomenos IX.

6). Migne. Patr. gr. vol. 67, p. 1605). La conciliul din Sardica (364) ia parte episcopul Calvus din *Dacia ripensi* de Castro Martis (Mansi, Sacr. Concil. III p. 46, XXI). Ammian Marcelin (XXXI, 11, 6) ne spune că Gratianus, după ce stă 4 zile la Sirmium, per idem flumen (Danubium) ad Martis castra descendit, de unde regulă că acest oraş era cel puţin în apropierea Dunărei.

7). Cf. C. I L. III No. 6127–6129, 7423–7427 şi în special No. 7429.

8). Donaubulg I p. 58.

Kula din Bulgaria. la V. de Vidin, Patsche[1]) pare a admite această identificare, pe când Jireček, fără a aduce vreun motiv în contra ei, se întreabă dacă Castra Martis n'ar putea fi cumvà ruina Gamzigrad pe valea Timokului, mai spre apus de Kula. Nici unul însă nu aduce dovezi sigure sau măcar argumente pentru ceia ce susţine, după cum nici unul nu şi-a pus întrebarea, pentru ce Procop întrerupând această singură dată pomenirea cetăţilor dunărene, se abate din drum pentru un moment şi citează cetăţi din interiorul ţării. Explicarea cea mai simplă a acestui fapt mi se pare a fi următoarea: Peninsula bulcanică era străbătută şi în vechime şi în Evul mediu de o mare arteră militară, care pleca dela Singidunum (Belgrad) şi mergea întăi pe malul Dunărei până la Viminacium; aci se făcea o bifurcare: o ramură pleca pe valea Moravei, trecea prin Niş, Sofia, Filipopol, Andrianopol şi ajungea la Constantinopol: era calea mediterană; cea de a doua ramură, urmăria cursul Dunărei până la Mare, apoi ţărmul Mărei Negre până mai jos de Burgas, unde părăsia ţărmul mării şi se unia de la o vreme cu ramura mediterană, la Sud de Adrianopol, spre a ajunge tot la Constantinopol. Aceste două ramuri erau însă unite din distanţă în distanţă prin căi transversale care plecau de obicei de pe ţărmul Dunării, străbăteau Balcanii şi se sfârşiau în ramura mediterană. Intre aceste căi transversale era una de o deosebită importanţă şi strategică şi economică, anume calea, care plecând dela Oescus, pe malul Dunării, urmăria cursul râului Isker, străbătea Balcanii şi ajungea la Serdica (Sofia), capitala Daciei mediterane şi fără discuţie oraşul cel mai însemnat din regiunea balcanică. Această cale a fost continuu întreţinută şi întărită în epoca romană şi la începutul perioadei bizantine, tocmai din cauza deosebitei importanţe, pe care o avea. Am văzut însă că Procop a ajuns cu expunerea sa tocmai la punctul terminal al acestei artere, adică la Oescus, şi nu se poate aci împiedeca de a cità oraşe întărite în interiorul ţării. Este evident că istoricul bizantin avea înaintea ochilor nu numai rapoarte oficiale, ci de sigur şi hărţi ale drumurilor, itinerarii; ajungând la Oescus şi cunoscând importanţa deosebită a drumului Oescus-Serdica, el ne citează şi două oraşe întărite *dealungul* acestui drum: Castra Martis şi ζητνουχόρτου nu trebuesc căutate la Kula ori Gamzigrad, ci fără nici o îndoială pe cursul Iskerului, unde de altfel Kanitz a găsit urme bogate de întărituri romano-bizantine [3])

Reluând înşirarea întăriturilor Dunărene, Procop citează următoarele localităţi: Οὔννων şi Παλατίολον pe dreapta Dunării, Συκίβιδα pe stânga fluviului, şi faţă în faţă cu Παλατίολον, apoi iarăşi pe dreapta Οὔτως, Λαπιδαρ α şi Λουκερναριαβοῦργον. Numele şi aşezarea uneia din aceste castre, anume Οὔτως, nu poate face nici o dificultate. Itiner. Anton. citează, la 14 m. p. după Oescus, localitatea *Uto;* tot la 14 m. p. după Esco (= Oescus), Tab. Peuting. pune localitatea *Vio*. Ţinând însă samă de foarte frecventa confuziune paleografică latină[1]) între literele V şi U, I şi T, este evident că acest VIO al Tabul. Peuting. nu e decât o eroare de scriere pentru VTO (= Uto). Notit. Dign.

1). In Wissowa s. v.

2). Roman p 15.

3). Donaubulg. II pp. 168—181. Trebueşte relevat în mod expres că ruinele romane găsite de Kanitz (cf. în special pp. 177—78) se înşiră pe o linie EV, care trece prin localităţile de azi Gabare, čumakovci, Sadovec, etc. formând un brâu de fortificaţiuni paralel cu limes-ul dunărean şi având probabil îndoitul scop, întăi să susţie limes-ul, al doilea să apere căile transversale In special, pentru valea Iskerului, pare să fi avut o deosebită importanţă castrul mare dela čumakovci, la vărsarea în Isker a răului čumakiovska şi unde apa Iskerului este destul de adâncă spre a fi navigabilă, cel puţin pentru vase mici. Aici, la răsărit de satul čumakovci, pe un fel de promntoriu înalt de 56 metri a găsit Kanitz urmele unui foarte puternic castru roman, unde poate că ar trebui să căutăm pe Castra Martis.

cunoaşte şi ea, în Dacia ripensis, localitatea *Uto*, unde se află un *cuneus equitum Constantinianorum*. Măsurătoarea Itinerariilor ne duce tocmai la vărsarea în Dunăre a râului *Vid*, care fără nici o îndoeală păstrează şi azi fonetica vechiului Utus, şi la gura căruia, la satul Moereşani s'au găsit ruinile unui castel[1]) şi un mare număr de inscripţiuni[2]). Urmează deci că Οὔννων şi Παλατίολον (cu Συκίβιδα) se aflau spre apus de gura Vidului, pe când Λαπιδαρία şi Λουκερναριαβοῦργον, spre răsărit de acest râu.

Castelul Οὔννων (= Utum?) ne este absolut necunoscut[4]). Pentru *Palatiolum*, părerea generală este următoarea: In anul 328 Constantin cel Mare, spre a-şi uşura mersul armatelor contra Goţilor, pune să se zidească un pod de piatră peste Dunăre, la gura Iskerului, şi petrece vara pomenitului an în Oescus spre a supraveghia executarea lucrării[5]). Pentru apărarea acestui pod se zidesc castelele pomenite de Procop. Palatiolum pe dreapta şi Συκίβιδα pe stânga Dunării.

Cu privire la această din urmă localitate trebue relevat mai întâi faptul că în manuscriptul V. al lui Procop. numele este ortografiat Συκίβιδα (= Sucibida), exact ca în inscripţiunea, de care va fi vorba mai jos, nu Sicibida, cum se ortografiază de obicei. Pe de altă parte, e foarte probabil că în finala — βιδα avem o eroare paleografică prin intervertirea literelor, în loc de — διβα, ceia ce ne duce la forma Συκίδιβα, în care e uşor de recunoscut forma Sucidava din Not. Dign.[6]) Cu privire la localizarea ei, inscripţiunea următoare descoperită la Celei, în faţa gurei Iskerului[7]), nu mai lasă nici o îndoială: Deae Nemesi, pro salute aug(ustorum) curial(es) territ(orii) Suc(idavensis) templum a solo restituerunt. Această inscripţiune dovedeşte cu prisosinţă că la Celei era vechea Sucidava, cap de pod însemnat, şi începutul drumului roman depe valea Oltului; iar *Malva*, care de obicei se aşeza la Celei, trebueşte negreşit căutată aiurea.

Cât pentru castelele Λαπιδάρια şi Λουκερναριαβούργου, ele se aflau spre Răsăsit de Utus, foarte probabil între gurile râurilor Vid şi Osma. In legătură cu aceste din urmă două localităţi se poate face următoarea observare. Este lucru cunoscut că ţărmul serbo-bulgar al Dunării aparţinea la două provincii şi anume: Porţiunea apusană făcea parte din provincia Dacia ripensis, ruptă din fostele Moesii superior şi inferior şi aparţinând Illyricului; iar porţiunea răsăriteană aparţinea provinciei Moesia inferior sau secunda, una din provinciile, care alcătuiau diecesa Traciei. Intrebarea este, unde anume era graniţa între aceste două porţiuni, cu alte vorbe unde se mărginea Dacia ripensis cu Moesia secunda? Nu voiu intrà aici în amănuntele acestei discuţiuni[8]), ci mă voiu mărginì să pun în evidenţă pusele lui Procop: el ne spune că Lapidaria (probabil o însemnată carieră de piatră) şi Lucernariaburgum se aflau *la extremitatea Illyricului* (ἐν ὑστάτῳ τῶν Ἰλλυρικῶν ὁρίων), că de aci încolo începe Tracia (ἐπὶ Θράκης δὲ νῦν ἰτέον ἡμῖν) şi că

1). Cf. spre pildă Gow et Reinach, Minerva, p. 54.
2). Kanitz Donaubulg II, 159.
3). Cf. C. I. L. III suppl. 2, No. 12354—6, 12351—2.
4). Poate că se afla la satul bulgăresc de azi Bres spre răsărit de Gičeu, unde Kanitz a găsit urme de ziduri romane (Donaubulg II 159).
5). Rappaport, Die Einfälle der Goten, p. 113; cf şi Kanitz, Danaubulg. II, p. 161—162. Clădirea podului de Constantin e dovedită şi prin monede, cf, Părvan. Contribuţ. p. 148.
6). Bine înţeles că e vorba de Sucidava din Dacia ripensis, nu despre Sucidava din Scythia.
7). Tocilescu, Monumente epigrafice p. 636 (Addenda et Corrigenda); p. Pârvan, Dacia Malvensis.
8). Cf. p această cestiune C I L III p. 992; v. Domaszewski, AEM XIII (p. 129 sqq.; v. Premerstein, Anfänge d. Provinz Moesien, în Jahreshefte d. Arch. Insit. I (1898) Beibl. col. 145 sqq.

prima provincie care urmează este Moesia (πρωτον μὲν ἐπὶ Μυσοὺς ἐνθένδε ἴωμεν). Prin urmare, după Procop, granița între Dacia ripensis şi între Moesia secunda nu era nici la Lom, nici la čibrica, nici la Vid, ci tocmai la Osma (vechiul Asamus), ceia ce de altfel corespunde şi cu datele din Notitia Dignitatum. Cât pentru *ripa Thracie*, ea nici într'un caz nu poate fi identificată, cu Moesia inferior, căci din inscripţiunea publicată de d-l Pârvan se vede lămurit că *portorium ripae Thraciae* începea mult mai spre Răsărit, tocmai la staţiunea vamală Dimum.[1])

Să urmărim ecum întăriturile dunărene din Moesia (Secunda) inferior. Incepând dela răul Osma şi mergând până la Turtucaia, Procop citează următoarele castele: Σεκουρίσκα, Κυντοδήμου, ambele reparate, Θεοδωρόπολις clădit din nou, 'Ιάτρων, Τιγᾶς şi Μαξεντίου reparate, Κυντῶν clădit din nou, şi Τρασμαρίσκα reparat: iar pe stânga Dunărei *Δάφνη*, faţă în faţă cu Τρασμαρίσκα.

Σεκουρίσκα ne mai este cunoscută şi din alte izvoare vechi; Itin. Anton. ne citează, exact cu aceiaş formă, Securisca o staţiune aşezată între Utus şi Dimum; Tab. Peuting. ne dă localitatea *Securispa*. de sigur eroare pentru Securisca, situată la Răsărit de Vio (=Uto), anume între Anasamo şi Dimo; dar Anasamo, cum arată Tomaschek [2]) este Asamum, oraş la gura râului Asamus, azi Osma, foarte aproape de Nicopole; prin urmare indicaţiunea Tab. Peuting se potriveşte în totul cu a Itiner. Anton. şi are avantagiul că mai restrânge cercul. In fine Securisca mai e cunoscută Geograf. Raven. şi lui Theophyl. Simocat. [3]) Din cele spuse rezultă că trebue căutată între gura Osmei şi localitatea Dimum. După cum vom vedea mai jos, sunt dovezi sigure că Dimum era situat la satul bulgăresc de azi Beleni şi atunci Securisca trebue căutată la Apus de Beleni, pe drumul dintre el şi Nicopole. foarte probabil la satul Belavoda situat sus pe terasa Dunăreană şi dominând împrejurimile. [4])

După Σεκουρίσκα Procop citează castelele Κυντοδήμου, Θεοδωρόπολις şi 'Ιατρῶν, Acesta din urmă se află pomenit de Tab. Peuting. în ordinea Dimo—Ad Novas-Jatro, şi anume la 9 m. p. spre Răsărit de Ad Novas, care se află, cum vom vedea, la Şiştov Se mai află citat în Not. Dign., în Moesia Secunda, sub forma *Latris*, de sigur o eroare paleografică pentru *Iatris*, şi anume în grupa Securisca — Dimo—Latris (Iatris), încât nu mai încape îndoială asupra identităţii acestor două numiri. Localitatea noastră este cunoscută şi lui Theoplylact Simoc, care o citează de două ori sub numele τὴν 'Ιατρὸν πόλιν [5]) Acest istoric mai cunoaşte însă aici un râu cu acelaş nume, τόν λεγόμενον 'Ιατρόν ποταμόν, care este de sigur identic cu râul Iatrus al Romanilor, cu "Αδρυς din Herodot, azi Iantra sau Jetra [6]). Din cele spuse urmează că localitatea 'Ιατρῶν era aşezată la vărsarea în Dunăre a râului Jantra. Cât pentru celelalte două, ele se aflau, evident între Securisca, sau mai precis, între Dimum şi Iatris; pe această porţiune Itinerariile citează staţiunea Ad Novas, azi Şiştov, despre care vorbeşte şi Procop în altă parte, tot sub numele Νοβαί, încât nici un moment nu ne putem gândi să identificăm pe κυντοδήμον sau Θεοδωρόπολις cu Şiştovul. Inclin a vedea că κυντοδήμου poate Quintodimum, (la 5 m. p. de Dimum?) era între Dimum şi Ad Novas; pe această porţiune drumul dunărean ocoleşte pe la Nord un deal înalt numit azi *Bender Tepesi*, pe al căruia vârf conic Kanitz bănuia că trebue să fi fost vre-o întăritură romană[7]): aci poate să fi

1). Pârvan, Histria IV p. 33.
2). In Wissowa s. v.
3). VII, 2 Κούρισκα; cf. şi C. I. L. III, 2 p. 992.
4). cf. Kanitz. Donaubulg. II, 47.
5). VII, 2; 13.
6). Jireček, Gesch d. Bulg p. 38.
7). Kanitz, Donaubulg I, 27.

fost Λυντοδήμου. Cât pentru Θεοδωρόπολις, poate să fi fost pela satul Vardin, cam la jumătate cale între Şistov şi gura Jantrei [1]).

Dincolo de Jantra Procop citează, cum văzurăm, patru localităţi: Τιγᾶς, Μαξεντίου, Κυντῶν şi Τρασμαρίσκα. Această din urmă localitate are, în manuscriptul V formele Τρασμακαρίσκα şi Τρασμαρίκα; ea ne este foarte bine cunoscută dintr'o serie de izvoare vechi: se află citată de Ptolemeu (III,10,11) sub forma Τρομαρίσκα, de Itinerariul Anton. şi de Tab. Peuting. în ambele sub forma Transmarisca, de Geograful Raven. sub forma Stamarisca, de Notit. Dignitat. iar mai târziu de Const. Porfirogenetul [2]). Era aşezată la Turtucaia, cum rezultă din Itinerarii şi din inscripţiunea pe o cărămidă găsită la Kadiköj [3]).

Celelalte 3 localităţi citate de Procop trebuesc deci căutate între gura Jantrei şi Turtucaia. La prima din ele, Τιγᾶς, avem de sigur o eroare paleografică: la 9 m. p. spre Răsărit de Prista sau Sexantaprista, azi Rusciuc, Itinerar Anton. citează localitatea Tigra, iar Tab. Peuting—Tegris; pentru această localitate Not. Dign. are forma Tegra, şi chiar Procop, într'un alt loc al operei sale [4]) ne o citează sub forma Τίγρα. Nu mai încape deci îndoială că şi în pasagiul nostru trebue să citim Τίγρας sau Τιγρᾶς în loc de Τιγᾶς. Dacă indicaţiunea din Itinerarii, cu 9 m. p. după Rusciuc, este exactă, atunci Tigra (sau Tegra) se află cam pela satul de azi Martin pe malul Dunării; pentru celelalte două nu avem nici un indiciu, care să ne permită vreo localizare, fie chiar şi aproximativă. In sfârşit, pe stânga Dunării, în faţa Turtucaei, Justinian a reparat cetatea Daphne, fundaţiunea lui Constantin cel mare, menită să păzească trecerea fluviului şi de pe malul stâng. Daphne se afla, deci, nu departe de Olteniţa, cam în vatra satului de azi Spanţov [5]).

Dincolo de Turtucaia Procop citează mai întâi castelele τὸ Ἀλτηνῶν şi κανδιδιάνα apoi alte trei localităţi, despre care spune expres că erau aşezate pe malul Dunărei, şi anume: Σαλτουπύργος, Δορόστολος şi Συκιδάβα. Una din aceste localităţi, şi anume Δορόστολος, ne este perfect cunoscută: se află citată de Ptolomeu, de Hierokles, de Theopylaktos, de Itinerariile vechi, în inscripţiuni [7]) şi o sumă de alte izvoare vechi; se ştie de mult că Δορόστολος Durostorum-Durosterum [8]) corespunde Silistrei. încât e inutil să mai insist. O a doua localitate cunoscută din izvoarele vechi este κανδιδιάνα (Candidiana), Cu exact acelaş nume ne este citat acest castel de Notit. Dign. în grupa Transmarisca-Durostorum, iar Itinerarul Antonin o aşează la 13 m. p. spre răsărit de Transmarisca, pe când Tab. Peuting şi geograful Raven. pune în acelaş loc castelul Nigriniana. Nu putem preciză dacă erau două castele învecinate sau două numiri deosebite — a contrario — pentru aceiaşi localitate. In fine pe o cărămidă găsită la Silistra [9]) citim Leg. XI Cl(audia) F (elix) Cand(idianis). Existenţa acestui castru este deci mai presus de orice discuţie: dacă ţinem sama de măsurătorile Itinerariilor, el se afla pe malul Dunării, în satul de azi Dolni-Rahova, unde se văd încă urmele unei puternice staţiuni militare.

---

1). De nu cumva această fundaţiune a lui Justinian, se găsia pe stânga Dunării, în faţa Siştovului, la Zimnicea.

2). cf Popa Lisseanu, Cetăţi şi oraşe greco-romane p. 63.

3). C. I. L. III (p. 2, No. 12526: leg. XI) c.l F. Tram(ariscae).

4). p. 148,47. (ed Haury).

5). Tocilescu, Monum. epigr. şi sculpt. p. 180 sqq. cu planul; Popa-Lisseanu, Cetăţi şi Oraşe, p. 61.

7). Citez în special C. I. L. III No. 7479, găsită chiar la Silistra.

8). Forum Durostorum din Tab. Peut. ne este confirmată epigrafic, cf. Parvan, Histria IV p. 136 sqq.

9). C. I. L. III; Supp 2. No. 12257.

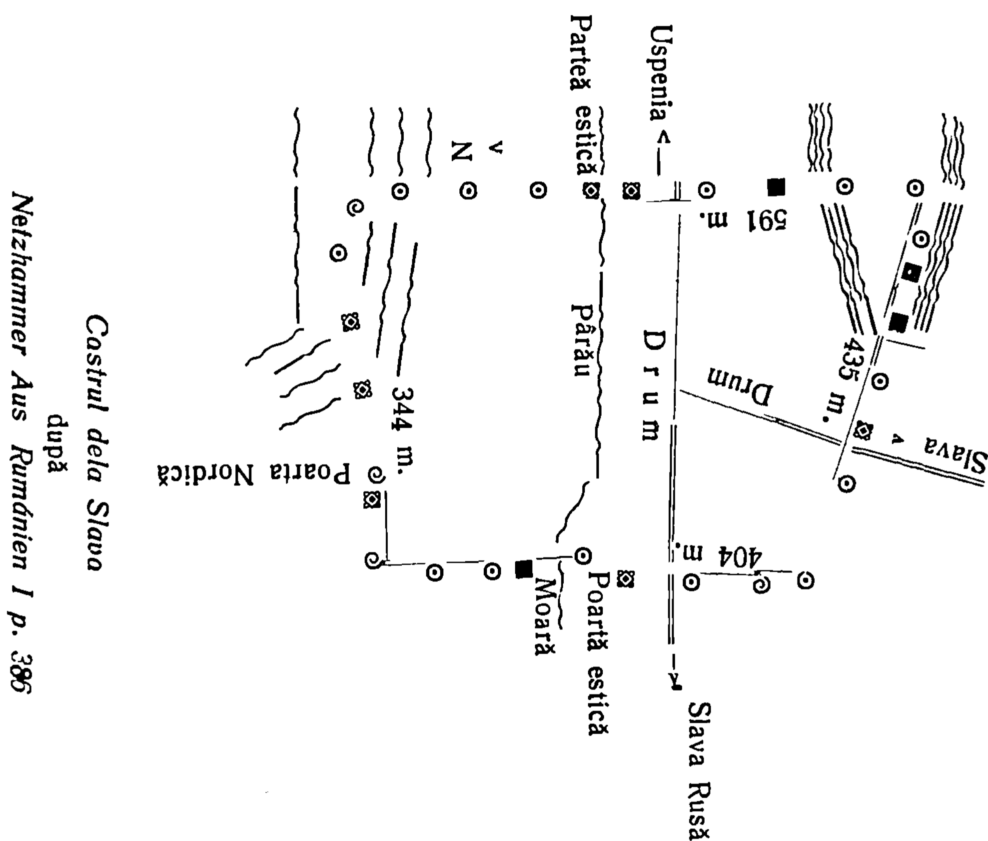
Pentru celelalte trei staţiuni citate de Procop, dacă ordinea în care ni le citează este cea de pe teren, urmează că Ἀλτηνῶν se afla între Turtucaia şi Dolni-Rahova, iar Σαλτουπύργος între Dolni-Rahova şi Silistra. Castelul τὸ Ἀλτηνῶν mai are la Procop forma Ἀλτῖνα [1]). Probabil, temeiul asemănării fonetice, se crede că Ἀλτῖνα era aşezată în Dobrogea, la localitatea de azi *Oltina* [2]); nu există nici un cuvânt spre a admite această identificare, refuzând ordinea pe care ne-o arată Procop. In fine Συκιδάβα era aşezată dincolo de Silistra. Itinerarul Antonin citează Socidava la 18 m. p. după Durostorum, pe când Tab. Peuting cunoaşte o staţiune Sagadava la 18 m. p. după Durostorum, şi imediat după dânsa o a doua staţiune Sucidava la 12 m. p. Miller [3]) admite existenţa ambelor staţiuni, pe când alţii cred că era o singură localitate. Trebue căutată probabil pela Pârjoaia sau dacă admitem ipoteza lui Miller, pe la Mârlan. [4])

Aci închee Procop şirul localităţilor riverane; el mai citează însă tot în Moesia inferioară următoarele întăriri: Κούηστρις, Πάλματις, Ἄδινα şi τὸ Τιλικίων, Despre primele două ne spune însă expres că nu erau pe malul Dunărei (τῆς ἀκτῆς ἐκτοσθεν — οὐ παρά τὴν ἀκτὴν τοῦ ποταμοῦ ὄν ; Ἄδινα era foarte aproape (ἄγχιστα) de Πάλμιαρης încât nici acesta nu se afla lângă Dunăre; numai despre τὸ Τιλικίων nu ne-dă nici o indicaţiune. Cum vedem, Procop pentru a doua oară părăseşte ţărmul Dunărean şi citează oraşe din interiorul ţării. Este deci foarte probabil că localităţile acestea erau aşezate dealungul vreunui drum însemnat, care plecà dela Dunăre spre interior. Se ştie însă că o arteră însemnată de comunicaţie lega Durostorum de Marcianopolis (Devna); Tab. Peuting. citează chiar localitatea Palmatis, de care vorbeşte şi Procop, la 14 m. p. de Durostorum şi care, după Miller [5]) se găsia la Kočjular. Pe undevà prin apropiere trebuesc de sigur căutate şi celelalte trei. Cu privire la τὸ Τιλικίων observ că de obicei se identifică cu Tegulicio din Tab. Peuting. Teglicio din Itin. Anton situat pe malul Dunărei la 11-12 m. p. spre *Apus* de Durostorum. E drept că se află destul de aproape de regiunea noastră, dar mi se pare greu de admis că Procop în loc s'o citeze a locul ei, pe linia Dunăreană între Candidiana şi Durostorum s'o fi lăsat tocmai la sfârşitul listei moesiane şi s'o fi pomenit împreună cu 3 oraşe din interiorul ţărei. Ar mai fi de adăogat că în ultimul său catalog [6]) Procop citează castelul Τιλλιτώ, care poate că e identic cu τὸ Τιλικίων şi despre care ne dă informaţiunea că este o localitate din interiorul ţărei. (ἐν τῇ μεσογείᾳ). Se înţelege însă că numai descoperiri archeologice precise ar putea deslegà în mod definitiv chestiunea.

Părăsind Moesia inferioară Procop trece în Scythia minor unde citează următoarele cinci localităţi întărite de Justinian: τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, Οὐλμιτῶν, Ἴβιδά πόλις, Αἴγισσος şi Ἅλμυρις, aceasta din urmă fiind situată la extremitatea provinciei) (ἐν ὑστάτῳ κεῖται). Lăsând deocamdată la o parte localitatea Halmyris, rămân celelalte patru, din care două ne sunt perfect cunoscute, anume: Οὐλμιτῶν şi Αἴγισσος Pentru Οὐλμιτων în urma desgropărilor făcute de d-l Pârvan, nu mai încape nici o îndoială că este identic cu vicus Ulmetum şi se afla la Pantelimonul de sus, cam 35 km. spre N. de Medjidia [7]) Αἴγισσος, cunoscut lui Hierokles, şi Constantin Porfirogenetul, pomenit de Itinerarul Antonin (Aegyso) şi de Notit. Dignitatum se ştie de mult că era la Tulcea [8]). Intre

1). p. 148, 45.
2). Pârvan, Ulmetum I, 84, Popa-Lissanu, Cetăţi, p. 62.
3). Itiner Rom. pp. 506–507.
4). Tot la Mârlan o aşează şi Weiss, Dobrudzka 43–44.
5). Itin. Rom. p. 588.
6). p. 148, 53.
7). Pârvan, Ulmetum I p. 3-4 şi passim.
8). Rom. p. 509; C. I. L. III No. 6221, 14441, 14444.

Ulmentum şi Aegyssus Procop aşează oraşul Ibida. Descoperirile arheologice din ultimul timp au dovedit în chip indiscutabil existenţa în vechime a unui drum mare, care străbătea Dobrogea dela Sud la Nord în toată lungimea; acest drum pleca dela Marcianopolis, trecea prin Abrittus, Tropaeum Trajani, pela cetatea dela Mircea Vodă, apoi pe la Dorobanţul (vicus Hi..), prin Ulmetum până la Slava Rusească; aci drumul se bifurcă: o ramură apuca spre N. V. prin Ortachioi şi Nicoliţel până la Noviodunum (Isacea), iar alta spre N. E. prin Babadag (vicus Novus) şi sfârşia la Aegyssus (Tulcea). [1] Prin urmare cele două localităţi citate de Procop Οὐλμιτῶν şi αἴγισσος găsindu-se una la extremitatea nordică şi alta chiar pe parcursul acestui drum mare militar, este aproape sigur că şi cea de a treia localitate intermediară, Ibida, trebue să se fi aflat tot pe acest drnm. Punctul strategic cel mai însemnat la Nord de Ulmetum era de sigur la Slava Rusească, unde drumul se bifurcă şi unde mai venia şi o a treia cale secundară, care prin castrul dela Ciamurli de jos unia drumul mare din mijlocul Dobrogei cu drumul mare depe litoralul mării spre Histria şi Tomis. De fapt la Slava

Castrul dela Slava după *Netzhammer Aus Rumänien I p. 386*

Rusască a şi fost o cetate excepţional de mare—ruinele ei ocupă azi o suprafaţă de vreo 24 ha.—cea mai însemnată din cele cunoscute în Dobrogea [2] Ea are forma unui patrulater neregulat, cu următoarele dimensiuni: latura Nordică 344 m, cu două turnuri în colţuri şi cinci turnuri intermediare; laturea estică 404 m. cu alte şapte turnuri, din care unul la colţul sudestic şi şase pe parcursul zidului, laturea sudică 435 m. cu 8

1). Cf. harta din C. I. L III şi mai ales Pârvan, Ulmetum I p. 81 sq. şi harta.
2). cf Pârvan, Ulmetum I p. 82, n. 3, şi mai ales R. Netzhammer, Aus Rumänien, I. 385—391, de unde iau şi descrierea sumară a cetăţii.

turnuri, din care 3 pe vale şi 5 pe un deal de 150 m. înălţime, care domină toate împrejurimile; în fine latura vestică 591 m. şi 8 turnuri, din care unul chiar pe vârful dealului. Cetatea era tăiată dela V. la E. de un părău, ale cărui punte de intrare par a fi fost chiar lângă porţile de Răsărit şi Apus. Romanii au întărit în mod excepţional acest important punct strategic şi e foarte probabil că aici trebue localizată Ibida, de oarece, Procop pomeneşte în Scythia numai întăriturile de samă în lungul arterei militare. [1] Un argument mai mult pentru această identificare—pe lângă cele de mai sus—ar fi faptul că aici nu avem un simplu castru, ori vreo cetate mai mare, ci foarte probabil un întreg oraş întărit, căci altfel nu se poate explica întinderea mare a ruinelor; Procop însă ne spune lămurit că Ibida era un oraş — ἰβιδὰ πόλις, nu vreun castru (καστέλλον ori φρούριον). Cu privire la această localitate ar mai fi însă un punct de lămurit: numele ei. In toate ediţiunile lui Procop stă tipărit 'Ιβιδά. Mai întâi, ţinând seamă de faptul că ne găsim într'o regiune, unde populaţiunea şi deci numirile topografice dacotrace sunt destul de numeroase, aş fi dispus să văd în silaba δα o prescurtare sau o ercare de lectură pentru δαβα încât numele întreg ar fi sunat 'Ιβιδάβα. Dar dacă aceasta este o simplă presupunere, în schimb pentru jumătatea iniţială a numelui avem ceva mult mai precis. După ce ne vorbeşte despre cetatea Ulmetum (ὀχύρωμα Οὐλμιτων ὄνομα), Procop spune: ἔστι δέ που μετὰ τοῦτο 'Ιβιδά πόλις: *iar după acesta* (adică după castelul Ulmetum) *este oraşul Ibida.*

Evident că pronumele neutru τοῦτο se rapoartă la subînţelesul ὀχύρωμα, iar propoziţiunea în această formă este absolut corectă: Aşa o tipăreşte Haury, aşa se află şi în manuscriptul A. De notat că acest manuscript conţine un text lacunos, prescurtat şi cu imari erori. In schimb, manuscriptul V. care conţine textul întreg şi mai corect decât toate celelalte, prezintă varianta greşită din punct de vedere sirtactic: ἔστι δέ που μετὰ τοῦτον 'Ιβιδὰ πόλις. Primul gând care ne vine este că avem o greşală de copist—acuzativul masculinului τοῦτον nu are nici un antecedent potrivit — şi că trebue să înlocuim masculinul τοῦτον prin neutrul τοῦτο, cum a făcut copistul lui A şi cum a admis editorul Haury. Greşala este totuşi aşa de grosolană încât cu greu se poate admite că a putut-o comite un copist, care ar avea cunoştinţe cât de slabe nu numai despre greaca cultă, ci chiar despre cea comună. S'ar putea foarte bine ca adevărata lectură să fie μετὰ τοῦτον 'Ιβιδὰ, cu o greşală de separaţiune a literelor, cum se vede aşa de des în scrierea majusculă: TOYTONIBIΔA, care poate fi tot tot aşa de bine citit τοῦτο Νιβιδά. Dacă ţinem în fine sama de diferitele confuziuni de litere din scrierea majusculă şi minusculă, ni se oferă o sumă de ipoteze: Νιβιδὰ, 'Αλβιδα, Δαβιδά, Νιχιδά, 'Αλχιδὰ, Δαχιδά, etc... Care din toate acestea nimereşte adevărul, numai desgropările viitoare ne-o vor dovedi.

Al patrulea oraş, de care vorbeşte Procop şi care, după ordinea cum ni le citează era cel mai sudic din toate şi deci cel mai apropiat de Durostorum, este ἅγιος κύριλλος. Am văzut în paginele precedente că Procop se opreşte la Sucidava, deci aproape de Durostorum, cu seria oraşelor dunărene, după care citează cele 4 oraşe scitice, din care trei, cum văzurăm, dealungul marei artere Marcianopolis Aegysus. Fixarea localităţii ἅγιος κύριλλος depinde de răspunsul pe care-l putem da întrebării; cum putea cineva ajunge de pe malul Dunării la marele drum militar de mai sus? Dacă erau căile de urmat: 1-a Dela Sucidava, pe drumul secundar, care trecea pela Cuzgun, se întâlnia drumul mare la Tropaeum Trajani. 2-a Dela Sucidava se urma drumul mare dêpe malul Dunării până la Axiopolis şi de aci pe o cale transversală, prin Băltăgeşti

1). Identificarea a fost propusă mai întâi de d-l Pârvan Ulm. I 1. c.

se întâlnia acelaş drum mare la Ulmetum [1]. Prima ipoteză trebueşte hotărît înlăturată în casul nostru, pentru următoarele motive: Intăi Procop nu pomeneşte nici un cuvânt despre Tropaeum Trajani, de care trebuia negreşit să vorbească, dacă legătura dintre calea dunăreană şi cea mediterană se făcea la Tropaeum; al doilea, drumul dela Durostorum la Aegyssus şi gurile Dunărei, trecând prin Tropaeum, constituia un mare încunjur faţă de calea prin Axiopolis — Ulmetum către acelaş punct final; şi întrucât Justinian cu clădirile şi întăririle sale urmăria pretutindeni, dar mai ales la Dunăre, un scop defensiv militar, este evident că trebuia, din cele două căi să aleagă pe cea mai scurtă. Aşa se explică de ce neglijează Tropaeum, încât ca o consecinţă sigură urmează că ἅγιος κύριλλος trebueşte căutat pe drumul dunărean între Sucidava şi Ulmetum [2]. Pentru toate aceste motive, atât Weiss [3] cât şi d Pârvan situează pe acest castel lângă Axiopolis. Weiss chiar precizează că ar fi fost pela Rasova. Cred totuşi că această identificare nu corespunde realităţii.

Pentru fiecare din oraşele Scythiei pomenite de Procop se poate bănui aproape cu siguranţă motivul pentru care le-a întărit Justinian: Halmyris, cetatea extremă nordică a provinciei şi unul din punctele cele mai expuse năvălirii bărbarilor; Aegyssus mare centru militar, pe Dunăre la extremitatea nordică a drumului militar mediderranean; Ibida — păstrez forma, până la lămurirea deplină a numelui—răscruce de drumuri cum am arătat mai sus şi aşezare civilă şi militară de mare însemnătate, cum rezultă din ruinile existente; Ulmetum, punctul de întâlnire a drumului, care venia din Axiopolis cu artera mediterană, şi în plus nod foarte important de drumuri transversale [4]. Este deci foarte îndreptăţită bănuială că şi pentru ἅγιος κύριλλος trebue să fi existat un motiv militar însemnat, care a îndemnat pe Justinian să-l întărească şi pe Procop să-l citeze. Dacă privim însă pe hartă porţiunea de drum Durostorum—Ulmetum, vedem limpede că punctul cel mai important strategic era tocmai oraşul Axiopolis, în semnat şi prin mărimea şi mai ales prin poziţiunea lui la extremitatea întreitului val de apărare—valul lui Trajan—care lega Dunărea cu Marea, dela Axiopolis la Tomi oraş vechiu, bine întărit, domînând Dunărea şi cu rol însemnat în luptele contra barbarilor dealungul veacurilor, e greu de admis să nu fi fost întărit de Justinian, iar Rasova ori vreo altă localitate neînsemnată să fi avut parte de întărituri. Iată pentru ce cred că ἅγιος κύριλλος este tot una cu Axiopolis.

La această identificare se poate face însă următoarea obiecţiune: Axiopolis a fost într'adevăr întărit de Justinian şi Procop ne citează oraşul în ultimul său catalog [5] sub torma paleografic greşită 'Αξίοπα, cum vom vedea mai jos se reduce exact la 'Αξιόπολις. Prin urmare dacă acest oraş ne este citat cu numele vechi Axiopolis, urmează că ἅγιος Κίριλλος nu poate fi identificat cu el.

Cred că acesta a fi fost motivul tacit pentru care şi Weiss şi d-l Pârvan, deşi aşează pe ἅγιος Κιριλλος lângă Axipolis, nu îndrăsniau totuşi să le identifice [6]. Obiecţiunea, deşi puternică la prima vedere, nu are totuşi valoare. Nu sunt rare cazurile — cum am văzut şi vom mai vedea—când Procop citează aceiaş localitate de două sau

1). Pentru toată chestiunea drumurilor romane din Dobrogea cf, Pârvan, Ulmetum I pg. 80 şi urm.

2). Cf. Pârvan. Ulmetum I pp. 100—1.

3). Dobrudscha p. 44.

4). cf. Pârvan, Ulmetum I p.

5). p. 149, 9.

6). Un caz similar este Tomi-Constantiana, unde Weiss, o. c. p. 68, urmând exemplul lui Brandis (Wissova, s. v. Constantiana), din faptul că Procop dă 2 numiri, crede că erau şi 2 localităţi deosebite.

chiar de trei ori, fie cu aceiaşi formă, fie cu forme mai mult ori mai puţin deosebite: numărul dubletelor este destul de mare în opera, care ne interesează. Explicarea acestui fenomen este simplă: el provine din faptul că autorul nostru s'a servit de mai multe izvoare, la compunerea operei sale, şi cea mai mică deosebire ortografică era motiv bine venit spre a spori numărul clădirilor, consequent scopului panegiric al operei, cu atât mai puţin ne poate surprinde în cazul de faţă dubletui ἅγιος κύριλλος—'Αξιόπολις, cu cât prima numire se află într'o porţiune de text continuu, lucrată după izvoare oficiale, pe când a doua se găseşte în lista seacă de numiri, luate deadreptul după itinerarii. Este chiar foarte probabil că nici Procop nu cunoştea identitatea celor două numiri. Numirile creştine au o origine relativ târzie; ele au început a apărea prin sec. V şi de sigur că a trebuit să treacă timp, până când numele nou a izbutit să alunge definitiv pe cel vechiu. Ce poate fi deci mai firesc decât ca în izvoarele oficiale Procop să fi găsit numirea creştină, ἅγιος κύριλλος, numire de dată ce e drept recentă, dar care ajunsese biruitoare, iar în itinerarii, adică în izvoare, cari conţineau ştiri şi date mai vechi, să fi găsit numirea 'Αξιόπολις, iar el să le fi citat pe amăndouă, fără măcar să bănuiască identitatea lor. In sfârşit, ultimul şi cel mai puternic argument pentru identificarea, pe care o propun şi pe care de mult l-a semnalat Weiss [1]) fără să fi tras din el singura co cluziune, care se impunea, este următorul: în martirologiul Hieronymian [2]) găsim de trei ori pomenit un sfânt Chiril, care s'a născut ori mai degrabă a pătimit la Axiopolis. Iată aceste trei locuri.

VI. Kalend. Maias, în Axiopoli natalicia Cirilli (cod. Epternacensis); In Axiopoli. Cyrilli (Breviar. Richenov.); pe când manuscriptele Bernensis şi Wissenburgensis dau variante: in Axiopoli Aureli (aurili) (op. cit pag. 49) Este evident că avem aici o eroare paleografică,, fie *aurili* (*aureli*) corupt din corectul *cyrilli*, fie viceversa.

VII. Idus Maias: in Axiopoli Quirilli, lectura tuturor manuscriptelor (op. cit p. 57).

VIII. Idus Maias: Axiopolli Cirilli Cyrilli, în manuscriptele Epternae, şi Wissenburg, pe când Bernensis are: în Africa.. Axiopoli, Cyrilli, ca şi când Axiopoli ar fi tot numele unui matir. Eroarea acestui din urmă codice este evidentă.

Eliminând chiar primul din aceste pasagii, unde poate că există o eroare de copist, tot ne rămân celelalte două indiscutabile, care prin vechimea lor— manuscriptele cu martrologiul în chestiune aparţin sec. VIII—ne dovedesc cu prisosinţă existenţa unui mucenic Chiril, care a pătimit la Axiopolis. Nimic mai firesc ca acestui mucenic, devenit sfânt local, să i se fi ridicat vreo biserică [3]) a cărei vază crescândă a adus cu încetul, prin sec V—VI înlocuirea vechei numiri greceşti-păgâne prin noua numire creştină. E surprinzător că Weiss, deşi cunoaşte toate aceste amănunte, îşi închee paragraful respectiv [4]) cu vorbele: „Intăritura clădită în vremea creştină în *teritoriul dela Axiopolis* a fost numită după sfântul local". Cu alte vorbe, deşi Chiril a pătimit la Axiopolis, deşi era firesc să fi avut biserica *aici*, totuşi noua întăritură, care poartă numele sf. Chiril se clădeşte nu la Axiopolis unde pătimise şi-şi avea mormântul şi biberica, ci în *teritoriul* acestui oraş —In rezumat, nu există nici un cuvânt ca să respingem identificarea lui ἅγιος Κύριλλος 'Αξιόπολις pe care ne-o impun atâtea consideraţiuni foarte puternice.

---

1). Wiener Studien 27. p. 301 19. Dobrudscha p. 44.

2) Acest martirologiu, publicat în Acta Sanet. Boll Noembr. II, 1, pp. 1 sqq, ne-a pomenit într o formă complectă transmisă de manuscriptele Bernensis, Epternacensis şi Wissenburgensis, precum şi într'o formă prescurtată, al cărei representant de frunte este Breviarium Richenoviense (din Reichenau). Cf. At. SS. vol. cit. Prolegomena.

3). Urme de biserici, capele şi cimitir creştin s'au găsit multe la Axiopolis; cf. Tocilescu, Fouilles d'Axiopolis; R. Netzhammer, Aus Rumänien I p. 289 sq.

4) Dobr. p. 44.

Este surprinzător că Delehaye, în studiul său „Saints de Thrace et de Mésie" (Anal. Boll. 31 (1612) p. 259) deşi cunoaşte ca nimeni altul martirologia balcanică, deşi spune expres că *les hommes rendus aux martyrs ...furent, à l'origine, rigoureusement concentrés autour de leur tombeau* (p. 161), deşi crede că basilica descoperită la Axiopolis *pourrait bien être le sanctuaire de S. Cyrille, bâti sur son tombeau,* totuşi fortăreaţa S. Cyirillus o aşează, după Weiss, la Raşova.

In fine, ultima localitate întărită, pe care ne-o citează în Scythia autorul nostru este Halmyris [1]) Pliniu cel bătrân vorbeşte despre *lacul* Halmyris, format de braţul Dunărei numit Peuce [2]); de oarece însă se ştie pozitiv că braţul Peuce era braţul Sf. Gheorghe, urmează în mod indiscutabil că lacul Halmyris era lacul de azi Razelm, încât e foarte probabil că pe malurile sau în apropierea lui trebue să aşezăm şi oraşul Halmyris. Cu ajutorul unui pasagiu din scriitorul bisericesc Philostorgios, care a scris în primele decenii ale veacului V, se mai restrânge cercul de localizare a oraşului nostru. Philostorgios ne spune că Halmyris era situat în Moesia Europeană în regiunea Dunărei şi că, într'o iarnă, îngheţând Dunărea, barbarii au trecut şi au cuprins oraşul [3]). Prin urmare Halmyris trebue căutat în porţiunea de teren dintre braţul Sf. Gheorghe şi lacul Razelm, porţiune mărginită spre răsărit de gârla Dunavăţului, care în vechime era mult mai importantă decât azi, dacă nu erà cumvà chiar scurgerea cea mai de samă a braţului sudic dunărean în mare. In sfârşit trebue să ţinem samă că Itin. Anton citează la 9 m. p. după Salsovia, pe drumul mare spre Histria, localitatea *Salmorude*, un ablativ dela Salmorus, care nu-i decât latinizarea numirei Halmyris: toţi cercetătorii admit identitatea numirilor, deci şi a localităţilor Salmorude—Halmyris.

Faţă de toate acestea, dl. Moisil localizează pe Halmyris lângă satul de azi Morughiol. unde există urmele unei vechi aşezări romane, şi iată în scurt argumentarea sa: Salmorude şi Halmyris sunt identice; Philostorgios spune că Halmyris era pe malul Dunărei; Itin. Anton aşează pe Salmorude la 9 m. p. (—13½ km.) dincolo de Salsovia, pe drumul spre Histria. Cum ruinile de lângă Morughiol împlinesc aceste două condiţiuni, de a fi pe malul Dunării şi exact la 14 km. de Salsovia, urmează că la ele trebue localizată Halmyris—Salmorus.

Argumentarea are însă două părţi slabe. Intâi, atribue textului lui Philostorgios un înţeles, pe care nu-l are, anume că Halmyris ar fi oraş dunărean, ceia ce cum văzurăm mai sus, nu-i exact: această afirmaţiune nu stă în textul istoricului grec. De asemeni lucrul acesta nu rezultă nici din celelalte pasagii şi texte citate de d-l Moisil. Faptul că barbarii cuprind oraşul, numai *dupăce* trec Dunărea, este o dovadă că Halmyris era la *sudul* fluviului, dar nu că era numai decât pe malul lui. Afară de asta, argumentarea de mai sus nu ţine socoteală de faptul că oraşul nostru a fost, în mod evident, numit Halmyris, după lacul homonim, încât cu necesitate trebuia să fi fost aşezat aproape de acest lac, lucru care nu prea e cazul cu ruinile dela Morughiol. Iată pentru ce, probabil, Pârvan îl aşează la Zaporojeni [4]) adică aproape şi de Dunavatz şi de locul

1). Cf. în special studiul d-lui C. Moisil, Unde a fost vechiul Halmyris, Bulet. Comis. Monum. Istor. An. III, pp. 93—94.

2). Nat. Hist. IV, 24—3)

3). X, 6 (Migne, 65, p. 588). Relevez: 1°, că Philostorgios a scris în lb. greacă, nu în cea latină, cum pare a rezultà din citatele d-lui Moisil; 2-a că scriitorul nu spune precis că Halmyris ar fi pe malul Dunării (ad ripam Istri situs) cum citează sau traduce greşit d-l Moisil, ci numai în regiunea Dunărei (χωρίον... ἐν χώρᾳ τοῦ Ἴστρου διακείμενον). Traducere din Migne este (parte după Valerius) *ad Danubium situs.*

4). v. Histria p, 582 harta; localizarea aceasta a fost împrumutată de aici şi de R. Netzhammer, Die christl. Altertümer der Dobrudscha, Bukarest 1918, harta dela p. 33 (cf. şi pag. 24 şi 25).

Razelm, într'un loc unde sunt urmele unei cetăţi mari romane. Deslegarea definitivă ne-o vor aduce numai săpăturile.

* * *

Terminând aici cu grupa dunăreană a oraşelor întărite, Procop trecând peste tot ş'rul de întărituri făcute pe ţărmul Mărei Negre, dela gurile Dunării în jos până la Bosfor, începe a cità lucrările executate dela porţile Constantinopolei înainte dealungul Mărei de Marmara şi a Mărei Egee până la hotarele Macedoniei

Dela fortul numit Στρογγύλον—pela actualul Yedi Kule—începea drumul mare, care ducea la oraşul Rhegion (Ῥήγιον); este cunoscuta *strata nova*, care ajungea la faimoasa Porta Aurea (χρυσαί πύλας), spre deosebire de *strata vetus*, adică drumul direct la Adrianopol, care ajungea la Top Capu (Poarta tunurilor). Drumul nou, construit poate de Constantin, în orice caz în sec. IV, [1]), a fost, cum ne spune Procop, reparat şi pavat de Justinian până la Rhegion, în apropierea căruia a construit şi un pod de piatră la capătul lagunei din apropiere, peste trecătoarea îngustă numită Furnica (Μύρμηξ). Despre Rhegion, istoricul bizantin nu ne spune nimic; se ştie că această localitate, numită mai târziu Rio, poartă azi numele de Küčük-čekmedže [2]).

Dincolo de Rhegion, Justinian a reparat întăriturile şi a construit un rezervoriu de apă la oraşul Ἀθύρας. Incă din vechime ne e cunoscut râul Ἀθύρας, care se vărsà în a doua lagună la W. de Constantinopol; la gura lagunei era oraşul homonim, numit mai târziu *Natura*, de sigur din combinarea fonetică εἰς τὸ ΝΑΘΥΡΑ, azi Bojuk-čekmedže [3]).

După Ἀθύρας Procop aminteşte castelul clădit la localitatea Ἐπισκοπεία. pe care n'o pot determina precum şi reparaţiunile aduse zidurilor lungi — τὰ μακρὰ τείχη — care uniau marea de Marmara cu Marea Neagră şi serveau drept primă apărare a capitalei contra unui atac venit depe uscat [4]). Urmează apoi oraşul Σηλυβρία reparat de Justinian: este vechea colonie a Megarienilor Σελύμβρία, pomenită de Itin. Hierosol sub numele Salambria şi care în decursul timpului a prezentat diverse variante de nume: Σολυμβεία, Σηλυμβρία, Σαλαμβρία, azi Siliiorî [5]). Oraşul următor este Herakleia (Ἡράκλεια) vechea Πέρινθος, de care mai vorbeşte Procop şi în bell. III 13, 6; schimbarea numelui s'a făcut pe la începutul sec. IV, cum se vede din inscripţiuni [6]); oraşul e pomenit şi de Hierokles; în Evul mediu se numia Eraclea, Iraclea, Raclia, Laclea, azi Eregli, port la Marea de Marmara [7]). La o zi de drum dela Heracleia se găsia portul Ῥαιδεστός reparat şi întărit de Justinian; oraşul cunoscut şi de Ptolomeu este, probabil, vechiul Βισάνθη; se mai numea Ῥησιστόν şi Ῥαιδεστόν, azi Rodosto.[8])

Urmează descrierea Chersonesului Tracic, cuprins între Dardanele şi golful Negru (Μέλας κόλπος = golful Saras) precum şi lista întăriturilor făcute de Justinian anume: Ἀφροδισιάς, Κίβερις, Καλλίπολις, Σηστὸς faţă 'n faţă cu Ἄβυδος Ἐλαιοῦς şi Θεσκός (sau Θεσκόν ?). Oraşul Ἀφροδισιὰς, la Hierokles Ἀφροδισία, cunoscut din autori şi itinerarii [9]), este o localitate veche situată în fundul golfului Saros, dar nu chiar la mare, ci mai în interiorul

1). Miller, It. Rom. p. 518.
2). Tomaschek II 330; Jireček, Heerstr. 55; Miller, Itin. Rom. 527.
3) Tomaschek II 330-331; Jireček Heerstr. 54; Miller Itin. Rom. 527.
4). Un al doilea zid, al oraşului propriu zis, plecà dela actualul Jedikule, pe marea de Marmara şi se isprăvia în fundul Cornului de Aur.
5). Tomaschek II 331, Jireček, Heerstr. 53, 29; Miller, Itin. Rom. 527,
6). cf. Cagnat, No. 783, 876—792. în special No. 789.
7). Tomaschek II 331; Miller Itin. Rom. 527.
8). cf. Tomaschek II 331; C. I. L. III 728, 729.
9). Cf. Miller Itin. Rom. 589.

uscatului, probabil azi Kawak. Pentru Κίβερις, istoricul Agathias[1]) ne dă forma Κίβηρις; ţinând sama de ordinea, în care citează Procop, Κίβερις fiind între 'Αφροδισιάς şi Καλλίπολις, poate să se fi aflat pela Bulair. Καλλίπολισ, pentru care manuscriptul A are forma Καλούπολις, la Hierokles Καλλίπολις, în Itinerarii Callìopli, este actuala Galipoli[2]). Σηστός oraş vechiu, πόλις ἀρχαία, cum îi zice şi Procop, situată faţă în faţă cu Abydos din Asia Mică, cunoscut din autori şi Itinerarii, era situată la strâmtoarea dela Nagara[3])—'Ελαιοὺς, oraş vechiu, era aşezat, după Kiepert la extremitatea peninsulei, la Seddil-Bahr.— Θεσκός (— όν ?) nu pot preciză unde se află. Procop spune că era dincolo (ἐπὶ θάτερα) de zidul cel lung. Acest zid servia drept apărarea peninsulei şi se întindea dela Marea de Marmara până în fundul golfului Saros. Agathias[4]) ne dă forma Θῆσκος.

Sfârşind cu întăririle din peninsulă, Procop continuă cu cele de pe coasta mării Egee. Primul oraş citat aici sete Αἶνος, bine cunoscut din inscripţiuni, autori şi Itinerarii, port la gura Mariţei, păstrat până azi cu acelaş nume, Enos.[5]) Localitatea următoare este Βέλλουρες, cu varianta Βέλλουλος. Era un sat, κώμη, egal cu un oraş prin mărime şi populaţie, situat nu pe malul mării, ci în interiorul provinciei Rhodope, In lipsă de orice alte izvoare nu pot spune nimic privitor la locul unde se află; probabil însă că trebue căutat pe valea Mariţei, poate dealungul drumului mare *via Egnatia.*[6]) După Βέλλουρος Procop mai citează în Rhodope următoarele patru localităţi: Τραϊανούπολις, Μαξιμιανούπολις, 'Αναστασιούπολις, şi Τόπερος. Pentru Τραϊανούπολις, bine cunoscut din scriitori, monede şi inscripţiuni, cercetările lui Dumont[7]) au dovedit în mod indiscutabil că era la gura Mariţei, pe malul drept, cam la 1—2 ore departe de ţărmul mării; Dedeagač corespunde portului[8]). Μαξιμιανόπολις, cunoscut din Itinerarii şi din scriitori (Hierokles, Ammian, Constantin Porfirogenetul) şi numit mai tărziu Mosynopolis[9] este, după părerea lui Papageorgiu[10]) satul de azi Mesoropi, lângă Gjumürdžina, sat pe care bătrânii îl numesc încă Μοσορόπολι sau Μισυρόπολι, în care se vede destul de bine fonetica veche. 'Αναστασιούπολις era aşezat după datele din Procop, pe malul mării; în faţă erau mai multe insule, iar în spate un şir de munţi. Aceste amănunte se potrivesc pentru ruinile care se află la extremitatea nordică a lagunei Buru Göl, la N, de Porto Lagos, ruine numite Buru Kale şi unde Regel[11]) crede că era 'Αναστασιούπολις După Itiner. Hierosl. aci era staţiunea. Stabulo Diomedis, pe via Egnatia.— In fine, τόπερος citet cu acelaş nume în VII 38, 9 era situat pe malul unui râu; după indicaţiunile Itinerariilor, τόπερος sau Topiris era situat pe malul râului Nestos, azi Mesta sau Kara Su, lângă orăşeiul Kirkój[12]). La Hierokles şi Ctin Porfirogenetul e numit τόπιρος νῦν Ῥούσιον.

Din Rhodope, Procop trece în Tracia şi Hemimont, unde citează oraşele Φιλιππούπολις, βέροια, 'Αδριανούπολις şi Πλωτινούπολις.

---

1). 302, 3.
2). Tomaschek II 333; Miller, Itin. Rom. 589.
3). Miller l. c; mai e citat de Procop II 4, 9; III 1, 8.
4). 302, 3.
5). Cf. Miller, Itin. Rom. 525.
6) Mél. d'Arheol. pp. 224—226, 440, 494—495.
7). Din Jirecek, Gasch. d'Bulg. p. 194 am ştirea că regiunea maritimă dela gura Mariţei s'ar numi *Voleros*, în care poate că se regăseşte numele Βέλλουρες.
8). Miller, Itin. Rom. 525. Oraşul a dăinuit până târziu în Evul mediu căci pe o bulă din sec. XI—XII găsim un mitropolit din Traianopolis, unde era şi cultul Maicei Domnului locale, (μήτηρ | θεου (τραι) ανου πολίτισσα, cf. Schlumberger. Sygilogr. pg. 118.
9). Jireček, Heerstr. 100.
10). Byz. Zeit III, 229.
11). Byz. Zeit. V, 240.
12). Miller, ìtin. Rom. 524; Desdevises p. 208 şi harta,

Φιλιπποὐπολις [1]), romanul Trimontium, bessicul Pulpu-deva azi Filipopol, şi 'Αδριανούπολις [2]) vechiul 'Ορεστιάς, Uscudama al Odrysilor, azi Adrianopol, sunt amândouă prea bine cunoscute dintr'un şir neîntrerupt de izvoare spre a insistă asupra lor. Βέροια care se mai numia Βερρώ şi Βερόη, pomenită în Tab. Peuting. sub forma greşită Berone, la Gegr. Rav. Beroe, cunoscută lui Hierokles şi Const. Porfirogenetul (Βερόη) precum şi de mulţi alţi scriitori, numită mai târziu Irenopolis, e citată în inscripţiuni cu numele Traiana Augusta sau ἡ τραιανέων πόλις Desgropările făcute arată că ocupă poziţiunea oraşului actual Eski Zagra = Stara Zagora [3]). In sfârşit, πλωτινούπολις cunoscntă şi lui Hierokles şi lui Const. Porfirogenetul, ne este citată de Tab. Peuting pe drumul Adrianopol-Enos şi anume la 24 m. p spre S de Adrianopol, poate că e localitatea de azi Bludiu, lângă Dimotica. [4])

IV

Aci se închee această a treia parte a cărţii de faţă şi urmează ultima parte, care este un catalog de numiri seci, ca şi partea a doua, dispuse însă pe provincii. Sunt în total 5 grupe, pe care le înşir şi le voiu cerceta în ordinea originalului: I. Europa. II Rhodope. III Tracia. IV Hemimontul. V. Moesia, localităţi Dunărene şi mediterane.

I. Provincia Europa cuprindea litoralul Bosforului, al Mării de Marmara şi Dardanelelor şi era mărginită la Nord de o linie, care plecà din fundul golfului Saros, cam pela oraşul Aphrodisias şi ajnngea la Marea Neagră, poate pela oraşul Midia. In drum atingea localitatea Zesutera, azi Kerman, între Malgara şi Ainadžik; Itin. Hierosol. după ce citează localitatea Zesutera, adaogă: *finis Europae et Rhodopae.*

In această provincie Procop citează de rândul acesta numai două localităţi anume Λυδικαὶ şi 'Ελαῖαι, nu pot preciza unde se găsiau. Poate că 'Ελαιαι este identică cu 'Ελαιοῦς, despre care am vorbit mai sus.

II. *Rodophe* se mărginea la Sud cu marea Egee, la Vest cu râul Nestos = Mesta. Itiner. Hierosopl. spune că hotarul între Rhodope şi Macedonia era *mutatio Purdis,* azi Sarisaban pe râul Mesta, încât e probabil că valea acestui râu era hotarul vestic al provinciei; la Nord cuprindea masivul important al munţilor Rhodopei, iar la Est, probabil, valea Mariţei.

In această provincie destul de întinsă Procop nu citează decât 12 localităţi, e drept că puţin mai înainte spusese că Rhodope era lipsită de întărituri (ὀχυρωμάτων... ὑπεσπάνιζεν), şi citase pe cele aşezate dealungul căii Egnatia. Aci istoricul bizantin citează din nou localitatea τόπερον (145, 29, desigur un dublet ale lui τόπερος, citat în porţiunea studiată mai înainte (144, 17). Despre Σουδανέλ (145, 25) am vorbit în paginile precedente, unde am arătat că este de sigur o străformare fonetică slavă *Sudanel* diu Sanctus Daniel, fără să pot preciza unde anume se aflà. Despre celelalte localităţi nu pot spune nimic. [5])

III. *Tracia* era o porţiune din vechea Tracie şi cuprindea, între mnnţii Rhodopei şi Balcani, valea superioara a fluviului Mariţa şi a principalului său afluent Tundža;

---

1). Pomenit de Procop şi V 3, 5; VIII 21, 21.
2). Citat şi în VII 40, 36.
3). Cf. Miller, Itin. Rom. 590; Tomaschek II 325, Dumont p. 297, p. 303 306; 487; C. I. L. III p. 2085, şi No. 12330.
4). Miller, Itin. Rom. 592; Kalopothakes, de Thracia provincia rom. p.
5). Poate că în numele Βρέ (145, 31) avem o prescurtare a numelor *Bre*nzici sau *Bre*ierophara (Tab. Peuting), situată pe lângă Gümüldžina, în plină regiune Rhodopeică (cf. Miller, Itin. Rom. p. 525).

granița ei spre Apus se găsia. după Itiner. Hierosol. la vestita trecătoare Succi sau Poarta lui Traian, între Ichtiman și Vetren, iar la Răsărit se mărginia cu provincia Haemimont, de care era despărțită, poate prin valea inferioară a rîului Tundža.

In Tracia Procop citează 35 de localități întărite de Justinian; pentru identificarea lor ne sunt de foarte mare folos Itinerariile vechi, iar ordinea în care ni le citează istoricul bizantin este o dovadă sigură că a utilizat Itinerarii, care însă n'au ajuns până la noi.

1. Prima localitate pomenită este Βόσπαρα, iar a doua Βεσούπαρον: probabil că sunt dubletele aceleiaș numiri, Bessapara, cunoscută din Itinerarii și inscripțiuni [1]), azi ruine prin apropiere de Batkun, la 15 km. spre S. de Tatar Pazardžik. [2])

6. A șasea localitate citată de Procop este Ὀ έρμη, pe care Jireček [3]) și Miller [4]) îl identifică cu Zyrmis din Tab. Peut., Zirmis la Geogr. Raven.; locul exact nu se cunoaște, probabil că era prin apropiere de pasul Succi, la localitatea de azi *Serimè*, 5—6 km. spre NE. de Vakarel.

10. A zecea localitate poartă, în edițiunile tipărite, numele καράσθυρα, pe când manuscriptul A are varianta καράσυρα. Itinerarul Hierosolym cunoaște între Cillio și Arzo, localitatea *Carassura*, pe drumul mare Filipopol-Adrianopol. Este deci sigur că avem de a face cu una și aceiaș localitate, pe care Miller [5]) o fixează la orașul de azi Civpan, spre E. de Filipopol, pe stânga Mariței. Cât privește forma din Procop καράσθυρα — cu varianta ei καράσυρα — de sigur că este e eroare paleografică, datorită confuziunii foarte frecvente în majusculă între O și Θ, cum am văzut în prima parte a acestui studiu, încât pe temeiul formei latine Carassura, de sigur că trebue să ortografiem și la Procop καράσουρα,

Un argument mai mult pentru această corectură este faptul că în manuscriptul Paris Gr. 1534 (cf. Delehaye, Saints de Thrace et de Mèsie, Analec. Brelland 31 (19.2) p. 245) în viața sf. Alexandru găsim următorul pasagiu: ἐν κάστρῳ τινὶ καρασούρα ἀπό τεσσαράκοντα σημείων Φιλιππουπόλεως, Βεροίας δέ δέκα και ὀκτώ Acest pasagiu ne garantează corectura καρασσούρα.

11. πίνζος, cu varianta din A πίνζον; este fără nici o îndoială emporium Pizos (ε'μπόριον πίζος fundat în anul 202 p. C. la localitatea de azi čahyrlar, pe stânga Mariței [6]); e citat de Itiner Antonin după Cellis, sub forma Opizo, la 50 m. p. spre E de Filipopol, și de Tab. Peuting sub forma Pizo după stațiunea Ranilum, și la 52 m. p. spre E de Filipopol și de Tab. Peuting. sub forma Pizo, după stațiunea Ranilum și la 52 m. p. spre est de Filipopol. [7]).

13. Ἄρζον, pentru care ms. A are varianta foarte îndepărtată și absolut necorectă Ἄρξεν, ne este bine cunoscut din Itinerarii: Arzum în Tab. Peuting la 12 m. p. după Pizo, Arso în Itin. Anton la 18 m. p. după Opizo, mansio Arzo în Itin. Hierossol. la 11 m. p. după Carasura. Miller [8]) îl așează la Akbunar, unde este o ruină de castru, tot pe stânga Mariței, pe când Jireček îl așează, ca și pe cele precedente, pe dreapta acestui fluviu [8]).

1) C. I. L. III No. 7412 7414.
2). Jireček, Heerstr. 37; Miller, Itin. Rom. 536.
3). op. cit. p. 36.
4). op. cit. p. 535.
5). Itin. Rom. p. 537; nu știu de unde scoate Miller forma καράσδουρα la Procop, e probabil o eroare.
6). Dumont, Mél. 347 8; Kalinko, No. 34.
7). Itin. Rom. p. 537.
8). Miller ibid.
9). Heerstr 45—46.

14. καστραζαρβα cu varianta fără importanţă καστρόζαρβα. Iată ce găsim pentru localitatea noastră in Itinerariile vechi.

a). Tab. Peuting îndată după Arzum, pune Castris Rubis. la 19 m. p. apoi Burdenis la 16 m. p. şi în fine Hadrianopoli

b. Itin Hierosol. are după Arzo, următoarele localităţi: Palae (7 m. p.), Castozobra (11 m. p.), Rhamis (7 m. p) Burdipta (11 m. p.).

c). Itin. Anton.. pe drumul Filipopol-Adrianopol, citează localităţile: Arso, Subzupara (20 m. p.), Burdipta (22 m. p. Hadrianopole (24 m. p).

d). Acelaş Itinerar, pe drumul Beroe-Hadrianopoli (Stara-Zagora-Adrianopol) are Castra Iarba (30 m. p. de Beroe), Burdipta (25 m. p.). Hadrianopoli (32 m. p.).

Aceste date ale Itinerariilor sunt cam grele de împăcat; Jireček [1]) desleagă lesne greutatea spunând că καστράζαρβα este una şi aceiaş localitate cu Subzupara, numită mai apoi Castra Zarba, Castra Iarba, Castra Rubra şi că se află lângă Harmanli, la vărsarea Uzundžei în Mariţa. Miller însă [2]) deosebeşte trei localităţi: Castra Jarba şi Subzupara pe drumul Beroe Hadrianopole, iar Castrozobra = καστράζαρβα = Castra Rubra, pe drumul Arzum—Hadrianopoli. Şi soluţiunea lui Miller lasă de dorit Ori care ar fi însă adevărata deslegare a chestiunii, un singur lucru ne interesează în momentul acesta, anume identitatea de nume între καστράζαρβα şi Castozobra, care poate că este identic şi cu Castra Rubra din Tab. Peuting şi care se afla la 18—19 m. p. spre Est de Arzum, poate pela Harmanlik, la gura Uzundžei.

Ca încheere relevez că pe aci trebue să fi fost hotarul între Tracia şi Haemimont.

30—32. Trei localităţi pomenite de Procop una după alta poartă următoarele numiri: Αὐγούστας, Οὐρδαούς τοῦ ἁγίου Τραϊανοῦ

Despre această din urmă am avut prilej să vorbesc în altă parte, unde am arătat explicarea lui Jireček, după care τοῦ ἁγίου τραϊανοῦ ar fi castelum sau civitas divi Traiani. Dacă această explicare corespunde adevărului şi întru cât oraşul era situat în Tracia, este foarte aproape ipoteza că τοῦ ἁγίου Τραϊανοῦ ar fi un dublet al oraşului Βέροια. Am văzut mai sus că această localitate s'a numit în urmă Traiana Augusta sau ἡ Τραϊανέων πόλις. Ceia ce pare a confirmà această ipoteză este grupa, în care am văzut că se găseşte citat oraşul nostru la Procop: Αὐγούστας — Οὐρδαούς — τοῦ ἁγίου Τραϊανοῦ. Este posibil ca din Trajani Augusta, fie Procop, fie vre-un copist ulterior, necunoscând exact starea lucrurilor să fi făcut două localităţi: αὐγούστα, şi τοῦ ἁγίου τραϊανοῦ. Cât pentru Οὐρδαούς, înclin a crede că este *Orudisza ad Burgum* din Itiner. Antonin; dela Cabile (Cabyle), azi Jamboli, pe râul Tundža, pornia un drum, care ajungea la Adrianopol, şi prima staţiune la Sud de Iamboli, la o depărtare de 30 m. p. era Orudisza, pe care Miller [3]) o aşează pela Bujuk Monastir, cam la egală distanţă de Cabyle şi Beroe, adică tocmai prin regiunea, de care ne ocupăm acum.

Pentru celelalte localităţi din Tracia, citate de Procop, nu pot da nici o ştire.

IV. *Haemimont.* Această provincie se mărginia la răsărit cu Marea Neagră, la Sud cu provincia Europa şi cu o parte din Rhodope, la Apus cu Tracia, iar la Nord cu Moesia inferior, de care se despărţia prin lanţul Balcanilor. In Haemimont Procop citează 54 de numiri. Dacă eliminăm dubletele: Γροβίνου (147, 2) şi Προβίνου (147, 35), τοῦ ἁγίου Θεοδώρου (147, 3), şi τοῦ ἁγίου Θεοδώρου (147, 26), Γητριστάους (147, 33) şi Γητριστάοις (147, 34), poate κασιβόνων (146, 41) şi βασιβούνου (147, 43) prin confuzia în minusculă

[1]). Heerstr. 47.
[2]). Itin. Rom. p. 529, 537.
[3]). Itin. Rom. p. 590.

între κ şi β, ne rămân în total 50 de numiri de localităţi, din care unele pot fi cu destulă siguranţă localizate.

3. Κασιβόνων. In C. I. L. III No. 8256 se găseşte o inscripţiune latină, care ne ajută, dacă nu se localizăm, cel puţin să ne explicăm numele acestei localităţi... Iată inscripţiunea: Sancto Casebono Sacrum, Pro Salute Imp. M. Antonini Aug. Felicissimus Ser. Vil. Cu alte vorbe, un serv Felicissimus, înalţă altar sfântului *Casebonus* pentru sănătatea împăratului M. Antoninus. Inscripţiunea s'a găsit la locul numit Prestal comuna Lcmnica, aproape de orăşelul Trn, la Apus de Sofia. Depărtarea de Haemimon este prea mare spre a putea stabili vreo legătură între această inscripţie şi localitatea din Procop, dar numele este fără indoială derivat dela Casebonus [1])

10. A zecea localitate citată de Procop poartă numele Βουρδέπτω. Această staţiune ne este cunoscută şi din Itinerariile vechi: Burdipta (citat de 2 ori) în Itin Anton. prima staţie înainte (adică spre Vest) de Adrianopol; Burdista în Itinerarul Hierosol.; Burdenis în Tab. Peuting, între Castra Rubra şi Adrianopol. Formele Burdipta şi Burdista ar îndreptăţi, poate, la Procop corectura Βουρδέπτα prin confuziunea între α şi ω în minusculă. Se localizează, după toate probabilităţile, la Mustapha Paša. [2])

21). Σοῦργας poate că este identică cu localitatea Ut surgas din Tab. Peuting., Usurgas din Geogr. Raven., pe care Miller [3]) o localizază la čakli spre Vest de Midia, iar Kiepert [4]) la Bunar Hissar, ceva mai spre Nord.

34. βουρτοῦδγίζ. Itiner. Anton. citează că a doua staţiune după Adrianopol spre Constantinopol, localitatea Burtudizo. cu variantele Burdidizo şi Burtidizo, iar Tab. Peut., în acelaş loc, pune localitatea Burtizo. Identitatea lor cu βουρτούδγιζ din Procop este indutabilă. Milller [5]) o localizează la Eski-Baba, pe râul Bojuk-Dere, pe când Jireček [6]) o aşază la Kulelü, pe malul râului Teke Deresi.

36. Νίκη. Este prima staţiune după Adrianopol pe drumul spre Constantinopol [7]) numită astfel pe urme victoriei (νίκη) repurtate asupra lui Licinius. Mai înainte se numia Ostudizo (Itin. Anton.) sau Hostizo (Tab. Peut). Era situată lângă localitatea de azi Hafsa. [8])

44. 'Ασγίζους. Poate că avem o greşală, provenită din confuzia Τ—Γ, încât în loc de 'Ασγίζου; ar trebui cetit 'Αστίζους. In acest caz am avea aci o varintă a lui Hostizo, Ostudizo, de care am vorbit mai sus. Cât pentru faptul că Procop pomeneşte aceiaş localitate odată cu numele vechiu şi odată cu cel nou(Ostizo—Nice) aceasta nu e o dificultate: fenomenul l-am văzut şi în altă parte, iar explicarea lui stă în izvoarele deosebite, de care s'a servit istoricul bizantin la alcătuirea listelor sale,

47. Τζυειδών. Nu pot preciză unde anume se află această localitate; de sigur însă că este una şi aceiaş cu Τζοΐδης pomenit de Hierokles în Hemimont, şi pe care Constantin Porfirogenetul îl numeşte Τζοΐδος.

50. 'Αγχίαλος, Este portul dela extremitatea nordică a golfului Burgas, bine cunoscută din Itinerariile vechi, din autori şi din înscripţiuni, păstrând până azi acelaş nume Anchiali, Achiolu. Despre această localitate ne mai vorbeşte Procop şi într'altă

1). Primul care a făcut apropierea între Κασιβόνων şi Casebonus este Bormann în AEM X, p. 53 nota.
2). Jireček, Heerstr. 47; Miller, Itin. Rom. p. 538.
3). Op. cit. p. 589.
4). Formae, tab 17.
5). Op. cit. p. 538.
6). Op. cit. 49.
7). Itin. Hierosod mansio Nicae.
8). Jireček, Heerstr. 49; Miller, Itin. Rom. 538.

parte a operei sale „de edificiis" [1]) cu care ocaziune pomeneşte despre izvoarele de ape calde din apropiere: sunt renumitele Aquae Calidae din Tab. Peuting [2]) Θέρμιον, Θερμόπολις sau ἡ μεγάλη Θέρμη, azi Ilidže şi Litzni la N. V. de Anhialos. [3])

V. *Moesia inferioară cu Scythia.* Aceasta a 5-a şi ultima grupă are în textul grec, următorul titlu general; Παρά τε τὸν Εὔξεινον Πόντον καὶ ποταμὸν Ἴστρον καί τῇ μεσογείᾳ οὕτως, adică: *Pe lângă Marea Neagră şi fluviul Dunărea precum şi în interiorul ţării astfel.* Cu alte vorbe, în această grupă mare, Procop are intenţia să enumere toate localităţile din Moesia, şi pe cele dunărene, şi pe cele maritime, şi pe cele mediterane. Imediat după titlul general vine următorul subtitlu: Μυσίας παρὰ μὲν ποταμὸν Ἴστρον = *Oraşele Moesiei aflătoare pe Dunăre;* Ceva mai departe vine un al doilea subtitlu: ἐν δὲ τῇ μεσογείᾳ — *in interiorul ţării.* S'ar părea deci că lipseşte o a treia subgrupă, aceia a oraşelor maritime; de fapt, cum vom vedea, aceste oraşe sunt amestecate printre cele din ambele grupe. In schimb, trebue relevat că în prima subgrupă găsim (p 148, 30) numele localităţii Σκυθιάς

Este însă foarte probabil că aci avem o uşoară eroare de accentuare şi că trebue să citim Σκυθίας în loc de Σκυθιάς In acest caz Σκυθίας nu mai este numele unei localităţi, ci numele provinciei, corespunzând vorbei Μυσίας de mai sus, şi constituind sub-titlul unei alte grupe mici, încât în rezumat starea lucrurilor e următoarea; Avem o grupă mare cu localităţile dunărene, maritime şi medi erane; provincia în care sunt situate aceste localităţi este Moesia inferior, având ca anexă Scythia minor. Această grupă mare se subîmparte în 3 grupe mai mici şi anume:

a. Moesia: localităţi dunărene şi maritime.
b. Scythia: localităţi dunărene şi maritime.
c. Moesia şi Scythia: localităţi mediterane.

Dar în realitate lucrurile nu stau tocmai aşa de limpede dispuse. In toate trei grupele se găsesc citate oraşe, cari aparţin efectiv grupei respective; aşa s. ex. în grupa a (Moesia dunăreană şi maritimă): Ἀππιάρα, Ἐξαντάπριστα, Ὀδυσσός, Ζικίδιβα; în grupa b (Scythia dunăreană şi maritimă,: Τρόσμις, Νοβιόδουνον, Κωνσταντιανά Καλλάτις; în grupa c (localităţi mediterane) Ζάλδαπα. In schimb se găsesc citate în toate trei grupele localităţi, cari cu siguranţă nu aparţin subdiviziunii respective; aşa sunt, în grupa a, poate Σκατρῖνα, de sigur Μαρκιανούπολις, în grupa b Ἄβριττος, Τίγρα, Νοβαί, în grupa c, poate Τιλλιπτώ, de sigur Ἀξίοπα (Axiopolis) Καρσώ, Τόμις Este deci evident că această ultimă porţiune a textului se prezintă încurcată, amestecând localităţile dela o grupă la alta şi enumerându-le fără nici o ordine. Lucrul este foarte surprinzător, când ne gândim mai ales la porţiunile precedente, unde istoricul bizantin ni s'a arătat a fi foarte bine şi precis informat. Explicarea acestei încurcături stă, poate, în faptul că Procop s'a servit nu numai de izvoare oficiale ori de Itinerarii, in genul celui Antonin, ci că a avut la dispoziţie chiar hărţi în felul Tabulei Peutingeriane. Intr'adevăr, dacă privim pe această hartă regiunile mai înguste, cum este spre pildă regiunea Dobrogei, mai ales gurile Dunărei şi litoralul Mărei Negre, vedem că desenatorul a îngustat terenul uneori în aşa chip, încât nu poţi şti exact dacă o anume localitate se află pe malul Dunării, pe ţărmul mărei ori în interiorul ţării De aci, poate, şi confuziunile lui Procop. Oricare ar fi însă explicarea desordinei din text, fie că ea trebue pusă în sarcina autorului, fie că provine din vina vreunui copist, ceia ce nu-mi pare probabil, un lucru este sigur: Pentru această ultimă porţiune a textului — spre deosebire de rest — nu putem

1) III, p. 102, 5 sqq —
2) cf. Miller, Itin. Rom. 580.
3) Tomaschek II, 315.

pune temei decât pe *numele* localităţii citate, nu însă şi pe provincia sau pe porţiunea de teren, unde o situează Procop.

Să examinăm acum diversele localităţi din această grupă, în ordinea cum ni le citează istoricul bizantin.

Σκατρίνα (137, 55. Tabula Peuting, şi Geograf. Raven. cunosc în regiunea noastră, o localitate *Scatras*, care în Itin. Anton are forma *Scatris* şi *Soatris*, aceasta din urmă printr'o eroare paleografică (*o* în loc de *c*). Localitatea în chestiune se află pe drumul dintre Marcianopolis şi Anchialos şi anume la 24 m. p. (după Itin. Anton la 26 m p.) spre Sud de Marcianopolis. Miller [1]) o aşează la Sudžuluk, Jire ek [2]) la Karamandža, adică ceva mai aproape de Marea Neagră, într'o strâmtoare întărită cu turnuri şi porţi. Ca formă, Scatras este foarte asemenea cu Σκατρίνα din Procop, încât se poate uşor admite identitatea acestor două locuri. E drept că Scatras era de fapt o localitate mediterană, pe când Σκατρῖνα aparţine grupului dunărean şi maritim, dar după cele spuse mai sus aceasta n'ar constitui o dificultate, mai ales că Scatras era destul de aproape de ţărmul Mării Negre, pentru ca să explice o eroare din partea lui Procop.

'Αππίαρα (148, 1). de sigur identic cu Appiaris din Tabul. Peuting. şi Georgr. Reven., cu Appiaria din Itin. Anton., Notit Dign., Hierokles, Pallad. Vita Chrysostom. 'Απειρία din Theoph. Confes. p, 398, 'Αππέρεια din Theophyl. Simoc. II 15, 100, era o localitate de pe malul Dunării—încât pentru acest oraş spusele lui Procop sunt exacte —situată la 23 m p spre Răsărit de Rusciuc. Măsurătoarea itinerariilor şi inscripţiunile găsite [3]) ne duc la satul bulgar de azi Rjahova între Rusciuc şi Turtucaia. [4])

'ἑξαντάπριστα (148, 2). Se ştie de mult că această localitate corespunde exact cu oraşul de azi *Rusciuc*, încât şi aici Procop ne dă ştirea exactă, când o aşează între localităţile dunărene ale Moesiei. Numele ei prezintă o serie de variante: Pristis în Tab. Peuting., Pistis (de sigur eroare paleografică pentru Pristis) la Geogr. Raven., Sexaspristis în Itin. Anton, formă foarte apropiată de a lui Procop, Sexagintaprista în Not Dign. [5]).

Λιμώ (148,4) Terminaţiunea acestei numiri corespunzând unui — ó (lung) latin, este evident că forma ne e dată în ablat. sing. ca şi multe altele din itinerariile antice; pe de altă parte, confuziunea între literele majuscule Λ şi Δ fiind dintre cele mai frecvente, este aproape sigur că aici trebue să citim Διμώ (= Dimo), ceia ce ne duce la cunoscuta staţiune vamală Dimo (Dimum) din Tab. Peuting. Itin. Anton. şi Not. Dign. Inscripţiunile găsite nu permit nici o îndoială asupra identităţii acestei staţiuni cu satul de azi Balcani [6]). Corectura Διμω a fost propusă întâi de Wesseling

'Οδυσσός (148, 5). Aceasta este ortografia mai recentă, pe care o găsim la Procop, Hierokles, Theophanes şi alţi Bizantini; ortografia veche şi corectă era 'Οδησσός, garantată nu numai de izvoare literare ci şi de inscripţiuni precum şi de transcrierea latină a numelui. Localitatea, citată de Tab. Peutin..g Itiner. Anton., Geogr. Raven. şi o sumă de alte izvoare, se ştie de mult că corespunde oraşului de azi *Varna*. încât e inutil să mai insist. [1])

---

1) Itin. Rom. p. 588.
2) A. E. M X p. 178.
3) cf C. I. L. III, No. 12451—12453.
4) cf. Tomaschek în Wissowa, s. v., C I. L. III 2 p. 2099.
5). Miller. Itin. Rom. 505; cf. CIL II 7472—73, 12446—12450.
6). Miller. Itin. Rom. 504; CIL. III: 12363, 12364, 12399.
1) cf. în special Halinca, 386 'Οδησσειτῶν πόλις; id. 24 civitas Odessitanorum, ambele găsite la Varna': vezi şi Miller, Itin. Rom. p. 512 59.

Νικόπολις (148,8). Se ştie că Traian, poate după sfârşitul definitiv al războiului cu Dacii, a fundat în Tracia un oraş numit *Ulpia Nicopolis*; de oarece însă tot Traian fundase şi în Macedonia, pe valea fluviului Nestus (Mesta) un oraş homonim i s'a zis spre deosebire — Ulpia Nicopolis ad Istrum (πρὸς Ἴστρον). Există însă şi azi în Bulgaria pe malul Dunării, un orăşel Nicopol, care a jucat un rol destul de însemnat în veacurile trecute, încât prin identitatea numelui şi situaţia dunăreană era foarte firească şi explicabilă ipoteza, că fundaţiunea lui Traian şi Nicopol de azi sunt identice. Această confuziune s'a şi făcut de mulţi istorici şi geografi şi a durat până la Kanitz care cel dintâi a dovedit[1], nu numai prin argumente literare, cât mai ales prin cercetări locale şi inscripţiuni descoperite de dânsul. că Νικόπολις πρὸς Ἴστρον nu trebue căutat pe malul Dunărei, ci la vreo 60 km. spre Sud, pe valea Iantrei, mai exact pe malul râului Rusica, afluent al Iantrei, în apropiere de localitatea actuală Stari Nikup, care păstrează încă numele vechei Nicopole.

Despre care din aceste două oraşe e însă vorba la Procop? Mulţi au crezut, chiar şi după Kanitz. că este vorba tot despre Nicopole de pe Dunăre, şi fireşte se bazau tocmai pe faptul că Procop citează acest oraş în seria celor dunărene. Am văzut mai sus că acest argument nu poate avea valoare pentru porţiunea de text, în care ne găsim acum Există însă un alt argument foarte puternic, ca să respingem această identificare. Unii istorici au afirmat că orăşelul dunărean a fost fondat de împăratul bizantiu Herakleios; ultimul susţinător al acestei teorii, pe cât ştiu, este *Seure*, în studiul său citat mai jos, unde, drept dozadă, se bizue pe Petrus Ransanus [2]) care spune: *Nicopolis nomine, ita graeco verbo appellato a victoria, quam adeptus olim fuit Romanorum imperator Heraclius*. Nu ştiu până la ce punct un scriitor târziu ca Ransanus poate fi produs drept izvor *unic*, pentru evenimente dela începutul sec. VII (a. 629); apoi el vorbeşte numai de *numire*, nu de *clădire*. In sfârşit, se ştie că orăşelu dunărean apare în mod sigur abia la mijlocul sec. XIV [3]). E drept că-l găsim citat într'o scriere apocalyptică bulgară din sec. XI, anume într'o *Visio* a profetului Isaia, Dar această operă nu are nici o valoare istorică [4]), încât nu putem pune bază pe ea. Urmează din toate cele spuse că Nicopole de pe Dunăre este o fundaţiune târzie, şi că chiar dacă am luà drept bune spusele lui Petrus Ransanus, orăşelul dunărean abia după 630 a căpătat numele de Nicopolis, pe când fundaţiunea lui Traian ştim sigur că tot mai exista, căci ne este pomenită până sub împăratul Mauriciu. Prin urmare, fără urmă de îndoială, Νικόπολις din Procop este vechea Οὐλπία Νεικόπολις πρὸς Ἴστρον, foarte bune cunoscută dintr'un mare număr de izvoare epigrafice. [5])

Ζικίδεβα (148, 9) este foarte probabil un dublet fonetic şi ortografic al localităţii pomenite mai jos Σκεδεβὰ (148, 48): vom vorbi despre ea acolo

βαστέρνας (148, 13) sihorat. Geograful arab Idrisî pomeneşte un orăşel Basternas, care era situat la S. de şirul Balcanilor, în Haemimont, spre Apus de Rusocastro, poate pe lângă Ewrenly, pe valea râului Annak [6]). Depărtarea este prea mare de regiunea noastră, spre a putea admite o identitate a acestor două localităţi.

1). Donaubulg. I pp. 181 sqq.
2). De Danubii origine ad cursu, Script. Rer. Hungar. I p, 341 (ed. Schwandtner p, 425 şi 430).
3). Jireček, Christl. Elem. p. 75 sq.
4). Cf. Jireček. Christl. Elem. pp. 86 sqq
5). Cf. în special *Seure*, Nicopolis ad Istrum, Rev. Archeol. 1907 vol. 10 pp. 257 sqq.; 413 sqq.: 1908, vol. 12, pp. 33 sqq. Părerea lui Miller, IR p. 504 şi 587, cu Nicopolis ad Istrum la Nikup este hotărît greşită.
6). Cf. Tomaschek II, 316.

Μαργέρωτα (148, 17) se regăseşte exact cu aceiaşi formă pomenită de Procop în Haemimont (147, 24): poate că este aceiaşi localitate, pe care însă nu o pot identifica.

Τουρούλης (148, 20). Am arătat cu altă ocazie că uneori articolul de genetiv τοῦ, prin eroarea copiştilor, este scris intr'o singură vorbă cu numele oraşului, încât am putea scrie şi aici τοῦ Ρούλης Pe de altă parte, ţinând samă de confuziunea foarte frecventă, în scrierea majusculă, dintre litera N şi grupul ΛΙ, am putea citi aici, fără nici o greutate ori vre-o modificare, ΡΟΥΝΙΣ în loc de ΡΟΥΛ Σ In acest caz localitatea noastră ar fi identică cu καστέλλιον Ρούνις, care se afá pe lângă Varna [1]).

Κούσκουρι şi Κούσκουλι (148, 25—26) se regăsesc citate aproape cu aceiaşi formă şi una după alta în Rhodope κουσκάβιρι şi κούσκουλις, 145, 32-33.

Ne lipsesc însă date spre a le putea localiza, încât nu pct preciză dacă avem aici dublete ori localităţi deosebite purtând acelaşi name.

Βισδίνα (148, 28). Este probabil că în Βισδινα trebuesc deosebite două elemente lexicale: finala - δινα care se regăseşte în foarte multe numiri tracobessice (Ῥεσι δινα, Βασσι δινα, Βαλαι-δινα, Amlai-dina şi altele ; cât pentru partea iniţială Βισ-, desigur că este, caşi Βασσι- din numirea Βασσιδίνα (148, 38) o schimbare probabil ortografică a numelui etnic Bessi.

Μαρκιανούπολις (148, 29) foarte bine cunoscutul oraş zidit sau cel puţin reînoit şi numit de Traian după sora sa Maria, citat de Itinerariile vechi, de diferiţi autori greci şi romani şi în diferite inscripţiuni, nnmit înainte Partinopolis, azi ruine lângă Devnja, la apus de Varna. Era mic centru însemnat şi mai ales nod de căi militare spre Nord, către Durostorum şi Abrittus, spre Vest către Nicopoli şi Malta, spre sud către Anchialos şi Bizanţ. [2]).

Σκυθιά; (148, 30) nu trebue privit, după cum am mai spus, drept numele unei localităţi, ci este datorit unei simple erori de accentuare, provenind din Σκυθίας. Ceia ce dă şi mai multă putere acestei uşoare îndreptări este faptul că aproape toate localităţile bine cunoscute care urmează aparţin efectiv Scytiei, adică Dobrogei.

Νοβώ (148 32). Terminaţiunea—ω ne arată limpede că numele ne este dat în cazul abl. singular; pe de altă parte asemănarea, în scrierea minusculă, între literile ν şi β îndreptăţeşte pe deplin corectarea lui Νοβώ în Νοβώ, ceia ce mă face să cred că aici este vorba despre *vicus novus*, cara se află la Babadag. [3])

Τροσμὴς (148,33) bine cunoscut din Itinerarii, Not Dign.. Hierokles şi o sumă de alte izvoare, dar mai ales din inscripţiuni, este castrul Troesmis dela Igliţa [4])

Νεβιοδουνώ (148,34) corespunde întocmai ca numire formei latine Noviodunum, tot la abl. singular ; este bine cunoscutul oraş dunărean de lângă Isaceea [5]).

Κωνσταντιανά (148,36) nu poate fi, desigur, identificată cu Constantiniana Daphne, de lângă Olteniţa, ci este fără îndoială numirea mai recentă, cu variantele Κωνσταντία, Κωνσταντεία, Κωνσταντιανὰ [6]), pentru vechea metropolă Tomi Faptul că întâlnim la Procop

---

1). Cf. Kalinka, No. 360 (vol. 284). De observat că în AEM X 163 şi Pârvan Zidul cetăţii Tomi, p 343, se află o inscripţie greacă în care găsim numele unui trac Μήτοκος Ταρούλου. Forma Τουρούλης din Procop putea proveni din Τουρούλης, în care caz propunerea de mai sus cade

2). Cf. Miller, Itin. Rom. p. 587. Inscripţiuni în CIL III 761, 7471, 12445 14212 etc

3). Cf. Pârvan, Ulmetum I 89.

4). Cf. Miller, Itin. Rom. 509.

5). Idem, ibid.

6). Cf. A. E. Mitt. XIV p. 30, inscripţiunea găsită la Constanţa : † ἔνθα κατακεῖσθε Ἰωάννης υἱὸς Φωκᾶ ἀπὸ Κοσταντιανας ..

(149, 17) şi numirea Tópus nu poate fi surprinzător; am mai văzut cazuri similare de dublete.

Este inutil să admitem existenţa a două localităţi deosebite, cum vrea Weiss, întrucât Κωνστανία cu variantele sale, este forma modernă, iar Procop le citează pe amândouă, fie că nu ştie exact cum stă lucrul, fie intenţionat, spre a spori numărul oraşelor reparate de Justinian. Din κωνσταντία derivă numele modern Constanţa. Tomi şi istoria sa sunt prea bine cunoscute spre a mai insistă.

καλλάτις (148, 37) foarte bine cunoscută din izvoare literare, din Itinerarii şi incripţiuni, numită în Evul Mediu παγκάλεια, este orăşelul de azi Mangalia [1])

Ἄβριττος (148,40), ἐβραιττὸς la Hierokles, Abrittus, un centru însemnat pe drumul Marcianopolis — Tropaeum şi ale cărui ruine se regăsesc lângă satul Devegichioi în Dobrogia [2]).

Ἀλτῖνα (148,45). Despre această localitate am vorbit şi mai sus: este desigur un dublet al formei τὸ Ἀλτηνῶν dar, cum am spus, nu cred că poate fi identificată cu Oltina de azi. In finala — τινα probabil trebue să recunoaştem elementnl lexical -dina, pe care l-am întâlnit şi în alte numiri traco-bessice.

Τιγρα (148, 47). Despre această localitate am vorbit în alt loc, arătând că forma Τίγρα de aici este cea corectă, întru cât ne e garantată şi de alte izvoare, pe când Τιγᾶς este o eroare paleografică.

In Σκεδεβὰ (148, 48) avem de sigur o eroare de transcriere pentru Συκιδάβα pomenită de Procop în partea a treia a cărţii de faţă (132,13) şi despre care am vorbit acolo. Bănuesc că tot dublet al acestei forme este şi localitatea Ζικίδεβα pomenită mai sus 148,9).

Νόβας (148,49) cunoscută din Hierokles şi Itinerarii, era un castru dunărean aşezat lângă Şiştov, pela satul de azi Steklen. [2])

Τιλλιτώ (148,53) se consideră ca un dublet al localităţii pomenite de Procop sub forma τὸ Τιλικίων, identificat de obicei cu Tegulicio din Itin. Anton şi despre care am vorbit mai sus.

Μουριδεβὰ (149,2), Accentuarea corectă ar fi de sigur Μουριδέβα. Sunt ispitit să văd aici o corupţiune fonetică sau paleografică pentru localitatea, al cărei nume, după cele spuse de d-l Pârvan [3]), se poate restitui exact Buteridava.

Βαλεντινιάνα (149,7). Inscripţiunea bilinguă găsită la Callatis şi publicată de Tocilescu [4]) delimitează teritoriul Calatidei din piatră în piatră terminală, şi pomeneşte, la piatra terminală a XVI, o localitate al cărei nume este, din nefericire, incomplect şi începe, în textul grec cu literile ΟΥΑΛ; în textul latin această porţiune lipseşte cu desăvârşire. Cred totuşi că numele întreg nu e greu de complectat şi că trebue să citim aici Οὐαλεντινιάνα, ceia ce ar corespunde exact cu forma Βαλεντινιάνα din Procop; în acest caz localitatea de care vorbeşte istoricul bizantin ar fi fost în vecinătatea Mangaliei.

Ζάλδαπα (159,8). Pentru localizarea acestui oraş ne lipsesc cu totul urme arheologice ori epigrafice, încât suntem reduşi numai la ştirile literare, Fără să le fi studiat cu deamănuntul, Tocilescu [5]) propunea localizarea Zaldapei la cetatea de lângă Mircea Vodă, pe linia valurilor Axiopolis-Tomi. Dar după cum rezultă din pasagiile istoricilor

1). Cf. Miller, Itin. Rom. 510.
2). Cf. Kalinka, Ant. Denkm p.
2). Miller, Itin. Rom. 505.
3) Histria IV. p. 102 sqq; cf. şi CIL III 14447; Tocilescu, Fouilles et Recherches p. 206.
4). Fouilles et recherches pp. 113 sqq.
5). Fouilles et recherches pp. 151 şi 177.

bizantini, pe care le vom examina îndată, Zaldapa trebue să fi fost mult mai la Sud, cum observă de altfel şi d-l Părvan [1]). Pe temeiul izvoarelor bizantine, de care am vorbit, Weiss crede [2]) că Zaldapa a putut fi la Alaci-Kjoi, lângă Dobrici; iar Popa-Lisseanu [3]) se uneşte în totul cu această părere, care însă nu mi se pare mult mai fericită decât prima.

Să examinăm dar ştirile bizantine, care au parvenit până la noi.

Cronicarul Ioannes din Antiochia vorbind despre răscoala lui Vitalianus contra împăratului Anastasios I (la anul 514) ne spune că Vitalianus era originar din Zaldaba, un mic orăşel al Moesiei inferioare (τῆς κάτω Μυσίας πόλισμα βραχύ). [4]) Faţă de această afirmaţiune a lui Ioannes stă ştirea lui Hierokles [5]), după care Zeldepa, cum îi zice el oraşului, se afla în Scytia. Hierokles citează în această provincie 15 localităţi, dintre cari primele 6 sunt toate maritime, iar ultimele 9 sunt înşirate în ordinea următoare: Zeldepa, Tropaeum, Axiopolis. Capidava, Carsum, Troesmis, Noviodunum, Aegyssus, Halmyris. Această ordine, cum vedem, corespunde exact succesiunii oraşelor pe teren şi e o dovadă sigură că Hierokles a avut supt ochi un itinerar ori vreo hartă a timpului; pe de altă parte, oraşele fiind citate riguros dela Sud. spre Nord şi apoi spre Est, urmează că Zaldapa se află mai la Sud de Tropaeum.

Alături de Hierokles şi confirmând spusele sale stă Notitia Episcopatumu publicată de către Boor [6]) după care Zaldapa era tot în Scythia.

Din lista lui Hierokles reiese că Scythia era despărţită de Moesia printr'o linie convenţională, care pleca dela Dunăre, la Nord de Durostorum, trecea pela Nord de Abrittus şi atingea Marea Neagră la Sud de Dionysiopolis.

Avem dreptul să presupunem cà Zaldapa era situată nu prea departe de această linie convenţională, încât, graţie lipsei de preciziune a mijloacelor cartografice vechi, unii scriitori s'o fi putut aşeza în Scythia minor, iar alţii în Moesia inferior, bine înţeles în vecinătatea graniţei scitice.

Această primă concluziune este întărită de un pasagiu din istoricul bizantin Theophylaktos Simokattes [7]), care se regăseşte, cu o mică schimbare, şi în cronicarul bizantin Theophanes [8]). Th ophlaktos spune că Avarii au trecut Dunărea şi au pustiit următoarele oraşe: Ῥατηρίαν, Βονωνεῖαν, Ἀκύς Δορόστολον, Σαλδαπὰ, τὰ Παννασά, Μαρκιανούπολιν, Τρόπαιον. Primele trei oraşe (Ratiaria, Bononia, Aquae) erau situate, cum am văzut, pe Dunăre în Dacia mediterană, dincolo de *extremitatea vestică* a provinciei Moesia inferior, pe când patru din ultimele cinci (Durostorum, Marcianopolis, Panyssos, Tropaeum) se aflau la extremitatea orientală a aceleiaşi provincii; în aceiaşi regiune cu ele trebue să admitem că era şi Zaldapa, odată ce sunt citate în acelaş grup.

Un alt pasagiu din acelaş Theophylaktos [9]) ne permite să restrângem cercul. Istoricu bizantin ne spune că, într'o expediţiune în contra Avarilor, generalul Komentiolos vine la Anchialos şi aici îşi imparte armata în 3 grupe: cea din dreapta, dinspre răsărit,

1). Ulmetum I p. 81, nota 5.
2). Dobrudscha p. 79.
3). Cetăţi pp. 78 sqq.
4). FHG V, 32.
5). Synekd 637.
6). Zeitschrift für Kirchengeschichte XII 532.
7). ed. Bonn p. 48 sq.
8) ed. de Boor p. 257: δεινῶς καταστρέψας τήν τε Ρατιάριαν (sic) καὶ Βονωνιὰν καὶ Ἄκυς καὶ Δορόστολον καὶ Ζάρδαπα καὶ Μαρκιανούπολιν
9). Ed. Rom p. 87 sqq. Cronicarul Theophanes povesteşte acelaş episod aproape cu aceleaşi cuvinte, dovadă că îşi ia ştirea din Theophylaktos; cf. ed. de Boor p. 257.

sub comanda lui Martinos, înaintează până aproape de oraşul Neapolis[1]) şi bate pe Avari; cea din stânga, dinspre Apus, subt comanda lui Kastos, bate şi ea pe Avari şi ajunge la Zaldape; centrul însă nu face nimic şi se opreşte la Marcianopolis, unde se reîntorc şi ceilalţi doi comandanţi (Μαρτῖνος δὲ καὶ κάστος ἐς Μαρκιανοῦ πόλιν τὸν στρατηγόν ἥκειν πυθόμενοι παρ' αὐτὸν ἐπανήεσαν). Din aceste amănunte rezultă în mod indiscutabil că Zaldapa nu trebue căutată la Dobrici ori în vreun alt loc la nordest de Marcianopolis, cum crede Weiss, fiindcă în acest caz ar fi ajuns la Zaldepa aripa dreaptă de subt Martinos, nu aripa stângă a lui Kastos; oraşul nostru trebue să fi fost undeva pe drumul aripei stângi, comandate de Kastos prin nrmare spre Vest sau Nordvest de Marcianopolis.

Ceia ce confirmă această concluziune este un alt pasagiu din Theophylaktos, unde ni se vorbeşte despre o expediţie a generalului Petros contra Avarilor[2]). Acest general pleacă din Odessos (= Varna) şi ajungând la Marcianopolis, trimite o avangardă de 100 soldaţi, care se întâlnesc cu Sclavinii încărcaţi de prăzi; armata greacă îi birue, iar comandantul îşi urmează drumul, ajunge la castelul Pistos (ἐπὶ τὸ πίστου γίνεται φρούριον), apoi la Zaldapa, iar a doua zi la Iatros, oraş situat la gura Iantrei, şi apoi la Novae (Stecklen, lângă Şiştov).

Localizarea, fie şi aproximativă a Zaldapei, depinde de drumul, pe care-l va fi urmat Petros spre a ajunge cu armata dela Marcianopolis la Iatros şi Novae. Trei căi îi stăteau înainte: a) Prin interior până la Nicopolis şi apoi pe valea Iantrei până la gură; este calea cea mai occidentală; b) Dela Marcianopolis la Durostorum şi de aci dealungul Dunării; acesta ar fi drumul oriental; c) Intre aceste două un al treilea drum mai scurt, dela Marcianopolis la Sexantaprista (=Rusciuc) şi de aici în lungul Dunărei până la Novae. Este drumul cel mai scurt din toate, pe care de sigur că l-a urmat şi Petros, dându-se mai ales repeziciunea cu care l-a parcurs. Istoricul bizantin spune că generalul a trecut pela Pistos şi apoi la Zaldapa. In Pistos sunt dispus să văd o eroare pentru *Pristos*, ceia ce ar fi o variantă in loc de Prista, vechiul nume al Rusciukului[3]). Dealungul acestui drum şi nu prea departe de Marcianopolis, poate pela satul de azi *Ab)ba*, trebue să aşezăm vechiul oraş tracic Zaldapa.

Cred că tot oraşul nostru este pomenit şi de martirologiul hieronymian la 20 şi 21 Dech. (AA. SS. Brel. Noembr II. 1) unde ni se spune că mucenicul Iulius a pătimit *in civitate Gildoba*, care era oraş ai Traciei. Dar pentru localizare nu ne ajută de loc.

'Αξίοπα (149,9). Este mai presus de îndoială că forma din textul actual este provenită printr'o eroare paleografică din 'Αξιόπολι·. Am arătat în prima parte a acestui studiu că vorba πόλις, ca şi derivatele sale πολίτης şi πολιτεία, se prescurtau foarte des; una din prescurtări era Π. Prin urmare, în scrierea majusculă vorba 'Αξιόπολις s'ar fi scris ΑΞΙΟΠ. Confuziunea între Λ şi Α fiind foarte frecventă, oricine vede că un copist ignorant a putut rezolva prescurtarea în 'Αξίοπα. Ceia ce-l putea întări în această greşală este faptul că oraşul imediat premergător se numeşte la Procop Ζάλδαπα, încât copistul şi-a închipuit că şi aici avem aceiaş finală—πα.

Cât pentru localizarea cetăţei şi identitatea ei cu "Αγιος Κύριλλος am vorbit mai sus.

Καρσώ (149 10) formă de abl. sing. dela un nominatio Carsum, identic cu Carso

1). Περὶ τὴν Νέαν πόλιν are ed. Bonn. Dar manuscriptele pare că au τό μέα, iar Theophanes τομέαν cu variantele Τομαῖαν, τὸ μέαν de unde de Boor cu drept cuvânt a conjecturat Τομέα, o formă neregulată de acuz. sg. dela nominativul Τόμις Rezultă deci că Martinos urmărind pe Avari a venit până aproape de Tomi.

2). Ed. Bonn, p. 271, sqq

3). O eroare paleografică la fel am semnalat mai sus la Gegraf. Raven. care ne dă forma Pistis în loc de Pristis pentru acelaş oraş.

din Itin. Anton., Carsio din Tab. Peuting. La Geogr. Raven. avem forma Carsion, la Ptolem. forma de acuz. sing. Καρσούμ (= Carsum), la Hierokl. Κάρσος, iar Not. Dign. Carso. Castelul era situat la localitatea dunăreană de azi Hârşova, în care trebue să admitem nu o derivare directă din numele latin, ci mai degrabă o contaminare între forma latină Carsum sau Carsium şi numele slav Chrъsъ. [1])

Γρατίανα (149,11). După izvoarele vechi erau două localităţi cu acest nume: una în Moesia Superior pe lângă Sirmium, de care ne vorbeşte Hierokles, Procop [2]) şi Notitia Dign. [3]) cea de adoua în Scitia, pomenită de Procop şi în Notit. Dign. [4]) Dacă ţinem samă de faptul că acest din urmă izvor citează localităţile dunărene din Dobrogea în ordinea următoare: Flaviana, Axiopolis, Carsum, Troesmis, Dinigothia, Noviodumun, Salsovia, Gratiana, şi că această ordine este tocmai acea după care sunt înşirate toate aceste castele dealungul Dunării, atunci este foarte probabil că Gratiana se află spre E. sau SE. de Salsovia fie dealungul braţului Sf. Gheorghe, poate pela Morughiol, în lungul Dunăvăţului, fără să pot preciza mai de aproape unde anume era situată. [5])

Ἀργαμώ (149,13) şi cu dubletul său Ἐργαμία (149,23), era o localitate destul de importantă, situată pe malul lacului Razelm şi ale cărei hotare se învecinau cu ale Histriei. Forma corectă este Argamum, iar Procop ne o citează, ca şi multe altele în ablat. sing. Inscripţiunea găsită şi publicată de d-l Pârvan [6]) prin care se stabilesc hotarele Histriei, fixează dela început aceste hotare astfel: Fines Histrianorum hos esse con[stitui ostium ? Pe[ucem lacum Halmyridem a do[minio civitatis ?] Argamensium. Din expunerea foarte luminoasă a d-lui Pârvan rezultă că Argamum era situat pe malul lacului Halmyris (Raselm), poate pela satul de azi Jurilofca.

Τζάλκλες (149, 15) ar putea fi, după d-l Pârvan [7]) identic cu Salices al lui Ammian şi al Itin. Antonin, fără să i se poată preciza exact situaţiunea.

Τόμις (149, 17) renumita metropolă a Pontului numită apoi κωνσταντιανά, este prea bine cunoscută spre a insista asupra-i.

Κρέας (149, 18). Ţinând seamă că în scrierea tachigrafică silaba -αν, fie la finele, fie la mijlocul verbelor, se prescurta foarte des prin semnul 6, care se putea uşor confunda de un copist negligent cu accentul ascuţit, ori se putea considera drept o trăsătură parasitară, aş fi dispus să văd aici o greşală pentru κρ(αν έας, vechea numire bizantină a localităţii de azi Ekrene [8]).

Pentru ca această monografie asupra toponimiei balcanice din Procop să fie într'adevăr complectă, am crezut necesar să cercetez şi acele numiri geografice din peninsula balcanică, pe care istoricul bizantin le pomeneşte în celelalte scrieri ale sale. Le voiu înşira, pentru uşurinţă, în ordine alfabetică, lăsând fireşte la o parte pe acelea întâlnite în cartea IV din *de aedificiis*.

Ἀγχίαλος (bell. VIII 23, 31). După ce Goţii au cucerit insula Corfu, au trecut pe

1). Cf. Jireček, Gesch. d. Bulg. p. 102; Patsch. Carsium in Wissowa; Miller, Itin. Rom. 503, Pârvan,Dascoveski, p. 12 sqq: Numele, sub forma Carsio, se găseşte şi într'o inscripţie găsită la Silistra, CIL III No. 12456.

2) Bell. Goth. I, 3.

3). XXXVIII, 1.

4). XXXVI. 1.

5). Cf. şi Patsch, în Wissowa s Gratiana.

6) Histria IV p. 31 sqq.

7) Idem p 51.

8). Cf. Jireček AEM X 129; Act. Patr. Constpl. I 75; 528; Popa-Lisseanu, Cetăţi p, 13 sqq. Identificarea cu Balčik, propusă de Kanitz este greşită.

continent (sau în Epir? εἰς τὴν ἤπειρον zice textul, ceia ce se poate scrie şi "Ἤπειρον) şi au devastat localităţile de pe lângă Dodona. în special Nicopole şi Anchialos. O familie de manuscripte au însă varianta 'Αγχίσιν, pe care Haury o crede greşită, deşi chiar textul procopian ne dă imediat etimologia numelui, spunându-ne că se trage dela Anchises, tatăl lui Enea. Prin urmare chiar contextul ne garantează ca mai bună varianta Anchisis. Despre un oraş Anchialos în Epir nu ştim nimic. Dela Dionis. Halicarn aflăm că pornind dela Buthrotos pe coastă în jos se întâlnia localitatea numită *portul lui Anchise*, care pe vremea lui Dionisie avea un nume mai puţin limpede [1]). Din aceste vorbe rezultă că λιμὴν 'Αγχίσις care după nume este identic cu 'Αγχίσις din Procop, era localitatea numită în vechime *Ondresmos*, mai târziu *Anchiasmos*, azi Santi Quaranta (ἅγιοι Σαράντα), după o biserică bizantină din apropiere, [2]). Urmează deci că şi în textul lui Procop trebue să facem această corectură, înlocuind pe 'Αγχίαλον cu 'Αγχίσιν.

'Ανάπλους (aed. I 5 1; 8. 2; 6; 17) localitate bine cunoscută pe malul european al Bosforului, nu departe de Constantinopol, azi Arnant-Kjöj. [3])

"Απρων τὴν Θρᾳκῶν πόλιν (bell. VIII 27, 8). Oraşul Απρι din Tracia ne este citat, sub forma Apris de Tab. Peuting şi Itiner. Anton., civitas Apris în Itin. Hierosol., Apri la Geogr. Raven., apoi la diferiţi scriitori şi pe inscripţiuni; era situat pe drumul mare Enos-Constantinopol, la localitatea de azi Ainadžik [4]).

"Αργος din Grecia este incidental pomenit (bell. V 15, 8).

'Αστική (bell. VII 40, 43). Cum rezultă din text, era o regiune a Traciei, prin împrejurimile Adrianopolei.

Βοῦρνος (Βοῦρνον ?). Goţii fiind bătuţi la Scardona se retrag în oraşul Burnum (ἐς Βοῦρνον πόλιν: bell. V 16, 13; 15) Această localitate citată şi în Tab. Peuting. (Burno) şi în diferiţi scriitori se află spre Nord de Scardona la locul de azi Archi Romani [5]).

Γρατιανή (Γρατιανά? , Goţii, luptând cu Gepizii din jurul Sirmiului, au prădat Gratiana situată la extremitatea Illyricului [6]). Despre această Gratiana, care nu trebue confundată cu cea din Scythia minor, ne mai vorbesc Hierokles şi Notit. Dign. [7]). Dacă spusele lui Procop sunt exacte, atunci probabil că oraşul trebue căutat dealungul Savei, între Sirmium şi Singidunum.

Δωδώνη (bell. VIII 22, 31) vechiul oraş thespiotic renumit prin oracolul lui Zeus, situat nu departe de lacul Ianina, la piciorul muntelui Olytsika, cum au dovedit desgropările lui Carapanos [8]).

Ἐπίδαμνος. Numirea aceasta se găseşte de multe ori la Procop (bell. V 2, 24, 26, 28. V 7, 27; 15, 24, etc.). In două rânduri istoricul bizantin ne spune că oraşul se numia în timpul său Δυρράχιον (bell. III 1, 16; 11. 8). E probabil că ambele numiri sunt vechi, una greacă, cealaltă tracă, şi că din epoca romană încoace a predomnit cea de a doua. Despre acest oraş am vorbit mai sus [9]).

'Επίδαυρος (bell. V 7, 28). Numele este Epidaurum, cu variantele Epitaurum şi Epidaurus. Prima menţiune este din anul 47 a. C.: oraşul trăeşte, ca port însemnat, până

1). Archeol. I 51: 'Εκ δὲ Βουθρωτοῦ παρὰ γῆν κομισθέντες ἄχρι λιμένος 'Αγχίσου μὲν τότε ὀνομασθέντος, νῦν δὲ ἀσαφεστέρον ἔχοντος ὀνόματος
2). Bursian I, p. 16
3). Cf. B. Z. 8, 717; 12, 485-6.
4). Miller, IR 526.
5). Miller I R. 465; Pichler, Austria Romana p. 127.
6) Bell. V 3, 15.
7). V. mai sns p. 80.
8). Cf. articolul lui Kern, în Wissowa s. v.
9). Pag.

la anul 600, când cu potopul • avaro-slav. Azi Ragusa Vechia. Izvoare pentru istoria oraşului sunt foarte numeroase [1])

Εὖρος (bell. VII 38, 1). Sclavenii trec Dunărea şi fluviul Euros şi pustiesc Tracia şi Illyricul. Este evident că Εὖρος nu-i decât o variantă ortografică pentru Ἕβρος, azi Mariţa.

Θεσσαλονίκη citată de mai multe ori este prea bine cunoscută, spre a mai insista asupră-i.

Καινούπολις (III 13. 8). Belisarie. venind cu flota dela Abydos, se opreşte la localitatea Ταίναρον, care se numia acum καινούπολις Se ştie că Ταίναρον era numele vechiu al capului Matapan; prin apropiere se afla, pe coasta orientală a peninsulei, şi un oraş vechiu Ταίναρον, pe când pe coasta occidentală a aceleiaş peninsule era situat oraşul καινέπολις cunoscut din antichitate [2]). Probabil că Procop a făcut aici confuziune între cele două localităţi.

Κορώνεια (bell. VIII 25, 17). Din context chiar rezultă că este vorba despre Coronea din Beotia [3]).

Λαυρεάτη (bell. VII 35, 26; 28). Goţii, sub comanda lui Induif, pradă întâi Μουίκουρος, localitate maritimă a Dalmaţiei, aproape de Salona, şi apoi ocupă un alt castel din apropiere, tot maritim, pe care Romanii îl numesc Laureata. Pichler [4]) aşază această localitate pe drumul interior, între Novae şi Narona, pe când din Procop se vede bine că era aşezat pe ma'ul mării, probabil pela localitatea de azi Igrane.

Λέχαιον (bell. V 15, 17) este vechiul port al Corintului, aşezat în fundul golfului corintiac. [5])

Λύχνιδος (Λύχνιδον τῇ ἐν Ἠπειρώταις: anecd. 18, 42) este bine cunoscutul oraş vechiu, situat pe malul lacului Ohrida, citat de Tabul. Peuting şi Itin. Anton. sub forma Lignido, civitas Cledo în Itin. Hierosol, Lychnidus la autori, ἀπὸ λυχνίδου pe inscripţiuni (CIL III 711 şi 712, aceasta din urmă găsită chiar la Ohrida), în Evul Mediu Ἀχρίς azi Ohrida [6]).

Μαλέας (bell. III 13,5) este promontoriul bine cnnoscut din Sudul Greciei.

Μέγαρα (bell. III, 1,17) vechiul oraş al Megaridei, care dăinueşte până azi cu acelaş nume. [7])

Μεθώνη (bell. III 13,9; 18; 21) Haury, în Indice, spune că Μεθώνη era un oraş al Thessaliei. Există într'adevăr o Μεθώνη în Thessalia, [8]) dar nu despre aceasta poate fi vorba aici. Procop spune lămurit că Belisarie, cu flota sa, plecând dela Abydos se opreşte întâi la Καινούπολις (v. mai sus) apoi la Μεθώνη, de aci la Ζάκυνθος, în urmă străbate marea şi ajunge în Sicilia. Este evident că Μεθώνη din acest pasagiu se găsia undevà pe coasta meridională a Peloponesului, pe parcursul dela Matapan până la Zante, ceia ce exclude orice apropiere între ea şi Μεθώνη din Thessalia. Oraşul nostru se identifică minunat cu vechiul Μοθώνη sau Μεθώνη dela extremitatea peninsulei messenice, Mothone din Tabul. Peuting. azi Modon. [9])

---

1). Cf. în special art. lui Patsch, Epidaurum în Wissowa.
2). Cf. Bursian II 112; 150—15
3). Cf. Bursian I 235.
4). Austria romana p. 159 şi harta.
5). Bursian II, 18.
6). Miller, IR 520.
7) Bursian I, 373.
8) Bursian I, 102.
9) Cf. Bursian II, 174; Miller IR p. 582.

Μούϊκορος (—ον ? bell. VII 35.25), port dalmatin, aproape de Salona, probabil azi Makarska, unde s'au găsit multe urme şi inscripţiuni.

Ναύπακτος (bell. VIII 25,17) vechiul oraş situat la intrarea golfului corintiac, durând până azi cu acelaş urme (ital. Lepanto). [1])

Πάτραι (bell. VIII 25,17) port foarte însemnat în Achaia, dăinueşte până azi cu acelaş nume. [2])

Πρέβαλις (bell. V 15,25). Toate manuscriptele au aici lectura Πρέκαλος, admisă de Haury în text. In prima parte a acestui studiu am dovedit însă că este vorba despre Provincia Praevalitana, şi că trebue negreşit să cercetăm aici Πρέβαλις în loc de Πρέκαλις, explicabilă prin confuziunea foarte frecventă în scrierea minusculă între κ şi β.

Σάλωνες, oraş dalmatin citat foarte des de Procop. Era capitala Dalmaţiei, citat în Itinerarii, autori şi foarte multe inscripţiuni, păstrat până azi cu numele Salona [3]).

Σίρμιον citat de mai multe ori în Procop (bell. III 2, 6 ; V 3, 15, VII 33, 8 etc.) este oraşul Sirmium, din Syrmia, aşezat pe malul stâng al Savei, foarte bine cunoscut din autori şi itinerarii. Mai târziu, după biserica locală foarte importantă a Sf. Dumitru, s'a numit civitas S. Demetrii [4]), de unde apoi a eşit numele modern Dmitrovica, azi Mitrovica (Mitrovitza).

Σκάρδων. In textul procopian din ediţia Haury acest nume se întâlneşte în trei locuri.

In primul pasagiu se spune că Goţii fugind din Salona, de teama armatei bizantine, tăbărăsc în câmpia dintre Salona şi Scardona (μεταξὺ Σαλώνων τε καὶ Σκάρδωνος) Este însă de observat că din cele două familii de manuscripte, în care ni s'a transmis textul, una are lectura Σάλώνων τε καὶ Κρότωνος, pe când cea de a doua oferă Σαλώνων καὶ Κρέτωνος. Prin urmare, nici un manuscript nu are Σκάρδωνος, care este o simplă corectură a lui Maltretus, admisă apoi de toţi editorii până azi, inclusiv Comparetti şi Haury. Totuşi distanţa dela Κρόμωνος sau Κρέτωνος până la κάρδωνος este paleograficeşte prea mare, spre a admite conjectura lui Maltretus fără discuţie. Ştim însă din Tabul. Peuting. că la N de Salona, deci tocmai pe linia de retragere a Goţilor, se afla localitatea *Promona*, situată pe la satul de azi Teplju, lângă Drniš—muntele din apropiere se numeşte şi astăzi Promina [5]). Oricine vede că varianta Κρέμωνος, provenită prin confuzia dintre K şi Π, ascunde în sine lectura cea corectă Πρέμωνος, pe care trebue să o introducem în text, în loc de Σκάρδωνος.

Intr'un al doilea pasagiu (bell. VIII 23. 8-9) istoricul bizantin ne povesteşte că Ioannes, plecând cu flota din Salona, ajunge la Scardona, de aci traversează marea, până la continentul opus (adică până în Italia) şi se duce să scape oraşul Ancona de asediul Goţilor. Vorbele care ne interesează sunt : ἄρας ἐκ Σαλώνων τῷ Σκάρδωνι προσέσχεν. Totuşi şi aci este de observat că într'una din cele două familii de manuscripte lipseşte cu totul numele localităţii, iar în cea de a doua avem τῷ Ἀγκῶνι προσέσχεν—s'a oprit la Ancona. După cele spuse însă mai sus, este aici o eroare evidentă, neputând fi vorba de Ancona, ci de un alt port dalmatin. Fiecare editor a propus câte o conjectură spre a vindeca eroarea ; acela care nimereşte însă adevărul este cu siguranţă a lui Comparetti, care plecând dela ΑΓΚΩΝΙ, printr'o foarte uşoară corectură a 2 litere, ajunge la ΑΙΝΩΝΙ=Enona azi Nona în Dalmaţia.

1) Bursian I, 147.
2), Busiau II, 324 sqq.
3). Miller, IR 466.
4). Jireček, Christl. Element. p. 4 şi 93 sqq.
5). Cf. Miller, IR p. 465. Promona ne mai este citat de Geogr. Raven. şi de Strabo (Πρώμων).

Al treilea pasagiu (bell. V 16,13), prin consensul tuturor manuscriptelor ne vorbeşte de oraşul Scardona, capitala Liburniei, cunoscut dintr'o serie de izvoare, Tabul Peuting. Geogr. Raven., Ptolomeu, şi din inscripţiuni [1]), azi Scardona în acelaş loc ca şi în vechime [2]).

Σκάρφεια (bell. VIII 23, 9) este oraş vechiu Σκάρφη şi Σκάρφεια în Beoţia, nu departe de golful maliac [3]).

Ταίναρον este numele vechiu al capului Matapan; cf. cele spuse mai sus la Καινούπολις.

Τζουρουλός, τὸ ἐν Θρᾴκῃ φρούριον (bell. VII 38, 5) este un oraş bine cunoscut dintr'o sumă de izvoare: în Tabul. Peut. Syrallo, la Geogr. Raven. Surallon, în Itin. Anton. Tirallo şi Izirallo în Itin. Hierosol Tomirollo, apoi Tzurulus şi Zurulus la o samă de scriitori, azi čorlu. [4]).

Τούρρις (bell. VII 14, 32) a fost un oraş clădit de Traian pe stânga Dunării, în câmpia Munteniei, fără să-i putem fixa locul. De obicei se crede că ar fi fost pela Turnu Măgurele, fără a se putea produce vre-un argument.

χαιρώνεια (bell. VIII 25, 17) este vechiul şi binecunoscutul oraş din Beoţia [5]).

P.S. Am publicat integral studiul răposatului profesor C. Litzica, graţie bunei voinţi a D-nei Constanţa C. Litzica, care ne-a pus la dispoziţie manuscriptul, scris cu însăşi mâna autorului. Ne îndeplinim o pioasă amintire despre persoana harnicului şi iscusitului tălmăcitor al textelor bizantine, punând la îndămâna cetitorilor buletinului Ion Neculce, acest studiu, care vorbeşte de lumea Romană din suta VI după Hristos, pecând viaţa romană trăia întreagă în cetăţile sale pe îmbe laturile Dunării.

Direcţiunea

1) In special CIL III No. 2802, 2810.
2) Miller, I R, 475.
3). Bursian I, 188—9.
4). Miller, I R 539.
5). Bursian I 205 sq.

Satele Ruscanii (Buznea) şi Găneştii, cu trupurile lor, Câcăceştii şi Moiceştii, din judeţul Iaşi

(SCHIŢĂ ISTORICĂ

§ 1. *Privire generală. Satul Buznea,* La miazăzi de Târgul Frumos, cale de 1 km. şi jumătate, e satul Buznea, aşezat pe dealul Beciului şi pârăul Lupului[1]. Din punct de vedere administrativ, împreună cu satele Găneşti, Dădeşti şi Jora, formează comuna Buznea. Satul Buznea, singur, are 114 case, 112 gospodării, cu 421 de suflete, din care 212 bărbaţi şi 209 femei[2]).

Satul de azi e format din 2 trupuri deosebite: Ruscanii, spre Târgul Frumos iar în fund, spre miazăzi, până în Dealul Mare, Câcăceştii.

Se megieşeşte, spre răsărit, cu Prigorenii şi Găneştii, spre miază noapte, cu Târgul Frumos şi Jora[3]), spre apus, cu Strunga, din j d. Roman şi Criveştii, iar spre miază zi, cu satele, din jud. Roman, Hăbăşeştii, Brătuleştii şi Fedeleşenii. Dacă ne punem, din punct de vedere istoric, satele şi moşiile înconjurătoare erau: la răsărit, seliştea Prigorenii[4]), Popişcanii, Moiceştii şi Găneştii, — spre miază noapte, Târgul Frumos şi Plotuneştii, spre apus, Criveştii şi Găurenii, sub Strungă, din ţin. Romanului,[5]) iar spre miazăzi, tot în ţinutul Romanului, satul „Hăbăşăşti cari sau chiemat mai demult Sârbii în ţinutul Romanului"[6]), apoi Brătuleştii şi Fedeleşenii[7]).

Satul Găneşti. Dacă din Buznea mergi spre miază zi, cale de vreo 2 km, ajungi în Găneşti, aşezat pe valea Velniţei. Are 175 de case (22 nelocuite), 164 de gospodării, cu 678 de locuitori, din care 327 bărbaţi şi 351 femei.[8])

Satul de azi e format din 2 trupuri deosebite: Moiceştii, spre miază noapte, şi Găneştii, spre miază zi.

---

1). Vezi Dicţ. geografic al jud. Iaşi şi Harta Statului major, planşa Târgu Frumos.

2). Dicţ. stat. al României, recensemântul din 1912, Buc. 1914, I, 474.

3). Acesta e satul, numit din vechi, Muntenii.

4). Vezi Satul Prigoreni, în bul. Ion Neculce, fasc. 5 (1925) 43, 45.

5). Acestea şi altele de pe aici sate ale lui Giurgiu şi Coste Stravici, de sub Alexandru cel Bun. Cp. în special, doc. din 7053 (1545), Aprilie 4, în Ghibănescu, Surete I, 380.

6) In un regest de doc. 7226 (1718), Ghenar 11, la Arh. stat. Iaşi, tr. 1765, op. 2014, No. 19 fila 70 (moşiea Prăjeştilor).

7). Aceste au fost satele lui Bratul Viteazul (= Bratul Stravici, de sub Alexandru cel Bun. Vezi: Satul Goeşti în bul. Ion Neculce. fasc. 3 (1923), pg. 34—35.

8) Vezi Dicţ stat. cit. I, 474. Asemenea Dicţ. geogr. al jud Iaşi şi Harta Stat, major, planşa Târgul Frumos.

Se megieşeşte cu satele următoare: la răsărit cu Cristeştii, la miază noapte şi apus cu Buznea, iar spre miază zi cu Hăndreşiii, Fedeleşenii şi Brătuleştii din jud. Roman.

Din punct de vedere istoric, satele şi moşiile înconjurătoare erau: la răsărit, Popişcanii, [1]) Coşeştii [2]) şi Cristeştii [3]), la miază noapte, Târgul Frumos, iar după 1708, Ruscanii [4]), la apus, Ruscanii şi Căcăceştii, iar la m. zi, peste dealul Mare, în ţinutul Romanului, satul Hăndreştii, Fedeleşenii şi Brătuleştii.

Mai la vale, voi urmări deosebit aceste două sate; deoparte Ruscanii cu Căcăceştii (Buznea) şi de altă parte Găneştii cu Moiceştii, pentrucă şi trecutul lor e aparte.

§. 2 *Satul Ruscanii (Buznea) şi Căcăceştii.*

In veacul al XV-lea. Numele „Buznea" nu-l găsesc pomenit, decât din 1732 (vezi sub acest an); cel de Căcăceşti, la începutul sec. XVII-lea, [5]) cel de Ruscani, în sec. XV-lea.

Satul Ruscani este, fără nici o îndoială, mai vechiu decât Ştefan cel Mare. Numele ne ar arătă o colonie de Ruşi, aici în latura Târgului Frumos [6]). Poate numele întemeietorului să fie un Rusco sau un Ruscan [7]).

Numele satului Căcăceşti vine delaun: Căcâce, Căcăča. şi el poate fi chiar de la începuturile veacului al XV-lea, dacă nu şi mai vechiu [8]).

Prima oară, când aflu, documentar, pomenit satul R u s c a n i e anul 6974,

---

1) Satul Popişcanii e satul lui Popâčca, şi e pomenit, începând cu doc. 6974 (1466) Dec. 8, I. Bogdan, DŞt. I, 114 In 1803 (Uricariul VIII, 332) şi Catagrafia Cârligăturii pe 1820 e arătat ca fiind moşia Mănăstirii Doljăşti; în Catagrafia din 1831 se numeşte Draga (vezi Catagrafiile 1820 şi 1831 la Arhivele Statului din Iaşi). Numele de „Draga" este şi azi.

2) Satul Coşeştii e pomenit încă din 6975 (1467), Ghen. 1, I. Bogdan, DŞt. I, 117 şi N. Iorga, Studii V, 73.

3) Acesta e satul lui Cozma Şarpe postelnicul. Cp. N. Iorga, Studii VI, 74, 75, doc. 7025 (1517) Dec. 8 şi 7062 (1554) Mart. 20. A fost al Măn. Pobratei şi a lui Miron Costin,

4) Vezi mai jos sub Ruscani, 1796, Iuni 29.

5) Că satul e mult mai vechiu, ni se dovedeşte prin aceia că în 7178 (1670), Dec. 2, Miron Costin vornicul cumpără, în satul Cristeşti din apropiere (1-2 km.) părţi de moşie dela Pintilie şi surorile sale Porhira şi Alecsandra, feciori lui Constantin, nepot lui Toader Usnă, strănepot lui *Vasilie Căcăcescul* şi cu verii lor Hilotie şi Maltina, ficiori lui Ionaşco, iar strănepot lui Vasile (deci scoborîtor din Căcâce, sau venit din satul Căcăceşti), V. A. Ureche, Miron Costin I, 120, 1.1.

6) Pentru asemenea colonizări, cp. de ex. Ghib. Isp. I, 1, 175, doc. 7096 (1588) Ghenar 3: Petru Vv. Mold. dă lui Şiptilici „o selişte de loc, pustie.. să fie slobod să-şi poată strânge oricâţi oameni străini: Ruşi ori Serbi ori Greci, în satul de la Fântâna dela Caplena". Alte asemenea colonizări, N. Iorga, Studii V, 5 (1588), Hasdeu, Arh. ist. I, 1, 117 (1603) etc.

7) Cp. Arh. ist. I, 1, 102, doc. 6961 (1453), Ghen, 26: Alexandru Vvd. întăreşte măn. Pobrata, între altele, şi un hotar [din ţin Neamţului]: „ apoi în sus la marele Neamţ... la gura pârăului, între poiana lui Ureacle şi a lui Rusco (межи полѣнкї оурѣклека и рѹскока)". Pentru numele „Rusca", cp. Bogdan DSt II, 34, 35, 36, 151, 249. Asemenea „satul Rusciorii, pe Siret", doc. de la Ştefăniţă, Uricariul XIV, 106, DSt II, 250. Sate cu numele de Ruşi, Ruseni, vezi DŞt. II, 576 şi Dict. stat. (citat), II, 1176.

8) Un „Gavril Căcâcea" în 1622, Gh. Ghibănescu, Fereşti (Surete XVI), 41.

Pentru sate cu numele „Căcăceni" încă de sub Alexandru cel Bun, vezi DŞt. I, 66,—67 în doc. 1462, Dec. 3 Căcăčanii (dela Neamţ) au fost sub Alexandru cel Bun ai marelui boier Drăgoi. Ibid. II, 126. Marele boer Drăgoi apare în divan încă din 1387 (Uricariul XVIII, 453, 458), în 1392, Mart 30 şi ultima oară în 1393, Noem. 18 (Arh. ist. I. 1, 19 şi Rev. ist., arh. şi fil, anul VII, 367—368). El trăeşte însă şi sub. Alexandru cel Bun, deşi nu-l găsesc în divan, sub acest domn. Cp. şi Ghib. Surete

(1466), Dec. 8. Cu ocazia vânzării unui loç pustiu, la Cârligătură, se pomenește că el vine „între Popăčcani și între Ruscani și între Gănești“ [1]). Asemenea în doc. din 6975, Ghen 1 : „o cumpărătură ..între Gănești și între Ruscani și între Coșești“ [2]) (Vezi mai jos Moicești, sub acești ani). Din nenorocire, nu am alte lămuriri, asupra stăpânilor și chiar știrile de altă natură lipsesc. Ceiace se știe sigur, aproape, dar din documente de mai târziu, este că Ștefan Vodă cel Mare a alipit, poate cumpărându-l, acest sat de hotarul domnesc al Târgului Frumos, cum a făcut și cu alte sate, de prin prejurul târgului : cu Prigorenii, Avrămeștii și Dădestii [3]) In prima jumătate a sec. XVII-le el este arătat ca seliște domnească, ascultând de ocolul Târgului Frumos și hotarul lui se putea vedea precis în uricul Târgului, de Ștefan Vodă.

Istoricul acestor sate, înglobate în hotarul târgurilor domnești, este întunecat, chiar prin aceasta. Deîndată ce Domnii, în sec XVII, încep cu daniile domnești, din hotarele Târgului Frumos, încep și știrile despre străvechile sate. In cazul de față, așa e cu Prigorenii, Avrămenii, cu Dădeștii și tot așa și cu Ruscanii.

§ 3. In sec. XVII-lea.

Radul Voevodul Moldovii (1616—1619, 1623—1626) dăruiește lui Tănasie dvornic de gloată seliștea Ruscanii. Acest lucru îl aflăm din cartea de judecată, din 7143 (1635), Iunie 28, [4]) prin care Vasilie Vvd arată că a venit „boerul nostru Tănasie dvornic de gloată și s'a pârît de față... cu călugării de la sfânta mănăstire dela Hangu., spunând Tănasie dvornic că i-a dat și l-a miluit Radul Voevod cu o seliște, anume *Ruscanii*, ce a fost dreaptă domnească ascultătoare de ocolul Târgului Frumos și ajunge hotarul acelei seliști în hotarul călugărilor de la Hangu [5]), ce l-a făcut Miron Bârnovschi Vvd. la Târgul Frumos acest heleșteu, cu mori și l-a dat acestei mănăstiri. Dar întrun vad ce este întrun pârău, ce se numește Plotunița și din jos de acest heleșteu iarăși are Tănasie dvornic o altă seliște anume Avrămeștii [6]), danie și miluire de la Alexandru Vvd. fiul lui Radul Vvd. și de la Moiseiu Vvd. și voia să se întindă cu aceste două seliște în acest heleșteu“. Domnul le află județ, „dacă se întinde hotarul Ruscanilor (рѹсканим) în acest heleșteu la pârăul Plotoniței, cât se întinde în apă, atâta să ție Tănasie dvornic cu călugării, dar numai cu hotarul Ruscanilor, pentrucă a fost mai dinainte dania lui Tănasie dvornic, decât acest heleșteu, pe care l-a făcut Miron Bârnoschi Vvd și l-a dat acestei mănăstiri; dar cu hotarul Avrămeștilor să nu aibă nici o treabă în acest heleșteu, pentru că i l-a dat lui Alexandru Vvd.... mai pe urmă, după ce a făcut Bârnovschi Voevod acest heleșteu.“ Domnul alege pe boerii Răcoviță Cehan al 2-lea log. și Gheorghie Roșca vist. și Neaniul dvornic și Borâleanul uricar și-i trimite acolo să vadă cu oameni buni și bătrâni și megieși de prin prejur „pe unde vor afla cu acești oameni buni, că este hotarul acestei seliști Ruscanii și pe unde

---

IV, 290 și Isp III, 2, 29 (pentru Căcăcenii, dela „Neamț“); pentru Căcăcenii de la Dorohoi, vezi Ghib. Surete XII, 13, 14, 24, 26 etc. ; pentru cei din Suceava, Bul. com. istorice I 233. Pentru asemenea numiri de sate, mai cp, satul Căcărăzeni (com. Dumești, jud. Iași, pe Bahlui, în fața gării Cucuteni . care e vechiul sat *Nămisnicii* pe Bahlui, cumpărat la 1487, Mart 8, de Giurgiu Căcăradză și femeia lui Fedca, DȘt. I, 301—2.

1) DȘt I 114 5.

2) Ibid. 117 și N. Iorga, Studii VI, 73

3) Vezi satul Prigorenii, în bul. Ion Neculce, fasc. 5 (1925) și Ghib. Isp. I, 2, 80, 85, 209, etc. Cp. și DȘt. I, 476-85 (hotarul târgului Vasluiu), II, 62 64 (hotarul târgului Bârlad).

4) Ghib. Sur. III, 274—276.

5) Iazul de la Prigoreni. cf. Satul Prigoreni, cit.

6) Ibid

lovește... Boerii... au ales 12 oameni buni și slugi domnești și preuți și diiaconi și voiau să le puie și brazde în cap, ca să spuie ei, cu sufletele lor, pe unde este hotarul acestei seliști și pe unde s'a hotărît în zilele Radului Vvd Dar acești oameni buni nu vroiră să iee brazda în cap, ci au spus drept, *că nu ajunge hotarul seliștei Ruscanilor în valea Plotonița,* [1]) *căci s'a aflat și uricul ce l-a avut Târgul Frumos, dela Ștefan Voevod bătrânul* [2]) și seliștea Plotonița în rădiu [= Prigorenii, și nu are de a face cu Plotuneștii, care erau în capătul de apus al Ruscanilor] cu valea ei nu a fost dată lui Tănasie dvornic nici de un domn și nu are nici o treabă cu Plotonița Și a rămas Tănasie dvornic dinaintea noastră și din toată legea, iar călugării de la mân. Hangu s'au îndreptat și și-au pus ferâie în visteria Domniei mele". Deci, din această ceartă pentru hotarul despre răsărit-miază noapte al Ruscanilor, reiese că ei nu ajungeau la heleșteul din Plotonița, dela Prigoreni [3].

Intre satul Ruscanilor și între Avrămești, [4]) amândouă ale lui Tănasie vornic era seliștea Prigorenilor „pe apa Plotonița, supt rediu", dată vornicului Neaniul, de Alexandru, fiul lui Radu Vodă și pe care o impresura Tănasie. Aceasta se vede din cartea de judecată a lui Vasile Vvd. din 7144 (1636. Noemb. 26 [5]). Tănasie zicea „că această seliște, Prigoreanii, pe Plotoniță, supt Readiu, este tot o seliște cu Avrămeștii." Se aduce înaintea Domnului uricul Târgului Frumos [dela Ștefan Vodă bătrânu] „și am cercetat și am aflat, în acest uric, această seliște deosebită de Avrămești, *între Ruscani* și între Avrămești, pe Plotonița." Domnul trimisese mai înainte, pe Gligorașco Ureche vel spătar și pe Gheorghe Roșca visternic, să cerceteze, la fața locului, cu oameni buni și bătrâni din Târgul Frumos și din locurile de prin prejur și acești doi aflaseră la fel lucrurile, și dă rămas pe Tănase dvornic, miluind pe Neaniul dvornic cu seliștea Prigorenii.

Foarte importantă e cercetarea făcută de cei doi boeri, cum se vede din doc. fără dată [7144 (1636) înainte de Noembrie] [6]); „Dăm știre Măriei tale că au venit vornicul Neaniul, cu cinstita cartea Măriei tali la noi, de scrie ca să socotim rândul unui hotar de sat, anume Prigorenii, pre Plotonița la read.. cum vornicul Tănasie cu doao sate au împresurat și satul lui, anume cu *Ruscanii* și cu Avrămeștii; noi să strângem oameni buni megiiași și târgoveți din Târgul Frumos, ca să aflăm *după uricul târgului* și acea seliște [Prigorenii] și săi facem și hotar...; am aflat pre Plotonița, *între Ruscani* și între Avrămești, unde sau aflat *loc de besericâ de piiatră și vatră de sat.*" [7]) Ei aleg și stâlpesc locul «acei seliști de pe Plotonița" [Prigoreni] *despre Ruscani* și despre Târgul Frumos, „cum au fost stâlpit și au fost ales vornicului Tănasie târgoveții". Se arată hotarul Prigorenilor *despre Ruscani* asfel: „de la un stâlp de piiatră, ce iaste lângă Plotonița, *aproape de besereca de piiatră unde au fostu,* decie dereptu la deal, la un stâlp de piiatră în fundul diialului, deciia la vale sau pus un stâlpu de piiatră, lângă o cărare, ce iaste în protiva Horpazului, [8]) până în

1) Pentru Plotonița, vezi Satul Prigoreni, cit., și aici, mai jos, la Gănești.
2) Nu se găsește azi.
3) Cred că e greșit rezumatul din Creșterea col. Acad. Rom. 1909, pg. 42: 7143 (1635) Iunie 28 (aceiași dată ca doc. de mai sus). Vasilie Vvd. dă măn. Hangu o seliște numită Ruscani, ea este de ocolul Târgului Frumos. (Traducere veche)
4) Acesta azi în hotarul Prigorenilor.
5) Ghib. Surete, III, 281, 282.
6) Ghib, Surete III, 169—171.
7) Deci urmele vechiului sat, din vremea lui Ștefan Vodă.
8) Vezi, Satul Prigoreni, Bul. Ion Neculce, fasc. 5 (1925), 46, unde arăt originea ungurească a Horpazului.

drumul Pârjolitei, ce merge acel drum în ˬos pe lângă matca văei Lupului, decie drumul în ğos până la un iaz bătrân, din capul iazului în ğos pe matca văei Lupului, până unde să împreună hotarul Popişcanilor, unde iaste un stâlpu de piiatră lângă matca Plotoniţei, deciia pre Plotoniţa în sus, iar până undei stâlpul lângă beseareca de piiatră". „Numai dintracel hotar ce au fostu stâlpit târgoveţii lui Tănasie vornicului, *despre Ruscani*, de aceasta dăm ştire măriei dumitale," Oamenii buni şi bătrâni sânt din Ciungeşti,[1]) Frăteani, Cudreşti, Bălţaţi şi Mădrâjaci, toate sate din apropiere.

Din doc. fără dată (probabil 1636, Aug. 13)[2]) se vede că Neaniul vornicul de gloată „nem tocmit noi de bună voia noastră cu fratele nostru, cu vornicul Tănasie pentru o sălişte.. Prigoreanii... să ţie vornicul Tănasie dispre Avrămeşti pân înnaintea Plotoniţii, iar eu (Neaniul) să ţiiu cu săliştea moa, iar până în matca Plotoniţii despre *hotarul Ruscanilor*, iar cu Prigoreanii nici o treabă să nu aibă, nici a treace peste Plotoniţi dispre hotarul Avrămeştilor, nici dumnealui să nu aibă treabă peste Plotoniţi dispre beseareaca de piatră."

Nu ştiu prin ce înprejurare vornicul Tănasie pierde satul Ruscanii.

Din doc. din 7151 (1643), fevr. 21) vedem mărturia lui Varlaam Mitropolitul de Suceavă, Toderaşco vel logf. Ureache vel dvornic de Ţara de jos, Toader Petriceaico vel dvornic de Ţara de sus, Vasile Banul vel şetrar, Racoviţ Cehan al 2-lea log. şi Neaniul dvornic de gloate „cum au venit înaintea noastră *Mărica, giupâneasa vornicului Tănasie* de ai ei bună voe şi au vândut giumătate de sat de Zăvoiani, ce sintu în ţinutul Sucevei pre apa *Molduvei*, (sic) cu loc de mori în Răčca şi în *Moldua*" (sic) cumnatului ei Gheorghe Roşca, ce au fost vistiiarnic, derept doao sute de lei bătuţi, „iară giupânǎsa Mărica au dat acei bani de şau răscumpărat *satul Ruscani de la Cârligătură*" [4]).

Cam în această vreme găsesc în documente şi satul Căcăceşti. In doc. din 7141 (1633). Noembrie 2, Alexandru Vodă Iliaş întăreşte lui Dumitru Buhuş treti logofat cele vreo 36 sate sau părţi de sate şi între ele şi „a treia parte a seliştei Plotuneştilor şi *jumătate de sat Căcăceşti* şi o bucată de pământ din hotarul Târgului Frumos" [5]). Probabil că această jumătate de sat o avea Dumitru Buhuş, prin cumpărătură şi el nu căuta de cât să-şi rotunziască şi întindă cât mai mult hotarele în aceste părţi, unde, mai ales, alăturea cu Căcăceştii spre apus, supt Strungă, avea părţi din Criveşti, Răvăcani, Găureni şi Hotceşti, sate de baştină, şi leagănul familiei Buhuşeştilor [6]) (mai jos, sub Găneşti).

In cealaltă jumătate de sat era stăpân, se vede, Vasile Banul, biv vornic. In doc c. 1633, 10 Fuvr. [7]), „Vasile Banul ce au fost vornicu" „am dăruit finului mieu, jupâ-

---

1) Surete III, 171, greşit: Ciureşti.

2) Ghib. Surete III, 245, 246.

3). Actele Muzeului Municipal, Iaşi. pl. IV (donaţia Drossu).

4). In Doc. Muz. Mun Iaşi, pl. IV, Cartea slavonă a Domnului Vasilie Vvd. din 7151 (1643) Mart 20, întăreşte cele de mai sus.

5). Ghib Surete II, 114-116. In Iorga, Studii VI, 77, greşit „Căcăreşti ; la fel Radu Rosetti, Pământul 246, notă.

6). Ibid 130-134. Vezi şi Harta statului major, planşa Târgul Frumos.

7). N. Iorga, Studii VI, 77-78. Documentul e mai vechiu însă de cât 1635. Vasile Banul ce au fost vornic de gloată e pomenit în 1630 Aug. 18. (Ghib. Surete, II, 142), în 1631, Nov. 1 (ibid. 152). In 1634, Aug. 14, era *vtori visternic* (Ghib. Isp. II, ₁, 87), asemenea 1637, Oct 29 (ibid. 125), 1637, Nov. 9 (ibid. 127), 1638 Febr. 4 (ibid 148); în 1644 Iuni 15 era vel medelnicer (ibid II, ₂, 63, 65), 1646, Oct. 20 ibid. 89), 1646, Oct, 22 (ibid. 90), etc. etc. ibid. III, 252. Asemenea N. Iorga, Studii VI, 552, V, 17, nota 3. Vasile Banul era fiul lui Pătraşco Banul de Cârligătură. Soţia lui Vasile Banul

nului Ion, fiul dumisale Lupului vornicul cel mare de Ţara de jos o prisacă cu doaodzeci de matce [la d. Iorga: maice] ce iaste în *hotarul Câcăceştilor* (ţin. Cârligăturii). „Noi i-am dăruit dumisale dintru prilejul nostru puţin, iar Dmndzeu să-i dăruiască dumisal(e) dintrunul să se facă o mie. Acest dar l-am dăruit dinnaintea mulţi boieri mari, carii s'au tâmplat la cinstita masa dumisal(e) vornicului, în trăg în Iaşi... Eu Ştefan Moimăscul am scris".

In 7171 (1663), 17 Dec. [1]), Ion Hăbăşescul biv părcălab vinde un loc de prisacă „în *hotarul Câcăceştilor*" (de la ţin. Cârligăturii) „danie de la nănaşul meu Banul vistiarnicul când m'au botezat", lui Neculai Buhuş, mare medelnicer, cu 20 de galbeni.

Pentru hotarul Câcăceştilor, despre Găneşti, aflăm date importante în hotarnica Găneştilor, din 7181 (1673), Noem. 23), făcută de Irimice vornic de poartă : [Hotarul Găneştilor şi a Moiceştilor] dispre apus dispre *hotorul Câcăceştilor* să începi din dealul mari [dinspre Hăndreşti] în sus *pe piscu la dealu lui Arvinte* pe muchea dealului lui Arvinte la vale, în fântână în *Răcea*, di la fântână di la Răcea în sus pe deal până la *Crăpături*, de acolo iarăşi în sus pe deal până la o movilă deasupra prisăcii lui *Tălmaciu* şi di la movilă la vali spre răsăritu şi pisti vale ci vine di la Răce la deal în movilă lângă *perii Ruscanilor* şi de acolo la vali pe din gos di iaz la deal la movilă în deal dispre *Orpaz* aşa au râdicat ei cu sufletile lor, cum pre larg arată hotarnica aćasta" [după Arh. stat. Iaşi]. Despre prisaca lui Talmaci [3]) aflăm ştiri

---

se numea Alexandra Sora lui, măritată cu Ştefan Moimăscul armaşul, era Irina O soră a lui Pătraşco Banul e Stanca şi amândoi sânt fiii lui Pânteleiu Banul cel Bătrân, ce avea case în Cucuteni, lângă Iaşi. Vezi Cr. col. Acad. Rom. 1908, doc. din 1622, Martie 13, 1629, Martie 7, 1631, Mai 22, 1634, Sept. 6, 1639, Sept. 18, 1640, Apr. 15, 1643, Nov. 1, 1650. Ian. 24, pag 62-68. Ei aveau moşie în Cogeşti. Brăileni, Bahlueni Căcărăzeni, Cucuteni, toate în ţin. Cârligăturii, nu departe de Iaşi.

Vornicul Lupu de ţara de jos e Lupu Hăbăşescu vornic, arătat ca mort în 7150 (1642), Mart 30,Ghib. Isp. II, 2, 21. Vezi şi N. Iorga, Stadii VI. 572. El e tatăl lui Ion Hăbăşescu (doc. 7128 (1620), Noemb. 20 în Ghib. Surete II, 229 230). Soţia Lupului Hăbăşescu vornic e Mărica Prăjescu, fiica lui Ştefan Prăjescu stolnic (cp. doc. din 7166 (1658) Iunie 12, în Ghib. Isp III, 1, 99 şi Arhiva soc. şt. şi lit. din Iaşi, anul XI. 432) Pentru vornicii de Ţara de jos, cu numele de Lupu, vezi Uricariul XVIII, 477, Ghib. Sur. II 161, 359 (între anii 1631-1632). Unul din ei e şi viitorul Domn al Moldovii, după April 1634, Vasile Lupu. Un Lupul vel vornic (în 1631, amândoi vornicii, de Ţara de sus şi de jos, se numeau Lupul). In 7135 (1627), Februarie 23, un Lupu vel Vornic avea pus zălog de către Vasile Roşca armaşul, satul Bărbeştii, de la Cârligătură (azi în hotarul Cristeştilor vecini cu Găneştii), V. A Ureche, Miron Costin I, 201.

1). Ibid. 84.

2) N. Iorga, Studii VI, 89. Cr. Col. Acad. Rom. 1910, 109 (Aici Nov. 21). Arh. stat. Iaşi, tr. 1357, opis 1543, dos. 163, fila 67 (vo) şi Condica de Anaforale 107 (1849), fila 139 (vo.

3). Acesta e Ionaşco Tălmaci păharnic mare, pomenit în 7178 (1670) Febr 2 (Ghib. Isp. III, 2, 103), 7178 (1670), Mart 22 (ibid 114), 7179 (1671) April 5 (ibid. 126). Avea o parte din moşia Dădeşti, lângă Târgul Frumos). In 7181 (1673) Febr. 22 (ibid. 143) se vorbeşte de răposatul Tălmaci, fost păharnic. Soţia lui Iftimiia trăia în 1673 (avea seliştea Tălpălăeşti, pe Moldova, ţin. Sucevei). El era fiul lui Vasile Mihăilescu Tălmaci şi al Soltanei [în 7139 (1631), Mart 11 (la Muzeul mun. Iaşi, pl. IV 13) şi 7148 (1640) Iulie 9, Ghib. Sur. III, 128].

Vasile Mihăilescu tălmaci era, probabil, un urmaş ai unuia din cei doi uricari, Mihailescu, ce se întâlnesc la sf. sec. XVI-le. Cp. Hurmuzachi XI, Regeste de doc interne, pg. 892, 1574 : Mihăilescul uricar ; ibid. 893, 1575, 15 Sept., 1576, 17 April : Cristea Mihăilescu uricar ; ibid 894, 1576, 9 Iulie : Intăritură pentru Crâstea fiul lui Gliga Mihailescul uricar. Aici, între martori, apare şi Mihăilescul uricar, ceia ce ne arată că erau 2 ; ibid. 1578 : Mihăilescul uricar; ibid. 896, 897, 1580—2: aici, Mihailescul

în mărturia din 7183 (1675), April 2 [1]: Miron Costin vel Dvornic de Ţara de jos arată că „au venit la noi Anghelachi şi Constantin de Popişcani cu cinstita cartea Măriei Sale.. să mergem să socotim cu oameni buni [2]), pentru un loc de prisacă, căci au ei gâlceavă cu Dnei Tălmăcioae Păhărniceasa, zicând Dnei jupâneasa Tălmăcioae că acel loc de prisacă este pe locul în hotarul *satului Ruscanilor*. Iar Anghelache şi Constantin au dat seamă că acel loc este pe hotarul lor a Popişcanilor". „Adus'au şi uricul Târgului Frumos, carele scrie în semne din movile în movili... Pentru care lucru arată că *Ruscanii au fost de ocolul Târgului Frumos*. Deci noi am socotit precum scrie uricul şi semne şi precum mărturisesc oamenii buni şi aşa am ales cu sufletele noastre, că acel loc de prisacă este pe hotarul satului Popişcanilor".

Aceiaşi neînţelegere se vede din Cartea Domnului Dumitru Cantacuzino, din 7183 (1675) Iulie 1 [3]): „Anghelache şi Constantin de Popişcani s'au jeluit pre jupâneasa reposatului Talmaci, pentru un loc de prisacă, din hotarul Popişcanilor, că este hotarul lor, iar Păhărniceasa că e pre *hotarul Ruscanilor*. Deci Domnia mea am trimis la... Miron Vornicul prelejindu-se la ţară, [2]) ca să socotească aceste otare..; Miron Vornicul... au adus o mărturie dela mâna dsale ce întracest chip scrie: nu este prisaca în *hotarul Ruscanilor*, ci pre al Popişcanilor". [Domnul o întăreşte Popişcanilor].

Cine era în acest timp stăpânul Ruscanilor nu ştiu, căci documente nu am.

§. 5. In sec. XVIII-lea.

In 7216 (1708) Fevr. era stăpân paharnicul Ion Sturza, cum aflu din acte de mai târziu [4]): Mihai Racoviţă Vvod milueşte pe Ion Sturza pah. cu o „parti di loc din ho-

---

apare ca fiul lui [Iuraşco] Vartic postelnicul, fiu, probabil, cu înţelesul de nepot Altfel, Vartic postelnicul nici n'ar fi putut avea însărcinarea de a hotărî pe „fiul meu", Mihăilescul, cum zice el, cu locuitorii de la Topliţa, din ţin Neamţ; ibid 897, 898, 900, 902, 904, doc. din 1580, 1582, 1586, 1589, 1592: Mihăilescul uricar şi Crâstea Mihăilescul uricar Cf. şi Uricariul XVIII 529, XXIII, 37; un Mihailescu, pârcălab de Neamţ, 1618, Gen 3', Ghibănescu Surete VIII, 255 Uricarii Mihailescu erau, probabil, de aproape înrudiţi cu Iuraşco Vartic postelnicul, pentru a cărui soţie, Vasilica şi fiii lor: Lupul Vartic armaş, Gavril Vartic şi Anisia (acesta căs. cu Ştefan Prăjescul, v. doc 1639 Apr 12, Surete. III, 148) vezi doc 1586, Mai 7, în Arh ist I, 1, 144, notă, 1586, Sept. 7, 1598, Fevr. 28, în Cr. col. Acad. Rom. 1908, 58, 59, Uricariul X, 113, N. Iorga, Studii VI 415 şi Nota 1; fratele lui Iuraşco Vartic postelnicul, Ionaşco Vartic, şi fiica acestuia Anghelina sânt îngropaţi în măn. Galata, v. doc. 1584, Sept. 11. în Arh. ist. I, 1, 144: Iuraşco şi Ionescu Vartic sânt fiii lui Petre Vartic, vornic şi apoi hatman şi portar de Suceavă, din vremea lui Petru Rareş, v. doc. 1598, Fevr. 28 Cr. col. Acad. Rom, 1908, 59; Petru Vartic este născut în vremea lui Stefan cel Mare, căci în vremea fiului acest ia, Bogdan Vvd., cumpără o prisacă, în Cârligătura. in hotarul satului Voroveşti, v doc. 7028 1520) Oct. 6, la D. Dan, Rădăuţi 154. Pentru Petre Vartic mai vezi Letop. ţării Moldovei până la Aron Vodă, ed. Giurescu, 157. El este tăiat de Ilie Rareş în Huşi, în 1548, Aprilie 7, ibid. 164. V. asemenea Uricariul XVIII, 491, N. Iorga, Inscripţii II, 291 şi acelaş Privilegiul din 1815 al Târgului Frumos, An. Ac Rom. t XXXIV, S II, Mem. secţ. ist. 35; soţia lui Petre Vartic se numea Stanca, v. doc. 1586, Sept. 7, în Cr. col. Acad. Rom. 1908, 58; Petre Vartic şi sora sa Vasca erau fiii lui Vartic Diacul, care avea moşie în Nejeşti, în Cârligătură, v. doc. 1529, Mart 5, în Cr. col. Acad. Rom. 1906, 94.

1). V. A Ureche, Miron Costin I, 149.
2). Miron Costin avea moşiea vecină Cristeştii
3). V. A. Ureche, cit 150-151.
4). Arh. Sf Spiridon, Iaşi, plicul Târgul Frumos: Hotarnica Târgului Frumos, din 1796 (regest) şi cea din 7263 (1755) In aceasta de pe urmă, Ion Sturza e vornic. Vezi şi mai jos doc. 7233 (1725) Mai 18.

tarul Târgului Frumos, fiind loc domnesc, iar pentru hotară arată numai din matca pârăului ci vini dispri Criveşti şi pâr în *hotaru Ruscanilor* şi din sus [dinspre apus] din *hotaru Plotoneştilor*, pâr în hotaru satului ci s chiamă Bisărica de piatră [Prigorenii] . Vechiul hotar al Ruscanilor mergea deci până în creasta dealului despre Târgul Frumos şi cu această danie se întinde acest hotar până în părăul de lângă târg.

In 7 33 (1725), Mai 18, [1]) Ion Neculce biv hatman se plânsese Domnului, că i se înpresoară seliştea ce se cheamă Biserica de peatră de cătră feciorii *răposatului vornicului Sturzii, cu un sat al lor Ruscanii* şi i-au luat şi venitul pe acea bucată de loc. Ion Neculce a chemat pe feciorii Sturzii şi le-a citit scrisorile lui şi le-a arătat semnele, dar ei nu ţin seama. Domnul hotărăşte ca Neculce să-şi ţie după hotarnică şi să ia de a zece.

Ştirile, cum vedem, sânt rare, dar cu ele, tot putem reconstitui, în trăsături foarte generale, istoricul proprietăţii satului.

Ia 7240 (1732) Iuni 25 [2]) ni se spun următoarele: „Mărturia unui Vasâli Hascul lăcuitoriu din Târgul Frumos ci au dato lui *Bărbei Sturza* stăpânu *moşâi Buznea*, in cuprindiri că fiind la o clacă di coasă ci *vorc. Manolachi stăpânu di mai înainte a acei moşâi* [Buznea] o făcusă pi ace moşâi la *Fântâna Răci*, numitul Hascul au auzit pi oamini vorovind că hotarul dintri moşâia *Buznia şi întri moşâia Găneşti* esti matca *pârăului* [*Răcea*] [3]), *partea despre răsărit Găneştii şi partea despre apus Buznia*".

In acest an, găsesc numele satului Buznea, în loc de Ruscani şi Câcăceşti Dar acest nume era, se vede, alăturea cu celelalte două. încă din veacul XVII-lea Un nepot al lui Vasile Banul, pe care l-am văzut stăpân în Câcăceşti, se numea Petraşcu Buzne şi avea moşie în satul vecin, Găneşti, cum se vede dintrun doc. din 7180 (167_), Nov. 20 [4]),

In 7242 (1734), Iuli 1 [5]), avem «mărturia lui Neculai Fulga şi alţi doi în cuprindiri că trăind ei la *Buznia* la o prisacă, au triimes vorc Ştefan pi popa Ioan din Găneşti, di au potcit [6]) din pârău şi dincoaci şi dincolo, şăsul din fânaţ şi trăind giupânu vornicu, au mers ei şi iau spus cum au potcit di la vorc. Ştefan iarba şi dincolo di pârău Răcii şi au triimes boeriul un ficior di au aruncat potcili şi au cosât tot ei marturii din pârăul Răcii pân acum şi vorc Ştefan liau dat paci».

In o mărturie din 724_ (1740) Iuni 16 [7]), iscălită de Ion Hăbăşescu post. şi de Toader Buhuş post. „arată că dând jalbă Domniii, Bărboiu Sturza, li au adus carti gospod ca si cercetezi înpresurare ce iau făcut vorc. Ion Neculce în locul acel di danii a lui Bărboi Sturza v. mai sus 7216) şi iau luat şi di a zece şi după cercetare ce au făcut arată mărturiia că din scrisorili vorc. Ion Neculce pi sâlişte Bisărica di piatră ce sau văzut atunce sau dovedit că rău sau întins vorc. Ion Neculce în locul di danii a lui Bărboi Sturza, cari iesti alăture".

Din hotarnica Târgului Frumos [8]), din 7263 (1755), Iuli 18 [9]) aflăm iarăşi că ho-

1 . Satul Prigoreni, bul. Ion Neculce, fasc. 5 (1925 , 58.

2). Arh. stat. Iaşi, Cond. de Anaforale 107, fila 139. Din rezumatul după cel din această condică.

3) Vezi Harta Stat. major, planşa Târgul Frumos.

4). N. Iorga. Studii VI, 88. Vezi Găneştii, sub acest an.

5) Arh. stat. Iaşi, Cond. Anaforale 107 fila 139.

6). Potcă se numeşte semnul, care se face în iarba de cosit,— de unde şi până unde e de coasă — înodând la vârf mănunchiuri de iarbă.

7). In Arh. Sf. Spiridon, pl. Târgul Frumos, Hotarnica Târgului Frumos din 1796, Iuni 29.

8 . Ibid.

9). Data de Iuli 18, în Arh. Sf. Spiridon, pl. Târgul Frumos, doc. 1848, Dec. 8

tarul între Târgul Frumos şi „danie dumsale lui Ion vornicul Sturdzii care iau dato Măria-sa Mihai Vod(ă) cu ispisoc din hotarul Târgului şi hotarul aceştii danii esti pârăul Criveştilor în ğos şi mergi pără undi să tâlneşte cu hotarul dum. vornicului Ion Niculcii, undi să chiamă Bisărica de piatră".

Ştirile ce le avem mai departe, le datorim neînţelegerii, pentru hotar, între Căcăceşti şi Ruscani, deoparte şi Găneşti, de altă parte

In 1786, Ghenari 23[1]) avem „răspunsu *logf. Gheorghi Sturza propietariu Căcăceştilor şi a Ruscanilor, numiti şi Buznia* cătră Domnul acei vremi prin cari după ci ţătiazi cartia domniască ci i sau scris după jalba luĭ 2 vist. *Costandin Gheuca stăpânu moşăi Găneştii* cari jăluisă că vatavul logf. Sturza întrasă în tării în anul trecut şi cosâsă nişti iarbă dipi moşăia sa Găneştii şi că logf. Sturza nu numai că nu să ţâne di înscrisu ci iau dat, că dacă prin cercetari să va dovidi că acel fân sau cosât pi hotaru Găneştilor, săi plătiască dejma, dar încă întării iar fi calcat cu vitili ma multă parti di loc; apoi asupra acei jalbi logf. Sturza răspundi că în adivăr iau da un astfel di înscris, însă locala cercetari ţitată în acel înscris, di a să faci pentru dosloşăria hotarîlor dintri acesti moşăi după documenti, ace cercetari nu sau făcut din pricină că di la giudicata ci au avut şi pân acum Gheuca nau zis nimică şi tăceria Gheucăi iau dat a gândi log(o)f(ătu)l(u)i Sturza că poati singur Gheuca şăs fi cunoscut greşala după observaţâia ci ar fi făcut hotarîlor: dar di vremi ci Gheuca acum ceii giudecată, nici el logf. Sturza nu să fereşti di ačasta, decât sau rugat a fi păsuit pân in primavară Iar asupra arătării ci Gheuca au făcut prin jalbă, că în vremia ci *niamu Sâlioneştilor au stăpânit moşâia Găneştii* nar fi avut giudecată cu nimi din megieş ci ar fi stăpânit după hotarnica vechi ci esti de 113 ani [=7181]. Ačastă aratari a Gheucăi logf. Sturza au întimpina'o că să eor găsî dovez că pricinili au fost nicurmati întri acei după vremi stăpâni a Găneştilor şi întri stăpânii Buznii; şi pricina di nu sau mulţămit cii mai dinnainti stăpâni a Buznii, cum şi el logf. Sturza au fost şi esti, că la ace hotărîtură nau fost nimi vechil din partia moşăei Buznea după rânduiala şi obiceiul pământului şi hotărînd pi undi liau fost voia sau făcut moşăei Buznia mari înpresurari, cari înpresurari să va dovidi la cercetaria locală ci să va faci".

Neînţelegerea pentru înpresurare, între Buznea şi Găneşti urmează. *Aşa din 1796, Mai 15* [2]) avem „Mărturiia Banului Vasâli Luca, ca pricina ci urma întri sard[a]r[ul] *Costachi Sturza* stăpânu moşăi *Buznia* şi întri stol[ni]c[ul *Costandin Gheuca stăpânu moşâi Găneştii* pentru hotarîli întru dispărţăria acestor moşăi, în cari pricină să dădusă şi jalbă cătră Domn, au venit la el Banu Luca, spat[a]r[ul] Şarban Canano înpreună cu stol[ni]c[ul] Costand[i]n Gheuca şi cu vechilu sardr. Costachi Sturza poftindul ca să facă cercetari după scrisorili ci au şi o parti şi alta la cari ceriri priimindusă şi stolc. Gheuca şi întrebând numitul boeriu mai întăiu pi vechilu sardrlui Sturza ci înpresurari i să faci despre Găneşti *în moşâe Buznia* şi să arăti şi *hotarnica moşăei Buznia* şi alti scrisori vechi întru di a să vide di faci vreo înpresurari; vechilul au răspuns *că hotarnică nu ari pi moşăia Buznia,* dar ari mărturii vechi cari arată, că hotarul moşăi Buznii mergi pi vale ce să începi di la *fântâna Răci,* iar nu pi dial, după cum stolc. Gheuca să întinde cu stăpâniria. cari mărturii liau şi văzut Banu Luca şi întrebând Banu Luca şi pi stolc. Gheuca ci răspundi, el iau arătat o hotarnică vechi din anul 7181, Noem. 23, cari scrii că *hotarul Găneştilor dispre apus dispre hotarul Căcăceştilor* [vezi-o mai sus, sub 7181, Nov. 23].. diasupra *Prisăcii lui Talmaci, undi să sfârşăşti margine Găneştilor ce dispre apus şi di undi să începi margi-*

1). După Arh. Stat Iaşi, Cond. de Anaforale 107 (1849), fila 140.
2. După Arh. stat. Iaşi, Cond. de Anaforale, cit.

nia Găneştilor ce despre miazi noapti şi di la movilă a vali spre răsărit şi pisti vale ci vini di la Răce cari hotarnică fiind vechi di 123 ani, nu arată marginia Găneştilor ce dispre apus că mergi pi valia di la Răce, precum cere sardr. Sturza, ci pi dial pi la *Crăpături* şi pân la movila diasupra prisăcii lui Talmaci, di undi începândusă *marginia dispre miazi noapti*, zici că mergi la vali spre răsărit şi pisti valia ci vini di la Răce după cari sămni au urmat şi stăpânire di atâta somă di ani; şi în viderea acestora socotinţa Banului Luca au urmat că moşâia Buzne de pe dial din sămnili aratate, nu poati să s(ă) întindă pân la vale Răce fără hotarnică şi alti scrisori mai vechi în protiva hotarnicii Găneştilor. Diosăbit apoi vechilu sard. Sturza pretinde o parti din Găneşti, după un schimb ci ar fi urmat întri propietarii acestor moşâi la 7180 (1672), însă pritenţâia lui Banu Luca au cunoscuto nitemelnică (sic), pentrucă acel schimb întrun curs di 124 ani nu şau avut lucrare şi nici sau propus acasta la hotărîtura Găneştilor, în ât după atâta treciri di vremi nu poati aş ave de acum lucraria".

Din acelaş an 1796, iunii 8[1], avem „Cartia divanului vremii di atunča di giudecata urmată întri stolc. Costandin Gheuca şi întri sardr, Costachi Sturza pentru dispărţaria hotarului întri moşâia ci să numeşti Buznia a sard. Sturza şi întri moşâia Găneştii a stolc. Gheuca şi pentru osăbită parti din Găneşti, ci ceria sardr. Sturza, jăluind serd. Sturza că stolc Gheuca iar fi făcând înpresurari, trecând cu stăpâniria pisti hotarali dispărţatoari întri acesti doă moşâi şi cerând ca prin giud cată săş aîli dreptatia după scrisorili ci ari, adică patru mărturii înscris una din 7240, iuli 24, di la un Vasâle Hascul din Tărgul Frumos şi alta din 7.42 de la un Neculai *Fulga* şi Gheorghi Fulga şi altili di la alţâi, prin cari mărturii să arată că hotarîli dispărţitoari întri Găneşti şi întri Buznia ar fi pârăul Răce, adică pân undi cere sărdr. Sturza să miargă cu moşâia Buznia şi diosăbit sardr Sturza cere şi o apatra parti din Găneşti după zapisu de schimb din 7180 Noemv .0, însă înpotriva acestora stolc. Costandin Gheuca au aratat mărturiia hotarn că di la Irimiia vorc. din anii 7181, Noemv. 23, cari hotarnică esti mult mai vechi decât mărturiili ci au aratat sardr Sturza şi cu un an în urma acei scrisori di schimb cuprinzătoari fiind mărturiia acasta di sămnili hotară a moşâii Găneştii înpregiur şi arată că marginia Găneştilor despre apus, undi urma acum pricina, mergi pi dial, iar nu pi vali, după cum sardr Sturza cere, cari hotarnică fiind de 123 ani, după aceia sau urmat şi stăpâniria, încât nu poati sardr Sturza a să întindi pisti hotarnica acasta după aceli mărturii aratati mai sus, fără nici un temeiu, cand mai ales ace hotarnică sau făcut din poroncă domniască şi după o cercetari locală; hotărînd în sfârşit divanu ca stolc. Gheuca să stăpâniască după hotarnica zisă fără vreo suparari despre sardr. Sturza, iar pritenţiia sardr. Sturza pentru schimb, divanul au oborito cu nelucraria pân acum a zapisului di schimb şi cu tăceria păzită de stăpânii Buznii curgiri di 123 ani."

Pentru partea din hotarul Buznii, care era de danie din hotarul Târgului Frumos,[2]), găsim ştiri lămuritoare în hotarnica acestui târg din 1796, iuni 29[3]): «La petrili slova I [din hartă] în pârăul Criveştilor să sfărşăşti capătu hotarului moşiei din gos dispri amiază zi şi aice să înpreună capătu hotarului moşiei mănăstirii din gos cu locul di danii a dumsali sard. Costachi Sturza. Di la acesti petri slova I am purces parăul Criveştilor în gos însă matca di pi supt dialul dispri codru pin capul moşiei mânăstirii [— moşia T. Frumos a Sf. Spiridon] cii dispri amiazăzi şi prin coastili moşiei dumsale sardr. Costachi Sturza ci o ari di danii şi pâr în dreptu unui pâlc di spini

1). Ibid.
2) Vezi mai sus, sub 7216, fevr.
3). Arh. Sf Spiridon, din Iaşi, pac. Tărgul Frumos.

undi să chiamă la *pomii lui Damir* nu sau găsit nici o înpresurari între hotari, dar di la acest loc ci esti slova f iarăş au născut pricina căci suretu di hotarnică a mănăstirii arată că hotaru loculu di danii cari acum iesti a dumsale sard Sturza mergi pârăul Criveştilor în ɡos pâr undi să întâlneşti cu hotaru vorc. Ion Neculce undi să chiamă la *Bisărica di piatră,* dum. sard. Costachi Sturza mergi cu stăpânire pâr încungiură pi la capul dialului pi malul iazului mănăstirii Hangului [1]) şi apoi să întoarci *la un ţântirim ci s chiamă bisărica di piatră,* cari iesti slova h; vichilul mănăstirii au cerut ca să stei dum. sard. Sturza cu hotaru locului di danii a dumsale acolo undi să întâlneşti cu hotaru vorc. Neculce şi pentru ca să aflăm şi aici dreptul am cerut la dum. sard. Costachi Sturza di niau aratat ispisoc di danii pi ačastă bucată di loc...[se arată ispisocul de danie din 7216 Fevr. şi mărturia din 7248 Iuni 18—vezi-le mai sus] di sămnili locului di danii nu pomineşti nimică... şi nifiind rici o dovadă asupra adivăratelor şi drepti hotară a locului di danii a dumsale sard Sturza... au rămas ca ce disăvârşit hotărîre săs de di cătră luminatu divan, căci dum. sard. Costachi Sturza mergi cu locul dumsale di danii, pârăul Criveştilor în ɡos spre răsărit şi diasupra dialului în dreptul *pomilor lui Damir* să întâlneşti cu locul vorc. Ion Neculce şi de la slova ps şi di acole mergi tot alăture cu sâlişte Bisărica di piatră pâr la ţintirimu slova h undi iesti şi piatră hotar cari îl pomineşti mărturiia post. Hăbăşescu şi post. Toader Buhuş [din7248] la slova ps, undi să întâlneşti cu hotaru vorc. Ion Neculce, cari acum iesti adumsale spat. Vasili Neculce, iesti şi un drum cis chiamă a *Pârjolitii* şi pâr în drumul *Pârjolitii* arată însuş mă turiia Hăbăşăscului şi a post. Toader Buhuş că mergi hotaru sâliştii Bisărica di piatră; locul di danii a dumsale sard Costachi Sturza să începi capul din sus din piatra din dialul pi diasupra pârăului Criveştilor, cari piatră iesti slova s şi din acesti trii petri în podiş aproapi di *drumul di la Strungă* slova ω cari doă petri sau găsit îngropate în liniia petrii din dial slova s, iar o piatră sau găsit os, dar un Vesâli Hârtii (?) vatav a dumsale sard. Costachi Sturza, om ca de 70 ani, au mărturisit că ace piat ă scoasă în anul trecut au apucato îngropată curmeziş, dar acum aflândusă locul acela di malai sar fi scos di cătră cineva piatra, în curmeziş disparti locul di danii a dumsale sard. Costachi Sturza di *moşiia Ruscanii* tot a dumsale, cum mergi în hartă picăturili pisti tot, în ɡos spri răsărit pâr la slova ps şi acolo să întâlneşti cu locul dumsale spat. Vasili Neculce, sălişte Bisărica di piatră, cari sâlişte, începândusă di la piatra di lângă ţântirim slova h cum îi sânt hotarâli să arată în hartă picături înprejur tot pisti tot şi di la slova ps mergi cu daniia alăture cu sălişte Bisărica di piatră pâr la ţântirim slova h, un cuvânt ci arată în mărturiia Hăbăşăscului şi a post. Toader Buhuş cu locul di danii a lui Bărboi Sturza iesti alăture cu sălişte Bisărica di piatră au rămas acum ca săs dovidiască mai bini din scrisorili dumsali spat. Vasâli Neculce ci ari pi sâlişte Bisărica di piatră să să vadă dincotro arată alăture şi săs vadă numai undi să începi hotaru sâliştii Bisărica di piatră, din piatra di lângă ţântirim, slova h, mergând hotar în sus, spri drum Pârjolitii, di cătră miază noapti, căci moşiia să hotărăşti alăture cu locul lui Bărboiu Sturza, au cu moşiia Târgului Frumos, cari nefiind scrisorili dumsale spat. Vasili Neculce să ni s arăti, au rămas cas vadă la luminat divan şi acestu cuvânt şi apoi atunce se va da şi pentru aciastă bucăţă di loc ce di(să)vârşit hotărâri" [2]).

1) Vezi harta stat. major, planşa Tg. Frumos.

2). Am dat acest citat cam lung, ca să se vadă neînţelegerea pentru hotarul Buznii de către Târgul Frumos şi Prigoreni.

§ 6. In secl. XIX-lea.

După Condica Liuzilor, din 1803, în acest an, Buznea era în proprietatea bănesii Maria Sturza şi în sat erau 13 liuzi [1]).

Din 1808, Sept 1,) avem Cartea Divanului Cnejâii Moldavii către ispravnicul de Cârligătură... în pricina jalbei sardr Manolachi, ginerele stolc. Gheuca, că băniasa Maria Sturza trece peste moşia sa Buznea şi încalcă mo ia Găneştii a sardr. Manolachi .. Să se stăpânească după hotărîrea din 1796, în urmarea hotarnicii din 7181

In acelaş an, 1808, Sept. 16, Ispravnicul raportează că băneasa Sturza nu vrea să urmeze după stăpânirea veche, zicând că va răs unde la divan [3])

După Catagrafia Cârligăturii, din 1820 [4]), se vede că satul Buznea era a casei răposatului ban Costachi Sturza. Satul nu avea nici biserică, nici preuţi Avea 25 liudi (5 frunte, 8 mijloc. 12 coadă, între ei Ioniţă Mafteiu, Alexandru Manolachi, Toader Mândrilă, Grigore Broşban, Ştefan Rusul, Toader Perjul, Ştefan Moisă, Iftime Creţul, Sămion Fulga, Ion Grădinarul, Ion Erghiceanul, Gheorghe Jătarul, Postolache Streinul, Toader Scutelnicul, Alexandru Onuţul ş. a. Erau şi 5 slugi ale moşiei

După Catagrafia din 1831, Oct [5]) Buznea era a vornicului Ştefan Catargiu. Nici în acest an, biserică nu era în sat şi nici preuţi. Intre locuitorii, de atunci, ai satului aflăm 5 nevolnici şi iertaţi de bir de sat; Flore sin Zota, Grigori sin Vasile Braşovanu, Ion sin Ion Băitinaş, Vasile sin Toader Tănasă şi Ilie sin Burlacu; 8 văduve: Paraschiva lui Ion Puşcuţă, Acsânie lui Toma, Paraschiva lui Macovei Sasu, Maria Rusca, străină, Irina lui Nistor Zancu, Catrina lui Maft. iu Rusu, Zamfira lui Grigori Mafteiu, Stuaranda lui Toader Acsânie; 5 birnici havalegii. 10 slugi a rangului şi a moşiei, între care întâlnim pe Filip sin Toader Solomon, Costantin sin Ion Carămbu, Ion sin Ioniţă Dragomir, Iordachi sin Neculai Sasu, Gavril sin Spiridon ungurean, Iftemi sin Zota, Grigori sin Ion Tearfă, Vasile Gugeanu (dela Gugea, sat din apropiere), Ion sin Gheţul etc., oameni străini fără căpătăi 2.

Din 1831, Dechemv. 18 [6]), avem un raport al lui Dimitrii Brânză către ispravnicul Cârligăturii, că a mers la Găneştii agăi Manolachi Radu, de a cercetat pricina unui stog de fân, ce l-a luat, *fără dreptate, posesorul moşiei Buznea* de pe moşia Găneşti, căci a cosit pe moşia Găneşti. Pe acel loc au fost şi nişte ogoare ale ccuitorilor de Găneşti, care le-au stăpânit 30 de ani. A dat un stog de fân de pe moşia Buznea, agăi Manolachi.

După moartea vornicului Ştefan Catargiu, Buznea rămâne soţiei sale Balaşa Catargiu [7]).

Intre 1844, Iulie 2 şi 1846 (nu ştiu hotărît data). Aga Costachi Voinescu cumpără moşiile Căcăceştii şi Ruscanii [8]).

Din 1848, Dechemvrie 8 [9]), avem un act de învoială, prin care se face cunoscut „că după reclamaţie Epitropiei Casăi Sf. Spiridon, pentru înpresurare, ce ar pătimi moşie din pregurul Târgului Frumos despre megieşita moşie Buzne, *ce au fost a răp[o]s[atei] vor[ni]c[e]s[e] Balaşa Catargiu, iar acum a jos iscălitul aga Costache Voi-*

1). Uricariul, VIII, 332 Aici greşit: Butna.
2). Arh. Stat. Iaşi, Condica de Anaforale 107, fila 139, şi urm.
3). Ibid.
4). Arh. stat. Iaşi. tr, 166, op. 184, No 19.
5). Ibid. tr. 644 op 708, No. 9.
6). Arh. stat. Iaşi, Anaforale 107, cit.
7). Cond. Anaforale cit. fila 139.
8). Ibid.
9). Arh. Sf. Spiridon Iaşi, pac Târgul Frumos.

nescu, la 16 April, anul trecut 1847 înfiinţânduse comisie de hotărnicii îmbelor părţi şi ingineriul ţint., aciia prin a lor închiere lămuresc că după ispisocul.. din 7263, Iuli 18, despărţire amânduror moşiilor esti mărginită în părăul Criveştilor, până unde adică acest părău să înpreună cu părăul Bahlueţului, iar de acole pe cursul înpreunatelor părai, până unde dau în iazul moşii Pr goreni, însă pentru punctul unde să înpreună amândoă păraile neunindusă în socotinţi hotarnicul epitropiei găsăşte că dela locul unde este trasă apa din părăul Criveştilor la moara ce am eu în Bahlueţ ar fi mers părăul pe o matcă aflătoare supt dialul moşii Buzne, care matcă să împreună cu Bahlueţul aproape de părăul ce să scurge de pe moşie târgului, încât locul ce este între zisa matcă şi între Bahlueţ sar cuveni moşii din pre~urul târgului (care loc după lămurire gheometricească este şapte fălci zăci prăjăni | .... cunoscând fără temeluri puternice a să urmări un *profes* cu mine mai ales pentru un aşa *bagatel*.. că aşa precum propietaoa casăi ospitaliceşti are dreptul unui mal al părăului, apoi să să învoiască *şărbire* şi a celuilalt mal din partea me, pe vecinicie, ca săş facă casa ospitaliciască o moară, unde va găsi mai potriv't malul."

Din 1849, Avg. 17 [1]) avem Anaforaua, din care em cules multe din din ştirile, ce am dat mai sus. Era vorba „de reclemaţăia întinsă în terminu legiuit de vorĕs. Balaşa Catargiu, acum răp[o]s[a]tă proprietara moşâi *Câcăceştii şi Ruscanii, ci sânt întrun hotar numiti şi Buznia*, la ţinutul Eşâi, că zisili moşâi sar împresura şi despre moşâile Găneştii şi Moiceştii, propieta a dum. postĕs. Elencu Radu". După cercetarea actelor dela amândouă părţile. divannl au venit a cunoaşti că cel mai temelnic document în acastă pricină esti hotarnica Găneştilor şi a Moiceştilor din 7181... acastă hotarnică săş aibă şi înviitorimi lucraria ei, întru dispărţirea Găneştilor şt a Moiceştilor, dispre Câcăceşti şi Ruscani, numiţi şi Buznia, ; esti di gâlceviri locul undi au fost prisaca lui Talmaci, căci toati celelanti sămni sânt negâlceviti..; divanul... sau încredinţat că ace prisaca nau putut fi la locul undi o propuni dumlui Voinescu, adică cu vro 380 stânjâni mai spre ameazi noapti din fântâna Răci... ci ace prisacă să lămureşti că au fost lângă punctul undi şi după stăpâniria ace di astăz, moşâia Găneştii cu marginia ei ce despre apus faci colţ întru dispărţăria di moşâia Buznia şi di la cari colţ Găneştii merg tot alăturia cu Buznia în linii spre răsărit,.. ; domnescul divan în uniri cu hotărîria divanului din 1796, hotărăşti ca dispărţăria într Câcăceşti şi Ruscani, numiti şi Buznia de cătră Găneşti şi Moiceşti să fii şi inviitorimi pi sămnili hotarnicii din 7181, adică din Dialu mari în sus pi pisc, la dealu lui Arventii şi pe muchia dialului lui Arventii la vali în fântâna Răci, cari dial a lui Arvintii şi fântâna sânt netăgăduiti, di la fântână în sus pi dial şi tot dialu înainti pân la movila di diasupra prisăcii lui Talmaci, adică pân în colţul ci şi după stăpâniria di acum îl fac Găneştii întru dispărţăria di Buznia şi din acel punct linii driaptă spre răsărit pisti valia Răcii, pân în dial la movila undi au fost *perii Ruscanilor*, cari movilă esti netăgăduită şi tot înainti după stăpâniria di astăz ci esti negâlcevită; şi dacă la marginia ce dispre apus a Găneştilor la aduciria în înpliniri a acestii hotărîri să va dovidi păşită stăpâniria propietariului di Buznia pisti dialu ci hotarnica îl arată la hotar şi cari esti un sămn firesc, precum dispre ace păşire au jăluit vechilu dum. postĕs. Radu să va statornici hotaru pi dial".

In 1852, [2]) când e vorba de hotărîtura moşiilor Moiceştii şi Găneştii despre Popiţcani, se vorbeşte şi despre moşia „Buznea, ce din vechi să nume Ruscanii.

Numele de Ruscani, azi, se aude foarte rar, în gura bătrânilor.

1) Cond, Anaforele cit. 142 vo,
2) Arh. stat. Iaşi tr. 1783, op. 2039, dos. 632, fila 29.

§ 7. *Găneştii şi Moiceştii.* In sec. XV-lea şi XVI-lea.

Găneştii sânt unul din cele mai vechi sate din Cârligătură. El era încă sub Alexandru cel Bun. Cea dintăi amintire o găsesc în doc. din 6941 (1433), [Ghenar?] 28. [1]) Prin el, Ilie Voevod dăruieşte „*Matuşiţei..*" în Ţara noastră, un sat pe Plotuniţă, în câmp, anume, unde a fost Neagoe Gănescul". Să-i fie ei uric, cu tot venitul [şi copiilor ei şi nepoţilor ei şi *mamei ei, Mariei*, şi fraţilor ei şi copiilor lor şi nepoţilor lor şi strănepoţilor lor şi răstrănepoţilor lor şi rudeniei lor, cine i se va alege mai aproape.. Hotarul acestui sat, după vechile hotare, pe unde din veac au umblat — єдно село на плотоуницоу на поле на имѧ гдє была нѣгоє гѫнєскоула,..". Deci numele satului vine dela acest Neagoe Gănescul, sau de la unul din ascendenţii lui. [2])

In ce însuşire a pomenit Neagoe Gănescul? El poate fi cneaz, jude, vătăman sau chiar un boer, proprietar al satului [3])

Documentul de mai sus e o confirmare, mai mult, decât o donaţie. [4]) Moşia o avea de mai înainte, *Maria*, mama Matuşiţei şi *fraţii Mariei* care, aceasta, poate fi o coborîtoare din Neagoe Gănescul. Dacă donaţia pomeneşte în primul rând numele Matuşiţei—şi ea avea moşia, numai prin mama ei—fără a pomeni numele tatălui, nici al soţului, probabil mort, la 1432 [Ghenar ?] 28, este că ea trebuie să fi fost o persoană de o deosebită importanţă, la curte, şi prea cunoscută. Nu cumva e mătuşa Domnului, soţia lui Bogdan, fratele lui Alexandru cel Bun?

Satul era aşezat pe Plotuniţă, adecă pe valea, prin care curgea pârăul cu acest nume, Plotoniţa veche curgea deci prin valea Velniţei, prin iazurile, de azi, din Găneşti „iazul cu Papură", valea dintre dealul Buznii şi al Orpazului şi Prigorenilor şi se vărsa în Bahlueţ, la Prigoreni [5]). Numele său este foarte des citat, în doc. ce privesc aşezarea şi hotarele satelor Prigoreni, Avrămeni şi Ruscani [6]). Mai târziu (1847), Plotoniţa este identificată cu pârăul *Ciunca* [7]). In adevăr, şi azi pârăul dintre dealul Buznei şi Prigorenilor se numeşte Ciunca [8]). Dar numai aici, pe această porţiune, Ciunca conrespunde cu vechea Plotoniţă, unde văile şi deci pârăiele se întâlnesc şi împreună, altfel fiecare vine din altă parte [9]).

---

1). Originalul la Acad Română 143, VII. Publicat de Episc. Melchisedec, în Rev. p. ist., arh. şi fil. VII, 370—1, cu data 6940 (1432). Acelaş an şi Aprilie 28, în I. Bogdan, Despre Cnejii Români (extr. din Anal. Ac. Rom.) 26, unde e citat documentul. Pentru lună [Ghenar] vezi şi D. Onciul, An. Ac. R. secţia istorică, tom. XXVII 220—1.

2) Sate cu acest nume mai găsim, în Moldova, în j. Fălciu şi Covurlui. V. Dicţ. stat. cit. II, 1133. Altele au mai fost în j. Suceava, Vaslui şi Tutova, v. Bul. Ion Neculce, fasc. 3 (1923). 145. Tot aici, 139 şi urm., Spiţa fam. Ganea, de Gh. Ghibănescu. De aici se vede că familia Gănescu era numeroasă şi în Maramureşul veacului al XIV-lea.

3) Despre aceasta vezi I. Bogdan, despre Cnejii Români, 26, 32; N. Iorga, Constatări istorice cu privire la viaţa agrară a Românilor (vol XVIII din Studii şi doc.) pg. 19; Radu Rosetti, Pământul etc. 33 şi urm.; G. Panu, Cercetări asupra Stărei Ţaranilor, vol. I, p. I, 3-34.

4) Radu Rosetti, cit. pg. 132—133 etc.

5). Bul. Ion Neculce, fasc 5 (1925), Satul Prigoreni,pg. 46 şi Harta Stat. major, planşa Târgu Frumos.

6). Ibid. 41, 43, 45-47 etc., Ghibănescu, Surete III, 141, 144, 169, 245, 282 etc.

7). Arh. stat. Iaşi, tr. 1357, opis 1543, dos. 213, fila 17: „pârăului Ciunca, poreclit şi Plotoniţa".

8). Vezi Harta stat major, planşa Târgul Frumos. Pentru numele lui, de la satul Ciunceşti, azi în trupul Brăeştilor, v. bul. Ion Neculce, fasc. 5 (1925), 46, Nota 3.

9), După Dicţ. geogr. al jud. Iaşi (sub Ciunca şi Corbăia): „*Corbăia*, pârău, numit şi *Ciunca*, isvorăşte din pădurea Brăeşti, de sub Dealu Mare, curge... prin s. Brăeşti... Albeşti, de unde schimbând numele de *Ciorbolea* trece... prin satul Goeşti (= prin Frăteni) şi Lungani şi se varsă în dreapta pârăului Bahlueţ, la satul Mădârjeşti".

Plotoniţa e în legătură cu numele satului Plotuneşti, satul lui Plotun, care venea între Criveşti, Ruscani şi Târgul Frumos [1]).

Ştirile despre Găneşti, sânt lămurite, în timpul lui Ştefan Vodă cel Mare. Ei sânt pomeniţi în doc. din 6974 (1466), Dec. 8 şi 6975 (1467), Ghen. 10, cu ocazia întemeierii satului Moiceşti [2]).

Prin doc. din 1466, Dec. 8, Ştefan Vodă întăreşte slugilor sale, lui Moico şi fratelui său Costea „*un loc* în pustie la Cârligătură, între Popâčcani şi între *Ruscani* şi între *Găneşti*, la fântâna lui Ştiubeiu" cumpărat drept 150 (?) de zloţi tătărăşti, de la Popâčca şi nepotul său Micul... „*ca să-şi aşeze sat* şi să le fie lor uric, cu tot venitul". Iar hotarul acestui sat să fie începând de la pârăul lui Dragoş, pe drum, la vârful dealului, apoi pe deal la . dealului, apoi la ţarină [на царинѹ] la marginea ţarinei, unde au pus stâlp, şi de la stâlp pe drum la vârful dealului, la un stejar însemnat, şi de la stejar prin rădiu, la drumul cel mare şi la un alt stejar însemnat şi de acolea, pe drumul cel mic prin rădiu până la poiana Piscului, *la drumul cel mare ce merge spre Găneşti*, iar de la drumul cel mare, peste câmp la hotarul lui *Casotă(?)*. Acesta le este întreg hotarul, din partea aceasta, *iar despre Găneşti, să le fie lor, după vechiul hotar*".

Prin doc. din 1467, Ghen. 1, Ştefan Vodă întăreşte lui Moica şi fratelui său Coste [3]) „dreaptă vislujenie şi cumpărătura, *o selişte, unde se cheamă fântâna lui Ştiubeiu,* [4]) *între Găneşti şi între Ruscani şi între Coşeşti,* ce ei au cumpărat de la Costea, fratele lui Popâčca, drept 125 zloţi tătărăşti."

După cum se vede din documentele de mai sus, lângă Găneşti, era din vechiu un loc „în pustie", unde descălicase un Ştiubeiu (ori fântâna era un ştubeiu, cum se mai văd pe unele locuri?) şi făcuse o fântână. Locul din „pustie", [5]) trecuse în proprietatea lui Popâčco. Din locul mare, pe care trebuia să se întemeieze un singur sat, Popâčcanii, [6]) Popişcanii, alăture cu Găneştii, o parte este vândută neamului Moica. Cine

---

1). V. bul. Ion Niculce, fasc. 5 (1925), 46, nota 4; asemenea în acest studiu, mai sus, la Ruscani.

2). I. Bogdan DŞt. I, 114 şi 117 şi N. Iorga, Studii VI, 73: слѹги наши на имѣ попычка и непот его Микѹла... продали слѹгам нашим моикѻ[ви и] братѹ его кости ѡдно мѣс[то] на пѹстини на крълигътѹрѣ, межи попычкани и межи рѹскани и межи гънеши ѹ щѹбеевы кръници... [ꙗко да ѡсадꙙт собѣ] село...»

3). «правое выслѹженїе и кѹпленїе ѡдно селище щож где сѣзовет щюбеека кръница, межи гънещїи и межи рѹсканїи и межи кошещии що ѡни кѹпили ѿ кости брата попычкина за ркє златых татарскых».

4) Cf. satul „щѹбеюл на башїѹ" (azi Ştiubeeni) satul lui Hodco Costici postelnicul şi a lui Leva, de sub Alexandru cel Bun, Bogdan, DŞt. I, 509, II. 215. Ar putea crede cineva că acest uric priveşte satul Popişcani şi nu Moiceştii. Eu socotesc că e vorba de o parte, care a întrat în trupul Moiceştilor, azi în a Găneştilor, şi nu e vorba de satul Popişcanilor, azi în hotarul Cristeştilor. Şi apoi în acest de pe urmă caz, uricul ar vorbi de satul Popişcani, care exista ca sat, pomenit în uricul din 1466, Dec. 8. Popâčco este de sigur, derivat, după moda slavă, fără să fie nevoe a admite numai decât că e vorba de un nume de proprietar slav, din popă+suf slav. čko. Pentru aceste nume, cf. şi Sobolevski, Lekţii po istorii rusk. iazâka, Moskva 1907, 184—185.

5) Despre „pustii", N. Iorga, Geschichte des. rum. Volkes I, 333: „In „pustie", căpătaseră pământ mănăstirile şi boerii şi aşezaseră colonişti străini. cu învoirea Domnului". Acelaş ed. românească II, 112; Ibid. I, 293; I. Bogdan, DŞt, II, 602; Radu Rosetti, Păm. 138, nota; I. Tanoviceanu, în Prinos lui D. A. Sturza 421 424.

6) Azi, trupul Draga. Satul Popişcani trăeşte până la începutul sec. XIX-lea.

este acest Moico, Moica? El se întâlneşte întâiaş dată, întrun doc. din 6947 (1439), Mai 10; Moica dvornica [1]); în 6950 (1445), Mart 8: [Moica] şi fratele lui Tador; [2]) 6951 (1443), Mai 31: Moica şi fratele său Tador [3]); în 6951 (1443), Aug 3: Moica i brat ego Todor; [4]) 6956 (1448), Apr. 23: Tador Moicescul [5]) [fiul lui Moica]; 6956 (1448, Aug. 22: Tador Moicin; [6]) 6957 (1449), Iuni 5: Tador Moica; [7]) 6958 (1450), fevr. 11: Tader Moicescul; [8]) 6961 (1453, Ghenar 16 Tador Moica) Cumpărătorii, din doc. aduse mai sus, dela Ştefan Vodă cel Mare, sânt întemeietorii satului Moiceşti. Documentul din 1466 Dec. 8, spune chiar: „ca să-şi aşeze sat".

Acest document mai este însemnat şi pentru că e o hotarnică, dându-ne unele lămuriri asupra semnelor hotare ale locului cumpărat, în întâiul rând, de Moico şi nepotul său Micul. [10])

Pârăul lui Dragoş trăeşte şi până azi în „Draga", numele unei văi şi a unui deal, [11]) numele care s'a dat de pe la 1825 satului Popişcani.

Drumul cel mare e cel ce merge de la Cristeşti la Târgul Frumos, iar al doilea e cel ce merge pe la „iazul cu Papură" la Găneşti hotărît aceleaşi pe care se umblă şi azi.

Hotarul lui Caşotă, dacă l ctura lui I. Bogdan e bună [12]) e hotarul Ruscanilor [13]).

Partea de cumpărătură, din doc. 1467, 1 Ian., deşi a fost, fără îndoială, lipită de celalt hotar al satului Moiceşti, cumpărată în anul precedent,— şi azi e în moşia Găneştilor—nu mi-o pot lămuri deplin unde a fost, ca să vie mărginită de Găneşti, Ruscani şi Coşeşti.

Uricile date mai sus ne vorbesc de proprietarii Moiceştilor. Dar cine erau stăpânii Găneştilor? Dintrun document de mai târziu aflăm că, pe vremea lui Ştefan Vodă cel Mare, satul era al neamului Stravici. In adevăr în 7117 (1609), Iulie 24 [14]) Constantin Moghilă Vvd. întăreşte lui Dumitru „fiul lui Cristea Buhuş, nepot lui Pătraşco, strănepot Maricăi şi lui Bran şi răstrănepot lui Coste şi Giurgiu Stravici ocinele şi moşiile, din privilegii de împărţeală ce au avut bunii lui mai sus scrişi de la Petru

1) Perg. în Bibl. univ. Iaşi Publicat în Uricarul XVIII, 18.
2) Uricarul XVIII, 459, Arh. ist. I, 1, 74.
3 Ghibănescu, Surete X, 2.
4) Uric. cit. 460, Wickenhauser, Putna 152.
5) Uric. cit 461, Ulianiţchi, Materiali 72.
6) Uric. cit. 461, Ulianiţchi cit 74.
7) Uric. cit. 461. Ulianiţchi cit. 76.
8) Uric cit. 462, I. Bogdan, Cinci doc. sl. rom. 25.
9) Uric. cit 462, Arh. ist. I, 1, 103 Pentru formarea acestui nume, v. I. Bogdan, Cinci doc. cit. 10, nota
10) Neculaiu.
11) Harta stat major., cit.
12) Cercetând la Acad. Rom. fotografia, după care Bogdan a tipărit textul acestui document ea fiind foarte puţin clară, n'am putut deosebi *clar* decât sunetul al doilea şi al treilea... ѕш [nu хш", apoi ока de la sfârşitt. Să fie рѕшкока [—рѕскока, din 1453, Ghen. 26, Arh. ist. I 1, 102]? O cercetare a originalului chiar, care se află, la moştenitorii lui Dumitru Rosetti Teţcanu, la Teţcani (Bogdan, DŞt. I, 115) ar duce la lectura sigură şi la aflarea stăpânului Ruscanilor, din acel an 1466.
13). V. Satul Goeşti, bul. Ion Neculce, fasc. 3 (1923), 33, 34. Numai că ceia ce spuneam acolo că „Hotarul.. lui Coşotă trebuie să vie lângă hotarul Buznii de azi, *spre Criveşti*" trebuie îndreptat în: „...spre Ruscani". Hotarul Criveştilor, tot a neamului Stravici, e alăturea cu Ruscanii, spre Apus. V şi Ghib. Surete I, 380, 381.
14) Ghibănescu, Surete II, 130, N. Iorga, Studii VI, 77.

Vvod cel dedemult, [1]) a patra parte din satul Criveşti de la Strungă şi a patra parte din seliştea Găureni şi a patra parte din Răvăcani şi a patra parte din Hotceşti, care-s în ţinutul Romanului [lângă Târgul Frumos] şi *a patra parte din satul Găneşti, ce-i în ţinutul Cârligăturii şi din uric de înpărţeală ce au avut bunii lui de la bătrânul Ştefan Voevod, pe satul Găneşti.*" [2])

---

1) Petru Rareş, v. uricul din 7053 (1545, Aprilie 4, Ghibănescu, Surete I, 380—382. (Originalul la Muzeul Municipal, Iaşi.

2). Pentru lămurirea lucrurilor, sânt nevoit să dau o mică spiţă a acestui neam, pentru partea cea mai vache. Intemeiatorul este un Stroici sau Straovici, care cred că e contimporan cu descălicarea Moldovei Un urmaş al său trebuie să fie Ivan Stravici, [1392, Mart 30, Arh. ist. I, 1, 18; 1393 f. lună, Ulianiţchi, Mat. 7, n ta; 13 5, Ian., Ulianiţchi. cit 9; Iuga Vodă (1400), bul. Ion Neculce. fasc. 5 (1925), 333; Iuga Vodă 1400): vkra Straviciava, *ibid.* 338; v. şi Uricariul XVIII, 454. Nu pot lămuri ce legături, de frate sau de părinte şi fiu sânt între acesta şi Bratul Stravici sau Straovici [1400, Fevr. 11, Ghibănescu, Surete VIII, 82; 1404, Ian. 7 Conv. lit. XXXV, 356—7; 1407, Oct. 6, Ulianiţchi cit. 16; 1408, Sept. 16, Melchisedec, Cron. Rom. I, 101; 1411, Sept. 2), Surete I, 2, Arh. ist. I, 3, 12; 1411, Iunie 28, Surete I, 197, cp. şi Uricariul XVIII, 454]. Pe Bratul Straovici l-am identificat cu Bratul Viteazul [Bul. Ion Neculce, fasc 3 (1923), 33, cp. şi I. Bogdan, DŞt. I, 445-6]. Bratul Straovici era frate cu Liuban [1404, Ulianiţchi cit. 15, Uric. cit. 454]. Liuban apare şi în 1400 [I Bogdan, DŞt. I, 456] Nu pot hotărî, de asemenea, ce legături, de fraţi sau de părinţi şi fii, erau între fraţii Bratul şi Liuban Straovici şi cei trei fraţi: Ştefan, Giurgiu şi Coste Stravici [I. Bogdan, DŞt. cit., fără nici o dovadă, face pe Bratul şi Liuban fraţi cu Ştefan şi Jurj]. Ştefan Stravici cu fratele său Jurj [1421, Ulianiţchi, cit. 26 Hurm. I, 2, 833, Uric cit, 455], Jurj Straovici [1436. Mai 23, Wickenhauser, Putna 150, Uric. cit 458]. Jurj e frate cu Coste [amândoi trăesc sub Alexandru cel Bun, cp. doc. 1502, 17 Fevr, DŞt. II, 192—2]. De aici, ştirile merg mai sigur, Coste Stravici are fiică pe Nastea şi aceasta pe Maruşca şi Stanca [DŞt. II, 191, 1502, 17 Fevr.: *Maruşca* şi sora ei Stanca, fetele *Nastei*, nepoatele lui Costea Stravici... din uricul bunului lor Costea şi al fratelui lui Costea, Giurgiu Stravici şi din privilegii ce ei le-au avut de la bunul nostru, dela Alexandru Vvd.]. Această Nastea, poate era soţia lui Boldur [1465, Dec. 30: Boldur şi giupâneasa lui Naste şi Petre Stravici şi Fete Brătulescul se pârăsc cu Oană (postelnicul) pentru satul Stroeşti, din gura Somuzului, dat lui Oană de mătuşăsa Maruşca Stroiasova, I. Neculce, fac. 5 (1925) 176—179. Ibid. uricile din 1449 fevr. 21, 1453 fevr. 8, pentru această Maruşcă, ea însăşi soţia sau fiica a lui Stroe]. Măruşca, din 1502, are ca fiică pe Nastea şi aceasta pe Mărica şi Mărina [1545, April 4 Surete I, 380-2; Mărica, cneaghina lui Bran şi sora ei Mărina, cneghina lui Petriman, fetele Nastei, nepoatele Măruşcăi, strănepoatele lui Costea Stravici şi Giurgiu Stravici]. Această Maruşcă, se pare, a fost soţia lui Eremia Homelnic. [In 1545, doc. cit, el trăia încă, căci Petru Vvd. îi întăreşte lui Eremia Homelnic şi nepoatei sale Măricăi satul Păuşeşti şi Costeşti. Dar Cr. col. Acad. Rom. 1911, 233, 7089 (1581) Mai 7: ne spune că fetele lui Eremia Humelnic sânt Tudora, Marica, Greaca, cărora li se întăreşte satul Hăsnăşăni, probabil jumătate, căci altă jumătate o stăpâneau nepoţi de a Măricăi lui Bran şi copiii lui Petriman, cp. doc. 7089 (1581) Mai 8. Surete II, 110]. Bran, soţul Măricăi, este un pârcălab, ce a trăit şi sub Ştefan cel Mare (v. mai jos) şi era nepotul Stanciului pârcălabul, din vremea lui Petru Aron şi Ştefan cel Mare [Surete I, 381, 1545, Aprilie 4, cit.: Petru Vvd. întăreşte nişte ţigani lui Bran din privilegii ce au avut bunii lui Stanciul părcălabul de la Petru Vvd.].

Urmaşii Mărinei şi ai lui Petriman sânt: Ilea fost părcălab [de Roman, 7089 (1581), Mart 3, 7090 (1582) Fevr. 20, Uricariul XVIII, 486] şi fratele său Udrea Stolnicel, Ion şi Voica [acesta era moartă în 1609, Iunie 24]. Voica are următorii copii: Toader şi fratele său Costin şi Ionaşco şi sora lor Sofiica şi Nastasia [Surete II, 131, doc. 7117 (1609), Iunie 24].

Urmaşii Măricăi şi ai lui Bran sânt: Pătraşco [era mort în 1569, Dec 13, v. m. jos], iar copii lui Pătraşco sânt: Ionaşco, Cristea Buhuş [Surete II, 130], Ana şi Anghelina [Cond Mitr. Mold. 1818, I, 1083, 7077 (1569), Dec. 13, Bogdan Vvd. „Ana şi

Gine sânt aceşti buni ai lui Dumitru Buhuş, ce au avut uric de inpărţeală de la Ştefan Vodă bătrânul? Cred că documentele ne spun lămurit acest lucru. Ne-o spune uricul din 7053 (1545), Aprilie 4, [1]) prin care Petru Vodă Rareş întăreşte în satele Criveşti, Hotceşti, Răvăcani şi Găureni ce şi-au făcut „Mărica, cneaghinea lui Bran şi sora ei Mărlna, cneaghina lui Petriman, fetele Nastei, nepoata Mărușcăi, strănepoatele lui Coste Stravici şi Giurgea Stravici... din ale lor drepte urice şi privilegii ce au avut bunii lor (дѣдове их) Giurgea şi Coste Stravici de la străbunul nostru (прѣдѣда нашего) Alexandru Vvd. şi de la Ilie şi Ştefan Vvzi şi de la întăritură de la părintele Domniei mele Ştefan Vvd., *din privilegiu ce a avut buna lor Măruşca de înpărţeală*

---

sorusa Anghelina şi cu fraţii lor Ionaşco şi Buhuş, ficiorii lui Pătraşco, nepoţii lui *Bran pârcălab* şi sau jăluit ...precum că uricile de cumpărătură čau avut moşul lor Bran pârcălab de la strămoşul nostru bătrânul Ştefan Vvod şi de la Bogdan Vvod. pe satul Iuganii, pe Pereschiv, dela *fântâna înpuţită*.. uricile acele sau pierdut, *când au venit însuş înpăratul turcescu şi au fost până la Suciavă cu bătălie, în zilele moşului Domniii mele Petru Vvod*"—Asemenea Surete II, 110, 7089 (1581), Mai 8: se întăresc satele Criveşti, Hoceşti etc. lui Ionaşco şi fratelui Buhuş şi surorilor Ana şi Anghelina, copiii lui Pătraşco, nepoţi Măricăi, şi verilor lor, Ion şi fratele Ilea şi Udrea şi sora Voica, copiii Mărinei et.ᶜ. Anghelina e Alboaia [Surete II, 131 cit.]. Cristea Buhuş s'a căsătorit cu Nastasia fiica lui Ion Prăjescul [Surete II, 131, Arhiva de Iaşi XI, Studiul lui Docan despre „Frate" 432; Sever Zotta, Arh. genealogică II, 241].

După moartea lui Cristea Buhuş [era mort în 1609, Iunie 24, l. cit.], Nastasia se mărită cu Cărăiman ciaşnicul [V. A. Ureche, Miron Costin, II, 594].

Fiul lui Cristea Buhuş şi al Nastasiei e Dumitru Buhuş [Surete II, 130-132, N. Iorga, Studii V, 606-7].

Pentru urmaşii lui, Dumitru Buhuş, v. Arhiva de Iaşi, XI, cit. 434 şi Sever Zotta, Arh. genealogică, Anul I, 80 87, 119-122.

Prin Nastasia, mama sa, Dumitru Buhuş, era scoborîtor din Stanciul pârcălabul, cum de altfel era scoborîtor şi prin Bran. Nastasia era sora lui Nicoară Prăjescul. [Arhiva de Iaşi, XI, 432] Arh. stat. Iaşi, div. de întărituri, tr. 1765, op. 2014, No. 4, fila 377, prin doc. din 7114 (1606), Aprilie 13, Ieremia Movila Vvd. întăreşte „dum. Necoară Prăjăsc(ul) logof. său Ioan Prăjăsc(ul), nepot lui Toader vist., strănepot Stanciului părcălabul" ocine şi cumpărături în satul Stiţcani [=deci de la Steţco, Stefan, azi Teţcani) în ţinutul Romanului. In acest doc. e pomenită, sigur, şi o fiică a părcălabului Stanciu, Magda, şi un frate al părcălabului, Ivancu pitariu şi doi copii ai acestuia: Armanca şi Pântea. [Doc. acesta mi a fost comunicat de dl. Sever Zotta, dir. Arhivelor Statului din Iaşi]. Aceiaşi legătură între Ioan Prăjescul şi Stanciul părcălabul şi la Radu Rosetti, Pământul.. 237, nota 4 şi Tanoviceanu, Apucături vechi ale nouei scoale istorice, Buc. 1905, 23: „Ion Prăjescu, fiul lui Toader Prăjescu. vistierul, strănepot lui Stanciul părcălab".—Stanciul ca pârcălab de Hotin şi ca hoînog. apare încă din 6944 (1436), April 21 [v. Gh. Ghibănescu, revista T. Codrescu I, 88]. El avea un sat la Crasna „unde îi sânt casele" Cu titlul numai de pàrcălab apare în 6956 (1448) Oct. 5, ca părcălab de Cetatea Albă în 6961 (1453), Ghen 26 [*Uricariul XVIII, 478*, Arh. ist. I, 1, 13, 103]. Apoi sub Ştefan cel Mare, apare din 1459—1479 [Bogdan, *DŞt. I*, 28 228]. Fiul Stanciului, Mârza, uneori împreună cu tatăl său — apare în doc. de la sfârşitul anului 1468—22 Mai 1476 [DŞt, cit. 133—209,. De la data aceasta, nu mai apare în lista boerilor martori, în documente. Aş fi fost îndemnat să cred că a murit la Valea Albă. Dar în doc. traducere din 7015 (1507), Mart 1 [T. Codrescu I, 99], Domnul întăreşte o vînzare făcută de Ivancul şi nepoţii săi de frate, feciorii Stanciului părcălabul, *Mânzu* [sigur greşit în loc de *Mârzea*; de altfel nu cred că s'ar putea admite ca nume de botez: Mânzu'], Toader [acesta e visternicul de mai târziu], Andruşco, Ioan, Marica şi Fedor. Unul din aceştia e tatăl lui Bran părcălabul Toader visternicul apare în 1527, Mart 13 [Surete I, 359], 1527, Mart 15 [ibid. 120], 1530, Mart 3 [Arh. ist. I, ,, 132]. Pentru o descendenţă din aceiaşi familie a neamului Miclescu, v. Gh. Ghibănescu, în Th Codrescu I, 110.

1) Surete I, 380—382. Originalul pergament la Muzeul Municipal, Iaşi.

de asemenea de la Stefan Vod. [испривилїе что имали кака их мкрѹшка ѡт раздѣленїе тиж ѡт стефана воеводi] şi mama lor Nastea de împărţeala de la Domnia mea".

In uricul din 7089 (1581) Mai 8 [1]), Iancul Vvd. Moldovei, întăreşte nepoţilor Măricăi şi Mărinei [de sub Petru Rareş] satele Criveşti, Hoceşti, Găurenii şi ½ Răvăcanii, Pietrişul, ½ Hăsnăşanii şi jum. din Chiceră, «ocinele lor drepte şi moşii, din privilegiu de danie ce au avut străbunii lor Coste Stravici şi Giurgea Stravici de la bunul Alexandru Voevod [ѡт добраг алеѯандра воеводи] şi de la Ilie şi Stefan Voevozi şi *privilegiu de împărţeală ce a avut buna lor* [баба] *Maruşca de la Stefan Vod.*"

• La fel spune în uricul din 7117 (1609), Iulie 24 [v. m. sus], pentru satul Găneşti, [„четвртой част ѡт село гънещи что ѹ волост крълигътѹрїи и ѡт ѹрик за раздѣленїе что имали дѣдове его ѡт стараго стефана воеводи на село гънещи", vezi trad m. sus, sub acest an].

Această străbună a lui Dumitru Buhuş, care avea uric de împărţeală, de la Stefan Vvd. bătrânul [= cel Mare] pentru satul Găneşti, din ţinutul Cârligăturii nu poate fi decât aceiaşi *Măruşcă*, pe care am văzut-o şi în doc. din 1545 Aprilie 4 şi în cel din 1581, Mai 8. Uricile de care e vorba, în cele 3 documente, aduse mai sus, şi anume de la Alexandru cel Bun, de la Ilie şi Ştefan, de întăritură dela Stefan cel Mare şi de împărţeală de la Stefan cel Mare şi cel de înpărţeală ce le-a avut Nastea dela Petru Rareş, nu se mai păstrează în pachetul cu actele Criveştilor, Hodceştilor, Răvăcanilor şi Găurenilor [azi la Muzeul Municipal, Iaşi]. Sau se vor fi pierdut, sau pentru că în ele vor fi fost şi alţi urmaşi ai Straviceştilor şi alte moşii (doar e vorba de uric de împărţeală), ele vor fi trecut, dedemult în pachetele de documente ale altor moşii (poate chiar în pachetele Teţcanilor — corect Steţcani, satul lui Steţco, Stefan — moşia de baştină a Prâjeştilor, înrudiţi de mai multe ori cu Buhuşeştii, şi unde se găseşte de ex. uricul dela Stefan Vodă, din 8 Dec. 1466, asupra Moiceştilor, azi în trupul Găneştilor [2])

Dar o greutate, la toată explicaţia de mai sus: de ce nu e pomenit satul Găneşti, în doc. de la Petru Rareş şi Iancu Sasul? Satul era în mânele altor rude, poate chiar veri, ai Măricăi şi Mărinei, coborîtori şi aceia din Nastea şi Măruşca [3]).

Nu pot hotărî ce legătură de înrudire este între Mătuşiţa, din 1433, şi familia Stravici, stăpânitoare în Găneşti, dar o legătură trebuie să fie.

Nici o ştire despre Găneşti şi Moiceşti, din sec. XVI, nu am.

§ 8. *Găneştii şi Moiceştii în sec. XVII-lea.*

Am văzut mai sus, că prin uricul din 7117 (1609), Iulie 24, Constantin Moghilă Vvd. întăreşte lui Dumitru Buhuş, între altele, şi a patra parte din satul Găneşti, ce-i în ţinutul Cârligăturii. [4]) In acelaş an 7117 (1609), Sep. 21., Dumitraşco Buhuş cumpără, drept 450 de taleri, a treia parte din satul *Plotoneşti*, din ţin. Cârligăturii [= azi

1). Surete II, 110—111. Originalul pe hârtie la Muzeul Municipal Iaşi.

2). I. Bogdan, DŞt. I, 115.

3). Şi o altă explicaţie ar mai putea fi următoarea: Dumitru Buhuş avea această a patra parte din Găneşti, prin mama sa Nastasia ca moştenire de la bunii ei Toader visternicul şi Stanciul pârcălabul, şi atunci toată discuţia de mai sus cade de la sine. Dar această explicaţie e greu de admis, având în vedere chipul cum e redactat uricul. Mai sus de partea citată din doc. 1609, pentru satul Găneşti, se arată bunii şi străbunii lui Dumitru Buhuş, după tată, şi în cazul, când pentru satul Găneşti, ar f fost vorba de «bunii» după mamă, uricul ar fi arătat aceasta, dată fiind redactarea uricilor vechi care e totdeauna foarte precisă. Cuvântul bun», în doc. vechi are şi înţelesul de «străbun». Cf. doc. din 7053 (1545) şi 7089 (1581). Surete I, 380—2, II, 110.

4) Surete II, 130, N. Iorga, Studii VI, 77.

f. apropiat, lângă Buzne, Criveşti şi Târgul Frumos] de la Ionaşco feciorul lui Carachezil şi de la sorâsa Magalena. Pe verso foii documentului scrie: „zapise[le] Plătăneştilor de cumpărătur[ă] şi de înpărţeala *Găneştilor*", [1]) ceia ce, poate, ar însemna că vânzătorii din Plotuneşti aveau şi părţi în Găneşti.

Dumitru Buhuş stăpânea şi în 1633 partea din Găneşti, deşi nu-l găsim între satele ce i se întăresc prin acest document [2]). O dovadă pentru aceasta e documentul următor din 7174 (1666), 22 April.

In 7150 (1642), April 6, [3]) Vasile Voevod dă lui Vasile Banul biv medelnicer şi soţiei sale Alexandra, moşiile *Moiceştii*, Coşeştii, Zberoaia şi altele de la Cârligătură. Se pare că acelaş document, aşa cum l-am dat, rezumat, ca în Creşterea colecţiilor Acapemiei Române, este cel din 7150 (1642) April 7 : [4]) „Vasile Vodă, pentru Vasâli Banul biv Medelnicer, *ce avea uric de la Ştefan cel Mare*, [5]) *la Moiceşti, din Cârligătură*. Pomenit Ioan Prăjăscul, Sălmon Mihăilescul, [6]) Zberoaia, copiii lui *Carachiuzăl*." [7]) Din nefericire, documentul, dat în rezumat, nu spune ce amestec aveau aceste persoane în hotarul satului Moiceşti.

Prin doc. din 7161 (1653), 16 Mart, [8]) Vasile Vvd. arată că «Banul č-au fost jitnicear „au întorsu cindzeci de taleri bătuţi întru mâna slugei noastre, lui Trofin diiacul, pentru o parte de ocinî č-au fost cumpărat Trohin diiacul de la neşte nepoţi a Banului jitnicearíul, anume Gligorie şi de la frate-său Guţul, fečorii Trofanei, [9]) den ğumătate de sat de Găneşti ğumătate... Şi, cându au întorsu acei bani lui Trohin, ş'au întrebat pre alte rude, pre toate, şi n'au avut să întoarcî nici un ban."

Pentru situaţia locuitorilor din Găneşti este foarte însemnat doc. din 7171 (1663) 7 Mai [10]), prin care Evstratie Dabija scrie „la toţ oameni(i) den Găneşti.. pentru o samă de oameni ce au vinitu aici la Domniia Mea de ni s'au [11]) jeluit că i-au lăsatu Banul la moartea lui din *vecin(ă)tate* [12]) şi i-au ertatu; deci şi Domniia Mea, după cuvântul Banului, lea-am făcut cartia *să iasă de acolè şi cislă în satu este.* Pentraceaia, dacă veţi vedea cartia Domnii Meale, *carii vor eşi de acolo den satu, fără cislă să nu iasă; să le aruncaţi cislă după dânşii, şi să-s ştii care unde să ducu.*

---

1) I. Bianu, Documente româneşti I, 11-12. Dumitru Buhuş stăpânea această parte din „seliştea Plotuneştilor" şi în 7141 (1633), Noem. 2, Surete II, 115, N. Iorga, Studii VI, 77.

2) Surete II, 114-116.
următor, din 7177 (1666), 20 April.

3) Cr. col. Acad. Rom. 1909, 42.

4), N. Iorga, Studii,' cit. 78.

5). V. m. sus, doc. din 8 Dec. 1466, 1 Ian. 1467.

6), Pentru Mihăilescu, v. m. sus, Ruscani, sub 1673, Noem. 23, nota 3.

7) Carachiuzăl e probabil cel pomenit în 7077 (1569), Mai 20, Isp. I, ,, 123 : Ion Caraghiuzeal ; asemenea 7077 (1569), Iunie 30, Sur, II, 327, 7077, Iulie 6, Isp. I, ,. 127; 7078 (1570), Fevr. 16, ibid 133, 7082 (1574), Mart 27, ibid. 139. 7095 (1587), April 7 ; Sur. II, 323 : Carachizeal stolnic, 7095 (1587), Mai 12, Uricarul XVIII, 208, 521 : Carachizea(l) stolnic, 7105 (1597) Ian. 22, Uricarul XIX, 5, XVIII, 521 : Caraciosel stolnic.

8) N Iorga, cit. 81...

9) Pentru Banul vezi mai sus, Ruscanii, sub c. 1633, 10 Fevr. nota 7.

10). N. Iorga, cit. 84.

11). Ibid. greşit: „i-au".

12). „Vecinătatea" era starea «vecinilor», după Radu Rosetti, Rământul 259 : „o categorie de locuitori ai satelor cu libertate limitată, purtând numele de vecini"; Ibid. 262: „Vecinul era legat de hotarul satului, în care se afla" ; ibid. 263 ; „Vecinul era în deobşte un sătean cu casă, care îşi lucra din moşi şi strămoşi pământul şi acel pământ este numit moşie" ; Ibid 265: „Vecinul era legat de satul său şi nu era

Iară cari vor vrè să-s aşedză acolo la Găneşti, să-s les(e) de altele, de toate, şi să-s apuce de hrană şi de agonisită. Iară de la Domniia Mea încă, dacă om vedè că vă aşedzaţi, voi socoti-vă [1]) *de nevoil(e) voastre.* Şi să vă aşedzaţi acole pentru îndemâna voastră. De iasta scriem",

In scrisoarea lui Tudosă Dubău, din 7173 (1665), Iulie 25 [2], pentru alegerea hotarelor Avrămenilor despre Ciunceşti, între alţi martori din Bărbeşti [aici greşit Băbeşti], Popişcani, Mădârjaci, Scorţăşti, Frăteni, [azi în hotarul Goeştilor], Muntəni [azi Jora]—tot sate apropiate e pomenit şi Ghiorghie din Găneşti.

Se vede că locuitorii satului Găneşti se înpuţinaseră, căci în 7174 (1666), 22 April, [3]) Duca Vodă dă carte „lui *Nicolai Buhuş* log[o]f[ă]tul cel Mare şi diregîtoriului şi *vătîmanului* său din *Gîneşti,* la Ţinutul Cîrligăturei..., ca-s aibî a chema oameni streini dintralte ţări.. fie ce limbî vor hi." Ei vor fi scutiţi şese ani „de dajde şi de zloţi şi de lei şi de taleri şi de galbini de cas(ă) şi de iliş [4]) şi de sulgiu [5]) şi de unt şi de čarî" şi alte dări. „Nici lucrul Domnii Meale nu vor lucra, şi cisla ča viache č-au fost mai denainte vreame acolia în sat, încâ s'au ras de catastiv din Visterie. Pentr'aceia şi alţi oameni carii au fost mai denainte vreame de acolo şi aceia ca să se strângă iarăş la urmă acolia în sat, şi aceia vor hi în pace...

în drept să-l părăsească, spre a se stabili aiure, nu numai prin faptul vecinătăţii. Prin o asemenea strămutare păgubia pe stăpânul său, în chip îndoit: întâiu sustrăgându-se de la munca datorită şi al doilea lipsind din cislă. Căci birul era aruncat pe sat în sumă globală, care *se cisluia, se repartiza* între locuitori, atâta de cap de om"; ibid. 269: Uneori vecinii se răscumpărau, altă dată îi ertau de vecinătate stăpânii lor. In amândouă cazurile intrau în rândul sătenilor slobozi. Aici şi multe documente, pentru chestiunea aceasta'. N. Iorga, Geschichte cit I, 333: vecinii erau coloniști străini, aşezaţi pe pământurile mănăstirilor şi boerilor, cu învoirea Domnului. „Pentru ţaranii băştinaşi aceşti străini, care erau legaţi cu ei din pricini politice, se numesc vecini", ediţia românească. vol. II, 112; acelaş, Geschichte II, 85: „ca „vecini" fură numiţi, chiar la sf. sec. XVI altfel de locuitori ai ţării, anume o clasă, care conrespunde „Rumânilor" din Ţara Românească, adecă românilor de jos, care nu aveau de loc privilegii", ibid. 164, 166 (pentru timpurile de mai târziu). G Panu, Cercetări asupra stării ţăranilor I, ,, XLI—XLIX, 152-196. A. D Xenopol, Ist Rom. ed. I, vol. II, 52-64, III, 558 şi urm. Pentru Muntenia, vezi, pe lângă autorii de mai sus, în special, C. Giurescu, „Vechimea Rumâniei" şi „Despre Rumâni", în An. Ac. Rom. S II, t. XXXVII şi XXXVIII (1915 şi 1916) şi Despre boeri. In afară de documentele aduse de Radu Rosetti loc. cit. vezi şi Ghibănescu Sur. I, 381 [aici cea mai veche pomenire despre vecini în Moldova: 1545, April 4: „satul Hodceşti care este cu vecini — село хо́дчещи что́ есть съ сѫсѣди"], Sur. II, 58, III, 108, IV, 159, 230, 293, V, 60 etc.

1). Formă foarte interesantă şi care rar, de tot, se mai aude şi azi, egală cu v'oi socoti-vă [=vă voi socoti vă]. La Sâneşti, jud. Iaşi, se aud, rar de tot, forme ca următoarele: m'oi duce-mă [mă voi duce mă], l-oi bate lă [= îl voi bate-lă], v'oi duce vă [= vă voi duce vă], l-o bătutu-l [= l-a bătutu-l], s'a bate-să [=se va bate-să], ni om duce-ne [=ne vom duce-ne], ni-am dusu-ni, m'am dusu-m'am [Forma aceasta din urmă şi în I. Creangă]. Tata, care era născut şi crescut în Găneşti întrebuința des formele de mai sus. Ele se întrebuinţează mai des în satele de ţigani lingurari, care vorbesc şi în alte privinţi, o limbă foarte arhaică

2) Surete IV, 34.

3) N. Iorga cit. 85,

4) I. Bogdan, DŞt. II, 607: iliş „era o dare, a cărei natură n'o cunoşteam mai deaproape." Derivat din ung. élés, proviant, ori tatar. ülüš (ölöš), parte.

5) N. Iorga, Geschichte, cit. I, 293 [ed. românească, II, 62] „sulgiu, care nu este exact lămurit, pentru vitele tăiate şi ilişul, sânt de socotit tot între dijme (Zehnten)"

Şi voi, părcălabi de acel Ţinut şi olăcari[1]) şi podvodarii) şi globnici [3]) deşugubirari[4]) nime întru nimică să nu-i învăluiţi."

Satul deci era în mâna lui Nicolae Buhuş). Documentul mai este important, căci ne vorbeşte lămurit de ce erau vătămanii [6]). Prin doc. din 7175 (1667), 21 April [7]), Alexandru Vodă dă „giupâneasei a răpăosatului Buhuş č-au fost logofătu-mare", pentru „a opri nişte bucate a oamenilor din sat din Găneşti prinde (sic) doo sute galbeni; care bani au dat şi au cheltuit Buhuş Logofătul pentru dările şi nevoile ča au avut acei oameni pre izvod ce s'au socotit, să aibă a le ţinea dumneaei aceale bucate până vor da ei banii.. Aşijderea şi pentru cislî ce au ei în sat, să nu hie oameni slobodzi a eşire de acolo din sat până nu-ş vor râdica ei cisla lor din sat şi de-aci să fie slobodzi a eşi unde le va hi voia".

Prin doc. din 7180 (1672), 20 April,) Androsia din Găneşti şi altul de acolo „datu-ne-am vecini dumisale lui Manolachie Comisul să fim viecini drepţi în Găneşti, de unde am fost viecini de moşie, căce ne-au plătit dumnealui de zloţi birului č-au fost parte noastră în Târgul Frumos, că am păţit multă nevoe de târgoveţi, de ne lua vitele şi ne bătê; iară dumnealui ne-au plătitu şi ne-au ras şi cisla, cât au fost partea noastră din târgu. Pentraceaia ca să fim dumisale direpţi vecini, noi şi fičorii noştri, în satu Găneşti, să nu mai îmblămu ispitindu-ne cu alte poveşti; iară, dentru noi cari se vor ispiti să-s ducă de acolo, Comisul să trimată să ne ɘ de grumadzi şi să ne ducă în Găneşti".

Pin doc. din 7180 (1672) Noembrie 29, [9]) „Manolachi al doilea Comis" se învoieşte cu „Petraşcu Buznea, [10]) nepotul lui Vasili Banul vel medelnicer şi cu alţi fraţi a lui" pentru partea lor din Găneşti, unde hotărnicise Iremice vornic de Poartă. Mar-

1) Olacar, curier, N Iorga, Geschichte, cit. II, 523; Gh. Ghibănescu, în Bul. Ion Neculce, fasc. 5. 114: „olac (t. ulak)., cal de olac."

2) I. Bogdan, DŞt. II, 601: „podvoadă, podvadă, cărătură." N. Iorga, op. cit. I, 256 [ed. rom. II, 12]; „Fiecare avea datoria să îngrijească de oamenii domneşti, in ce priveşte hrana şi mijloacele de călătorie, ceia ce se chema podvozi, podvoade—fiecare din aceste cuvinte are şi un înţeles special, care pentru noi nu e destul de clar"; ibid. 293 Funcţionarii însărcinaţi cu podvoadele se numeau podvodari.

3) I. Bogdan, op. cit. II, 596: „gloabă, amendă; globni-, cel ce adună sau încasează gloabele"; N. Iorga, op. cit. I 245 [ed. rom. I, 321), 294, Ii, 87.

4) доущегоубина, N. Iorga, cit. I, 294: „deşugubinari, care .. urmăriau faptele imorale" (ed. rom. II, 62).

5). El era unul din cei 8 copii ai lui Dumitru Buhuş visternicul cu Dafina [aceasta deveni apoi soţia lui Istrati Dabija Vvd]. Era frate cu hatmanul Alexandru Buhuş, vestit războinic, Docan. în Arhiva de Iaşi, XI, 434-435. Dumitru Buhuş vist e înmormântat în satul său, vecin cu Găneştii, Criveştii în 7155 1647) Mart 15, Melchisedec, Notiţe ist. şi arheol. 129. Tot aici este înmormântat şi cel din urmă membru al familiei, vornicul Dimitrie Buhuş, în 1846 (ibid.).

6). Radu Rosetti, Pământul, 119 „Vătămanii... după toate probabilităţile erau puşi de cnejii, cari aveau mai multe sate, în capul celor unde nu le era aşezarea, ca să judece oamenii şi să stringă venitul', [aceasta, pentru timpurile vechi], ibid. 160; asemenea I. Bogdan, D spre Cnejii rom. [An. Ac. rom. S. II, t. XXVI] p. 22, 23 25 [p. vremurile vechi]; N Iorga. Geschichte, cit. I 293 [ed. rom II, 62]: „Erau în fiecare sat sau parte de sat, pentru regularea neînţelegerilor, juzi, care s'au numit, după o expresie înprumutată din Galiţia, şi vătămani", ibid. 333 [ed. rom. II, 112].

7). N. Iorga, Studii VI, 85-86.

8). N. Iorga, Studii cit. 89, Radu Rosetti, Pământul, 266.

9). N. Iorga, op. cit. 88.

10). Pentru un neam Buznea, vezi Gh Ghibănescu, Fereşti (Surete XVI), 82, 88, 100, spiţa ibid. XXX.

tori: Iremice vornic de Poartă, Costandin pârcălab ot Popişcani, Alexandru Buhuş Hatman.

Foarte importantă pentru hotarul Găneştilor şi Moiceştilor e hotarnica din 7181, Nov . 3 [1]) „di la Irimice vorc. de poartă [Nacul din Târgul Frumos] [2]) şi alţii, ci au fostu rânduiţi cu carti domnească să aleagă hotarul *Găneştilor* şi a *Moiceştilor* dispre *Popiţcani* şi dispre *Coşăşti* arătând anumi şi ci oameni megieş au fost, care au ştiut cu sufletile lor pe unde sânt hotarăle şi pe undi *au ţânut Banul, purcegându cu brazda în cap* şi începând hotarul Moiceştilor alăture cu hotarul *Popiţcanilor* di la o movilă din hotarul Târgului Frumos, în ǧos pe lângă rădiul Popiţcanilor şi de acolo în ǧos pe drum, pin *ciriteii roşii*, până în capul rădiului din ǧos, au pus un stâlp ş. dila acel stâlpu pe deal în ǧos până la *movila mare* la un stâlpu lângă drum, de acolo pe drum în ǧos până la *movila Banului* la altu stâlpu, de acole pin *rădiul Mutului* alăturea cu drumul dispre răsări din ǧos di rădiu, la capul rădiului, din ǧos lângă drum undi să înpreună hotarul *Găneştilor şi cu a Moiceştilor şi cu a Coşăştilor* un stâlpu, *iar di acole di la acel stâlpu să începi pi hotarul Găneştilor alăture* cu *hotarul Coşăştilor* şi alăture cu drumul şi pe o *văiugă* până la *fântâna Borciului*, di la fântâna Borciului, drept piste şăs la *vadul costişât în Plotoniţ*(ă) şi peste Plotoniţ(ă) în ceia parti la un stâlpu şi de acole la deal la *cuibu Stârcului* [3]) pe deal sămnu întrun stejar în costişâ, undi să pogoară la *Preludce* şi prin Preludce la deal, pe un drum vechiu până în *dealu Coşăscului lângă ţacu* la un stâlpu, *undi să înpreună* cu *hotarul Crâsteştilor* şi în codru până undi să înpreună *cu hot*[*arul*] *Hândreştilor*."

Se arată apoi, hotarul despre apus, desre hotarul Căcăceştilor, [4]) din care dau aici punctele principale: din *Dealu mari* în sus pe *Piscu* la *dealu lui Arvinte*.. îu *fântâna în Răcea*... pe deal până *la Crăpături*.. *prisaca lui Talmaciu*., lângă *perii Ruscanilor*.. în deal dispre *Orpaz*" ..

Cele mai multe din numirile proprii de mai sus se păstrează şi până azi: Movila mare Fântâna Borciului, Cuibul Stârcului, Piscu, Fântâna în Răcea, Crăpături, Prisaca lui Tălmaci, Perii Ruscanilor, Orpaz. [5])

---

1). Arh. stat. Iaşi, tr. 1357, op. 1543 dos, 163, fila 67 verso. [de aici reproduc hotarnica fiind cea mai complectă); ibid Anaforale 107, fila 139; ibid. tr. 1788, op 2039, dos. 343, fila 39 verso; ibid. tr. 1357, op. 1543, dos. 213, fila 240 verso; Cr. col. Acad. Rom. 1910, 109 (aici Nov. 21). E menţionat' numai, N. Iorga, Studii VI, 89.

2). Acesta în Cr. col Acad Rom. 1910, 109.

3) Aici greşit: „Stâncului", dar cp. hotarnic din 1781, 23 Noembrie: „Cuiubul Stârcului", N. Iorga, Studii cit 108.

4). L-am dat acest hotar, la Ruscani, sub anul 7181 (1673), Noem. 23, complect.

5). După cum mi-au comunicat unii din locuitorii bătrâni ai satului. Pentru unele, cum e Răcea, Orpazul, v. Harta Statului Major, planşa Târgul Frumos, care are foarte multe lipsuri în ce priveşte numirile proprii. Mai rău, în această privinţă, stă Dicţ. geogr. al jud. Iaşi, de C. Chiriţa, care nu cuprinde decât: Răcea.

Orpazul l-am explicat aiurea (Bul. Ion Niculce, fasc. V (1925), Satul Prigoreni, pg. 46) ca fiind cuvântul unguresc, horpasz, subst. deşert (la om), flămânzire, ca adiectiv, subţire, svelt.

In Mărturia hotarnică a spătarului Ureche, pentru Prigoreni, din 1636 (v. acest studiu, la Ruscani, sub acest an şi Bul. Ion Neculce, cit. mai sus, pg 45) cuvântul sună chiar Horpaz: „înpotriva Horpazului". Intâlnirea unor asemenea numiri ungureşti în această regiune nu trebuie să ne mire. Alături, în hotarul Prigorenilor e Râtul, apoi nu tocmai departe, tot în şesul Bahlueţului, Mădrâjăştii, satul lui Mădârjac [ung madár. pasere + zsák, sac, pron. modorjac, comunicat de d. profesor din Iaşi, August Scriban] şi, în Codul Cârligăturii, satul Mădrâjac. Lângă Mădrâjeşti, era din vechiu satul Bătărăşti (satul lui Batori), în care, la 1493, întră seliştea lui lui *Măcău* Vlad, vândută

§. *9. Găneştii şi Moiceştii în sec. XVIII-lea.*

Ştirile despre aceste sate, în sec. XVIII, nu-s multe.

Din 7240 (1732) Iuni 25 [1]), avem o mărturie, care arată că hotarul între Găneşti şi Buznea era matca pârăului Răcea: la apus Buznea şi la Răsărit Găneştii. *Moşia fusese a vornicului Manolache Ruset* [2])

O altă mărturie, din 7241 (1733), Iuli 1 [3]), vorbeşte de acelaş hotar. In ea se pomeneşte şi *popa Ioan din Găneşti.*

In o scrisoare din 7242 (1734, 7 Dec. [4]), un *popă din Găneşti* declară că a iscălit pe un act de la Bărboi Sturza, fără a-l citi, că l-a cerut îndărăt şi a căpătat răspuns că-l va rupe chi r Sturza, găsindu-l.

In 7245 (1737), 10 Iunie [5]), Grigore Ghica trimite carte lui „Ion Neculci biv vel vornic », lui Ştefan Tăbârţă jitnicer şi Toader Stârce vornic de poartă, să cerceteze în pricina plângerei lui Ion Silion contra „dumnealui Bărboi Sturza" că la *Moiceşti*, ţinutul Cârligăturii, care „au întrat cu plugul în hotarul lui, şă i-ar fi stricat câteva pământuri de grâu: având hotaru în curmezişu, i-au făcut multă pagubă". Stăpân în o parte din Găneşti şi Moiceşti era Ion Silion [6]).

O altă parte din Găneşti o stăpânea Costantin Roset biv vel clucer... Acesta, prin doc. din 7248 (1740, 21 Iunie [7]), dă partea sa din Găneşti „dumisal[e] mamii Aniţii, surorii tatăne-mie".

Interesant e doc. din 7253 (1743) [8]). Prin el, Ştefan Bosie cămăraş cumpără, cu 300 lei, de la socrul său, Costache Lazul biv vel jitnicer, satul *Coşeşti [=* alăture cu Găneşti*]* sat întreg *şi a patra parte din Găneşti şi din toate hotarele înpreunate cu Găneştii.*„ Cari ačastă moşie satul Gănеştii au fostu dum[isa]le [Costache Lazul] zăstri de moşul nostru Manolache Ruset vornicul cel mari fiicii sale, mătuşii lui Costache Lazul, unume Nastasiicăi čau ţinuto ğupâneasa Constandin Miclescul pah., car(e) întîmplân-

lui Negrilă, fiul lui Vâlcea Bătărăscul, de Anuşca şi *Marta*, fiicele lui *Mădrâjac.* V Bul. Ion Neculce. fasc. 5 (1925), satul Prigoreni, pg. 42; ibid. fasc. IV (1924), satul Sâneşti, pg 26, 27, I. Bogdan, DŞt. II, 17, Gh. Ghibănescu, Th. Codrescu I 82. Cam 15 km. de Mădrâjeşti e satul Hărpăşeşti, citat întrun doc. din 1456, Fevr. 18, între satele protopopului Ioil şi a fiului său Giurgiu grămaticul: арпхшещи арпашеки = Arpăşeştii lui Arpaş [Acad. Rom. Pec. 179]; asemenea întrun uric din 1488, ghen. 12 (inedit). Aceştia erau Români din Ardeal—unii veniţi poate prin Muntenia, cum arată numele lor: Vâlcea, Vlad—cu nume ungureşti, la modă, ori poate chiar Unguri, căci nu degeaba în apropiere era Hârlăul şi Cotnariul, pentru care vezi I. Bogan, cit. I 149—151, II, 146—150, N. Iorga, Procesul călugărilor de la Sântilie şi Gheorghe pisarul leşesc, Ac. Rom· s. ist. scria III, t. IV, mem. 7.

In altă parte. pe Berheci, e satul Tăvădărăşti, al lui Tivadar, cum arată doc. 6946 (1438), Aug. 21, Gh bănescu, Th. Codrescu II, 1.

Interesantă este iarăşi numirea „cuibu Stârcului", ce ne arată că cuvântul stârc, —înlocuit azi, în mare parte, prin cocostârc,—a existat odată şi în Moldova. Lucrul se ştie, de altfel, şi de aiurea, de ex. întrun descântec [cules din Goeşti, com. Lungani, jud. Iaşi] de gâlci: o vinit on stârc, cocostârc ş'o luŭat o gâlcâ" etc.

1). Vezi §. 5. Ruscanii, sub acest un.

2). Vezi, mai jos, doc. din 7253 (1745).

3). Vezi, § 5, Ruscanii, sub acest an.

4). N Iorga, Studii VI, 98.

5). Ibid. 93-99.

6). Vezi, mai jos, doc. 7251 (1743), unde se vede de la cine avea Silion aceste moşii.

7). N. Iorga, cit. 99.

8). Academia Română, Manuscrisul 3336 fila 17.

duisă de sau săvârşit şi nerămâindui copii au rămas să o împărţim noi frăţeşti adică *o parte* fiii dumisali vor Ştefan Ruset şi o parte mătuşisa Costăchioai şi *o parte* mătuşesa Silionias a) şi *o parte* maica lui Costache Lazul, fiind eai toţi fećori vor. Manolachi. Şi această parte a mumii lui Costachi Lazul împreună şi cu satul întreg Coşeştii liau vîndut Costachi Lazul ginerilui său lui Ştefan Bosie drept 300 lei" [1]).

Documentul este foarte important pentru stăpânii Găneştilor.

După Manolache Ruset e stăpân în Găneşti prin zestre Nastasilca Miclescul. Ea murind fără copii, moşia se împarte, frăţeşte, în patru părţi, coborîtorilor direcţi din Manolachi Ruset: fiii vornicului Ştefan Ruset, Costăchioaia /cum se chema?/, Silloneasa /soţia lui Ion Silion/ şi maica lui Costache Lazul /soţia lui Neculai Lazul/.

Din 7254 /1746/ f. lună [2]), aflăm de o ceartă de hotar între fiii lui Ion Silion, proprietari în a patra parte de Găneşti şi Ştefan Bosie, a cărui soţie stăpânea satul alăturat Coşeştii şi un heleşteu. Ioan Neculai Vvd trimite carte lui Sturza vel logofăt „pentru un hăleşteu de la Coşeaşti, de la ţinutul Cârligăturii ćau fost a răposatului vorc. Ruset Manolachi, deci fiind şi satul Coşeaşti şi satul *Găneştii* amândoă a vornicului Manolachi au socotit răposatul vor. Manolache înpreună cu ǵupâneasa sa şi lau dăruit acest heleşteu întreg nepoatii lor Saftii, fiicii sulgeriului Neculai Laznl cu zapis... numai Saftii sau dat şi Safta /soţia lui Costache Lazul/ avârd gineri pe Stefan Bosie iau dat satul Coşeşti... şi cu hăleşteu întreg, cari hăleşteu lau şi prinsu şi lau întiiniiat cu ezătură şi vrând al stăpâni, iar fićorii lui Ion Sălion nepoţii vor. Manolache nu lau îngăduit ţiind eai satul Găneştii /a patra parte/, ci au cerut giudecată pricinuindu *că giumătate de apa acelui hăleşteu vine pe locul Găneştilor*". Logofătul Sturza luând seama şi cetind zapisul de danie găseşte ca dania să rămâie nestrămutată şi feciorii lui Ion Sâlion să nu se mai amestece la heleşteu, iar Ştefan Bosia cămăraşu „să aibă a stăpâni acest hăleşteu întreg *cât va cuprindi lumina apii*"

Hotarnica Găneştilor. din 1781. 23 Nov [3]). nu ne dă cine ştie ce lucruri noi, pe lângă cea din 7181 (1673). Se chiamă megieşii: Rotilă. Anbrofie, Ştefan a Dadii. Hotarul merge „pe drum pen *Curechii roşii* [4])... Fântâna Borciului... Cuiŭbul Stărcului,.. Dealul lui Arventei... La Săiŭpături [5]).. Prisaca lui Talmaci... Pre Hărpazu [6]).. "

Din doc. din 1786, Ghenari . 3 [7]) se vede neînţe'egerea pentru hotar, între proprietarul Câcăceştilor şi Ruscanilor, numiţi şi Buznea, anume logofătul Gheorghe Sturza şi proprietarul moşiei Găneşti, Costandin Gheuca al 2-lea visternic. Din el, mai vedem că şi neamul *Sălioneştilor* au stăpânit moşia Găneşti

Despre o altă hotarnică [=a Găneştilor şi Moiceştilor ori a Popişcanilor, Coşeştilor, Cristeştilor?] din 1791, Avg, 25 [8]), avem numai o vagă pomenire. „Hotarnica din 1791, Avg. 25... dovedeşte că nici atuncea căutânduse arătatele sămne în fiinţa propietarilor de Moiceşti, Găneşti, de Cristeşti, Cosăşti, în fiinţa răzăşi'or de Popişcani şi a

1). Dau textul după rezumatul din Mscr. 3336, Acad. Rom : „Catastih de moşiie dumisale Ştefan Bosie căm(ă)raş let 7259. iuli 20".

2). Ibid. 17 vo

3). N. Iorga cit. 108.

4). Cred că e o citire greşită în loc de „Ciriteii roşii", din hotarnica din 7181, Nov. 23.

5). La Surpături, în 7181.

6) Orpaz, în 7181, Horpaz, în hotarnica Prigorenilor.

7). Vezi § 5, Ruscanii, sub acest an, unde am dat documentul.

8). Arh. Stat Iaşi, Tr. 1357, op. 1543, dos. 213, fila 17. [E vorba de hotărîrea moşiilor Cristeştil, Bărbeştii, Coşăştii, poenile Călugărului, toate întrun hotar].. Dau după rezumatul de aici 1847).

însuş egumenul M-rii Doljăşti [stăpânea în Popişcani,] nu s'au gă it acele semne ale Găneştilor şi Moiceştilor, din hotarnica 7181, Nov. 23.

O altă hotarnică a moşiilor Moiceşti şi Găneştii, de la ţinutul Cârligătura, ale stolnicului Constantin Gheuca e din 1795, Aprilie 24, [1]) ca urmare a unei jălbi, din 1795, Fevruarie 1, a clucerului Anastasie Scorţescu, stăpânul uneia din moşiile vecine. [2])

Prin scrisoarea din 1795, August 12, [3]) Alexandru Ioan Calimach Vvod. „Mold. volniceşte pe un armăşel ca să meargă.. în Găneşti, ţinutul Cârligăturei, să ia nişte ţigani şi să-i ducă la Alexandru Anastase ot Visterie.

Foarte interesantă pentru despărţirea între hotarul Buznei, a sardarului Costachi Sturza şi *Găneşti*, a stolnicului Constantin Gheuca, e mărturia Banului Vasâli Luca, din 1796, Mai 15 [4] Sardarul Costache Sturza arăta, cu mărturii vechi, că hotarul moşiei Buznea merge pe valea ce se începe de la *Fântâna Răcea* şi nu pe deal. Stolnicul Costandin Gheuca se ţinea după hotarnica din 7181, Nov. 23, în care scrie că hotarul Găneştilor, despre apus, merge pe deal, *pe la Crăpături*, până la movi a deasupra Prisăcii lui Talmaci şi nu pe valea di la Răce. Cartea divanului, din 1796, iuni 8, [5]) pentru gâlceava de hotar, de mai sus, hotărăşte, ca Costantin Gheuca să stăpânească după hotarnica zisă mai sus, adecă pe deal şi nu pârăul Răce,

Din 1799, 9 Dec. avem scrisoarea Domnului către Dimitrie Sturza biv vel postelnic, pentru o gâlcea ă la Hăndreşti, ţinutul Romanului, că „i-ai fi gonit cosaşii dintr'o *poiană ce se numeşte Giudele*, care din vechi s'ar fi stăpânit tot de către moşia Găneşti."

§ 10. *Găneştii şi Moiceştii în sec. XIX-lea.*

In Condica Liuzilor, pe 1803. [6]) erau 49 de liuzi, 9 breslaşi şi 4 liuzi, fără bir., Găneşti, care erau proprietatea casei stolnicului Constantin Gheuca,

Din Cartea Divanului Cnejiei Moldovii către ispravnicul de Cârligătură, din 1808, Săpt. 1 şi răspunsul ispravnicului, din 1808, Sept. 16 [6]), vedem că cearta pentru hotarul dintre Buznea şi Găneşti continuă. Găneştii erau a sărdarului Manolachi, ginerele stolnisului Gheuca.

Date mai importante, despre Găneşti, găsim în Catagrafia Cârligăturii, din 1820 [7]). Satul era a căminarului Manolachi Radul. In sat erau 65 liudi (15 frunte, 25 de mijloc, 25 de coadă). Intre ei: Grigore Ungureanu, Ştefan Vătăman, Ştefan Roga, Andrei Ştirban, Ion Ştirban, Iosâp Zară, Macsân Rusul, Sandul Chiriiac, Neculai Toma, Tanasă Mecicu, Simion Vierul, Ursul Cojocar, Ion Leonte, Ion Lungul, Toader *Chičorgrau*, Alecsa Rusul, Gherasâm zăt (ginere) Ştirban, Ion Mazăre, Toader Luca, Costandin Pruteanu, Vasâle Liancă, Cozma Duman, Costandin Anton, Negoiţă Munteanu, Sâmion Dolianul, Acsânte Toma, Toader Buzdugan, Iacob Sucilă, Iacob Hăltian, Macsân Acsânte. Pintilii Acsânte, Moise, Vasâle Coliban, Nechifor zăt Ioniţă, Toader Boncă, Vasâle Părava, Sămion Vornicul Dumitru Cercel, Gheorghe Lăcătuş, Petre Rapotă, Dănilă Plugarul, Vasâle Mămăligă, Ioniţă Mihăilă Intre cele 9 slugi fără bir a căminarului, sânt Ştefan Carpu, Gheorghe Vintilă, Gheorghe Ţăfoiu, David Ciocan, Ion Prisăcuţă, Gheorghe Buliandră.

---

1). Cr Colecţ. Acad. Rom. 1907, 224. Aici greşit, „Mogeştii".
2). Ibid.
3). Ibid. 197.
4). Vezi-o § 5, la Ruscani, sub aceşti ani.
5), Uricariul VIII, 331.
6). Vezi la § 6, la Ruscani, sub aceşti ani.
7), Arh. Stat Iaşi.

Despre Moiceşti, ca sat, nu se spune nimic, căci era selişte. Din 1825, Iulie [1], avem scrisoarea către Manolache Roset Banul „Beşleaga din cas(ă) n'au eşit şi conacul s'au gătit şi dumnealui beş'aga au ven t la Eşi şi, pân nu va veni de la Eş, nu să dăşartă (sic) casăle; dar am înţăleş că vine alt beşlagă şi cuconul *Iordachi Cazimir este aici la Găneşti, sus, în curţi,* dar nu este mu'ţămit cu hodihna şi vra să se mute în Târgu, la alt loc, până va eşi Turcii din cas'ă)". Interesantă, căci ne arată supărările pricinuite de Turci.

Catagrafia Cârligăturii, din 1831 [2], nu ne dă multe date noi faţă de cea din 1820. Satul era stăpânit de aga Manolaghe Radu. Preuţi în slujbă erau 2: «Preutul Gheorghie [3]) sin Vintilă, în slujba bisăricii hramului sfinţilor înpăraţi Costandin şi Elena» şi preutul Ştefan sin Ilie.

Mai erau 2 prevelegiaţi; „Polcovnicul Ioan sin Simion Graur posăsăriul acestei moşii cu carte Domnului Ioan Sandu Sturza Vvd. din 1826, fevr. 2 şi Polcovnicul Vasilie sin Savva hat. cu carte Domnului Ioan Sandu Sturza Vvd din 1826, Săpt. 16".

Ca ertat de bir cu cartea stăpânirii e „Vasili sin Iacob papistaş botizat cu carte episc, Romanului, din 1818. cu cuprindiri să fie scutit de bir şi havaleli."

Aflăm apoi 7 „nevolnici şi acii ertaţi de sat.": Toader Boancă sin Neculai. om bătrân, slab; Iacob sin Ilie Gage oftigos; Iordache sin Ioniţă *Piciorgros* vătămat; Dumitraşcu sin David bătrân slab şi burlac; Ştefan sin Lupu Carpu olog *di picioari*; Simion Fătul om bătrân şi vătămat, fără casă—14 văduve şi între ele: *Anastasiia* Tănăsoaia, Gafiţa lui Ştefan Hariga, Chiţa lui Mihai Rotar, Vasilca lui *Moisă*, Acsiniia lui Toader Luca. 4 dascali. 17 birnici havalegii, 35 birnici breslaşi. 30 de slugi şi alţi oameni fără bir, supuşi la unii şi alţii, 20 de oameni străini fără căpătăiu tocmiţi cu hac la unii şi alţii, burlaci. 1 sudit, evreu, supus austriac, venit la 1824. Cum vedem satul era populat.

Pentru neînţelegeri între Buzne şi Gănesti vorbeşte raportul lui Dimitrii Brânză, din 1831, Dec. 18, cătră ispravnicul Cârligăturii [4])

In 1849, Avg 17 [5]) proprietară a Găneştilor şi Moiceştilor era postelniceasa Elencu Radu şi era ceartă pentru înpresurare, de către aceste moşii şi asupra moşiilor Căcăceştii şi Ruscanii, ce sânt întrun hotar, numiţi şi Buznea.

Hotărnicia din 7181 va avea mare importantă şi în hotărîtura moşiei Cristeşti cu siliştele ei Coşăşti, Bărbeşti şi Poiana Călugărului, de pe la anul 1850 şi hotărîtura moşiilor Moiceşti şi Găneşti, despre Popiţcani sau Draga, a Măn. Doljeşti [6]) din 1852.

Moşia Găneşti a fost apoi proprietatea lui P. P. Carp, a urmaşilor căruia mai e şi azi, câtă n'a fost expropriată.

M. Costăchescu

---

1). N. Iorga. cit· 118.

2). Arh. Stat. Iaşi.

3). Acesta e străbunicul meu de pe tată, numit Gheorghe. Gănescu. El fusese mai înainte în Cristeştii, de alături, unde venise, ca preut, în 1811, Noembrie 1. Era fiul mocanului Vintilă, care venise, pe la sfârşitul veacului XVIII-lea. din Ardeal, din satul Căşuni, ţinutul Secuilor. Fiul preutului Gheorghe, preutul Costache (bunicul meu) a fost şi el, câtăva vreme preot în Găneşti şi apoi. până la sfârşitul vieţii sale, în Buznea

4). Vezi-l § 6, Ruscanii, sub acest an.

5). Vezi Anaforana aceasta § 6, Ruscanii, sub acest an.

6). Arh. Stat. Iaşi, Tr. 1788, op. 2039, dos. 343, fila 26 şi acelaş transport şi opis, dos. 662, fila 29, 30.

DOCUMENTE

A). LOCURI

Documentele caselor Başotă (azi Gimnazul Stefan cel Mare)

a). locul cumpărat de la slugerul A. Fote

I. *7214 (1706) April 25.* Adică Ivan Cazacul şi cu femeia mea Aniţa fata Mariei şi nepoată uşiiarului Panaite de la Măria Sa Doamna scriem şi mărturisim cu acest zapis al nostru precum noi de nime siliţi nici asupriţi, ce de a noastră bună voe am vândut giumătate de loc de casă *pe uliţa Muntenimei* care loc ne au fost şi noao cumpărătură de la unchiu nostru Panaite uşiiar. Această giumătate de loc lam vândut lui Neculai fecior lui Gângău ţigan drept şeapte lei bătuţi ca să i fie dreaptă ocină şi moşie în veci lui şi femeii lui şi copiilor lui iar altu nimeni să nu se ameastece, însă când i am vândut locul sau prilejitu oameni buni vecini şi boiari de curte şi slujitori care sau tâmplat şi au iscălit mai gios şi pentru mai mare credinţa ne am pus degetele. Şi eu Vasile Diiacul am scris zapisul să se ştie.

+ Ivan Cazacul am vândut, + Aniţa fata Mariei nepoată lui Panaite uşiiar împreună cu soţul meu am vândut, + Eu Panaite uşiiar sunt martur că eu am vândut nepoatei mele Aniţei. Şi eu Istratie Fustaş mam prilejit la tocmală Iereiu Gligoraşco + Constantin Agă, + şi eu Marie împreună cu fiica me Aniţa şi cu Ivan ginere meu am vândut. Avraam Comis, + Barbu Lăcătuş martur, + Vasile + Vasile cumnat Cazacului + Sava.

II. *7216 (1708) Februarie 18.* Adecă eu Nastasia şi cu soţul meu Irina şi cuconii mei făcutam zapisul nostru la mâna dumisale lui Vasiliţă, precum am vândut *o casă cu loc cu tot lângă biserica Curărariului* ca săi fie dumisale dreaptă ocină şi moşie şi soţii dumisale şi când sau făcut acestu zapis ce mai sus scriem sau dat şi zapisul cel vechi de cumpărătură la mâna dumsale şi la acestu zapis şi tocmală când sau făcut dinaintea Mariei Erbăriţei şi a lui Andronache a Mesărciului şi sau tâmplat şi dumnealui văr lui Murguleţ Nastase şi dinaintea lui Pavel crâşmarului şi tocmala ce am cumpărat drept trei zeci şi cinci de lei bani buni şi noi văzând tocmala între dânşii bună ne am pus şi noi degetele şi alţi oameni buni care sau mai prilejit ne am pus degetele.

+ Nastase vânzătoriu + şi soţul meu Irina iar vânzătoare, + Maria Erbăriţa martur + Andronache Mesărciul martur + Pascal Crâşmarul martur.

III. *7219 (1711) Februar 20.* Adecă eu Vasile şi cu soţul mieu Dumitra scriem ş mărturisim cu acest adevărat zapis al nostru la mâna dumisale lui Vasile ciobota precum noi de bună voie a noastră de nime sâliţi nici asupriţi am vândut dumisali o casă cu loc cu tot cât ţine ograda împrejurul casăi numai făr cât despre cumătrul Vasile ciubotarul este ograda pi locul dumisali pe doao palme şi după ce am cumpărat eu casa, miau dăruit cumătrul şi acel puţintel loc cu toată voe dumisale şi noi încă am vândut dumisali lui Vasili ciubotar cu cât ţine îngrăditura împrejurul casei şi această casă este lângă dumnealui Eni Cacule neguţitor şi lângă dumnealui Andronachi Mesărciul şi lângă dumnealui cumătrul Vasile ciubotarul şi am vândut noi dumisali lui Vasile ciubotar drept treizăci de lei opt bani gata şi la acest zapis sau prilejit mulţi oameni buni dumnealui Toader Neguţător şi dumnealui Andronachi Mesărciul şi dumnealui Eni Cacule şi dumnealui Pascal Bulebaş hătmănescu şi dumnealui Vasile ciubotar şi dumnealui Stanciul Bulebaş şi alţi oameni buni care sau iscălit mai gios şi când am făcut zapisul acesta am dat şi zapisele casei cele vechi în mâna dumisali lui Vasile Ciubotar şi pentru credinţa am iscălit. u Ias leat 7219 Fevr. 20.

Eu Vasile Pascal Bulbaş martur şi vânzător = Eu Toader care mam tâmplat la această tocmală şi sântu martur + Costantin Spatar martur + Vasilie Ciobotar martur, + Andronachi Mesărciul martur + Stanciul Bulbaş, martur.

IV. *7226 (1718) Mart 1* Adecă eu Vasilie feciorul Mariei nepotul lui Panaite Uşărului şi soţul meu Irina şi cu feciorul meu Ilie, făcutam adevărat zapis al nostru la mâna lui Nicolai Băngău Zlatarului şi la mâna femeiei lui Băjeni pe cum să să ştie că am vândut o *casă cu loc cu tot care casă este pe uliţa Ocnii* lângă casa lui Vasile Spin şi lângă casa lui Vasile a Chitri şi lângă casa lui Andăni bucătarului de nime siliţi nici asupriţi ce de a noastră bună voe am vândut drept doaozeci şi şase de lei bani ca să hie moşie dreaptă lui Nicolai şi femeiei dumisali Băjeni şi feciorilor dumisali şi nepoţilor însă au mai vândut moşie Marie mai înainte giumătate de loc şi eu am vândut locul tot şi când am vândnt această casă sau prilejit mulţi oameni buni şi megieşi anume Popa Gavril ot Curălari şi alţi oameni buni şi megieşi care sau iscălit mai gios şi văzând plata deplin neam iscălit mai gios ca să hie de credinţa la mâna lui Nicolai Băngău şi femeiei dumisali, Leat 7226 Mart 1.

+ Vasilie am vândut casa şi am pus degetul, + Irina, + Ilie sin lui Vasile am pus degetul, + Eni Cacule mam tâmplat martur, + Andăni Bucătar martur — Popa Gavril. + Vasile Spin martur, + Vasile Bulubaş martur, + Pascal Căpitan martur, + Stati Aprodul, + Vasile sin Chitri megieş martur, Acsinte megieş martur + Vasile Cismar martur.

V. *7229 (1731) Mart 9.* Adecă cu Vasile sin Chetrii şi cu soţul meu Axenie scriem şi mărturisim cu acestu adivăratu zapis al nostru la mâna dumisali Ducăi şi nevestei dumisali Saftii precum noi de bună voe noastră de nime siliţi nici asupriţi am vândut dumilorsale o casă cu loc cu tot cu cât ţine ograda împregiurul casei şi cu zemnic din gios şi am vândut dumisali dreptu patru zăci lei bătuţi ca să le fie dumilorsale şi strănepoţilor dumilorsale în veci netrecuţi şi banii ni sau dat toţi deplin în mâna noastră şi când am făcut zapisul iam dat şi zapisele cele vechi a casei care le am şi eu cumpărături, în mâna dumilorsali şi la făcutul zapisului sau tâmplat mulţi oameni buni mahalagii de prin pregiur din sus şi din gios anume Nicolai Bărgău şi dumnealui Pavăl Soponar şi casa este lângă Nicolai Bărgău şi lângă Andronachi Mesereciul şi pentru mai mare credinţa neam şi iscălit ca să fie bună credinţă. leat 7229 Mart 9.

+ Vasilie Ciubotar, zăt (ginere) Ketrii vânzător, + Axinie femeie lui, Vasile vânzător,

+ Tanasă sin Vasilie Ciobotaru vânzător, + Pascal sin Vasilie Ciobotar vânzător, Θεόδωρος, 'ιωχαλιομένος + Vasilie Cazac, Neculai Bărgău martur, Pavăl Soponar, martur, + Stati Aprodu martur, Nastasia fata lui Andronachi Meserciul martură, Bejana femeie lui Neculai Bărgău mart. + Vasilie Sin Vălşină martur. Eu Grigori sin Sărăriţiei martur a Măricuţei. Eu Vasilie am scris zapisul şi martur.

VI. *7236 (1628) April 15.* Adecă eu Toma feciorul Dimei Bacalului din târgu din Iaşi, scriu şi mărturisesc cu acest adevărat zapis al meu, de nime silit nici asuprit ci de a me bună voie am vândut a noastră dreaptă ocină şi moşie *o casă aice în târgul în Iaşi lângă biserica Curălarilor* cu tot locul cât iaste ograda şi cu groapă de pivniţă şi coşuri de piatră. Aceasta am vânduto lui Enachi Saulii drept 92 lei bani noi şi miau făcut plata deplin în mâna mea; care această casă a fost a părintelui meu a Dimei şi au fost dato danie nepoatei sale Maria pe care au fost măritato după Eni Cacule, iar după moartea lui Eni Cacule sau sculat seminţiile lui şi au fost vânduto lui Vasilie Buhăescu diacul de camară şi apoi Vasile diacul au vânduto lui Toader neguţitorul cumnatul lui Adam. Deci eu văzând că se înstreinează moşie a părinţilor mei, nam lăsat să o cumpere alţii şi am luat aceşti bani cu dobândă lor şi am întors banii lui Toader Neguţitorul cât au fost dat lui Vasiie Diacul şi lau dat toată giudecata rămas săşi ia banii şi să lipsască din casă şi luânduşi banii au lipsit din casă şi eu cu bună voie mea am vânduto lui Enachi Saulii drept acei bani care scriu mai sus ca săi fie de la mine dreaptă ocină şi moşie neclintită şi neruşiită în veci şi la această tocmală sau tâmplat mulţi oameni buni mahalagii şi alţi megieşi care mai gios sor iscăli şi eu de credinţă am iscălit şi eu Dumitraşcu Muste diacul de camară am scris cu voia Tomei. Leat 7286 April 15.

Toma Dima de la Eş iscal, Neculai sin Dima iscal,—Ilie iscal,,+ Duca seimen agescu martur.

VII. *7239 (1731) Mai 9.* Adecă eu Nastas Hrin dimpreună cu soţul meu Măricuţa şi cu feciorii mei anume Neculai şi Toader şi Vasile făcutam acest adevărat zapisul nostru la mâna dumisali giupânului Fote negustor precum noi de nime siliţi nici asupriţi ce de a noastră bună voe am vândut dreaptă ocină şi moşie a noastră un loc de casă ce este între casa jupânului Pascal şi între casa Zanfirei şi *între locul lui Sfeti Ioan* ce să hotărăşte, care acest loc se numeşte a vărului meu a lui Ioniţă sin Lucurtu şi dintracel neam a nostru am rămas numai noi şi o fată a lui Ioniţă şi sau înstreinat nu să ştie unde este de care lucru şi noi ştiindune neam acelor oameni am vândut dumisale giupânului Fote drept doaă zăci şi unu lei bani gata, ca să fie dumisali şi coconilor dumisale moşie în veciu; iar de ar veni vara noastră Măriuţa au din neamurile noastre sar scula cu vreo pricină, să avem a da noi samă ori la ce giudecată sar tâmpla că noi am vândut de bună voe noastră şi neau făcut plata deplin în mânule noastre pe ace bucăţe de loc pre care sa alege şi la această tocmală sau tâmplat preuţi şi oameni buni înpregiuraşi, care sau iscălit mai gios şi noi încă ne am iscălit ca să să crează. Leat 7239 Mai 9.

+ eu Nastas Hrin am vândut, + eu Neculai sin lui Hrin iscal, + eu Toader sin lui Hrin iscal, + eu Vasile sin lui Hrin iscal

VIII. *7239 (1831) Iulie 28.* Pre poronca a dumisali lui Darie Donici vel logofăt ce niau poroncit cu poronca Măriei sale lui Vodă ca să mergem să luăm sama să hotărâm un loc de casă a Zamfirei femeiei lui Vasile Cazacul din Curte pentru multă gâlceavă ce au avut fiind casa Ducăi între casa lui Bărgău zlatar şi între casa Zamfi

rei şi făcând şi Fote neguţitorul casă şi ogradă sau închis drumul casei Ducăi despre toate părţile neavând Duca nici dintro parte să aibă cale la uliţă sau la mahala închizândul Vasilie Cazacul şi femeia lui Zamfira puind pricini ca va săşi facă Duca drum pe dinaintea casei lui şi fiind multă pricină şi gâlceavă cu poronca dumisali lui vel logofăt am mersu acolo la mahala şi am chemat preoţi *mahalagii de popor de la beseareca* de la *Curalari* şi neguţitori mahalagii care sunt iscăliţi mai gios şi aşa am socotit cu toţi mahalagii şi poporăni inpreună că *nu este cu cale să închidă drumul Ducăi*, căci nu scriu zapisele nici a unui loc ales făr cât locuri de casă şi nu le spune nici unue locul în semne, ce noi am socotit cu toţi mahalagii care sunt iscăliţi mai gios şi am lasat locul în doao părţi pe dinaintea casei Zamfirei şi mai mult sau lasat în parte Zamfirei şi am stâlpit cu piatră şi de credinţă am pus pecetea Porţii Măriei sale Domnului să să ştie. Leat 7239 Iulie 28.

Gavril pisal

Iereu Ioan ot Curălari iscal.
Dumitraşcu Muste am scris.

L. P.

Παναγίωτης Νικολάου παρών εις τὰ ὄπισθεν. Πασκαλης. ξανθυ μαρτύρας. Φώτης Νικο παρών εἰς τα ὄπισθεν.

Mihalache staroste de ciocli martur, Eu Flore mam tâmplat şi, martur, Neculai Bărgău zlătar martur γενακης Σα λη μαρτυρας.

IX. *7240 (1731) Sept 20.* Adică eu Ianachi Sauli braşovanul împreună cu soţul meu Maria făcutam zapisul nostru la mâna dumisali Dimii neguţitorului de aice din târgul din Iaşi precum noi de nime siliţi nici asupriţi ce din bună voia noastră am văndut dumisali o casă de aice din târgul din Iaşi *care casă este lângă besereca Curălarilor* cu tot locul cât este ograda şi cu pivniţă de piatră drept 150 lei care şi noao ne este cumpărătură de la Toma feciorul Dimii bacalului din târgul din Iaşi precum arată zapisul Tomei bacalului tot anume acele de vânzare; această şi noi cum scrie mai sus am vânduto dumisali Tomei neguţitoriu, dinainte a neguţitori şi mahalagii ce sor iscăli mai gios. Deci şi noi văzând plata deplin întru mânile noastre, datuiam şi zapisele cele vechi, şi de acmu înainte săi fie dumisali şi giupânesei dumisa i şi cuconilor şi nepoţilor şi strănepoţilor dreaptă ocină şi moşie în veci şi noi pentru mai mai mare credinţa neam iscălit şi am pus peceţile şi eu Toader diacul de divan am scris zapisul cu zisa dumilorsale. u Ias vleat 7240 Sept. 20.

γενακης Σα λη Maria am pus şi degetul, Monah Ghedeon+Popa Tărâţă martur, Eu Preotul Lupul sin ego mam întâmplat, Eu Preotul Ioan zet Popa Tărâţă mam tâmplat, Εγώ Θεόδωρος Γσκαλιέδηκα Eu Neculai Bărgău martur, Eu Duca martur, Eu Grigoraş ciobotar martur, Eu Paraschiva Pascăloae mam întâmplat şi martur, Toader diac ot Divan,

---

X *7242 (1714) Feb. 20.* Adică eu Vasile *Cazac în curte* înpreună cu femeia mea Zamfira făcutam acest adevărat zapisul nostru la mâna dumisali giupânului Ioniţă Pană precum să se ştie că de nime siliţi nici asupriţi ci de bună voia noastră iam vândut a noastră dreaptă ocină şi moşie o *casă cu tot locul cât iaste a casei lui ce iaste pe uliţa Hagcoaiei lânga casa lui Fote neguţătorul* din sus şi lângă casa Ducăi. Această casă şi cu tot locul o am vândut dumisali drept bani gata 70 lei şi neau dat banii deplin întru mânule noastre ca săi hie dumisali dreaptă ocină şi moşie căci şi noao ne iaste această casă şi cu tot locul de la părinţii noştri şi la această tocmală sau tâmplat mulţi oameni buni şi mahalagii care mai gios sor iscăli şi no

de credinţă am pus degetele şi eu Dumitraşco Muste diiac de cameră am scris zapisul cu voe lor ca să să ştie. u Ias leat 7232 Feb. 20.

+ Vasile Cazac + Zamfira fata lui Andronache Meserciu, + Maria Frăticeasa sor Zamfirei + Dumitraşcu ficior lui Vasile Cazac + Ion Sucmanar uşeru martur.

XI. *7242 (1734).* Adică eu Lupul Ţiganu canungiu ginerele lui Bărgău şi cu fiii mei care mai gios sor iscăli şi cu neamul meu înpreună făcutam zapisul nostru la mâna lui Grigoraş sin lui Raţ şi soţului său şi cuconilor lor pre cum să să ştie că am vândut dumisali o casă cu loc cu toate câte are înpregiur *care casă este lângă locul lui Gligoraş şi dinapoia casei lui Bărgău* şi am vânduto drept 45 lei bani vechi ca să hie dreaptă ocină şi moşie şi lui şi hiilor lui şi a nepoţilor lui să le hie moşie în veci şi la această tocmală sau tâmplat oameni buni şi mahalagii care mai gios sau iscălit, leat 7242.

+ Eu Lupul Ţigan am vândut + şi eu Nichita + şi eu Bejana Bărgăoae=şi eu Duca marturu + şi eu Buliga nepot şi eu Axinte martur—şi eu Vasilie Petre martur şi eu Gligoraşcu martur şi eu Radul Ţigan martur şi eu Neculai zet Lupului martur.

XII *7246 (1738) Ghenar 31.* Adică eu Dima neguţitor ginere Neculăesei făcutam acest încredinţat zapis al meu la mâna dumisale Enache Polcovnic precum lăsând dumnealui la mine şapte sute şi şase zeci de lei amanet osăbit de trei sute de lei cu doâ zapise care am fost *luat cu baş dând din zece unsprezece pe an.* Deci umblând eu şi cheltuind acele şapte sute şi şase zeci de lei ce mau trebuit şi dintraacei bani am făcut şi o *casă care casă este de la deal de casa lui Fote cupeţ aproape de biserica Curalarilor.* Deci eşind la giudecată şi cu luminată carte Măriei Sale lui Vodă,—am dat casa cu tot locul cât ţâne, şi cu pivniţă cu tot drept trei sute lei ca să fie dumisale dreaptă ocină şi moşie în veci neruşăit şi pe acestu zapis al meu să aibă aşi face şi ispisoc şi la această aşezare sau tâmplat oameni buni care mai gios sau iscălit şi eu pentru mai bună credinţă niam şi iscălit şi am dat şi zapisul casei cel vechiu care niau fost şi noao de cumpărătură. 7246 Ghenar 31.

Δήμας λαμπρ στερέω τὰ ἄνωθεν Πασχάλης Νίκ., Φότης Νικ., Παναγίωθης Νίκ.
şi eu Alexandru Zane am scris cu zisa dumilorsale,

XIII. *7247 (1739) April 20,* Adică eu Bejana a lui Bărgău ţigan datam acestu adivărat zapis al meu la mâna dumisali giupânului Fote cupeţu precum să să ştie că de nime silită nici asuprită ci de a me bună voe iam vândut a me casă şi ocină dreaptă care casă iaste aice lângă dumnealui cu loc cu tot cei din dos ales şi dinainte cu căsoae cu tot ca săi hie dumisali dreaptă ocină şi moşie şi cuconilor dumisali şi din nepoţii mei şi gineri încă să naibă a zice nimică că sau iscălit toţi şi preţul este a casei o sută şi trei zăci lei bani vechi şi la această tocmală sau tâmplat mulţi oameni buni cari mai gios sau iscălit şi pentru mai mare credinţa niam pus şi degetele. u Ias leat 7247 April 20.

+ Eu Bejana am vândut, + Eu Pavăl ginere iscal, + Eu Maria fată de suflet iscal — Πασχαλης μαρτηρὰς şi eu Solomon Cupce am scris cu zisa lor.

XIV. *7249 (1741) Iunie 11.* Adică eu Măriuţa femeia lui Ioniţă nepoată lui Curtu înpreună cu feciorii mei anume Petrea şi cu Vasile făcutam acest adevărat şi încredinţat zapis al nostru la mâna dumisali giupânului Fote Cupeţu ot Eşii precum să să

ştie că de nime siliţi nici asupriţi ci de a noastră dreaptă voe am vândut dumisali un loc de casă care loc iaste în ograda dnmisali, care acest loc viind noi din străinătate am găsit loc de casă vândut de Nastasă Hrin şi de femeia lui, dumisali giupânului Fote care ei lau fost vândut rău neavând ei nici o treabă şi am eşit la giudecata dumisali vel logofăt şi lam dezbătut locul şi lam vândut de iznoavă dumisali de bună voia noastră drept doao zeci şi cinci lei Deci făcândune dumnealui plată deplin întru mânule noastre. şi noi am făcut acest zapis al nostru la mâna dumisali ca să fie dreaptă ocină şi moşie dumisali, nime din neamul nostru să naibă a mai întoarce şi zapisele cele vechi sau prâpădit când Muscalii Şi di sar afla mai pe urmă, să nu să ţie în samă Şi la acest zapis sau tâmplat şi neguţitori cari mai gios sau iscălit şi noi pentru credinţa niam pus degetele ca să fie de credinţă. Let, 7249 Iunie 11.

+ Eu Măriuţa femeia lui Ioniţă nepoată lui Curt, + Eu Petrea sin lui Ioniţă.
+ Eu Vasile sin Ioniţă, Eu Solomon Coce martur, Ιωανιτζα, Πατρων
+ Eu Duca Olariu martur, + Vasile Abager şi eu Paladi diac am scris zapisul cu zisa lor.

XV. *7259* (*1751*). Adică eu Grigoraş ginere lui Ion Radul înpreună cu soţul meu Maria fiica lui Ion Radul datam scrisoare noastră fiului nostru Ion *un loc de dughiană de la Sărărie din dial ce merge uliţa la târgul boilor* şi am dat cu toată voia noastră precum am avut şi noi uni şi alte de la părinţii noştri şi lungul dughenei din uliţă păn în locul dumisali giupânului Dimii Cupeţu, iar largul dughenilor precum unu şi altu ca şi fii noştri să aibă să se învoiască şi nici unul să nul închiză nici din faţă nici din dos, ce să să învoiască ca fraţii ca să să pomenească numele nostru şi facere de bine şi pentru credinţa niam pus degetele. Let 7259

+ Eu Grigoraş zăt Radul am dat cu voea me, Eu Maria fiica lui Grigoraş cu voe noastră; şi eu Preutul Gavril mam tâmplat, Eu Preutul Enachi mam tâmplat, Eu Scarlat curalar martur, şi eu Miron Diacon martur.

XVI. 7263 (*1755*) *Mart 9* Adică eu Ion Ciubotar sin Gligoraş Raţă înpreună cu soţul meu cu Maria scriem şi adiverim cu acest încredinţat zapis al nostru la mâna dumisali giupânului Dumitraşco Cupeţu precum de nime siliţi nici asupriţi ce de a noastră bună voe având *un loc de dughiană în capul Sârăriei din sus* lam vândut dumisali drept bani gata doaă zeci de lei vechi, care loc îmi este rămas şi mie de la părinţii mei, frunte locului în lat, doi stânjeni domneşti şi lungul locului păn în gardul giupânului Dimii Kupeţu şi dândumi dumnealui toţi banii deplin în mânule noastre precum scrie mai sus, noi încăş iam dat dumisali acest loc cu toată voia noastră ca săi fie dreaptă ocină şi moşie dumisali şi giupânesei dumisali şi cuconilor şi nepoţilor şi strănepoţilor dumisali în veaci să stăpânească în veci despre mine nici un supăr să naibă şi când sa făcut această tocmală şi de bună voea a noastră vânzare, am întrebat pe toţi răzăşii şi niamul meu şi altul nime nu sau aflat cumpărător şi cu voe a tuturor am vândut dumisali şi la scrisul zapisului sau tâmplat mulţi oameni buni bătrâni şi tineri negustori şi răzăşi care mai gios sau iscălit şi şau pus degetele şi pentru mai mare credinţa, neam pus şi noi degetele şi iam dat şi zapisul cel vechiu de la părinţi şi după cum arată zapisul cel vechiu să naibă a se închide nici unul nici altul din fraţi nici din dos nici din faţă 7263 Mart 9.

+ Eu Ion Ciobotar sin Grigoraş Raţă înpreună cu soţul meu Maria am vândut cu toată voea noastră, Eu Maria Răţoae mama lui Ioniţă cu voea mea, + Eu Kiriţă sin Raţ cu voea mea—Niculai diac de divan am scris cu zisa lui Ion Ciobotar şi martur.

XVII. *7263 (1715) April 15.* Adică eu Kiriţa Ciubotar fecior lui Gligoraş Raţă înpreună cu soţul meu Ilinca făcutam acest adivărat zapis al nostru la mâna dumisali giupanului Dumitraşco Pascal neguţitor din Eşi precum să să ştie că noi de nime siliţi nici asupriţi ce de a noastră bună voie iam vândut dumisali *o dughiană cu loc cu tot ce iaste pe uliţa Hagioaei de la deal de Sărărie* şi lângă casele giupânului Dumitraşco această casă cu tot locul ei iam vânduto dumisali drept şase zeci lei bani gata şi niau făcut dumnealui plată deplin în mânule mele toţi aceşti bani de mai sus scrişi care loc de casă iau fost cumpărătură tătânemeu de la Lupul Ţigan Kanungiul ginere lui Bărgău precum arată zapisul de cumpărătură ce iam dat la mâna dumisali. Deci săi fie dumisali şi giupânesei şi cuconilor şi nepoţilor şi strănepoţilor dreaptă moşie şi cumpărătură în veci şi nime alţii să naibă trebuinţă şi în tocmala noastră la vânzare sau întâmplat mahalagli neguţitori şi oameni buni ce sau iscălit mai gios şi noi pentru mai întemeiată credinţa neam pus degetul ca să fie de bună credinţă.

u Ias let 7263 April.

Eu Kiriţa Ciobotar sin Gligoraş Raţă înpreună cu soţul meu Ilinca am vândut şi am pus degetul şi fii noştri Constandin şi Trohin, + Eu Apostol Băibăracar martur,—eu Ion brat lui Chiriţa martur, eu Maria mama Kiriţii martur şi eu Simion Cheşcu Uricarul am scris zapisul

---

XVIII. *7264 (1757) Iunie 12.* Facem ştire cu această carte de giudecată că din luminată poronca prea înalţat Domnului nostru am luat sama între vechilul Dsale Ioan Bogdan vel logofăt şi între Aniţa fata Neculăesei neguţitorului ceau ţinuto Dima negustorul şi cu Gavril ginerile ei; pricina întracesta chip este că fiind nişte *casă cu pivniţă ce sunt la biserica Pogorârei Duhului Sfânt* care case au fost a soţului ei Dima cumpărate de la un Enache Braşovanul şi rămânând bărbatul ei Dima dator lui Enache Polcovnicul cu şapte sute de lei, care bani neavând de unde săi dea au dat nişte vii de la Şorogari şi aceste case cu preţ drept trei sute de lei şi după Enachi Polcovnicu rămânând giupâneasa dumneei Catrina Polcovniciţa la moarte ei i sau dat danie Dum. vel logofăt să o grijască cu toate cele ce sunt obicinuite a legei creştineşti şi după ace danie rămânând dumnealui vel logofăt stăpânitor pe partea ei de danie, şi această Aniţa au eşit la giudecată înainte Sfinţiei sale părintelui Mitropolitului şi înainte a altor Arhierei şi înainte a dumilorsale veliţilor boeri şi au rămas din toată giudecata legei să stăpânească dumnealui vel logofăt parte Catrinei, iar acmu după arderea târgului, au ars şi această casă şi au rămas numai temelie ei de piatră, iar această Aniţa înpreună cu ginerile ei piste toate giudecăţile ce au avut au îndrăznit *şi au luat piatra de temelie şi au dato la beserecă de la Curălar carea este hramul Pogorârei Duhului Sfânt* pentru care aducândui de faţă au stătut cu plângere înainte noastră rugândusă că au făcut mare greşală de au luat piatra de la temelie şi sau apucat înainte noastră cu zapis precum că de acmu înainte nau a răspunde nici un cuvant asupra acestor case nici se vor mai scula ei sau neamul lor cu vro pâră pentru toate rămăşiţurile Catrinii Polcovniciţei, ce sânt date danie dumisali Ion Bogdan vel logofăt şi sau apucat că or pune şi piatra la loc Ce dumnealui vel logofăt văzând că au pus piatra la sfânta biserică iau iartat să nu pue piatră la temelia caselor, ce acea piatră ce au dato la sfanta biserică să fie bine dată sfintei biserici, să rămâe pomană dumisali şi acelor prestăviţi a niamului dumisali şi după dreptate piste atâte giudecăţi întărite şi de Domni, pentru îndrăznire ce u făcut de au luat piatra să cădea şi certare, dar stând cu plângere rugândusă că nor mai scorni gâlceavă nici o dată, după zapis ce au dat sau ertat de certare şi după cum am cunoscut că iaste cu cale şi cu dreptate am dat această carte de giudecată la mâna dumisali vel logofăt, aceasta înştiinţăm,

Vălet 7264 Iunie 12.

Din poroncă Gpd sau giudecat

XIX *7264 (1756) Iunie 15* Anița femeia lui Ioniță Pană cupețu au cerut 564 lei la Toader Scorțăscu ot Vist. și la Kirița negutitor epitropii lui Dumitrașcu Pascal fratele Aniței fiind cau jăluit Anița cum că au vândut casele sale ce le are de la barbat, frăținesău lui Dumitrașcu intraceastă somă de bani osăbite dintrallele ce sau fost adeverit fratesău că va da și o va chivernisi pără cănd va trăi și întâplândusă de au murit Dumitrașcu Pascal nau apucat să plătească bani surorisa Aniței și acum epitropii lui Dumitrașcu stăpânescu toată averea lui Dumitraş u înpreună și casele ei și la aceasta au cerșit dreptate.

Toader Scorțăscu ot Vist. și Kirița negutitor fiind de față nau tăgăduit pentru acești bani cum că nu are săi ei Anița de la fratesău Dumitrașcu pentru casele ce iau ândut numai atâta au dat samă că după ce au cumpărat Dumitrașcu Pascal casele au m i cheltuit câțiva bani făcând ogradă, pivniță de piatră și altele multe și acum vtâmplânduse de au murit, nau găsit bani gata a mortului fără numai neguți în dughen și datorii pe la unii și alții.

Am hotărăt

Kirița și cu Toader Scorțăscul să aibă ei a plăti toți banii Aniței, care sau pomenit mai sus și ei ca niște epitropi ce sunt puși să scoată casele la mezat să le vândă de vreme că nu le trebue. aceasta înștiințez *iscălit* Costachi Canta Logofăt.

Let 7264 Iunie 15.

XX. *7264 (1756) Iunie 16.* Noi Costantin Mihai Gehau Racovița V V.

Bojiu Milostiu Gospodar Zemlea Moldavscoi

De vreme că din poronca Domniei mele fiind rânduiți sau giudecat de față înaintea a cistit și credincios boerul Domniei mele dumnealui Iordachi Cantacuzino biv vel logofăt, Anița femeia lui Ioniță Pană Cupițul și cu Toader Scorțăscul ot Visterie și Chirița negutitor epitropii lui Dumitrașcu Pascal care au murit, cerșind Anița de la epitropi să ia 550 lei prețul caselor ei ce liau vândut lui Dumitrașcu fratele său și tâmplândusă deau murit Dumitrașcu Pascal mau apucat să dea banii Aniții. Acum epitropii mortului stăpânesc toată avere lui Dumitrașcu înpreună și casele. Deci întrebârduse pe epitropi ce au a răspunde, ei singuri au mărturisit cum că are dreptate Anița a lua acești bani 550 lei căci nau apucat a lua de la mort, numai atât au răspuns epitropii că ei bani gata nau găsit la mort făr decât marfă prin dugheni, așijdere au mai cheltuit mortul câțiva bani cu casele făcând pivniți de piatră și altele, Șau cerșut și epitropii ca să să vândă casele și săși ei banii. Pentru care dar iată că sau dat volnicie Aniței prin cartea aceasta a Domniei mele ca să a bă a scoati casele la mezat și oricine va da mai mult, volnic să fie a le cumpăra ori din rudele lor ori din răzăși ori alți străini despre nime nici o sâială să naibă ,i după ce va cumpăra să vie la Domnia me ca săși ei ispisoc, Aceasta poroncim. Let 7_64 Iulie 16.

locul peceței gogod. Procit vel logofăt.

XXI, *7265 (1737) Ghenar 2 zile,* Prea înalțate Doamne.

Din Poronca Măriei Tale am luat sama lui Nicodim Monahul ce este văr premare cu Enache Arnăutu ce au fost polcovnic la Măria sa Grigorie Vodă și altor clironomi a Polcovnicului și a Polcovniciței și între Anița Dimuleasă soacra lui Gavril Lipscanul și între Gavril Lipscanul pentru *o casă cu locul ei și cu pivn'ță ce este aproape de biserica Curalarilor* care casă au fost a Dimii Neguțătorul care fiind rânduiți cu țădulă la noi și luândule sama, pricina întraceasta chip este: Enache Polcovnicul în viața lui au dat 760 lei în mâna Dimii amanet ca să stea la dânsul și iau

mai dat trei sute de lei *cu dobândă din zece unsprezece pe an* şi după ce au luat Dima banii au cheltuit în trebile lui şi banii cei de amanet şi cei daţi în datorie şi apucândul Enache Polcovnicul şi trăgândul la giudecată ca săşi scoată datoria au stătut la socotială şi iau dat lui Enache pentru datorie nişte vii şi negoţ din dughiană şi iau mai dat şi bani şi iau dat şi această casă cu pivniţă drept trei sute lei care casă arată în zapis că au fost făcută pe banii lui Enache Polcovnicul şi iau mai dat şi *nişte vii la Şorogari* şi, cu toate aceste ce iau dat încă au mai rămas drept dator Dima din banii cei de amanet cu 110 lei şi cu 300 lei ce erau daţi în datorie care sau făcut 410 lei capitele, după cum arată zapisul Dimii de socoteala ce au avut şi după socoteala aceia peste trei ani a murit Enache Polcovnicul şi nerămâindui copii cu femeia lui au eşit acest Nicodim Monahul la giudecată cu Polcovniciţa la Măria Sa Grigore Vodă şi iau rânduit Măria Sa la răposatul Sfinţia Sa Părintele Nechifor Mitropolit ca săi împartă pe neamul Polcovnicului cu Polcovniciţa la care împărţală ce leau făcut au arătat datoriile ce sar afla a lui Enache Polcovnicul să să scoată şi iarăşi să să împartă în două precum sau împărţit şi alte rămăşiţuri a lui Enache şi pe împărţală părintelui Nechifor au întărit Măria Sa Grigorie Vodă şi cu carte Măriei Sale care sau văzut la mâna lui Nicodim şi altora clironomi a lui Enache şi după zapisul Dimii ce a dat la mâna lui Enache carele iaste la mâna lui Nicodim, casa aceasta încă era dreaptă a lui Enache numai fiind luată pentru datorie nu sau pus la împărţală şi au rămas în socoteala datoriei şi fiind acele zapise a casei la Polcovniciţa şi fiind tot învrăjbiţi Polcovniciţa cu Nicodim nau arătat zapisele şi le au ţinut ca doară a scoate bani şi nici au stăpânit Nicodim casa nici Polcovniciţa, dar după împărţala ce au avut Polcovniciţa cu niamul Polcovnicului peste 2 luni sau sculat Dima datornicul lui Enache şau jăluit la Măria Sa Grigore Vodă cum că fiind datoriu lui Enache Polcovnicul arătând că iar fi fost şi rudă, au fost zălogit casa pentru datorie, care datorie ar fi plătit capetele toţi banii şi casa ar fi rămas numai pentru dobânda banilor nearătând adevărul cau fost dată de istov şi încă mai este datoriu cu 410 lei din capite şi fiind că rămăşiţele lui Enache Polcovnicul după moarte lui sau fostu luat pe sama Domnească şi Măria Sa Grigorie Vodă după jaloba lui arătând cau fost casa zălog şi numai pentru dobânda banilor sau milostivit şi iau dat carte Măriei Sale ca săşi stăpânească casa şi după ce au luat Dima acea carte au tăcut şi Nicodim fiind învrăjbit cu Polcovniciţa ţine Polcovniciţa zapisele ca să scoată datoria şi Nicodim neavând nimica în mână nici stăpânè el casa aceasta nici Polcovniciţa pără de la o vreme au dat casa lui Gavril ginere său şi după ceau întrat în casă au arătat şi carte iară acmu stând iarăşi la socoteală Nicodim monahul cu clironomii Polcovniciţei au rămas de sau aşezat pentru toate pricinile şi sau mulţămit şi o parte şi alta şi eşind şi zapisele casei aceste şi dovedindusă din zapise cau fost casa dată de istov lui Enache Polcovnicul, sau socotit să să împartă şi casa aceasta pe cum sau împărţit alte rămăşiţuri a lui Enache şi vrând clironomii săl stăpânească au arătat ginerile Dimii cartea Măriei Sale lui Grigore Vodă şi nu iau îngăduit la care fiind de faţă şi ginerile Dimii şi Dimulească, iam întrebat cu ce au luat casa la stăpânirea lor şi ei alt temei făr de această carte a Măriei Sale Grigore Vodă nau arătat răspunzând că ei numai acea carte au apucat de la Dima iar că sau plătit datoria, au că nu sau plătit, nu ştiu; La care noi luminate Doamne aşa am găsit a fi cu cale. De vreme că zapisele Dimei ceau dat lui Enachi arată că este casa dată de istov drept trei sute de lei şi încă au mai rămas datoriu Dima cu 410 lei de care nici o dovadă nu este că sau plătit, am socotit că ace carte ce este la ginerile Dimei este făcută prin mijlocire şi cu ruşfertu nearătând nici adivărul căi casa dată de istov, iar carte ce este făcută pe înpărţala părintelui Nechifor am găsito că este bună şi cu cale şi am socotit să stăpânească

Nicodim şi cu clironomii Polcovniciţei casa cu bună pace, [dară arătând ginerile Dimii că casa au fost stricato şi el au cheltuit de au tocmito şi acmu la vreme de iarnă nu poate să iasă din casă, la care am găsit cu cale să mai şază Gavril în casă până la Sfeti Gheorghie cu pace iară de la Sfeti Gheorghie va eşi Gavril din casă şi or stăpâni clironomii lui Enachi casa. Noi Măria ta aşa am găsit a fi cu cale, iar ce desăvârşit hotărâre rămâne la ce prea înaltă şi lesne cunoscătoare înţelepciune Măriei Tale. Leat 7265 Ghenar 2 dni.

Iacob Mitropolit Moldovei. (Celelalte iscălituri lipsesc neputând fi citite,)

XXII. *(7266) 1758 Mart 10.* Adică eu Aniţa soţu răposatului Ioniţă Pană făcutam adivărat şi încredinţat zapis al meu la mâna dumisali giupânului Foti pre um să se ştie de nime silită nici asuprită ce de a mea bună voe iam vândut dumisali un loc de casă ce să hotărăşti cu dumnealui pe din dial care loc miau rămas de la răposat soţul meu mai susul numit şi acestu loc lam luat cu multă giudecată pentru zestre ce miau prăpădit răposat soţul meu şi au rămas sub stăpânire me şi i lam vândut dumisali cu tocmală care să nume *casa preotului Ştefan din vale de Curălar* şi făcând dumnealui plata deplin în mânule mele iam dat acestu încredinţat zapis al meu la mâna dumisali să stăpânească cu pace şi săi fie moşie în veci dumisali giupânenesei dumisali fiilor dumisali şi la această tocmală a noastră sau întâmplat mulţi oameni buni negustori care mai gios sau iscălit şi eu pentru adivarată credinţă miam pus degetul. Let 7266 10 zile.

+ Eu Aniţa soţu răposatului Ioniţă Pană am vândut cu voe me, Mihai Pancul matur, Toader Pascul martur, Costantin Canta mam tâmplat.

XXIII. *7266 (1757) Iunie 12.* Adică eu Aniţa fata Ne.ulăoaei negustoriul ce mau ţinut Dima negustorul, şi eu Gavril ginerile ei făcutam adivărată scrisoare noastră la cinstita mănă dumisali Ioan Bogdan vel logofătu şi la mâna lui Nioodim Călugărului ce este văru cu Enache Polcovnicul precum să să ştie că fiind nişte *casă cu pivniţă ce sânt lângă besereca Pogorârei Duhului Sfânt* care casă a fost a soţului meu Dimii cumpărată de la un Enache Braşovanul şi rămăind barbatul meu Dima lui Enache Polcovnicul dator ca şapte sute de lei pentru care bani neavând de unde săi dea au dat nişte vii de la Şorogari şi aceste case cu preţ drept 300 de lei şi după moarte lui Enachi Polcovnicul rămânând giupâneasa dumisali Catrina Polcovniţa la moarte ei sau dat danie dumisali vel logofăt să o grijască cu toate cele ce sânt obicinuite a legei creştineşti şi după ace danie rămânând dumealui vel logofăt stăpânitoriu pe parte ei de danie. Noi am eşit la giudecată înaintea Arhiepiscop şi a dumilor sale velitilor boeri şi am rămas la giudecată să stăpânească dumnealui vel logofăt partea Catrinei *iar acmu după ce au arsu târgul arzând şi această casă au rămas numai temelia cea de piatră* şi noi făr de uici o giudecată am luat piatra de la temelie fără de ştirea dumisali logofătului şi am dato la biserică de la Curălar care este hramul Pogorârei Duhului Sfânt şi făcând noi această greşală, niau scos pe noi la giudecată şi noi văzând că am greşit, niam rugat să ne erte de greşală şi să punem piatra la loc şi de acmu înainte niam apucat că nu ne om mai scula nici noi nici alţii din niamul nostru asupra acestor casă şi a altor rămăşiţuri ce sînt a Catrinei Polcovnicitei, iar de niam scula ori noi ori alţii din niamul nostru a face vreo scornire de calabalâc pentru aceste casă, să nu ni se ţie în samă şi să fim de mare pedeapsă şi urgie ; pentru credinţă mam iscălit. Vlet 7266 Iunie 12.

+ Eu Aniţa fata Neculăesii ce mau ţinut Dima negustorul—Tanasă, vornic de Poartă mam tâmplat, Ştefan Popăscul vornic de Poartă martur—Iene Popăscul, Eu am scris cu zisa lor, Ioan Pisalt am scris.

XXIV. *7266 (1758) Iunie 27.* Facem ştire cu această scrisoare a noastră de vreme că fiind *nişte case cu pivniţă a lui Enache Polcovnicul în târgul de sus lângă beserica Curălarilor* care case liau luat Enache Polcovnicul de la Dima negustorul pentru o datorie drept trei sute de lei după cum mai pe larg arată zapisele Dimii dând aceste case cu locul e' şi cu pivniţa de istov şi au stăpânit Enachi Polcovnicul până la moartea lui şi după dânsul au stăpânit Catrina Polcovniciţa şi Catrina Polcovniciţa după moarte ei sau dat danie dumisali Ioan Bogdan vel logofăt cu toate cele ce va avea ea şi fiind câ la împărţală zestrei şi a rămăşiţilor Polcovniciţei sau venit aceste case în doao, o parte a dumisali vel logofăt şi o parte a lui Nicodim monahul vărul lui Enache Polcovnicul dar dumisali Ioan Bogdan vel logofăt parte dumisali dintraceste case au dato danie fata Mariei Cupăriţii ceau ţinuto Tanasă Cupariul ca să grijască pe cei răposaţi şi arzând casele sau învoit Nicodim monahul cu dumnealui vel logofăt ca să scoată locul casei la mezat şi sau preţăluit drept= care bani pe giumătate să vin în parte dumisali Marii Cupăriţii şi pe giumătate lui Nicodim monahul şi locul acesta sau vândut dumisali giupânului Fote negustor şi giupânesei dumisali şi fiilor dumisali drept preţul banilor de mai sus arătaţi şi pentru acest loc de casă i sau dat toate zapisele cele vechi şi toate cărţile de giudecată [1]) ce au avut vechilul dumisali vel logofăt şi Nicodim monahul cu Aniţa Dimuliasa şi cu gineresău Gavril după cum arată scrisorile şi zapisul Dimulesei mai pre larg şi fiind că niau dat dumnealui de mai sus numit toţi banii deplin în mânule noastre, noi încă am dat această scrisoare a noastrâ la mâna dumisali ca să stăpânească locul casei cu pivniţă în veci dumnealui şi fii dumisali după cum este hotărât şi după îngrăditura veche, şi la făcutul zapisului nostru sau întâmplat boeri mari şi negustori mahalagii şi alţi împregiuraşi cari mai gios sau iscălit şi încă pentru credinţa niam pus degetele şi pecetea. Vlet 7266 Iuuie 27.

Eu Nicodim monahul am vândut, Eu Rucsanda fata lui am vâdut, Eu Maria fata lui am vândut, Eu Maria Cupăriţa am vândut, Ioan Bogdan vel logofăt însă Cupăriţa să grijască cu aceşti bani pe răposata Catrina Polcovniciţa căci eu pentru sufletul Carinei am dat parte me mătuşii Cupăriţei a răposatului Tanasă Cupariu.

XXV. *7272 (1760) Noembrie 27.* Adică eu Paraschiva fata şatrarului Miron Gorovei înpreună cu soţul meu Mihalache Talpă Căpitan, făcutam zapisul nostru la mâna dumisali giupânului Fote neguţitoriu precum să să ştie că soţul meu, cel dintâiu Dumitraşco Pascul carele răposându el şi rămânând eu cu copil mic de la dânsul şi dândui giudecata ca să ei toate rămăşiţurile lui Dumitraşco la sama me ca să le chivernisesc înpreună cu soţul meu Mihalachi Talpă până se va ridica copilul de vrâstă şi rămâind de la răposatul soţul meu Dumitraşco Pascul doao bucăţele de loc care liau fost cumpărat în dosul ogrăzii dumisale giupânului Fote însă un zapis de patru zăci şi cinci de lei şi alt zapis de douăzeci de lei şi socotind că acele bucăţele de loc nu sunt locuri de dugheni nici de făcut case pe dânsele fiind locu puţin, niam socotit şi lam vândut dumisali giupânului Fote, niau dat dumnealui bani deplin ce scrie mai sus 65 lei care bani să să pue în sama celorlalţi şi să să de cu dobânda după cum scrie carte de giudecată. Deci să aibă dumnealui a stăpâni fără de nici o pricină şi iam dat

---

1) In dos se arată zapisele vechi date: 7236 Aug. 19, 7245, 7246, 7266 Ghenar 2, 7266 Iunie 12, şi 2 cărţi de judecată.

dumisali şi zapisele cele vechi de cumpărătură şi pentru credinţă am iscălit şi am pus şi pecetea. Let 7272 Noembrie 27.

Mihai Talpă Căpit.— Paraschiva vânzătoare, Stan Martur, Toader Pascu martur.

XXVI. *1799 Sept. 25.* Dela Vornicia de Aprozi cătră Gheorghie Telalabaşa.

Fiind că prin jaloba de au dat Mării Sale lui Vodă, Sulger Alexandru Fote au arătat că pentru datorie ce are a plă i îşi vinde *casele ce le are aice în Iaşi în târgul de sus în capătul Ciobotării lângă biserica Curălori* însă casele cu pivniţă i alte casă gios, i cuhne, i grajdiu, i şură şi cu toate cele trebuitoare pe lângă casă şi cu locu ei cât este înpregiur au cerşut ca să să vânză la mezat, prin ţidulă gospod; deci iată din poronca Mării Sale lui Vodă îţi scrie ca să strigi la sultan mezat=40 zile după obiceiu pe toate uliţile oraşului şi în divanul domnesc şi cine va eşi muşterreu să o cumpere şi va da preţu mai bun, la strigare cel de pe urmă preţ hotărât să aducă bani aici la Vornicie şi săi numere toţi deplin ca să să deie vânzătorului casăi căruie să i se deie şi carte gospod de stăpânire ca pe un drept lucru al său, ceau cumpărat de la sultan mezat. 1799 Septembrie 25.

Man. Conachi vel Vornic.

5000 Adică cinci mii lei am dat eu Gavril

6000 Adică şase mii lei dau eu

7000 Adică şapte mii

8000 Adică opt mii lèi

8209 Adică opt mii dou sute Spatarul Enachi

8400 Adică opt mii patru sute sau făcut hareciu în divan asupra dumisali biv vel logofăt Scarlat Manul. Apoi la urmă însuşi dumnealui pin bună voe dumisale socotind slăbiciune stării vânzătorinlui, au mai dat 800 lei piste preţul aratat, care piste tot fac nou mii dou sute lei şi aşa această sumă prin sultan mezat au rămas de istov casăle aceste a dumisale. 1800 Mai 19.

Neputându-se citi iscăliturile de copiator, lipsesc.

XXVII. *1800 Mart 25.* Iacob Mitropolit Moldavii.

Adică eu Alexandru Foti vel sulgeriu care mai gios cu mâna me mam iscălit adiverez cu acest zapis al meu ce am dat la cinstită mâna dumisali Scarlat Manu biv vel logofăt pentru ca să să ştie că după întâmplarea vremilor rămănând eu la datorie şi voind eu a plăti creditorilor mei, am scos casele mele la vânzare şi după jaloba de cerire ce am dat la Pre înalţat Domnal nostru Măria Sa Costandin Alexandru Ipsilant Voevod prin ţădula gospod din trecutul an 1799 Septembrie 25 saù poroncit dumisali Manolachi Conachi vel vornic za aprozi, ca să se vânză la sultan mezat *casele mele de clironomie părinţască ce am aice în Iaşi la târgul de sus în capătul uliţei Hagoaei unde se sfârşeşte Ciubotăria lângă biserica Curălarilor* adică casele cu pivniţă i alte case gios, i cuhne i grajdiu i şură cu toate cele trebuitoare pe lângă casă şi cu locul lor cât este înpregiur cu vade în 40 zile şi aşa strigânduse la sultan mezat pe toate uliţile oraşului şi în divanul gospod întru auzul tuturor nu numai în curgerea arătatei vadele de patru zeci zile ce încă şi peste vade mai trecând încâ 135 zile şi adăugânduse muşterei după rânduiala mezatului, preţul cel de pe urmă şi mai bun lau dat dumuealui logofăt Scarlat Manu adică 8400 lei cu care sau şi făcut hareciu în divan asupra dumisali. Apoi la urmă însuşi dumnealui de bună voie dumisali socotind slăbiciune stării mele au mai dat 800 lei piste preţul arătat făcânduse piste tot nouă mii două sute lei cu care preţ fiind eu mulţumit şi primit de bună voia mea' liam vândut dumisali de istov drept banii arătaţi mai sus, care bani dândumii dum-

nealui toţi deplin întru mânule mele, eu încă am dat dumisali zapisul acesta înpreună cu doao zăci şi şapte scrisori vechi a caselor acestora ce miau rămas clironomie de la părintele meu Fote Ioan Lipscanul cu care de astăzi înainte şi în veci să aibă dumnealui a stăpâni casele acestea cu tot locul lor şi cu toate cele se se cuprind în ogradă cu bună pace atât dumnealui cât şi fiii şi nepoţii şi strănepoţii dumisali şe lau cumpărat de la mine prin sultan mezat pe care săşi facă dumnealul şi întăritură de la Măria Sa Vodă şi spre încredinţare am iscălit cu mâna me înaintea marturilor ce sau întâmplat. 1800 Martie 15 alle.

'αλέξανδρος φωτίυ συλζάρις βεβαιώνω.

Săvârşiduse mezatul acesta în Divan cu primirea numitului vânzătoriu sau încredinţat şi de către noi. 1800 Martie 25.

Manolachi Conachi vel Vornic sulger Alexandru Foti..i. Acest zapis lam scris eu cu fiica dumisale Pogor.

---

b) *Locul cumpărat de la Ioniţă Moisei blănariul*

XXVIII. *7218 (1710) Mart 25*] Adică eu Ionaşco Anghel fratele Ursului Pletosul şi cu femeia mea cu Maria făcutam acest adivărat zapis al nostru]la mâna Marii fetei lui Bărgău şi a barbatului său lui Gavril precum să să ştie că iam vândut noi un loc de. casă Mariei şi lui Gavril, care loc de casă iaste lângă popa Gligoraşco şi lângă casa lui Iane Cacule neguţitoriul şi lângă casa lui Vasile Ciubotariu şi lângă Pascal crâşmarul ce iaste înpotriva Ciobotării şi lam vândut drept zece lei bătuţi şi niau dat bani gata. Deci de acmu înainte să le hie lor dreaptă ocină şi moşie în veci, iar alţii nime dintru feciorii noştri sau din nepoţii noştri sau dintraltă seminţie a noastră, să naibă treabă a se mai scula asupra lor cu pâră să mai scorniască pâră în toată viaţa, iar care sar scula cu pâră asupra lor piste zapisul nostru acela ar să hie de mare ruşine şi certare şi acest zapis sau făcut dinainte a oameni dinainte preutului Ion de la Curălar şi dinainte *preutului Roman de la Curălari* şi dinainte lui Vasile Spin staroste de Ciobotari şi dinainte lui Pascul crâşmarul şi dinaintea Radului Ciobotariului şi dinaintea lui Vasiliţă neguţitorul şi dinaintea lui Vasile ciobotariul feciorul Erbăriţei şi dinaintea altor oameni buni şi pentru mai mare credinţă mai gios mam iscălit singur cu mâna mea şi fămeia şau pus degetul ca să să ştie, 7218 Martie 25,

Eu Ionaşco Anghel Diacul fratele Ursului Pletosul iscal.

XXIX. 7227 (*1718*) *Iunie 15.* Adică eu Neculai Bărgău dinpreună cu soţia mea Bejana datam acestu încredinţat zapisul nostru la mâna Lupului şi fămeaiei sale a Gafiţei precum să să ştie că am vândut o casă a noastră drept 11 lei care sau făcut piste tot 15 lei bani vechi cu toată cheltuiala. Deci să aibă Lupul a stăpâni în veci cu tot niamul lui din început pân însfârşit şi la acest zapis sau tâmplat şi alţi oameni care şau şi iscălit mai gios şi pentru credinţă niam pus degetele mai gios ca să se ştie. u Ias vlet 7226 Iuni 15.

+ Eu Neculai Bărgău vânzătoriu.

+ Eu Bejana soţul lui Neculai Bărgău, Eu Toma Vasile martur.—eu Popa Tărâţă martur—Eu Zară chimengiu martor, Eu Koca martur, Eu Vasile diacu martur, Doi lei am dat întâiu, tij am mai dat doi lei, un leu tij am dat, tij am dat un leu chirie ce mam dus la iarmaroc, 5 lei am dat în mână Bejanei şi am istovit banii de plin de astăzi înainte să nu mai aibă nici o treabă făr numai Lupul cu feciorii lui şi nepoţi strănepoţi lui căci noi iam vândut de nime siliţi nici asupriţi ce de a noastră bună voie iam vândut casa cu loc cu tot dinaintea casei noastre alăture cu locul Ducăi.

XXX. *7228 (1720) Iulie 30.* Adică eu Aniţa datam acestu încredinţat zapis al mieu la mâna dumisali lui Gligoraşco şi femeiei sale Marii precum să să ştie cum că de nime siliţi nici asupriţi fără de cât iam vândut o casă care casă este lângă Iacob Armanul şi lângă casa lui Pascal şi lângă casa lui Spin şi această casă fiind a lui Vasile ceau fost staroste de ciocli ginerile lui Costantin Toigan cizmarul, deci fiindumi acestu Vasile cu mulţi bani datoriu şi neavând Vasile cu ce să plăti de mine de Aniţa şi având această casă miau dato zălog să o vânz pentru banii mei şi miau făcut şi zapis de volnicie, ca cui aş vindeo să o stăpânească în veci şi lui Vasile i sau întâmplat moarte de ciumă, deci eu am vânduto lui Gligoraşco şi femeiei lui Marie drept douăzăci şi trei de lei bani vechi. Deci să aibă dumnealor a o stăpâni dumnealor cu coconii dumisali, cu tot niamul dumilorsale în veci şi când am vânduto mulţi oameni sau tâmplat de faţă precum şau pus şi numele mai gios ca să să ştie.

Let 7228 Iulie 30.

+ eu Aniţa sânt vânzătoare + eu Costantin Togan soţul lui Vasile de faţă am fost + eu Iacob Armanul vecinul martur + eu Catrina femeia lui Vasile fata lui Toadar de faţă am fost + eu Noroş Armanul martur + eu Ioniţă Cojocar martur + eu Ion vugravul martur + eu Ioniţă Copil uşăr martur + eu Vasile fecior lui Iacob martur, eu Petre fecior lui Iacob martur + eu Nastasie Spinoae martur + eu Vasile Dascal am scris zapisul. martur.

XXXI. *7259 (1751).* Eu Gligoraş zăt Radul şi eu Maria fiica Radului Ioan datam scrisoare noastră Ilincăi fiicii noastre un *un loc de dughiană din sus de Sărărie uliţa ce merge la târgul boilor* şi ţine locul dughenei lungul până în locul dumisali Dimii cupeţu iar largul precum sau şi făcut dughiana şi nu numai aceştia adică Ilincăi am dat, ce tuturor: Chiriţii, Ilincăi, lui Ioniţă, Dochiţii, lui Ştefan care miau fost fii din trup şi tot locul cu măsură câte de o dughiană şi fiişticăruia cât unuia cât altuia şi lungul şi largul, şi să nu aibă a se închide unul cu altul nici din faţă nici din dos şi iam dat lui Ştefan ginere meu şi Ilincăi fiicii mele şi nepoţilor ca să le fie pomană precum şi pre orânduiala părinţască şi fiii noştri să să învoiască ca fraţii ca să nu să uite facere noastră de bine şi noi pentru mai mare credinţa cu voia noastră amândurora am pus degetile ca să să crează. Leat 7259.

Eu Grigoraş zăt Ion Radul şi eu Maria soţul lui Grigoraş am pus degitul, Eu preot Enache martur şi eu Scarlat Curărar martur, eu preotul Gavrilaş martur şi eu Miron diacon ot Curărari martur şi eu preotul Ştefan ot Curărari am scris cu zisa badiului Grigoraş şi Mariei soţii dumisali.

XXXII. *7263 (1755) Iulie 5.* Facem ştire cu această carte de giudecată că din luminată poronca Mării Sale pre înălţat Domnului nostru Matei Ghica Voevod sau giudecat de faţă înainte noastră Ioniţă sân Grigoraş Raţă ciobotar şi cu Nastasă nepot lui Toader Herbenteoiul din Iaşi jăluind Ioniţă că în anii trecuţi au fost luat 15 lei de la Toader Herbinteoiul cu zapis puindui şi amaneturi cari bani au şăzut la dânsu cinci ani şi au dat lui Toader Herbinteoiul pe tot anul câte 6 lei întracei 5 ani care au trecut bani daţi mai mult decât cap la capu şi murind Toader Herbinteoiul au rămas zapisul şi amaneturile în mâna lui Nastasă nepotusău şi îl apucă şii mai cere şi alţi bani. Nastasă fiind faţă am întrebat ce are să răspundă, el a răspuns că după moarte unchiusău au găsit acel zapis şi amaneturile şi după zapis îşi cere banii. Deci după dreptate am cerşut să aducă Ioniţă oameni marturi care să mărturisască cum că ei ştiu cau dat el acei câte 6 lei pe tot anul in cinci aui şi au adus marturi pe Sămion Cojocarul şi pe Marie Rădoae care au mărturisit cu sufletele lor cum că ei ştiu că au dat Io-

niţă întracei 5 ani pe tot anul câte 6 lei lui Toader Herbinteoiul. Deci dovedindusă înainte noastră cu marturi cum că au dat Ioniţă acei bani, am dat rămas pe Nastasă nepot Herbinteoiului cum că făr de nici o dreptate îi mai cere banii de vreme că el au plătit bani cap la cap şi i sau luat şi zapisul din mână şi amaneturi ceau avut şi sau dat în mâna lui Ioniţă, aceasta înştiinţăm. Let 7263 Iulie 5.

Iordachi Kantá Logofăt, Dumitru Palade vel logofă.

XXXIII. *7623 (1757) Iulie 20,* Adică eu Ştefan sân lui Grigoraş Raţă ciobotariu făcutam adivărat zapisul meu la cinstita mâna dumisali giupânului Neculai nepot părintelui Kir Gerasim Săvastia Mitropolit de Golie precum eu de nime silit nici asuprit ce de a me bună voe am vândut a mea dreaptă ocină şi *moşie un loc de dughiană de la dial de Sărărie pe uliţa lăngă locul frăţinemeu Ioniţă Raţă* care lau vândut fratimeu Ioniţă dumisali lni Dumitraşcu Pascal. Deci nedândumi mâna de al stăpâni acest loc şi având nevoe lam vândut dumisale g upânului Nicoli de mai sus numit care acest loc îmi este şi mie de la părinţii mei mai sus numiţi Grigoraş Raţă şi de la maicăme Marie cu acest preţ drept lei bani gata 18 lei. Deci săi fie dumisali dreaptă ocină şi moşie în veci şi la această tocmală a noastră care mai gios sau iscălit oameni de cinste sau tâmplat şi eu pentru adivărată credinţă miam pus şi degetul.

Let 7236 Iulie 20.

+ Eu Ştefan sin lui Grigoraş Raţă ciobotar am vândut cu voe me şi a tuturor fraţilor mei +Kiriţă Raţă brat lui Ştefan mam tâmplat faţă+Eu Ioniţă Raţă brat lui Ştefan Raţă, Eu Gligorce Stegaru cumnat lu Ştefan mam iscălit şi eu Aniţa soţul Dimii neguţitoriu am pus degetu cu voe me, şi eu Ştefan zet Raţă mam iscălit; şi eu Ilinca soţul lui Ştefan. Dumitraşco Pascal, Gavril mam iscălit,

XXXIV. *1798 Iulie 6.* Adică eu Maria soţia răposatului Mafteiu Ciobotariu din preună cu feciorul meu Costachi făcutam adivărat şi încredinţat zapisul nostru la mâna dumisali Andrei Ciobanul ciobotariu precum să să ştie că la anul 1794 rugând noi pe dumnealui să ne găsiască doao sute lei cu dobândă şi găsindune la Matei ciobotariu miau dat 200 lei şi noi încă am dat şapte zapise amanet a casei noastre. Din care bani o sută şi patru lei am plătit datorie de la soţul meu la fratele meu Sandul Condicariu, iar nouăzeci şi şase iam mâncat eu înpreună cu feciorii mei şi acmu fiind Andrei Ciobanul chizăşul nostru apucat de numitul Matei Ciobotariu stând încă şi la vatră închis vrocâteva zile am stătut la învoială fiind şi alţi oameni buni faţă am vândut din bună voia noastră casa ce o avem în dosul lui de mai sus Andrei Ciobanul cu tocmală drept doao sute optzăci lei măcar că datoria noastră şi cu dobânda banilor în patru ani i cu invoiala ce au dat la dumnealui vel vornic za Aprozi sau făcut piste tot trei sute zăci lei care casă fiind cu locul iai, să hotărăşti cu locu dumisali sulger Alexandru Fote, iar pe din sus să hotărăşti cu locul lui Ioniţă blanariu *iar din faţă să hotărăşti cu uliţa Sărăriei.* Deci de acmu înainte să aibă a stăpâni casa aceasta cu tot locul după cuprindere zapiselor vechi ce liam dat la mâna dumisali să stăpâniască înpreună cu soţul dumisali Marie şi cu fii dumisali ca o dreaptă moşie şi ocină în veci şt. pentru mai adivarată credinţă niam pus numele şi degetele iscălinduse şi alţi oameni buni ce sau întâmplat faţă la vânzarea acestei casă. 1798 Iul e 6.

+ En Maria soţia răposatului Mafteiu am vândut cu voe mea, eu Costachi sin răposatului Mafteiu Ciobotariu am vândut cu voea mea, + eu Mateiu Ciobotariu mam întâmplat faţă la această tocmeală şi vânzare, eu Iosăp Palade Ciobotariu mam întâmplat faţă, eu Vasile staroste de ciocli am fost faţă. Alexandru Mărian martur.

XXXV. *1799 August 13.* La Divan înaintea noastră sau giudecat de faţă Andreĭ Ciobotariu de aice din Iaşi cu Maria femeia mortului Mafteiu Ciobotariu precum după cercetare întracest chip sau aflat; Andreiu Ciobotariu prin jaloba ce au dat Măriei Sale lui Vodă cu care sau rânduit la Divan, au arătat că în anii trecuţi fiind el rugat de câtră numita de mai sus Maria şi de către feciorul ei Costachi ca să le găsască 200 lei să ei în datorie pentru chivernisala lor, el au găsit pe un Matheiu Ciobotariu de iau împrumutat cu aceşti bani cu dobândă însă prin a jăluitoriului chizăşie carele la zapis au iscălit chezăş şi platnic şi fiind că Maria Ciobotăriţa cu feciorul ei Costachi nu numai ca la vadeaoa ce şau pus banii nau plătit, ci încă a mai trecut şi alţi 5 ani piste vade şi îndatoriţii nau avut putinţă ca să plătească banii, acel Mateiu Ciobotariul îndatoritoriul nau mai putut aştepta mai mult ce au tras la giudecată pe Andrei jăluitorul carele fiind îndatorit de la giudecată să plătiască ca un chizăş plata au stătut câtăva vreme la închisoare Vărţăi şi văzând îndatoritoriul cum că nici Andrei nare putinţă, a răspunde bani, sau învoit şi au primit de la Andrei alt zapis cu osăbită vade. Apoi aducând şi el pe această Marie cu feciorul ei ca să şi plătiască datoria aceasta şi ei încă neavând altă putinţă de plata banilor, au scos vânzătoare o casă ce au rămas de la Mafteiu bărbatul ei şi strigândusă la mezat în multe rânduri nau eşit preţul casăi suma banilor datorii şi văzând Andrei că alta nu rămâne de aşi înplini bani au făcut învoială cu numiţi datornicii şi au cumpărat el casa drept 280 lei cu zapis făcut înaintea mahalagiilor. Apoi rugându'l vânzătorii casei, săi ese să mai şadă întracea casă până la Sfeti Dimitrie, iau lasat dândule şi sinet la mâna lor şi de la vade sunt trecute zece luni 14 zile şi ei casa nu au deşărtat, ce încă mai vârtos iau chirie de la alţi străini ce iau lasat ei în casă pentru care au cerşut ca prin giudecată săşi afle dreptate adică ori casa să i să dea întru a lui stăpânire ori săi plătiască banii datoria cu dobânda lor; înprotiva căreia jalobe şi cerire de dreptate a jăluitoriu'ui întrebânduse pe Maria Ciobotăriţa ce are a răspunde, ea a aratat că fiul său Costachi fiind datoriu la fratele ei Sandul Condicariu ar fi luat aceşti bani de sau plătit, dar ea de vânzarea casei nu ştie, pe care iarăşi întrebândusă de au fost casa a ei de zăstre au de au fost a barbatusău să arăte şi e au arătat că casa au fost a socrusău ş' de la socrusău au rămas clironomie la barbatul ei Maftei, iar nu că au fost a sa de zăstre, din care răspuns al ei sau înţeles că precum de la socrul tău au rămas clironomie la barbatul ei. aşa şi de la barbatul ei au rămas acum clironomie la fiul său Costache. Apoi sau cerşut la jălu toriu ca să arate zapis cumpărăturei ca să vază ce fel de învoială şi tocmală au făcut cu Marie şi cu Costachi feciorul ei, la cumpărătoare casei şi au arătat de faţă un zapis al lor din anul 1798 Iunie 6 dat la mâna lui Andrei Cioban ciobotar întru care aşa sau văzut scriind cum că la anul 1794 rugându'l ei să găsească 200 lei cu dobândă liau găsit la un Maftelu Ciobotar şi luând ei bani au dat amanet şapte z pise a casei lor, din care bani arată ei că au plătit 104 lei datorie barbatului său la fratele ei Sandul Condicariul, iar 96 lei iau cheltuit ea înpreună cu feciorul ei şi că fiind Andrei Ciobotar chizăşul lor apucat de Mateiu Ciubotar ca să plătiască banii, iar fi pus şi la închisoare vărţăi au făcut învoială şi de a lor bună voe iau vândut lui Andreiu o casă a lor în dosul Ciobotării pe uliţa Sărăriei drept 280 lei măcar că datorie lui cu dobânda banilor în 4 ani şi cu înpliniala ce au dat Andrei la Vornic de Aprozi sau făcut piste tot 310 lei şi volniceşte să o stăpâniască în veci cu bună pace după zapise vechi ce au dat cum pre larg arată aceleaşi zapise ce sau văzut iscălite de marturi din care zapise vederat sau cunoscut toată dreptate jăluitoriului şi osăbită păgubire şi închisoare ce au pătimit. Drept aceia după dreptate ce sau cunoscut am giudecat ca numitul Andrei ciobotar să

ei casa aceia întru a lui stăpânire fiind cumpărată cu drepţi bani lui căruia i sa dat de la Divan această carte de giudecată. 1799 August 13.

Manolachi Conachi Vornic vel logofăt... Spat... vel vornic... vel vornic.. Spat.

XXXVI. *1799 Decembrie 24,* Adică cu Andrei Cioban Ciobotar înpreună cu soţul meu Marie şi cu fiii noştri făcutam adivărat şi încredinţat zapisul nostru la mâna dumisali giupânului Ioniţă Moisei blanar şi a soţului dumisali Ileana, precum să să ştie că la anul 98 Iulie 6 am fost cumpărat noi o casă cu locul ei de la Maria femeia răposatului Maftei ciobotar şi de la feciorul ei Costachi şi nouă nedându-ne mâna ca să o stăpânim am scoso vânzătoare şi am vânduto dumisali numiţilor de mai sus cu tocmală drepţi bani 270 lei, adică doao sute şapte zeci lei care bani luândui toţi deplin în mânule noastre am vândut şi noi ca de acmu înainte să o stăpâniască dumnealor şi fiii nepoţii dumilorsale în veci cu bună pace care locul acestei casă să hotăreşte pe din gios cu locul caselor dumisali Sulger Alexandru Foti iar pe din sus cu locul dughenilor numiţilor cumpărători şi liam dat şi opt scrisori de stăpânire casăi aceştie cu locul ei însă, şasă zapise vechi iar un zapis ce am cumpărat noi de la Marie Mafteiasă şi de la feciorul ei Costachi cum şi o carte de giudecată de la Divan cum pre larg arată cartea această curgerea pricinii pentru această casă cu locul ei. şi la această tocmală sau tâmplat şi alţi oameni buni pe care poftindui noi, sau iscălit marturi. Deci şi pentru mai adivarată credinţă niam pus mai gios numele şi degetele. 1799 Dec. 24.

+ eu Andrei Cioban ciobotar am vândut cu voe mea + eu Iordachi fecior lui Andrei cu voe mea, Veleiscre martur, Savva Rezmeriţă am fost faţă la această tocmală şi sânt martur, eu Anghel Arghiri martur, eu Vasile staroste martur, eu Gheorghe Costandin martur.

XXXVII. *1800 Iulie 20.* Adică eu Ioniţă Moisă blanar şi cu soţia mea Ileana încredinţez cu acest zapis al meu la cinstită mâna dumisali cuconului Scarlat Manu biv vel logofăt precum să să ştie că de nime silit nici asuprit ci de a mea bună voe am vândut dumisali noauă pol coţi loc dumisali doisprezece pol coţi cel am şi eu cumpătură de la un Andrei Ciobanu ciobotar cu soţia sa Maria şi cu fiu său Iordachi carea loc pe din gios să hotărăşti cu locul caselor dumisali ce lau cumpărat de la Sulgerul Alexandru Fote iar pe din sus cu locul dughenilor mele, şi fiind că locul acesta eu lam fost cumpărat cu 270 lei tot, sa făcut analoghie pe 94 coţi ce am vândut dumimisali şi au venit 205 24 bani. adică doao sute cinci lei, două zăci şi patru bani şi am primit şi toţi banii deplin în mânule mele nerămânând să mai ieu un ban macar. Drept acea de acmu înainte să fie dumnealui şi cuconii dumisali deplin stăpânitori în veciu făcând ce va vre cu dânsul ca cu un drept lucru al dumisali şi iam dat şi nouă scrisori a locului acelue din preună şi cu o carte de giudecată. Iar pentru o bina ce iaste pe acest loc au făcut dumnealui milă cu mine şi miau dăruito ca so rădic [să fac ce oiu vre cu dânsa. Pentru că eu am fost dat bani pe acel loc de atâta] vreme şi dobândă nam luat şi pentru încredinţare niam pus numele şi degetile. 1800 Iulie 20.

+ Eu Ioniţă Moisă blanar adiverez că am vândut cu voe me + Eu Ileana soţii lui Ioniţă asemenea.

---

c) *Locul cumpărat de la fraţii Ion şi Mihalachi Poscal*

XXXVIII. *7178 (1670) Mai 5.* Adică eu Vasile Iordăchel şi cu femeia mea Safta şi cu feciorii noştri anume Patraşco şi fata noastă Măricuţa scriem şi mărturisim cu cestu adivărat zapis al nostru de nime siliţi nici asupriţi ce de a noastră bună voe niam învoit şi am

vândut un loc de casă *în uliţa den afară lângă beserica Curălarilor* o am vândut lui Istratie şi femeiei sale Irina şi coconilor lor drept opt zăci de lei bătuţi ca să le fie dreaptă ocină şi moşieîn veci neclintită nici ruşeită; care loc de casă au fost cumpărătură mie de la Gligorie Budeacul şi intrŭ această tocmală sau tâmplat mulţi oameni buni şi bătrâni din sus şi din gios anume Popa Ion şi Creţul curălarul şi Ianco şi Curtu Sârbul şi Neculai a Merlei şi Mihail curălar şi Mărăuţă Părcălabul şi Gheorghe (ruptu) şi Iane şi Ianoş nepotul lui Lember şi Udrăşăl Tuzuli şi Dumitraşco şi Dumitruşăl Begiul şi Gligori soţia lui şi mulţi oameni buni şi pentru mai mare credinţa neam pus şi pecetile noastre ca să fie de credinţă. Let 7178 Mai 5.

+ Vasile Iordăchel, iscal Popa Ioan. + Mihail, Creţu, Tanasă + Neculai + Iane + Udre + Dumitraşco + Dumitrăşăl + Gligori.

XXXIX. *7231 (1723) August 4.* Adică eu Dumitraşco înpreună cu soţul meu Maria fata lui Istratie şi a Irinei, scriem şi mărturisim cu acest adivărat zapis al nostru la măna dumisali giupânului Pascal neguţitorul şi giupânesii dumisali Tudoscăi precum să să ştie că noi de nime siliţi nici asupriţi ce de a noastră bună voe am vândut *un loc de casă lângă ţintirimul bisericei Curălarilor* lângă Grigoraşco sămanul hătmănescu şi între locul lui Curt, care acest loc de sus ne au fost şi noao de moşie precum arată zapise cele vechi, care leam dat la mâna dumisali giupânului Pascal şi locul iaste de largu în lung şi în curmeziş cât ţine ograda înpregiur: acest loc de casă lam vândut noi dumisali giupânului Pascal şi giupânesei dumisali Tudoscăi drept 85 lei bătuţi şi neau făcut dumnealui plată deplin întru mânule noastre, pentru acea şi noi am dat de la noi acest zapis ca să le fie dumilorsale şi cuconilor dumilorsali dreaptă ocină şi cumpărătură şi la această tocmală a noastră sau tâmplat mulţi oameni bun şi mahalagii cari mai gios sau iscălit şi şau pus degitile şi noi încăşi pentru mai mare credinţa niam pus degetile ca să fie de credinţă, Let 231 August 4.

+ Dumitru + Maria + Eu State Aprodul martur, eu Enachi nepot lui Stati Aprod martur, eu Grigoraş sân Măricuţii Sărăriţii martur, eu Preutul Grigorie mam tâmplat la această tocmală din iast biserică Curalarilor Μανες απασις μαρτυρας.
şi eu Vasile dieacu am scris cu zisa acestor vânzători,

XL. *7236 (1724) Mart 1* Adică eu Gligoraş sân Sărăriţii datam zapisul meu la mâna dumisali giupânului Pascal neguţitorul precum de nime silit nici asuprit ce de a mea bună voe neam învoit cu soţul meu Aniţa şi cu feciorii mei şi am schimbat un loc de casă al meu de la părinţi care este dreaptă cumpărătură de la Irina femeia lui Istratie Celişcop şi acel loc este lângă biserica Curălarilor şi să hotărăşti cu locul casei giupânului Pascal cupeţ care mai sus se însemnează. Deci dândumi dumnealui un loc de casă cu un bordei care este danie dumisali giupânului Pascal de la Tudora călugăriţa fata lui Georghie cu zapis de la măna călugăriţei iam dat şi eu o bucată de loc jereaşte casei mele cei vechi despre giupânul Pascal ce să hotăre cu locul dumisali şi am pus şi pietre pin colţul gardului dumisali a lui Pascal şi sânt pari bătuţi. Deci iam dat acest loc dumisali săi fie dreaptă ocină şi moşie dumisali şi giupânesei dumisali in veci şi nime din feciorii mei să nu să scoale a strica această tocmală ce am făcut eu cu dumnealui, căci am dat loc pentru loc care mai sus se însemnează Pentru această am dat această scrisoare la mâna dumisali săi fie de bună credinţă şi la această tocmală a noastră sau prilejit mulţi oameni buni şi uliceni care mai gios să vor iscăli, pentru credinţă am şi iscălit Vlet 7236 Mart 1.

Eu Gligoraş sân Măricuţii iscal şi am schimbat cu me voe, Eu Aniţa soţu lui Gligoraş, Eu Preotul Panaite ot Curălar iscal, Ion sin Gligoraş + Niculai sin Gligoraş, Eu Preotul Ioan zet popa Tărâţă ot Curălar martur, Eu Preut Lupul martur

XLI. *1785 Iunie 23* Incredinţăm cu această scrisoare la mâna dumisali giupânesei Marie precum să să ştie că *sfânta bis rică Curăl ri având trebuinţă de hudiţă pentru vonire norodului la biserică şi dumneaiei având un loc din gios de biserică care loc hotărândusă cu locul bisericei pe n sus şi pe din gios cu drumul Sărăriei,* iar pe la deal cu locul casei Foteştilor şi pe delavale cu locul lui Pascu am făcut învoială cu dumneaei şi dândui doi stânjeni din locul bisericei la fundul locului dumisali, niau dat dumneei un stânjen şi doao palme din locul dumisali alături cu locul Foteştilor *în lungul locului până în drumul Sărăriei. pentru hudiţa bisăricei* şi fiind că locul bisericei este hotărât şi stâlpit cu pietre acmu la învoiala aceasta dumnealui Dimitrie vornic de poartă ceau fost rânduit de au făcut măsurare locului giupânesei Marie au pus şi doao pietre hotară de au dispărţit locul dumisali de locu bisericei şi noi încă pentru mai adevărată credinţa după învoiala ce am făcut cu primire noastră şi a dumisali am dat această s risoare întru care am iscălit.

1784 Iunie 23.

Iereu Ion Iancul ot Curălari, Iereu Enache ot Curălar. Iereu Constandin ot Curălari, şi eu Starostele Ioan Ketre, şi eu Costantin Sârcul mam întâmplat, Ion Popa diacul za divan am scris cu zisa preoţilor.

XLII. *1800 Noembrie 24.* Ion Pascal din preună cu fratimeu Mihalachi încredinţăm prin zapisul nostru la cinstită mâna dumisali *Scarlat Manu. biv vel logofăt* precum să să ştie că având noi un loc de casă aice în Iaşi de la vale de casele lui Foti neguţtoriul ce le ari dumnealui logofăt cumpărătură însă să să ştie că locul nostru acesta cel avem şi noi de la moşul nostru, care lau avut şi dumnealui cumpărătură după cum arată zapisele vechi că au fost doao locuri de casă şi locurile făcânduse o t unul, margine locului de la vale să hotărăşti cu locul lui Ştefan Polcovnic iar *capătul locului dispre apus se hotărăşti cu locul bisericei Curălarilor,* iar pe la deal cu locul caselor dumisali logofătului, ce le are cumpărătură de la Foti iar *capătul dispre răsărit, să hotărăşti cu drumu ce merge la Căcaina* şi acest loc după cum lam avut şi noi de la moşul nostru Pascal şi de la mătuşa noastră Tudosca şi după cum sau stăpânit atâta de moşul nostru cât şi de tatul nostru şi de noi, acum nefiindune neao trebuitoriu şi scoţindul la vânzare fiind dumnealui logofătul răzăş cu locul lui Foti ce au cumpărat, aşa ne am primit şi noi şi făcând tocmală cu dumnealui i lam vândut dumisali drept cinci sute lei, care bani dândui toţi deplin în mânule noastre, iam dat şi noi acest zapis la mâna dumisali din preună şi cu patru scrisori vechi ce am avut pe acest loc şi pe zapisul acesta al nostru să aibă dumnealui şi întăritură domnească ca săi fie dumisali şi cuconilor dumilorsale ocină în veci stăpânind cu bună pace şi la vânzare aceasta sau întâmplat şi alte obraze cinstite, care mai gios sau iscălit şi noi pentru mai bună credinţa fiind cu a noastră primire, neam iscălit, iar pentru hudiţă să aibă dumnealui a să învoi cu biserica. 1800 Noembre 24.

Ioan Pascal, Mihalachi Pascal, Grigore martur, Ion Corbul vel Paharnic... Am scris cu zisa şi buna prumire mai sus arătaţilor vânzători şi sânt şi martur.

d) *Locul cumpărat de la Ştefan Mantul*

XLIII. *7233 (1725) Aprilie 15.* Adică eu Gligorie Beşliu şi cu femeia me Maria datam acest încredinţat zapisul nostru la măna dumisali lui Gligorie sin lui Hilohie din

Cotnari precum de nime siliţi nici asupriţi ce de a noastră bună voe am vândut a noastră dreaptă o casă drept zece lei bătuţi care casă este şi cu loc precum arată înpregiur gardului şi această casă şi noi am fost cumpărato de la Ion cumnatu Ursului cârciumarului precum arată şi zapisele cele vechi. Deci şi noi am vânduto lui Gligorie ca săi fie dreaptă ocină şi moşie dumisali şi soţului dumisali şi cuconilor dumisali şi a tot niamul dumisali în veci şi *casa este din vale de biserica Curălarilor* lângă casa Mihăliţii şi lângă casa Ursului odobaşa şi nau făcut plată deplin în mâru le noastre bani gata precum însemnează mai sus şi la această tocmală sau tâmplat mulţi oameni buni care mai gios sau iscălit ca să fie de mare credinţă, leat 7233 Aprilie 15

+ Eu Gligorie Beşliul am vândut, +Eu soţul lui Gligorie Beşliul anume Maria, + Eu Ion Blanariul martor şi eu Ion zet Popa Tărâţă martor + eu Acsinte ciobotariu tj martur + eu Nastasie Chihae martur, eu Erei Ioan ot biserica Curălarilor pis.

XLIV *6234* (*(1726) Ghen. 9*, Adică eu Tudora călugăriţa fata lui Gheorghie datam acestu adivărat zapis al meu la mâna dumisali giupânului Pascal neguţitoriului precum de nime silită nici asuprită ce de a me bună voe am dat danie a mea dreaptă ocină şi moşie *o casă cu loc cu tot la uliţă păn în ţintirimul Curălarilor şi locul din sus dispre răzărit până în streşinile chiliilor călugăriţilor* şi din gios despre apus este streşina locului Gligoraşcului. Deci eu fiind la bătrâneţile meli şi neavând cine mă căuta nime din rudeie meli nu sau aflat nici din feciorii mei, ce eu rugândumă dumisali giupânului Pascal dumnealui şau făcut pomană de mau căutat la bătrâneţile mele care nu face acea casă cu locul ei cât miau dat dumnealui. Deci eu de bună voe me i lam dat dumisali danie ca săi fie dumisali şi cuconilor dumisali; iar sculândusă cineva din rudele mele ori din feciorii mei şăi intoarcă înapoi să fie neertat de Domnul Dumnezeu şi de Maica Precurată şi de toţi sfinţii şi de mine. Pentru ace am dat această scrisoare la mâna dumisali ca săi fie dumisali de bună credinţă şi eu pentru credinţă miam pus degetul şi la această tocmală sau tâmplat mulţi oameni buni care mai gios sunt iscăliţi. Let 7234 Ghenar 9.

Eu Tudora Călugăriţa am dat danie, Eu Preotul Panaite, eu Ierei Ioan iscal, Diiacon Ion.

XLV. *7240* (*1732*) *Februar.* Adică eu *Popa Tărâţă Shimnicul care am fost în trecuţii ani protopopu acestui târg Eşiior* şi *preut la biserica Curălarilor* şi duhovnic la multe suflete, iată fiind doao surori călugăriţe anume Natalie şi Sofie, tâmplândusă vreme de moarte *în vreme de răscoli la Moscali* mau chemat de leam spovăduit şi leam dat canon după putinţa lor ca să dea de călugăriţă câte un sărindar după putinţa lor şi ele au primit canon numai au răspuns, noi navem altă *fără aceste chiliuţe de lăture ţintirimul cum şi 5 lei şam* priimit şi ele au murit şi noi am slujit şi au *trăit chililile până la catane* şi fiind oamenl închişi mănăstirii fiind iarnă şi *chiliile slabe leau ars cine cum au putut şi au rămas locul pustiu,* acum aflândusă dumnealui Mihai neguţitorul lau cumpărat in preţul care am primit pentru sărindar 15 lei şi acestu loc este între răspintene, din dial dumnealui Grigoraş Scopol, de vale Butnar, peste drum Pavăl Soponarŭ şi alţi mahalagiii vechi să fie dumisali moşie vecinică, iar cine sar scula ori din neamuri ori poporăni ori din ce fel de neamuri unii ca aceia să hie blăstămaţi de Domnul Dumnezeu şi de Maica Precistă şi de trei sute opt spre zece părinţi care au fost la Nicea că eu am slujit nici mai mult nam luat decât preţul care am scris mai sus Şi la acest zapis sau tâmp at mulţi negustori şi preuţi şi mahalagii şi pentru credinţa am iscălit şi de mine certaţi. Vlet 7240 Febr.

Ieromonah Galation Shimnic, Popa Tărâţă.

XLVI. *7253 (1745) Noembrie 18.* Adică eu Gligorie Cojocar înpreună cu femeia mea Gahiţa făcutam zapisul meu la mâna dumisali giupânului Chiriţa cupeţi şi a giupânesei dumisali Aniţăi precum să să ştie că am vândut dumisali o *casă a me cu loc din vale de Curălar de biserică drept* o sută de lei ca săi fie moşie în veci şi cuconilor dumisale şi nepoţilor şi am dat dumisali şi zapisul cel vechi şi la această tocmală sau tâmplat mulţi oameni buni care mai gios sau iscălit şi noi pentru mai mare credinţă neam iscălit şi am pus degetele. Let 7253 Noembre 18.

+ Eu Gligori Cojocar am iscălit + Eu Gahiţa mam iscălit, + Eu Vasile sin lui Gligore Cojocar mam iscălit + Mihai Pascul martur

XLVII. *7260 (1752) Martie 8* Adică eu Chiriţa cupeţu înpreună cu giupâneasa me Aniţa făcutam adivărat zapis nostru la mâna dumisali lui Vasile Coj, şi a soţului dumisali Maria precum să să ştie că de nime siliţi nici nevoiţi ce de a noastră bună voe am făcut schimb cu *o casă a me ce este lângă biserica Curălari de la vale* cu o casă a dumisali ce este lângă ograda me şi între casa lui Enachi blănariu Borşu *în Sărărie* şi iam dat piste schimbul casăi cinci zăci şi cinci de lei care casă miau fost şi mie cumpărătură de la Grigore Coj, cum arată şi zapisul cel vechiu. Deci fiind cu voe noastră acest schimb şi priimind şi acei bani ce iam dat adaos, iam dat acestu zapis la mâna dumisale ca să stăpâniască împreună şi zapis vechiu şi săi fie dreaptă ocină şi moşie dumisali şi soţului şi fiilor dumisali în veci neclătit; şi la această aşezare sau tâmplat mulţi oameni buni care mai gios sau iscălit şi noi pentru credinţă am iscălit ca să să crează. Let 7260 Martie 8.

+ Eu Chiriţă Cupeţ am vândut cu voe me + Eu Aniţa soţ lui Chiriţă am vândut cu voe me. παναγιώτησ νίνυ μαρτυρῶ τὰ ἀνῶθεν.

XLVIII *7263 (1754) Noemcre 30.* Adica eu Vasile Şonţul cojocariu înpreună cu soţul meu Maria şi cu fiii noştri care mai gios şau pus degetele făcutam zapisul nostru la mâna dumisali giupânului Andone şi a giupânesei dumisali Safta precum să să ştie că de nime siliţi nici asupriţi ce de a noastră bună voe am vândut *un loc de casă ce am avut lângă biserica Curalarilor de la vale* şi din sus de casa dumisali giupânului Mihai Pascul şi din gios de casa popii lui Ion şi de la deal de casa Mariei sin Mihăliţii care loc îmi este şi mie de cumpărătură de la dumnealui giupânul Chiriţa cupeţu după cum arată zapisele vechi şi am vândut dumisale dreptu patru zăci de lei noi ca săi fie dumisali dreaptă ocină şi moşie în veci neclătit şi giupânesei dumisali şi cuconilor dumisali şi la această tocmală sau tâmplat mulţi oameni buni şi mahalagii care mai gios şau pus iscăliturile şi noi pentru mai mare credinţa am pus degetul. Let 7263 Noembrie 30.

Eu Vasile Şonţul am vândut cu voe me, Eu Maria soţu lui Vasile am vândut cu voe me, Mihai Pascul, Eu Iftime zet Vasile Şonţul cu voe me, Eu Costandin sin Vasilie Şonţul cu voe me, Eu Miron brat martur, Eu Toader Turcul ciobotar martur şi eu Ioniţă băr. martur, şi eu Stan sin Mihai ot Iaşi nepot lui Căsian martur, şi eu Magdalina călugăriţa mam iscălit cu voe me, şi eu Pavăl copil în casă am scris cu zisa dumilorsali vânzătorilor.

XLIX. *1764 Decembrie* 2. Adică eu Andoni nepot răposatului Preosfinţiei Sale părintelui Gherasim Mitropolit Savastie din preună cu giupâneasa me Safta datam adivărat zapisul nostru la mâna dumisali lui baş Anastas blanar din Golia şi a giupânesei dumisali Ileana precum să să ştie că iam vândut *o casă cu loc cu tot ce iaste de la vale de biserica Curălarilor ce să hotărăşte din dial cu locul ţintirimului bise-*

ricei şi din glos să hotărăşti cu casa Lupii Căsinesii iar din vale casa aceasta se hotărăşti cu locul babii Măhăliţii care îmi iaste şi mie cumpărătură de la Vasile Şonţul cojocer locul după cum arată zapisele cele vechi carele sau dat la mâna dumisale drept 300 lei adică trei sute lei şi luând cu toţi banii deplin în mâna me, iam dat şi eu acestu încredinţat zapis al meu la mâna dumisali şi a giupânesei dumisali şi a cuconilor dumisali şi a nepoţilor şi strănepoţilor dumisali să fie moşie în veci şi pentru credinţă iam dat acest adivarat zapis la mâna dumisali care mai gios mam iscălit.

'αντόνιος παριανός Let 1764 Decembrie 2.

Eu Magdalina Monahie fata lui Căsian au pus degetul cu voe me + Eu Maria Măhăiţa am pus degetul + Eu Preutul Vasile mam tâmplat faţă, Νικολάος γυναρὶς μαρτυρῶ Τζωής Ιωανιυ μαρτυρῶ.
şi eu Gheorghe Banul am scris cu zisa lui Andonie.

L. *1784 Iunie 25.* Facem ştire că această această mărturie a noastră hotarnică că din luminata poroncă pre înălţat Domnului nostru Măr a sa Alexandru Costantin VV. fiind rânduiţi de dumnealui Gheorghie Sturza vel logofăt ca să hotărâm un loc de casă a lui Costantin Pascul ce au arătat că are în Iaşi la mahalaua Făinei;

deci după poroncă mergând la stare locului şi strârgând răzăşii şi alţi mahalagii anume Costandin Marin săpător de lemn şi preuţii de la biserica Curălari i Ursachi băcal şi alţii am întrebat pe Costandin Pascal să ne arăte cu ce stăpâneşte acest loc şi ce scrisori are şi el întăi ne au arătat un zapis din let 7233 April 15 ce scrie precum un Grigore Beşleu cu femeia lui Măria au vândnt o casă cu locul ei ceau avut şi ei cumpărată lui Grigorie sin lui Hilohie din Cotnar fiind casa din vale de biserica Curălarii i alt zapis din let 7234 Ghenar 9 de la o Tudora călugăriţa fata lui Gheorghie. ce scrie precum au dat danie a lor dreaptă ocină şi moşie o casă cu loc cu tot ceau avut la uliţa Sărării şi *pân în ţintirimul bisericei Curălari,* lui Pascul neguţitoriu şi alt zapis din let 7240 Fevruar scriind precum un Popa Tărâţă schimnicul au vândut un loc lui Mihai neguţitoriul ce lau avut şi el de la o Natalia şi Sofia călugăriţa dat pentru doao sărindare. Şi după arătare acestor zapise şi murturisire oamenilor i stăpânire ce au avut pe loc făcând stânjen de opt palme gospod şi puind doaă pietre hotară în margine uliţii Sărăriei şi păn în locul lui Costandin mazil săpătoriul de lemn unde sau găsit piatră veche hotar a lui Costandin mazil săpătoriul de lemn sau aflat 16 stânjeni, 5 palme şi de acolo mergând cu măsura în sus partea despre răsărit alături cu locul lui Costandin mazil, pe unde sau găsit şi o piatră hotar vechi chiotoare sau aflat 14 stânjeni 1 palmă unde sau pus doao pietre hotară şi de acolo mergând cu măsura la deal alăture cu hudiţa ce sau lăsat să fie pentru mergere norodului la biserică pân în hotarul locului bisericei Curălarii unde sau aflat 4 stânjeni 5 palme. Şi tot la deal mergând alăture cu ţintirimul bisericei Curălari pân în locul lui Toma Pascul unde sau aflat 8 stânjeni sau pus doao pietre hotară chiotoare şi de acolo mergând spre ameazăzi alăture cu locul lui Toma Pascul pân în hotarele ce sau pus întâi de unde sau început măsura în margine uliţei Sărăriei unde sau înplinit 15 stânjeni şi cu aceste măsuri sau încheet şi sau stâlpit locul lui Costandin Pascul din giur în pregiur. Deci şi noi după alegire şi hotărâre ce am făcut locului acestuia fiind cu primire răzăşilor am făcut această mărturie hotarnică la mâna lui Costantin Pascu în care am pus pecetea porţii gospod şi am iscălit.

1754 Iunie 25.

Δημήτριος Βόρνικος τῆς πορτας Ereu Ioniţă Iancul ot biserica Curălari, Iereu Enachi ot Curalar, Iereu Costantin ot Curălar, şi eu Ursachi băcalul mam întâmplat faţă

Ion Popa Dilacul za divan am scris această mărturie hotarnică cu zisa vornicului Dimitri (eL. P. Porţii gospod. 1782.)

LI. *1972 Aprilie 24.* De la Ivanul Cnejiei Moldaviei către Ştefan Ciogole i Costandin Paiu vornici de poartă i Andrei 3 (treti) armaş. Chiriac calfă de pietrari prin jaloba ce au dat la divan au arătat că are nişte *casă cu locul lor la mahalaoa Făinei aice în Iaşi din vale de biserica Curălari dispre altar* şi au cerşut hotanici ca săşi aliagă şi săşi hotărască drept locul caselor sale de către locurile a altor mahalagii de prin pregiur. Deci iată Divanul vă orânduește să mergeţi la stare locului să chemaţi faţă şi pe megieşii de prin pregiur şi după scrisori ce vor fi şi la o parte şi la alta sâ alegeţi drept locul caselor numitului Chiriac. După care cercetare ce veţi face la faţa locului să stâlpiţi locul şi cu pietre hotară făcând şi mărturie hotarnică în semne şi în stânjeni după obiceiu ; iar de va naşte pricină la pusul pietrelor despre vre un megieş atunce petre hotară să nu puneţi, ce să faceţi hartă asemene de stare locurilor cu somile stânjenilor şi cu mărturie să înştiinţaţi Divanul. 1792 Aprilie 24.
Iscăliturile lipsesc neputându le citi.

LII. *1972 Aprilie 29,* Adiverescu eu care mai gios mă iscălesc precum să să ştie că pentru *un loc de casă ce am avut lâgă Curălar de la vale de biserică* care loc în anii trecuţi lam vândut lui Chirieac calfii de chetrari cu zapisele lor şi acmu venind miau arătat cum că zapisul acel ce i lam fost dat de vânzare de întâmplare vremurilor lar fi prăpădit şi este bun vândut de mine şi banii toţi luaţi. iam dat această scrisoare la mâ a lui Kiriiac calfii spre încredinţarc în care mam şi iscălit.

1892 Aprilie 29.

Ileana Braşovenţa T. Θ. martur. Costandin Paiu vornic de Poartă am scris cu zisa dumisali giupânesei Elenei.

LIII. *1792 Aprilie 30,* Din poronca a precinstitului divan ai Cnejiei Moldaviei prin ţidulă fiind rânduiţi ca să mergem la nişte casă cu locul lor a lui Kiriiac Panaite calfă de pietrari *ce le are aice în Iaşi la mahalaoa Făinei din vale de biserica Curălari'or dinspre Altar* cerând prin jalobă ca să i să aliagă locul caselor şi săl şi stălpască şi cu pietre hotară de către mahalagii înpregiurați. Noi după poronca Divanului am mersu la stare locului unde acolo am chemat de faţă şi pe megieşii răzăşii de prin pregiur şi alţi mahalagii anume pe Preotul Ioniţă i Preotul Costandin Bângu de la biserica Curălarilor răzăş, fiind locul acesta a lui Chireac cu locul bisericei, i pe Costandin Pascul cupeţ răzăş pe din gios de locul bisericei i de locul calfii lui Kiriieac i pe Eleana femeia mortului Constandin săpătoriul de lemn răzăş pe din gios pe despre şcoala jidoviască i Vasilie Chitic tot megieş i Ioana Cupcioaei megieşu pe din vale de locul lui Kiriiac şi pe Foti portărelul ce i răzăş pe din sus de locul casri lui Kiriiac şi alţii din mahalagii anume Mihai Mârza Cupeţu i Vasile biv Staroste de ciocii i Nicolai Corbul zugrav şi fiind cu toţi aceşti megieşi i răzăşi şi mahalagii de faţă am întrebat pe Kiriiac calfa de pietrari cu ce scisori i dovezi cere ca săşi aleagă şi săşi hotărască locul caselor sale şi el întâi niau arătat un zapis din velet 7253 Noembrie 28 în care scrie că un Grigorie Cojocarul i femeia sa Gafiţa au vândut o casă a lor cu loc cu tot din vale de biserica Curălarilor lui Kiriţa cupeţu şi giupânesei sale i alt zapis din let 7260 Maiu 8 întru care scrie că Kiriţa cupeţul înpreună cu giupâneasa sa Aniţa de a loi bună voe au făcut schimbu cu Vasilie Cojocarul i cu soţul său Maria de au luat schimbu o casă a lor cu locul ei din Sărărie şi Kiriţa iau dat schimbu casa sa cu locul ei din vale de biserica Curălarilor dândui Kiriiţa cupeţ şi 18 lei bani piste schimbui casei lui precum arată zapisul Kiriţei. Alt zapis din leat

7268 Noembrie 30 întru care scrie că Vasilie Şonţul Cojocarul şi cu soţul său Maria de a lor bună voe au vândut lui Andoni şi femeiei sale un loc de casă ce au avut din vale de biserica Curălarilor şi din sus de casa lui Mihai Pascul şi pe din gios de casa popei lui Ioan de la deal de casa Mariei fetei Măhăliţei, i alt zapis din lel 1764 Dechembrie 2 de la Andoni nepot răposatului păr'ntelui Gherasim Mitropolitul Savastie i femeia sa Safta în care scrie că au vândut lui başa. Anastas blănar din Golăe şi giupânesei sale Elena o casă cu loc cu tot ce este de la vale de biserica Curălarilor după cum arată zapisul şi alt zapis din velet 1770 Octombrie 27 de la Nastasie Neguţoae în care scrie că au vândut lui Costandin Căsiian o casă care casă au fost de danie de la la mătuşisa şi alt zapis din velet 1777 Iulie 11 de la Costandin Căsiian cupeţu din Iaşi dat la mâna Preoţilor de la biserica Curălarilor în care scrie că o mătuşă a sa anume Marta că ugăriţa având o casă în locul ei din vale de biserica Pogorârea Duhului Sfânt la vreme când ea şi a cunoscut sfârşitul vieţei sale au fost dat casa cu locul ei danie unei Nastasie Neguţoae Pascăriţei ca după moarte sa să o grijască după cum au şi grij to, şi Neguţoae au vândut casa cu locul ei lui Costandin Casiian şi după ce în vreme oştirii din anii trecuţi stricăndusă casa şi rămâind locul sterp, Costandin Casiian lau dat danie bisericei Pogorârea Duhului Sfânt, deosebit am cerut de la Chiriac calfa ca să arăte şi zapisul său de la care au cumpărat locul casei sale în urma zapiselor celor vechi de sus arătate şi el au arătat că acel zapis de cumpărătură locului sar fi prăpădit dar au răspuns că vânzătoarea locului tráeşte şi este de faţă anume Elena giupâneasa Tomii Braşovanului pe care au ţinuto mai întăi Anastas Blănar din Golăe şi mergână unul din noi hotarnicii la numita Eleana vânzătoare, singură ea au arătat că de a ei bună voe au vândut toate aceste locuri ale casii, lui Chiriac Calfă de pietrari în anii trecuţi, care pentru încredinţare vânzărei locurilor ei au dat acmu şi mărturie sa la mâna lui Kirliac calfa precum că locul este bună zânsare şi nare nici o pricină şi că banii din anii trecuţi de la vânzare şiau luat toţi deplin precum arată şi scrisoare ei ce este din anul acesta 1792 April 29 şi nefiind nici o pricină asupra acestui loc al casei lui Chiriiac calfa dovedindusă că locul caselor sale este drept al său. Dar Chiriac calfa neavând hotarnică pe locul caselor sale, sau cercetut toate scrisorile şi hotarnicile a înpregiuraşilor şi mulţămindusă fieştecare cu ocurile lor fără de nici o înpresurare şi ne mai rămâind pricină nici deo parte am făcut stânjenii de opt palme gospod şi întăi am pus doao pietre hotară chiotoare din deal şi din gios câte pietre desparte locul ţintirimuiui bisericei pe de la deal şi de la locul lui Costantin Pascul cei pe din gios şi dintraceste pietre am purces cu măsura alăture cu locul lui Costandin Pascul şi până la doao pietre hotară vechi chiotoare a locului casei Elenei femeiei mortului Costandin săpătoriu de lemn, care pietre disparte locul lui Costandin Pascul de locul casei Elenei sau aflat şase stânjeni i inci palme şi din pietrele acestea măsurând la vale alăture cu locul casel Elenei până unde se desparte locul Elenei de locul casei lui Vasile Chitic sau aflat zece stânjeni i una palmă şi am pus o piată hotar şi din piatra aceasta măsurând tot la vale alăture cu locul lui Vasile Chitic până unde să înpreună cu locul casei Ioanei Cupcioaei i cu locul lui Gheorghe fecior lui Kiriiac calfa sau aflat zăci pol stânjeni şi am pus iarăşi o piatră hotar colţu locului de la vale ce desparte locul acesta a' lui Kiriiac de locul Ioanei Cupcioai cei pe din gios şi de locul lui Gheorghie feciorul lui Kiriac cei pe din vale şi din piatra aceasta am întorsu cu măsura în spre miază noapte curmeziş capul locului pe din vale alăture cu locul lui Gheorghie sin Kiriiac calfa până în locul lui Foti portărelul sau aflat trei sprezece pol stânjeni şi am pus doao pietre hotară chiotoare locului acestuia şi din pietrele aceste am întorsu cu măsura la deal spre apus alăture cu locul lui Fote portărelul şi până în locul ţintirimului bisericei sau aflat şapte spre-

zece stânjeni şi sau pus doao pietre hotară chiotoare locului ce desparte locul a esta de locul lui Fote portărelul cei pe din sus şi de locul bisericei cei pe din deal şi din pietrele aceste am întorsu cu măsura capul iocului de la dial în curmeziş în spre amiază zi alăture cu locul bisericei şi până la celi doao pietre hotară de unde am început intăi cu măsura sau aflat opt sprezece stânjeni şi ‹u aceste măsuri i petre hotară sau încheiat tot locul acesta a lui Chiriac calfa din giur înpregiur după cum mai sus sau aratat şi nerămâind pricină nici despre vro parte am făcut şi noi această mărturie hotarnică la mâna lui Kiriiac calfa de petrari întru care puind pecete porţii gospod am şi iscălit. 1792 Aprilie 30.

Ştefan Ciogle vornic de poartă, Costandin Paiul vornic,, Andrei treti armaş hotarnic, şi eu Preutul Ion duhovnicul ot Curăiari am fost feţă la hotărât, Eu Ierei Costandin Băgă am fost faţă, Vasilie staroste am fost faţă, Costandin Pascul mariar, Eleana soţ mortului Costandin am fost faţâ la hotărâtul locului şi am pus degetu + Eu Vasile Chitic i cu femeia mea Manolica am fost faţă la hotărât + Eu Ioana Cupcioaie am fost faţă la hotărât + Eu Fote portărel ;răzăş am fost faţă la hotărât, Eu Preotul Gheorghe ot Sfeti Neculai gospod am iscălit pe dumnealui giupânul Fote portărel neştiind dumnealui carte,

---

LIV. *1792 Mai 2.* Adică eu Kirieac Panaite calfa de pietrari de aice din Eşi împreună cu soţul meu Safta şi cu fii noştri care mai gios neam iscălit şi neam pus degetele făcutam adivârat şi încredinţat zapisul nostru la mâna dumisali polcovnicului Ştefan Mantu şi a giupânesei dnmisali Casandrei precum să să ştie că având noi ntşte *case cu locul lor la mahalaaa Făinei din vale de biserica Curălarilor dispre altar,* care case sunt făcute pe temelie de piatră şi cu pereţii de cărămidă cu doao rânduri de case pe de desupt şi deasupra şindrilite care miau fost şi mie de cumpărătură locurile caselor de la giupâneasa Ileana soţia răposatului Toma Braşovanul pe care au ţinuto mai întâi Anastas Blanarul din Goläea şi scoţind casele aceste cu locurile lor la vânzare sau găsit muştereu dumnealui polcovnic Mantu Ştefan şi iată că de nime siliţi nici asupriţi ce de a noastră bună voe leam vândut casele noastre aceste cu locul lor dumisali polcovnicului Ştefan Mantu şi giupânesei dumisali Casandrii cu bună tocmalâ drept 1200 lei. Adică una mie doao sute lei care bani după tocmală ce am făcut de bună voe niau şi dat toţi de plin întru mânule noastre, după care vânzare a noastră iam vândut casele cu locu lor ales şi hotărât cu pietre hotară din giur înpregiur după cum pre largu arată mărturie hotarnică ce este făcută din trecuta luna Aprilie 30, în care arată toate zapisele locurilor al caselor cu veleturile lor câte sunt arătate la mărturie hotarnică. Deci dar de astăzi înainte şi în veci să aibă dumnealui polcovnicul Ştefan şi giupâneasa dumisali Casandra a stăpâni casele acestea cu tot locul lor cu bună pace şi nesupăraţi de către nimene atât dumnealor cât şi fiii, nepoţii şi niam de neamul dumilorsali ca pe o dreaptă ocină şi moşie a dumilorsale în veci fiind că locul lam cumpărat noi cu drepţi bani noştri şi casele iarăşi noi leam făcut cu a noastră muncă şi cheltuială, după care stăpânire a dumilorsali eşind mai pe urmă casele aceste cu locul lor cu vreo pricină de către cineva atunce noi să avem a răspunde. Dumnealor să nu să supere şi la această de bună voe şi vânzare a noastră sau întâmplat din megieşi şi alţi oameni de cinste care mai gios sau iscălit marturi şi noi încă pentru adivărată credinţă niam iscălit puindune degetele. 1791 Mai 2.

Eu Kirieac Panaite calfa de pietrari am vândut şi am pus degetu + Eu Safta soţia lui Kireac calfa am vândut cu voe mia şi am pus degetu şi după vânzare aceasta am mai luat şi şase coţi de postav., cu care mam mulţămit + Eu Gheoghie sin Kiriiac cu voe mea. Eu + Alexandru sin Kirieac cu voe, Eu Toader sin lui Kiriiac cu

voe me, Eu Gavril sin Kiriiac tij cu voe mea. Eu Marie fiica lui Kiriiac tij am pus degetu. Eu Eni nepot lui Kiriiac tij. Eu Catrina sora Saftei cu voe mea sau vândut. Costandin Pascul martur, Ștefan Ciogolea vornic de poartă martur. Costandin Paiul vornic de poartă martur, Andrei treti Armaş am scris zapisul ca zisa lui Kiriiac calfă de pietrari i a soțului său Saftei.

LV. *1797 Iulie 2.* Pre înălțate Doamne. Jăluesc Măriei tale că în anii trecuți aflândumă afară la o casă boerească şi trimițând pe un cumnat al meu ca sămi aducă fimeia cu o ladă şi altele ce mai avem, la întoarcere înapoi *eşindule talharii la drum au ucis pe cumnatul meu şi au luat lada cu scrisori şi altele* ce am avut de care am rămas acum de tot sarac. Dar fiind că am *un loc la biserica Culărariul* şi voiu ca săl vând, mă rog Măriei tale ca să să rânduiască un vornic de poartă să să măsoare să ştie şi cumpărătoriul ce ia căci nam ce cheltui şi mare pomană a fi Măriei Tale.

robul Măriei Tale Fote portărelul din Eşi.

rezumat: Să roagă să să rânduiască un vornic de poartă săi hotărască un loc de casă ce are la mahala.

Mergi la dumnealui vel logofăt iscălit... vel clucer. 1792 Iulie 2.

în dos: pe aceiaşi hârtie poronca domnească:

Dumneavoastră Ștefan Ciogolea i Costandin Paiul vornici da poartă după jaloba acestuia să mergeți la numita mahala la locul acela şi strângând de față pe toți megieşii înpregiuraşi să faceți cu amănuntul cercetare scrisorilor şi dovezilor ce vor fi la fieştecare şi locu ce se va dovedi drept a jăluitoriului şi făr de pricină săl hotărâți stâlpindul şi cu pietre hotară pe la locurile ce va fi trebuință după care să dați la mâna jăluitoriului şi mărturie hotarnică pe obiceiu iscălită de toți, iar de va naşte pricină şi nu se va odihni vreo parte cu hotărâtura ce veți face atunce cu pietre hotară să nu stâlpiți, ce să dați mărturie cu arătare pricinei pe largu la parte ce sa cade şi osăbit să faceți şi hartă curată întocmai de stare locului. cu care viind la divan să li să hotărască după cum a fi drept. 1792 Iulie 3.

N. Roset vel logofăt.

LVI. *1792 Iulie 5.* Facem ştire cu această mărturie hotarnică că din luminata poroncă Pre înălțat Domnului nostru Măria sa Alexandru Costandin Moruz Vv. fiind rânduiți de dumnealui Neculai Roset vel logofăt prin ravaş de jalobă ce au dat Măriei Sale lui Vodă, Fote portărel de aice din Iaşi cerşindu ca să i să hotărască un loc *de casă aice în Iaşi cei din vale de biserica Curălarilor în mahalaoa Făinei,* Arătând prin jaloba sa că i s'ar fi prăpădit scrisorile acestui loc din anii trecuți ucigând talharii pe un cumnat a lui la drum, iar fi luat lada cu scrisori şi altele ce au avut. Deci noi după poroncă am mersu la numita mahala şi am strâns megieşii înpregiuraşi şi am cercetat de este drept locul jăluitoriului şi arătândune numiții mahalagii că este drept locul jeluitoriului făr de nici o pricină după cum sau găsit şi pietrele hotară vechi ai locului acestuia şi nefiind pricină nici de o parte am făcut şi noi stânjenu de opt palme gospod şi întâi am început a măsura din doao pietre hotară chiotoare a țintirimului locul bisericei Curălarii ce desparte locul acesta pe de la dial cu locul bisericei despre apus iar pe din sus dispre miază noapte de locul Armăşoaei măsurând la vale spre răsărit alăture cu locul Armăşoaei până în doao pietre hotară vechi a locului lui Fote portărel, fiind locul puțin cam cotit sau aflat cinci stânjeni, trei palme şi din pietrele aceste tot la vale măsurând alăture cu locul Chiriloaei până întro piatră veche hotar ai locului lui Fote portărel sau aflat doisprezece stânjeni pol: din piatra aceasta am întors cu măsura capul locului de la vale în spre amiazăzi alăture cu lo-

cul lui Gheorghie feciorul lui Chiriiac calfa de chietrari până în doao pietre hotară chiotoare ai locului caselor lui Chiriiac calfa ce le are acum cumpărate dumnealui Polcovnicul Ștefan. Sau aflat la această măsură șapte stânjeni trei palme din pietrele aceste am întorsu cu măsura la dial în spre apus alăture cu locul caselor dumisali Polcovnicului Ștefan până în alte doao pietre hotară chiotoare a locului Polcovnicului Ștefan, sau aflat șapte sprezece stânjeni și din pietrele aceste am întorsu cu măsura în sus înspre miază noapte capul locului de la dial alăture cu locul bisericei până în pietrele hotară de unde am început întâi cu măsura sau aflat zece stânjeni i o palmă și cu aceste măsuri și pietre hotară după cum mai sus sau arătat sau încheiat tot locul acesta din giur împregiur și nefiind pricină nici de o parte am făcut și noi această mărturisire hotarnică la mâna lui Fote portărel puind pecete porții gospod am iscălit.

Pecetea porții gospod 1782. 1792 Iulie 5.

Ștefan Ciogole vornic de Poartă, Costandin Paiul vornic de Poartă, Eu Ierei Costandin Bărg ot Curălari.

LVII. *1792 Iulie 17.* Prea înălțate Doamne. Jăluesc Măriei tale, că aice în Iași la Mahalaoa Făinei în trecute luni am cumpărat neşte case cu locul lor de la un Kiriiac calfa de pietrari cu zapis și am mai cumpărat și alt loc de casă alăture cu casa aceasta de la un Fote ușerelul iar cu zapis și osăbit am mai cumpărat și opt pogóane de vie cu livezele lor de la un Vasile Lupeș cupețu din Ieși ce sânt pe moșie mănăstirei Cetățuei și pentru aceste locuri cu casele și pentru pogoanele de vii, mă rog Măriei tale să mi să facă doao cărți de publicație după obiceiu și după hotărâre hrisovului Domnesc ce sau făcut de sfatul de obștie.

Pre plecat la mila Măriei tale Ștefan Mantul Polcovnic din Eși.

Mergi la dumnealui vel logofăt 1792 Iulie 17.

vtori. Logofăt.

LVIII. *1792 Iulie 18.* Adecă eu Fote portărel de aice din Iași făcutam adivărat zapisul meu la mâna dumisali Ștefan biv Polcovnic precum să să știe că eu de nime silit nici asuprit ce de a mea bună voe am vândut dumisali un loc de casă stâlpit și hotărât *care loc este din vale de țintirimul bisericei Pogorârei Duhului Sfânt ce se zice biserica Curălariul* după cum pre larg arată semnele și pietrele hotară la hotarnica ce sau făcut din anul 1792 Iulie 5 care acel loc și eu lam avut de cumpărătură cu zapis de la un Turcul Ciubotar și cu alte zapise vechi ceau fost asupra locului, Dar fiind că în anii trecuți după întâmplările vremilor de talhari mi sau prăpădit scrisorile vechi ce am avut care locul acesta pe de la dial despre apus să hotărăști cu țintirimul bisericei Curălar, pe din sus de cătră miază noapte să hotărăște cu locul Armășoaei și a Chiriloaei, despre răsărit cu locul lui Gheorghie sin lui Kiriiac calfa de pietrari iar despre amiază zi se hotărăști cu locul caselor dumnealui polcovnicului Ștefan ce le au cumpărat de la calfa Kiriiac și tocmala noastră au fost drept opt zeci lei pe care bani mi iau dat dumnealui polcovnic Ștefan toți deplin întru mânule mele și dumnealui de astăzi înainte să aibă ași stăpâni locul acesta ca pe a dumisali dreaptă ocină și moșie fiii și nepoții și strănepoțiii dumsali în veci și la această vânzare a mea sau întâmplat și alți oameni buni de cinste de iam poftit de au iscălit marturi și eu încă pentru mai bună credința neștiind carte am pus degetul

1792 Iulie 18.

Eu Fote portărel am vândut cu voe me și am pus degetul, Ștefan Ciogole vornic de poartă martor, Acest zapis lam scris cu zisa dumisali Fote portărel, Costandin Pa-

iul vornic de poartă care am fost şi hotarnic la acestu locu şi eu Enache Maţoene biv căpitan tnam întâmplat, Σέργιος ὁ οἰκονόομος τῆς 'αγιωτίτης μητροπολίθυ Μολδαβίας καὶ ἐπίτροπος τοῦ ἁγίου Νικολάου μαρτὺς.

LIX. *1799 Mai 29.* Adecă eu Costandin sin Toader Pascul neguţitoriu de aice din Iaşi am făcut încredinţat zapisul meu la mâna dumisali căpitanului de darabani Ştefan Mantu precum să să ştie că *un loc de casă ce am la mahalaoa Curălariior aice în Iaşi* alăture cu locul caselor ce are şi dumnealui acolo, la anii 1791 Septembrie 6 prin scrisoarea me lam fost dat danie dumisali pentru mult agiutor ce am avut de la dumnealui. Dar acum rămăind la scăpăciune şi fiindui şi dumisali datoriu cu mulţi bani şi neavând eu alt chip a mă ajuta la plata datoriilor singur dumnealui căpitan au priimit de mau scăzut din soma banilor datorii pentru locu acesta cu 250 lei adecă doao sute cinci zeci lei şi pentru aceasta iam dat şi eu acestu încedinţat zapis al meu dânduí din preună atât trei zapise vechi ce sânt asupra acestui loc cum şi o hotarnică din 1784 Iunie 25 iscălită de Dimitrie vornic de poartă şi de alţi megieşi şi întărită şi cu pecetea porţii gospod şi de astăzi înainte şi în veci să fie volnic atât dumnealui căpitanul cum şi neam de neam dumisali aş stăpâni locul acesta cu bună pace şi nesupăratu de către nimene nici odată întocma după arătarea hotarnicii şi a zapisului meu acesla să fie dumisali de întăritură statornică neclintit şi neruşeit în veci asupra cărue săşi facă şi întăritură domnească şi pentru credinţa am iscălit.

1799 Mai 29

Costantin Pascul am vândut Enachi Hagi Frangolie martur, Δημήτριος ἐλευθ:ρίυ μαρ υρῶ şi eu am scris zapisul acesta cu zisa dumisali mai sus iscălitului Costandin Pascul, Ilie Diiac de Divan.

LX. *1799 Octombrie 3* Noi Costandin Alexandru Ipsilante Vv. cu mila lui Dumnezeu Domnu Ţării Moldaviei. Cinstit şi credincios boeriul Domniei mele dumnealui Iordachi Mavrocordat hatman sănătate. Prin jaloba ce au dat Domniei mele Ştefan Mantu biv căpitan za dărăbani au arătat că cu zapis din anul acesta 1799 Maiu 29 au cumpărat *un loc de casă aice în Iaşi la mahalaoa Curălarilor* de la unu Costantin sin Toader Pascul tot de aice din Eşi cu preţu dreptu 250 lei şi acum au făcut cerire ca după hotărâre hrisovului gospod să să facă publicaţie. Pentru acea dar iată scriu dumitali să pui să să facă legiuita publicaţie după hotărâre sobornicescului hrisov în curgere de şase luni de zile atât acolo la faţa locului i pe toate uliţele oraşului cum şi în Divan gospod cetindusă şi zapisul întru auzul tuturor ca să să înştiinţeze cu toţii şi cei ce vor fi să de preţul ceau dat numitul cumpărător să să răscumpere cu protimisire de rudenie sau de răzăşie săi dai dumisali mărturie la mână prin care să arăţi ce rudenie este cu vânzătoriul sau ce răzăşie are cu care viind la Divan să să cerceteze de li se va căde să întoarcă banii numitului cumpărător. Iar când până la vadeaoa arătată de şase luni nu să va arăta nimene din rudeniile vânzătoriului i din răzăşii sau dintralţii, să iei protemisire de răscumpărare, atunce să dai dumisali mărturia numitului cumpărătoriu prin care să arăţi că sau făcut rânduita publicaţie şi câ nimene răscumpărător nu sau arătat ca după aceeş mărturie a dumitali să să facă şi întăritura Domnească 1799 Octombrie 3,

Procit Logofât. pecetea domnească în tuş roş.

LXI. *1800 Mart 9.* De la Hătmănie către Gheorghie Telalbaşa. Fiind că Ştefan Mantul biv căpitan de Darabani prin zapis din anul trecut 1799 Mai 29 au cumpărat un loc de *casă aice în oraşul Iaşii mahalaoa Curalarilor* dela un Costantin sin Toa-

der Pascul drept 250 lei pentru care aducându la hotărnicie luminată ţidulă gospod poroncitoare să să facă legiuită publicaţie, iată ţi se poronceşte ca să mergi acolo la stare locului şi prin toate măhălălile şi uliţile oraşului şi în Divanul gospod şi în auzul tuturor să faci legiuita publicaţie pentru locul de sus arătat făcând de ştire tuturor rudeni lor i megieşilor şi împregiuraşilor vânzătorului cărora dreptate le poate da protimis a răscumpăra, ca să vie la hătmănie să facă arătare că de vor avea protimisis să li să de mărturie cu care să poată răscumpăra. Iar dacă păn la vadeaoa hotărâtă de şase luni după obştescul hrisov nimene nu va face nici o cerire ca să ceară protimisis a răscumpăra numitul loc vei da mărturie în scris în dosul ţidulei aceştia cuprinzătoare de săvârşire poroncii.

Iordachi Mavrocordat hatman. 1800 Mart 9.

După poronca cinstitei Hătmănii ce mi să poruncește prin această ţidulă ca să aibu a publicarisi acestu loc ce au cumpărat dumnealui căpitan Ştefan za darabani lam strigat nu numai în curgere vadelei de şase luni dar şi mai mult şi nimene din rudeniile vânzătorului sau alţi megieşi nu sau arătat nimene cu cerire de prot misis a le răscumpăra şi spre încredinţare miam pus numele şi pecetea. 1800 Octmb. 13.

Gheorghie Telalbaşa.

LXII. *1801 Mart 27.* Ştefan Mantu biv căpitan za darabani încredinţăz cu acest zapis al meu cel dau la cinstita mâna dumisali *Scarlat Manu biv vel logofăt* precum să să ştie că de nimene silit nici asuprit ce de a me bună voe şi primire am vândut dumisale *un loc al meu cel am aice în mahalaoa Curălarilor* pe care îl am şi eu cumpărătură de la un Costandin Pascu drept 600 lei adică şase sute lei lu-îndu şi banii toţi deplin în mâna me care loc să hotărăşti pe de la dial cu locul lui Toader Pascu cel are iarăşi dumnealui cumpărătură iar despre biserica Curălariului, cu locul bisericei şi de la vale hotar este drumu ce sau lăsat să meargă la casele dumisail. Iar pe de o parte cu drumu Căcainei şi împreună cu zapis vechi a acestui loc adică patru zapise unul din veleat 7233 April 15 şi altul 7234 Ghenar 9 şi altul din veleat 7240 Februari şi iarăşi altul a lui Costandin Pascu din velet 1799 Mai 29 cum şi o mărturie hotarnică din velet 1784 Iulie 25 i o ţidulă gospod de publicaţie acestui loc şi o adiverinţă a dumisali hatmanu Mavrocordat i a lui Telalbaşa prin care se adevereşte pe publicaţia ce sau făcut acestui loc în curgere de şase luni încă şi mai bine şi nimene nu sau arătat răscumpărător nici din rudenii nici diu megieşi. Deci de astăzi înainte să aibă a stăpâni locul mai sus arătat întocma după cuprindere şi măsura hotarnicei atât dumnealui i nepoţi şi strănepoţi în veci nestrămutat nici odinjioară făcânduşi şi întărituri gospod pe acest loc, însă să aibă a lasa drum cuviincios ce sau hotărât pe care să poată trece caru sau butcă pe acel drum făcândul dumnealui după cum să arată prin deosebit sânet ce miau dat şi pentru mai adevărată credinţă mam iscălit şi sau iscălit şi alţi oameni cinstiţi ce sau întâmplat faţă la această vânzare, στεφανος μανθος κατ. βεβαιώνω. 1801 Mart 27.

... μαρτυς. ... şi eu încă sunt martur.

LXIII. *1803 Aprilie 27.* Dela Vornicia de Aprozi către Gheorghe Telalbaşă.

Fiind că Ştefan Mantu biv căpitan de darabani după jaloba ce au dat au adus aice luminată ţădulă gospod poroncitoare pentru o casă ce are cu locul ei aice în Eşi din vale de biserica Curălarilor să să vânză la mezat ne mai fiindui trebuitoare. Deci iată te orânduesc să străgi arătata de mai sus casă la Sultan mezat pe toate uliţele oraşului şi în Divanul domnesc în curgere de la 40 zile şi cu preţul ce va eşi la cea mai de pe urmă strigare ce se va săvârşi în divan se va şi da cărui muşteriu. şi carte gospod de întăritură. 1803 Aprilie 27.

Costandin Sturza vel vornic,

Lei 1500 Costandin
1600 Ion Dorobăţu
1800 Gheroghie
1850 Efrosina
1950 Vasilie
1990 Efrosina
2140 Dumnealui Logofăt Scarlat Manu.

Această sumă de pe urmă adică doao mii una sută patruzeci lei ce au dat dumnealui Logofătul Scarlat Manu nemai adăogând mai mult alţi muşterei şi fiind cu bună priimire vânzătorului sau făcut hareciu în divan gospod care sau adeverit şi cu a noastre iscălituri. [Iscăliturile lipsesc neputând fi cetite.] 1803 Maiu 22.

LXIV. *1803 Iulie 4.* Eu cel mai gios iscălit Ştefan Mantu biv vel căpitan za darabani adiverez cu acest adivărat zapisul meu la cinstită mâna dumisali Scarlat Manul biv vel logofăt precum să să ştie că având eu o *casă cu locul ei aice în Iaşi la mahalaoa Cacaina ce din vechiu sau chemat mahalaoa Făina din gios de biserica Curălarilor* şi scoţinduo vânzătoare la sultan mezat după ce mai un an de zile sau strigat atât în divan cât şi în tot oraşui Eşii preţul cel mai pe pe urmă la facere hareciului 2140 lei adică doao mii una sută patru zeci de lei, lau dat dumnealui Logofăt precum prin ţădula hareciului întărită de dumnealor veliţii boeri să arată. Drept aceia de astăzi înainte şi în veci să aibă a stăpâni casa cu locul ei atât dumnealui cum şi fiii şi nepoţii i strănepoţii dumisali in veci fără nici o supărare ca un drept lucrul dumisali după cuprindere a patru sprezece scrisori vechi şi noaă ce le am avut pe acestu loc şi casă şi liam dat dumisali; care casă şi loc le am şi eu cumpărătură de la un Kiriiac Panaite calfă de pietrarii de la tot neamul lui cum şi o bucăţică de loc ce iaste cuprinsu tot în ograda acestor casă, îl am cumpărat de la un Fote portărelul şi iarăşi lam dat dumisali logofătului cu casele înpreună şi priimind toţi banii deplin în măna mea am dat acest iscălit de mine adivărat zapisul meu la mâna dumisali. 1803 Iulie 4.

Ştefan biv vel căpitan za darabanl am vândut cu bună voe mea, Am scris zapisul acesta cu bună voe şi priimire numitului căpitan Ştefan şi am iscălit Iordachi Drăghici Clucer.

LXV. *1803 Iulie 23.* De la Logofeţia ce mare către dumnealui Costandin Paiul biv vornic de poartă. Fiind că dumnealui Logofăt Scarlat Manul cu zapis din anul acesta Iulie 4 au cumpărat o casă cu locul ei de la mezat de la Ştefan Mantu biv căpitan de darabani *care casă cu locul este în mahalaoa Câcainii lângă biserica Curălarilor* şi au cerut ca după cuprindere scrisorilor ce are să i să hotărască. Deci iată te rânduim să mergi la faţa locului unde faţă fiind toţi megieşii înpregiuraşi cu toate scrisorile ce vor fi având să faci cercetare cu amăruntul şi drept locul dumisale logofătului cât se va dovedi că are măsurândul în stânjeni săl stâlpeşti şi cu pietre dându şi mărturie hotarnică pe obiceiu iar născându pricină, pietre hotară să nu pui, ce făcând mărturie şi hartă să vii să arăţi. 1803 Iulie 23.

Costandin Balş vel Logofăt.

LXVI. *1803 Iulie 25.* De la cinstita Logofeţie ce mare cu ţidulă fiind orânduit de dumnealui Costandin Balş vel Logofăt de ţara de gios ca să mergu la *o casă cu locul ei în mahalaoa Câcăinei lângă biserica Curălarilor* ce au cumpărato dumnealui Legofătul Scarlat Manul cu zapis din anul acesta 1803 Iulie de la sultan mezat de la Ştefan Mantul biv căpitan de darabani şi au cerut ca după cuprindere scrisorilor

să i să hotărască locul, după poroncă am mersu la faţa locului şi am străns megieşii înpregiuraşi preoţi i poporăni de la biserica Curălarilor anume preotul Maftei i Duhovnicul de la Curălari i preotul Ion ot tam i preotul Grigorie ot tam i Dilacon Costandin ot tam şi Kiriiac Panaite calfă de pietrari de la care au eşit ace casă cu vânzare la căpitan Ştefan Mantu i Grigoraş Mânzar om bătrân i Costandin Aslan biv baş buluc baş i Vasile Starostele de ciocli i Costandin Sârcul calaraş de Ţarigrad i Nicolai Corbul şi Marie Chiriloae megieşi şi răzăşi, pe din sus unde fiind faţă şi căpitan Andoni vechilu din parte dumisali logofăt Scarlat Manu am cerut la numitul vechil să arăte scrisori pe locul ce au cumpărat dumnealui logofătul Scarlat Manul şi au scos un zapis din velet 1803 Iulie 4 de la Stefan Mantul biv căpitan de darabani care vinde o casă cu locul ei aice în Iaşi dumisali Scarlat Manul biv vel logofăt înpreună cu o bucăţică de loc cuprinsă în ograda acelor case ce le avea cumpărătură de la un Kiriiac Panaite calfă i de la un Foti portărelul; au scos şi zapisul de la Foti portărelul acel de vânzare locului din velet 1792 Iulie 18. După aceste zapise au mai scos căpitan Andoni vechilul dumisali logofătului şi doaă hotarnice una pe locul cu case ce liau fost cumpărat Ştefan Mantul căpitan de darabani de la Kiriiac Panaite calfa din velet 1792 Aprilie 30 şi alta de la Foti portărelul pe locul din velet 1792 Iulie 5 iscălită de vornicii de poartă şi alţii, de pe care hotarnici arătând că sau măsurat locurile cu stânjenu gospod, am făcut şi eu stânjen de opt palme gospod cu palma ce sau găsit pusă pe hotarnica şi intăi am cercetat măsurile locului caselor ce se trag cu vânzare de la Kiriiac Panaite calfa după hotarnică şi sau aflat întocma după pietrele hotară. Iar locul de la Foti portărelul cercetândul în măsuri după hotarnică nici la un loc nu sau găsit pietrele hotarâ pe la locul lor şi după cum vre să să puie gardul de căpitan Andoni vechiul dumisali Logofătului Scarlat Manul despre ţintirimul bisericei se cam face puţină înpresurare la locul bisericii pentru că toate hotarele era lipsite. Şi după ce au scos şi preoţii cu poporănii hotarnica locului bisericii şi am cerut măsurile după hotarnică unde sau înplinit după a lor hotarnică am pus şi pietre hotară dispărţitoare locului de la Foti portărelul din locul ţintirimului bisericii Curălariul, însă întâi am pus doao pietre hotară chiotoare din sus şi de la dial unde se desparte locul acesta de locul colţu al bisericii şi de locul Armăşoaei. Din pietrele acele am măsurat la vale şi alăture cu locul Armăşoaei până unde sau înplinit cinci stânjeni i trei palme şi fiind locul cam cotit am pus doao pietre hotară şi din pietrele aceste măsurând tot la vale cam chizăş de locul Armăşoaei şi alăture cu locul Mariei Chiriloaei păn unde sau înplinit doisprezece stânjeni şi patru palme după cuprindere hotarnicii şi am pus doao pietre hotară chiotoare. De acole am întors cu măsura capul locului de la vale în spre amiază zi alăture cu locul lui Gheorghie fecior lui Kiriiac calfa de pietrari până unde sau împlinit şapte stânjeni i trei palme unde am pus doao pietre hotară între locul acesta de la Fote portărelul şi între locul de la Kiriiac calfa şi de acole am întors a măsura la dial spre apus către ţintirimnl bisericei lungul locului alăture cu locul de la Kiriiac şi pân în linia locului bisericii unde sau înplinit şaptesprezece stânjeni şi am pus doao pietre hotară chiotoare locuiui de la Fote portărelul una caută la vale iar una caută în sus şi de acole am întors măsura în sus alăture cu locul bisericii capul locului pără în cele doao pietre hotară de unde am început măsura întâi şi sau aflat zece stânjeni şi trei palme şi cu aceste măsuri şi pietre hotară după cum mai sus sau arătat sau încheet locul acesta de la Fote portărelul de giur împregiur şi nefiind pricină nici de o parte am făcut şi eu această mărturie hotarnică la cinstita mâna dumisali Scarlat Manul biv vel logofăt şi am iscălit.

Costandin Paiul biv vornic de Poartă. 1803 Iulie 25.

Obs. Palma de pe hotarnică are 0.24 m.

e) *Locul cu bezmăn luat în schimb de la biserica Curălari*

LXVII. *18?11 Aprilie 14.* Iacob Mitropolit Moldaviei. Adică noi aceşti mai gios iscăliţi epitropi bisericei Curălarilor încredinţăm cu acest zapis al nostru la cinstită mâna dumisali cuconului Scarlat Manu biv vel logofăt precum să să ştie că de a noastră bună voe şi cu priimire a tuturor megieşilor cum şi cu intăritura a Preosfinţiei Sale Părintelui Mitropolit *pen.ru folos bisericei am dat dumisali cu bezmăn o parte de loc a bisericei ce se megieşeşte cu locurile ce le are dumnealui cumpărătură pentru casa ce face,* pe care loc au fost doao căsuţi una a bisericei ce o avea dată cu chirie şi alta a unui Ioan Odobaş de Lipcani cu bezmânu, care căsuţi fiind bina a numitului Odobaş de Lipcani au cumpărat dumnealui cum şi câtă parte de loc afară dintracesti doao căsuţi să va veni din locul bisericei ca săşi îndrepteze linie locului dumisali care piste tot locul este 4 stânjeni, 4 palme capătul de la vale, 10 stânjeni, 4 palme, capătul de la deal, 18 stânjeni 2 palme, margine locului lui despre parte locului lui Ştefan căpitan de darabani şi a Păsculeştilor fără 1 stânjen ce sau lăsat de hudiţă în capul locului la vale şi 22 stânjeni margine despre biserică şi tocmală ni este ca să aibă a da dumnealui la biserică câte 30 lei adică trei zeci lei pe tot anul începăndusă anul de la 1801 April 23 şi să stăpânească atât dumnealui cât şi cuconii dumisali i nepoţii şi strănepoţii dumisali în veci plătiudusă atât de către dumnealui cât şi de către urmaşii dnmisali bezmănu mai sus arătat deplin pe fieştecare an după cum să liagă şi dumnealui prin deosebit sănet asemenea ca acesta ce au dat la biserică fără să fie volnică biserica a mai adăogi bezmenu vre o dată decât aceşti trei zeci lei pe an, sau a mai strica tocmala şi a lua locul acesta atât de la dumnealui cât şi de la urmaşii dumisali supt ori ce cuvânl de pricină în veci afară dintracesta de să va întâmpla ca să şi iasă casa dumisali cu locurile din preună în vreo mână străină de la dumnealui ori cu ce chip va voi sau întâmplare va aduce să aibă a să urma şi de către biserică şi de către acel ce va întra stăpân în locul dumisali tocmala mai sus arătată întocma şi pe deplin nestrămutat nici de către o parte nici de către alta în veci. Iar dacă ori de către dumnealui ori de către urmaşii dumisali nu se va păzi tocmala aceasta de a purure ca să să de bani mai sus arătaţi pe fieştecare an la biserică, atunce şi biserica să fie volnică aşi lua locul înapoi şi a face ce va vre cu dânsul cum şi pentru un drum a bisericei ce este lasat între locul lui Ion şi Mihalache Păsculeşti şi între locul slugerului Alexandru Fote ce le are pe amândoaă dumnealui cumpărătură, fiind căi este trebuitor, ne am învoit ca săl îngrădiască în ograda dumisali înpreună cu cele lalte locuri şi au lăsat drum bisăricei pe de la vale de locul căpitanului Ştefan Mantu i pe de la vale de locul acela ce au fost casa lui Ion Odobaşa de Lipcani nefiind nici cu o sminteală pentru biserică ce mai vârtos încă mai cu îndămână şi spre încredinţare, care am ştiut carte neam iscălit iar care nam ştiut ne am pus numele şi degetele. 1801 April 14.

+ Eu Costandin Sirceh calaraş de Ţarigrad + Eu Costandin Vişin Staroste de Ciobotari + Eu Grigoraş Mânzul ciobotar, Eu Toade Rale ciobotar

Toţi epitropii bisericii neştiind carte am poftit pe dumnealui Ceauş Alecu Ralet de niau iscălit şi niam pus şi degetele.

Eu Vasii Starostele martur, Eu Irimia martur, Eu Vasiiii Rogoz martur, κωνσταντὴ μπὰς μπυλυπὰς μαρτυρὰς. + Ιωνητζα Μοϊσί μάρτυς + Staroste Ion sân Pascal Chetre martur, Alexandru Ralet martur, Iereu Mafteiu martur, Iereu Andrei martur biv căpitan za darabani martur.

LXVIII. *1801 April 14.* Iacob Mitropolit Moldavii. Adiverez prin acest sinet ce dau la mâna Epitropilor bisericii Curălarilor precum să să ştie că cu priimire a tuturor megieşilor cum şi cu întăritura a Preosfinţiei Sale părintelui Mitropolit *am luat cu bezmăn o parte de loc din locul bisericei ce să megieşeşte cu locuinţa ce o am eu cumpărătură* pe care loc au fost doao căsuţi una a bisericei ce o are dată cu chirie şi alta a unui Ion Odobaş de Lipcani cu bezmenu care căsuţi fiind bina a numitului Odobaş de Lipcani am cumpărato eu cum şi câtă parte de loc afară dintraceste doao căsuţi se va veni din locul bisericei ca sămi îndreptez linie locului mieu care loc a bisericei piste tot este 4 stânjeni, 4 palme capătul de la vale: 10 stânjeni, 4 palme capătul de la deal, 18 stânjeni, 2 palme margine locului despre partea locului lui Ştefan căpitan de darabani şi a Păsculeştilor fără 1 stânjen ce sau lasat de hudiţă în capul locului de la vale şi 22 stânjeni margine despre biserică şi tocmala îmi este ca să aibu a da la biserică câte 30 lei adică trei zeci lei pe tot anul, începândusă anul de la 1801 April 23 şi săi stăpânescu atât eu cât şi fii şi nepoţii şi strănepoţii în veci plătindusă atât de cătră mine cât şi de cătră urmaşii mei bezmănul mai sus arătat deplin pe fieşte care anu după asemene deosebit sănet ce miau dat mie epitropii bisericei fără să fie volnică biserica a mai adăogi bezmenul vreo dată decât aceşti treizeci de lei pe anu sau a mai strica tocmala şi a lua locul acesta atât de la mine cât şi de la urmaşii mei supt ori ce cuvânt de pricină în veciu. Afară dintraceasta de se va întâmpla ca să şi iasă casa me cu locurile dempreună în vreo mână străină de la mine ori cu ce chip voiu voi sau întâmplare va aduce să aibă a se urma şi de cătră biserică şi de cătră acel ce va intra stăpân în locul meu tocmală mai sus arătată întocmai şi pe deplin nestrămutat nici de cătră o parte nici de cătră alta în veci. Iar dacă ori de cătră mine ori de cătră urmaşii mei nu să va păzi tocmala aciasta deapurure ca să se dea banii mai sus arataţi pe fieşte care an la biserică atunce şi biserica să fie volnică aşi lua locul înapoi şi a face ce va vre cu dânsul cum şi pentru un drum a bisericei ce este lasat între locul lui Ion şi Mihalachi Pasculeşti şi între locul Slugeriului Alexandru Fote pe care le am eu cumpărătură fiind că îmi este trebuitor, neam învoit ca săl îngrădesc în ograda me împreună cu celelante locuri şi am lasat drum bisericei pe de la vale de locul căpitanului Ştefan Mantul i pe de la vale de locul acela ce au fost casa lui Ion Odobaş de Lipcani nefiind nici cu o sminteală pentru biserică ce mai vârtos încă mai cu îndămână şi spre încredinţare nam iscălit.[1] 1801 April 14.

Σκαρλάτος Μάνος λογοθέτης βεβαιώνω.

LXIX. *1811 Iunie 7.* Pentru cuprindere acestui batic de mai sus pomenit, prin învoială cu dumnealui Postelnicu Iordachi Catargiu cel deplin stăpân acestor casă, niau dat giumătate de dughiană cu loc cu tot din dugheni le ce au cumpărat dumnealui prin mezat *pe uliţa curţii gospod peste drum de la başcă* împotriva acestor trei zăci lei a baticului şi de acum înainte şi în veci au rămas dumnealui deplin stăpân pe ace bucată de loc să o stăpânească ca pe drept locul dumisali nesupăraţi despre nimene rămâind şi biserica mulţămită cu ace danie carele danie iaste dată în scris în mânule noastre din velet 1814 Iunie 7 şi spre încredinţare am iscălit.

Iereu Ioan epitrop, Costantin Psalt epitrop.

LXX. *1801 April 15,* Adică eu Ion odobaş de lipcani încredinţez cu acest zapisul meu la cinstita mâna dumisali cuconului Scarlat Manu biv vel logofăt precum să să ştie că pentru *o casă bună a me ce avem pe locul bisericei Curălarilor ce plătem bezmân* fiind că locul acela sau învoit dumnealui cu biserica şi lau luat supt a dumisaţi stăpânire cu bezmănu, mam învoit dar şi eu cu dumnealui şi am făcut toc-

mala cu care binaoa să o strâc şi sămi ieu lemnul sămi mai de dumnealai una sută lei pe care bani iam luat toţi deplin în mânule mele şi să nu pot a mai cere nimica de la dumnealui şi spre încredinţare niam pus numele şi degetul. 1801 Aprilie 15.

+ Ioan Odobaş de Lipcani + Eu Grigoraş ciobotar mânzar martur + Eu Costandin Sârcu călăraş de Ţarigrad martur, Eu Costandin starostele de ciobotari căpitan martur. Vasilie staroste martur.

LXXI. *1814 Iunie 7.* Pentru cuprinderea acestui embatic de mai sus pomenit prin învoiala cu dumnealui postelnic Iordachi Catargiul deplin stăpân acestor casă, niau dat giumătate de dughiană cu loc cu tot din dugheniie ce au cumpărat dumnealui prin mezat pe uliţa curţăi gospod peste drum de la başcă împotriva acestor 30 lei a batlcului şi de acum înainte şi în veci au rămas dumnealui deplin stăpân pe ace bucată de loc să o stăpânească ca pe drept locul dumisali nesupărat despre nimene rămânând şi biserica mulţămită cu ace danie carele danie iaste dată.înscris în mânule noastre din velet 1814 Iunie 7 şi spre încredinţare am iscălit.

Iereu Ioan epitrop, Costantin psalt epitrop.

Această copie iaste scoasă întocmai de pe însemnarea epitropilor bisericii Talpalarii urmată în sinetul de embatic a logofătului Scarlat Manu din 1801 Aprilie 14.

Alexandru Leonarde.

---

f) *Locul cumpărat de la vel log. Scarlat Manu*

LXXII. *1800 Aprilie 6.* Noi Costandin Alexandru Ipsilant Voevoda cu mila lui Dumnezeu Domn Ţării Moldaviei. Inainte Domniei mele viind al nostru cinstit şi credincios boeriu dumnealui Scarlat Manul biv vel Logofăt au cerşut ca să i să facă hrisov de întăritură de la Domnie me asupra unor *casă cu locul lor din Iaşi* ce prin mezat au cumpărat de la Sluger Alexandru Fote arătând de faţă şi zapisul de cumpărătură întru care aşa sau văzut scriind numitul vânzătoriu ca rămânând la datorie şi voind el a plăti creditorilor săi şau scos casele la vânzare şi după jaloba de cerere ce au de către Domnie me ca să i să dea ţidulă gospod să le vânză prin sultan mezat, poroncitum Domnia me prin domneasca noastră ţidulă din trecutul anu 1799 Septembrie 25 cinstitului şi credincios boer dumnealui Mihalachi Conachi bil vel vornic epistatu vorniciei de aprozi ca să să vânză la sultan mezat casele numitului vânzătoriu ce le are clironomie părinţască *aice în Iaşi în târgul de sus în capătul uliţei Hageoaiei unde se sfârşeste ciobotăria lângă biserica Curălari* adică casele cu pivniţă i alte case gios i cuhne, i grajdiu i şură cu toate cele trebuincioasă pe lângă casă şi cu locul lor cât este înpregiur cu vade în 50 zile şi strigândusă la sultan mezat pe toate uliţele oraşului şi în Divanul gospod întru auzul tuturor nu numai în curgere arătatei vadele de patru zeci zile ce încă şi piste vade mai trecând încă 135 zile şi adăogândusă muşterei după rânduiala mezaturilor, preţul cel mai de pe urmă şi mai bun lau dat dumnealui Logofătu Scarlat Manu adică 8400 lei cu care preţu sau şi făcut hareciu în Divan asupra dumisali. Apoi la urmă însuşi dumnealui de bună voe dumisali socotind slăbiciune stărei vânzătorului au mai dat 800 lei piste preţul arătat făcândusă piste tot noao mii doao sute lei, cu care preţu arată că fiindu el mulţămit şi priimit de bună voea sa le au vândut dumisali Logofătului Manul de istov drept bani arătaţi mai sus care bani dândui dumnealui toţi deplin întru mânule sale el încă iau dat dumisali acel zapis înpreună cu doao zeci şi şapte scrisori vechi a caselor acestora ce arată că iau rămas clironomie de la părintele său Fote Ioan lips-

canul înputernicindul ca în veci să aibă dumnealui a stăpâni casele aceste cu tot locul lor şi cu toate ce se cuprind în ogradă cu bună pace atât dumealui cât şi fii i nepoţii şi strănepoţii dumisali ca pe un lucru ce lau cumpărat prin sultan mezat cum pre largu arată acelaşi zapis ce este din anul acesta la 1800 Mart 25 ce sau văzut încredinţat cu iscăliturile dumilorsale veliţi'or boeri. Drept aceia dar iată şi Domnia me prin acest al nostru hrisov dăm şi intărim cinstitului credincios boerului Domniei mele dumnealui Scarlat Manul biv vel logofăt pe casele de sus arătate cu locul lor şi cu toate cele ce se cuprind în ogradă ca să le stăpânească cu bună pace în veci ca pe a dumisali dreaptă ocină şi moşie ce au cumpărat prin sultan mezat asupra căreia săi fie hrisovul Domniei mele acesta de întăritură statornic neclătit şi neruşeit nici o dinioară în veciu care sau întărit cu a noastră Domnească iscălitură şi pecete.

Scrisu sau hrisovul acesta la scaunul Domniei mele în oraşu Iaşi întru cel din tăi Domnie al noastră la Moldavia în al doilea anu în cursul anilor de la Mântuitoriul Hristos. 1800 Aprilie 6 zile.

Noi Costandin Alexandru Ipsilant Voevoda, Costandin Balş vel logofăt. locul pecetei gospod.

LXXIII. *1801 Aprilie 13.* Dumitale Gheorghe Tăutule vornic de poartă. Fiind că dumnealui logofăt Scarlat Manul au făcut cerere că atât locul caselor ce au cumpărat de la sluger Alexandru Fote pe care au început săşi facă casă cât şi cele de pe împregiur locuri ce leau luat de la alţi megieşi ca să să măsoare şi să le cuprindă lot întro îngrăditură insă locul lui Ion şi Mihalache Păsculeşti i locul lui Ştefan Mantu căpitan de darabani i locul lui Ioniţă Moisei ciobotariul şi o parte de loc ce au luat din locul bisericei Curălariului cu bezmân. Drept aceia te rânduesc să mergi la stare locului unde fiind de faţă atât vechilul dumisali logofătului cât şi toţi acei cu locurile de sus arătaţi aşijdere şi alţi megieşi să faci cercetare mai întâi tuturor scrisorilor a fieşte căruia locu şi măsurândule toate acele locuri atât în lung cât şi în lat să faci mărturie în scris arătând mărime fieştecărui loc câtă sumă de stânjeni este şi cu hartă cu bună închipuire de stare a tuturor locurilor să vii să arăţi.

1801 Aprilie 13,

Iordachi Canta vel logofăt

LXXIV. *1801 Aprilie 17.* Din luminata poroncă pre înălţat Domnul nostru Măria sa Costandin Alexandru Ipsilant Voevoda fiind rânduit de dumnealui Iordachi Canta vel logofăt de ţara de gios să mergu la nişte locuri a dumisali logofătului Scarlat Manu atât un loc ce au cumpărat dumnealui de la sluger Alexandru Fote şi un loc de la Ion şi Mihalachi Păsculeşti şi un loc de la Ştefan Mantu căpitan de darabani şi alt loc de la Ioniţă Moisei ciobotar cum şi o parte de loc ce au luat dumnealui din locul bisericei Curălariului cu bezmăn care toate aceste locuri mi să porunceşte să fac cercetare tuturor scrisorilor a fieştecărue loc şi să le măsor atât în lungu cât şi în lat. După poroncă am mersu la stare locurilor faţă fiind şi vechilul dumisali logofătului Scarlat Manu şi mahalagii de prin pregiur cum şi epitropii bisericei Curălariului şi mai întăi am cerut la vechilul dumisali logofătului să arăte scrisori pe locuri ce are dumnealui logofătul şi au scos de au arătat întăi un zapis din 1800 Mart 25 iscălit de dumnealui sluger Alexandru Fote încredinţat fiind de Preosfinţia sa Părintele Mitropolit şi de dumnealor veliţi boeri în care arată numitul sluger că după întâmplarea vremilor rămăind datoriu şi voind se plătească creditorilor au scos casele sale în vânzare ca să să vândă la sultan mezat ce le are de clironomie părinţască aice în Eşi la târgul de sus în capătul uliţei Hagioaei unde să sfârşeşte cibotăria lângă biserica cu-

rălariului adică casele i alte case gios i cuhne i grajdiu i şură cu alte cele trebuincioasă pe lângă casă cât să cuprinde în ogradă cu locul lor cât este împregiur şi adăugândusă muşterei după rânduiala mezaturilor, preţul cel mai de pre urmă şi mai bun lau dat dumnealui logofătul de bună voe dumisali adică 8400 lei; apoi la urmă însuşi dumnealui logofătul Scarlat Manul iarăşi de a dumisali bună voe socotindu slăbăciune stării sale iau mai dat 800 lei piste preţul arătat făcândusă piste tot 9200 lei şi luânduşi toţi banii deplin au dat dumisali logofatului zapisul acesta înpreună cu 27 scrisori vechi a caselor cum pre largu arată zapisul arătând vechilul dumisali logofătului şi hrisov de întăritură asupra zapisului tot dintracelaşi anu April 6. Au mai arătat vechilul dumisali logofătului un zapis vechiu din 1800 Noembre 24 de la Ion Pascal şi frate său Mihalachi în carele arată că având un loc de casă aice în Iaşi de la vale de casele lui Fote neguţitor ce le are dumnealui logofătu cumpărate, care loc îl au de la moşul său Pascal şi de la mătuşa Tudosca şi să hotăreşti cu locul lui Ştefan iar capătul locului despre apus se hotărăşti cu locul bisericii Curălariului iar dela deal cu locul caselor dumisali logofătului, cel are cumpărătură de la sluger Fote iar capătul despre răsărit să hotărăşti cu drumul ce merge la Cacaina şi nefiindule trebuitoriu lau vândut dumisali logofătului drept 500 lei dând dumisali logofătului şi patru scrisori vechi ce au avut pe acel loc, au mai arătat un zapis din 1801 Martie 27 de la Ştefan Mantu biv căpitan de darabani în care arată că au vândut un loc în mahalaoa Curălarului pe care lau avut cumpărătură de la Costantin Pascu care să hotăreşti pe de la dial cu locul lui Toader Pascu cel are dumnealui logofăt cumpărat iar despre biserica Curălariului cu locul bisericii şi de la vale să hotărăşti cu drumul ce sau lăsat acestui locu, lau vândut dumisali logofătului Scarlat Manu drept 600 lei şi din preună cu zapisul acesta au dat şi şapte scrisori vechi a acestui loc lăsândui şi drum pe care să poată trece caru sau butca după deosebit sânet ce arată că au luat de la dumnealui logofătu, au mai aratat vechilul dumisali logofătului un zapis din 1800 Iulie 20 de la Ioniţă Moisei blănariul şi soţia sa Ileana în care arată că au vândut 9 pol coţi loc dumisali logofătului Scarlat Manu pre care loc lau avut şi ei cumpărătură de la un Andrei Ciobanu [ciobotariu care loc pe din gios să hotărăşti cu locul caselor dumisali ce liau cumpărat de la sluger Fote iar pe din sus cu locul dughenilor sale fiind că locul acesta lau fost cumpărat cu 270 lei tot şi au făcut analoghie pe 8 coţi ce au vândut dumisali logofătului şi au venit 205 lei 24 buni şi au priimit toţi bani deplin în mânule sale cum pre largu arată zapisele. Asemenea şi pentru o bucată de loc ce au luat dumnealui logofătul cu bezmân prin tocmală ce au avut cu epitropii bisericii Curălarilor să dea câte trei zeci lei pe anu bezmenu la biserică şi dumnealui să fie stăpânu vecinicu care bucată de loc a bisericii este de la vale de locul dumisali cel are cumpărat de la sluger Fote şi merge alăture la vale cu locul cel are dumnealui de la Ion Pascu şi frati său Mihalachi şi tot alăture la vale cu locul ce are dumnealui luat de la căpitan Ştefan Mantu pân întralt loc a căpitanului Ştefan lăsândusă în capul locului de la vale un stânjen hudiţă mahalagiilor ca să meargă la biserică închinzândusă hudiţa ce era în capul locului acestuia de la dial despre locul ce lau cumpărat dumnealui de la sluger Fote şi arătând vechillul dumisali logofătului Manu şi zapisul înscris ce are cu epitropii bisericii întărit şi de Preosfinţitul Părinte Mitropolit şi văzând cuprindere întrânsul asemenea precum mai sus să arată şi după ce sau lămurit aceste locuri toate unul de către altul, lam măsurat şi cu stânjenul domnesc de opt palme incungiurândule din giur înpregiur şi alăturândule tot la un loc după cum arată harta ce am făcut de stare tuturor locurilor puind şi toate măsurile în hartă anume de fieşte care loc câţi stânjeni se cuprindu şi din preună cu harta am dat şi o mărturie hotarnică dumisali logofătului Scarlat Manu puind şi pecete. 1801 Aprilie 17.

Gh. Tăutul vornic de poartă, (Pecete porţii gospod 1782) + Ştefan biv căpitan za darabani.megieş + Eu Costandin Sircul calaraş de Ţarigrad + Eu Costandin Vişin staroste de ciobotari + Eu Grigoraş Mânzat ciobotar + Eu Toader Rale ciobotar.

Toţi epitropii bisericii neştiind carte am poftit pe dumnealui Ceauş Alecu Ralet de niau iscălit şi neam pus şi degetele.

Vasile Starostele Ιωαννητζας Μοϊσῆ μαρτὺς Vasile Rogoz martur, Eu Irimia martur, κωσταντὴν μπας πολυπὰς μαρτὺ Staroste Ion sin Pascal Chetre martur.

LXXV. *1801 Mai 18.* Noi Costandin Alexandru Ipsilant Voevoda. Cu mila lui Dumnezeu Domnu Ţării Moldaviei, Inainte Domniei mele şi a tot sfatul viind al nostru cinstit şi credincios boeriu dumnealui Scarlat Manul biv vel logofăt, neau arătat că pe lângă ***casele cu locul lor de aice din oraşul Iaşii din târgul de sus în capătul uliţei Hagioaei*** ce prin sultan mezat cu zapisul din anul trecut Martie 25 au cumpărat de la sluger Alexandru Fote care i sau întărit şi cu hrisovul Domniei mele tot din trecutul an April 6 au mai cuprinsu şi alte locuri de pe la alţii adică o bucată de loc ce au cumpărat de la un Moisei blănariu şi soţia lui Ileana cu zapis tot din trecutul anu Iulie 20. drept 200 cinci lei doaozăci şi patru bani din locul ce au avut şi ei cumpărătură de la un Andrei ciobotar şi soţia lui Marie şi fiul lor Iordachi cum pre largu arată zapisul. Alt locu ce au cumpărat de Ion Pascal şi fratesău Mihalachi cu zapis tot din trecutul anu Noembrie 14 drept cinci sute lei. Alt locu de la Ştefan Mantu biv căpitan za darabani cu zapis din anul acesta Mart 27. drept şase sute lei şi o bucată de locu ce au luat din locul bisericei Curălariului ca să de bezmăn pe tot anul către trei zeci lei cum prelargu arată scrisoare epitropilor numitei biserici care este adiverită şi de Preosfinţia sa Părintele Mitropolitul Kirio kir Iacob. pentru care locuri cerând dumnealui logofătul ca să să măsoare şi să să hotărască despre alţi megieşi. Din poronca Domniei mele cu ţidula a cinstit şi credincios boeriul Domniei mele dumnealui Iordachi Canta vel logofăt de ţara de gios. sau rânduit pe boeriul nostru Gheorghe Tăutul vornic de poartă, ca să măsoare aceste locuri şi să hotărască despre megieşi carele prin mărturie şi harta ce au făcut ce sânt din 17 zile a trecutei luni April iscăliţi şi toţi miegieşii arată că după poroncă mergând la faţa locului şi făcând cercetare tuturor locurilor şi măsurând întâi pe fieştecare loc deosebi şi lipindule cătră locul caselor ce au cumpărat dumnealui logofătu de la sluger Alexandru Fote de sau făcut toate un loc, apoi au măsurat cu stânjen domnesc de giur împregiur începând întâi din răspântiile uliţilor adică din colţu din capătul ciobotării margine locului de la sluger Alexandru Fote alăture cu drumul Sărăriei ce merge spre Căcaina până în locurile ce au cumpărat de la Ion şi Mihalachi fraţi Pasculeşti şi de la căpitan Ştefan Mantu şi au eşit doao zeci şi cinci stânjeni patru palme De acolo margine acelor locuri cumpârate de la Pâsculeşti şi de la căpitan Mantul alăture cu drumul ce sau lăsat din locurile aceste până în colţul unde se coteşte drumul ce merge la casele căpitan Ştefan Mantu au eşit doao zeci stânjeni patru palme. De acolo alăture cu acelaşi drum şi cu hudiţa ce sau lăsat să miargă la biserica Curălariului până în locul numitei biserici au eşit cincisprezece stânjeni palme. De acolo capătul bucăţii de loc ce au luat cu bezmân din locul bisericii până unde sau făcut colţu au eşit patru stânjeni patru palme. De acolo alăture cu ţintirimul bisericii pe margine acei bucăţi de loc cei luată cu bezmân până în locul cumpărat de la sluger Fote au eşit doaozăci şi doi stânjeni. De acolo printre locul bisericei şi pintre locul cumpărat de la sulgerul Fote şi până in locul lui Vasile Rogoz unde este colţul ţintirimului au eşit doaozăci şi doi stânjeni şapte palme. De acolo alăture cu locul lui Vasile Rogoz până unde se coteşte au eşit patru stânjeni şi o palmă. De acolo tot ală-

ture cu locul lu Vasile Rogoz până unde se coteşte au eşit patru stânjeni şi o palmă. De acolo tot alăture cu locul lui Rogoz până în locul lui Ioniţă Moisei blanariu au eşit cinci stânjeni. De acolo printre locul de la sluger Fote şi pintre capătul locului lui Ioniţă Moisei blanariu până în bucăţica de loc ce au cumpărat de la Ioniţă Moisei blalanariu au eşit şapte stânjeni doao palme. De acolo pe lungu între locul lui Ioniţă Moisei şi printre bucăţica de loc ce au cumpărat de la dânsul până în drumul Hotinului au eşit zece stânjeni şi trei palme unde sau făcut colţu. De acolo capătul acei bucăţi de loc de la Ioniţă Moisei alăture cu drumul Hotinului până în locul cumpărat de la sulger Fote au eşit trei stânjeni şi cinci palme. De acolo locul cumpărat de la sulgerul Fote alăture cu drumul Hotinului până în răspintine în drumul Sărăriei în capătul ciobotăriei de unde au început întăiu au eşit doaozeci şi cinci stânjeni. Si cu aceste măsuri sau încheet atât locul cumpărat de la sulger Fote cât şi celelante locuri lipite cătră dânsul de giur înpregiur cum pre largu se arată la hartă care sau adiverit şi cu iscălitura dumisali vel logofăt. Asupra cărora locuri cerând dumnealui logofătul Scarlat Manul ca să i să întăriască stăpânire şi de cătră Domnie me. După ce mam încredinţat de la dumnealui vel logofătu de ţara de jos că cercetarea şi hotărâtura ce au făcut rânduitul vornic de poartă este cu priimire tuturor megieşilor şi nau rămas nici o pricină. Iată dar că prin acest al nostru domnesc hrisov dăm şi întărim stăpânire cinstit şi credincios boeriului Domniei mele dumisali Scarlat Manul biv vel logofăt, ca să aibă aşi stăpâni arătatele locuri întocmai după măsurile mai sus arătate şi hrisovul acesta a Domniei mele să fie dumisali şi în urmă, clironomilor dumisali de întăritură statornic neclătit şi nerăşuit nici odinioară în veci. Care hrisov sau întărit şi cu a noastră domnească iscălitură şi pecete.

Scrisu sau hrisovul acesta în scaunul Domniei mele în oraşul Iaşi întru ce dintăi domnie a noastră la Moldavie în al treilea anu. 1801 Maiu 18.

Noi Costandin A. Ipsilant Voevod; vel logofăt Procit Cost Canta.

locul peceţii gospod.

LXXVI. *1809 August 20* Ecaterina Suţul soţie răposatului Scarlat Manul logofătu împreună cu fiul meu Manolachi Manu biv vel comis facem ştiut prin această scrisoare a noastră că de la soţul meu au rămas *o casă de piatră cu trei rânduri la înălţime în târgul Iaşii în capul uliţii târgului de sus în mahalaoa Căcalnei şi cu locul ei care loc este încungiurat cu zid de piatră* şi heiurile trebuincioase în ogradă şi cu lemnărie ce este afară de îngrădiura zidului incungiurat cu zaplaji şi pentru că stare şi greutatea casei mele şi cheltuelile ce urmează mai ales acum în vreme de oştire nu numai că nu putem întâmpina ca să şedem întrânsa, dar nici de a o iconomisi de a nu se strica cele făcute chip nu avem pentru că cât trece să adaoge stricăciune, scădere şi lipsă celor făcute şi mai în proastă stare vine. Pe lăngă aceasta de la răposatul nau mai rămas vre un alt acaret sau moşie cu venit pentru ca să să întâmpine cheltuiala ce trebue la aşa casă şi *pentru a ţinea dascali spre procopsala copiilor ce au rămas, îmbrăcăminte şi altele ce nesmintit trebuesc ale face la creşterea a şasă copii nevrăsnici şi fără nici un ajutor* care de la noi le aşteaptă şi le cer. Am socotit împreună cu fiul meu acest mai mare Manolache pentru această casă, că de vom mai ţineo nu numai că nici un venit folositor nu aduce dar încă din vreme în vreme trecând va veni mai în proastă stare în cât nici acel puţin folos al chiriei nul va mai aduce stricândusă şi sfărămândusă cele făcute, la care stare noastră nu ridică a o mai preface şi a o ţine în stare cuvilnciasă pentru a aduce acel folos al chiriei şi va rămânea ca să piardă de istov şi capitalul banilor cu care sau făcut. Deci atât pentru odihna noastră şi fo-

losul copiilor am găsit cu cale şi am hotărât să vândă casa cu toate cele pe lângă dânsa zidite, cu sultan mezat şi banii ce se vor lua să să pue la locu i sigure pentru ca din dobânda bani'or să să întâmpine cheltuia'a casei şi a creşterei copiilor asupra căreia socotinţa a noastră ca să nu greşim am făcut întrebare şi dumilorsale epitropilor, Luminării sale beizaidea Scarlat Ghica şi dumisali visternic Grigoraş Sturza cărora au fost şi sunt cunoscute greutăţile casei noastre şi găsindusă cu cale şi de cătră dumnealor socotinţa noastră am scos arătata casă ca să să vânză prin mezat cu ţidulă atât în Divanul Cnejiei Moldaviei cât şi prin oraşul Iaşii cu tot locul ce se află a caselor încungiurat cu zid de piatră cum şi lemnărie ce este în dosul cuhnei încungiurate cu zaplaji după cuprindere hotarnicei şi fiind că spre a se îndrepta locul grădinei, sau luat din locul bisericei de veci cu bezmen câte trei zeci lei pe an în încungiurare zidului grădinei o bucăţică de loc după cuprindere scrisorii ce este de la Epitropii bisericii Curălarilor pe care cumpărătorul pomenit mai gios are a plăti pe tot anul acei trei zeci de lei după învoiala ce este făcută cu epitropii, care învoială sau dat la mâna cumpărătorului şi strigăndusă la mezat piste tot locul oraşului în curgere de un an şi mai bine, preţul cel mai pe urmă lau dat dumnealui Vasile Roset biv vel spatar 75000 lei adică şapte zeci şi cinci mii lei cu carele rămâind mulţumiţi sau sfârşit mezatul asupra dumisali şi osebit am mai dat dumisali şi un loc ce este de la vale de îngrăditură cu zid despre Căicaina pe care şi soţul meu îl are cumpărat de la sulgerul Ştefan Mantu după cum mai pre largu se arată mărime lui prin zapisul sulgeriului şi prin alte scrisori şi hotarnică ce sânt pe locul acela pentru care au plătit dumnealui spatarul 2600 lei adică doao mii şase sute lei cu care bani se împlinesc piste tot 77600 lei adică şapte zeci şi şapte mii şase sute lei şi priimind toată suma banilor arătaţi deplin în mânile noastre, am dat această scrisoare prin carele îl facem deplin stăpân acestei case cu locul ei şi cu toate zidirile cele făcute după cum să văd pentru că alt muştereu să de mai mult nu sau arătat. Deci dumnealui de acum înainte şi în veci fiii i nepoţii şi strănepoţii dumisale să aibă a săpâni casa cu tot locul şi cu toate zidirile în pace şi nesupărat de cătră nimene atât dumnealui cât şi clironomii dumisali ca pe o dreaptă ocină şi moşie şi înpreună cu scrisoare aceasta am dat dumisali şi toâte scrisorile vechi şi nouă ce am avut pe această casă pentru ca săşi facă dumnealui şi întăritură de la Divan. Iar noi niam iscălit însumi în scrisoarea aceasta spre mai bună credinţă. Let 1809 August 20.

αἰκατερινη σὐτζη βεβαιῶ τὰ ἄνοθεν Μανοήλ. Μανος κομης επιβεβαιῶ τὴν ανωτέραν πωλησιν. Σμαρλατος γίκκας μαρτὺς.

LXXVII. *1909 August 19.* De la Divanul Cnejiei Moldavii. Inştiinţare se face prin această carte al Divanului că dumneaei logofeteasa Ecaterina Suţul soţia răposatului boeriu Scarlat Manul biv vel logofăt împreună şi cu fiul meu dumnealui comis Mihalachi Manu după greutate vremei ne ridicândule putinţa ca să poată ţinea casele ce iau rămas de a răposatul boieriul dumisale *casele sânt aice în oraşul Iaşii în capătul uliţei Târgului de sus în mahalaoa Căcainei* cu tot locul lor şi cu toate zidirile benalelor ce au după cum sunt încongiurate cu zid de piatră şi cu lemnăria ce este afară din îngrăditură gardului încungiurător cu zaplaji de buna voinţa dumisali socotindusă atât spre chivernisala petrecerei vieţei dumisali cât şi spre creştere şi învăţătura nevrâsnicilor copii ce iau rămas făcuţi cu răposatul boeriul dumisali şi prin ştire dumilorsale boerilor epitropi ai casei dumisali prin ţidula Divanului liau scos vânzătoare la mezat şi în curgere de un anu de zile şi mai bine cât sau strigat la mezat atât în Divan cât şi pe toate uliţele oraşului nimene alţii mai bun preţu n'au dat de cât dumnealui Spatariul Vasile Roset au dat preţu de sumă şaptezeci şi cinci mii lei,

drept care preţ fiind cu mulţămire dumisale logofetesei şi a fiului dumisale dumnealui comisul Manolachi sau săvârşit hareciul asupra dumisale spatarului; De la carele priimindu-şi dumnealor plata peşin deplin întru mânile dumilorsale înpreună cu scrisorile vechi ce au fost au dat şi dumnealor la mâna dumisale spatar din partea dumilorsale zapis de veci vânzare prin care zapis iarăşi prin bună învoială iau mai vândut dumneaei dumisali spatarului şi alt loc ce iaste de la vale de îngrăditura zidului despre Căcaina cu preţ dreptu doao mii şase sute lei, pe care locu şi răposatul boeriul dumisali lau avut iarăşi de cumpărătură cum pre larg arată zapisul dumisali logofetesei şi a fiului dumisali ce este din 20 ale acestei curgătoare luni încredinţat şi de dumnealor boeri epitropi ai casei dumisali logofetesei după care cerşind dumnealui spatar Vasile Roset ca să i să întăriască stăpânire şi cu carte Divanului. Drept acea de vreme ce vânzare această sau săvârşit prin mezat şi cu toată mulţămire dumisali logofetesei şi a fiului dumisali. Iată dar şi de către Divan prin carte aceasta să întăreşte stăpânire dumisali spătarului asupra arătatelor casă cu tot locul şi cu toate binalele lor după cum se aflä pe care de acum înainte şi în veci atât dumnealui cât şi toţi urmaşii dumisali clironomi din niam în niam să aibă a le stăpâni cu pace ca pe a dumisaţi drepte cumpărate cu bună credinţă. Şi cartea aceasta al Divanului săi fie dumisali spatariului şi în urmă clironomilor dumisali de întăritură statornică necliniită şi nerăşuită nici o dinioară în veci, care sau adeverit şi cu ale noastre iscăliturі. 1809 August 29.

Meletie Episcop Huşilor, Dimitrie Sturza voroic, Vasilie Roset vornic, Ioan Sturza vornic.

LXXVIII. *1813 Iulie 1.* Noi Scarlat Alexandru Calimach Voevoda, cu mila lui Dumnezeu Domn Ţării Moldaviei. Cinstit credincios boeriul Domniei mele dumnealui Alexandru Balş biv vel visternic epistat vornicei de Aprozi sănătate. Fiind că dumnealui spatar Vasile Roset au făcut cerire ca în spre plata datoriilor sale să i să vânză cu mezat casele de piatră şi cu zid de piată înpregiur cu locul lor şi cu lemnărie deosebit ce sânt la *uliţa Târgului de Sus în capătul ciobotăriei şi alta osăbită* bucăţică de loc ce o are luată cu bezmăn de la biserica Curălariului. câte trei zeci de lei pe an făcând cerere toţi creditorii spre a li se face îndestulare. Drept acea scriem dumnia mea dumitali să rânduești pe Telalbaş să strige la mezat aceste case cu locul lor şi cu toate cele arătate mai sus în curgere de patru zeci zile pe toate uliţele oraşului şi în Divan Gospod şi la împlinirea vadelei asupra muştereului ce va fi şi va da preţul cel mai bun să să săvârşească hareciul. Carele cumpărători numărând toţi banii deplin pe lângă zapisul ce va lua iscălit de dumnealui spatar i scrisori e vechi şi nouă şi ţidula de săvârşire mezatului i să va întări stăpânire şi cu carte Domniei mele.

1813 Iulie 1.

locul pecetii domnesti.; Proca cercetat.

LXXIX. *1813 Iulie 4.* De la vornicia de Aprozi către Constantin Telalbaşa. Fiind că dumnealui spatar Vasile Roset prin jalubă către Măria sa Vodă au făcut cerere ca spre plata datoriilor sale sai vândă cu mezat casele de piatră şi zidiu de piatră împregiur cu locul lor şi cu lemnărie deosebită *ce sânt la uliţa târgului de sus în capătul ciobotăriei şi altă* osebită bucăţică de locu ce o are luată cu bezmăn de la biserica Curălariului câte trei zeci lei pe an, făcând cerire toţi creditorii spre a li se face îndestulare. Drept acea după luminata ţidulă Pre înalţatului Domnului nostru Scarlat Alexandru Calimach Voevoda. Ţi se poronceşte, Telalbaşa, ca să strigi la mezat aceste case cu locul lor şi cu toate cele arătate mai sus în curgere de patruzeci zile pe toate uliţile oraşului şi în Divan şi la împlinirea vadelei asupra muştereuiui ce va fi şi va da preţul cel mai bun să să săvârşască hareciul, carele cumpărătoriu numărând

toţi banii pe lângă zapisul ce va lua iscălit de dumnealui spatar i scisorile vechi şi noao şi ţidula de săvârşirea mezatului i se va întări stăpânirea şi prin carte Măriei Sale lui Vodă Alex. Balş vel vornic. 1813 Iulie 4.

50000 Asupra Dumisali Alecu Balş Iulie 13.

60100 Asupra dumisali vornicului Neculai Hrisoveghi Decemb. 21.

LXXX. *1818 Iulie 7.* Pre înălţate Doamne. Doao jalobe ce au dat către înălţimea ta una dumnealui comisu Mihalachi Manu şi alta dumneaei Sultana Manu rugândusă înălţimei tale ca li să împlinească 46430 lei ce au rămas a mai lua de la dumnealui spatar Vasilie Roset din preţul vânzărei caselor, rânduindusă de cătră înălţimea ta în cercetare noastră sau înfăţişat în câteva rânduri atât părţile amândoaă cât şi unii din creditori şi cerire jeluitorilor este ca banii aceştia să se împlinească deplin din avere datornicului făr a intra în curama cu cei lalţi creditori fiind că jăluitorii nau împrmutat pe pârât cu bani ce din vânzarea caselor au mai rămas să mai ie soma aceasta de bani care datorie nici dumnealui Spatariul nau tăgăduito ce au mărturisit că cu adevărat din preţul caselor ce au cumpărat au rămas neplătiţi banii ce să cer de cătră jeluitori iar unii din creditori au pricinuit înpotrivindusă la cerire jeluitorilor cu cuvânt că fiind că ei au priimit zapisă de datorie cu dobândă, nici o deosebire nu pot să aibă din ceilanţi creditori şi trebue să între şi ei în curamá iar nu să pretenderisască aşi lua toată soma datoriei întreagă. Deci puind noi inainte atât pretenţie jeluitorilor cât şi înpotrivire creditorilor şi stând a socoti asupra acestei pricini cu căzuta luare aminte, împotrivire creditorilor se pare de o dată a ave oarecare cuvânt întemeindusă în urmare ce sau obicinuit până acum la asemene pricini că cel ce au vândut un lucru nemişcător şi au priimit zapis cu dobândă sau socotit ca unul din creditorii cei ordinari şi au intrat şi el în curama împreună cu ceilanţi Dar această pravilă noi o socotim că nu poate avea loc în pricina aceasta după întâmplările cele deosebite ce au curs în mijloc ştiut fiind că când să schimbă întâmplare atunce şi pravila să priface căci cu adivărat un om ce va fi întregu după vrâstă şi deplin stăpân pe lucrul ce va vinde dacă nu se va îngrija pentru siguranţie banilor şi cumpărătoriul va veni în stare de a nu pute plăti cu averea sa pe unde este datoriu atunce unul ca acela nu are nici un cuvânt de îndreptare şi este nevoit a se supune pravilei aceştie fiindu singur pricinuitoriu păgubirilor sale din nepurtare sa de grijă. Dar la pricina aceasta se vede o mare schimbare a întâmplărilor după cum în gios să arată. Casele acestea au fost a răposatului Logofătu Manu după a cărui săvârşire au rămas clironomie la fiii sei care nu sănt puţini la număr şi din care şi acum sânt unii nevrâstnici; la 1809 logofeteasa Mănoae muma acestor copii vinde casele dumisali Spatariului Vasilie Roset în preţ de 77600 lei cu vade într'un an de zile să să plătiască banii; după 56 zile moare şi logofiteasa. la împlinire vadelei dumisali Spatariului nau plătit banii după cum se îndatorisă ce în curgere de trei ani plătind din trânşii câte puţin au rămas la cea din urmă datoriu cu 46430 lei din care 36400 sint a jeluitoarei din banii zestrei sale iar 10030 sânt a celorlanţi copii. Iată dar că nici logofeteasa vânzătoare au fost deplină şi singură stăpână pe casele aceste nici copiii în stare şi în vrâstă aceia de a se putea învinovăţi să şi piardă dreptul lor pentru că nu sau grijit de siguranţie banilor şi mai vârtos fiind datorie aceasta la un obraz din neamul boeresc cum şi pricinuire ce fac creditorii că au priimit zapis de datorie şi au luat dobândă, nici aceasta nu i poate săi vatăme că de au luat ei dobândă pe bani dar despre altă parte au fost lipsiţi de chiria caselor şi socotindusă una drept alta, cu nimică nu rămân folosiţi din dobânda banilor. Deci fiind că nici pildă de mai înainote nu se găseşte care să aibă asămănare cu întâmplările acestei pricini care sânt cu totul deosebite şi schimbate, cu-

vântul dreptăţii nu iartă de a se pute pune în lucrare pravila aceasta la această pricină şi a se învinovăţi atâta copii săraci şi nevrâstnici cu acest fel de pricinuire pe care la cea de pe urmă şi pravila îi ajută spre a putea cere de a se strica vânzare mumei lor fiind că casele nau fost a ei şi vânzare sau făcut în nevrâstnicia lor. Deci după toate cuvintele aceste arătate socotinţa noastră dă, ca toată soma aceasta de bani ce au să ei fiii răpousatului logofăt Manu din vânzare caselor, săi împliniască întreagă şi deplina avere dumisali Spatariului făr a întra în curamă cu ceilanţi creditori. Iar hotărâre ce desăvârşit rămâne la a înălţimii tale înaltă înţălepciune. 1813 Iulie 7.

a înălţimei tale plecate slugi A. Balş vornic sau..., .. ; trecut în condică... ;

LXXXI. *1814 Ghenar 23.* Noi Scarlat Alexandru Calimach Voevoda, cu mila lui Dumnezeu Domnu Ţării Moldaviei. Nemulţămit arătânduse dumnealui spatar Iancu Miclescu vechil din parte tuturor creditorilor dumisali spatar Vasile Roset cu socotinţa giudecăţii dumilor sale boerilor mai gios arătaţi poroncitam de sau scos şi la Divan înainte domniei mele şi a tot sfatul faţă cu dumnealui logofătu Costandin Balş epitrop şi deplin răspunzător pentru fiica dumisali spătăreasa Catinca Balş unde însuşi domnia mea intrând în ce mai cu amăruntul cercetare socotinţa boerilor sau socotit dreaptă şi întărită pe hotărâre sfintelor pravili şi a ob'ceiului pământului; dar încă privind Domnie me şi la nesuferita pagubă ce să pricinueşte creditorilor şi cerire ce face ca să li se dea condeiul de 32370 lei ce au luat spataru Vasile Roset din veniturile moşiilor de la Bucureşti avere a fiicii dumisale spatar ce o are cu soţul cel dintâiu socotind şi cheltuiala de 7172 lei ce arată d-lui logotătu că sar fi făcut cu creşterea şi ţinerea nevrâstnicei copile, este puţină şi cu scădere din ceia ce sar cădea îndemnând domnia me pe dumnealui logofătu ca să mai lase ceva din pretenţiile de 132486 lei şi pentru împuţinare ce să socoteşte în cheltueli şi pentru păgubire ce sufără creditorii, au plecat şi dumnealui şi sau mulţămit cu hotărâre Domniei mele a lua adică pentru zestre daruri înainte nunţei, ecsoprica şi alte dovedite condei numai 115000 lei, au cerut însă ca suma aceasta să se siguripsască şi să se rânduiască unde şi în ce chip săi tragă spre nepăgubirile fiicii dumisale. Drept aceasta şi hotărâm plata banilor întracestaşi chipu; întâi că moşia Ghermăneştilor cu priimire creditorilor este făcut hareciu cu 19100 lei bani acestia săi tragă dumnealui Logofăt în plata zestrei; al doilea casele din Iaşi după toate strigările ce sau făcut la mezat pe sama creditorilor fiind că nau eşit la preţu mulţămitor şi clironomii răposatului logofăt Scarlat Manul încă au făcut cerire ca de vreme ce spatariul Roset nau urmat a le plăti banii toţi pe casă mai rămâindule datoriu cu 46.430 lei să li să deie casele întra lor stăpânire fiind vândute de mama lor ce nu avea putere a le vinde şi dumneaei să plătiască înapoi 31170 lei după hotărâre anaforalei întărită din anul 1813 Iulie 12 şi aceştia bani 31170 lei. Iarăşi poroncim dumisale vel vornic de Aprozi luândui săi dai dumisale logofătului şi luându de la dumnealui scrisorile caselor le vei da împreună cu casele clironomilor şi sânet de priimire banilor pe carele îi vei da dumisali spatarului luând de la dumnealui adiverinţă că lau priimit al treilea şi pentru 64730 lei neagiunsul zestrei va sta la dumnealui logofătu amanet moşia Jeora în vade de un an întru această vade volnici vor fi creditorii a o vinde sau a o preface cum le va fi mai spre folos şi să plătiască dumnealui spatariul suma arătată, iar dacă până la vade nu vor plăti banii atunce dumneei spătăreasa va fi volnică a o vinde şi din preţul ce va lua oprinduşi neagiunsul zestrei şaizeci şi patru mii şapte sute trei zeci lei, câţi va mai prisosi săi deie creditorilor; dacă însă din prefacere vremilor va scăde moşia şi nici la acestu preţu nu va ajunge, atunci acel neagiuns îl va trage dumnealui spatariul din celelante ceriri a spatarului fără să mai rămâie creditorilor cuvânt de răspuns. Asemenea sau lăsat şi

creditorilor slobodă voe ca să cerceteze şi ori când vor dovedi vrun condeiu dintraceste mai gios arătate economicos şi neadevărat dumneaei spătăreasa va plăti suma condeiului acelui cu dobânda lui creditorilor neputândusă apăra cu întăritura aceasta. Iar dumneta vel vornic de Aprozi îţi vei trage din banii ce se împlinescu, naht legiuita împlineală din care giumătate se va împărtăşi şi luminatul beizade epistatul Cămării noastre fiind că dintru început pricina au fost rânduită la Vornicia de Aprozi şi la Camară. Aceasta hotărâm şi spre a se urma întocma, sau întărit Anaforaoa aceasta şi cu a noastră domnească iscălitură şi pecete. 1814 Ghenar 13.

Noi Scarlat Alexandru Calimach Voevod. Palade V. Logofăt.

De la Vornicia de Aprozi. Această anafora scoţândusă de pe cea adevărată anafora întărită cu pecete gospod şi fiind întocma sau încredinţat 1814 Ghenar 26.

LXXXII. *1814 Ghenar 17.* După jaloba ce au dat domniei mele dumnealui comisul Manolachi Manul şi dumneei Soltana Manul cu cerire ca să li să împlinească 46430 lei ce au rămas să mai iee de la dumnealui spatar Vasile Roset din preţul vânzării caselor fiind că din înpregiurările vremilor şi dumnealui spatar au picat supt sarcină gre de datorie şi cerând pe deoparte dumneaei spătăreasa Catinca Balş împlinirea zestrei dumisali şi pe de altă parte creditorii împlinire datoriilor sale sau rânduit şi dumnealor în giudecată boerilor ce era rânduiţi spre aceasta şi înaintea noastră la trecutul an şi lună Iulie 12, la care giudecată sau hotărât că după pravile nevrâsnicii au toată dreptatea a strica vânzare caselor părinţăşti făcută de mama lor şi mai vârtos că dumnealui spatar nici banii nu urmasă ai plăti şi sau dat dreptate jăluitoriior ca întorcând 31170 lei ce luase din vânzare caselor să eie casele întru a dumilorsale stăpânire dacă nu se vor priimi creditorii ale răspunde 46430 lei rămăşiţa ce avea să iee din 77600 lei cu care spataru cumparasă casele şi să le vânză cu preţu mai folositoriu de vor putea spre întimpinare şi oarecare uşurare a pagubei ce sufăr. După această hotărâre în multă vreme strigândusă casele la mezat fiind că nau putut eşi decât pân la 60100 lei şi creditorii nu sau învoit a da sfârşit mezatului nici au priimit să întoarcă dumilorsale acele 46430 lei ce avea să iee din vânzarea caselor ca să rămâe pe sama lor. Domnia mea împreună cu tot sfatul am hotărât întocmai după întăritura Anaforalei adică dumnealor clironomii răposatului boeriu Scarlat Manul să deie acele 31170 lei ce apucasă a lua din vânzare caselor care bani după hotărâre domniei mele dată prin anaforaoa întărită din curgătoriul anu Ghenar 13 săi tragă d u m n e a e i s p ă t ă r e a s a C a t i n c a Balş în plata zestrei dumisale şi dumnealor clironomii săşi iee în deplină stăpânire casăle cu toate scrisorile lor şi spre aceasta sau şi dat dumilorsale cartea aceasta întărită cu a noastră domnească pecete ca să poată stăpâni arătatele case ca pe un drept acaret a dumilorsale cu bună pace şi nesupăraţi întru nimică în veci atât de cătră dumnealui spatariul i clironomii dumisali cât şi de cătră creditori. 1814 Ghenar 17.

Pecetea gospod. Palade vel Logofăt Procit.

Trecută în condică Logofeţiei al doile V. Pogor.

LXXXIII. *1814 Ghenar 15.* Casele răposatului logofăt Scarlat Manu ce le cumpărase ginerele Vasile Roset spatar şi după întâmplările dumisali au rămas iarăşi vânzătoare nefiindumi nici mie nici fiilor mei trebuitoare cum nici Catincăi am dat voe slobodă dumisali cumnatului Iordachi Catargiu postelnic ca să le ei cu chipul ce va putea pentru a dumisali însuşi trebuinţă. 1814 Ghenar 15.

Costandin Balş vel logofăt, Teodor Balş, Catinca Balş.

LXXXIV. *1814 Ghenar 22.* Veniamin Mitropolit Moldaviei, Meletie Episcopul Huşului, Manolachi Manu biv vel comis vechil deplin răspunzătoriu din partea fraţilor mei i Enachi Lambrino cumnat dumisali comisului Manolachi Manu vechil deplin răspunzător despre parte soţiei mele Sultana Manu care mai gios şi însuşi sau iscălit. Adiverim prin acest adivărat zapis al nostru de înşine noi iscălit cum şi atât de cel adevărat epitrop a caselor răposatului părintelui rostru luminarea sa beizadea Scarlat Ghica cât şi de obştea boerimei divanului Ţării. Precum să se ştie că răposata maica noastră Ecaterina Suţul logofeteasa soţia răposatului părintelui nostru Scarlai Manul logofăt vânzând *casele părinţeşti ce am avut aice în Iaşi în capătul Târgului de sus* dumisali Vasile Roset biv vel Spatar în soma de 77 600 lei adică şapte zeci şi şapte mii şase sute lei, din care bani rânduri rânduri priimind atât dumneaei cât şi noi 31170 lei adecă trei zeci şi una mii o sută şapte zeci lei au mai rămas să ne răspundă dumnealui 46.430 lei adică patru zeci şi şase mii patru sute trei zeci lei a cărora plată prelungindu-o dumnealui din zi în zi neplătindune nici capetele nici dobânda lor până în anul trecut când dumnealui din întâmplare căzând supt grele datorii şi neputând plăti creditorilor, după jalobele noastre către stăpânire cu giudecată prin anafora din parte boerilor rânduiţi spre aceasta din 1813 Iulie 7 şi întărită la 12 Iulie a aceluiaş anu, ni sau datu şi casele părinţeşti mai sus pomenite în deplină stăpânire noastră supt hotărâre că ori să răspundem noi la masa creditorilor 31170 lei adică trei zeci şi una mii o sută şapte zeci de lei ce mai sus sânt arătaţi că le priimisem din preţul vânzărei caselor şi să luăm casele ori să ne răspundă noao creditorii lui 46.430 lei adică patru zeci şi şase mii putru sute trei zeci de lei ce rămăsese a mai lua din banii caselor şi să ei dumnealor creditori. casele şi trecând în destulă vreme la mijoc întru carele cercând dumnealor creditorii prin strigări la mezat şi prin vânzări ca să poată scăde vreo sumă mai multă decât se vândusă dumisale Spatarului şi neputând găsi în ce de pe urmă întrebaţi fiind de stăpânire şi nevoind a răspunde noao acele 46.430 lei adică patruzeci şi şase mii patru sute treizeci lei străpânire niau îndatorit a răspuăde noi mesei creditorilor 31170 lei adică trei zeci şi una mii o sută şapte zeci lei adică bani ce priimisem din vânzare caselor precum mai sus sau zis şi niau dat casele întru a noastră stăpânire precum pre largu se arată aceasta prin carte gospod de stăpânire ce niau dat din curgătoriu anu 1814 Ghenar 17. Nefiindune dar noao trebuitoare casele aceste şi neavând chip de a plăti banii mai sus arătaţi la masa creditorilor ne am aşezat şi neam învoit cu dumnealui Iordache Catargiu biv vel postelnic şi de a noastră bună voe nesiliţi de nimene am vândut dumisale aceste case cu tot locul lor i locul în deosebit ce iaste alăturat cu casele mai sus zise de la vale de ograda caselor despre Cacaina întocma după vânzare maicei noastre către spătar Vasile Roset după cuprindere scrisorilor vechi şi noao a caselor i a locurilor mai sus zise şi împreună cu o bucăţică de loc ce iaste cu bezmăn a căruia tocmală are să o urmeză dumnealui postelnic cu toate ale lor drept 75500 lei adică şapte zeci şi cinci mii cinci sute lei carele bani priimindui toţi deplin în mânule noastre am dat dumisali şi scrisorile vechi şi noao ce sănt pe aceste locuri pe care locuri părintele nostru au zidit aceste case cum şi anaforaoa boerilor rânduiţi întărită i carte gospod de stăpânire care să le stăpânească dumnealui în bună pace i clironomii dumisali ca un lucru ce lau cumpărat pe drepţi banii dumnealui cu a noastră bună învoială şi priimire spre a căreia adiverire urmează însuşi iscăliturile noastre şi a altor ipochimene ce sau întâmplat faţă le această tocmală cum şi a boerilor părinţi sămpatrioţi a Divanului Ţării. După carele săşi facă dumnealui şi întăritură domnească spre vecinică stăpânire. 1814 Ghenar 22

Manolachi Manu comis, Ianacachi Lambrino, Σουλτάνα Μάνη.
Toader Balş martur. Σκαρλάθος

Zapisul acesta alcătuindusă şi făcândusă cu bună priimire amânduror părţilor în Divanul gospod îl adiverez.—Chirica Stamati logofăt za Divan.

De la Divan

Vânzare aceasta săvârşindusă cu toată mulţămire şi priimire amânduror părţilor spre aceia sau adeverit şi de către Divan. 1814 Ghenar 23.

Iscăliturile lipsesc, neputându-se ceti.

Locul cumpărat de Iord. Catargiu vornic de la Mognesia hagiica monahia.

LXXXV. *1777 Ghenar 29.* Am dat această scrisoare a me la mâna lui Vasile Chitic precum să se ştie că din cele ce au rămas după moarte preutului Neculai Scarlat casa cu loc cu tot a rămas la stăpânirea mea iar dughiana de lângă casă şi vie de la Vacota au rămas a lui Vasile să le stăpânească din preună şi cu altele ce i sau dat din pojijia casei după cum pre larg arată acum în zapisu lui ce lau dat la mâna mea. Şi pentrn adiverire iam dat această scrisoare la mână cum îşi un loc de casă sterpu iarăşi săl stăpânească. 1777 Ghenar 29.

Venedictu Arhimandrit Moldoviţăi.

LXXXVI. *1777 Iulie 11.* Adică eu Costandin Casian feciorul lui Grigoraş Casiian neguţitori din Iaşi făcutam adivărată scrisoare me la mâna preoţilor de biserica Curălaru din Iaşi unde să cinsteşte şi să prăznueşte hramul Pogorârei Duhului Sfântu precum să să ştie că o mătuşă a mea anume Marta călugăriţa având o *o casă cu locul ei din vale de biserica Pogorârea Duhului Sfânt* la vreme când ea şia cunoscut apropriere sfârşitului vieţei sale au fost dat casa cu locul ei danie unei Nastasie Negoiţoae dăscăriţa ca după moarte să o grijasgă. Şi murind mătuşa me Marta călugăriţa casa sa au rămas în stăpânire Nastasiei Negoiţoaei fiind după moarte mătuşime au grijito cu a ei cheltuială. Apoi Nastasie Negoiţoae fiind femeie săracă şi lipsită de multe şi nedândui măna ca să stăpânească casa, de a ei bună voe au scoso vânzătoare şi fiind eu nepot Martei călugăriţa mam protemisit eu mai întăi de cât alţii străini şi am cumpărato cu tocmală şi cu zapis fiind şi mulţi negustori faţă şi sau iscălit în zapisul de cumpărătură care casă în vreme oştirei stricânduse de Moscali au rămas numai locul şi nefiindumi mie acest loc trebuitor mam socotit însumi şi din bună voe me de nimene silit nici asuprit ci de a me bună voe lam afierosit şi lam dat danie sfintei biserici Pogorârei Duhului Sfânt ca să fie pentru pomenirea mătuşei mele Martei şi *acest loc pe de la deal să hotărăşti cu locul ţintirimului bisericei Curălarilor,* iar pe din sus să hotărăşti cu locul lui Nastas Părţlanul blanar şi pe de la vale se hotărăşti cu locul babei Marii Măhăiţii iar din *faţă despre şcoala jidovească să hotărăşti cu drumul cel mare ce merge la podul de piatră.* din acest loc după semnele de mai sus aratate să aibă de acum înainte în veci al stăpâni Sfânta biserică aceasta Pogorârea Duhului Sfânt fără de nici o supărare de către nime căci eu cu ai mei drepţi bani lam cumpărat şi oricine ar vre săşi facă casă pe loc, volnic să fie numai dator să fie a da bezmăn pe an pentru loc după tocmală ce va face cu preoţii acestei biserici, dar a vinde nimene din preoţii ce ar fi după vreme la această biserică să nu fie volnicu şi când am făcut această scrisoare de danie şi afierosire sau întâmplat mulţi oameni neguţitori de cinste şi alţi care mai gios sânt iscăliţi şi eu încă pentru mai adivărată credinţă mam iscălit însuşi cu mâna mea. 1777 Iulie 11.

Costandin Casian ceauş za cupeţ Gheorghe nepot lui Casian, Toader Casiian martur. La dania aceasta mam tâmplat faţă Costandin Gheorghie.

LXXXVII. *1781 Aprilie 13.* Eu Preotu Vasile de la biserica Curălarii datam adivarată şi încredinţată scrisoare me la măna lui Costandin Mazil precum că sfânta biserică Curălari având *un loc de casă la mahalaoa din sus de şcoala jidovască* care loc pe din vale despre Cacaina să hotărăşti cu hudiţa ce merge pe lângă locul lui Toader Cojocaru iar pe din deal despre biserică se hotărăşte cu locul lui Mihai Pascul şi pe din gios se hotărăşte cu drumul ce se coboară din Târgul de sus după cum semnele şi hotarele acestui loc sănt arătate în hotarnica ce am avut, care hotarnică am dato la mâna lui Costandin Mazil. Deci Sfânta biserică având trebuinţă de bani la săpatul catapitezmei cu tocmală şi cu voe poporănilor miau vândut mie acestu locu pe care loc făcândumi casă. Eu încă de a mea bună voe am vândut casa cu locul ei lui Costandin Mazil cu tocmală drept 125 lei adică una sută doao zeci şi cinci lei. Şi luând toţi banii deplin am dat lui Costandin zapisul vechiu ce am avut şi osăbit zapis iam dat şi eu ca săşi stăpânească casa cu tot locul ei în veci cu bună pace, în care zapis iscălindumă eu, au iscălit şi poporănii bisericei. Dar acum Costandin Mazil arătând că zapisele ce iam dat în vremile Muscalilor sau prăpădit şi pentru ca să nu fie supărat despre cineva neavând zapise la mână, după rugăminte şi cerire sa, iam dat această scrisoare la mână cu care să poată stăpâni casa cu locul ei în veci cu bună pace şi să poată lua şi zapisele vechi ce iam dat mai înainte care arată că sau prăpădit ori când şi ori la cine lear găsi. Şi pentru mai adevărată credinţa am iscălit cu măna mea în care sau iscălit şi alţi poporăni care au fost faţă când iam dat această scrisoare ştiind şi pentru vânzare casei cu locul iai.

1781 Aprilie 15.

Eu Preotul Vasilie am vândut şi am iscălit. Eu preotul Ioniţă Dancul am iscălit. Eu Erei Enache am iscălit,—Costache Popa, Eu Ion Ketre staroste de ciobotari.

LXXXVIII. *1798 Iunie 10.* Adecă eu Nastasă feciorul lui Toader Zghercil cojocariul din preună cu moşii mei monah Casiean i Gahiţa, datam adevărat şi încredinţat zapisul nostru la mâna dumisale giupânului Chiriac starostele de teslari precum să să ştie că am vândut dumisale un *loc de casă din sus de şcoala jidovască despre Câcaina între* Costandin Stoleriul mazil i între Dochiţa Ţinţăroai şi între Ioana Cupcioae şi alăture cu uliţa ce vine din Târgul de sus ce să scoboară la vale alăture cu şcoala jidovască margine uliţei şi am vândut dumisale drept 124 lei adică o sută doao zeci şi patru lei şi eu de nimene silit nici asuprit ce de a me bună voe am vândut ca să fie dumisale ocină şi moşie neclătită în veci şi locul casei merge de la deal din hotarul lui Costandin în sus alăture cu locul lui până în hotar şi de acolo la vale alăture cu locul bisericei şi cu a Mariei Măhăliţei până în hotar şi de acolo în gios alăture cu locul Ioanei Cupcioaei şi cu locul Dochiţăi Ţintăroaei până în hotară şi la deal alăture cu drumul până în hotar şi pentru zapisele vechi al locului la vreme ciumei sau prăpădit toate. De va eşi vreun zapis din cele prăpădite de undeva, să deie la mâna numitului cumpărătoriu. Şi la facere acestui zapis sau tâmplat şi alţi oameni bătrâni mahalagii şi răzăşi care mai gios şiau pus degetile şi noi pentru mai mare credinţă niam pus degetele. Let 1798 Iunie în 10.

Eu Nastas fecior lui Toader Zgherdie cojocar am vândut cu voe me, Eu monah Câsiean moş lui Nastas am vândut. Eu Gahiţa sor lui Toader Zgherdie am vândut, Eu Costantin stoler mazil răzăş. Eu Dima casap răzăş, Eu Dochiţa Ţinţăroae am pus degetul, Eu Petre vatav de comişăi răzăş, Eu Ioana Cupcioae răzăşă am pus degetu. Eu Pavăl cizmariul mam tâmplat. Eu Gligori Harabagiul mam tâmplat. Eu Neculai dascal am scris cu zisa lor find faţă.

LXXXIX. *1798 Iunie 15.* Adecă eu Kiriiac staroste de teslari din preună cu soţul meu Safta şi cu fiii mei datam adevărat şi încredinţat zapisul meu la mână lui Vasile Kitic precum să să ştie că avănd Vasile Kitic *un loc de casă de la vale de biserica Curălarilor cė se numeşte locul Mariei Măhăliţăi* fiind cumpărătură de Preutul Neculai Scărlat ot biserica Curălarilor cu zapis de çumpărătură şi fiind dat danie de preutul Neculai Scărlat lui Vasile Kitic fiindui nepot lui ca săşi facă casă pe loc şi Vasile Kitic făcânduşi casă pe locul său şi ridicânduşi casa pân la acoperemânt şi eu Kiriiac văzând că m· se strâmtează locul caselor mele, nam lăsat ca să gătiască Vasile Kitic casa şi săşi ridice casa de pe locul său şi eu Kiriac săi cumpăr loc pentru loc să facem schimb cu locul lui şi învoindune noi amândoi săi cumpăr loc undei va plăce lui Vasile Kitic şi eu Kirieac am cumpărat locu lui Toader Zgherdie pentru locul Mariei Măhăliţei şi am făcut schimbu locu pentru loc şi săşi stăpânească locul său şi noi neam dat zapis la mână unul altue din preună cu zapisele cele vechi ca săşi stăpânească dumnelui Vasile Kitic nepoţii şi strănepoţii dumisale ca să fie ocină şi moşie neclătită în veci şila acest zapis sau tâmplat şi alţi oameni bătrâni mahalagii şi răzăşi care mai gios şiau pus degetele pentru credinţă şi eu Kiriiac starostele de teslari pentru mai adevărată credinţa am iscălit şi am pus degetele împreună cu fiii mei. Let 1798 Iunie 15.

Eu Kiriiac staroste de teslari am pus degetul, Eu Safta am pus degetul, Eu Gherghie, Eu Lupul, Eu Toader. Eu Gavril, Marie am pus degetul, Eu Costantin stoleriul mazil răzăş mam tâmplat, Eu Petre vatav de moşie răzăş mam întâmplat, Eu Ioana soţ Petrei Cupcioaei răzăşă mam tâmplat, Eu Dima casap mam tâmplat, Eu Dochiţa Ţinţăroae răzăşă mam tâmplat, Eu Neculai dascal am scris cu zisa lor fiind faţă.

XC. *1799 Mai 12.* Adecă eu Crăstina sora Ilenei ce au ţinuto Costandin zugravul datam adevărat şi încredinţat zapisul meu la mâna dumisali Dumitru sin Vasile Kitic dascălul din Iaşi precum să să ştie că mie rămânându-mi o casă cu locul iai de la sorumea Ileana *care casă iaste în mahalaoa Muntenimei de gios de la biserica Curălarii drept despre amiază zi* care locul acestei casă să arată la un zapis din velet 1781 April 15 că iaste hotărât din giur în pregiur şi că scrisorile vechi cu hotarnica locului sar fi dat la mâna unui Costandin Mazilul şi din întâmplările vremurilor sar fi prăpădit scrisoriie vechi apoi Preotul Vasile de la biserica Curălari fiind că el dintâiu au vândut casa aceasta şi cu locul iai cu învoiala a tuturor poporănilor bisericei, dă scrisoare de sus arătată şi hotărăşte ca ori la a cui mână să vor afla scrisorile să aibă a se lua de stăpânitorii casăi şi a locului. Deci fiind că sorăme Ileana clironomi alţii de cât mine nu ia rămas şi eu socotindumă că nu am trebuinţă de casa aceasta cu locul iai, cu tocmală dreptu una sută patru zeci lei am vânduto dumisali lui Dumitru sin Vasile Kitic. dascălul fiind răzăş cu altă casă a sa părintiască şi luândumi toţi banii deplin în mânule mele. De astăzi înainte după zapisul meu acesta şi după scrisoare veche ce iam mai dat de la preotul Vasile să aibă aşi stăpâni casa cu locul în toate semuele şi hotarele vechi nesupărat despre nimene, iar de se va arăta cineva stăpân cu scrisorile vechi să aibă a le lua din mâna aceluia şi pentru mai adevărată credinţa sau iscălit şi alţi oameni buni mahalagii marturi din preună şi cu alţi ai mei, iar eu ca o vânzătoarare adivărată am pus degetul neştiind carte.

1799 Mai 12.

Eu Krăstâna Crăiasca sor Ilenei am vândut cu voie me şi eu Şain bacalul zăt iară am priimit cu voe me, şi eu Toader croitoriul mam tâmplat şi am priimit mahalagiu fiind ἐγὼ ὁμόιος χαλάκης πακάλης 'έθηχα καὶ μαρτυρῶ τὰ 'άνωθεν.

Şi eu Ioniţă din satul Odobeştii ot ţinutul Romanului mam tâmplat şi sânt

martur, Şi eu Ioana Cupcioaia răzăşă mam întâmplat şi am priimit cu voe me. Acestu zapis lam scrisu eu cu priimire amânduror părţilor...., Diac za Divan

XCI. *1312 Februar 12.* Pre cinstitului Divan cnejiei Moldaviei. Jeluesc cinsitului Divan că aice *în oraş Iaşi în mahalaoa Curălariului am o casă strămoşască* de pe strămoşul Costandin zugravul care acum numita casă să stăpâneşte de către o Manolica cizmăriţa şi cu ce cuvânt o stăpâneşte eu nu pot să ştiu, care casă au fost cumpărată cu zapis de tatăl meu cu zapis de la moşul meu Costandin care mau botezat şi prăpădind eu sapisul au rămas casa de să stăpâneşte de către Manolica. Pentra care mă rog cinstitului Divan ca prin cercetare Divanului sămi aflu dreptate cu Manolica să mi să deie casa în stăpânire, iar de va avea zapis de vreo cumpărătură săi răspunz banii ca să nu rămâiu păgubaş de casă şi de 110 lei ce au cumpărato tatăl meu de la moşul meu şi a fi spre pomenire cinstitului Divan.

Ioan Ardare din sat Dăneştii ţinutu Vasluiului.

Să roagă ca să fie scos în cercetare Divanului cu Manolica femeia de aice din Iaşi ca săşi afle dreptate pentru o casă.

Cinstitul Depart. al doilea cercetând va pune la cale. 1812 Februarie 12.

vtori Logofăt.

XCII. *1812 Martie 18.* Eu Ion sin preotului Vasile Buraga şi eu diacul Neculai brat lui Ioan vechi! şi din parte altui frate a nostru mai mic Vasile, adiverim cu această scrisoare a noastră la mâna dumisale lelei Manolicăi fiica preotului Ioan ot Sfântul Pandelimon precum să să ştie că pentru o *o casă cu locul ei din Muntenime de gios lângă şcoala jidovască* pe care au avuto cumpărată de la o Crăstână Crăiasca cumnată lui Costandin zugrav de doisprezece ani acum şi fiind că ace casă au fost din baştină a strămoşului notru acelui pomenit Costandin zugravu cu protimisăs am făcut cerire către cinstitul Divan ca să o răscumpărăm şi eşind înainte cinstitului Divan niau hotărât ca să mergem să ne învoim cu dumneaei numita cumpărătoare. Aşa dar mergând şi înainte altor obrază cinstite şi stând la învoială niam învoit şi niau dat dumneaei lelea Manolica cinci zeci şi şase lei bani gata în mânile noastre după care am rămas mulţămiţi şi îndestulaţi cu această învoială. Deci pentru aceasta încă mai înputernicim noi acest zapis al nostru în care neam iscălit însine vânzare casăi aceştia ; dumisali lelei Manolicăi după care să aibă a stăpâni în veci şi nestrămutat atât dumneaei cât clironomiii dumisale ca un drept lucrul sau. Iar mai supărând în pricina aceasta vreo rudenie a noastră noi să avem a răspunde iar dumneei să fie nesupărată în veci şi pentru mai adevărată credinţă neam iscălit însine noi cu mânule noastre rugând şi alte obrază cinstite de sau iscălis împreună cu noi drept marturi.

1812 Martie 18.

Ioan Popa adiverez, — Neculai, Adamache Ioan martnr sin preutului Vasilie ot Curălari adiverezu, Buzdugan V. armaş martur şi am scris acestu zapis după rugăminte tuturor părţilor care au fost cu priimire lor.

XCIII. *1817 Decembrie 17.* Pre înălţate Doamne. Aice în oraş Iaşii lângă şcoala jidovască avem doao casă pe un loc carele nefiindune trebuitoare vrem a le vinde prin sultan mezat. Pentru care ne rugăm înălţimei tale ca să fim rânduiţi la locul cuviincios spre a se pune în lucrare strigare mezatului şi mare pomană va rămânea înălţimii tale.

Pre plecaţi la mila ţnălţimei tale

Hagi Manolică cu fiul meu Dumitru Pretu. Mergi la dumnealui vel logofăt 1817 Decembrie 15. Vasile Aslan.

De la logofeţia cea mare către dumnealui Neculai Coibul vornic de poartă, Vei înţălegi din jalobă arătare şi cerire ce au făcut jeluitorii aceştie Hagi Manolica cu fiul său Dumitru ca săşi poată vinde prin mezet doao casă ce sânt pe un loc lângă şcoala jidovască nefiindule trebuitoare logofeţia te rândueşte ca mergând la stare locului să faci cercetare mai întăi pentru ce jeluitorii voesc ale vinde şi în ce stare se află binalele şi de sînt cu locul lor sau pe loc cu bezmăn. După care măsurând şi locul în stânjeni stălpindul şi cu pietre hotară şi ne mai rămânând nici o pricină să dai mărturie arătătoare de urmare ce vei face ca viind jeluitorii la Divan să se pue în lucrare facerea mezatului dacă nu vor fi de zestre.

V. Bnlş vel logofăt. 1817 Decembrie 17.

XCIV. *1818 Ianuarie 15.* După jaloba ce au dat Mărrei sale lui Vodă Hagi Manolică Călugăriţa de aici din oraşul Iaşii din preună cu fiul meu preutul Dumitru pentru *doaă case cu locul lor ce li au piste drum de şcoala jidovască megieşite* pe de la deal cu casele Dumisale cinstitului boer vel vornic Iordache Catargiu i pe din sus cu fânăriea Dumisale cerând prin jalobă ca să se vânză cu mezat de veci. Deci fiind eu orânduit din poronca cinstitei Logofeţii cei mari al ţărei de gios ca să mergu la starea locului şi să fac cuviincioasă cercetare după rânduiala păzită. De nu vor fi casele cu locul lor în vr'o pricină. Următor fiind poroncii am mers la faţa locului din preună cu jeluitoarea faţă fiind şi megieşii şi întăi cerând la numita jeluitoare scrisori dovezi asupra caselor cu locul lor şi au scos de mi au arătat două zapisă din let 1799 Iunie 15 că au cumpărat o casă bărbatul jăluitoarei încă fiind în viaţă de la un Kiriac apoi în urmă mai cumpără şi altă casă numita jeluitoare de la deal megieşită cu casa ei tot într'un an de la o Crâstâna Crăiasa ce au fost ramasă casa clironomie de la un niam al seu în preţu 140 lei; al doile au mai scos o carte de învoială ce au avut cu neamul seu pentru casa aceasta, al treile au mai arătat un zapis mai vechiu din 1781 April 16 întru care zapis sau văzut că casa aceasta au fost cumparată din vechi de la răposatul preotul Vasile ce au fost slujitor bisericei Curălariului. Apoi au mers şi la Dumnealui Vornicul Iordache Catargiu de l'au întrebat de are locul fânăriei Dumisale vre-o împresurare de locul jeluitoarei ca să'mi arate şi Dumnealui mi-au zis că n'are vreme ca să caute scrisorile, iar Dumneta mergi şi măsoară locul meu şi locul jeluitoarei şi vină de'mi spune, apoi cerând de la epitropii bisericei Curălariului niscaiva scrisori dovezi fiind că se megieşeşte ţintirimul bisericei cu locul fânăriei Dumisale Vornicului şi mi-au aratat o ţidulă poruncitoare de la Logofeţia cea mare către Dumnealui Vornicu Vasile Bucur din 1814 Ghenar 20 ca să meargă la stare locului să facă cercetare pentru locul bisericei Curălariu cel are împresurat Dumnealui Vornicul Vasilie Bucur atât şi pentru locul fânăriei ce să megieşeşte cu ţintirimul bisericei pe de la vale şi să facă şi hartă închipuitoare de stare locului şi după harta aceia a Vornicului Vasile Bucur, întăi am măsurat locul fânăriei a Dumisale cinstitului boer Iordache Catargiu vel vornic a obştiei fiind că se megieşeşte pe din gios cu locul jăluitoarei şi au eşit întocma după harta Vornicului Vasie Bucur capătul locului de la dial ce să lăturează cu ţintirimul bisericei. 32 stânjeni şi 4 palme, măsurând şi capătul locului de la vale din spre soare răsare au eşit 20 stânjeni poi şi eşind locul întocma după hartă, şi văzând că locul jeluitoarei n'are nici o pricină despre locurile megieşite. Am început a măsura locul jăluitoarei cu stânjen gospod de la vale dispre amiază-noapte din colţu locului Vornicului Iordache până într'o hudiţă ce este lasată de un stânjen printre zidiul Dumisali Vornicului şi printre locul jeluitoarei de mers norodul la biserică. După mărturie şi harta ce să află la Epitropii bisericei Curalariului sau aflat 22 stânjeni şi de acole alăture cu hudiţa pără alăture cu drumul ce să pogoară

de la Târgul de sus de mergi la podul de piatră sau af at 11 stânjeni, 2 palme şi de acole din colţul locului alăture cu drumul la vale până în locul Dadacii într'un hotar vechiu dispărţitoriu de locul acesta sau aflat 24 stânjeni şi din hotariul acesta partea dispre răsărit alăture cu locul Dădacii i cu a lui Ilie Băcalu până în locul dumisali Vornicului sau aflat 17 stânjeni 3 palme şi după cercetare scrisorilor ce are jăluitoarea asupra locului nare nici o pricină de a împiedeca mezatul dispre locurile megieşite. Şi am dat şi eu această mărturie la mâna jăluitoarei din preună şi cu harta închipuitoare de starea locului întru care mam şi iscălit şi nu lipsăscu a înştiinţa cinstita logofeţie. 1818 Ianuarie 15.

Neculai Corbu Vornic de Poartă.

XCV. *1818 Febr, 16.* De la Vornicia de Aprozi către Costantin Telalbaşa. Prin jaloba ce au dat către Măria Sa Vodă Hagi Manolică Monahia împreună cu fiul iai preotul Dimitrie cu cerire să se vânză prin mezat *doao case cu locul lor ce le au aici în Iaşi lângă şcoala jidovească* cu ţădula logofeţiei din 17 Decembrie a trecutului an 1818 sau orândult la faţa locului cercetătoriu pe Vornicu Porţii Neculai Corbul carele rânduit prin mărturia sa din 15 Ghenar a acestui curgătoriu an 1818 ce au dat jeluitorilor arată că mergând la faţa locului unde faţă fiind şi megieşii. După zapisele ce iau aratat numita jăluitoare sau dovedit că aceste casă cu locul lor sînt drepte a sale însă una cumpărată de către barbatul iai de când se afla în viaţă şi alta alăture cu ceia de la dial au cumpărato însuşi jăluitoarea de la un niam al seu în preţul 140 lei şi că nerămâind nici o pricină dispre megieşi făcând măsurătoare locului cu stânjenu gospod lau aflat întru această mărime.

22 stânjeni, parte despre amiază noapte din colţul locului dumisale Vel Vornic Iordache Catargiu pintre hudiţă este lasat de un stânjen pintre zidiul dumisali Vornicului şi printre locul jeluitoarei de mers norodul la biserică Curălarilor după mărturia şi hotarnica ce să află la epitropii bisericei.

11 stânjeni şi 2 palme, alăture cu hudiţa până în drumu ce să pogoară de la Târgu de sus de merge la podul de piatră.

24 stânjeni, din colţul locului alăture cu drumul la vale până în locul unei Dădacii întrun hotar vechiu.

17 stânjeni şi 3 palme, din hotarul acesta parte despre răsărit alăture cu locul de danie i cu a lui Ilie bacalul până în locul dumisale Vornicului Catargiu.

Şi după cercetare ce am făcut nu este nici o pricină care să împiedice mezatul cum pre largul arată mărturia Vornicului de Poartă. Drept aceia după ţidula gospod, ţi se poronceşte să strigi la mezat arătatele casă cu locul lor în hotărâta vade de 40 zile atât la faţa locului cât şi în Divan pe toate uliţele oraşului şi la împlinire vadelei hotărâtă asupra muşteriului ce va fi şi va da preţul de mulţămire vânzătorilor să se facă hareciu în Divan căruia cumpărătoriu pe lângă zapisul de vânzare şi scrisorile ce va lua de la vânzători i se va întări stăpânirea şi prin carte gospod.

1818 Februarie 16.

Iscălit: Iordache Ghica vel Vornic
1000 Evel mezat
1500 (
1750 (Iord. Catargiul vornic

DIVANUL

Drept una mie şapte sute cinci zeci şi cinci lei înainte noastră au luat săvârşire vânzare acestor casă cu locul lor asupra Dumisali vel Vornic Iordachi Catargiu cu toată

mulţumire vânzătoarei. Drept aceaia spre a avea mezatul acesta deplină credinţă şi tărie se adivereşte cu a noastre iscălituri

1818 Iunie 21

A Balş vel Logofăt ...vel logofăt
Vasile Roset Hatman .. vel vornic ...vel vornic

XCVI. *1818 Iunie 22.* Prin acest zapis de vânzare se face cunoscut că după jaloba ce am dat cu cerire ca să vânză *doâ case cu locul lor ce le avem aice în oraşul Iaşii lângă şcoala jidovască* sau orânduit pe Dumnealui Neculai Corbul vornic de Poartă să cerceteze de nu are vre o pricină locul lor dispre megieşi care cercetare urmândusă şi prin mărturie ce au dat la 15 zile a trecutei luni Ghenar rânduitul cercetătoriu arată că nau aflat nici o pricină asupra locului acestor casă şi măsurândul cu stânjen domnescu sau aflat întru această mărime.

22 Stânjeni, parte despre miază noapte.
11 Stânjeni şi 2 palme, margine despre apus.
24 Stânjeni, margine despre amiază zi alăture cu drumul.
17 Stânjeni şi 3 palme, parte despre răsărit.

75 Stânjeni şi 5 palme, adecă şapte zeci şi cinci stânjeni şi cinci palme se cuprind întru aceste patru măsuri împregiur locul acestor casă cum pre largu arată mărturia rânduitului Vornic de Poartă După care cercetare şi socotinţă a cinstitei Logofeţiei cei mari găsindusă cu cuviinţă cerere ce am făcut aşa apoi prin domnească ţidulă poroncitoare către cinstita Vornicie de aprozi şi prin osăbită ţâdulă a Dumisale Vornicului către Telalbaşa la 16 zile Februar acestui curgătoriu anu sau scos la mezat casele arătate cu locul lor şi de atunce şi până la 21 zile acestei curgătoare luni Iulie urmândusă iacere mezatului acestor casă cu locul lor cu necontenire, preţul cel mai bun şi mai de pe urmă adică una mie şapte sute cinci zeci şi cinci lei lau dat dumnealui cinstit boer Iordache Catargiu vel Vornic cu care mulţămindune sau făcut hareciu în Divan asupra dumisale Vornicului cum se arată săvârşire vânzărei ce sau trecut în dosul ţâdulei mezatului care sau adeverit de către Dumnealor veliţii boeri. Intracest chip luând săvârşire vânzare acestor casă cu locul lor şi primind deplin arătaţiii bani 1755 lei de la dumnealui Vornicu am dat împreună cu zapisul acesta şi toate scrisorile ce am avut în putere cărora scrisori şi a mezatului să aibă atât dumnealui Vornicu cât şi moştenitorii dumisale din niam în niam a stăpâni casele arătate cu locul lor în măsurile lui fiind cumpărate cu bună credinţă asupra cărora casă săşi facă dumnealui şi întăriturile cuviincioasă.

1818 Iulie 22.

Hagiica Magnisia Monahia adeverez puind degetul.
Eu preotul Dimitrie fiul. Δημήτριος καπετάνος μαρτυρῶ
Şi eu mam întâmplat faţă şi am iscălit Ioan Eclisiarhu.
Vasile Veisa Sardar martur.

XCVII. *1838 Iulie 1.* Locul cuprins în acest zapis ce la anii 1818 Iulie 22 lam fost cumpărat prin sultan mezat de la Hagi Magnesiia Monahia împreună cu feciorul ei preotul Dimitrie precum adivereşte ţâdula mezatului din acelaş anu întărită de către Divan lam vândut Dumisale hatmanului Nastasachi Başotă împreună cu tot cellalt loc ce lam avut cumparat de la chironomii logofătului Manu, precum zapisul vânzărei acelui loc adevereşte. Şi fiind că acesta era în osăbi cumpărat spre a se râdica amfivoliia din mijlocu de este adică şi acesta vândut sau ba sau trecut în dosul însuşi a zapisului acestuia adiverire supt a me iscălitură. 1838 Iulie 1.

I. Catargiu Logofăt Aslan Hatman martur.

Divanul Apelativ a Ţărei de sus

Pentru că înscrisul de mai sus este supt adevărata iscălitură a dumisale boeriului logofătul Iordachi Catargiu; De aceia se adivereşte de către Divan în urmaria cerirei ce prin jalobă au făcut dumnealui Logofătul Catargiu.

Cantacuzen, Sturza Vornic, Manu Agă, Gh. Crupenschi
L. P. Director sard. Stamati
Secsia I, No. 3847, 1839 Iunie 23 zile Şef Secţii sard. C. Milea

XCVIII. *1838 Iulie 1.* Casele mele cele arsă de aice din oraşul Iaşii din capătul uliţei Târgului de sus lângă cişmeaoa dispre cizmărie numite a Manului cu toate binalele de pe locul cuprins înpregiur cu zidiu de piatră stricat aşa precum să găseşte astăzi în lăţime şi lungime după glăsuire scrisorilor vechi şi a zapisului de cumpărătură ce şi eu am de la fii răposatului logofăt Manu bez colţul de loc despre ţintirimul bisericei Curălarilor care nici este cuprins cu zidiu şi care însă mai înainte lam fost dănuit bisericei oprindumi dreptate de a avea nestrămutat pe el portiţă pentru umblare la biserică. Acum prin bună alcătuire săvârşită cu dumnealui Hatmanul Anastasie Başotă li am vândut dumisale de veci cu preţu de 1800 adică una mie opt sute galbeni împărăteşti blanci pe care i am şi primit toţi deplin la iscălire acesui zapis teslimarisind şi eu dumisali toate scrisorile documenturi vechi pe acestu loc precum şi zapisul de cumpărătură ce lam avut de la sus pomeniţii. Drept aceia dar atât Dumnealui hatmanu precum şi urmaşii dumisale de astăzi înainte şi în veci vor avea deplină stăpânire asupra acestor acareturi fără strămutare nesupăraţi de către nimene în cuprinderea mai sus pomenitelor documenturi.

1838 Iulie 1 zi.

Iordachi Catargiu vel Logofăt.

Divanul Apelativ a Ţărei de sus

Pentru că zapisul acesta este supt adevărata iscălitură a vânzătoriului boer dumnealui logofăt Iordache Catargiu, de acea în urmarea cerirei ce prin jalobă au făcut se adivereşte de către Divan, iar desăvârşita întărire rămâne a se face după urmarea legiuitei publicaţii.

Iscăliţi: Iordachi Miclescu, Dimitrie Manu Agă, Iancu Canta Spatar.
L. P. Director Comis...
Secsia I, No. 4978, 1838 Iulie 2. Şef Secsii Sluger Milea

XCIX. *1839 Dec. 6.* Dumnealui Hatmanul Anastasachi Başotă prin jaloba ce au dat către cinstitul Divan Apelativ a ţării de sus ca să i să hotărască locul caselor ce le are cumpărate de la Logofătul Iordache Catargiu cinstitul Divan după rezoluţia cu No. 971 ce sau pus pe jaloba dumisale hatmanului sau adresarisât giudecăteriei şi giudecătoria puind însărcinare asupra mea ca să mergu la stare locului şi în cuprindere documenturilor ce va înfăţoşa dumnealui Hatmanul Anastasachi i megieşii înpregiuraşi să păşesc cu lucrare împărtăşind ştiinţa giudecătoriei de lucrare ce voiu face. Deci eu în cuprinderea însărcinărei cu No. 2054 pusă asupra mea am mers la stare locului şi mai întâi am făcut cercetare cine se află megieş cu acel loc şi am aflat că în parte despre apus şi amiază zi să megieşeşte cu uliţăle, iar în parte despre răsărit cu locul unui jidov Iosip croitoriu şi tot în această linie cu un loc slobod a mortului Ilie Bacalu şi în parte despre miazi noapte cu un drum ce este scoborâtoriu prin mahala şi în parte despre apus cu locul bisericei Curălarii i cu a dumisale

Alexandru Bohotineanu şi făcândule cunoscut megieşilor împregiuraş spre a scoate scrisori dovezi pe locurile ce au, au dat răspuns sfinţia sa părintele Iconom Ioan de la acea biserică că locurile megieşite nu se află cu împresurare fiind stăpânire dumisale Hatmanului Scarlat Manul din în vechime neprihănită şi eu încredinţândumă d n arătările Sfinţiei Sale fiind învechit cu petrecere acolo şi lucrătoriu unor hârtii acelor locuri. Apoi am cerut şi la vechilul dumisale Hatmanului Anastasachi Başotă, sluger Costache Terente ca sămi înfăţoşeze scrisori dovezi cu care are locul în stăpânire şi miau înfăţoşat îndestule dovezi precum au venit locul din mână în mână până şi în stăpânire dumisale hatmanului—Mai întăi un hrisov din let 1801 Maiu 18 de la Domnul Costandin Alexandru Ipsilante Voevod prin care întăreşte stăpânire caselor cu locul lor împregiurate cu zidiu şi alte locuri a boeriului Scarlat Manul biv vel Logofăt. Al 2-lea un zapis din leat 18C0 August 20 de la Ecaterina soţie răposatului logofăt Scarlat Manul prin care vinde prin mezat acele casă cu locul lor dumisale Vasilie Roset biv vel Spatar. Al 3-lea o mărturie hotarnică de la Vornic de Poartă Neculai Corbu care hotărăşte două casă cu locul lor a unei călugăriţă Hagi Manolică ci le avea piste o hudiţă ce era între locul dumisale Logofătului Manul şi a călugăriţei lasată pentru înadins mergere la biserică. Al 4-le un zapis din 1818 Iulie 22 prin care vinde hagiica Magnesie două casă cu locul lor ce le avea aice în oraş Iaşii piste drum di la şcoala jidovască dumisali boeriului Iordache Catargiu biv vel Vornic, care zapis este întărit la 1839 Iulie 23 şi de Divanul Apelativ a ţărei de sus. Al 5-lea o poroncă de la Vornicia de Aprozi către Gheorghie Telalbaşa din 1803 Aprilie 23 ca să strige în mezat casa cu locul ei a lui Ştefan Mantul ce o avea aice în oraş de la vale de biserica Curălarii şi au rămas mezatul asupra dumisale logofătului Scarlat Manul unde se află fânărie dumisale logofătului Iordachi Catargiu care ţădulă ieste iscălită şi de veliţii boeri a Divanului şi în cuprinderea documentelor i harta inginerească de stare locului făcută de dumnealui Paharnic Vasile Popovici şi încredinţindumă că locul este drept a dumisale Hatmanului şi neprihănit de nime unde de sau şi înfăţoşat un Dumitru Capşa cu nişte hârtii cu cuvânt că ar avea şi el loc acolo din care hârtii neputândusă a să înţălege nimic nefiind glăsuitoare unde lar avea locul şi cu cine sar megieşi şi nici el singur nu are ştiinţă unde îi locul decât zice că în mahalaoa Curălarii, care hârtii nu sau luat în băgare de samă. Deci eu în fiinţa vechilului dumisale Hatmanului i a Ingineriului Paharnic Vasilie Popovici i a Sfinţiei Sale părintele Iconom Ioan de la biserica Curălarii şi cu dumnealui vornicu de Poartă Vasilie Pădure am păşit cu lucrare făcând măsorişte locului cu stânjenu gospod după palma care sau insemnat aice pe margine şi care aşa în mărime să vede şi în documenturile înfăţoşate de dumnealui Başota începând mai întăi cu măsoriştea despre miază noapte din zidire stâlpului porţii a dumisale Alexandru Bohotineanu la vale spre miază zi pân în dreptul porţăi în colţu partea acea despre apus faţa la drum sau aflat 26 stânjeni 5 palme. De acolo din colţu din răspintine întorcând cu măsura la vale alăture cu zidiul piste o hudiţă ce au fost din învechime mergătoare la biserică, iar acum se află îngrădită cu zidiul pâr întro piatră hotar dispărţitoare locului acestuia de locul unui jidovu Iosăp Croitorul sau aflat 66 stânjeni 2 palme. De acolo din piatra hotar din marginea drumului întorcând cu măsura spre miază noapte alăture cu zidiul şi tot înainte cu locul slobod a mortului Ilie Bacalu pân în marginea drumului ce este scoborâtoriu prin mahala pe lângă biserica Curălării spre podul de piatră acea despre răsărit sau aflat 35 stânjeni 7 palme unde sau pus şi doao pietre hotară lăsând şi lărgimea drumului de trei stânjeni, una palmă. De acolo din pietrele hotară întorcând cu măsura la dial spre apus alăture cu d. urul pâr în locul bisericei parte acea despre miază noapte sau aflat 12 stânjeni şi 4 palme unde sau pus şi doao pietre hotară des-

părţitoare locului acestuia de locul bisericei iar de acolo din pietre e hotară întorcând cu măsura spre miază zi alăture cu locul bisericei pân în capătul zidului şi tot înainte cu 4 stânjeni şi 4 palme sau văzut că au fost învoire din vremea Mitropolitului Iacob a da embatic bisericei după glăsuirea unui hrisov din let 1801 i o jalobă ce au înfăţoşat preotul pe locul bisericei partea acea despre apus sau aflat 24 stânjeni şi 5 palme iar de acolo din capul zidiului întorcând cu măsura la dial alăture cu zidiul pân în dreptul portiţăi în păretele grajdiului parte acea despre miază noapte sau aflat 29 stânjeni, iar de acolo din zidiul ogrăzii întorcând cu măsura cât ţine grajdiul sau sau aflat 3 stânjeni şi 4 palme pân în colţul grajdiului şi de acolo din colţul întorcând cu măsura spre apus cu 8 stânjeni tot alăturia cu locul bisericei i zidire grajdiului şi tot înainte alăturea cu locul cu binale a dumisale Alexandru Bohotineanu pân în marginea drumului în capul zidiului şi în stâlpul porţii de unde întâi cu măsura am început parte acea despre miază-noapte sau aflat 18 stânjeni şi cu aceste măsuri sau încongiurat tot locul. Iar piste tot soma stânjenilor fac doaî sute şasă sprezece stânjeni, trei palme. De urmarea şi cercetarea ce am făcut la stare locului am dat această mărturie hotarnică la mâna vechilului dumisale Hatmanului.

Anul 1839 Decembrie în 6 zile.

Asesorul giudecătoriei Ţinut Eşii: Hriste Ciucă sărdar

Giudecătoria ţinutului Iaşii

Fiind că din această hotarnică se vede că nau născut nici o pricină despre megieşi la cercetare urmată la faţa locului de către členul acestei giudecătorii dumnealui Sardariul Hristea. De acea în urmarea cerirei ce şi prin jaloba trecută la registru supt No. 10.630 a vechilului dumisale Hatmanului sau încredinţat că este supt avărată iscălitură dumisale členului giudecătoriei sardariul Hriste Ciucă.

1839 Dechembrie 11 zile

Prezidentul giudicătoriei. P. Balş
L. P. Director Dimitrie Paiu.

Obs. Am dat *aproape* toate documentele caselor Başotă, azi Gimnaziul *Ştefan cel Mare*, pentru a avea toate ştirile despre această latură a Iaşilor, cu începere de la 1670. Documentele le-am dat după o condică mare legată în piele *„Documentele caselor din Iaşi şi altor acareturi a dumisale logofătului Anastasie Başotă"*.

Condica are aceste file: 12 file conţin *opisul documentelor*, în număr de 108; 102 file cuprind documentele caselor din Iaşi; 4 file cuprind opisul documentelor viilor de la Huşi, a morii de la Dorohoi şi a caselor de la Dorohoi în număr de 32 acte; 21 file cuprind cele 32 acte; Condica cuprinde pe pagina 256 această parafă: *„Adecă 141 (una sută patru deci şi una file conţinute în acest document s'a parafat de noi Judele suplininte I. Korné, 17 Febr. 1870"*. Sigiliul în ceară poartă această inscripţie: *„Tribunalul civil Iaşi secţia I, a Principatelor Unite."* Urmează 9 file albe.

Scriitorul este acelaşi, care a scris cele 3 condici „opisurile actelor sfintului Spiridon" din Iaşi.

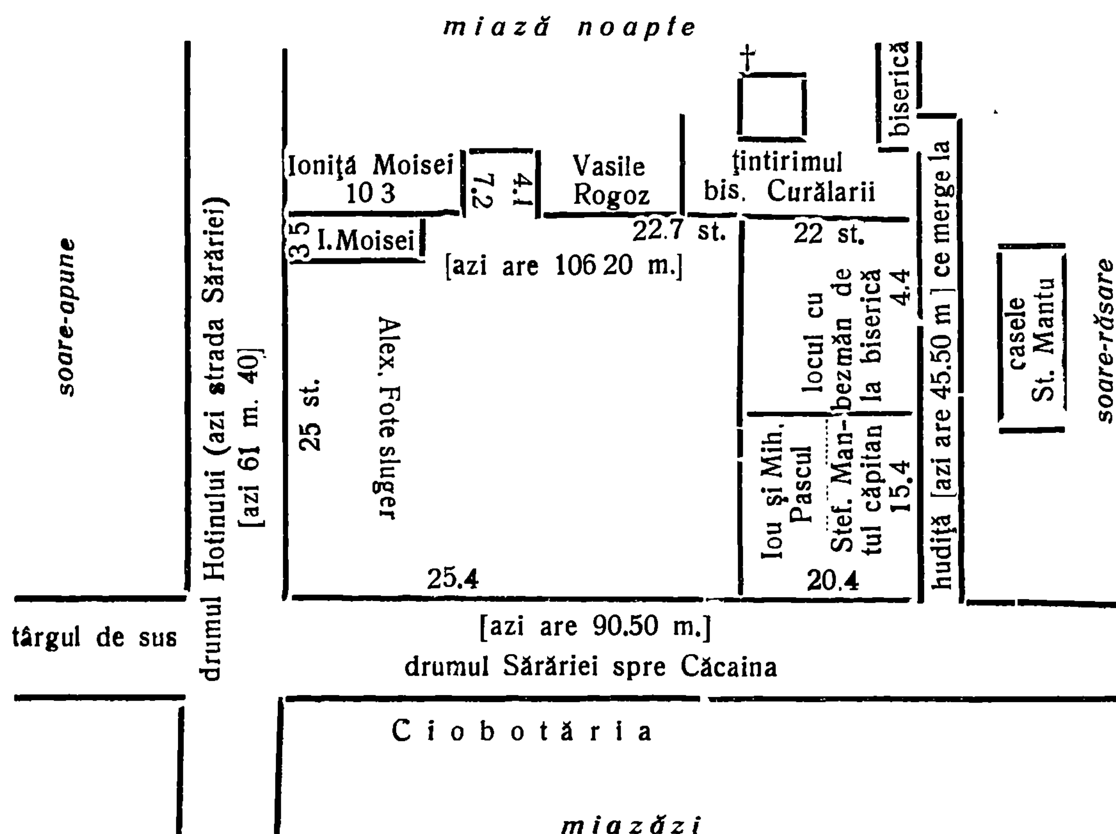
Tot locul încunjurător azi localului Gimnaziului Stefan cel Mare cuprinde 8942 mp. din care clădirea ocupă o suprafaţă de 530 mp., restul e ogradă şi grădină. Acest loc a intrat în stăpânirea statului în 1897 cu preţ de 125000 lei, fiind vândut de dl. avocat Nicu Nanu, reprezentantul aşezemîntului Başotă de la Pomârla. Anastasă Başotă a intrat cumpărător în 1838 Iunie 1, de la log. Iordache Catargiu cu 1800 galbeni împărăteşti. In 1838 casele erau arse.

Iordache Catargiul le-a fost cumpărat în 1814 Ghenar 22 de la comisul Man. Manu, Soltana Enacachi Lambrino, născută Manu, cu preţ de 75500 lei, întrucât vânzarea ce mama lor Ecaterina Suţul logofeteasa, soţia log. Scarlat Manu o făcuse către spat. Vasile Roset în 1809 Aug. 20 cu preţ de 77600 lei, eşise ră, căci nu plătise restul de 46430 lei şi divanul a stricat vânzarea în 1814 Ghenar 17.

Cel care a unit toate locurile de casă într'un singur corp mare a fost log. Scarlat Manul în 1801 Mai 18, când i se şi face hotarnică. El a unit într'un singur trup următoarele locuri:

a) a lui Alex. Fote sluger în 1800 Mart 25 cu 8400 lei.
b) a lui Moisei blanarul în 1800 Iu'ie 20 cu 205 lei 24 bani.
c) a lui Stefan Mantul căpitan în 1801 Mart 27 cu 600 lei.
d) a lui I. Pascul în 1800 Noembre 24 cu 500 lei.
e) locul cu bezmăn de 30 lei pe an de la biserica Curălari în 1801 April 14.

Iată după hotarnica din 1801 Mai economia celor 5 locuri încorporate în proprietatea log. Scarlat Manul:

Cetitorul va scoate din documentele publicate istoria fiecărui loc, după încadrarea făcută în schiţa alăturată.

Gh. Ghibănescu

C. *7135 (1627) fevr 28.* † Іѡ миро(н)[1]) ба(р)но(в)скін могила воево(да) бжію мл(с)тїю г(с)п(д)ръ земли мѡ(лдав)ско(і) ѡ(ж)_г(сд)вми дали | и помиловали е(с ми ѡ(т) на(с) стаа мона(с)ти(р) нарицаема(г) стїї сава что ср'ѣ(д) тръ(г) ѧ(ш) иди(ж) е(ст) хра(м) стїи сава съ глобе и съ деш8г8би(нї) что сътвор'ѣе(т) въ | село стѣи мона(с)ти(р) что е(ст) и(м) дааніє и милованіє ѡ(т) г(сд)вми на имѣ село 8рикании | на ба(х)л8и съ млин(н) готова на потоцѣ ба(х)л8ѧ 8 воло(ст) кръличатури что тое | село било право и к8пленіє г(сд)вми. тѣ(м) ра(дї) ни кели ц) вата(ж) да не имаю(т) валова(тї) та(мо) за глобе и за кръви. а не дешюг8винари да не вал8и те) та(м8) | за дешюг8би(н) и(т) то(г) село. а аще б8де(т) таковїи члкъ злъ или повинне(н) съ | мрти или б8де(т) за иное караніє а сл8зѣ на(ш) ві (ш) пис(н)нї да сътвори(т) ем8 зако(н) | по дѣло(м) его іако(ж) вн(ш)реченїи а что б8де(т) глобе и ферх(і) и и(н) ца(г) прихо(д) г(сд)вми | 8мило(с)тиви(х) сѧ и ѡставих(ѡ)(м) да б8де(т) кал8гери м) за ѡвокание и за ѡде(ж)де | а гло(б)ни(ц) и дешюг8бина(рі) и вели(ц) вата(ж) и и(н)шїі сл8ги г(сд)вми коли(ц) ко(т) хо | ди(тї) съ сл(ж)ба(х) г(сд)вми поте(г) воло(ст) ни е(д)на потреб8 да не(і)маю(т) съ !то(т) село_стїи | мона(с)ти(р) ни въ село да не вънї[д8(т)пр]ѣ(д) си(м) ли(с)то(м) наше м).

† са(м) г(с)п(д)нъ велѣ[л]. пи(с) 8 ѧ(с) в(л) зрле, фе(в) ки.
Iscălitura f. frumoasă a Domnului. Бо(р)лѣн (л).[2])

Io Miron Barnovschi Moghila Voevod, cu mila lui Dumnezeu, Domn al Ţării Moldovii, că Domnia mea am dat şi am miluit, de la noi. *sfânta mănăstire numită sfântul Sava, care-i în mijlocul târgului Iaşi,* unde este hramul Sfântului Sava, cu gloab le şi cu deşugubine'e, care se fac, în satul sfintei mănăstiri, care-i este ei danie şi miluire de la Domnia mea, anume satul *Uricanii,* pe Bahlui, cu moară gata în pârăul Bahlu', în ţinutul Cârligăturii, care acest sat a fost drept şi cumpărătură Domniei mele. Pentru aceasta nici marii vătăji să nu aibă a învălui acolo pentru gloabe şi pentru *sânge.* Şi nici voi, deşugubinarilor, să nu învăluiţi aco'o pentru deşugubinele din acel sat. Iar dacă va fi vreun astfel de om, rău ori vinovat de moarte, ori va fi pentru altă ceartă, slugile noastre mai sus scrise să-i facă lege după faptele lui, cum este zis mai sus. Iar ce gloabe vor fi, şi ferâi şi alt venit, Domnia mea m'am milostivit şi l-am ăsat să fie călugărilor pentru obovanie (?) şi pentru odăjdii. Iar globnicii şi deşugubinarii şi marii vătaji şi alte slugi ale Domniei mele, câte vor umbla cu slujbele Domniei mele prin acest ţinut, nici o treabă să nu aibă cu acest sat al sfintei mănăstiri şi nici în sat să nu între, faţă de această carte a noastră.
Insuşi Domnul a poruncit. Scris în Iaşi, în anul 7135 [1627], fevr. 28.
Borleanul.

CI. *7262 (1754) luna ?* Facem [4]) ştire cu acăstă carte de giudecată că dând jalobă la preînălţatul domn nostru Mărie Sa Matei Ghica Vod, Nechifor călugăr de la Mitropolii asupra sfinţii sali Gavriil egumen de la *mănăst[i]re Răchitoasa* precum că au gâlceavă unul cu altul pentru nişte locuri de dugheni de pre *uliţa pod[u]lui Hagioai,* Mărie sa Vodă iau rânduit cu gidecata la mine ca si li eu sama şi sei îndreptez, deci viind faţi amândoă părţile înainte me leam luat sama şi întâi Nechifor călu-

1). Literile puse în ( ), în original sânt scrise deasupra cuvântului. Literele puse în [ ] lipsesc în original.
2). Am dat documentul după o fotografie dela Acad. Rom. puc. II.
3). Doc. bisericei Talpalari din Iaşi, Condică de doc originale, No. 753, Casele Strada de sus, No 19 Cp. Bul, Ion Neculce, fasc. V (1925), 160-170.

gărul au făcut pără precum sau împresurat o parte de loc din locul *dughenilor* [... *Dimii* ce esti alăture cu locul dughenilor ce au fost a *Tomulesi neguţitoriţa*, care dugheni a Tomulesi se stăpânesc acum de măn[ă]st[i]re Răchitoasa şi această împresurare o are de 40 de ani, arătând şi o scrisoare de 40 [de ani] de la nişte vornici de poartă, ceau mers di au cercat locurile aceste, care arată că la ace vremi ceau căutat ei pricina, scrisorili giupânesei Tofanii spătăroai de locurile de dugheni ceau avut alăture pe din ǧos, care locuri şi cu dugheni gata acum se stăpânesc iarăş de Răchitoasa, nau fost faţi ca se poată îndrepta locurile, fără decât găsind şapte stânjâni pol de loc cu măsura lor au socotit de au dat trei stânjâni pol se fie Dima cupeţ şi trei stânjâni pol se fie Tomuleasă neguţitoriţa şi întrebând eu acum pe Nechifor călugăr cum de nu şau mai căutat îndreptare locului său în 40 de ani, fiindcă părinţii lui nau lipsit din pământ[ul] Moldovii şi până au trăit tatăl său au şăzut tot pe acest locu de dugheni, unde şi maicăsa înpreună cu Nechifor şi până acum tot acolo şăd şi la aceasta Nechifor călugăr au răspuns precum nu liau mai dat mâna săş caute, dar de acei trii stânjâni şi jumătate de loc ce iau ales se fie acei vorč. de poartă, de atunce, nau tăgăduit, mărturisind căi stăpâneşti şi acum, aceste sint răspunsurili lui Nechifor călugăr. Deci am cerşut şi de la numitul egumen să răspunzi la pâra lui Nechifor călugărul şi sfinţie sa Gavriil egumen au arătat aceste dovezi: întăi ispisoc de la răposat Mărie sa Neculai Vvod. din anii 7222 [1714] apoi şi carte dela răpst. şi fericitul patriarh Chir Hrisantu al Ierusalimului şi mărturie de la vorč. de poartă şi catastih osebit cine ce au mărturisit dela Bejan Hudiţ şi de la Vasili Rojniţi şi Grigoraş Cucoranul şi Ioan Corbu vorc. de poartă, care toate aceste cărţi scriu pre luminat cât cuprindi locul mănăstirii Răchitoasa şi deosebit de cărţi au dovedit numitul egumen şi cu marturi până unde sau stăpânit locul Tomulesi de către locul Dimii cupeţ ce esti pe din sus alăture. Că mergând însumi eu la locul acela cu pricină au adus egumen Gavriil înainte me pe Duca olar om bătrân ca de [loc gol] ani, de baştina lui târgoveţi eşan, carele au mărturisit precum că *aleşverîş[ul]* lui în viiaţa lui au fost tot la faţa târgului în prejma acestui loc pentru care iesti pricina şi unde zice şi arăta acum Nechifor călugărul cu gura lui precum ar fi loc de a Dimii, Duca olariul niau mărturisit în frica lui Dumnezeu cu sufletul lui, că lau ţinut acest loc *Mane abăgeriul* 20 de ani, luândul cu chirie pe an dela Sandul Toma vist *şi la Domnie dintăi a Mării sale Costandin Vvod. Neculai, la anii 7242* [*1734*]. *arzind de foc toate dughenile de pre uliţa podului Hagioai* şi Duca neavând loc casăş facă cear pute pâr se vor face dughenile ses(e) chivernisască şi ştiind locul ce lau ţânut Mane precum esti a Sandului Toma vist, au mers de au cerut voe de la Sandul Toma. ca săş facă cear pute pe acel loc ses(e) hrănească şi sei dei chirie şi Sandul Toma lau dat voe se facă, numai lau triimis întăi la Mane abăger ca se margă sei arăte Mane până unde agiunge locul, se nu fie gâlceavă şi mergând la Mane de iau spus, sau sculat însuş Mane de au mers acolo la loc, mai luând către dânsul înpreună şi pre Ilie abgeriul [l. gol.] lui Nechifor călugărul, care şi Ilie abăger ştie cât esti locul Dimii, ţiind el mulţ ani dugheană de abăgerie alăture şi aşa amândoi abăgerii au arătat pe unde se bată Duca parii şi pe unde iau zis, pe acolo au bătut şi cât au ţinut el dughiana la acel loc, chirie locului au dat tot la Sandul Toma vist. şi gâlceavă nau fost pentru acesti locuri, şau mers Duca acu de au arătat şi rădăcina parilor acelor bătuţi în pământ de 22 ani, pe care mărturie a lui au priimit şi blestem bisericesc că cum ştie cu sufletul lui drept aşa au mărturisit, dar nici dare de plată nau luat, *nici au vaghet voe la vro parte*, şam cunoscut că adivărul mărturiseşti *arătândul şi fire lui că esti om ca acela a se pute credi*. Deci îndreptând şi ispisoc[ul] răposatului Neculai Vvod. şi carte fericitului patriiarh şi mărturie vorč. de poartă de 40 de ani, cum şi mărturisire Ducăi o-

lariul de acmu pe unde au fost parii, pe temeiul acestor dovezi am pus şi eu hotărîre ğudecății ca seş stăpânească numitul egumen locul cu pace şi decătră Nechifor se nu mai aibă învăluială, pentru că *nici sfânta pravilă fără de ave dovadă nu dă voe săş caute cineva piste atâța ani o pricină ca aceasta* şi precum am giudecat am dat ăcastă carte de mărturie la mâna sfinție sali Gavriil egumen se aibă apărare. Aceasta înştiințăm. Din Eşi, 7262, luna...

Radul Racoviță vel logft.

Obs. Copie din sec. XIX-lea, veche.

CII. *7262 (1754), Ghenar 28.* Din luminată poronca Mării sale lui Vod(ă) orânduindune dumnialor velițiii boeri ca să prețăluim o casă mică ĉau făcut *Isacu hahamul jid* la *dughiana mănăstirii Răchitoasăi,* care dughiană iaste *în târgul de sus pe podul Hagioae.* Deci noi am mersu şam soco[ti]to prețul ei patrudzăci de lei *căsuța de bârne* şi cu temelie de piatră şi *dinnontru tencuită cu flori* şi văruită şi cu *sobă de cărămizi cu flori* şi cu ogrăğoară din dos şi cu *eşitoare* şi cu un păreate ĉam pus de scânduri osăbit de cas(ă) şi cu *şindilitul* ĉam pus diasupra şi cu înfundatul ĉam înfundat cu şindilă din sus şi cu altă sobă ĉam făcut în dughiana ce veche şi cu o portiță la ogrăğoar(ă) din dos, toate aceaste fiind făcut(e) cu cheltuiala lui Isac hahamul sau socotit cu prețul ce sau arătat mai sus, adecă patru dzăĉ de lei, iar *uşea cu broască de her* şun dulap de lemn au rămas să şil ia Isac hahamul, iar alte toate cât(e) sau arătat mai sus să rămâe în prețul ce sau pus mai sus. Pentru ăcasta am dat ăcastă marturie la mâna sfinții sale părintelui Gavril egumenul de Răchitoasa şi pentru credința am pus şi peceate porții gospod. l[ea]t 7262. Ghen. 28.

[L. peceții gopd] Ştefan Popăscul vor. glot., Tănas(ă) Mel(e)ghi vor. glote.

Verso: [scrisoare contimporană]. Carte de prețălu(sic) iz dughiana lui Isac haham ce am cumpărat noi, eu cu alde(?) Ioniț ă). [Şi alte însemnări mai nouă]

Ibid Original, hârtie.

CIII *7276 (1768), f. lună.* † Adică eu Post[o]lache Bâgul copil în cas[ă] şi din preună cu soțul meu Mariia şi cu fii nostre (sic) făcutam adevărat şi încredințai zapesul nostru la mâna dum. cumătrii Sandii soț răposatului Mihălache Sircu şi a fiilor dum. precum săs(â) ştii că noi de nime siliț nici asupreț, ce de anostră (sic) bună voi am vândut a nostră drapt[ă] ocină şi moşii o dughiană cu locul ei ce esşti(sic) pe *ulița Hagioi,* dispre apus adică dispre zâdul Go!âi în(s)pre dughenile răposatului Grigori arman ce sint pe din ğos, care sint făcut(e) pe *locul mănăstirii Răchitosii* (sic) şi pe din sus de ăcastă dughiană esşti(sic) dughiana frățînimeu lui Ioniță, care dughiană o am făcuto eu pe locul cel avem şi noi de cumpărătură de la egumănul (sic) Gavriil şi egumăn(u)lui încă iau fostu cumpărătură tură (sic) de la Săndulachi vist., după cum arat(ă) şi zapesile vânzătorilor şi iam vânduto dumsale drept doă sut(e) şas(ă) dzăci şi cinci lei noi. Deĉ noi văzându plată deplin în mânule nostre iam dat şi dela noi ăcastu zapes (sic) ca de acmu să aibă a astăpâni cn pace şi săi fii draptă ocină şi moşii în veĉ dumisale şi fiilor şi nepoților i strănepoților nerăşuit şi la ăcastă tocmală sau întâmplat mulți omeni buni şi negustor(i) cari mai ğos au iscălit. Şi eu încăş pentru mai mai(e) credința am iscălit ca săi fii de credință. Let 7276.

Eu Postachi Bâg(ul) copil în cas(ă) am vândut cu voi me. Şi eu Marii soț lui Postolachi Bâg(ul) cu voi me. Eu preutul Vasilie mam tâmplat. Eu preutul Nicolae Scarlat mam tâmplat. Eu preotul Lupul mam tâmplat, ot Curălar(i). Eu Ioniț(ă) Bâg(u) mar(tur). Eu Eni Vişan martur.

(Verso): 7276. Pentru o dughiană cu locul eai de pe uliţa Hagioai ce au vândut de vece.

Obs. Ibid. Original.

CIV. *1786, Mart 6.* Adică eu Sanda Sârculiasa din preună cu fiica mea Anastasiica adeverim cu acastă scrisoare a noastră la mâna dum. Andriiu Bâgul precum să să ştie că (de) nimeni silite, nič asupriti, ce de a noastră bună voe, având o dughiană cu locul ei pe *uliţa Hagioai în târgul de sus*, ce să hotărăşti din sus cu dughiana lui Ioniţă Bâg(ul) şi din ğos cu dughiana lui Toader Solomonariu ce esti pe locul mănăstirii Golâi, cari dughiană nefiindune trebuitoare am scoso vânzătoare şi puind de sau strigat la mezat câtiva zili cel de mai sus, lau dat dumlui şi văzând că nimini alţii nu mai adaog pisti cât au dat dumlui, am luat întru mânili noastre patru sute douăzăci lei şi iam dat dumsali acastă scrisoare cum şi scrisorile vechi ce am avut şi de astăz înainte să fie de istov acastă dughiană a dumisali şi să o stăpâniască cu paci în veci, atât dumlui cât şi feciorii, nepoţii şi strănepoţii dumi(sale) cu bună daci nestrămutat de către nimi şi oricari sau din niamurili noastri sau din megieş sar scula cu *protimisis* să răscumpiri acastă de voe a noastră vânzare să nu poată şi orilace ğudecată va mergi să să de rămaş, fiindcă sau strigat la mezat în multi zili şi alţii nau dat preţ mai bun decât dumlui şi pentru mai adevărată credinţă neştiind carte niam pus degitili, poftind şi pe alti obrazi de cinsti, cari sau întâmplat faţă la acastă vânzari de sau iscălit. 1786, Mart 6.

+ Eu Sanda Sârculiasă de a mea bună voe am vândut. + Eu Anastasiica fiică Sandii Sârculesii am vândnt.

(Verso): Eu Andrei Bâgul adeverez cu acast(ă) scrisoare aicea în prejma acistui zapis precum să s(ă) ştie că Sanda Sârculeasă având acastă dugheană cumpărată dela fratemieu Postolache Bâgul copil în cas(ă) şi după vremi scoţându dugheana la vânzare la *soltan mezat* şi fiindcă acast(ă) dugheană era eşâtă dela mâna . frăţinimieu *cu protimisire* şi cu preţul cel mai de pe urmă o am luat eu dela soltan mezat cu patru sute doao zeci de lei, însă nefiind Gheorghie Brânză(ă) ginirile frăţinimieu lui Ioniţ(ă) Bâgul de faţă, fiind că avea dugheana frăţinimeu lui Ioniţ(ă) Bâgul dată zestre alăturea cu acasta, ca unul ce sânt protimisea mi au dat bani, acei 420 lii, ce mai sus arată şi au rămas acast(ă) dughean(ă) supt a sa stăpânire şi spri încredinţare am pus degitul şi sau iscălit şi alti obraz(e) di cinsti cari sau întâmplat. 1786, Mart 12.

Eu Andrei Bâgul cu voia mea am dat dughean(a).

1786 Mart 6. Zapisul Sandi Sârculesii prin cari vinde lui Andrei Bâgu o dughiană cu locul eai pe uliţa Hagioai, în târgul de sus.

Ibid. Original.

CV. *(1789) Aug, 13.* Precinstiţi dumv. boeri. Jăluesc dumv. că pe *uliţa Hagioai* am doă dugheni cu locul lor cu scrisori. Acum de câtăva vremi mi să împresoară din loc din dosul dughenilor de către un Costandin Raţă şi o Mariia *Solonăriţa*, mă rog dumv să mi să rânduiască un vornic de poartă ca să cercetezi la stare locului şi precum a fi cu dreptul să înştiinţăzi divan ca sămi pot afla dreptate.

Pre plecat la mila dumv. Gheorghie Brânză tălpălariul din Eş.

(Verso): Să se facă ţid(ulă) la doi vor. de poartă.

(Leat 1789), Avg. 13.

Obs. Ibid. Original

CVI. *1789, Avg. 18,* De la boerii Divanului Moldovii cătră Consd(andin) Stâncesc(u) i Ştefan Ciogole vornic de poartă.

Prin jaloba čau dat la divan Gheorghie Brânze tălpălariul din Eş am arătat că pe uliţa Hagioai la târgul de sus aice în Eş arl doă dughen(i) cu locul lor cu scrisori, cari locul dughenilor sar fi înpresurându de cătră locul dughenilor ce sint alăture, pentru cari înpresurari au cerşut de la divan hotarnici ca să i să aleagă drept locul dughenilor sali, deci iată vă orânduim să mergeţi la stare locului acelor dugheni a jăluitoriului şi după scrisori dovezi de stăpânire vechi ce va fi avut jăl(u)itoriul săi alegeţi drepte locurile dughenilor sali fiind faţă megieşii şi alţii, după cari cercetare ce viţ faci să stâlpiţi locurile şi cu petri hotară, făcând şi mărturie hotarnică în semni, iscălită de însivă şi de megieş şi alţii carii să vor întâmpla faţă la hotărît. Iar dacă va fi pricină între vreun răzeş, cu petri să nu stâlpiţi ce să faceţ hartă asemene de stare locului cu măsurile în stânjini şi cu mărturie scrisă de curgire pricinii, să înştiinţat divanul. 1789, Avg. 18.

... Ştefan log. Trecut la condică.

Obs. Ibid. Original.

CVII. *1789 Avg. 27.* Inştiinţare facem cu acastă mărturie hotarnică a noastră fiind rânduiţ cu cinst(ită) ţâdula dumrsali boerilor celor mari a divan(u)lui Moldovii prin jaloba ci au dat Gheorghie Brânză arătând în jaloba sa că ari doă dugheni cu locurile lor cu scrisori în *târgul de sus la podul Hagioaii în Ciubotărie.* în rândul de la vale despre *zidul mănăstirii Golâei* şi arătând că i sar fi înpresurând locul dughenilor dispre megieşii din pregiur au cerşut de la divan hotarnici ca sei aleagă drept locul dumrsale şi ne poroncesc dumlor boerii ca să mergem la stare locului acelor dugheni şi după scrisori i alte dovezi de stăpânire vechi ce va fi având săi alegem drepte locurile dughenilor sale după cari alegire şi hotărîtură ce vom face săl stâlpim şi cu pietri hotară dând şi mărturie hotarnică iscălită de noi şi de megieşi i alţii ce se vor întâmpla faţă la hotărît în care mărturie ses(e) arăti atât pietrile hotară, ce sau pus cum şi somile stâj în lung şi în curmeziş. După poroncă mergând la stare locului unde fiind de faţi şi jăl(uito)r(ul) am stâns şi câţiva oameni megieş înpregiuraş, anumi Costandin Raţă blănar, *răzăş alăture* pe din sus cu locul dughenilor acestora i Marie ci au fost soţie mort(u)lui Toader Solonar *răzăş, pe* din ğos cu locurile aceste acăror dugheni în care şedi Marie a lui Toader Solonar, locul esti a măn(ă)st(i)rii Răchitoasii şi îl ţine cu bezmăn, i pe Necula Ciubotariul megieş, pe Dumitru Ciubotar i pe Toma Ulian ciubotari i pe Tudurachi Ciubotari şi alţii şi fiind toţi aceştie faţi am cerşut la Gheorghie Brânze să ne arăte scrisori dovezi pe aceste doă dugheni cu locurile lor şi întâi au arătat un izvod de mărturie de la patru vornici de poartă şi cu pecete porţii, anumi Bejan Hudici i Ion vornic i Manolachi (?) i Vasilachi Rojniţi i deia alţii din anii 7222 (= 1714), Iuni 7, întru care scrie că fiind trimeş din poronca gpod de au cercetat aceste locuri de dugheni şi după cum au mărturisit megieşii arată întracel izvod di mărturie, au mai arătat o mărturie tot dela acei di mai sus vornici de poartă din let 7222 (= 1714), iuni 5, cu pecete porţii gpod. tot pentru cercetare acestor dugheni cu locurile lor ceau cercetat prin carte de blăstăm dela părintele patriiarhul. Au mai aratat un zapis de la Sandul vist. sin Tomii neguţitoriul din anii 7251 (=1743), Ghenar 12, în care sint iscăliţi şi câţiva marturi ugumeni şi alţi oameni de cinste, cu care zapis vinde Sandul vist. un loc di dugheni în târgul de sus pe podul Hagioaei, acest loc îl vinde sfinţii sali părintelui Gavril egumen ot sfânta mănăstire Răchitoasa, drept o sută şasă zăci lei, cari locuri di dugheni leau avut cumpărătură Toma neguţilor tatăl Sandului vist. dela Bedriag. Au mai arătat o carte de

giudecată dela răpstul Radu(u) Racoviță ci au fost logt. mare din let 7262 (1754), în care arată că din poronca Mării sali Matei Ghica Vvod. că sau giudecat înainte dumisali vel logt. Nechifor călugăr ot Mitropolie cu sfinție sa Chir Gavriil egumenul mănăstirii Răchitoasa pentru înpresurare acestui loc de doă dugheni în cari carte de giudecată arată pe la larg curgire pricinii. Au mai arătat un zapis de mărturie dela Ioniță Bâgul din let 7277 (1769) dat la mâna fratelui său lui Postolachi Bâgul arătând precum că au cumpărat ei amândoi frații doă locuri di dugheni la ulița Hagioaei în Ciubotărie, din sus de locul mănăstirii Răchitoasa și între Vasili Rață blănar dela Gavril egumen Răchitoasei cu zapis. Au mai arătat un zapis tot din let 7277 dela Postolachi Bâgul copil în case cu soțul său Marie în cari scrie că de a lor bună voe au vândut a lor driaptă ocină și moșie o dughiană cu locul eĭ ci esti pi ulița Hagioaii dispre zidul Golăei, între dughenile lui Grigori arman ci sânt pe din ğos făcute pe locul mănstirii Răchitoasa și pe din sus di ačastă dugheană a frăținesău lui Ioniți, cari dugheană o au făcuto el pe locul cel are și el de cumpărătură de la egumen(ul) Gavriil și egumen(u)lui Gavriil încă iau fost cumpărătură de la Sandul vist. Ačasta au vânduto Sandii Sârculesii drept doă sute șase zeci și cinci di lei noi, cari zapis de vânzare esti încredințat cu mulți marturi. Au mai arătat un zapis dela Sanda Sârculeasă i cu fiica ei Nastasiica din anii 1786, Mart 6, întru cari scrie că de a lor bună voe de nimene siliți au vândut o dugheană cu locul ei pi ulița Hagioaei în târgul de sus ci se hotărăști din sus cu dugheana lui Ioniți Bâgul iar din ğos se hotărăști cu dugheana lui Toader Solonar ci esti pi locul mănstrii Răchitoasei, ačasta au vânduto lui Andrii Bâgul drept patru sute doă zeci lei, însă arată în zapis că ačastă dugheană nefiindui trebuitoari au scos vânzătoari și puind di sau strigat la mezat în câtiva zili și prețul cel mai de sus lau dat Andrii Bâgul de mai sus numit. Și au mai arătat un zapis scris tot în dosul acestui zapis de mai sus arătat din let 1786, Mart 12, cu 6 zile mai în urma acestui zapis întru cari adiverești Andrii Bâgul precum se s(e) știe că Sandra Sârculiasi având această dugheană cumpărată dela fratile seu Postolachi Bâgul copil în casă și după vremi scoțind dugheana la vânzare la Soltan mezat și fiindcă ačastă dugheană era eșită tot dela mâna fratelui său Postolachi Bâgul cu protimisire și cu prețul cel mai dipe urmă, o au luato el dela Soltan mezat Andrei Bâgul cu 420 lei, după cum pre larg sau arătat în zapisul de mai sus. Dar nefiind Gheorghie Brânze tălpălariul ginerile frățineseu lui Ioniț Bâgul de fați și fiind că ave dugheana frățineseu dată di zăstre alăture cu ačasta, ca unul *ce se protimisea* iau dat Gheorghie Brânză bani acei 420 lei ce mai sus se arată și au rămas dugheana cu locul ei supt a sa stăpâniri și după ce cu amăruntul cercetari ci am făcut pri scrisorile ci sau arătat mai sus și pri arătare megieșilor sau dovedit cum că aceste doă dugheni cu locurile lor sint drepti a lui Gheorghie Brânză tălpălari, însă una o ari dată di zăstri de la socrul seu Ioniți Bâgul, iar al doile dugheană cumpărătură dela Soltan mezat și fiindcă Gheorghie Brânze tălpălari prin jaloba ci au dat la divan au arătat că de la o vremi încoaci i se înpresoară locul din dosul dughenilor dispre un Costandin Rați blănariul și despre Maria Solonărița și pentru ca se aflăm dispri cari parti i se înpresoară locul am făcut stânj. de opt palmi de om di mijloc și întăi am măsurat locul acestor doă dugheni a lui Gheorghie Brânze la fața uliții în curmeziș di giumătate di talpă a dughenilor din sus, cari talpă esti dispărțitoari păreților și pân în giumătate de talpă din ğos ci iaste iar dispărțitoari păretelui dughenii Mariei Solonăriții și sau aflat latul 3 stânj., 2 palme, 2 degete, și măsurând din dos sau aflat asemine iar 3 stânj. 2 palmi, 2 degete și măsurând și lungul pân ține benaoa dughenilor amândurora din talpa târnațului din fața uliții și pân în talpa târnațului din dos sau aflat 6 stânj., 3 p(o)l palme și am măsurat margine locului din sus, din talpa târnațu-

lui alăture cu locul dughenilor lui Costandin Raţă *spre zidul Golâei* pi undi sau înplinit 9 p(o)l stânj., aşijdire am măsurat şi margine locului din ğos din talpa târnaţului, alăture cu locul mănstrii Răchitoasei cel ţine Marie Solonăriţa cu bezmăn şi iar spre zâdul Golâei pân în fungul locului şi sau aflat iar 9 p(o)l stânj *lăsând doi stânj. de umblat pentru zâdul Golâei* şi pintre capitile locurilor afară dintraceşti 9 p(o)l stânj. din locul lui Gheorghie Brânze şi măsurând şi fundul locului în curmeziş sau găsit lipsi doă palmi şi casă aflăm adivărul de cătră cari parte se înpresoară aceste 2 palme a locului lui Gheorghie Brânze am măsurat la bena latul dughenilor lui Costandin Raţi şi cât sau aflat latul la benale i sau dat şi fundul locului dispre zid şi au eşit tocma, găsindus(e) şi *tumurugii* vechi în pământ din sus şi din ğos dispre locul lui Gheorghie şi am măsurat şi dughenile Mariei Solonăriţii la bina în lat şi sau măsurat şi la fundul locului dispre zid şi i sau dat asemine di lat cât şi benaoa dughenilor şi sau găsit aceli 2 palmi ce lipsiia lui Gheorghie Brânză di loc, di locul ces(e) cuprinse la fundul locului cu o căsoae a Mariei Solonăriţii şi dânduise fieşticărue deplin la fundu cât ţine şi benalile şi nemairămăind pricină nici di o parti am pus şi 2 pietri hotară la fund(ul) locurilor lui Gheorghie Brânze una din sus ce disparte locurile aceste din locul lui Costandin Raţă în dreptul tumurugului şi una din ğos ce disparte locul acesta di locul Mariei Solonăriţii şi după alegire şi hotărâtura ce am făcut, am făcut această mărturie în cari am pus pecete porţii, am şi iscălit.

Pecete porţii gpod. 1789 Avg. 27.

Costandin Stâncescu vornic de poartă. Ştefan Ciogole vorc. de poartă. Eu Costandin Raţi am fost faţi. Eu Ierei Costandin Bâg(u) am fost faţă.

+ Eu Tudurachi Negură cibotar şi neştiind carte am pohti(t) pe Costandin Stârcescul (sic) vorc. di poartă şi mau iscălit, iar eu am pus degitul.

„Intocma după ce adivărată. Toader...

Obs. Ibid. Copie dela înc. sec. XIX-lea.

CVIII *1790, Iuli 11.* Adecă eu Mariia Solonăriţa a răposatului Toader Solonaru făcutam scrisoarea mea la mâna ğupânului Gheorghie Brânză tălpălariul precum să s(ă) ştie că având eu o dugheană făcută pe locul măn(ă)stirii Răchitoasa cu bezmăn, lângă cari dugheană a mea are şi ğupânul Gheorghie Brânză dughean(ă) cu locul ei şi vrând dumlui ğupân Gheorghie ca săş aleagă şi săş hotărasc(ă) locul dughenii sale atât despre alţi megieşi cum şi de cătră locul mai sus numitii măn(ă)stiri pe care este dugheana mea, din poronca divanului au scos vornici de poartă carii viind la starea locului după ča cu amăruntul cercetare ce au făcut prin scrisorile amânduror părţilor şi prin mărturiile megieşilor sau dovedit că cu facerea unii *căsoi* sau cuprinsu în locul dugheni(i) meli din drept locul dughenii meli d n drept locul dughenii ğupânului Gheorghie 2 palmi şi 2 degete pintru cari loc, lam rugat ca să mă îngăduisac(ă) 5 ani ca să numi stric ača *căsoae,* iar înplininduse acei cinci ani să aibu ami râdica ača bina de pe drept locul dumisale şi săi deşărt locul. Drept aceia am dat scrisoarea mea la mâna ğupânului Gheorghie Brânză în cari pintru mai adevărată credinţă miam pus deagetul şi sau iscălit şi dnmlor vornicii de poart(ă) carii au fost rânduiţi hotarnici. 1790, Iuli 11.

+ Eu Mariia Solonăriţa. + Eu Toma Ulifanul fratele Marii Solonăriţii. Şi eu Ursachi biv vătav de cămăraş mam întâmplat faţi şi sint martur. Şi eu Ion Papăjimlă starosti de tălpălar(i) martur. Cos(tan)din Stâncesc(u) vorc. de poartă. Ştefan Ciogole vornic de poartă. Ioniţ(ă) condicar am fost faţi şi sint martur. Sandu condicari am fost faţi şi sint martur.

Obs. Ibid.

CIX. *7274, (1766) Sept. 22.* Adecă 1) eu Iliana soţul răposatului Chiriac *mortasip* făcutam adevărat zapisul meu la mâna dumisale cumnatului Ion mortasip precum să s(ă) ştie că rămăind un loc de casă dela soţul meu Chiriiac, dat de la părinţii lui, care loc (?) sau şi gudecat cu sorusa Marie şi au dato gudecata rămasă pe sorusa Marie, care au luat şi carte de gudecat(ă), iar mai pe urmă rămăind eu de soţul meu Chiriiac, de nime silită, nič asuprită am vândut acel loc de casă cumnatului Ion mortasip şi tocmala niau fost 16 lei şi dumnalui să aibă a stăpâni şi copii dumisale şi nimene din copii mei sau din rudeniile mele să nu aibă a să scula, ce să rămâi a dumisale moşie neclătită în veci. Şi pentru credinţa am pus şi degetul mai gos, ca să s(ă) ştie.

+ Eu Ileana soţul lui Chiriiac am vândut. Eu Vas(i)lache snь Ilenii. Eu Tuduri snь Ilenii. Eu Tudurachi snь Ilenie.

Let 7274, Sept. 22.

Şi eu monah Serafim am scris zapisul cu zisa lor.

CX. *1777, Fevr. 2.* Adecă eu Antohie *Feredeuşul* din Eş fečorul lui Petre *Curtenul de la Ocnă* făcutam adevărat zapisul mieu la mâna dumisale unchiului mieu Robeţ Idriceanul negutătoriu blănariu din Treisfetitele, precum să să ştie că fiind eu căsătorit cu cununiia cea dintăi de am ţinut soţ pe Smăranda fata (loc gol) *ce iau zis înpărăteasa* şi trăind câţva ani cu dânsa şi făcând copii, dupe (sic) ce neau murit copiei, au murit şi soţul mieu Smăranda, carѣ la darea sufletului ei sau dat danie mie cu toată zestrea ei, ca să o grijescu pe dânsa, pe copii şi pe mumăsa şi măcar că dupe moartea ei sau sculat câteva neamuri a ei ca să o clironimisească, dar având gudecată cu mine la preosfinţie sa părintele mitropolitul Gavriil şi eu scoţind dovadă pe duhovnic şi pe alţi preoţ care sau tâmplat la darea sufletului ei, pe toate neamurile lor, sau dat rămase şi mie mi sau dat stăpânirea deplin, precum arată pre larg cartea preosfinţii sale de gudecată, ce mi sau dat şi între altele ce au luat zestre iaste şi o casă ce este în *mahalaoa Tălpălarilor cu ţot locul ei,* care se hotăreşte despre răsărit cu locul casei dumi(sale) med. Ştefan Feştilă şi despre miiază zi cu locul casei dumi(sale) Lupului Nacul logf. de visterie şi despre apus cu Grigoraş Ghemul, deč eu făcând multă cheltuială cu grijele morţilor şi luând dela unchiul mieu mulţi bani pe datorie, care neavând alt cu cei plăti, de bună voia mea am scos casa ačasta la vânzare şi vrând logofătul Lupul Nacul să o cumpere, care dând preţul ei 150 lei, sau protimisit mai întâi cu rudeniia unchiul mieu Robea blănariul de au dat bani[i] acei o sută şi cinci zeci lei şi iam vânduto dumisale, deci luând eu toţ bani(i) deplin în mâna mѣ, am dat la mâna dumisale atât zapisul lui Savin stegariul ruda Smărandei soţii mele şi cartea preosfinţii sale părintelui mitropolitului de gudecată cât şi acest adevărat zapis al mieu de la mâna mѣ, cu care să fie volnic unchiul mieu Robea blănariul a stăpâni casa ačasta în veci cu bună pace dumi[sa] fii, nepoţii şi strenepoţi în veci şi de către mine sau de cătră neamul mieu sau al fămeii mele nici odată supărat să nu fie, iar de sar şi scula oricine cu vreo pricină asupra casei aceia cu mine săş caute şi eu să mă gudec cu dânşii, iar dumnealui să stăpânească cu pace şi pentru credinţa am pus degetul şi sau iscălit şi alţi oameni carei sau tâmplat la făcutul acestui zapis. 1777, fevr. 2.

× Eu Antohie Fered(e)uşul am vândut cu voia mѣ puind degetul. Preutul Toader de la biserica g(o)sp(o)d mam întâmplat. Vasilii (?) Rugină am fostu di faţ(ă) şi mărturisăscu. Eu Ioniţi Codrean am fostu faţi şi mărturisăsc. Şi eu Ştefan Zătreanul diiac de divan am seris cu zisa lui Antohie.

Obs. ibid.

Ibid. „Agoe Ancuţa Mihalache pentru locul dăruit din Strada Arcu, actualmente a lui A. Negruţ" (notiţă târzie).

CXI. *1780, Ghen.* Adică eu Antohi Feredeuş înpreună cu soţul mieu Ana zăt Marie înpărătias[a] din *Tălpălar[i]* făcutam adevărat zapisul mieu la mâna Nastasii fata lui Ion Mortasip şi la mâna soţusău Toader bărbier sin Hrib, [1]) precum [ştiu cu sufletul mieu cam apucatu din gura soacrămea, când trăia, cumcă nau fostu *hudiţă* printre casa soacrămea şi pintre casa lui Ion Mortasipului şi a Sandii soţu său, muma Nastasii, numai învoindus(ă) ꙟi în di ꙟi au lăsatu o cărăruşe (sic) cât merge la *apă sărată* şi acum învoindumă şi eu cu Nastasiia fata lui Ion Mortasip şi cu Toader soţu său sin Hrib bărbier dândumi unsprăzăci lei, am lăsatu să nu mai fie ace hudiţ[ă] di mersu la apă sărată, ce să aibă toată voia de aş îngrădi locul pâr în gardul grădinii dum. logf. Lupul Nac nelăsindu loc de hudiţ[ă] măcar de o palmă, iar mai pe urmă di maş scula eu să fac vreo pricin(ă) să fiu de ră ruşini ori la ce ğudecată aş mergi, să nu mi s[ă] ţie în samă şi la ačastă învoială a noastră sau tâmplatu mulţi oameni buni şi mahalagii, cari mai ğos sau iscălit şi au pus şi degitile şi pentru mai mark credinţa am pus şi eu numile şi degètul. It. 1780 Ghen.

+ Eu Antohi Feredeuş ginerile Marii împărătesii înpreună cu soţul mieu Ana am pus numile şi degitile. + Eu Vasili Ghemul mahalagiu mart[ur] am pus degetul. + Eu Mariia Tălpălăriţ(a) mahalagiţ(ă) mart(ură) miam pus degetul. + Eu Stavăr băcal mam întâmplat la ačast(ă) învoială şi sânt mart(ur) şi miam pus degetul.

Obs. ibid.

CXII. *1780 Ghenar 4.* Fiindu rânduit de dum. Vasili Raz(u) vel logf. ca de iznoav(ă) să cercetez acest loc de casă ce lau cumpărat Lupul Nec(ul) logf. ot vist. de la Nastasiia fata lui Ion Mortasip dinpreun(ă) cu bărbatul ii Toader bărbieriul, fečorul lui Hrib, după poroncă am mersu la mai sus numitul loc şi am chematu întâiu pe numitul vânzătoriu cum şi mahalagii înpreğuraş şi am cercetat şi scrisorile vechi ce liau avut vânzătoriu şi sau aflat bune şi întemeet(e) şi cu iscălituri a boeri mari, iară pentru o cără(ru)ş(ă), adică o hudiţ(ă) de mersu la apă şi cât şi pentru (locul ?) unui drum sau învoit vânzătoriu cu mahalagii înaint(e) me şi sau dat între(g) în cumpărătura logf. Lupului Nacului să le stăpâniască cu paçe pe zapis de vândzare şi de învoială care liau făcut înaint(e) me fiind toţi faţ(ă) aceşti marturi ces puş în zapis şi iau dat şi toate zapisăle cele vechi şi pe a lor driapt(ă) vânzare şi învoială am iscălit şi eu. Toader Muste vornic de poartă. let 1780, Ghen. 4.

Şi sau pus şi pecet(e) porţii g(os)pod.

Obs. Pe dosul documentului precedent.

CXIII. *1780 Ghenar.* Adecă Nastasie fata lui Ion Mortasip din *Tălpălărie* dinpreună şi cu soţul mieu Toader Bărbier, fičor lui Hrib făcutam adivărat zapisul nostru la mâna dum cuconului Lup(u) logft. de visterie precum să s(ă) ştie că avându eu o casă în Tâlpălărie, di pi tatămeu Ion Mortasip şi căsătorindumă eu dup(ă) Toader Bărbier, neavându trebuinţă di cas(ă) fiindu că *meşterşug* (sic) *soţul meu au fostu trebuinţă di a ni afla cu şidere la uliţă, iar nu la mahala,* mam socotitu dinpreună cu soţul meu şi am vânduto ačastă cas(ă) dumi(sale) cuconului Lup(ul) Nec(ul) logoft. de visterie, drept dooă sute lei, cari cas(ă) pi din sus, adic(ă) dispre *Păcurar* să hotărăşti cu Gavriloi tălpălăriţ(a) şi dispre *Bahlui*, cu *locul Calicilor* şi pe din ğos cu grădina dumi(sale) logft. Lupul Necu(l) şi dispre drumul ce vini pe lângă med. Ştefan Feştilă şi *mergi la Păcurar*, cu locu lui Antohi Feredeuş zăt Marii înpărătesii şi cu locu lui Vas(i)lk Ghemul şi locul aceştii cas(e) a mele ari şi drum di 3 stânjini pentre casa

---

1) Nu e sigur, de e Hrib sau Hrin.

lui Antohi Feredeuşul şi pintre casa lui Vas[i]le Ghemului dup[ă] cum arată hotarnica, însă casa lui Antohi în vremea cându trăe părinţii noştri şi socrii lui făcusă învoială şiş lasas(ă) loc pentre grădina dumi(sale) logft. Lupul şi pentre casa lui di mersu la ap(ă) sărată, dar la vânzarea casii mam învoitu cu Antohi şi iam dat unsprăzăci lei şi au rămas să nu mai aibă acel loc di mersu la ap[ă], pi cari învoială am luoatu şi zapis. Deci dup(ă) tocmala čam făcutu cu dum(nealu)i logft. Lup(u) dândumi toţ bani(i) diplin în mânule mel-k iam dat şi eu acestu zapis la mâna dumi(sale) dinpreună şi cu zapisili celi vechi şi de aice înainte să aibă dum(nealu)i a stăpâni casa cu locul pân în gardul grădini(i) dumsale şi drumul cel de 3 stânjini di lat pân în drumul ce mergi la Păcurar, iar di sar tâmpla să nască vreo pricin(ă) şi să lipsască oricâtu de puţin locu din cât esti arătatu în hotarnic(ă) ori şi dicât este arătatu pre zapisul acesta al nostru, eu să aibu a răspundi, dându banii înapoi dinpreună şi cu cheltuiala ce sa tâmpla să facu dumnalui, pentru aceia am dat şi noi acestu zapis la mâna dumi(sale) ca să fie dumi(sale) driaptă ocin(ă) şi moşie în veci şi ğupânesii dumi(sale) şi cuconilor dumi(sale) şi nepoţilor şi strănepoţilor dumi(sale) so stăpâniască cu paci şi la făcutu acestui zapis sau tâmplat boeri şi oameni buni şi mahalagii, cari mai ğos sau iscălit şi pus şi degitile şi pentru mai adivărată credinţă am pus şi noi numele şi degitile.

Lt 1780, Ghenar.

+ Eu Nastasiia fata lui Ion Mortasip înpreună cu soţul mieu Toader sin Hrib bărbiiar am pus degitile. + Eu Antohie zet Marii înpărătesii mahalagiu am pus deget(ul). + Eu Ana soţu lui Antohie am pus deget(ul). + Eu Marie Tălpălăriţ(a) mahalagiţ(ă). + Eu Stavăr Băcal mart(ur) am pus degetul.

Obs. ibid.

CXIV. *1765 April 15.* Adecă eu Robe Idricianu neguţtor blănar din târgul Eş adeverez cu acest zapis al mieu la mâna dumsale Lupui Nacul logft. de visterie, precum să s(ă) ştie că de nime silit nič asuprit ce de a me bună voe am vândut dumisale o casă cu locul ei, din *mahalaoa Tălpălarilor*, care casă am avuto şi eu cumpărătură de la nepotul meu Antohi Feredeuşul fičor lui Petre curtian dela ocnă şi locul casii aceştie să hotărăşti despre răsărit cu locul dum. med. Ştefan Feştilă şi despre amiazizi cu locul casii dumi(sale) logft. Lupul Nacul şi despre apus cu drumul ce merge pintre locul casii aceştie şi pintre casa lui Grigoraş Ghemul. Deč neavându eu trebuinţă de casile aceste liam vândut dumsali logft. Lupul Nacu drept 225 lei şi luând banii toţ în mânule mele deplin, iam dat şi eu zapisul acesta dinpreună şi cu lzapisul de vânzare ce lam avut dela Antohe Feredeuşul şi cu alte scrisori vechi ce au mai fost pe locul casălor acestora. Şi pentru mai mare credinţă neştiindu carte miam pus degitul şi sau iscălit şi alţi oameni de cinste, care sau întâmplat faţă.

1780, Mart 30.

Eu Robe Idričanu blănar am vândutu cu voia me şi am pus degetulu. Ştefan med. martur. Ioan Ţ... sulger mart(ur). Vasilii sulger mam tâmplat di faţ(ă) şi mărturisăscu. Nacu log. vt(ori) vist. Iordachi Carpu diiacu ot vist. martur. Mihalachi Sco... ot vist mart(ur). Costachi Scorţăscu ot vist. martur. Costachi Bogza martur. Şi eu am scris cu zâsa vânzătorului.. ot vist. martur.

Obs. ibid.

CXV. *1765, April 15.* † Gheorghii [1]) post. sân Costandin Năstasă biv vtori

1) Ibid. „Locul de dugheni din Podul vechiu stăpânit cu bezmăn de Gr. Buicliu, dat de Alecsandru Anastasă biv vel sardar, 1815, April 15".

vist. adiverezu cu acest zapis al meu la mâna dumisali cumnatului Costandin Gându biv vel şet. precum să s(ă) ştie că avându cu doisprăzeci stânjin(i) de loc sterpu pe *Podul vechiu* locul de dugheni şi nefiindumi mie trebuitor acest loc lam scos la vânzari şi lam neguţat cu streinii drept trei sute de lei. Decii neîngăduindu niamul meu ca să cumpere streinii învoitusau dum. cumnatul Costandin Gândul şet. şi cu fratimeu Ştefan Năstas(ă) post. şi lau cumpărat dumnealor acest locu, adecă şesă stânjini, am vândut dumisali cumnatului Costandin Gândul dreptu o sută cinzeci de lei şi după tocmală miau dat şi toţ banii în mâna me Şi curmezişul acestui loc esti în frunte locului pe lângă uliţa Podului vechiu, iar lungul locului esti din Podul vechiu şi *pâră în zăplazii Sfintii Viniri.* Care acest locu şi mie îmi esti baştină di la părinţăi miei ce sau venit în parte me la înpărţala ce am avut cu fraţăii Deč de acum înainti aceşti şesă stânjini de locu în curmeziş şi în lungu pe cât ţâne locul săi fie dumisali cumnatului Costandin driaptă moşie şi să o stăpâniască cu paci în veci. Iar de ar eşi acest loc vreodată cu vreopricină eu să aibu ai răspundi dumisali orcu altă moşie or întralt chip cu bani. Şi pentru adevărată credinţa am iscălit.

U Ias lt 1765, April 15.

Gheorghi Anastas(ă) post. Ştefan Anastas(ă) post. martur.

CXVI. *1780 Noembrie 15.* Adiverescu cu ačastă scrisoare precum să s(ă) ştii că având *bisărica din Tălpălarie* unde să cinsteşti şi să prăznueşti hramul Naştirii presfintii Născătoare de Dumnezău, un loc de casă, care locu îl are bisărica datu danie de la răposata Bălaşa fiica lui Andrii Tocu, Paraschiva Mano ias(ă) [1]) şi acestu locu hotărânduşă pe din ğos cu locul mieu de cas(ă) ce am cumpăratu dela dum(nea)ei stol. Bălşoai şi pe din sus cu un loc a dumi(sale) Ştefan Purici ot vist. şi fiindu că de la acestu locu un are bisărica nici un folos de celi trebuinčoas(ă) mam aşăzat cu dum. Iordachi Cant(a)cozeno biv vel banu ctitor şi epitrop bisăricii şi miau datu mie acestu locu şi eu să fiu dator a da la bisărică câte doă ocă čară şi câte doă ocă untudelemnu pentru pomenire niamului mieu acelor răposaţ şi acesti ce să arată mai sus *să aibu* a le da pe fieşti care anu, atât eu cât voiu trăi, cât şi niam de niamul mieu nestrămutat şi eu încă să aibu a stăpâni locul în veci şi niam de niamul mieu nesupărat dispre nime. Şi pentru credinţă mam iscălit. 1780, Noem. 15.

Nastasă Scorţăscu ot vist. adiverescu.

Obs. Ibid.

CXVII. *1781. Iunie 24.* Pre înălţate Doamne. Jăluescu Mării tale pe un Neculă vutcar de aice din Eş, că fimeia ci am ţinuto întâi, au avut o casă cu locul ei dată zăstre de părinţi şi trăind trei ani cu soţul meu şi cu soacrăme acolo în casă. au murit soţul meu şi soacrăme şi nerămăindule nimică, eu am cheltuit 200 lei cu izvod cu grijile şi îngropare morţilor, iar alti niamuri atunce nu meau dat ağutor la nimică şi strâcânduşă casa au rămas locul stărp şi eu am ştiut pân acum locul drept al meu după scrisori ci am la mână, pentru acel loc acum mam înştiinţat prin spusul altora cum că acest Necola vutcar au dat locul acesta danie protului Toader de la Tălpălar neîntrebândumă pe mini şi ce ce chip lau dat danie nu ştiu. căci eu lam ştiut drept al meu, mă rog mării tale să fim scoş la dumnalor (sic) veliţii boeri săm aflu dreptate, să nu rămâiu păgubaş de banii ci am cheltuit cu grijile morţilor, fiindcă acest Necola vutcar sau făcut acum stăpânitor pe locu.

Robul mării tale, Anghelachi de aice din Eş vat. za aprozi săi scoţi la dum. veliţii boiari, Mai 19. Anghel cluč. 1781.

---

1). Adăugat pe margine.

CXVIII, *1781, Iuli 13.* Facem ştire cu ačastă carte de ğudecată că din luminată porunca preînălţat Domnului nostru Măriia sa Costandin Dimitria Moruzi Vvoda la divanu înainte noastră sau ğudecat preotul Toader de la bisărica din mahalaoa Tălpălarii unde să prăznuiaşti hramul presvintii născătoare de Dumnezău, vechil fiind din parte bisăricii şi eu Anghelachi ginerele lui Ionu Tocul ce au ţunut (sic) pe Ilinca fata lui Ionu Tocul, pentru un loc de cas(ă) din mahalao Tălpălării care loc au fostu dat Ilincăi fămeii lui Anghelachi zăstre de la părinţii săi. Pricina acestui loc fiind după cum să arată în ğos. Numitul Anghelachi prin jaloba ce au dat mării sale lui Vodă cu care sau rânduit la noi au arătat cum că locul acesta şi cu casa ce au fostu pe dânsul ar fi fostu zăstre Ilincăi fămeii lui cei dintăi în care cas(ă) ar fi şi şăzut el cu Ilinca fămeia lui în câtă vremi au fostu cu viaţ(ă) iar apoi după 3 ani ai căsătorii lor tâmplândusă de au murit Ilinca cu cari copii împreună nu liar fi rămas şi murind şi soacrăsa, muma Ilincăi ar fi rămas numai el sângur în cas(ă). Insă după moarte lor altă nemai rămăindule afară decât casa cu locul ei, pentru îngropare şi grijăle lor el ar fi scos de la sâni bani şi ar fi cheltuit cu îngropare şi grijăle lor păr la 200 lei sumă, *iar după ačasta la vreme nepăcei strâcândusă casa de Muscali,* locul ar fi rămas slobod. Asupra căruie loc sar fi ştiut desăvârşit stăpânu după o scrisoare a socrului său Ionu Toc, ci sar fi aflând la mâna sa pe casa ce sau zâs mai sus şi cu numitul loc şi mai vârtos făcând şi atâta cheltuială cu îngropare şi grijăle moartelor, mai mult decât preţul locului la care cheltuială nu Iar fi ağutat nici unul din niamurile moartelor. Apoi pe de altă parte unde el ar fi fostu făr de nici o îngrijâri căi să va strămuta stăpânire de asupra locului (atunce numai ei ar fi aflat că un Neculaiu Arghiri pe locul acesta Iar fi făcut danie preotului Toader de la bisărica din mahalaoa Tălpălării) şi el ar fi rămas lipsit, atât de stăpânire locului cât şi de cheltuiala ce au făcut cu îngropare şi grijăle moartelor pentru care numitul jăluitoriu au *cerşut* dreptate, de faţă fiind şi preotul Toader de la bisărica Tălpălării, sau întrebat de către noi ce are să răspunză înpotriva jalubii numitului jăluitoriu, carele au răspunsu cum că cu adevărat locul acesta au fostu a Ilincăi fămea jăluitoriului ce dintăi, dar tâmplândusă de au murit Ilinca şi nerămăindui copii cu jăluitoriul, ce să o clironomisască, cum şi altă rudenii mai aproapi vrednic de a o clironomisâ, iarăş nu iau rămas fără numai o Bălaşa, ce au fostu var primară Ilincăi, fata lui Andreiu Tocul, carele au fostu frate cu Ionu Tocul tatăl Ilincăi şi de la ačastă Bălaşa, bisărica Tălpălării are scrisoare de danie pe acel loc, iar nu după cum arată jăluitoriul la jaluba sa, că locul ar fi dat danie de Neculaiu Arghire molitfii sale şi pe lângă răspunsurile sale scoţind înainte noastră numitul preot şi danie Bălaşii ce esti din let 1777, Apr. 26, cu carile adevetiază Bălaşa fata lui Andreiu Toc i [= şi] o Parascheva a lui Ştefanu Manolescul i un Neculaiu Arghiri acesta pre carile îl arată jăluitoriul că au dat danie locul preotului Toader fiind iscăliţi şi alţii marturi, prin care scrisoare de danie Bălaşa osăbindusă sângură zăci că rămăind numai ia din niamul moartelor clironoamă sau socotit şi din bună voe ei au făcut danie locul acesta bisăricii de sus arătate, unde să prăznuiaşti hram presvintii Născătoare de Dumnezău ca să fii pentru sufletul moartelor. Şi cu ačastă danie preotul Toader vechilul numitii bisărici au răspunsu că bisărica tragi pe loc la stăpânire sa. Insă noi după ačasta vrând ca să ne încredinţăm întăi de esti adevărată danie şi de esti Bălaşa cu adevărat vară Ilincăi, am zâs jăluitoriului să răspunză asupra acestor două încredinţări şi însuşi jăluitoriul au mărturisât adeverire danii şi pe Bălaşa că esti cu adevărat var(ă) Ilincăi, după cum o arată şi preotul Toader la răspunsurile sale. Deci la pricina ačasta văzândusă răspunsurile şi dispre o parte şi despre alta, după cum mai sus sau arătat. Apoi la parte jăluitoriului văzândusă că au făcut cheltuială cu îngroopare şi grijăle moartelor, d• care cheltuială a să păgubi

jăluitoriul fiind pi nedreptate, cum şi la parte bisăricii iarăşi văzândusă danie Bălaşii, care după pravilă are toată tăriea şr a rămâne fâr nici o lucrare iarăş fiind înpotriva dreptăţii am stătut în destul de am socotit cumpănind a nu să urma nedreptate la vreo parte. Insă fiind că jăluitoriul mai sus la jaluba sa pomeneşti de o scrisoare a socrului său ce are asupra locului, care scrisoare fiind trebuinţi a să vide de noi şi mai ales pentru suma banilor ce arată jăluitoriul că au cheltuit cu îngropare şi grijâle moartelor, iarăş fiind trebuinţi a să şti de au cheltuit cu adevărat jăluitoriul ace sumă Pentru care am căutat a ne întoarci iarăşi şi a ceri jăluitoriului să ne arăti scrisoare ci sau zâs mai sus, cum şi izvod anumi de cheltuiala ci au făcut cu mortile şi scoţind de niau arătat întâi scrisoare ci sau zâs, care esti din let 7260, nici un [a]jutoriu jăluitoriului din scrisoare ačasta nu am aflat, pentru că nu are nici o apropiere la pricina ačasta, de vremi ci scrisoar(e) ačasta iasti a Mariei soačrii sale, dată di la bărbatul său la moarte sa, cu care o las(ă) stăpânitoare casăi şi numitului loc. După scrisoare ačasta scoţind jăluitoriul şi izvodul de cheltuiala ci au făcut cu moartele în care cuprinde cheltuiţi de la sâni sumă 117 lei, 30 bani, iar nu 200 lei, după cum jăluitoriul mai sus la jaluba sa arată. Apoi după ci sau cercetat de către noi şi izvodul acesta din condeiu în condeiu sau aflat *celi mai multe condei răle*, fiind încărcate pe *lucrure* ce nu încap la grijâle morţilor şi osăbitu de ačasta fiind că pravila opreşti şi nu dă voi la pricini ca aceste a faci cineva cheltuială mai multu decât esti stare şi putinţa sa, de către noi aşa sau socotit că esti drept şi am ǵudecat fiind că Bălaşa după pravilă esti desăvârşit clironoam(ă) moartelor şi danie are toată tărie, bisărica din mahalaoa Tălpălării undi să prăznueşti hram presvintii Născătoare de Dumnează(u) după danie ci are săş stăpânială (sic) locul de cas(ă) ci sau zâs mai sus, întocma neoprit, însă să întoarcă jăluitoriului din preţul locului 30 lei, după cum sau socotit de către noi că esti dreptu, pentru cheltuiala ci au făcutu cu grijâle şi îngropare moartelor, fiindcă alte rămăşiţuri ale moartelor nu sau aflat, din cari să să poată înplini banii jăluitoriului, ci sau zâs mai sus şi scrisoari ci sau zâs mai sus care este dela socrul jăluitoriului să să ia de la jăluitoriu şi să să de la epitropii bisărici(i), deci fiind că mai pe urmă amândoaă părţi sau mulţămitu după hotărîre ǵudecăţii am dat şi noi ačastă carte de ǵudecată spre încredinţare. 1781, Iulí 13.

... Vel logft. Vel vor.

Sau trecut la condică de Costachi... căm(ă)raş de izvoade.

Obs. Ibid.

CXIX. *1796, Mai 30.* Prin ačastă scrisoare a mea fac încredinţare că după învoire ce am făcut cu preosvinţie sa Chirio Chir Veniamin episcop Huşului epitropul svintii bisărici ci este *în mahalaoa Tălpălarilor* prin ştire şi a dum(lo)r boerilor ctitori a svintii bisărici, dumlui Iordachi Balş biv vel vist. şi dumlui Iordachi Cantacozino biv vel vist. am luat pentru trebuinţa mea o bucată de loc din locul bisăricii având loc de prisos pisti trebuinţi, ca să unescu cu locul mieu ce am întru aceeş mahala, alăture cu locul bisăricii, unde voesc a faci casă de aşăzare, care bucată de loc măsurândusă cu stânjin g(os)pod sau aflat trii stânjini latul, la capătul din ǵos, ce purcedi de lângă portiţa ogrăzii dumisale păhr. Aniţii Gosăniasă şi unul stânjin latul, la capătul din sus, iar lungime locului începând a să măsura dela capătul din ǵos de lângă portiţa ogrăzii dum(isal)i păh. Aniţii Gosăniasă sau aflatu şapte pol stânjini alăture cu ograda dum(isal)i păhrč. Aniţii Gosan şi noaăsprăzăci pol stânjini alăture cu locul mieu pe undi să înpreună ţintirimul bisăricii cu locul dumisale Grigore Scorţăscu şi piste tot lungul aceştii bucăţi de loc sau aflatu doaă zăci şi şapte stânjini şi aşă acest loc dândumisă spre al uni cu locul mieu am făcut aşăzare ca să aibu a da pen-

tru acest loc la svânta bisărică câte patru ocă ćară, doaă ocă untdelelemn şi doaă ocă tămâe pe tot anul la zioa hramului. Deci după acastă învoire, unind înpreună, cu locul mieu acastă bucată de loc cu măsura ce să arată mai sus, o voi stăpâni cu bună paci în veci şi mă îndoresc [1]) a da pe tot anul la svânta bisărică nesmintit aceli ce prin scrisoare acastă să cuprind. Pentru care încredinţez cu însumi a me iscălitură.

1796, Mai 30.

Petrachi Cazimir sulger.

(Pe dos): 1796, Mai 1 (sic). Scrisoare dela Petrachi Cazimir pentru o *păr ticea* de loc din locul bisericii Talpalar, ci i sau dat cu bezmen.

(Scrisoare mai nouă): Locul lui Cazimir este acel ce acum se stăpâneşte de Academie (= Liceul Naţional).

Obs. Ibid.

CXX. *7247 (1739), Febr. 28.* Adecă eu preutul Lupaşco *di la biserică dispre măriesa Doamna* făcutam acestu adevăratu şi încredinţat zapisul meu la mâna dumisali giupânului Leondari mataragiul şi a ğiupânesii dumsali Ilincăi precum să s(ă) ştie că avându cumnatu meu preutul Vasilie fičorul popii Badiului o vie *aice lângă Eş, la Vale Adâncă,* lângă viile meli, care vie iau fostu cumpărătură cumnatumeu preutului Vasilie di la cuscrul nostru diiaconul Davidu Zugravul şi murindu cumnatămea şi rămâindu sorume săracă cu 2 copile şi neputându ea să lucredză vie am scoso la vândzare şi fraţii cumnatumeu preutul Coste şi *Simion Cheşco uricariul* nau vrut să o cumpere şi au primit ei pe dumlui Leondari mataragiul să cumpere vie şi au neguţato şi au datu şi banii şi iau făcut zapis sau rămas deplin cumpărătoriu şi pe urmă eu nam lăsat pe Leondari şi iam întorsu banii şam luatu vie şie eu avându şi alte 2 vii acolo nam putut să o ţin şam vânduto altora şi acum pe urmă aflându Leondari cam vândutu vie altora mau tras la ğudecata dumsali vel logoft şi stându şi dumlui *Simion Cheşco uricariul fiindu el şi ogrădaşu acolo* avându 2 vii şi osebitu fiindu şi cumnatu preutului Vasilie cel cu vie şi nau suferitu pe acel *ţăran* să ţie vie nefiindu nici un răzeşu acolo şi au priimitu să o cumpere Leondare precum dintăiu lau priimitu ei şi dându şi ğudecata să cumpere Leondare pe carili îl priimăscu fraţii şi eu încă după socotiala fraţilor lam priimit şi miau dat Leondare doădzăč lei pe vie upă ꙋcmală čam avut toţi deplin Deč săi fie dumsale şi ğiupânesii dumsali şi cuconilor dumsali şi cuconilor dumlorsale driaptă moşie şi cumpărătură în veci şi să aibă aş fač şi dires domnescu pe vie pe zapisul nostru. Şi la tocmala noastră sau întâmplat boeri şi preuţ şi neguţitori carii văzindu di bună voe tocmală şi plată deplin în mânuli meli toţi sau iscălitu mai ğos şi şau pus peceţili şi eu pentru mai mari credinţă am iscălitu.'

U Ias lt 7247 Fev. 28.

Şi eu preutul Lupaşco ot gospojda iscal. Erei Coste iscal. Preuteasa Ilinca am pus degetul meu. Sandul Susul ogrădaş am priimit. Şi eu Gheorghi răzeşi am pus; Costachi Cruitor martur. Andrunachi Siman sin Zota martur; Şi eu Neculai cumpărătoru pe urma lui Leondari mam luat banii şi mam lăsat.

Orig. la bibl. Univ. Iaşi.

CXXI. *7247 (1739), April 1.* Adică eu Costantin copil din casă şi cu fratimeu. Chiriiacu fičorii lui Lazor Tăplău făcutam acestu adevăratu zapis al nostru la mâna dumsale ğupânului Leondari *mataragiul* precum să să ştie că avându fratimeu Chiriiacu o vie la *Vale adâncă* pe locul *mnstirii Cetăţuii* care vie iau fostu dată de dzestre frăţinemeu lui Chiriiacu di la socru său Ştranga şi neputându fratemeu să lucredză vie

---

1). Probabil; îndatoresc,

rămâindu nelucrată şi fratimeu nefiindu aice au datu zapisăle celi vechi la mâna me şi au dzis să o vându cui sa găsi şi iată am vânduto dumisali lui Leondari drept doădzăci de lei bani gata şi miau datu banii deplin în mânuli meli şi eu mam apucatu pănă la ispas să aducu şi pe fratimeu să să iscălească în zapis care acăstă vie este alăture cu vie dumsali lui Leondari čau cumpărato di la preutul Lupaşco şi dila sorusa Ilinca şi am datu şi zapisăle celi vechi a viii la mâna lui Leondari deč săi fie dumsali şi ǧupânesii dumsali şi cuconilor şi nepoţilor şi strănepoţilor driaptă moşie în veci. Şi nime alţii să naibă triabă şi la tocmala noastră sau tâmplat boeri şi mulţi oameni buni şi răzeş care vădzindu di bună voe vândzare şi plată diplin toţi sau iscălit mai ǧos. Şi eu pentru credinţa miam pus degitul ca să fie de credinţă.

U Ias lt 7247 April 1.

Costantin Tăplău copil din casă frate lui Chiriiac am vândutu; Păvăl blănar martur; Iane Grec martur; Dimitrie Terbaşe martur.

Şi eu Simion Cheşco uricariul am scris zapisul cu voe lor şi sintu martur.

Orig. la bibl. Universităţii, Iaşi.

CXXII. *7252 (1744), August 8.* Adică eu Leondari vtori şetrariu scriem şi mărturisim cu acest adivăratu şi încredinţatu zapis al meu la mâna dumisali giupânului Anastasie Simo biv vtori jicniceriu precum să s(ă) ştie că eu de nime silitu nici asupritu ce din bună voe mi-kam vândutu dumisali doă pogoani şi giumătate de vie ce sântu la *Vale adâncă* pe locul mănăstirei Cetăţuii care vii şi mie miau fostu cumpărătură una de la preutul Lupaşco de la *biserica din Curte dispre măriesa Doamna,* alta de la Costandin copil din casă şi dila fratisău Chiriiac cum arată zapisul lor ce liam datu la mâna dumsali, aceste vii liam vândutu dumsali ǧupânului Anastasie drept o sută di lei bani gata şi cu livadă di pomi şi miau făcut dumnlui plată deplin în mânuli mele: toţi aceşti bani mai sus scriş 100 lei. Deč să fie dumisali şi giupânesii dumisali şi cuconilor şi nepoţilor şi strănepoţilor driaptă moşie şi cumpărătură în veci. Şi nime alţii să naibă triabă şi întocmala noastră la vânzari sau întâmplatu boeri şi neguţitori şi mahalagii răzeş carii au vii acolo carii văzindu din bună voe tocmală şi plată deplin în mânuli meli toţi sau iscălitu mai ǧos şi carii nau ştiut carte şau pus digitlli şi eu încă pentru mai intemeetă credinţa am iscălit.

U Ias vălit 7252 Avgust 8.

Şi eu Simion Cheşco uricar am scris cu dzisa lui Leondar şi sintu şi martur

Obs. Originalul în bibl. Universităţii, Iaşi.

Doc. de la C.—CXXII sânt comunicate de d-l **M. Costăchescu**

CXXIII. *1778 Iunie 5.* Fac ştire cu această mărturie hotarnică că din luminată poruncă pre înălţat Domnului nostru Măria sa Constandin Dimitrie Moruz Voevod, fiind orânduit de dumnealui Vasilie Razu vel logofăt ca să *mergu la mahalaoa Muntenime* la un loc de casă a preutului Matei ce au fost la biserica Vovidenie care *loc iaste la faţa uliţei ce merge pe din dosul mănăstirei Săntului Spiridon* în colţul dela dial despre răsărit. Deci după poruncă mergând la numita mahala la starea locului, fiind faţă Constandin diacul ot visterie i Sandul *defteropsalt dela curte gospod.* nepoţii şi vechilii preotului Matei. Am strâns mahalagii înpregiuraşi anume preotul Vasilie Naste răzăş i Marie femea Lupului ciobotar răzăşă i ginerele ei Constandin treti Comis şi Iordache mazâl mahalagiu şi fiind aceştie de faţă am întrebat pe nepoţii şi vechilii preotului Matei ca să ne arăte cu ce trage preotul Matei acest loc de casă la stăpânirea sa. Şi ei niau arătat o hotarnică din zilele răposatului măriei Sale Ioan

Mătei Ghica Voivod ce iaste din leat 7263 Mart 16 în care scrie că răposatul Radul Racoviţă vel logofăt au rânduit pe Ştefan Popăscul i Tănase Meleghie, i Ioan Meleghie vornicii de poartă şi Simion Keşco uricar de au hotarăt în sămni. Al doile au mai arătat şi o anafora tot dela răposatul măria sa Ioan Matei Ghica Voevod din leat 7263 Mart 20 întărită cu pecetea măriei sale, în care scrie că măria sa au dat danie şi miluire acest loc de casă preotului Matθei fiind locul gospod. Al triile au mai arătat şi o carte de giudecată din 1767 Mai 7 dela dumnealor veliţii boeri ai divanului ce era la ace vremi fiind iscăliţ, dumnealui Ioan Paladi vel logofăt, dumnealui Balş vel vornic şi dumnealui Constandin Sturze vel spatar, dumnealui Kostake Conake vel Ban întrucare arată că s'au giudecat înainte dmlorsale preotul Matθei cu Lupul ciòbotariul *pentru o hudiţă ce era la vremea aceia printre locul casei preotului Matθei şi pintre locul casei Lupului ciubotar* pe care hudiţă umblă Lupul Ciubotarul să o cuprindă cu îngrăditura ogrăzii lui. Şi dela giudecată divanului sau dat rămas pe Lupul Ciubotar hotărând prin carte di giudecată că nici Lupul ciubotar nici preotul Matθei să nu se întindă cu gardul ogrăzilor lor pe locul hudiţei, *ca să fie hudiţă de doi stânjăni pintre locul casei preotului Matθei şi pintre locul casei Lupului* ciobotar deschisă pentru mergere şi umblare mahalagiilor. Şi după dovezi şi mărturie ce am văzut am făcut şi eu stânjen de opt palme, *cu palma ce am văzut în hotarnica a numiţilor vornici de poartă de mai sus pomeniţi* şi dintro piatră hotar vechie ce sau găsit din sus lângă gardul ogrăzii preotului Vasilie Narte în marginea uliţii *ce merge pe lângă zidiul Svăntului Spiridon* am purces cu măsura în gios faţa locului alăture cu *uliţa până în margine drumului ce să coboară de la târgul boilor la vale sau aflat* 14 stânjeni şi am pus piatră hotar în dreptul porţilor lui Iordake mazilul. Şi de acolo am mersu cu măsuria la dial alăture cu drumul ce să coprinde *de la târgul boilor* pără în locul Mariei femea Lupului Ciobotar sau aflat 14 stânjeni însă cu doi stânjeni a hudiţei după cum arată la carte de giudecată de mai susu pomenită. Care aceşti doi stânjeni a hudiţii sau aflat cuprinşi de Constandin treti Comis, ginerele Mariei fimeii Lupului ciobotar cum şi cinci palme din locul preotului Matθei cu giumătate de bordei ce au făcut Konstandin treti Comis pe locul hudiţei acelor doi stânjeni. Şi am pus piatră hotar în margine hudiţei dinspre locul Mariei femeii Lupului ciobotar din gios dinspre răsărit. Şi de acole am mersu cu măsura fundul locului în susu prin ograda Mariei femeia Lupului Ciobotar cam chezîş pără în locul preotului Vasilie Narte sau aflat 14 stânjeni şi am pus piatră hotar supt gardul ogrăzii preotului Vasilie Nartea. Şi de acole am mersu cu măsura la vale alăture cu gardul ogrăzii preotului Vasilie Nartea pe din susu *asupra zidului mănăstirii săntului Spiridon* pără în piatra hotar veche ce sau găsit în marginea uliţei. De unde am purces cu măsura întâi sau aflat 14 stânjeni însă cu doi stânjeni ai hudiţei după cum arată mai sus. Şi iarăş din aceşti doi stânjeni a hudiţei un stânjen din locul hudiţei sau aflat cuprins de ginerele Mariei Lupoae, Constandin treti Comis cu o parte din grajdiul ciau făcut. Şi iarăş am pus piatră hotar în capul hudiţii dinspre apus care disparte locul Mariei femeii Lupului ciobotar de locul hudiţei şi după alegire şi hotărâre ce-am făcut acestui locu. Am făcut şi eu aciastă mărturie hotarnică la mâna lui Costandin diacul ot visterie. La mâna fratelui său Sandul Defteropsalt, de la biserica Gospod. Nepoţii de frate şi vechilii preotului Matθei acăruia iaste locul acesta după dovezi şi scrisori ce am văzut care scriu şi numesc tot pe preotul Matθei

Intru care mărturie sau pus pecetea porţii Gospod. şi am iscălit.

1778 Iúnie 5.

Vidraşco Canţir vornic de poartă ; Eu preutul Vasilie mam întâmplat la hotărâre mahalagiu şi sânt martur. Pecetea porţii : п, ч, ан рц, 1718.

+ Eu Iordache Eşaaul mazil mahalagiu am fost faţ la hotărât şi neştiind carte m'au iscălit diacul ce au scris hotarnica cu zisa me şi am pus degetul.

Vasile Kodrian diacul a scris cu zisa Vornicului de poartă în Divan Gospod.

Palma cu care s'a măsurat are 24 cm. **A. Băleanu.**

Actele caselor Consulatului rosienesc, (azi strada Unirii).

CXXIV. *7188 Sept. 7.* Adecâ eu Anniţa Bejeneasâ şi cu fiiul mieu Ilie, scriem şi mărturisim cu acestu zapis al mieu şi cu fiica mia Catrina, precum noi de nime siliţi, nici asupriţi, ce de a noastrâ bunâ voe, vândutam a noastrâ adevăratâ ocinâ şi moşie, o casâ gata cu tot locul casei, *care casâ iaste în trăgul Ieşilor pre uliţa unguriascâ.* Aciastâ casâ vândutam noi dumisali lui Mihai Voroavâ dreptu trei zeci de lei şi doi bani gata de argint lei bătuţi ca să i fie dumisale lui Mihai aceastâ casâ direaptâ ocinâ şi moşie şi ǧupâneasei dumisale *Moglinii* şi cuconilor dumisali lui Andrei şi lui *Beneduc* şi altora şi nepoţilor şi strenepoţilor dumisale, şi nime din rudele noastre să nu să amiastece şi ačasta vânzare făcutusau din naintia a mulţi oameni buni, anume Mihai a Moaşei şi Mihai ginerele Şarăi şi Martin fičorul Giurgii de Şorogari şi Pătraşco *Flinco şi Fialtin* şi Martin de Şorogari şi Savin fičorul lui Chiriiac de Româneşti şi sau scris zapisul *în casa Aniţei unguroicei.* Martorâ iaste şi Aniţa şi sau tâmplatu şi Măriia Jăloboae a vătavului dumisale a lui Dubău marele Spătar şi pentru credinţa, eu Aniţa pusam peciatia mia diagetul şi cuconii miei Ilie şi Catrina şi noi martorii toţi pusam peceţile noastre deagetele şi eu Pătraşco scrisam zapisul să să ştie.

U Ias velet 7188 (1679) Sept. 7.

+ Aniţa Bejeneasâ, + Mihai a Moaşei, + Savin сиъ Chiriiac ot Româneşti, + Catrina fiica Anniţei, + Martin Şorogărianul, + Mihai ginerele Şarăi, + Aniţa Cărčmăriasa, + Pătraşco Flinco, + Fialtin, + Maria Jălăboaea, + Bátco, + Pătraşco

Obs.: In dos stă scris: 7188 Sept. 7. Zapisul Aniţii Bejenease la mâna lui Mihaiu Voroavă pe *casa de lângă Preapodobna Paraschiva.*

CXXV. *7225 Sept. 14. Suret di pi zapis.* Adică eu Andronachi Diţă făcutam zapisul mieu la mâna dmsale postelnicului Gheorghe Ursuleţ precum avându noi pricină pentru *un loc de casă de aici din târgul Eşul, pe uliţa Hagioaei* sau aflat acel locu de casă că este a dumisali şi tatămieu au făcut casă pe acel loc; deč dovedindusă căi locul a dumisale, avându noi întrebare la dmlui vornicul Manolache Ruset şi la Măria sa Vodă şi au triimes pe Rojniţă şi pe Cocoranul şi Gheorghie Ungureanul Vornicii de poartă de au socotit şi au preţăluit acel loc de casă şi au preţăluit şi casăli; locul lau preţăluit drept cinci lei şi casăli leau preţăluit drept 16 lei, apoi noi neam tocmit amândoi şi am mai lăsat eu din preţul casălor şasă lei şi miau dat d-lui Postelnicul Gheorghe Ursuleţ zăci lei pentru casă şi niam aşăzat săi hie şi casăli a dumisali şi la tocmala noastră sau tâmplat preotul Hortolomei *cei di popor* şi alţii cari mai ǧos sau iscălit ca săi hie dmsale moşia în veci şi pentru credinţa singur am iscălit. 7225 Săpt. 24.

Bejan Hudici, Vornic de gloată. Vasile Rojniţă, Vornic tot de gloată. Grigori Cocoran, Vornic tot de gloată. Popa Vartolomei. Andronachi Diţă. Costantin Perjul, Vornic de Poartă.

In dos: Zapis de învoială între Andronachi Diţa şi postelnicul Gheorghe Ursuleţ

CXXVI. *7237 Iuli 10.* Adică eu Gavril Rusul *săman agiescu* şi cu Vasili Soce nepot lui Gavril săman agiescu făcutam zapisul nostru la mâna dumisale lui Ilie Ungurul şi fimeii sale Tudosca precum să s ştie că de nimene siliţi nici asupriţi ce de a noastră bună voie am vândut dumilorsale *o casă cu loc cu tot aice în trăgu Eş la uliţa Sârbască care casă au fost a Cărstii Tupcitul* (tunarul) şi am vânduto drept şăpte lei bani [vechi şi miau dat banii deplin în mânule noastre şi iam dat casa cu tot locul ei *cât ţâne din locul lui Andrei Voroavă până în picătura streşinei Bânculesii* ca săi fie dreaptă ocină şi moşie lui şi cuconilor şi nepoţilor şi strănepoţilor în vec, altul nimea să nu să amestece şi la tocmala noastră sau tâmplat mulţi oameni buni cari toţi împreună cu noi şiau pus şi degitile ca să să crează. U Ias let 7237 Iuli 10.

Gavril Rusul, + săman agiesc am vândut, Vasile Soce, + săman agiescu am vândut, Eu Gheorghie zăt (ginere) Gavril Rusul, Anton Vorovae (cu litere latine), Eu Vasile Voico armaş

Şi eu Simion. Cheşco am scris zapisul cu voe lor

In dos: ζαπισι δια τὴν οὔλιτζα σερπιάσκα

CXXVII. *7249 Mai 16.* Adec eu Necula Grec cu femeia me Tudosca făcutam zapisul nostru la mâna Aniţii fimee săracă di aice din Eşi precum să s ştie că de nime sîliţi nici asupriţi ci di a noastră bună voi iam vândut *o casă di aice din Eşi a noastră ce esti în mahalaoa Muntenimii* şi e încă nau dat plată deplin 26 lei; deci noi iam dat săi fii moşie dreaptă ei şi copiilor ei şi neam de niamul nostru să naibă treabă şi pentru credinţa nam pus degitile ca s să cread şi cu oameni buni ce sau întâmplat la această tocmală. It. 7249 Mai 16.

Ioniţă Zbera, Vasile Popa, Ion Ernilă, + Eu Necula Grec, + Eu Tudosca, Toader Mămăligă.

In dos nota: ζαπισι διὰ τὸ μαχαλὰ τῦ μουντενιμίου.

Pecete mică în tuş: κ | ςτ. μ χ.

CXXVIII. *7250 Sept. 16.* Adecă eu Aniţa Durduca cu fiica me Sanda şi cumnatul Iordachi şi Dochiţa scriem şi mărturisăm cu acestu adevăratu zapisu al nostru precum noi de nime săliţi nici asupriţi ci di a noastră bună voie am vândut a noastră ocină şi moşie o casă cu locul ei împregiur *cari este aice în trăgu în Eşi la uliţa Sărbască* aceasta am vânduto dumisali lui Grigori Uşărel şi soţului dumisali Grozavii drept 36 di lei bani gata şi făcânduni plata deplin întru mânuli dumilorsali ca să le fie dreaptă ocină şi moşie şi cumpărătură cu tot locul cât ţine împregiur den locul lui Andrei Vorovă pân în picătura streşinii Bănculesei cari niau fostu şi noa cumpărătură de la Necula Grec şi de la femee sa Tudosca şi lor încă le au fost cumpărătură dela Gavril Rusul săman cum pre largu arată zapisăle celi vechi ce leam dato la mânule dumilorsale ca să nu mai aibă a întorce ci să şi stăpânească ei moşia cu pace şi ficiori şi nepoţi şi strănepoţi în veci şi să fie dumnealor volnici aşi face şi dires domnescu pe dânsa după zapisăle cam dat şi pentru mai mare credinţa am pus şi degetele ca să fie de credinţă şi alţi oameni cari sau tâmplat. Let 7250 Sept. 6.

+ Eu Aniţa Durneasca, + Eu Sanda, + Eu Iordachi, + Eu Dochiţa, + Eu Iamandi mam tâmplat la vânzare, + Eu Dumitru vătav de temniţ şi + Eu Dumitru băcal

Şi eu Dumitraşco nepot mamei Aniţa am scris zapisul cu zisa dumilorsale.

In dos: ζαπίσι διὰ τὴν οὔλιτζα σρεπιάσκα 7250 Sept. 6.

CXXIX *7253 Februar 14 (1745*. Adic eu Marie fămee lui Ion Ungur croitor împreună cu ginîri meu *Obretin* abăger făcutam zapisul nostru de nime siliţ nič asupriţ ce de a nostră bun voi am văndut dumisal *un loc de cas în uliţa Sărbască* care acel loc au fost a soţ meu lui Ion dat dela maică sa şi lam văndut Dumisal lui Vasil blănar fičor Parăscă dreptu trei zeč şi cinci de lei bani gata şi aceşti bani nea dat deplin în mănul nostri şi noi încă iam datu dumisali zapis ca s fie dumisal şi copiilor dumisal şi la acestu zapis sau tămplatu omin bun car mai ǧos sor iscăli şi pentru credinţa nem pus degitili. Let 7253 Februar 14.

+ Eu Marie fămei lui Ion Croitor am vândut cu voe me. + Eu Obretin cu voe me. + Eu Safta fămei lui Obretin. + Eu Cărste blănar martur. + Eu Timuş blănar martur. + Ioan Grama martur. + Eu Andronachi sin Kiriţii martur. Erei Vartolomei ot Prepodobna Paraschiva. Erei Toader tij martur. ..Vel Logofăt, Monah Sarafim martur Popa Dimitrie ot Mitropolie mahalagiu cu voia me sau vândut şi sint martur. Iamandi Çăpitan mahalagiu martur. Gavril ot Visterie martur.

Eu Chiriţa am scris zapisul cu zisa Marii şi lui Obretin.

Aşijdere şi pentru zapis vechi de sar găsi *pe urmă* să nu să ţiie în samă.

CXXX. *7254 Iunie 14* (*1746*). Adicе eu Gheorghiţe Cante împreună cu soţul meu Măriuţa făcutam încredinţat zapis nostru la măna lui Ion ginerile Grozavii şi soţului dumisali Rughinii precum de nime silit nici asuprit ce de a me bun voe am vândut un loc de casă *care loc este în mahalav Sârbască* precum arată şi zapisul cel vechi cari mi sau venit parte me ce nam socotit cu fraţii şi sau hotărâtu ca acel loc este lângă casa Grozavii şi fiind acel loc parte me osăbit de fraţi, Iam vândut dumilor sale ca să le fie draptă ocină şi moşie în veci nărăşuit dumilor sale şi cuconilor dumilor sale şi nepoţilor şi strănepoţilor ca să stăpânească precum arată zapisăle vechi cari le am dat în mânuli dumilorsale şi tocmala nau fost drept 18 lei bani noi şi toată plata niau făcut d plin întru mânuli noastre şi la aciastă tocmală sau tâmplatu oameni buni mahalagii cari mai ǧos şau pus şi numile şi noi pentru mai bună credinţa nam pus degitile. Let 7254 Iunie 14

+ Eu Gheorghiţă Cante. + Eu Vasile Blănar martur. + Eu Măriuţa soţ Cantii. + Eu Iamandi čam fost bulăbaş martur Eu Rughina maică lui Iamandi martură. + Eu Neculai Vartic Căpitan mam tâmplat. Erei Vasile ot Sveatie Ioan ot Măji. Eu Neculai sin Ghiorghiţă martur Popa Dimitrie ot Mitropolie martur. Gavril Pilat Vornic Glotnii

In dos: τόπος δια τὸν μαχαλὰ σιρμπεσκα.

CXXXI. *7258, Mart 12 (1750)*. Adecă eu Gheorзghii Cante împrewn cu vărul meu Urзsachi, fičorul lui Ianăş Ungurul ot Bărзladъ datam scrisore nostră la mâna Grozavii ca s fii volnic s stăpâni den păretele cas trei stânjăn înainte Casăsăi (sic), iară rugându să Grozava la Gorзghi Cante şi la Urъsachi vără său cu cuvinte bune iau dăruitui 4 palme amândoi fraţii cu voe lorъ nesilіţi de neme, iară de sarъ sculѡ (sic) ori carii den fraţi şi derъ merge la vruu (sic) ǧudecată câtă cheltuial să fii despre dăş (sic) să fi de mar(e) certare. Iară aceşti tri stânjă(ni) denainte casei sau hotărâtu cu vorъnecii de porъtă precum au mărъturisitъ Mihai Ѡgurul şi Răghina ţcăi bonă ocnă Grozavil. 7258 Mart 12.

+ Eu Gorъghi Cante sin Ilene, Gavril Pilat Vornic glotnii. Şi eu Urъsachi sin Vasile Măşcătescul am scris cu zisa lorъ. Eu Pavăl Ѡngurul sin Urăte + Eu Urъsache sin Ianăş.

CXXXII. *fără dată (7258).* Ade eu Urъsachi sîn Ianăş Ѡngorul ot търгъкрл Bărladului datam zapes meu la mâna văru meu lui Gheorъghie Cantei precu (a vând moşii iară lâ(n)gă Grozava în uliţa сиръвяскъ şi acè moşii sa hotărâtu cu Vorъneci di porъtă şi acè moşie sau făcutu trii pă(r)ţi: o parъte lui Ştefan, o parъte lui Urъsachi, o parъte lui Гоѳргие Cantei fičorul Mării şi iau întorsu Gheorghie Cante lui Ѡрьсак trii lei patru potronici pe cum au socotit Divanul, iară Ghiorъghi Cante din parъte lui să fii volnicu ѡрь ce a vre să fac den hotarul lui Urъsachi până în hotaru Grozavii ca să să ştii.

Eu Pavăl Siman în curъte. Ѡngurul mam tâmplatu la acestu zapis. + Eu Grozava mam tâmplatъ la cestu zapisu. Şi eu Urъsachi sin Vasîle Măşcătescul am scris cu zisa lui. Eu Urъsachi sîn Ianăş Ѡngurul ot Bărlad (къркладъ).

In dos: Ion zet Grozavii şi Rughinii, Gheorghi Canta. Măriuţa.

τόπος διά τὴν ὔλητ'α σιρμπιασκα. fără veleat.

Obs. Intru cât scriitorul este acelaş: Ursachi sin Vasile Măşcătescul, veleatul este acelaş 7258 Mart 12, scris greşit: ҂ѕсим = 7200 + 50 + 40.

CXXXIII. *7260 Mai 15 (1752).* Adecă eu Vasilie Blănar sin Parascăi, împreună cu soţul mieu Axinie, făcutam adevărat zapisul nostru la mâna dumsale Ioniţă Gheuca biv treti spatar fiiul d-sale Toader Gheuca logofăt, precum să să ştie că de nime siliţi nici asupriţi ce de a noastră bună voie•iam vândut a noastră dreaptă ocină o casă gata cu tot locul ei şi locul cuprinde în lungu (loc alb) stânjăni şi în lat (loc gol) stânjăni carea casă o am făcuto noi cu al noastră agonis tă şi cheltuială, iar locul ne iaste cumpărătură dela Maria fămeaia lui Ion Ungurul *Crav* (vacă) şi dela fii săi ş*i casa iaste în uliţa sârbască* între locul dmsale giupânului Sandul Sturzăi biv vel Logofăt şi între locul casei popei lui Dimitrie ot sfeati Ilie. Această casă o am vândut Dmsale mai sus numitului Ioniţă Gheuca spătar drept o sută şi cinci zăci lei şi plata niau făcut deplin în mânule noastre şi noi încă iam făcut Dmsale această scrisoare la mână, Cum de acmu înainte să fie Dmsale dreaptă ocină şi moşie în veaci, şi la acăstă tocmală şi vânzare al noastră sau întâmplat şi alţi răzăşi şi mahalagii carii mai ğos sau iscălit şi noi încă şi pentru mai bună credinţa niam pus degetele ca să să ştie.

U Ias vleat 7260 Mai 15.

+ Vasilie Blănar sin Parascăi, am vândut. + Axinia fămeaia lui Vasile vânzătoare.
Sturzea Logofăt.
Popa Dimitrie am scris zapisul cu zisa lui Vasilie.

CXXXIV *7260 Mai 15 (1752).* Adică eu Vasilie Blănar sin Parascăi cu soţu meu Axiniia făcutam zapisul nostru la măna dumisale Constantin Buhuş vel Căpitan de Dărăbani precum să să ştie că de a me bună voi am vândut al noastră driaptă ocin şi moşie o casă gata cu tot locul ei cât cuprinde prin pregiur şin lung şin curmeziş care casă o am făcuto noi cu a noastră agonisită şi cheltuială iară locul ne iaste cumpărătură dela Marie fimeia lui Ion Ungurul croitor *şi casa cu locul iasta în uliţa Sârbască între locul Dsale Iordache Sturzii şintre locul casăi popii lui Dimitrii dela sfetii Ilie.* Acăstă casă o am vândut dsale mai sus numitului Constantin Buhuş Căpitan, drieptu bani gata 150 lei şi niau făcut plata deplin întru mânule noastre şi iam făcut şi noi acest zapis al nostru la mâna dumisale ca să i fie dreaptă moşie în veci şi la această tocmală sau întâmplat mulţi oameni buni şi megiaşi carii sau iscălit mai ğos şi pentru mai mare credinţa niam pus degitele ca să s ştie.

U Ias let 7260 Mai 25.

+ Vasile Blănar sîn Parascăi vânzător. + Axiniia fămeia lui Vasilie vânzătoriu.

Popa Dimitrie martur. Erei Vartolomei ot Prepădoamna. Ion Grama martur am scris cu zîsa vănzătorilor.

CXXXV. *7261 Oct. 22 (1752).* Popa Dimitrie dela sfeati Ilie scriu şi mărturisăscu cu acest adevărat şi încredinţat zapis al meu precum să să ştie că de nime silit nici asuprit ce de a me bună voia am vândut a mea dreaptă ocină şi moşia o casă viache cu hrube de pivniţă supt casă şi cu tot locul ei împregiur precum arată zapisele viachi împreună şi cu un pas de loc ce miau fostu danie dela Vasilie Blănariul feciorul Parascăi, aceasta o am vândut dsale Costantin Buhuş vel căpitan za Dărăbani dreptu patru zăci şi cinci lei bani şi plata mi au dat deplin în mânule miale, caria casă îmi iaste şi mie cumpărătură dela Anton Ungurul şi dela fămeaia lui Ana şi *casa iaste în uliţa viache sârbască lângă besiarica Friapodobna Paraschiva* şi zapise viachi ci am avut pre aciastă casă încă le am dat în mânule Dsale căpitanului, cum ca să i fie de acmù înainte dreaptă ocină şi moşie stătătoare în viaci dumisale şi neamului dmsale ce să vor trage din sîngele dmsale şi ori cui va da o Dlui şi la aceasta tocmală al noastră şi de bună voia vânzarea a mea sau întâmplat şi alţi buni oameni, preoţi şi boiari şi mahalagii carii mai giosu sau iscălit şi eu încă şi pentru mai bună credinţa mam iscălit şi zapisul sîngur cu mâna mea Iam scris.

U Ias velet 7261 Oct. 22.

Popa Dimitrie ot sfeti Ilie cu voia mea am vândut.

CXXXVI. *7261 Noemvrie 20 (1752).* Adică eu Zaharie diiac dinpreună cu soţul meu Sanda făcutam adevărat zapis nostru la mâna dumisale Logofăt Mihălache Keşco precum de nimea silit am vândut a noastră driaptă ocină şi moşie o casă cu pivniţă hrube de lut şi cu tot locul cât este hotărât cu pietre împregiur *cari iaste aice în Iaşi la uliţa Sârbască lângă locul Dsale Costandin Buhuş Căpitan de Darabani* care casă cu pivniţă niau fostu şi noao de la Grigori Teslariul şi dela fămeea sa Grozava după cum arată scrisorile ce avem şi o am vândut dumisale drept opt zeci lei bani gata şi făcânduni dlui plata deplin întru mâinile noastre iam dat'acest zapis dela noi împreună cu toate scrisorile ceale vechi şi cărţi de stăpânire ca să i fie dreaptă ocină şi moşie dumisale şi giupâneasei dumisale şi cuconilor şi a nepoţi şi strănepoţi stătătoare în veci şi pentru credinţa am iscălit. Let 7261 Noemvrie 20.

Zaharie Vicol, am vândut. + Sanda. Gavril ot Vistierie martur. Toader Murguleţ ot visterie martur.

CXXXVII. *7266 Mart 4 (1758).* Datam scrisoarea noastră la mâna dumisale cumnatului Ioniţă Vârnav biv vel jâc(nicer) precum să să ştiţi că iam vândut *o casă de aice din Iaşi* ce este de să hotărăşte din sus cu locul d-sale sulgeriului Ilie Sturza şi din gios cu pivniţa d-sale jicnicerului Mihălache Cheşco drept o sută opt zăci lei cu locul ei pen pregiuru care casă au fostu a răpăusatului fratelui nostru Costantin Buhuş care şi lui iau fostu cumpărătură cu care au fostu cumpăratu el acè casă şi afară dintraceşti bani niau mai datu dumnealui şi trei zăci vedre vîn pentru pomenire răpousatului fratelui nostru carii aceşti bani îi i am dat şi noi toţi la datoriile fratelui nostru la grijile lui şi de acmu înainte să aibă dumnealui a o stăpâni ca pre o dreaptă moşie a d-sale ce este şi după zapisul nostru să aibă aşi face Dlui şi întăritură dela Gospod şi pentru credinţa niam iscălit. Let 7266 Mart 4.

Sandu Buhuş, Ştefan Buhuş.

CXXXVIII. *7268 Mai 8 (1760).* Adecă eu Toadei Cande şi dinpreună cu fămeia me Aniţa şi cu Ioniţ Ungur ficiorii lui Gheorghiţ Ungurul făcutam adivărat zapisul nostru la mâna Dsale Ioniţ Vârnav biv vel Jâcnicer pe cum să s ştie că iam vândut un loc *de casă ci esti în uliţa Sârbască* care loc să începe din locul casii dumisali şi *mergi păr în ţântirimul bisâricii Prepodobnii Parascavii* şi niau dat dlui pi acel loc şăpte spre zăce lei bani gata în mănuli nostre ca să i fie dumisale dreaptă ocină şi moşie şi cuconilor dumisali în veci iar de ar eşi moşie ră să avem a da noi samă şi la aceastâ aşezare şi zapis sau tâmplat dumnealoi Vornicii de poartă şi preuţii dela Prepodobna Paraschiva şi alţi boiari şi mahalagii carii sau iscălit şi pentru credinţa nam pus şi degitile ca să s criaze. Let 7268 Mai 8.

+ Eu Toader Cande vânzător. + Eu Aniţa fămeia lui Toader Cande vânzătoari. Ereu Ştefan ot Prepadobna mam tâmplat. + Eu Ioniţ Ungurul brat Aniţii vânzător. Ion Meleghi Vornic de poartă martur Sâmion Arămăscul Vornic de poartă. Erei Toader. Toader Buhuş biv vel su'ger mam tâmplat. Ion Ţântea biv vtori Medelnicer am scris zapisul cu zîsa lor şi sint martur.

CXXXIX. *1765 Iulie 28. Suret depe zapisul cel adevărat.* Adică eu Vasile Raţă Căpitan împreună cu soţul meu Safta, datam adivărat zapisul nostru la mâna Dsale Gheorghie Beldiman biv vel Stolnic precum să să ştie că de nimine sîliţi nici asupriţi ce de a noastră bună voia am vândut a noastre drepte case ce avem dela părinţii noştri şi dela mătuşa noastră cămărăşoaia Nastasia aice *în oraşul Eşului la uliţa Sârbască* care casă cu tot locul lor cât cuprinde ogrăzîli la amândoaw casîlî făcând tocmală cu dumnealui Stolnicul drept 2000 lei noi adică doao mii şi după tocmală am luat toţi banii deplin în mânule mele şi noi încă iam dat acest zapis al nostru de vânzare la mâna dumisale Stolnicului Beldiman şi iam dat şi toate scrisorile cele vechi pe amândoao casăle ce am avut cu tot locul lor ce iaste îngrădit şi de acum înainte să aibă dlui Stolnicul al stăpâni cu bună pace şi nime din neamurile mele să nu fie volnici nici odată al întoarce căci la această vânzare pe toţi iam întrebat şi nimene din neamurile mele nu sau aflat ca să le cumpere, şi la această vânzare a noastră sau tâmplat şi alţi boieri carii mai gos sau iscălit şi noi încă pentru credinţ niam iscălit şi am pus şi pecete. 1765 Iulie 28.

Vasile Raţă Căpitan. Eu Safta am pus degetul. Ioan Păladi Vel Vornic. Enachi Costandachi Vel Vornic. Manole vel spatar. Vasile Razu Hatman. Iordachi Bălăsachi Vel Postelnic. Ioan Cantacuzino Vel Visternic.

(Locu Pece ţii).

In dos: Acăstă copie di pe zapisul cel adevărat a lui Vasile Raţă fiind asămine şi întocma di pi cel adivărat sau încredinţat şi cu a noastră iscălitură 1790 August 29.

Ion Sturzea. Cost. Greceanul vornic. Depaste vornic, Roset vornic.

CXL. *1780 Mart 21.* Adeverez cu acăstă scrisoare a mea că având eu un loc de case *în trăgul Iaşii la Uliţa Sârbască lăngă mânăstiria Prepodoamna Paraschiva* din gos care acel loc să hotărăşte despre sveti Spiridon cu locul dmsale Mihai Sturza biv vel clucer şi *fiind locurile deschise din vreme tulburărilor.* acum vrând eu săl îngrădescu am mersu împreună cu dlui Clucerul la starea locului şi cu a noastră bună voie ni am învoit şi niam hotărât despărţind locul meu de a dmsale, cu pietre hotară şi făcând stânjăn de opt palme gospod niam măsurat fieşte care locul, măsurând întăi locul meu capătul despre răsărit *despre uliţa ce merge dela sveti Spiridon la vale* pintre gardul şatrarului Tomii Cozmii şi pintre locurile noastre dela vale, din hotarul crâşmii mănăstirii Goliei şi păr în locul dsale Clucerului... sau găsit 20 stânjăni şi 2

palme şi măsurând şi despre ograda Prepodoamnei Paraschivei iarăşi din hotarul crâcmii sau găsit 18 stânjăni i 1 palmă şi măsurânduse şi locul dmsale Clucerului despre răsărit din locul meu şi păn în uliţa lui sfeti Spiridon sau găsit 22 stânjăni iarăşi din locul meu şi păr în uliţă, şi măsurând şi dinspre ograda Prepodoamnei Paraschivii păr în uliţă, sau găsit iarăşi 22 stânjăni. Deci după măsurile aceste învoindune cu a noastră bună voe, ne am dat scrisoare unul la mâna altuia ca să ne stăpânim locurile cu pace şi făr de nici o pricină întru care am iscălit atât noi cât şi alţi boieri carii sau întâmplat la această învoială a noastră. 1780 Mart 21.

Constantin Sturze ban. Mihai Jora vel clucer. Vasile Razu vel logofăt martur. Const. Balş clucer martur.

In dos: hotarnica locului din Eş di lângă Prepodoamna Paraschiva 1780 Mart.

CXLI. *1780 Martie 26.* Fac ştire cu aĉastă carte de giudecată că din poronca prea înălţatului Domnului nostru măria sa Constantin Dimitrie Moruz Voevod de faţă înaintea mea sau giudecat dlui banul Constandin Vârnav cu preotul Ion dela bisărica Prepodobnii Parascheva, pricina fiind pentru o bucăţeà de loc din locul de casă ce are banul Costandin Vârnav *aice în Iaşi la mahalaoa Sârbască lângă Prepodobna Paraschevia.* Dumnealui Banul Vârnav au arătat cum că locul dumisale fiind deşărt şi neîngrijit sau sculat acest preot în anul trecut şi şiau făcut o căsuţă pe locul dumisale neîntrebat şi fără ştire dsale. Şi atunce îndată apucândui Banul Vârnav pe preotul şi întrebândul pentru ce şiau făcut căsuţa pe locul dmsale iau răspunsu cum că pe arătare dumnealui preot Vasile ce au fost mai înainte la Prepodobna Parascheva au făcut acea îndrăzneală zicândui cum că ar fi dat danie acel loc de părintele dsale Banului, bisericei Prepodobnii Paraschivei, apoi la zisele lor neavând nici o dovadă sau apucat preotul acesta cu cuvântul său că la vreme când îşi va îngrădi Banul Vârnav locul, îşi va râdica căsuţa de pe loc, iar acum înt acest anu vrând Banul Vârnav ca săşi îngrădească locul, iar hi zis săşi râdice căsuţa şi nau vrut, ce încă puind pe acel preot Vasile *davagiu* asupra Banului Vârnav, întâi sau giudecat cu Banul înainte Preosfinţiei sale părintelui Mitropolitului tot aceasta arătând preotul cum că acè bucăţé de loc ar fi dat danie bisericei, însă nici o scrisoare nici o altă dovadă, fără numai cu gura lui. Banul Vârnav au răspunsu că având părintele dumisale acel loc care să hotărăşte cu ţînterimul bisăricii şi fiind alăture cu locul lui Ursuleţu îl stăpâneşte Caracaş care merge iarăşi pân în ţânterim, *şi fiind epitrop Prepodobnii Paraschivei răposatul Hatman Vasile Roset* carele de au făcut învoială cu părintele banului Vârnav adică de sa puté să iee Hatmanul Ruset locul lui Caracaş ca să mai lărgească ograda bisăricei să dea şi părintele Banului Vârnav din locul său, bisăricei. Dar şi bisărica să fie datoare a lăsà drum printre locul lui Vârnav şi printre locul Sulgerului Ilie Sturzii ce să hotărăşte cu locul lui Caracaş după cum a socoti Hatmanul Ruset. Iar de na luà locul lui Caracaş, să aibă aşi stăpâni locul părintele Banului Vârnav, precum şi scrisoarea acè de învoială sau văzut ruptă la dlui Banul că au rămas săşi stăpânească locul după scrisori ce are păn în ţântirim, şi după giudecata ce au avut au hotărât Preosfinţia sa părintele Mitropolitul să-şi râdice preotul casa de pe locul Banului Vârnav; şi cu aceasta neodihnindusă preotul sau giudecat acmù cu Banul Vârnav şi înaintea mea, şi văzând şi eu că preotul Ion umblă făr de rânduială, iarăş am giudecat săşi râdice preotul casa de pe locul Banului Vârnav fiindui şi cu lesnire acmù la vreme de primăvară. Deci numitul preot au căzut cu rugăminte cătră dlui Banul Vârnav şi înaintea mea iau dat zapis cu vadea până la Paşti săşi râdice casa de pe loc iar nerădicândo păr la Paşti, săi strice casa şi nici un cuvânt de răspunsu să nu aibă; şi după

hotărâre giudecăţii cum şi după zapisul numitului preot spre încredinţare am dat Banului Vârnav această Carte de giudecată ca de nu va urmà preotul Ion după giudecată şi după zapisul său, săi strîce casa : şi dlui Banul Vârnav săşi stăpânească tot locu după scrisoriie dumisale cu pace şi fără nici o supărare.

Vasîle Razu Vel Logofăt 1780 Mart 26.

Sau trecut la condică

CXLII. *1780 Mart 26.* Adecă eu preutul Ioan dela Prapadoamna Paraschiva datam zapisul meu la mâna Dsali Banului Costadin Vârnav că făcândumi eu o căsuţă pe locul dumisali ce are aice lângà Prapadoamna Paraschiva neîntrebat şi făr de ştire dumisali, după toate giudecăţile ce am avut înainte preosvinţiei sale părintilui Mitropolit şi înainte dsale vel Logofătului poroncindumi ca sămi râdic casa, mam rugat dsale ca să mă îngăduiască păr la Paşti sămi pot râdicà casa iar nerâdicândumi èu casa păr la Paşti. Dlui să fie volnic a o străcà neavând nici un cuvânt de răspuns şi acest zapis lam dat înaintea dumisale Vel Logofătului şi pentru credinţa am iscălit însumi eu cu slova me. 1780 Mart 26.

Ioan preot dela Prepodomna Paraschiva.

Şi acestu zapisu lam scrisu eu cu zîsa preotului Ioan dela Prapadoamna Paraschiva şi sânt martur.

Grigori Herescu postelnic.

CXLIII *1783 Februar 23.* Inştiinţare facem cu această adevărată scrisoare, ce ţaste încredinţată cu însuşi a noastre iscălituri şi peceţi pentru ca să să ştie, că reposatul părntele nostru dlui Sandul Sturza biv vel Logofăt având un loc lângă Mânăstire Svântul Ierarh Spiridon *dincoace de podu Hagioaei şi lângă uliţa Sârbască de la vale lângă beserica Prepodobnii Paraschivei* despre apus iar despre amiză zi să hotărăşte cu locul banului Constantin Vârnav Acest loc fiind deschis şi stăpânit de răposatul părintele nostru, încă trăind părintele nostru şi având pe răposatul Ilie Sturza ciau fost sulger mare, văr primare şi neavând aice în oraşul Eşilor loc pentru ca săşi facă de odihna sa i lau dat danie şi i lau dăruit ; dar scrisoare de danie nau apucat să facă, întâmplânduşe de au murit îngrabă, (care aciastă danie este ştiută de către noi de atunci) pe care loc răposatul sulger Ilie unchiul nostru şau făcut şi casă, şi ogradă de zaplaz cu bârne, şi lau stăpânit, cât au trăit. Apoi după reposare sa, au rămas la stăpânire vărului nostru, Mihai Sturza Vel paharnic fiul şi clironomul sulger Ilie, deci măcar că răposatul părintele nostru nau apucat a face danie aceasta în scris la mâna vărului său sulger Ilie, dar noi cu toţii ştiind că locul acesta îi este numitului unchiului nostru dreaptă şi adevărată danie spre mai bună încredinţare şi adeverire acei drepti afierosări, neam socotit şi am dat, această mărturisătoare scrisoare la mâna vărului nostru dumisale Mihai Sturza Vel paharnic că precum locul acesta lau stăpânit răposatul părint le său săl stăpânească şi dumnialui vărul Mihai i jupâneasa şi coconii şi nepoţii şi strănepoţii dumisale, fără de nici o oprire sau pricinuire atât de către noi, cât şi de către fii şi nepoţii şi strănepoţii noştri cum şi de către alţii care sar scula vreodata cu vre o pricină asupra acestui loc, de vreme ce locul acesta au fost drept a răposatului părintelui nostru şi de a sa bună voe însuşi lau dăruit vărului său, precum mai sus să arată, întru care scrisoare neam iscălit cu mânule noastre puind şi peceţile, şi sau iscălit şi alţi boeri mari, care sau întâmplat de faţă.

1783 Fevruarie 23.

Costandin vel logofăt martur. Dim. Sturze vel logofăt. Const. Sturze vel vornic

(pecete KC. CT). Nec. Roset vel vornic martur. Nec. Canta vel vornic Vasile Costachi hatman. Lascarachi Roset vel vornic Mih. Racoviţ vel spatar Ştefan Sturze vornic. T. Balş vel vornic martur. Cost. Paladi vel agă. Jora spatar martur, Neculai Balş ban martur. Cost. Greceanu ban. Mihalachi Balş ban martur. Vasile Neculce stolnic martur. Vasile căminar Dumitrachi martur. Iordachi Cantacuzino comis. Costantin spatar martur. Mihalachi Razu.

In dos : Scrisoare di mărturie a boerilor Sturzeşti fii răposatului Sandul Sturze marile logofăt, pentru un loc di casă din Eşi ce lau avut logofăt Sturze de la un Iani sluger, care loc lau dăruit tatănimeu pe care au avut ţatămeu şi casă şi lau stăpânit cât au trăit şi pe urmă au rămas al meu di clironomie. 1783.

Mihai Sturze pah

CXLIV. *1786 Iulie 1 Cu mila lui Dumnezeu Noi Alexandru Constandin Voevod Domn ţării Moldaviei.* Facem ştire cu acest hrisov al Domniei meale tuturor cui să cade a şti că iată viind înainte Domniei meale şi a tot sfatul, al nostru c edincios boiar dumnealui Mihai Sturza vel Paharnic şi niau arătat o scrisoare din let 1783 Februar 23 cu peceţi e şi iscăliturile a cinstiţi şi credincioşi boierilor Domniei meale, dumnealor Dimitrie Sturza vel Logofăt, Ioan Sturza biv vel Vornic Costantin Sturza biv vel vornic, Ştefan Sturza biv vel Vornic, iscăliţi fiind marturi şi toţi dumnealor veliţii boeri ai divanului Domniei meale, prin care scrisoare aşa arata dumnialor boierii Sturzeşti, că răpousatul părintele dumilorsale Sandul Sturza biv vel Logofăt având un loc *aice în oraşul Iaşii lângă mănăstirea sfântului Spiridon dincoace de podul Hagioaei lângă uliţa Sârbască dela vale despre bisărica Prepodoabnei Paraschivei* unde despre amiază zi se hotărăşti cu locul Dumisale Banului Constandin Vârnav

Acest loc arată cei mai de sus numiţi boiari că fiind stăpânit tot de părintele dumilorsale, răpăusatul Logofăt Sturza lau dat danie vărului dsale Ilie Sturzii Sulgeriul părintelui dumisali Păharnicului, însă scrisoare de danie nar fi apucat să i facă întâmplându i se moartea, dar pe acest loc şiar fi făcut şi case Sulgerul Ilie şi cât au trăit lau stăpânit, cum şi după moartea sa fiul său Mihai Sturza vel Paharnic. După care cerşînd acum dlui vel Paharnic întăritură de la Domnia mea şi văzând această scrisoare a dumilorsale boiarilor Sturzeşti atât cu iscăliturile şi peceţile Dumilorsale cât şi cu iscăliturile a tuturor dumnialor veliţilor boieri ai Divanului Domniei Mele marturi, am crezut.

Pentru aceea iată printracest hrisov Domnia Mia încă dăm şi întărim credincios boiarului nostru dumnealui Mihail Sturza Vel Paharnic, ca după scrisoarea dumilor sale boerilor Sturzeşti ce are la mâna sa, să aibă aşi stăpâni locul acel de case după drepte hotarăle lui, ca pe al dumisale dreaptă ocină cu bună pace în veci şi să i fie în veci hrisovul acesta de întăritură de la Domnia Mia pe locul de sus arătat statornic, neclintit şi neruşuit nici odinioară, întru care Hrisov am pus al Noastră Domniască iscălitură şi pecete Spre aceasta iaste credinţa a însumi Domniei Miale Noi Alexandrn Constandin Voevod şi credinţa a pre iub t fiului Nostru Constandin Voevod.

Aşişderea şi credinţa a cinstiţi şi credincioşi boerilor Divanului Domniei Miali, dumnealor: Dimitrie Sturza vel Logofăt de ţara de gos, Constantin Roset vel Logofăt de ţara de sus, Neculai Roset vel Vornic, Iordache Cantacuzino vel Vornic, Gheorghie Sturza vel Vornic Lascarachi Roset vel Vornic, Costache Roset Hatman, Iancul Caragè vel Vornic, Alexe Mişoglu vel Postelnic, Matei Cantacuzino vel Visternic, Constandin Paladi vel Agă, Costache Hangeri vel Spatar, Neculai Balş vel Ban, Costache Gherache vel Comis; Gherache vel Cămăraş, Mihai Sturza vel Paharnic, Grigoraş Sturza vel Căminar, Dimitrie Sturza vel Sărdar, Răducanul Roset vel Stolnic şi cre-

dința a tuturor boerilor noştri mari şi mici *Scrisu sau Hrisovul acesta la Scaunul domniei meale în oraşul Iaşii întru cea dintăi Domnie a Noastră la Moldavia în anul al doilea.* La anii 1783 Iulie 1.

Io Alexandru Voevoda. Pecetea gospod: Iw. ал кс. вк 1782.

Costandin vel Logofăt procitoh.

Sau scris în condica Divanului de mine, Andrei biv izbaşă.

CXLV. *1785* Dechembrie 5. *Gavril Mitropolit Moldaviei* Constantin Vârnav biv vel Ban adeverez prin traceastă scrisoare a mea ce am dat la mâna dumisale Mihai Sturza biv vel Paharnic precum să să ştie că având eu un *loc de casă în oraşul Iaşii părințăscu care iaste lângă biserica Prepodobnii Parascheuii despre răsărit* hotărât a căruia lungul îi iaste din ograda bisăricei aceştie spre răsărit *păr în ulița ce merge la podul lui sveti Spiridon* unde săntu 22 de stânjăni 3 palme iar latul la capătul care să megieşăşte cu locul mănăstirei Golăei = o palmă şi optusprezece stânjăni cum pre largu să arată atât la hotarnica locului cât şi la o scrisoare de învoială ce am fost luat dela dumnealui. Apoi având şi dumnealui Paharnicul cumpărat un loc cu case gata, cu grajdiu, cu şură şi cu alte două odăi deosăbite, iarăşi în *oraşul Eşii în mahalaua Muntenimii de mijloc* de la Constantin Dospinescu ce au fost treti Comis, cu bună voia mea am făcut aşăzare şi schimbătură cu dumnealui, datuiam eu dumisale locul meu acesta ce să arată şi dumnealui miau dat locul dumisale cu casăle şi cu toate binale care să află pe dânsul şi măcar că locul meu iaste mai mare de cât al dumisale, dar fiindcă iaste sterpu şi al dumisale iaste cu case şi cu alte binale ce sau arătat, am primit de am făcut schimbătură ca aceasta. Deci împreună cu scrisoarea mea această de schimbătură ce am dat dumisale paharnicului Mihai Sturza iam dat dumisale şi toate scrisorile vechi a locului câte am avut, atât zapisul vechi de cumpărătură cât şi hotarnica şi alte scrisori, ca de acum înainte să aibă a stăpâni dumnealui locul ce au luat de la mine, cu pace şi făr de nici o supărare ca pe al dumisale drept lucru atât dumnealui cât şi fiii şi neam din niamul dumisale în veci, pe carele spre mai bună întemeiare să aibă dumnealui aşi face şi întărituri domneşti, şi asăminea să stăpânescu şi eu locul cu casăle şi cu toate binalele precum lam luat dela dumnealui ca să rămăie nesmintit schimbul acesta ce sau făcut între noi nici odinioară. Iar când sar întâmplă să nască vre o pricină asupra locului ce iam dat dumisale ca să păgubască ceva din măsurile stănjănilor ce se arată despre vreo parte, eu să aibu a răspunde, dumnealui să nu se supere şi de nu se va putè îndreptă pricina, atuncia să fiu eu dator a împlini paguba locului cu bani, adică socotinduse locul drept 1500 lei (după prețul ce are cumpăratu dumnealui locul cu casăle dela Dospinescu). Această somă de bani să se înpartă după analoghia stânjănilor şi a locului dela mine, şi pe câți stânjăni va păgubi dmlui din loc, să aibu a plăti pe tot stânjănul câte cât va veni după analoghie, fiindcă şi dumnealui asămine sau îndatoritu a răspunde pentru locul ce miau datu de va naşte vreo pricină. Deci aceste scrisori de schimbătură ce sau făcut între noi, fiind cu bună priimirea amânduror părților am iscălit, rugând şi pe dum nealor veliții boeri ai divanului de au adeverit cu iscăliturile cum alți boeri care sau întâmplat.

Constantin Varnav ban 1785 Dechemvrie 5

Viind şi înainte noastre numiții boeri atât dumnealui banul Costandin Vărnav, cum şi dumlui pah. Mihai Sturza au arătat şi prin cuvânt viu, cum că această învoială de schimbătură ce au făcut între dumnelor, iaste cu bună priimiria amânduror părților, pentru aceaia am adeverit şi cu a noastre iscălituri. Dechemvrie 6.

D. Sturze vel logofăt, Nec. Roset vel logofăt, N. Canta vel vornic, Lascarachi Roset vel vornic, Iordachi vornic, Depaste vornic, Manolachi Hrisoverghi ban, Neculai Balş vornic, Iordachi Crupenschi sulger, Ştefan Balş vatav za aprozi, Mihalachi Sturza vornic, Manolachi stolnic, Iordachi Canta spatar.

CXLVI. *1786 Februar 26.* Cu frăţască dragoste mă închin dumitale Arhon Paharnic Mihai Sturza.

Cinstit frăţăscu răvaşu dumitale cu acest ficior a dumitali cu multă dragoste lam luat şi întăi înştiinţândumă de dorită mie fericită sănătate dumitali că să află întreagă şi pre deplină, foarte mam bucurat dându laudă Domnului. Eu încă din mila lui Dumnezău mă aflu mai bine fiindcă am fost cam bolnav. Pentru scrisorile locului ce am schimbat cu dumneta după cum îmi scrii dumniata ţi leam trimis toate cu izvod, numai că au rămas o scrisoare ce am făcut între noi dar asămine tot una şi la dumneata cu a me iscălitură ce am despărţit locul dumitale despre al meu, acè scrisoare fiind răzleţită între alte scrisori nam pututo găsi acu ce găsindusă îţi voi trimiteo şi rog pre milostiv Dumnezău să ţie pe dumneata sănătos. 1786 Februar 20.

Al dumitate ca un frate şi slugă, Constandin Vârnav Ban.

Adresa : Cinstit şi al meu ca un frate dumisale Paharnic Mihai Sturzăi cu frăţască dragoste să să de.

CXLVII *1786 Mart 9.* Adecă eu Ioana preuteasa a părintelui Ioan de aice din Iaşi făcutam adivărat zapisul meu la cinstită mâna dumisale Mihai Sturza biv vel paharnic pentru să să ştie că făcând preutul meu o casă pe locul dumisale mai sus numitului boier aice în Iaşi, mam socotit de bună voie me şi am vândut casa iarăşi dumisale drept 20 doaă zeci lei care bani mi i au şi dat toţi deplin în mâinile mele şi miau iertat şi bezmănu din vremea ce am făcut casă şi păr acmù. Deci de acmù înainte şi în veci să aibă dumnealui a o stăpâni ca pe drept lucrul dumisale şi pentru credinţa miam pus numile şi degetul. 1786 Mart 9.

+ Eu Ioana preuteasa preotului Ioan am vândut cu bună voia me.

Şi eu cu zîsa preutesei Ioanii am scris zapisul şi am iscălit de martur Ioan Tăutu. Eu preotul Vasîle dela Prapadomna mam iscălit. Eu monahia Căsuena Răţii mam iscălit. Eu Căsuiana Ciutoi mam iscălit. Viindu aice dinainte me preuteasa şi arătândumi zapisul şi fiind bună voia lor mam iscălit şi eu martor Ion Cozma Şătrar.

In dos: Zapisul preutesei Ioanii pentru casa ci au avut pe locul lui Vărnav, care loc lam luat eu de la banu Vârnav şi miau vândut şi preuteasa casa.

CXLVIII. *Fără velet Noembrie 18. Pre Inălţate Doamne.* Jăluescu mării tale pentru pricina unui loc de casă cemi cere pităreasa Balaşa Cog(ălniceniţa) din ogradă me de aice din Eşi, pentru care dându jalobă înălţimei tale, au fost rânduită la dumnealui vel Logofăt şi eu avându a răspunde, am cerşut ca să aibu giudecată şi triimeţându dumnealui Logofătul la dumneaii ca să vii să ste de faţă cu mini la giudicată dumneii nau vrut să vii, pentru care mă rog să fii luminată poronca Mării Tale ca ori înaintea dumisali vel Logofăt să vie să ne judecăm ori să să facă luminată ţîdula Mării Tale cătră pre osfinţia sa părintile Mitropolitu şi cătră dumlui Logofăt Neculai Rusăt, i cătră dumnealui Vornicul Lăscărachi Rusăt, ca să cercetezi aciastă pricină şi cum or găsi cu cale şi cu dreptate săi giudice, dându sfârşitu aceştii pricini şi precum va fi mila Mării tale. Pre plecată slugă, Mihai Sturza Paharnic.

Pe verso. Mergi la dumnealui Gheorghe Sturza vel Logofăt ca să cerceteze şi să îndrepteze după cum s'au poruncit.
M. Clucer Noembrie 18.

CLXIX. *1787 Iunie 5. Suret de pe hotarnica ce adevărată din leat 1785 Iunie 5.* Facem ştire cu această mărturie hotarnică că din luminată poroncă pe înalţat domnului nostru măria sa Alexandru Ioan Ipsilanti Voevoda, fiind rânduiţi cu ţidulă gospod ca să mergem la un *loc de casă aice în Eşi din sus di mănăstirea Svăntului Spiridon la uliţa Sârbască* a Dumisale Gheorghie Beldiman biv vel ban ca săl alegem şi săl hotărâm despre alţi împregiuraşi. Noi după luminată poruncă măriei sale am mersu la numitul loc de casă şi am strânsu răzăşii înpregiuraşi anume preotul Toader vechil din parte mănăstirei Svântului Spiridon cu scrisorile locurilor ce are svânta mănăstire. Ioniţă Zamfir vechilul Dumnealui Paharnicului Konstandin Krupenschi, Kliment logofăt ot visterie, Ioniţă Ghindă logofăt şi Dumneaei Mariia Săvoaie gupânească bătrână şi alţi împregiuraşi fiind faţă şi însuş Dumnealui Ban Gheorghie Beldiman niau arătat scrisori pi acel loc, un zapis din leat 1775 din Iulie 28 dela Vasile Raţă Căpitan şi de la soţul său Safta în care scrie că de alor bună voe au vândut dumisali banului Gheorghie Beldiman fiind în acee vreme Stolnic a lor driaptă casă ce au avuto di la părinţii lor şi dela mătuşa lor Nastasia cămărăşoai aice în *oraşul Eşii la uliţa Sârbască* care case cu tot locul lor cât cuprinde cu ogrăzile la amândoaă cu tocmală drept doao mii lei şi au dat şi toate zapisurile vechi pe amandoaă casile ceau avut, fiind zapisul încredinţat cu iscălituri a boerilor mari: Şi niau mai arătat o carte gospod din 1767 Noemvrie 12 dela răposatul domnul Grigorie Kalimah Voevod ce scrie că de faţă înainte măriei sale au avut giudecată Vasilie Raţă biv vel căpitan şi fimea sa Safta cu dumnealui Gheorghie Beldiman, biv vel ban fiind la acea vreme stolnic tot pentru această casă din care giudecată sau dat rămaş pe Vasile Raţă căpitan şi pi fimea sa Safta; iar dumnealui ban Gheorghie Beldiman săş stăpânească casile după cum arată carte de giudecată cum şi alte zapise scrisori vechi ce niau arătat dumnealui şi după ce cu amărunt cercetare ce am făcut scrisorilor dumisale banului şi scrisorilor împregiuraşilor şi după carte de blăstăm lau scos dumnealui pe cât sau dovedit drept locul dumisale fără pricină lau şi măsurat cu stănjinul de opt palme gospod, stălpindul şi cu pietri hotară începând cu măsura din margine uliţăi Sărbască din dreptul talpii tărnaţulor dughenilor mănăstirii Svăntului Spiridon la dial spre amiază-noapte alăture cu păretile dughenilor până unde sau aflat 11 stânjeni şi şapte palme şi am pus doao petri hotar care una caută înapoi drept la colţul dughenilor cel din sus din dos, iară una caută spre răsărit pe unde sau dovedit că au fost grajdiu lui Vasilie Raţă săpând sau găsit şi temelia grajdului după cum arată şi în scrisoare svintei mănăstiri a locului cel are danie dela Vasilie Raţă. Din pietrile aceste măsurând spre răsărit până unde sau aflat doi stânjeni şapte palme pân unde sau dovedit că au fost grajdul lui Raţă. Şi am pus iarăş doaă pietri hotar. Din pietrile aceste întorcând cu măsura la dial spre miază noapte tot alăture cu locul mănăstirii pân în pietrile hotar a locului Dumnealui Paharnic Kostandin Krupenski şi sau aflat şapti stănjâni cinci palme din pietrile aceste am întorsu cu măsura spre apus pin capul locului Dumisale paharnic Krupenski pân în alti pietri hotară tot a locului Dumisale paharnic Krupenski sau aflat zăci stânjini patru palme; din pietrile aceste iarăş am întorsu cu măsura spre miază noapte tot alăture cu locul dumisale Paharnic Krupenski pân în pietrile hotar din marginea drumului a colţului locului Dumisale paharnic Krupenski şi sau aflat dou zeci şi doi stânjăni 8 palme şi am pus şi altă piatră hotar lângă acele pietri colţi şi fundul locului Dumisale Banului Georgie Beldiman măsurânduse şi drumul ce iaste şi

pintre locul casălor logofătului Ioniţă Ghindă de patru stănjini gospod însă cu giumătate de stănjân ce iaste cuprins în ograda logofătului Ioniţă Ghindă. Dupa cum sau dovedit găsinduse şi rădăcinile tumurugilor vechi a ogrăzii sale şi din pietrile aceste întorcând cu măsura în sus spre apus fundu locului dela deal alăture cu drum pân în gardul ogrăzii şa locului casilor logofătului Kliment, sau aflat 20 stânjini cinci palme însă cu doi stânjeni trii palme pentru poartă *şi drum de eşit la uliţă sârbască* cu învoială de schimb şi la aceşti 20 stânjini cinci palme am pus doaâ pietri hotar. colţu locului din sus una înfund după locul despre drum. Iară una desparte locul acesta, pe lungu de a logofătului Kliment i din pietrile aceste am întorsu cu măsura spre amiază zi alăture cu locul şi gardul lui Kliment pân în colţul gardului dela vale sau aflat 22 stânjini doaă palme şi iarăş âm pus doao pietri hotar. Din pietrile aceste întorcându cu măsura spre apus tot alăture cu locul şi gardul lui Kliment păn unde sau înplinit 13 stânjâni 4 palme şi iarăş am pus doaă pietri hotar lăsând afară din hotarăle aceste acei doi stânjâni trii palme pentru poartă şi drum logofătului Kliment după cum sau arătat mai sus. Din pietrile aceste întorcând cu măsura spre amiază zi alăture çu acei doi stânjăni trii palme şi pân în *drumul ce să numeşti Uliţa Sârbască* în margina drumului dela dial sau aflat 23 stânjâni şapte palmi şi am pus piatră hotar colţu locului. Din piatra aceasta am întors cu măsura în gios spre răsărit alăture cu Uliţa Sirbască pân în talpa dughenilor mănăstirii Svăntului Spiridon şi sau afat 43 stănjâni şapti palme şi la mijlocul aceştii măsuri sau mai pus o piatră hotar în margine uliţei, şi măsurânduse şi uliţa de patru pol stânjâni gospod o samă de oameni *şi călugăriţe ce sau făcut casa pe lângă zaplazul svintei biserici a pre cuvioase Paraschiva* cu ogrăzile lor au cuprins uliţa cărora li sau dat poroncă săş râdice gardurile depe uliţa la care nau pricinuit zicând că le vor ridica şi cu această măsură şi pietri hotar ce sau arătat mai sus sau ales şi sau hotărât tot locul Dumisale Gheorghe Beldiman biv vel ban şi după cum am aflat am făcut această mărturie hotarnică şi spre încredinţare am iscălit puind şi peceţile porţii gospod. Iară pentru o bucată de loc pe care au făcut med. Toader Vărnav nişte dugheni, zice dumlui banul că iaste din locul dumsale luat cu împresurare după cum şi alţii din mahalagii au mărturisit şi nefiind dumneaei Vărnăvoae cu scrisorile aice faţă, au rămas ace bucată de loc afară dintraceastă hotarnică pănă când va veni cu hrisov şiş va căuta Dumnealui banul cu giudecată, care această bucată de loc sau şi măsurat ca să să ştie 120 stânjeni în curmeziş şi 43 stănjeni şapti palme în lungu.

Ştefan Catargiu Ban. Pecete porţii gospod. (1782)
Ştefan Ciogole vornic de poartă. Kliment ot vist. răzăş.

Acest suret depe hotarnica locului caselor lui Vasile Raţă capitan care acum îl are dumnealui Vornicul Beldiman, poslăduinduse înaintea noastră din cuvânt în cuvânt şi fiind asemenea şi întocmai cu ce adevărată hotarnică sau adeverit cu ale noastre iscălituri. 1790 August 28.

Ion Sturza logofăt. Canta vornic. Depaste Vornic. Kostantin Greceanu vornic.

„locul casălor den Iaşi—hotarnicile—No. 26.—1787 Iunie 5.

CL. *1812 Decemb. 31. Contract.* Prin priimire a âmbe părţilor sau făcut această aşăzare. Noi mai ğos iscăliţii epitropii casei răpousatului Mihail Sturza biv vel Logofăt am dat spre şădere întru un an de zile casile din Eşi a clironomilor ce sunt supt epitropia noastră, Exelenţiei sale lucrătoriului sfetnicul Statului General Consul a împărăteştii măriri Rosiia în Moldavia cu ponturile de mai ğos: 1). Şădere aciasta a Exelenţiei sale General Consului, va fi pe un an incepândusă dela zi întăi Ghenarie

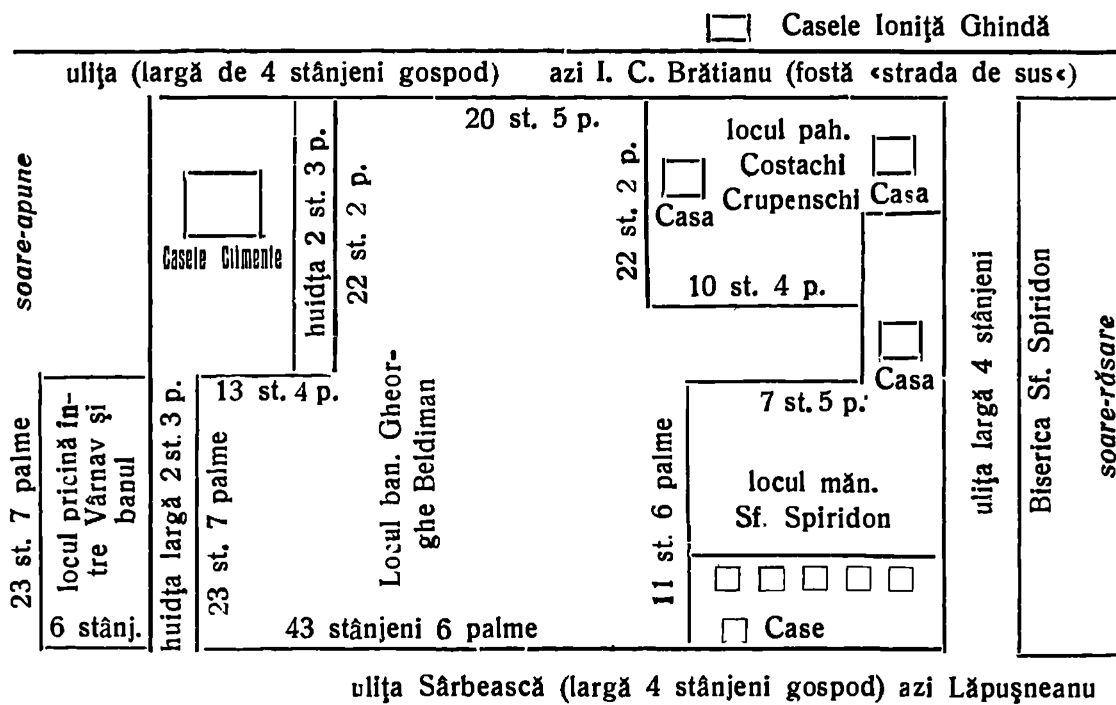
a anului 1813. 2) Chiria va fi întru acest an, 2500 lei adică doao mii cinci sute lei cari să vor da ğumătate la începutul anului şi ğumătate la şasă luni. 3). De să va întâmplà a să aprinde această casă din focul din lăuntru sau din cuprinsul ogrăzii şi va arde, atunce după toată dreptatea, nevrâsnicii clironomi ca să nu fie supuşi în cea mai mică pagubă, să îndatoreşte Exelenţa sa lucrătoriul sfetnicul Statului Domnul General Consulul a da plata binalii în preţ de 100.000 lei adică una sută mii lei, iar de să va face aprindere dea afară din altă întâmplare şi nu din lăuntru, nu are împărtăşire de cât a rămânia la întâmplare. 4). Precum să vor da casăle acum, asăminea să vor luà la împlinire vadelii, iar întâmplându să în oareşi care neîntocmire sau înlăuntru sau în cele de prin pregiur urmează a să întocmì de cătră Exelenţia sa, iar pentru cele ce să vor face întocmire nu are a să cere plată dela Clironomie şi spre aceasta sau iscălit acest contract. 1812 Dechemvrie 31.

General Consul A. Pini Eşii

Obs. Contractul e scris pe coloana din stânga în româneşte, iar pe coloana din dreapta ruseşte.

CLI. *1790 August 28.* Planul locului caselor Consulatului Rusesc, râdicat de Ştefan Ciogole vornic de poartă.

miază noapte

uliţa Sârbească (largă 4 stânjeni gospod) azi Lăpuşneanu

miazăzi

Obs. Această copie de hartă pentru locul lui Raţă, care acum se stăpâneşte de dumlui vornic Gheorghe Beldiman, iaste asămine şi întocmai după harta, cea adevărată, care s'au încredinţat şi cu ale noastre iscălituri : Sturza, Canta vornic, Depaste vornic, C. Greceanu vornic.

Iar în *dos* : Această hartă sa făcut asemene după starea locului şi am iscălít Ştefan Catargiul ban.

Obs. Urmând măsurile în stânjeni reiese că pe latura *de nord* locul avea 53 stânjeni =119 metri; pe latura *de sud*, locul avea 52 stânjeni=117 metri; pe latura *de vest* avea 46 stânjeni= 102 metri; iar pe latura *de est* avea 45 stânjeni = 100 metri; iar peste tot suprafaţa ar fi fost în măsuri nouă de *11918 m patraţi.*

CLII. *1814 Ghenar 23* Noi Scarlat Alexandru Calimah Voevod cu mila lui Dumnezeu Domn Ţării Moldaviei.

Cinstit şi credincios boerul domniei mele dumisale Iordache Roset biv vel Visternic.

Fiindcă prin jaloba ce au dat domniei mele dumlui Alecu Sturza au făcut rugăminte ca împreună cu dumnealui biv vel Logofăt Constache Ghica şi dumlui biv ve Vornic Constantin Balş ca să fi şi dumneta între Epitropii averilor sale până la împlinirea legiuitei vadele.

Drept aceasta şi poroncim domnia me dumitate ca întru unire cu numiţii boeri să te însărcinezi cu epitropia şi privigherea averilor sale. 1814 Ghenar 32.

(L. P.) / Paladi ftori Logofăt procit.

Intocmai depe ce adevărată, Ioniţă Sturza Spatar.

CLIII. *1814 Ghenar 23.* Noi Scarlat Alexandru Calimah Voevod cu mila lui Dumnezău Domn Ţării Moldaviei.

Cinstiţi şi Credincioşi boierii Domniei mele dumneata biv vel Logofăt Costache Ghica i dumneata vel vornic Constandin Balş.

Cu toate că întru împărţirea ci sau făcut averilor răpousatului logofăt Mihail Sturza între clironomii săi, dumneavoastră vă cunoaştiţi slobozi dintr̨aceastӑ epitropie, dar di vreme ce nevrâsnicul clironom dumlui Alecu Sturza prin jaloba ci au dat către Domnia me au făcut rugăminte ca să rămâneţi tot întru privigherea averii Dumsale împreună cu cinstit şi credincios boierul Domniei Mele dumlui biv vel Vistiernic Iordache Ruset.

Drept aceasta iată vă rânduim Domnia me, şi vă poroncim ca întru unire cu dumnealui Visternicul să fiţi Epitropi şi privighitori asupra averii numitului clironom până la împlinirea legiuitei vadele cunoscânduvă supuşi îndatoririlor epitropiei după hotărâre sfintelor pravile. 1814 Ghenar 23.

L. P. Paladi flori Logofăt procit.

Iotocmai de pe ce adevărată, Alexandлu Sturza spatar.

CLIV. *1816 Iunie 12.* Noi Scarlat Alexandru Calımah Voevod cu mila lui Dumnezău Domn Ţării Moldaviei.

. Cetindusă anaforaoa aceasta înaintea domniei mele, am socotit cu luare aminte că alt chip mai înlesnitoriu spre întâmpinarea trebuinţii ce este de a să da casă pentru şedere consulatului Rosiei, nu este de cât săvârşire alcătuirei cuprinsă prin această anafora. Drept acea hotărâm ca *locul casălor arsă din mahalaoa măjălor ce este la uliţa mare* în cuprindere măsurilor pomenite prin hrisovul părintelui domniei noastre, măriei sale Alexandru Ion Calimah Voevod săl dei în deplina stăpânire neguţıtorului Gheorghie Efstatie cum şi chiria ce să făcusă danie de către p rintele domniei noastre spitalului din s f â n t u l Spiridon, din care hotărăşte de a să face meremeturile ce după vremi vor fi trebuincioasă, o va lua iarăş (după cum să plăteşte acum încheind contract cu general Consulat Rosiei) numitul neguţitori fiindcă după prifacere vremilor scumpindusă toate lucrurile această chirie nu este îndestulă la trebuinciosul meremet consulatului dintru care pricină folosul ce sau socotit ca să fi putut ave

atunce spitalul covârşindusă acum de cheltueli pricinueşte păgubire pe care cunoscândo şi a mănăstirii Sfântului Spiridon Epitropi ce sânt iscăliţi în anafora însăş sau lăpădat de această danie Iar pentru cinsprezeci mil lei ce sânt trebuitori spre săvârşire tocmelii luând sama domnia me că această sumă alăturândusă pe lângă ace ce ar fi trebuitoare spre facere casii consulatului după cum să hotărăşti prin pomenitul hrisov a părintelui Domniei noastre ca din veniturile obşteşti să facă meremeturile cele mari este o mare deosebire care ar fi fost cu îngreuiere ţării. Deci găsând acest înlesnitoriu chip spre a să înplini trebuinţa ce este de a să da casă consulatului Rosiei, fără de a pătimi vreo sâmţitoare îngreuere hohărâm ca să să dei din visterie prin chipul socotit de către Domnia me, după care neguţitoriul Gheorghie Efstaltin rămâne ca fără cât de puţână întârziere să îngrijască de a cumpăra casă pentru odihna şi mulţămire consulatului precum însuş sau îndatorit. Fiind slobod de a vinde numitul neguţâtoriu ori cui va socoti locul cu binalile ce va cumpăra pentru şădere consulatului. Tot sub asămine îndatoriri cu care şi el sau legat neîndatorindusă însă de a face meremeturile trebuincioasă cum şi dacă din întâmplare vor arde nu este supus de a le priface. Deci spre întocmai nestrămutată urmare sau întărit anaforaoa aceasta cu a noastră iscălitură şi pecete. 1816 Iunie 19

Scarlat Alexandru Calimach Vodă (locul peceţii domneşti).

Pre înălţate Doamne,

Fiindcă prin hrisovul din anul 1797 din luna Ghenar dela domnul Alexandru Ioan Calimah Voevod, părintele înălţimei tale să cuprinde că luând înălţime sa samă că nu puţână supărare trage orăşenii din acest oraş Eşii au hotărât şi au cumpărat drept 30000 adecă trei zeci mii lei spre această trebuinţă. casăle dumisale vornicului Teodor Balş *ce sânt în mahalaoa măjălor la uliţa mare* cu toate zădirile de prin pregiurul ogrăzii şi cu tot locul arătat în sămne după cuprindere hotarnicii. Adecă doăzăci şi patru stânjini una palmă gospod., capătul despre uliţa mare din locul dumisale vornic Teodor Balş ce lau avut cumpărat dela dumnealui Spatarul Ianacachi Milo şi pân *în uliţa bisericii Sf. Dimitrie* treizeci şi trei stânjini şasă palme capătul dispre biserică şi patruzăci şi cinci stânjini margine pe din gios laturea ce să hotărăşti cu locul boerului vânzători. Deci aceste casă leau făcut danie pământului ca să fie pentru trebuinţa obştiei, orânduind purtători de grijă pe cei după vremi pre osfânţit mitropolit ţării, pe dumnealui vel logofăt de ţara de gios, pe dumnialui vel spătar, pe dumialui vel postelnic, carii luând chirie casălor pe tot anul de la dumnialui Consului să o dei la mănăstire Sfântului Spiridon spre agiutoriul cheltuelilor spitalului pre cum prin deosăbit hrisov a Domniei Sale să arată însă când după vremi va cere trebuinţa de a să face vre un meremet mic numitei casă din chirie să se facă de către epitropi. Iar când va cere trebuinţa de vreun meremet mai mare atunce din veniturile obşteşti să cheltuiască. Şi fiind că din întâmplare aceste casă au arsu din care pricină răsâpindusă mai de ispravă nu sănt în stare de sa mai pute lăcui. Şi cerând trebuinţa neapărat să fii casă pentru şădere General Consulatului Rosiei, sau arătat dumisale Kir Gheorghie Evstatii cu cerere ca să i să dei casăle aceste arsă cu tot locul lor chiria ce plăteşti Consulatul pentru şădere sa, cum şi cinsprezeci mii lei. Indatorindusă pentru aceste a da dumisale alte casă spre şădere cu odihnă şi mulţumire Consulatului. Pre înălţate doamne, văzând noi că cheltuelile meremeturilor celor mici ce erau îndatoriţ epitropii din chiria să le facă covârşă venitul chiriei ce să lua precum şi a să meremetisi cu cheluiala obştii după cuprinderea hrisovului va cădea cu îngreuere ţării o cheltuială ca aceasta. Sau socotit cu cuviinţă de către noi ca după în-

suşi primire numitului neguţătoriu să i să dei în deplina stăpânire casăle aceste arse cu tot locul cuprinsu prin pomenitul hrisov cum şi chiriia ce să plăteşte de către cinstitul general Consul de care chirie să leapădă spitalul din sfânt Spiridon fiindui dania aceasta de păgubire şi nu de folos după cum sau zis, iar pentru acele 15.000 lei ce rămân să mai deie spre împlinire aceştii alcătuiri, înţălepciune Inălţimei Tale socotind chipul cel mai înlesnitor va hotărî de unde săi deie —După aceste dar şi numitul neguţitoriu rămâne îndatorit ca fără întârzăiere să împlinească îndatorire sa de care nu lipsim a înştiinţa. Iar hotărâre ce desăvârşită rămâne la Inălţime ta.

Anul 1816 Iunie 12.

A Inălţimei tale. smerit rugătoriu Veniamin Mitropolit Moldaviei, plecate slugi, Iordachi Canta Logofăt, Grigori Sturza Logofăt, Dimitrii Sturza vel Logofăt, Constandin Balş vel Logofăt, Sandu Sturza Visternic, Iordache Roset vel Visternic, Costache Negre, Alexandru Iancu vel Vornic, Dumitru Ralet vel Vornic, Grigori Ghica Vornic, Costachi Canta Vornic, Alexandru Gh ca vel Vornic, Teodor Sturza vel Spatar, Răducanu Roset Hatman, Şărban Negel vel Vornic, Balş vel Vornic, Neculai Hrisoverghi Vornic, Mihălachi Sturza Vornic.

Copia aceasta sau poslăduit de către mine şi iasti întocma scoasă di pi ce adevărată. Nedescifrabil...

De la divan

Copia acasta fiind scoasă întocma di pe ce adevărată anafora, sau adiverit şi cu ale noastre iscălituri. 1816 Iuli 7

Dimitrie Sturza vel logofăt, Balş vel logofăt, Dim. Ralet vel Vornic, Balş vel Vornic, Ioan Tăutul ban.

CLV. *1816 Iunie 4.* Mai ğos iscălitul adiverez prin acestu încredinţat zapis al meu că după cuprinderea anaforalei boerilor pământeni din curgătoriul an „1816" Iunie 12 întărită de pre înălţatul domnu mărie sa Scarlat Alexandru Calimah Voevod rămânând dumnealui Gheorghe Efstatiu îndatorit a da casă spre şădere cinstitului General Consulat Rusăsc. Sau alcătuit cu mine şi au făcut acest schimbu adecă miau dat dumnealui locul casălor arsă *din mahalaoa măjîlor de pe uliţa mare*, cât prin anaforaoa mai sus i sau fost dat în măsurile cuprinse prin hrisovul domnului Alexandru Ioan Kalimah Voevod din anii 1797 luna Ghenarie cu toate binalile ce sânt pe dânsul şi osăbiţi 40000 adecă patru zăci mii lei adaos număraţi *în nahtu* acum la facere schimbului pe lângă care neau făcut *teslim* şi toate scrisorile în original ce sănt pe acest loc şi din potrivă au luat dela mine *casăle mele de lângă mănăstirea Sfântului Spiridon dincoace de podul Hagioaii la uliţa Sârbască* cu toate binalele şi cu tot locul din lăuntru ogrăzii, care măsurândusă acum cu stânjenul domnesc de opt palme după palma ce sau însămnat aice au eşit lungul faţa despre răsărit patru zăci şi doi stânjâni capul, faţa din sus doăzăci şi opt pol stânjăni, lungul faţa *despre apus de despre mănăstire prapadoamna* trei zăci şi opt stănjini şapte palme şi capul faţă din ğos douăzăci şi patru stânjini cinci palme îndatorindumă eu ca din aceşti patruzăci mii lei ce am luat să dau cinci mii lei spre meremetul casălor ce am dat după tocmala urmată între noi. Pe lângă care iam dat şi toate scrisorile în original ce am avut afară deosăbit loc al meu din ğos cu binale o crâşmă cu pivniţă de peatră şi alte trei dugheni ce rămân tot eu să le stăpânescu. Cu tocmală de bună voe ca acest schimb să rămâe în veci statornic neclintit şi nestrămutat supt nici o întâmplare după vremi şi supt nici un cuvânt de pricinuire între noi, aşa dar de astăzi înainte după tocmală de sus, dumnealui Gheorghie Efstatiu cu toate binalile ce sânt pi dânsul nesupărat nici odinioară în veci despre mine şi despre urmaşii mei. Şi eu iarăş să stăpânescu

locul casălor arsă cu toate binalile ce sânt pe dânsul în veci nesupărat despre dumnealui şi despre urmaşii dumisali. Drept aceia acest schimbu săvârşât cu bună credinţă acum după primire dumisale Gheorghe Efstatiu cum şi după însăş primire mea va rămâne pe veci statornic şi nestrămutat de către amândoao părţile, pentru a căriia mai multă tărie sau făcut doao asemine scrisori de la oparte către alta. Una iscălită de dumnealui şi de obrază cinstite marturi şi alta asămine de mine şi de epitropii mei încredinţândusă amândoă şi de către cinstitul Divan. In Iaş 1816 Iulie 4.

Costachi Ghica logofăt, Iordachi Roset vel vornic martur, Costantin Balş vel logofăt, Mihail Sturza vornic martur, Iordachi Drăghici ban martur, Ioan Neculce spatar mrtur. λεβενδάκι μαρτὺς, ανδρίαν πανυ μὰρτυς, Ιωαν Νικολὰυ, μάρρτυς

de la divan

Arătândusă schimbul acesta şi în divan asupra căruia după cercetare ce sau făcut de către noi fiind urmat cu bună voinţă şi mulţămiri amânduror părţilor. Drept aceia spre aşi ave nestrămutata şi veşnica tăriia sa sau adeverit şi de către divan. 1816 Iuli 7.

Dimitrie Sturza vel logofăt, Costantin Balş vel logofăt, D. Ralet vel vornic, Iordachi Roset vel vornic, Ivan Tăutul ban.

CLVI. *1816 Noemvrie 10.* Cu mila lui Dumnezău Noi Scarlat Alexandru Calimah Voevod, Domn ţării Maldavii.

Facem ştiri cu acest hrisov al Domnii meli tuturor cui să cadi a şti că arzând casăli di pe *uliţa mari din măhălaua Măjilor* ce de către Inălţatul Domnu Alexandru Calimah Vvod. părintele domniei mele sau fost cumpărat cu 30.000 lei dela răposatul Vornic Balş. Şi sau dat danii pământul lui ca să fie pentru trebuinţa opştii spre şiderea Consulatului Rusăsc. Cu hotărâri ca chiria lor pi an să să de la mănăstirea Sf. Spiridon din oraşul acesta spre ajutorul cheltuelilor spitalului. Insă orânduiţii epitropi să aibă a face mai întâi meremeturile celi mici ce după vremi va ceri trebuinţa, şi prisosul săl de la mănăstire. Iar meremeturile cele mari să se facă din veniturile opşteşti după glăsuiri hrisovului din 1797 Ghenar şi după vremi din pricina aciasta răsăpiuduse mai de ispravă în cât de a nu să mai pute lăcui. Ca să scape orăşenii din supărare ce tragi cu luarea casălor când ale unora când ale altuia. Ne apărat au cerut trebuinţa ori a să prifaci aceste de iznoavă, sau a să găsi altă casă de odihnă pentru consulat ca să nu să mai strămute. Dar văzândusă după *tahminul* ce sau făcut că pentru de a să prifaci era trebuinţă de o sumă nu mică de bani. Lucru ci pentru pământ ar fi fost cu mari îngreueri. Şi întru acestea arătândusă neguţitoriul Gheorghi Efstatiu, cu cerire ca să se scoată banii ci ari a lua cu zapis de la dumlui Postelnicu Alexandru Mavrocordat să i să de locul casălor numite mai sus cu toate binalile ce sânt pe dânsul răsăpiţi şi nerăsăpiţi. Şi chiria consulatului după alcătuirea ci va pute faci. Şi el să fie dator a da casă bună şi de odihnă pentru consulat. De către boerii pământului sau găsit cu cale aciastă cerire şi prin anaforaoa din curgătoriul an Iunie 12. Inştiinţind pe Domnia me de aciasta noi încă asemine am socotit că esti cu cuviinţă. şi am hotărât de vremi ce însuş epitropii mănăstirii Sfântului Spiridon iscăliţi în anaforaoa de sus pomenită sau lepădat de această danii a chirii către mănăstiri. Cunoscând că din prifacere vremilor şi scumpeti ci urmiază, acum nui esti de folos ci mai vârtos de pagubă. Să se de numitului neguţitor locul casălor arsă şi chiriia lor pi an ci după vremi va pute tragi şi osăbit acum cinci sprezece mii lei în socotiala banilor ci ari a lua de la dumlui postelnicu Alexandru Mavrocordat, i sau dat din visteria gospod. Şi el să găsască casă pentru şădere consulatului. In urmă alcătuin-

duse cu cinstit şi credincios boeriul domniei meli dlui Alexandru Sturza biv vel spatar: adică de au dat el dsali spatarului locul casălor arsă cu toate binalile ce sânt pe dânsul şi osăbit adaos pentru zeci mii lei număraţi în nahtu. Şi din potrivă au luat de la dumlu spatarul *casăle dumsali di lângă mănăstirea sfântului Spiridon dincoace de podul Hagioaei. la uliţa Sărbască* unde şi esti acum Consulatul. Şi însuş venind înainte Domnii meli cu scrisorile de schimbu, adiverite di marturi cinstiţi şi de veliţii boeri. Şi încredinţândune că acest schimbu sau săvârşit cu bună credinţă după priimire amănduror părţilor Pentru aceia iată prin hrisovul acesta Domnia me dăm şi întărim slugii noastre neguţitorului Gheorghi Ef tatiu şi urmaşilor săi vecinica stăpânire asupra caselor ei au luat în schimbu cu bună credinţă de la dumlui spatarul Alexandru Sturza cu aciastă îndatorire ca în câtă vreme va fi aice Consulatul Rosăii să şadă în trânsăle şi el săş tragă numai chiria. Iar când din ori ci fel de întâmplare să va râdica Consulatul Rosăi de aice să rămâi drepte a lui şi precum va voi aşa volnic să fii a li întrebuinţa ca pe un drept lucru al său Hrisovul acesta a domniei meli săi fii lui şi urmaşilor săi moştenitori de întăritură pi scrisoare de schimbu. statornic neclintit şi neruşuit nici odinioară în veci. Intru cari am pus a noastră Domnească iscălitură şi peceti. Scrisusau hrisovul acesta la scaonul domniei meli în oraşul Iaşii în al patrule anu a domniei noastre· 1816 Iulie 10.

Alexandru Ioan Calimah Voevod — Dumitru Sturza Vel Logofăt Procitoh.

Pecetea domnească în tuş roş.

CLVII. *1835 August 13.* a) *1833.* Pentru 1327 lei în cursul haznelei priimiţi de la rosienescul cons. Temcovschi, in socotiala *bani or di paveli* pi anul 1833 a lucrări acestui *predmet* pentru 73 stânjeni 6 palme loc cei cuprind casele în cari pitrece în doâ uliţe, adică 30 st. 6 palme în uliţa târgului di sus parte driaptă şi 43 st. în uliţa în care se află, se dă şi de la dipartamentul din lăuntru aceste adeverinţe 1813.

Ghica Vel logofăt.

b) Tij pe anul 1834 tot pentru 1327 lei, Ghica vel log.

c) Tij pe anul 1835 tot pentru 1327 lei, Ghica vel log.

Pecete: принципатъл Молдавии 1833 Departamentul din lăuntru.

CLVIII. *1838 Ghenar 21.* Giudecătoria ţinutului Eşii din prinţăpatul Moldaviei. No. 79.

Dumnealui *Dimitrachie Karastate* prin jaloba ce au dat la 20 a următoarii luni acestui Trebunal, cu înfăţoşare orighinalnicilor însămnări a răposatului moşului său Anastasie Dimitriu, supusul acestui prinţipat, săvârşit din viaţă in acest oraş la trecutul an 1824, şnuruită de această ğudecătorie au făcut cerere ca ğudecătoria cercetândule săi dee întocmai încredinţare de periodurile atingăto re de *casele ocuparisite de rosienescul consulat*, a cărora venit pomen tul răposat Dimitriu prin acele testamentariseşte la *shoala din satul Negadis* de la Ianina şi spitalului Sântului Spiridon din oraşul Eşii Deci după luare aminte ce au făcut ğudecătoria acelor însămnări care sânt şi iscălite de răposatul in dialectul Grecesc au văzut la 1819 Ghenar No. fila — 15 — rândul 31 scrie aşa: Numita casă ca o dreaptă av re a mea o afierosăsc cu chipul de mai jos adică doâ părţi di chiria acestora să margă pe tot anul la şcoala aflătoare în patria mea în satul Negadis din Eparhie Ioanina, iar a tria parte la spitalul oraşului Eşii din Sfântul Spiridon. Documenturile acestor casă să să deie de către Epitropii mei pe care îi numesc în lunaticul catastif cel am a face pi toată luna care să să deie la Epitropii satului mieu, care Epitropi a satului mieu să aibă adiverinţă cuviincioasa

după învoială, şi atunce să li dea Epitropii satului mieu împreună cu Epitropii Spitalului, şi să le pui la un loc sigur aice în Eşi şi să iee iscălituri amândouă părţile—, dănuire să nu aibă a să disbărna adică a să vinde nici de cătră şcoală nici de cătră spital, dicât numai să aibă voi amândoaâ părţile să facă numai această hotărâre şi voinţa me, atunce pot să facă amândoâ părţile dacă vor găsi pământ moşie cu folos şi a şcolii şi a spitalului cu slobozănie să facă schimb iar a o vinde şi a lua bani în vecii vecilor să nu aibă voie. Rog pe cârmuitorii să privigheze această afierosire. Şi vor ave plată di la dumnezeu şi laude de la oameni. Şi să fie pentru vecnica pomenire a mea şi a părinţilor mei şi pentru toţi creştinii am scris şi am iscălit cu însuşi măna şi voinţa mea. Şi să fie nestrămutate cele scrisă. Drept acea în temeiul rezoluţiei încheiată la 21 zile a următoarei luni am dat această încredinţare cu iscăliturile mădulărilor şi punere peceţii acestui Tribunal. *Anul 1838 luna Ghenar 21 zile. In Iaşi.*

Prezidentul giudecătoriei, Costachi Alcaz spatar.

Neculai Mavrocordat spatar, Vasile Carp Căminar.

L. Pecetei giudecătoriei: Prinţipatul Moldaviei 1834. Giudecătoria ţinutului Eşii.

D rector. Dobreiş sluger.

In dos: Codicelul răposatului Anastasii Dimitriu din 1819 Ghenar 17 încredinţat de giudecătorie la 1838 Ghenar 21.

Documentele de la CXXIV—CLVIII sânt comunicate de dl. **Traian Ichim.** Originalele se păstrează în arhiva sfântului Spiridon din Iaşi.

B). LUCRURI

CLIX. 6967 (1459) Ghen. 3. Suceava. Stefan Vod. Moldovii întăreşte lui Lână Rugină satele Ruginenii, Tăuţii, jum. din Telejina şi Stoboranii şi Botăşeanii şi Iezerul Leahului de la Gârla Soarelui cu vama şi cu moara etc. [Copie slavonă, veche]

† Ма(с)тїо [1]) бжїею мы стефа(н) вое(во)(да) гспда(р) землн мо(л)дав(с)кое знаменито чинн(м) сн(м) наше(м) лнстω(м) вксе(м) кто на(н) вьзрн(т) нлн е(г) оуслышн(т) ω(ж) тотн нстнннїн на(ш) слѹга па(н) лянь рѹжннъ [2]) слѹжн(л) на(м) правою верно. те(м) мын вндѣ(в)шее его правою слѹ(ж)бо дω на(с) жалов(а) есмы его осо(б)ною нашею ма(с)тїю н далн н потврьдилн есмы емѹ ѹ нашїн [зе(м)лн] мо(л)да(в)ски(ї) его о(т)чнн н села(м) на нмѧ рѹжїнѣнїн где бы(л) дω(м) его н тьоуцїі [3]) н пω(л)тележнна [4]) н стобо́рѣнїі н ботьшѧнїн [5]) ї ωзеро(м) лахω(м) ω(т) грьла слнце сь мнтω(м) н сь маино(м) ї езѣрω(м) лахω(м) сь грн(н)дѹ(л) ω(т) богата дω(л)нен ї ω(т) рѣне [6]) богата до оустїе грьла а(н)дрїеша н еще сь шипоте где ѹпадае(т) ѹ прѹтецѹ. А принелїе що има(ї) на те(х) села(х) н на ωзера ωнн емѹ покрадѹ колн е(м) до(м) злодѣн покраднлн како то( ) сведїтелн на(м) межїашн пре(д) нами н пре(д) нашими болѣрн. тоѕ вьсе вчн : зпнса(н)ное како да е(ст) а( ) н( ) емѹ оурн(к) сь вьсе(м) доходо(м) емѹ н дѣтн его н ωнѹча-то(м) его н прѣωнѹчато(м) его н пращорытн(м) н вьсе(м) родω(м) его ктω бѹде(т) емѹ ма(ї) блнзнїн да е(ст) непорѹшено ннко́лнже на вѣкїн, А хотаро(м) то(н) село(м) да е(ст) постаромѹ хота( ) по кѹда изьвѣка ѹжнвалн. ї ωзеро(м) хота(р) есть рѧ(н)ге. А на то е(ст) вѣра гсп(сд)вмн вншепнса(н)но(м) стефана воево(да) н вѣра наше(го) мнтрополнта кн(р) деωктнста н вѣра боерн нашн вера пана маноила н вера пана вла(і)кѹла пь(р)кьлабове бнлогра(д)скаго н зера пана гоиана двω(р)ннка вера пана х( )ка цнбора вера пана томн гн(н)де вера пана мнка крале вера пана петрн понича вера пана албѹла вера пана лазн пнтнка вера пана крецоаскѹла вера пана нсаїе пьркьлабa неме(ц)скаго вера пана стї(н)са дьмокича вера пана петра ωкимокича вера пана кω(з)мнцн вера пана бѹ(х)тн вера пана фетнωна [вера пана сакнша] спатаре вера пана юга вн(с)те(р)нїка вера пана кра(с)ньша посте(л)ннка н пана тьѹтѹла вера пана [гоа вера чашннка] вера пана зберє сто(л)ннка вера пана їωа(н)на комиса н вера вьсе(х)] боерн нашн велнкими малими А на б(л)ше потврь(ж)денїе [н] крѣпо(ст) ѹрика веле(л) есмн нашемѹ ве(р)номѹ добрй логофе(т) пнсатн н нашемѹ печатн пре̇веснтн кь семѹ лнсто(м) нашн(м). пнса(л) нсаїе. ѹ сѹчаве ѕцѯз ге(н)г. днн.

1). Literele puse în ( ) sânt scrise deasupra cuvântului, cele puse în [ ] sânt complectate de mine.
2). Un Sima Rugiră (Rugină) în 1495, 5 Fevr. (DŞt. II, 71). Sate Rugineşti în jud. Covurlui şi Putna
3). Un sat Tăuţii a fost pe Horince, în jud. Covurlui, 1495, 16 Ian (DŞt II, 50, 51.
4). Valea Telejnei, pomenită în 1462, 5 Oct (DŞt. I, 61) etc.
5). Un sat Botăşani (în Bucovina) în 1490, 15 Mart DŞt. II, 419).
6). реке? Nu cumva este acelaş Reante de mai jos?

Cu mila lui Dumnezeu, Noi Ştefan Voevod, Domn Ţării Moldovii, cunoscut facem cu această carte a noastră tuturor, care vor căuta pe dânsa sau cetindu-se o vor auzi, că această adevărată slugă a noastră, pan Lână Rugină ne-a slujit nouă cu dreptate şi credinţă. De aceia, noi văzându-l pe dânsul cu dreaptă slujbă cătră noi, l-am milostivit pe el cu deosebita noastră milă, i-am dat şi i-am întărit în Ţara noastră, a Moldovii, ocinele lui şi sate, anume, Rugineanii, unde a fost casa lui şi Tăuţii şi jumătate din Telejina şi Stoboreanii şi Botăşeanii şi Iezerul Leahului de la Gârla Soareiu-, cu vama şi cu moara şi Iezerul Leahului cu grindul de la Bogatul în jos şi de la prundul Bogatul, până la gura gârlii lui Andrieş şi încă cu Şipotele, unde cade în Pruteţ Iar privileglile ce ce-a avut pe aceste sate şi pe iezer i s'au furat, când tâlharii i-au prădat casa, cam ne-au mărturisit megieşii, înaintea noastră şi înaintea boerilor noştri. Toate aceste de mai sus, să-i fie dela noi uric, cu tot venitul, lui şi copiilor lui şi nepoţilor lui şi strănepoţilor lui şi răstrănepoţilor şi la întregul neam al lui, cine îi va fi mai aproape, să-i fie neclintit nici odată în veac. Iar hotarul acestor sate să fie după vechiul hotar, pe unde din veac a umblat. Şi hotarul Iezerului este Reante. (?). Şi la aceasta este credinţa Domniei mele mai sus scris, Ştefan Voevod şi credinţa Mitropolitului nostru Chir Teoctist şi credinţa boerilor noştri, credinţa panului Manoil şi cr. p. Vlaicul pârcălabul de Cetatea Albă şi cr. p. Goian dvornicul, cr. p. Hodco Ştibor, cr. p. Toma Ghirde, cr. p. Mic Craiu, cr. p. Petru Ponici, cr. p. Albul, cr p. Laze Pitic, cr. p. Creţoiascul, cr. p. Isaie pârcălabul de Neamţ, cr. p. Steţcu Dămăcuş, cr. p. Petru Iachimovici, cr. p. Cozmiţă, cr. p Buhte, cr. p Fetion, cr. p. Sachiş spatarul, cr p. Iuga visternicul, cr. p. Crasniş postelnicul şi a lui pan Tăutul, cr. p. Toader ceaşnicul. cr. p Zbere stolnicul, cr. p. Ion comisul şi credinţa tuturor boerilor noştri mari şi mici. Şi spre mai bună întăritură şi tărie a uricului, am poroncit credinciosului nostru, lui Dobre logofăt să scrie şi pecetea noastră să o lege cătră această carte a noastră. A scris Isaie, în Suceavă, 6967, Ghen. 3 zile.

Obs. Copia aceasta slavonă veche este la Muz Mun. Iaşi. IV, No. 3. Este şi un suret, „acest suret est(e) scos din cuvânt în cuvânt dinaint(e) noastră Iordache Cant(a) vel log. Tanas(ă) biv cămi(nar) am scris lt. 7261 (1753) Mai 29". Necunoscut la I. Bogdan.

CLX. *7007 (1499), Noembrie 17. Hârlău.* Stefan Vvd. Moldavii. Mărusca, nepoata lui Coste Stravici, vinde lui Ivan şi femeei sale, Fedii, drept 150 zloţi tătăreşti, satul Străviceanii, pe Sirca, din jos de Mădrâjac.

Suret de pe ispisoc sirbesc dela Stefan Vvod, din vleat 7007 [= 1499], Noemvrie 17.

Facem înştiinţare cu acăstă carte a noastră tuturor cine pe dânsa va căuta sau cetindusă va auzi, precum au venit înainte noastră şi înainte boiarilor noştri, Măruşca ğupineasa lui Ivan Potropopa, fata Nastii, nepoata Costii Stravici, de a ei bună voe, de nime silită, nici asuprită şi au vândut a sa dreaptă ocină din uricul moşului său Costii Stravici şi dresul čau avut moşul ei Costea Stravici dela moşul nostru Alecsandru Vvod, *un sat pe Sirca, anume Străvičanii, din ğos de Mădrâjaca,* aceaia au vândut acel sat slugii noastre lui Ivan şi fimeii sale Fedii, drept 150 zloţi tătărăşti. Şi sau sculat sluga noastră Ivan şi fimeaea lui Fede şi au plătit deplin acei de mai sus scriş bani 150 tătărăşti în mânule Maruşcăi ğupinesii lui Ivan Potropopa, fetii Nastii, nepoatei Costii Stravič, dinainte noastră şi dinainte boiarilor noştri. Deci noi văzind între dânşii de bună voe tocmală şi plată deplin, aşijderea şi dela noi am dat şi am întărit slugii noastre lui Ivan şi fimeii sale Fedii pe acel de mai sus zis sat Sirca, anume Străvičanii din ğos de Mădrâjaca, ca să fie lor de la noi uric şi cu tot venitul,

lor şi fečorilor lor şi nepoţilor şi strănepoţilor lor şi atot neamul lor ce să va alege mai aproape neruşuit niciodată în veaci. Iar hotarul acelui de mai sus zis sat să fie despre toate părţile după hotarâle ceale vechi pe unde au umblat din vac. Iar dresurile čau avut Măruşca fata Nastii, ce au fost a moşului ei, a Costii St avič dela moşul nostru Alecsandru Vvod acealea dresuri ea leau fost dat la mânule slugilor noastre Mândrului şi a fratelui său Drăgoiu precum este ştiut de noi şi de boiarii noştri. Şi spre ačasta este credinţa Domnii noastre de mai sus scris, Noi Ştefan Vvoda şi credinţa a preaiubit fiiului Domnii meae Bogdan Vvod. şi credinţa tuturor boiarilor noştri a mari şi mici. Iar după a noastră viiaţă cine va fi Domn Ţării noastre, din fiii noştri sau din neamul nostru, sau ori pe cine Dumnezeu va alege a fi Domn Ţării noastre Moldovii, să nu stîce a noastră danie şi întăritură, şi să aibă a da lor şi a întări, de vreame ce şi noi am dat lor şi am întărit, pentru că ei au cumpărat pre a lor drepţi bani. Iar pentru mai mare tări a şi întăritura acelor de mai sus scrise, am poroncit credinčosului boiariului nostru Dumisale Tăutului logofăt să scrie şi a noastră peceate către această carte a noastră să o leage.

Sau scris în Hârlău.

Sau tălmăcit de Gheorghie Evloghi dascal 1787, Ap. 25

Obs Suretul e al meu Necunoscut la I. Bogdan, DŞt

Satul Străviceani venea la răsărit de Mădrâjăştii de azi, satul lui Mădrâjac.

Vezi între altele hârtile bis. Talpalarii, din Iaşi, proprietara moşiei Mădrâjăşti, de ex. doc 1802, Avg 20. Satul îşi trăgea numele de la vechiul boer Coste Stravici Pentru Maruşca şi neamul ei, cp. doc. 1502, 17 Fevr. (DŞt II, 191, 192), apoi Bul. Ion Neculce, numărul de faţă, Satele Ruscani şi Găneşti, 17, Nota 2.— Pentru Mădrâjac, cp. doc. 1493, 7 Mart (DŞt. II, 17, Ghibănescu, T. Codrescu I, 82).

CLXI. *7026 (1518), Ghenar 20* Ştefan Vvd. Moldovii întăreşte lui Avram şi surorii sale Vasutcăi, satele Hueţănii, la Gura Voronii, moară în Siret şi Sineştii aproape de Jurj Voroşčac.

Suret.. de la Ştefan Vvod. let. 7026, Ghenar 30.

Facem înştiinţare pentru adivărată sluga noastră Avram şi sora lui Vasutca fičorii Anuşcinii, că liam dat şi liam întărit întru al nostru pământ al Moldavii, pe alor driaptă ocină şi moşie din dres čau avut de la moşul Domnii mele, răposatul Ştefan Vodă, satul anume *Hueţănii* la Gura Voronii şi cu moară în Siretiu şi *Sineştii* aproape de *Jurje Voroşčac*, ca săi fie lui de la noi uric, şi cu tot venitul lor şi copiilor lor, nepoţilor şi strănepoţilor şi a tot niamul, ce să va alege mai aproape neruşuit nici odinioară în veci. Iar hotarul acelor doao sate, anume Hueţănii în Gura Voronii şi cu moară în Siretiu şi Sineştii, *aproope de unde curge Verişčac* să fie despre toate părţile după hotarul cel vechiu, pe unde au înblat din vechi.

Obs. Condica Mitropoliei Moldovii 1818, pg 663 „Hueţănii, ţinutul Botoşeni" ; ibid. No. 1, Suret dela Ştefan Vvod, 6941 [= 1433] Noemv. 16, prin care dăruieşte lui „Hotco Costič", „un sat la Vorona, casale Anuşcinii şi Hueţănii şi Sineştii, aproape de Verişcani şi Glodenii, unde iaste Nenciul jude şi moară în Siretiu, unde iaste Hueţă", publicat acesta din urmă şi de N. Iorga, Studii V, 79 şi VII, 72.

CLXII. *7063 (1555), Sept. 24.* Alexandru Vvd. Moldovii întăreşte Stoicăi vatavului şi ai săi, Dumbrăviţa şi Dimaciul, înpărţindu-le în trei părţi.

Alecsandru Voevoda cu mila lui Dumnezeu Domnu Pământului Moldavii Datam slugilor noastre Stoicăi vătavului şi Banului stolnicel şi Moşul şi Dragotă şi Lupe Bul-

mez şi Drăghici şi Albul şi Lupul şi Stavăr şi Fătul şi Moghila şi Nistor şi Trifan şi Stan şi Micul şi Simion şi Grozav şi Mihăilă şi Şărban şi Chiric(a) şi altu Simion şi Duma şi altu Stan şi Badiul şi Dobre şi Ioan Leul şi Ličul şi Dan şi Cernat şi Sambacil şi Pepele şi Stănilă şi Marco, un câmpu la un loc, ce să numeşte *Dumbrăviţa* şi *Dimaciul*. Şi hotarul aceui loc din malul Dimačul despre apus dreptu dintro gârlă, anume Stoeniasa, până în malul Siretiului, iar despre răsărit iarăş din malul drept întro gârlă anume Vidra până în malul Siretului, ca să le fie lor întrei părţi. O parte slugilor noastre Stoica vătav şi Banul Stolnicel şi Vlaicul şi Moşul şi Dragotă şi Lupe Bulmez A doao parte slugilor noastre Drăghiču şi Albul şi Stavăr şi Fătul şi Moghila şi Nistor şi Trifan şi Stan şi Micul şi Simion şi Grozav şi Mihăila şi Şărban Iar a triia parte slugilor noastre Chiric(a) şi altu Simion şi Duma şi altu Stan şi Badiul şi Dobre şi Ioan Leul şi Ličul şi Dan şi Cernat şi Sambaciul şi Pepele şi Stănilă şi Marco. Şi au dat ei 30 boi în pičoare şi doi cai buni. Deci şi noi am dat lor tot acel mai sus scris loc şi poiană, anume Dumbrăviţa pe Dimaču, precum că să le fie lor dela noi cu tot venitul altul să nu amestice, înainte aceştii cărţi a noastre. Sau scris în Hârlău la velet 7063, Septemv. 24.

Obs. Condica Mitr. Mold. 1119, „Dumbrăviţa ţinutul Tecučului".

CLXIII. *7084 (1576), Dec. 14* Petru Vvd. Moldovii. Sanda şi sora ei Drăguţa, strănepoate e lui Groza comis vând drept 1000 zloţi tătărăşti, lui Ioan Golâe vel logofăt, satul Işeniic de pe Jijia, răscúmpărându-se din robie dela Tatari.

Petru Vvod. cu mila lui Dumnezeu Domnu Ţării Moldavii. Adică au venit înaintea noastră şi înaintea a tuturor a lor noştri moldoveneşti boeri a mari şi a mič Sanda şi cu sorusa Drăguţa, fetile Măriţii, nepoatile a ğupânesii bătrânului Vlad pârcălabul, strănepotile (sic) lui Groza comis, de a lor buna voia de nimene silite, nici asuprite. şi şau vândut a lor driaptă şi adivărată ocina şi moşia čau avut strămoşul lor Groza comis cu ispisoc de cumpărătură de la *bătrânul Ştefan Vvod* un sat pe Jijiia anume *Iucşenii* şi *cu loc de moară în Jijiia*, pe care sat lau vândut alui nostru credinčos şi cinstit dumisale Ioan Golâe vel logft drept 1000 zloţ tătărăşti, când ei *sau răscumpărat din robie de la Tătari*. Şi sau sculat al nostru credinčos şi cinstit boeriu Ioan Golâe vel logofăt şi au plătit toţi deplin acei de mai sus scriş bani 1000 zloţ tătărăşti întru mânule Sandii şi surorisa Drăguţa, fetile Măriţii nepoatele ğupânesii bătrânului Vlad pârcălabul şi strănepoatile lui Groza comis înainte noastră şi înaintea tuturor a lor noştrii moldoveneşti boeri din ispisoc de cumpărătură čau avut strămoşul lor Groza comis de la bătrânul Ştefan Vvod pre acel de mai sus scris satu pre care acel ispisoc de atunce lau dat în mâinile credinčosului şi cinstitului boeriului Ioan Golâe vel logofăt înaintea noastre (sic). Pentru aceia şi noi dacă am văzut a lor de bună voia şi tecnită tocmală şi deplin plată, iar noi aşijdire şi de la noi am dat şi am întărit a lui nostru credinčos şi cinstit boeri Ioan Golâe marelui logofăt pre acel mai sus scris întreg sat cei pe Jijie anume Iucşeştii şi cu loc de moară în Jijiia ca săi fie lui şi dela noi uric de astăz cumpărătură cu tot venitul Pentru aceia nimene altul să naibă a să amestica.

Sau scris în Iaşi la anii 7084 Dechemv. 14.

Insuş Domnul au zis.

Obs. Cond. Mitr. Mold. 301. Iucşenii sânt arătaţi în vechiul ţinut al Iaşilor.

CLXIV· 7088 (1580) Mart 9. Iancul Vvd. Moldovii. Pătraşcu şt sora sa Magda, răstrănepoţii lui Narotă, vând, drept 74 zloţi tătărăşti, lui Grecea, din a treia parte a şesea parte, a satului Năroteşti şi J rdinţi, din Cârligătura, care acum se numesc Lunganii.

† Иѡ ıє(н) коу(л)[1]) воєво(да) Бжїю м(с)тїю г(с)н(д)рь земли мѡ(лдав):кои и(ж) прїидоша прѣ(д)нами и прѣ(д) нашими болѣри слꙋга на(ш) пѫтра(ш)ко и се(с)тра е(г) ма(г)да дѣти лꙋка ча(ш)ника внꙋ | кове ст(н)ци прѣвнꙋчатове а(р)мѣнци до(ч)ци нарот ѫ по и(х) доброю волею неки(м) | непонꙋ(ж)деии анипринслꙋвани и продали свои(х) привое ѡ(т)чинꙋ и дѣдинꙋ и(т) тре | таа ча(ст) село ѡ(г) ıѫ іотещи и ѡ(т) же(р)ди(н)ци ꙋ воло(ст) крѫлигѫтꙋрѣ що(с) гепе(р) именꙋє(т) | лꙋ(н)ганїи ше(с)таа ча(ст) и і (с)привилїє за потврѫ(ж)денїе що има(л) прѣдѣда и(х) наро(т) | и(г) стара(г) алеѯа(н)дра воєво(дї) та продали слꙋзѣ нашемꙋ гречѣ за седи(м) десѣ(г) | и четири зл(г) тат(р)ски(х) и вѫста(л)сѣ слꙋга н(ш) гречѣ и заплати(л) вѫси н(с)по(л)ıаа | тїи вн(ш)писанїи пинѣзи од злат(ї) вѫ рꙋки пѫтра(ш)ко и се(с)три е(г) м(г)ди прѣ(д) нами | како да е(ст) емꙋ по(т) н(с) сѫ вѫсе(м) доходо(м). [и к(н)д с]ѣ не ꙋмишає(т) прѣ(д) си(м) ли(с)то(м) наши(м) | г(сд)нѫ ре(ч). пи(с) ꙋ ıа(с) вато зпи ма(рт) д.
— строи(ч) ве(л) логофе(т) ꙋ(ч) и иска(л) STroıcz [cu litere latine].
— брѫлѫдѣнꙋ(л) писа(л).

Io Iancul Voevod, cu mila lui Dumnezeu, Domn Ţării Moldovii, că a venit, înaintea noastră şi înaintea boerilor noştri, sluga noastră Pătraşcu şi sora lui Magda, copiii Lucăi ceaşnicul, nepoţii Stancii, strănepoţii Armencii, fata lui Narotă, de a lor bună voe, de nimene nevoiţi, nici siliţi, şi au vândut a lor dreaptă ocină şi moştenire, din a treia parte de sat de *Năroteşti* şi din *Jerdinţi*, în ţinutul Cârligăturii, care acum se cheamă *Lunganii*, a şesea parte şi din privilegiu de întăritură ce a avut străbunul lor Narotă de la Alexandru Vodă bătrânul, pe aceia au vândut-o slugii noastre Grecii, drept 74 de zloţi tătărăşti. Şi s'a sculat sluga noastră Grecea şi a plătit, deplin, toţi aceşti mai sus scrişi bani, 74 zloţi, în mânule lui Pătraşcu şi a surorii lui Magdei, înaintea noastră, ca să-i fie lui şi de la noi cu tot venitul. Şi altul să nu se amestice naintea acestei cărţi a noastre.

Domnul a poruncit. Scris în Iaşi, în anul 7088, Mart 9.
Stroici vel logofăt a învăţat şi a iscălit.
Bârlădeanul a scris.

Obs. Originalul hârtie, pecetea căzută. E proprietatea d. C. Cerchez. Satul Lungani, e în comuna cu acelaş nume, jud. Iaşi, lângă Goeşti, Mădrâjeşti. Din vechiu, după întemeietorul Narotă, s'a numit Năroteşti, iar o altă parte a lui Jerdinţi. Soţia lui Narotă, Naroteasa, trăia în 1490, 17 Mart, pomenită în uricul satului vecin, despre răsărit, Bătărăşti (azi la Săneşti): противъ наротїасн (în potriva Narotesii). Cp. şi Bul. Ion Neculce, f. 4 (1924), Satul Sâneştii, pg 26.

CLXV. *7089 (1581), Mai 11* Iancu Vvd. Moldovii întăreşte înpărţiala ce şi au făcut între dânşii Marica, Elisafta şi ailor, nepoţi lui Ion Vorontari, strănepoţi lui Sârbic şi Olinii, în satele Vasiliuţii Prisăcanii, Colobanţi, Piciorogani, Prăjăni, Cudrinţii, Vorontăreşti, Buoreni şi loc de moară în Miletin.

Suret de la Iancul Vvod. 7089, Mai 11.

Inştiinţare facem precum au venit înaintea noastră Mărica şi sora ei Elisafta, fetile Salomii ei rudeniia lor Veisa čau fost pitar şi fratile său şi Ionaşco cu sora lor Agafiia, fičorii Măricăi şi rudenile lor, Anna şi fratile ei Ieremiia Barbovschil, fičorii

---

1). Vezi Nota 1 de la doc. CLIX.

Sofronii, toţi nepòţi lui Ion Vorontar şi Sofiicăi şi strănepoţi lui Sărbic şi Olinii şi şau înpărţit între dânşi a lor drepte ocini şi moşii. satul *Vasiliuţii* din uricu de mărturie de la Petru Vvod şi satul *Prisăcanii*, cu locu de moară în *Miletin*, şi ğumătate de sat de *Colobanţi* şi *Picioroganii* cu locu de moară în Meletin şi *Prăjănii* cu moară, din uricu de înpărţală dela bătrânul Bogdan Vvod. şi satul *Cudrinţii*, ce să numeşte *Şărbicenii* pe *Verdriliţii* (sic), din uric de întăritură čau avut mo ul lor Şărbica dela bătrânul Ştefan Vvod. Şi satul *Vorontăreşti* pe Siret u, din uricu de înpărţală čau avut moşul lor Ion Vorontar dela tânărul Ştefan Vvod. Şi aşăsa parte din satul *Buorenii* din uricul de cumpărătură čau avut Ion Vorontar dela părintele Domniei mele Petru Voevoda Şi sau venit în parte Măricăi şi a surorii ei Elisaftii satul Vasiliuţi şi ğumătate de sat din Vorontăreşti, parte din ğos şi ğumătate de satu din Prisăcani şi ğumătate din aşesa parte din satul Buorenii. Deci şi noi văzându a lor de bună voia învoială şi tocmală şi înpărţală. (sic).

Sau tălmăcit de Evloghie dascal let 1768, Iulie 9.

Obs Cond Mitr. Mold. 621. Unele din satele de mai sus erau în ţin. Hârlăului. — Pentru Vorontăreşti, satul lui Vornutariu, cp. doc. 1503, 30 Sept. D·Şt II, 233.

CLXVI. *7092 (1585), Fevr. 19.* Petru Vvd. Moldovii întăreşte vânzare făcută de Iliana, fata lui Barbovschii, către Veisa pitar, drept 200 zloţi tătăreşti, a satului Colobanţii, pe Miletin, în ţ Hârlăului.

Suret di pe ispisoc sârbăsc de la Petru Vvod. din velet 7093 Fevr. 19.

Precum au venit înaintea noastră şi înaintea boerilor noştri Iliana fata lui Barbovschii, de nime silită, nici asuprită, şi au vândut a sa driaptă ocină şi moşiia din satul *Colobanţii* cei pe Miletin, în ţinutul Hârlăului, a patra parte, aceia au vânduto credinčosului slugii noastre Veisii vel pitar drept 200 zloţi tătăreşti şi înainte iau dat ei 133 zloţi, iar ciialalţi 66 de zloţi şi 8 aspri să aibă ai da ei când va face eai ispisoc şi dres domnescu şii va da lui. Deci noi văzându a lor de bună voia tocmală, aşijdire şi dela noi am dat slugii noastre Veisii pitari pe ace de mai sus zisă ocină, casăi fie lui ocină cu tot venitul. Iar altul să nu să amestice piste acastă carte a noastră. Sau scris în Iaşi.

Domnul au poroncit.

Obs. Cond. Mitr. Mold. 622.

Doc. dela CLIX – CLXVI com. de d. **M. Costăchescu.**

Actele cişmelei de la Casele Başotă.

CLXVII. *1840 Mai 20.* Prin care eu gios iscălitul mam alăturat cu dumnealui boeriul hatman Anastasachi Başotă ca să fac în zidiul ogrăzii de la curţile dumisale cişmeaoa trebuitoare cu apa ce urmează a se muta de la cioşmeoa ce este din afară în răspintinia uliţei aproape de ograda dumisale şi a o găti în vade de o lună şi giumătate cu toate cele trebuincioase şi după toată cuviinţa şi plăcere dumisale şi potrivit întocmai după planul ce am dat dumisale boeriului supt a me iscălitură şi asemene ciuşme am a o da gata cu toate materialurile mele căci pentru aceste dumnealui boeriul urmează ami plăti după bună învoire me cu dumnealui preţul ce mai gios se va arata. 2-lea. Mă îndatorescu asemene a face dumisale un havuz în grădină iarăşi cu toate ale mele după planul dat dumisale din partea mea şi al găti în asemenea vade de o lună şi giumătate dând dumnealui numai un agiutor de oameni la scoaterea lutului şi aşezatul temeliei precum şi aducerea apei pe socotiala dumisale· Pentru amândoaă aceste adică cişmeaoa şi havuzu făcute şi gătite în aratata vade cu toate ale

mele boeriul îmi va da 4000 lei adică patru mii lei din care am şi priimit acum arvonă şase sute delei şi spre urmare întocmai sau făcut doaă asemenea contracturi din care unul rămâne la mine iar unul am luat eu de la dumnealui.

1840 Maiu 20 zile.

CLXVIII. *1851 April 4.* Noi Grigorie Alexandru Ghica Voevod cu mila lui Dumnezeu Domnu ţărei Moldovei. De la suirea Noastră pe scaunul domniei acestei ţări una din îngrijirile noastre a fost pururea de a privighea pentru îndămânarea îndestularea şi înlesnirea compatrioţilor supuşi oblăduirei noastre. Drept aceia luând aminte şi la jaloba ce niau dat al nostru cinstit şi credincios boeriu *dumnealui hatmanul Anastasie Başotă* cu arătare că fiind din învechime o cişmea la colţul ogrăzii caselor dumisale din uliţa Sfântului Spiridon, care acum venise cu desăvârşire în ruinare, după mijlocitoare îndemnare ce iau făcut Sfatul orăşănesc a capitaliei Iaşii sau priimit a o face din nou cu a dumisale cheltuială *slobozind la ia şi trei măsuri de apă din care doaă să curgă afară pentru trebuinţa orăşenilor şi una în ograda dumisale* şi întocmai după planul ce sfatul orăşănesc iau împărtăşit prin adresa No. 308 din 12 Martie 1841.

Deci încredinţândune domnia noastră din cercetarea făcută de către Departamentul Lucrărilor Publice că acea cişmea dumnealui hatmanul au făcuto întocmai după planul ce i sau dat şi că sau îndatorit a o ţinea pururea în bună şi plăcută stare. Prin acest al nostru domnescu hrisov îi hărăzim dreptul de a avea trei măsuri de apă din apele obşteşti din care una să curgă în ograda dumisale iar doaă în uliţă pentru publica întrebuinţare bucurânduse dumnealni şi urmaşli dumisali din niam în niam de această a noastră domnească miluire. Poftim şi pe luminaţii domni ce din cerească providenţă ne vor urma în Scaunul Moldaviei de a întări această hărăzire spre neştearsă şi vecinică pomenire. Scrisusau în capitaliia Iaşii şi rezistenţia domniei noastre în anul mântuirei Una mie opt sute cinci zeci şi unul iar a Domniei Noastre al doile. Iscălit: Noi Grigorie Ghica Voevoda

Departamentul Lucrărilor Publice, Secsia III, No. 2701. 1851 April 4 Iaşi.
L. P. gospod. Pentru D. Vornic L. Publice Procet.
Director C. Negruţi No. 318.
Şef Secsiei C. Costescu ban.

Obs. Cişmeaua are o vechime mai mare. In 1803, când Voevodul A. C Muruz a adus apă în Iaşi, a făcut o cişmea şi în *capătul uliţei Hagioaei, în răspântinia drumului Sării* pentru norod; Aceasta o dovedeşte şi inscripţia greco-română din 1803

ἐνθάδε τετραχόθεν ἀγυιῶν ἐρχομενάων
χάρμα ὁδοιπορέων, χάριτι διψαστέων.
ἡγεμόνων νυν ὅς καλοκαγαθίην ἐκέκαστο
Μολδαβίης κρατέων τ ὔξεμε λαομέδων [illegible]

„Aici unde *din patru părţi vin uliţi* sunt bucuria călătorilor, plăcerea însetaţilor, acela dintre domni, care prin bunătate se deosebeşte, Voevodul stăpânitor al Moldoviei m'a pus 1803." (N. Iorga Inscripţii II 195; N. Dossios „Studii" 82: decalcul meu No. 186).

Lascar Macri ban, antreprenorul cişmelelor din Iaşi, raportează departamentului din lăuntru că cişmeaoa din dreptul caselor hatmanului Manu se află în proastă stare, — trecuse 36 ani la mijloc—şi că s'a fost încuviinţat cererea lui Manu, după insistenţele ban. Macri, de a se muta cişmeaoa din răspintia drumului, din dreptul caselor sale,

în chiar zidul caselor dumsale Manu, lângă poartă, dar cu a dumisale cheltuială (21 Iulie 1839, cf. Surete ms. XII 117).

Hatmanul Anastasă Başotă cumpărând casele Manu, de la log. Iordachi Catargiul, îşi ia asupră-şi cheltuelile cu mutare şi întreţinerea cişmelei din răspântie (25 Iunie 1839; cf. Surete ms. XII 116).

Eforii oraşului Iaşi prin adresa No. 1444 din 15 Iulie 1839 incuviinţează cererea hatm. Anastasie Başotă, aprobată de ministerul de interne că apa să curgă atât în ograda caselor dumisale hatman (una măsură) cât şi în uliţă (2 măsuri) pentru norod. cf. Surete ms. XII.118).

Trecù un an, şi lucrurile nu începuse a se face. Atunci eforii oraşului Iaşi cu adresa No. 614 din 11 Mai 1840 scrie hatman A. Başotă „că cişmeaua fiind cu totul în proastă stare din zi în zi ameninţă cădere; de aceia cu cinste pofteşte pe Dv. ca grabnic să puneţi în lucrare dărămarea şi îndreptarea cişmelei, căci mai prelungindu-se cumva să nu se întâmple vreo nenorocire cuiva din căderea ei“ (cf. Surete ms. XII 119).

T. Peptu îşi bea scrisorile moşiei.

CLXIX. *1834 Februarie 29.* Adică noi cei mai ğos lăcuitori din sat Grajdiurile răzăşi carili ni vom puni numile şi degitili încredinţăm cu aciastă mărturie la mâna lui *Gavril Chieptul, Niţă Keptul i Ştefan Keptul* fraţi a lui *Toader Cheptul* i feciorilor lui Toader Cheptul: Ioan şi Vasili Costandin şi fiicii lui Paraschiva pintru o *dolii* ce au făcut unui crâşmar din târgul Eşului în crâşmă numitul Toader Keptul lui Garalamp crâşmariul cu 4 stânjâni de moşie şi numitul Todir parti de moşie ci au avut este împărţită cu fraţii lui şi fiilor lui şi ace parti di moşii este răscumpărată di fraţii lui şi di ficiorii lor ci o avuto Todir Cheptul, iară el nu are n'ci un *fărmac* al moşii, *ci el fiind bat acolo la acel crăcmar şi singur fără a fi vreunul din răzăşi cari numitul Cheptul la beţie au fost băut şi scrisorile moşii, având darul beţii* şi el nu au arătat ci au făcut la ace beţie şi aflândul fraţii lui leam dat aciastă mărturie precum că nu ari nici o stăpânire la ace moşie şi spre credinţă niam pus numiţi şi degitele. 1834 Februar 29.

+ Eu Ioan Creţul răzăş, + Eu Niculai sân A Ştefanii răzăş, + Eu Gligori sân a Ştefanii răzăş, + Eu Gligoraş Negură răzăş, + Eu Neculai Coce răzăş, + Eu Ioan Ţugule răzăş, + Eu Gheorghe Ţugule răzăş, + Eu Vasili Dulichi răzăş.

Şi eu am scris cu zisa numiţilor de sus: Iancu dascalu.

Sednic de prins peşte.

CLXX. *7214 Iuli 3,* (*1706*) Iω Antioh Costantin Voevod. bj. milost. gospodaru zemli Moldavscoi. adec sau pârât de faţ înainte domniei miali. Mârzac stegariul domnescu. şi Мелеге cau fost stegar. şi alţi răziaşi a lor. carii au moşie. inpreun. la sat la Oriciani. la ţinutul Iaşilor, pe apa Jijiei. şi a Prutului cu Ion şi cu Costantin. cari au fost făcut *sednic* într apa Prutului. pe moşie acestor răziaşi carii mai sus scriem dzicându Ion şi Costantin. cum ei doi au făcut acial *sednic* ca să s hrăniască. au fost dându şi peaştea de a dzăcea, iară răziaşi aceşti de mai sus sau muncit şi liau stricat sednicul. şi liau luat şi sacul şi nui las ca să s hrăniască, iară Mârzac şi Meleghe, cu răziaşi lor. aşa au dat sam, cum să hrănescu pe moşie lor de vro doi ani. şi precum *iaste obiceaiul să le dia moşinaşilor al treile peaşte nau vrut săl dia* şi niau arătat şi o carte a domniei miali ca să aibi a popri pre toţi carii ar miarge să s hrăniască pe moşiia lor. făr ştire lor deci şi domnia mia am socotit cu tot sfatul nostru, că moşanul fiiaştecându sar tămpla, volnic iaste aş apăra şi a stăpâni moşiia sa, des-

pre toţi cîni ari miarge să s hrăniască făr ştire răzeaşilui. pentru aceaia aflândus cau înblat Ion şi Costantin făr isprav. căci au făcut *seadnic* făr voia moşinaşilor, iam dat domnia mia rămaşi şi platnici cu cât sar dovedi cu dovad bună cau prinsu peaştea cu sednicul şi čau fost parte răziaşilor nam dat ca să aibă a da de cându sar fi făcut *sednicul*, Deci şi de acmu înainte pre cine vor lăsa răziaşi acela să aibă a să hrăni pre moşiia lor şi să aibă a da venitul după obiceaiul vechiu. ori fieşte cu ce măestrii să va hrăni. Aşijderile şi ori cându sar tâmpla înblându pe acolo şi actia cu ωрнч. să aibă a da din peaştea după obiceiu. din trei peşti un peaştea. sau din trei bani un ban şi din stog de fân. câte un ortu. ori din dzăcia căpiţi o căpiţă de fân. Aşijderele şi din pâine şi dintralte din toate cine cu ce feal de hrană sar hrăni pe moşiia lor. şi nime să nu ste înprotiva cărţii domnie meli şi de aceasta pâră să nu s mai pârască peste carte domniei meale.

Aciaste scriem. l. p. domneşti în tuş roş u Ias lt 7214 Iuli3.

Nicolai Costin vel vornic кв нєкнтност (în lipsa) vel logofăt кв (în) divan.

Cf. Snrete ms. XLVII.671.

Văcăritul şi Cuniţa.

CLXXI. *Fără dată (secl. XVIII).* „Izvodul de ce au luat Iordachi venitul din moşie şi banii ceam dat eu de iam plătit vitele de văcărit".

16 lei am dat văcărit *pentru 8 vite* a lui Iordachi în anul când au murit dumnealui.

13 lei 4 potronici 5 bani am dat văcăritul pe 6 vite, 1 cal tij a lui, câte 2 lei şi 4 potronici şi 5 bani de vită.

13 lei 6 potronici văcăritu pe 6 vite 1 cal tij a lui câte doi lei 3 potronici de vită.

32 lei au luat din velniţa cu 2 postaje, unul — 9 lei; altul — 6 lei.

120 stoguri de fân ce au făcut Balşu, au luat Iordachi dejmă.

20 lei au luatu de la Borcilă de pe dejma de la Boldeşti.

18 lei tij iau dat Borcilă întraltu an şi nau vrut să o de şi nu ştiu ce au făcut.

1 cal au luat Iordachi de la Costantin pe fân ceau făcut depreună.

6 lei au dat *coniţa* câte 6 orţi pe vită pe 4 vite tij a lui Iordachi *când au fostu Coniţa vara.*

Din *Condica Litenilor* (Surete ms. XIV.545). Potronicul valora 10 bani, şi 12 potronici făceau un leu vechiu = 40 parale = 120 bani, Tultul valora 15 parale sau 45 bani. Văcăritul era 2 lei de vită, căci pentru 8 vite sau plătit 16 lei. Tot văcărit s'a plătit câte 2 lei 4 potronici şi 5 bani de vită, care pentru 6 vite şi 1 cal sau făcut 13 lei 4 potronici şi 6 bani.

Iar mai jos arată că sa plătit câte doi lei şi 3 potronici de vită; iar pentru 6 vite şi un cal s'au plătit 13 lei 6 potronici.

Pentru cele 7 capete de vite (1 cal şi 6 boi) a trebuit să se plătească după taxa dintâiu (2 lei 4 potronici şi 5 bani) 14 lei, 28 potronici, 30 bani = *16 lei 7 potronici*, iar nu cum scrie la izvod 13 lei 4 potronici şi 5 bani; iar pentru aceleaşi capite de vite după taxa de a doua (2 lei 3 potronici), 14 lei, 21 potronici = 15 lei 9 potronici, nu cum scrie la izvod 13 lei 6 potronici.

Iar cuniţa câte 6 orţi de vită pe an, pentru cele 4 vite s'au plătit 24 orţi, care socotiţi, fiind *4 orţi* drept un leu, fac taman *6 lei*, cât scrie şi izvodul.

Arvanitohoriţii de la Razgrad.

CLXXII. *1818 Inlie 22,* Cu mila lui Dumnezeu Noi Scarlat Alexandru Calimah Voevod. Domn ţării Moldaviei.

Facere de bine fiind una din cele mai întăi datorii a omului cu câtă râvnă să cuvine fieşticăruie de a o lucra, în cele ce sânt prin putere către aproapele său, şi cu cât mai vârtos domnii ocârmuitori să cade a o arata către fiii şi supuşii oblăduirii lor,

iar peste toate către sfintele dumnezeeşti lăcaşuri unde neîncetat să proslăveşte mărirea ziditorului nostru, şi unde stărue tot temeiul aşăzământurilor celor sfinţite, în care razimă şi vieţuirea noastră şi folosinţa aceştii vieţuiri, folosinţa cea adevărată a sufleteştii mântuiri, adică, prin care putem să ne îndreptăm înaintea ziditorului şi să dobândim viaţa cea vecinică a fericirilor. Domniia mea hrănit fiind cu râvna facerii de bine şi cu evlavia către sfintele dumnezeeştele lăcaşuri luatam aminte la arătarea în scris ce niau făcut *obştea arvanitohoriţilor de la Razgrad*, că acolo din vechiu aflândusă doă biserici zidite de prea fericitul întru pomenire domn Vasilie Vvod, din întâmplarea în vremea ce au ars acest sat au ars şi bisericile acele amândoâ şi au rămas stând şi până în vremea aceasta răsipite. Acum însă îndemnândune de o parte din râvnă, iar de alta sălindui trebuinţa, voesc a râdica una din bisericile aceste, care au fost dintru început în numele sfântului marelui mucenic Dimitrie făcând rugăminte ca să ne milostivim domnie mea şi săi înlesnim cu oare şi care agutor şi din parteaţpământului acestuia, spre îndemânarea lor către aceasta. Drept aceia bine voind domnie mea asupra rugăciunii lor, şi după oareşi care cuvânt găsând a fi nu numai cu cale, dar şi ca o datorie din partea pământului acestuia, de a da agutoriul cel prin putinţă, spre înoirea unei asemenea biserici pentru neştearsa pomenire acestui vrednic de laudă domn, de la care pământul au cunoscut atâtea faceri de bine, rămâind a moşteni şi o vrednicie nu puţin însemnată de laudă şi de cinste, din isprăvile nevoinţilor sale. Iată prin acest al nostru hrisov domnesc hotărâm şi orânduim ca să aibă a lua această numită biserică câte doâ sute lei din vama gospod şi câte doâ sute lei din ocnile gospod milă pe tot anul nesmintită şi nestrămutată, ori în vânzare de vor fi slujbele acestea, sau în credinţă de să vor căuta, dânduse totdeauna la vechilii ce să vor arăta din partea bisăricii orânduiţi ca săi priimască spre a să trimete acolo ca să să întrebuinţăze în cheltuelile bisăricii totdeauna.

Poftim dar domnia mea şi pe cei din urma noastră luminaţi domni fraţii noştri, carii din pronia cerească să vor orândui întru ocârmuirea ţării aceştie, nu numai să nu strămute această cuprindere de miluire, ce mai vârtos să o întărească şi să o adauge, pentru a domniilor sale proslăvită numire, şi în veci nesfârşită pomenire.

Sau scris hrisovul acesta la scaunul domniei mele în oraşul Eşii, întru a dooa domnie a noastră la Moldavie în anul al şaptile. la let 1818 Iulie 22.

Iw Scarlat Alexandru Calimah Vv. (m. p.) L. p. mari în tuş roş.

Const Canta vel vist. procitoh. Sau trecut în condica visteriei de C. Veisa.

Cf, Surete ms. IX.231.

CLXXIII. *1820 Iunie 30.* Cu mila lui Dumnezeu Noi Mihail Grigoriu Suţu Voevod Domn ţării Moldavii.

Răvnitoriu fiind domnia mea de a urma pildele celor lăudate a luminaţilor domni procatohilor noştri, carii pururea prin cât au putut au răvarsat faceri de bine şi agiutoruri către cei ce au găsit cu cuviinţă, iar mai vârtos către sfintele domneşti locaşuri, luatam aminte la jaloba înscris ce niau trimes obştia *Arvanitohoriţilor* de la Razgrad, că acolo din vechiu aflândusă doă biserici zidite de prea fericitul intru pomenire domn Vasilie Voevod, din întâmplare în vremea răzmeriţii acestei mai din urmă arzând acest sat au ars şi bisăricile, mai în urmă însă adunândusă lăcuitorii satului din locurile unde se afla răsipiţi, sau nevoit şi cu multe greutăţi au rădicat una din bisăricile, care au fost dintru început în numele sfântului marelui mucenic Dimitrie, zidinduo de piatră cu totul de iznoavă, şi fiind că luminatul domn procatohul nostru (din leat 1818 Iulie 22) Scarlat Calimah Vvod, după obsteasca jalobă şi rugăminte ce au făcut ei, au cuprinso această biserică cu oareşicare agiutor de milă prin hrisov gospod. au făcut rugăminte ca să ne milostivim a i să întări şi de către noi acea miluire. Drept aceia

încredinţândune domnia me asupra adevărului acestor arătări din jalobă, şi văzând şi hrisovul miluirii ce niau arătat de la luminatul domn procatohul nostru, din leat 1818 Iulie 22, am socotit şi cu cuviinţă găsind şi noi, de a av a această biserică un agiutor oareşicare, din pământul acesta spre a nu rămâne stânsă pomenirea acestui vrednic de laudă domnu, din a căruia vrednice isprăvi au rămas a moşteni şi pământul nu puţină vrednicie de laudă şi de cinste. Iată prin acest al nostru domnesc hrisov asămine întărindui miluire hotărâm ca să aibă a lua pe tot anul câte *patru sute* lei din pământul acesta, din care pe giumătate să să de din vama gospod. şi gumătate din ocnă. plătindusă deplin şi fără strămutăre pe fieştecare an aceşti bani, sau în credinţă de vor fi slubele pomenite sau în credinţă de să vor căuta şi dândusă totdeauna la vechilii ce să vor arăta orânduiţi cu scrisoare din parte bisăricei ca săi primească şi săi trimeată acolo spre a să întrebuinţa întru a bisăricii cheltueli. Poftim dar domnia mea şi pe luminaţii domni, fraţii noştri, carii din pronia cerească să vor orândui în urma noastră obladuitori pământului acestuia, nu numai să nu strămute această miluire, ce mai vârtos să o întărească şi să o adaugă pentru a domnii sale pururea proslăvită şi în veci nesfârşită pomenire.

Sau scris hrisovul acesta la scaonul domniei mele în oraşul Eşii, întru cea dintăi domnia noastră la Moldavie în anul întăi. la let 1820 Iunie 30

Io Mihail Suţu Vv. (m. p.) l. p. mari in tuş roş.

Iordachi Roset vel vist procit, Sau trecut în condica visteriei C. Veisa pah.

Cf. Surete ms. IX.233 Razgrad vine în Bulgaria, la sud de Rusciuk. *Arvanitohoreţi* erau călugări Arvaniţi (din Albania).

Soltuzul şi pârgarii de Tecuci

CLXXIV. *7190 Mart 23, (1682).* Иван Пъшакин шолтузул де търгъ де Текуч. шн кү кї пъргари. Şi popa Zaharia. i | popa Tăta . i Andoni negoţător. i Oance negoţitor. i Iwn Băican negoţător. i Bălan. | Stamataкы. i Miron. i Ni oară Bordea, i Dumitru Cole, i Lepădat i Naiaкы. i Iane | Ţiganaş, şi mulţi oameni buni de tărgъ de Tecuč. adecă au venit înainte noastră şi na | inte a mu ţi umen buni. de t ăg de Tecuč. ceştъ wmen den sat den *ţigănie.* anume Mac sin n poto lui Imoş cel bătrân. i Cărste i Sima nepoţii lui Paşco cel bătrân. i Coste nepotu lu Grasului. celui bătrân i Crăste Cărnul. i Ion nepoţi lui Onilă ce | lui bătrân. i Ona nepot Cornei celui bătrân. i Tămpa nepot lui Drăghici cel bătrân. | i popa Dragoşe fečor lui Simion. şi neu mărturisit cum de bună voe lor de ni | me împresuraţ, nice asupriţ, şi au vândut ei satul cei mai sus scris *Ţigănei* ce să che | mă la Dimač. ce aste în ţinutul Tecuciului. din drese de danie ce au avut strămoşii lor Alexa i Jurca i Dragoşe i Jurje de la Ştefan Vod | *jupânului Criste vornicului celui mare,* drept o sută de galb ni de aur. dece noi | văzându de bună voe lor. tocmindusă şi plată făcândule deplin | scrisam şi noi acest zapis al nostru, ca să fie de credinţă şi casăş | facă şi derese domneşti. de pre ačestъ zapis al nostru, de ačasta | ştim şi mărturisim cu sufletele noastre, şi pre mai mare credinţă, pu | sam pecete tărgului.

l. p. în fum. писал ωни Гечкч кмн +зрч Мари кв.

Pecete târgului *un cal*: печете тър. текучи. Cf. Surete ms. IX,235.

Slobozie la Cârligaţi (Fălciu).

CLXXV *7177 Februarie 26, (1669).* Io Duca Voevoda b. m. g. z. M. datam cartъ domniei mѣle Părintele şi rugătorului nostru Ioan Episcopiulъ de Huşi şi diregătoriului şi vătămanului său din Cârligaţi ce iaste la ţinutul Fălciiului spre ačкъ să aibъ a chema oameni streini din ţara turčascъ, şi din ţara muntenѣscъ, şi din ţara Ungurѣscъ şi din ţara Leşascъ şi din partъ Căzъčascъ, fii ce limbъ or fi şi vor vini de să vor

asжзa acolo la acel sat de la domniѧ mѧ or avѧ sloboзie *în doi ai* şi vor fi în pace de dajde şi de zloţi şi de lei şi de taleri şi de galbeni şi de orţi şi de iliş şi de sulgu şi de unt şi de branişte şi de alte dări şi angherii de toate câte *sânt* pe alţi mişei în ţara domnii meale nime întru nemic nui va învălui. Aşijdeѣ şi voi părcălabi de acel ţinut şi voi vornici de Huşi şi globnici şi deşugubinari şi olăcari şi podvodari întru nemic să nui învăluiţi nici săi globiţi iară cine i va învălui peste cartѧ domnii mѣle de mare certare va fi de la domniѧ mѧ i nac ne bѫdet.

Sam gspdnѫ cazal. u Ias vleat 7177 nişta Fev. 26.
Iω Duca Voevoda. Ecnnïe.

Doc. dela CLXVII—CLXXV sunt comunicate de d. **Gh. Ghibănescu.**

CLXXVI. *1843 Octomvrie 3.* *Hrana în Intnrnatele din Iaşi.*

Contract

Prin acest contract fac cunoscut că mam alcătuit cu cinstita Epitropie a învăţăturil[lor] publice de a îndestula pe un an întreg cu hrană 180, adică una sută opt zeci persoane lăcuitoare la *Institutul Academic* şi *Vasilian* sub următoarele condiţii:

La *Academie* pentru 71 persoane de fieşte care persoană pe zi voiu da doă sute sute dramuri pâne albă şi una sută cinci zeci dramuri carne, şi anume:

In zi de frupt

I. La gustare, opt zeci dramuri lapte curat de vacă de fieşte care persoană, eară când nu va fi lapte să va face friptură, dându-li-se câte patru zeci dramuri carne de persoană şi cinci zeci dramuri pâne din soma de 200 dramuri.

II. La prânz, 1. Borş de carne de vacă sau supă de carne de vită bine gătită şi de agiuns, cu orez fide, grisă, arpacaş sau verdeţuri cu pâine prăjită şi alte de asemene 2. Un răsol cu sos sau cu legumi. 3. Un fel de bucate de carne cu legumi, ori verdeţuri, sau de aluat precum: plăcintă cu brânză, colţunaşi, strudel, pilaf, lapte cu orez, meşniţă şi alte de asemene. Friptură şi compoturi de fructuri sau fructuri în vremea lor.

III. La 5 ĉasuri după ameazăzi se va da fieşte cărue 50 dramuri pâne.

IV. La cină două feluri de bucate, din care unul se fie de legumi sau de aluat şi altul de carne.

In zi de post.

I. La gustare, câte 50 dramuri de pâne cu povidlă sau fructuri verzi ori uscate după vreme.

II, La prânz; 1. Borşuri sau supe care vor fi odată de legumi, altă dată de verdeţuri cu orez, altă dată de peşte, raci sau h ibi şi alte asemenea, pe lângă ačasta două feluri de bucate, care vor fi odată de legumi, altă dată de verdeţuri, altă dată de peşte, raci, hribi şi de asemene care vor fi făcute cu unt de lemn bun, în loc de friptură peşte prăjit sau altă prăjitură şi la urmă precum în zile de frupt aşa şi la post. compoturi fructuri. peşte şi raci se vor da când se vor găsi proaspeţi, eară în lunele de vară nici cum.

La Institutul Vasilian

Pentru 66 persoane la gustare, la prânz, la merindă, la cină în zi de frupt şi de post, ca şi la Academie va urma îndestulare de cătră mine.

La Academie voiu hrăni 16 slugi cărora le voiu da câte una sută trei zeci dramuri carne de unul şi patru sute dramuri pâne neagră, făcândule doă feluri de bucate

de rând şi dimineaţa şi sara, însă curate şi bine pregătite. Aşijderea la Institutul Vasilianu voiu hrăni ii slugi tot cu acele porţii şi rânduealǎ ca şi la Academie.

Iscălitul mă îndatoresc a da pâne albă şi neagră, bine coaptă de aceea ce se va vinde în târg, adecă jămnă şi pâne neagră sau de casă, de nu mai bună, dar nici cum mai proastă decât jămna cea mai bună din târg Toate materialurile vor fi de calitaoa cea mai bună şi proaspete, bucatele bine ferte şi curat făcute, fiind supuse privegherii şi revizii inspectorilor. Bucătarii şi rândaşii lor vor fi plătiţi de către mine.

Cinstita Epitropie se îndatoreşte ami da toate vasele de aramă câte are cântărite şi la sfârşitul anului de antrepriză mă îndatoresc a le da în acelaş câtime de greutate dupre cum le voiu fi priimit şi reperate aşà de bine ca să fie în stare a sluji institutului pe viitorime, eară câte alte vase aramă sau de lut precum şi ori ce alte unelte de bucătărie vor trebui peste cele date de cinstita Epitropie eu mă îndatoresc a le ave şi la fieşcare cincisprezece zile sau cel mult doăzeci mă îndat resc a spoi foarte bine vasele de aramă.

Spre îndămânarea me cinstita Epitropie se îndatoreşte ami da toate poloboacele de murat curechiu câte are şi la sfârşitul anului le voiu întoarce în starea în care le voiu fi priimit Sofrageria cu toate efecturile trebuitoare şi fečorii de slujbă vor fi a institutuţilor. Cinst ta Epitropie se îndatoreşte ami da o odae în institut pentru a ave canţelerie şi magaziile instituturilor pentru păstrarea proviziilor.

Bucătarii cu rândaşii lor ce sânt pe a me socoteală vor lăcui în instituturile unde vor lucra când va fi încăpere, însă ei nu vor pute şide decât slobozi, fără femee, nici copii.

La časurile hotărâte de Epitropie pentru mâncarea personalului, eu mă îndatoresc a fi gata cu masa şi nici cum a întârzie, ca nu din ačasta să se facă vre o sminteală časurilor studiei şi dacă în vre o zi se va dovedi că bucatele nu sânt bune, potrivit acestor condiţ i se va opri preţul acelui feliu în sumă de trei zeci lei în folosul casei Shoalelor.

Iscălitul mă îndatoresc a hrăni numai persoanele ce se vor afla faţă la časul hotărât de masă, eară la cei bolnavi le voiu slobozi porţii în casă după rânduirea D. doctorului. Asemene pre lângă numărul de mai sus de 164 persoane, mă îndatoresc spre înplinirea numărului contractat a mai hrăni 16 tot ca pe sholeri şi amploiaţi pe care cinst[ita] Epitropie mi le va însămna, însă nu afară din instituturi, eară dacă peste numărul de una sută opt zeci cinst[ita] Epitropie va mai voi a înmulţi persoanele, se aibă a-mi plăti de fieşte care după analoghie.

La întâmplare dacă vre unul din amploiaţi nu s'ar aflà la masă la vremea hotărâtă, fiind întrebuinţat în vre o slujbă de a institutului, îmi va da de ştire mai înainte spre ai opri porţia cuvenită, eară mai ales d-sale secretarului a i se da în deosebi; asemene vremea vacanţiilor şi a sărbătorilor sânt în folosul iscălitului, pentru care d-d-lor şef-pedagogii în toată sara vor însămna pe un bilet câte persoane au a prânzi a doa zi.

Pentru toată ačastă antrepriză cinst. Epitropie pe un întreg an îmi va plăti suma de 66000, adecă şase zeci şi şapte mii lei, cursul pieţei, având ami plăti pe fieştecare trei luni înainte analogul somei totale 'şi pentru siguranţia cinstitei Epitropii, întru ačasta dau chizăşie vrednică de credinţă în persoana D. Costachi Daciadi; eară bentru întocmai păzire a condiţiilor de mai sus la întâmplare de neînplinire, cinst. Epitropie va fi în dreptate a strica contractul şi a vinde earăş prin mezat şi toată scăderea ce i sar pricinui întru ačasta va fi în răspunderea me şi a chizăşului meu, eară dacă după şase luni de zile cinst. Epitropie va fi mulţămită de sirguinţele mele în privirea îndestulării cu hrană bună şi curată precum şi pe viitorime, apoi, potrivit ja-

lobii mele şi încheerei cinst. Epitropii, contractul acesta în totul va fi valabil pe trei ani. Pentru care sau făcut doă asemene contracturi, întărite pe forme.

1843 Octomvr(ie) 3.

(ss) Giorgio Stamatopulo. (ss) K. Daciadi chizăş.

Pentru întocmai (ss) Indescifrabil.

Dosar No. 77, Transport. 1765, Opis 2014, Fila 773 (Divanul de Intărituri).

Pentru o moară din Strâmbi.

CLXXVII. *7130 April 27 (1622).* Noi Ştefan Tomşa | Voe | vod boj[iiu] milostiiu g[os]pod[a]r, zemli Moldavscoi.

Scriem Domnia me slug lor noastre Fătul şi Nicoară că aice înainte noastră de faţă sau tras la ğudicată credinčoasă sluga noastră Neculachi vel Stolnic cu Petre din Strâmbi pentru o moară ce o are el făcută acolo, zicând Petre cum că şi moşie este a lui şi moara este pe locul lui, iar Niculachi Stolnicul au răspunsu că dintracè partea de moară lui i să cuvine a stăpâni doao părţi.

Dreptu aceia dacă veţi vide ačastă carte a domniei mele să strângeţi oameni buni megiia i de pin pregiur şi să cercetaţi de iaste aşa după cum au arătat ei înainte noastră şi cui să cuvine şi săi puneţi la cale şi cui sa veni aşe săşi şi stăpânească. Căci noi cu sfatul Domniei Mele—lipsă—şi cu ispisoacele ce are Neculachi Stolnicul dela socru său Boul Vist(ernic), am căutat, am cercetat şi tot aşè am aflat, că doao părţi dintracè moară să cuvine să le stăpânească Niculachi Stolnicul şi apoi ce să va cădè Petrii pentru lucrul că au făcut moara aceia să i întoarcă Stol[ni]c[ul] şi să stăpânească doao părţi.

Aşè să ştiţi şi întralt chip să nu faceţi. 7130 April 27.

Ghenghe vel Log[o]f[ă]t au iscălit (L. P.) Vel Log[o]f[ă]t.

Sau poslăduit, Costantin Leondari sulger. (L. P. g[os]pod.

Carte lui Radul Vodă pentru o moară din Strâmbi.

CLXXVIII. *7132 Ghenar 7 (1624) Iaşi.* Noi Ioan Radul Voevod Boj[iiu] milostiiu gospodar zemli Moldavscoi. Scriem Domniia me slugii noastre Condrei Visternicel din Ţibucani, dămu ţ[i] ştire că sau jăluit al nostru boiariu credinčos Neculachi stol(ni)c cel mare pre Petre din Strâmbi zicând înaintea domnii mele că şau făcut o moară pre locul stolnicului în tăriia sa.

Pentru aceia dacă vei vide carte Domnii meale iar tu să mergi să opreşti ace moară şi pâine ce va hi şi če să va strânge să ste bine şi să le dai zi să stea de faţă înnainte Domnii mele când va vre boerinul nostru stolnicul şi să le faći de zi. Ačasta scriem şi întralt chip să nu fie. U Ias, let 7132 Ghenar 7.

Insuş[i] Domnul au poroncit. L. P. g(os pod.

Veliţii boeri au învăţat.

Pentru un vad de moară în Strâmbi.

CLXXIX. *7132 (1624).* Noi Radul Voevod bojiiu milostiiu gospodar zemli Moldavscoi.

Ad că au venit înaintea noastră şi înnaintea a lor noştri boeri al nostru credinčos boiariu Neculachie Stolnicul cel mare şi sau pârât de faţă cu sluga noastră Petre Pitărel din Strâmbi pentru moară čau făcut Petre pre un vad ce iaste pre a triia parte

din tot satul din Strâmba pre vale Satului şi dintracela vad doao parţ() sântu a boiarinului nostru Niculachi stolnic şi a ǵupânesii lui Maria, fata Bonlui vistiernic Iar a tria parte ia-te a Petr i, iar Petre el au vrut să ţie însuşi a el vad şi sau fost şi mai pârât înnainte lui Ştefan Vodă în doă rânduri şau fost hotărât cu boeri şi cu slugi domneşti şi cu mulţi oameni buni cum au arătat al nostru boiariu cei mai sus scris, şi cărţi de pără de a Ştefan Vodă.

Iar după acea sau sculat Petre al treile şi iară au pârât pe Neculachi stolnic şi pre acei hotarnici anume Fătul stolnicel şi Ni hifor păhărnicel din Şerbeşti cum ei nau fost hotărât cu dreptul.

Sfârşitul filei tăiat din condică.

CLXXX. *7143 Dec. 1, (1634) Iaşi.* Vasile Vodă judecă şi dă rămas pe Gr. Arbure în pâra cu pr. Buda pentru Brăeşti. Se pune ferăe.

Iw Vasilie Voevod, cu mila lui Dumnezeu, domn ţării Moldovei Iată au venit înaintea noastră şi înaintea boerilor noştri rugătorul nostru preotul Buda şi cu fiul său Ionaşco şi cu nepotul său Vasile Brăescul nepotul lui Boris Braevici şi au avut pără înaintea noastră cu Gr gore Arbure şi cu Nicolae Mateeşescul şi Ciurlic pentru jumătate din *satul Brăeştii*, partea din jos, şi dar noi cu tot sfatul nostru am pus zi lui Gr gorie Arbure şi lui Nico ae Măteeşescul şi lui Ciurlic, ca să aibă ei aşi aduce documentele lor pe această jumătate de sat Brăeşti ca să li se facă cercetare înaintea noastră. Deci când li-au f st lor zioa, atunci rugătorul nostru, preotul Buda şi cu fiul său şi nepoţii săi au venit la zi şi au aşteptat o săptămână peste zi, iar Grigorie Arbure şi Nicolae şi Ciurlic nau venit la zi, ci au rămas din zi şi din toată pravila pământului dinaintea noastră Iar preotul Buda şi fiul său Ionaşco şi nepotul său Vasile Brăescul sau îndreptat dinaintea noa tră şi dinaintea a tot sfatul nostru şi *şiau pus luişi fierâe 12 zloţi în visteria Domniei Mele.*

Deci de acum înainte Grigorie Arbure şi nepoţii lui mai mult să naibă treabă cu această jumătate de sat Brăeşti. Dar nici să aibă a mai pârâ pentru această pârră, nici să câştige nici odinioară în veci de veci. Şi altul să nu se amestece.

Insuşi Domnul a poroncit.

(Loc Peceţii). In Iaşi 7143 Dechembrie 1 (1634).

Pătraşco Başotă vel log făt + Focea.

S'au tâlmăcit de către mine Ieromonahul Hrisant din cuvânt în cuvânt di pe orighinalul sârbesc, cu cuget curat pentru care adiverez cu iscălitura mea.

Hrisant Ierom(ona)h în mânăstire Golie. 1833 Avgust 1.

CLXXXI. *7164 Mart 20 (1656), Iaşi.* Zapis prin care I. Prăjescul vornic cumpără cu un zlot pământul în Dănăeşti (Putna) jumătate de bătrân dela Nec. Sturza.

Adecă eu Ionaşco Săverinco şi Neculai Sturzea cu toţi fraţii noştri, ficiorii Teatiului din sat d n Dănăe ti scriem şi mărturisim cu cest zapis al nostru cum noi de bună voia n astră, de nimene siliţi, nici asupriţi, am vândut a noastră driaptă ocină şi moşie din sat *Dănăeşti ce sintu la ţinutul Putnei* pe apa Totruşului, ǵumătate dintrun bătrân al nostru a lui Mateiaş, aceaia parte o am vândut noi dumisale ǵupânului Ion Prăj(ă)scul marelui vornic de ţara de sus şi niam tocmit cu dumnialui să ne dea dumnealui câte un zlot p pământu, deci sintu pe aciastă ǵumătate dintracest bătrân optu zăci şi optu de pământuri, i-am vândut dumisali din vatra satului şi din tot locul şi din tot vinitul, aşijdere eu Vasilie şi Luca şi Necula cu toţi fraţii miei, ficori Erčului

am vândut dumisale ǧumătate de bătrân iarăşi optu zăci şi optu de pământuri şi eu Procop şi Simeon şi Chiriac şi Dumitraşco fičorii Scheii am vândut ǧumătate de moş optu zăci şi optu pământuri şi eu Vasilie i Şelariul şi Ion şi Răpedoae cu fičorii miei am vândut dumisali ǧumătate de bătrân optu zăci şi optu pământuri, deci fac peste toate 352, părţile acelor doi bătrâni şi din vatra satului şi din apa Totruşului până în buoru cu tot venitul din cel hotaru să aibă a ţinea dumnealui în veaci şi pe mai mare credinţa niam pus şi peceţile şiam iscălit să s(e) ştie.

U Ias vl(eat) 7164 Mart 20.

+ Jonaşco, + Neculai, + Necula, + Dumitraşco Trif, + Vas(i)lie, Şelariu + Luca, + Ion, + Răpedoae

---

CLXXXII. *7225 April 19 (1717). Iaşi.* Cartea lui M. Vodă Racoviţă pentru ales hotarele în Branişte partea dată agăi Costantin.

Iw Mihai Racoviţă Voevod, boj(iiu) milost(iiu) gospodar zemli moldavscoi. Scriem domnia mea la boerii noştri Costandin Simon vtor(i) log. şi Gligoraşco Cucoranul, vornicul de gloată şi la sluga noastră Axintie Uricarul, vă facem ştire da ă viţii veadea cartea domnii meale, iară voi să vă sculaţi şi să mergeţi *în Branişte care ia este la ţinutul şi ocolul Iaşilor* şi să strângeţi oameni buni megiiaşi din sus şi din ǧos câţi vor fi lăcuitori pă acolea pri preǧur şi să hotărâţi o bucată de loc care iaste din hotarul târgului Iaşilor, domnească, nedată de Domni nimărui şi este dreaptă d(om)nească = care bucată de loc am dat-o d(om)niia mea credinǧos (sic) boiarinului domnii meale lui Constantin agăi, începându-să din hotarul sfintei măn(ă)stiri Golăii în curmeziş păn în apa Jijăi şi în ǧos pe Jijiia păn în hotarul lui Mihail Log(o)fătului după cum scrie în ispisocul dumisale ce are dela domniia mea de miluire din semn în semn şi aşa să mergeţ(i) tot puind pietre şi înnoind semnile din ǧur înpreǧur de cătră alte hotară şi pe cum veţi hotărâ să faceţi o mărturie dela dumneavoastră şi dela toţi megiiaşii scriind din semn în semn ca să se ştie pe unde este aleasă de către alte hotare şi pe mărturia dumnilor voastre ce veţi face ca să i să mai înoiască şi dela Domniia mea de iznoavă sămnile şi pietrile ce veţi pune. U Ias leat 7225 Ap(ril) 19.

Ačasta scriem. Pecetea g(o)s(pod).

Arh. st. Iaşi, Condică de acte ale moşiei Braniştei Jud Iaşi.

CLXXXIII. *1785.* A I. Mavrocordat dărueşte 4 salaşe de ţigani Zmarandei Zalariu.

Noi Alexandru Ioan Mavrocordat Voevoda, bojiu m(i)l(o)st(iiu) gos(po)dar zemli Moldavscoi.

Să faci ştiri cu acest hrisov al Domniei Meli că prin jaloba čau dat Zmaranda Zalariu giupănes(ă) lui Gheorghe biv vel Medelnicer, au arătat cum că de câţiva ani bărbatul său bolnăvindus(e) cu gre patimă de boală, au rămas din boala aceia cu totu orbu fără de pic de videri; din care pricină rămâind casa lor la proastă stare şi la multă datorie *şi avându fată mare de măritat*, cu lacrămi sau rugat Domnii Meli ca să fie şi e cuprinsă cu oareşcare al noastre mile, spe întâmpinare celor trebuinčoas(e) a vieţii lor şi mai ales pentru ajutorul căsătorii fiicii lor, a cărie jalobă cercetândus(e) de către însumi Domnie Mea şi fiind adevărată ni am milostivit Domnie Mea asupra lor şi iată printracest al nostru domnesc hrisov iam miluit cu patru selaşi de ţigani dintru ai noştrii drepţ(i) ţigani domneşti streini, anumi Bratul cu femeia lui Stana cu copiii lor, i Radul cu fimeia lui Ancuţa cu copiii lor i Ion Câţul cu fimeia lui Eliana cu copiii lor i Mihai cu fimeia lui Dochiţa şi cu copiii lor, care de astăzi inainte şi în veci să le fie lor drepţi robi cu tot rodul ce se vor naşte dintrân-

şii, stăpânindui cu bună pace atât Med(elnicerul) Gheorghe şi Zmaranda giupâneasa lui cât şi fii şi nepoţii şi strănepoţii lor ca pre a lor drepţi robi, cărora li sau dat şi acest al nostru domnesc hrisov întărit cu al noastră domniască iscăl tură şi peceti. Poftind dar Domnia Mea şi pe alţi fraţi luminaţi Domni ce vor fi în urma noastră la Domnie aceştii Ţă.i, se nu strâci această puţină miluire ce am făcut Domnie Mea cu acăstă casă scăpătată ce mai vârtos adăogând să întăriască, pentru a Domniilor Sali cinsti şi veşinică pomenire. Scrisusau hrisovul acesta la scaon Domniei Meli în oraşul Eşii întru ce dintăi Domnie a noastră, la Moldavie în al doile an.

Noi Alexandu Ioan Mavrocordat Voevoda. 1785.

Documentele dela No. CLXXVI – CLXXXIII au fost comunicate de d. **M. Băleanu.**

CLXXXIV. *1839—1842—1846.*

Listă de pensioanele şi sholile particularnice aflate în Moldova

A. Iaşi 1839. 1. *Pensioane.*

1. Profesorul Chiunè, Greceşte, Franţuzăşte şi Nemţeşte 25 copii. 2. Profesorul Sachetti, tij 20 copii. 3. Profesorul Aftanasiadis, tij 30 copii. 4. Profesorul Vardin, tij 13 copii, 5. Madama Şamblnô, Nemţeşte şi Franţuzăşte 30 fete. 6 Madama Paré franţuşcă, tij 30 fete. Total 148 copii, din care 60 fete..

2. *Şcoli*

Ioan Popovici pisalt la biserica Toma Cozma 15 elevi. Gheorghe Dascalul ot mahalaoa Boghiului 17. Ştefan Pisaltul ot Prapadoamna Paraschiva 6 elevi. Vasile Dascalul ot bisărica Banului 3 elevi. Ioan Dascalul ot bisărica Tălpălarii (Greceşte) 11 elevi. Lefter Panaiti ot mahalaua Treisfetitele 8 elevi Ioan Cădulescu ot ziua Crucii 20 elevi. Preot Nicolai Isăcescu de sub Treisfetite'e 30 elevi. Ioan Teodoru ot sf. Ioan Zlataust 14 elevi. Ioniţ Dediovici ot sf. Vinere 26 elevi. Dascalul Serafim Armanul ot bisărica Armenească (Moldoveneşte, greceşte, franţuzăşte şi armineşte) 15 elevi, Ion preotu ot bisărica 40 sfinţi 3 elevi. Ion Andriescu ot bisărica sf. Neculai 8 elevi. Vasile Dascalul ot precuvioasa Paraschiva 1 elev. Panaite Dascalul ot bis. Vulpe 4 elevi Alexandru Popovici ot sf. Ştefan 7 elevi. Drăcache dascălul ot sf. Teodor 5 elevi. Ioan dascalul ot. bis. Albă 6 elevi. Ioan diiaconul tot dela bis. Albă 2 elevi. Dimitrie dascalul ot sf. Panteleimon 3 elevi, Mihalachi Diiaconu ot bis. Curălarii 6 elevi. Dimitrie Givit 8 elevi. Ursache Vasiliu ot bisărica Rufenii 9 elevi. Gheorghe Dascalul ot Podul de piatră 8 elevi. Ştefanache Popovici ot Sf. Dimitrii Misaiu 4 elevi. Ierodiiaconul Zaharia ot bisărica Nicoriţă 10 elevi. Total 26 sholi cu 249 elevi.

3. *1846. Pensioane*

Madama Şacheti în casele D-sale Merl acre; învaţă copiile.

Domnul Froil, în casăle D-sali K. c. Elenco Kogălniceniţa, învaţă copii.

Domnul Constantin Atanasiadi, în casăle D-sale Spătăreasa R xandra Caţichi învaţă copii.

Madama Remô în casăle D-sale C. C. Casandra Cantacuzino, învaţă copile.

Domnul Chiunè, în casele sale învaţă copii.

Madama Paré franţuşcă în casele sale din uliţa Hagioaei, învaţă copile.

B. Bârlad. *a) pe anul 1839*

La bisărica sf. Voevozi, cu învăţăt. Costache Tenii, 11 şcoleri La bisărica sf. Prooroc Ilie învăţăt. dascalul Panaite 25 şcoleri La sf. Ierarh Nicolae Tuchila, cu învăţăt. Frumuzachi 26 şcoleri, La sf. Ierarh Nicolae Eşanu cu învăţăt. dascalul Nastasă Duca, 15 şcoleri.

La sf. Neculai Tuchilă, învăţătoriu dascalul Ştefan sin Ilie, 13 şcoleri. La bisărica Gospod învăţătoriu pisaltul Ioan, 40 şcoleri. La mădama Anica Burghimon care invaţă franţuzăşte, moldoveneşte şi la lucru, 12 şcolărese. La sf. Ioan învăţător dascalul Gheorghe Popovici, 7 şcoleri. La dascalul grec Mihail Tabati Migdel 20 sholeri

Total 9 sholi, cu 9 dascali şi 169 sholeri.

b) pe anul 1842.

Dascal Gheorghe sîn Iconomu Grigori Boţorocea la Sfântul Ioan Botezătoriul învaţă moldoveneşte 15 băeţi şi 1 fată. Dascal Grigori la bisărica sf. Spiridon învaţă moldoveneşte 15 băeţi şi 2 fete. Pisaltul Ioan Dămiian la bisărica Gospod, învaţă moldoveneşte 42 băeţi. Cozma Enescu ce şăde în casăle lui Ion Căzacu tij 8 băeţi şi 6 fete. Dascalul Ioan Manole dela sf. mucenic Haralambie şi Mina tij 0 băeţi Diiaconu Gheorghe Chiroc la bisărica sf Gheorghe învaţă moldoveneşte 26 băeţi şi 13 fete Dascal Ioan Popovici dela bis. sf. Ilie, învaţă greceşte 10 băeţi şi 1 fată. Dascalul Panaiti Ioan. dela bis sf. Ilie învaţă moldoveneşte 23 băeţi şi 1 fată. Dr. Gheorghie Diementiso învaţă greceşte în casele lui Ion Andonie tij 21 băeţi şi 1 fată. Dascalul Ioan Năstasie la bisărica sf Neculai tij 23 băeţi 2 fete Dascalul Stoica Novacu de la sf. Neculai Tuchilă tij 18 băeţi. Dascalul Frumuzachi Ioenti la sf. Neculai Tuchilă tij 26 băeţi 2 fete. Dascalul Ioan Cărăiman la sf Treierarhi tij 10 băeţi. Dr. Şâmonberg învaţă în casăle sale Franţuzăşte şi Nemţăşte, 4 băeţi. D-na Ana soţia Dr Burghilion învaţă franţuzăşte şi la gherghef în casele sale 1 băet şi 6 fete. Dascalul Jac Caiul în casăle D-sale Spătăresei So tana Lambrino învaţă franţuzăşte 3 băeţi.

Total 16 dascali, cu 291 elevi (36 fete).

c) în anul 1846.

In ţinut Tutova nici un pansion şi nici o şcoală partic lară.

In Bârlad, era pansionul d-lui Ioan Feodorovici Hoşov-Şasei învaţă limba rusască, leşască şi moldovenească; are 3 şholeri fii de boerănaşi.

D-nul Caiul are pansion cu 16 copii de boer şi învaţă nemţăşte, franţuzăşte şi alte limbi.

Pansionul domnului Mihalachi Livandinide Grecu, are 30 sholeri copii de boier şi neguţitori, îi învaţă numai greceşte.

C. Roman. *a) pe anul 1839.*

D l Jan Franţuz în dialectu limbii franţezi şi Nemţăşti, 3 elevi, D l Costachi Poliz în dialectul limbei franţeze, greceşti şi rusăşti 10 elevi. Costandin Dornescu dascălu bisăricii sfântului Ierarh Nicolai în limba naţională şi muzichie, 20 elevi. D-l Triandafilăt Dumitru Sârbu dascalu bisăricii Adormirea Precistei în limba naţională. 10 elevi. Neculai sin preotu Neculai clisiarh bisăricii sf. Neculai în limba naţională şi muzichii 10 elevi. D-l Psaltul Neculai a Precistei din gios, în muzichie 8 elevi.

Total 6 sholi şi 61 elevi.

b) pe anul 1842.

Pensionul d-lui Jan franţuzu. Elevii. Smaranda fiica d-sale Sărdarului Andronachi Baltac moldovan. Invaţă, franţuzăşte, nemţăşte, moldoveneşte, clavir şi cusuturi.

Smaranda fiica dumisale Medelnicer Costachi Petrovici, învaţă franţuzăşti şi clavir.

Costache Brăescu fiul dumisale Maiorului Gheorghiu, învaţă franţuzăşti, nemţăşti şi aritmetică.

Gheorghe şi Grigori a dumisale Sărdarului Gheorghie Melidoni învaţă franţuzăşti, nemţeşte, Gheografie şi Aritmetichie.

Gheorghie a dumisale sulger Gavril Cil'biu Moldovan învaţă franţuzăşti şi moldoveneşte.

Grigori a dumisale Garabet Missir armean, învaţă franţuzăşti.

Petrachi a dumisale Agop armean, învaţă franţuzăşti Total 8 elevi.

In anul 1846 în judeţ n'a fost nici o şcoală particularnică, iar în târg au fost 2 şcoli particularnice: una la bis. Sf. Gheorghe şi alta la sf. Necul i în li nba naţională şi numai de băeţi.

D. Botoşani. *a) pe anul 1839.*

Dascalul Ioan Săritonovici învaţă greceşte şi moldovene te 40 elevi Dascalul Enachi Popovici învaţă moldoveneşte 10 elevi. Da calul Iordache Popovici învaţă greceşte şi moldovene ti 10 elevi. Iconomul Iordache învaţă greceşte şi mo doveneşte şi pisaitichii, 8 elevi. Preutul Ioan învaţă mold v neşte 2 e evi Preutul Vasile învaţă moldoveneşte 3 elevi. Dascalul Dumitra hi învaţă mo dovei eşt 15 e evi. Dascalul Ionică învaţă moldoven şti şi greceş e 8 levi. Preutul Aftanas'i învaţă moldoveneşte 4 elevi. Pisa tul Manolachi învaţă pisa tichie 4 elevi.

Total 10 şcoli şi 104 elevi cu plata dela părinţii copii or.

In târgul Hârlău.

Dascalul Grigori învaţă fran uzăşte, nemţeşte 4 elevi. Dascalul Ilie învaţă moldoveneşte 21 elevi. Dascalul Neculai învaţă 8 elevi.

Totat 3 şcoli şi 33 elevi cu plata dela părinţii copiilor.

In targul Ştefăneşti.

Ilie Misicl ev'ci învaţă nemţăşte şi moldove ieşte 9 e evi Plata d la părinţii copiilor.

Total 14 şcoli şi 146 elevi. In târgul Burdujeni nu a fost nici o şcoală.

b) pe anul 1842.

Sulgerul Vas le Paulini profesorul sh alii publice învaţă 90 elevi Madama Profira Olivari dela Roman învaţă 19 fete Iordachi Ol vari dela Fra ţi a învaţă 18 elevi. Adolf de Naihaos dela Lemberg învaţă 9 elevi. Iacobo V tru din Franţia învaţă 12 elevi.

In total 5 şcoli şi 148 elevi.

Vidomostie de numărul elevilor în fiecare din aceste şcoale:

1). Şcoala publică a căreia derector este dumnialui Vasili Paulini din Eşi cu 80 de shol ri, iar şcoala se află în og ada sfântului Dimitrie din mahalaua grecească cu chirie de 3.0 lei pe an către Epitropia bisericei.

2). Pansionul madamii *Profira Olivari* care singură esti şi directoriţă, iară duducile ce învaţă sunt acestea:

Profira şi Agripina fiicile dumisale vornicului Scarlat Miclescu din Eşi. Aglaia a banului Iordache Emandi din Botoşani Maria a comisului Costache Fotea d n satul Tomeşti. Marghioala a comisului Costache Fotea din Botoşani Eufrosina a agăi Alecu Ventura din Botoşani. Cleopiţa a comisului Teodor Gherghel din Botoşani. Elena a spatarului Mihalachi Holban din Botoşani. Catinca şi Eufrosina a comisului Costache Neculau din Flămânzi. Catin a a banului S obihorn din H ıţa. M ria a sardarului Iancu Şchetinc din Herţa. Elena şi Profira a stolnicului Mavrodin din Mihăileni. Elena a sardarului Arghiri din Botoşani. Maria a Ca i c i Crupenschi din Botoşani Emilina şi Matilda a lui Iohan Binder spiţăr din Botoşani. Margh oala a dumisale Gheorghe Baltă din Botoşani. Elena a dumisale Iancu Stroici dela Dorohoi Cat'nca a dumisale Flencu Gorgheias din Botoşani.

Total 21 duduci; iar profesor de limbă franţuzască este d I Pavăl Corombahlon iar de nemţască este Marius Orinştern şi de româneşte este d-l Ioan Dimitriu.

3) Pensionul domnului *Iordachi Olivari* care este Derector şi profesor de Gheografie şi Istoria universală, iar cei cei ce învaţă sunt aceştia:

Iorgu şi Grigori a spatarului Mihalachi Holban din Botoşani, Iancu şi Matei a agăi Neculai Rosset din Botoşani. Iancu şi Toma a stolnicului Vasile Stârcea din Ştefăneşti. Dimitrie a comisului Costache Fotea din sat Tomeşti. Nicu a văduvii Elencu Hermeziu dela Mihăileni. Alecu a căminăresei Catinca Avram din Botoşani. Nicu şi Xenofon a stolnicului Vasile Ioan din Botoşani. Vasile a cluceresei Catinca Stihi din Botoşani. Iancu a comisului Teodor Gherghel din Botoşani, Iancul a paharnicului Ştefan Scânteie din Bârlad, Petrachi a Stolnicului Ioniţ Panaiti din Perieni, Iancu a agăi Alecu Ventura din Botoşani, Edmond a starostelui Austriecesc Udriţchi din Botoşani. Conrad a d-lui Gepar Scoto din Botoşani. Anferta madamii Perla din Botoşani. Iorgu, orfan supt Epitropia dumisale Costache Vizanti Botoşani. Alecu a sulgerului Scarlat Gheorghiu din Botoşani. Necului a Căminarului Costandachi Neculau dela sat Flămânzi.

Total 22 elevi.

4). Pansionul domnului *Iacob Vitru* care singur este şi Director, iară acei ce învaţă sunt aceştia:

Alexandru fiul dumisale dvorenin Dimitrii Beidiman din Botoşani. Neculai fiul căminăresei Marghioala Calinav. Iancu fiul căminarului Ioniţ Herescu din Botoşani. Neculai şi Ilie fii dumisale Ioan Călinescu din Trestiiana. Iancu fiu a căminarului Mihail Mironescu din satul Păltinişul. Tobcar şi Anibal a agăi Ilie Gherghel din Botoşani. Vasile fiul Păhărnicesei Smaranda Bejan dela Roman. Gheorghe a comisului Costache Ciobanu din Botoşani. Iorgu şi Iancu a contesei Zmaranda Caruzi din Botoşani. Gheorghe şi Costache fii a răposatului Mihălache.

Total 14 elevi.

5. Pansionul *Madamii Olimpia Grò* care şi singură este Directoriţă, iară cele ce învaţă sunt acestea:

Zmaranda şi Savasta a dumisale Costache Florescu din Botoşani. Solic a dumlui Odriţchi din Botoşani. Zmaranda şi Frosiniţa a dumisali Gheorghe Calinô din Piatra. Maria a dumlui Clipi din Botoşani.

Total 6 eleve.

c) pe anul 1846.

1). Două pansioane a dumisale *Gheorghe Olivari,* unul de *cuconaşi* şi unul de *duduci,* în care să află directorii însămnaţi mai giosu:

Pentru limba românească, doi profesori anume: Ioan Cernetescul şi Dimitrii Pavlescu. Pentru limba franţuzii, Iosăp Dejerné şi Ioan Dubert amândoi de naţie franţuji. Pentru limba germană, Moriţ cu porecla Orenştein de naţie neamţ. Pentru Clavir, Iosef Held, neamţ Două guvernante, Rozalia Şlund şi Iosăfina Şain, nemţoaice.

2). A *dumisale Friderih Grò cu soţia sa.* Două pensioane, unul de *cuconaşi* şi unul de *duduci,* în cari să află derectori, însămnaţii mai gios.

Pentru limba românească un profesor anume Ioan Dimitriu. Pentru limba franţeză, Simon fon Acsinte. Pentru limba germană un profesor, Iulius Tănasă de naţie Ungur. Trei guvernante: Luiza Muţis pentru clavir şi Ţeţilia Meravilhia cu Idalia Treter pentru lucru şi sunt de naţie germană. Pentru limba Ungurească şi pentru Chitară, Dr. Carolus Taşiadin de naţie Ungur. Pentru „danţis", Iosef Helt de naţie germană.

---

1). *Piatra.* *a) pe anul 1839.*

Gh. Ioan paradoseşte greceşte, 24 elevi. Toma Popovici paradoseşte după vechiul metod 26 elevi. D Nanu paradoseşte după noul metod, 58 elevi.
Total 3 şcoli şi 108 sholeri.

2). *Târgu Neamț.*

Pisaltul Ioan paradoseşte greceşte şi româneşte după metod vechiu 40 elevi.

b) pe anul 1842.

1). Şcoala din târgu *Pietrii,* Derector Gheorghe Papadopulo.

Elevi : Costachi şi Gheorghe a neguţitoriului Vasile Ilievici, braşovan supus austriecescu. Gheorghe a neguţitorului Constantin Gazăta supus elino crăescu. Ileana şi Anica iarăşi a dumisale Gazăta. Gheorghe şi Vasili a privighitoriului de ocolu Muncelu Tudurachi Şoimariu. Ionică a neguţitorului Gheorghe Pătraşco supus austriecescu. Vasile şi Eufrosina a răpousatului Gheorghe Albu. Vitoria a polcovnicului Vasile Hârjău. Marghioala a poroşnicului Grigori Varlaam. Catinca a neguţitoriului Panaite Mătăsariu. Anica a neguţitoriului Iordache Braşovanu supus austriecescu. Neculai şi Ecaterina a căpitanului Grigoraş Şoimariu Arghiri, Ioan şi Ruxanda a neguţitorului Ioan Ghimici. Năstasă a neguţitorului Ioan Pocinhi, Ileana a lui Gheorghe Popovici supus Galicesc Zoiţa a neguţitorului Vasile Pâslariu. A Bălaşii a văduvii Iordachi. Alexandru a fostului Protoereu Iconom Gheorghe. Paraschiva a neguţitorului Dumitru cumnat Mătăsarului.

2). *Şcoala cu franţuzu Şanpan* director şi cu madama sa *Fantina* directoriţă.
Iordachi, Vasile şi Prohira a dumisale banului Dumitrii Stan. Dumitrachi a căminarului Vasile Ioan. Ulise a dumisale căminarului Neculai Miloş.
Total 2 şcoli şi 30 elevi.

3). *Şcoala din târgu Neamţu, derector Ipolit Neamţu.*

Costache a paharnicului Ştefanache Danu. Gheorghe a sărdarului Gavrilaş Hagioglu Marghioala a inginerului Scarlat Ozvald.

4). *Şcoala din târgu Neamţu, profesor Pr. sf. sa Monahu Chesarie.*

Elevi : Iorgu a Medelniceresei Petrache Pascal. Profiriţa şi Marghioala a Medelnicerului Vasile Popovici Comisar în târg Neamţu. Frăsina şi Catinca fiice a sulgerului Gheorghe Popazolu. Costache a Clucer Vasile Gorgos, Catinca şi Profira a lui Hagi Ioan. Catinca şi Maria a neguţitorului Iordache Blănariu. Catinca a neguţitorului Neculai Anastasăi. Domnica a Mariei Vadanii. Dumitrachi a neguţitorului Andrii Dumitriu, Petrachi şi Alexandru a logofătului Ionică Aramă. Gheorghe a lui Toader Bacalu. Vasile a lui Ştefan Troci. Petrachi a lui Ionică Boureanu. Ioan a preotului Constantin. Gheorghe a vatavului Vasile Verdeş. Costachi a dascalului Grigori. Onciul a lui Toader Chetrariu. Ioan a neguţitorului Neculai Anastasii. Neculai Iacob Chimpanu. Ilie David Isăcescu. Nică Năstăsachi Andoniu. Nică Alexandru Teohari. Costachi Ion Gosan. Neculai Chiriac Fasolă. Gheorghe Grigori Răucescu. Anton Ştefan Armanu. Vasile Ioan Moisiu. Simion fără părinţi. Gheorghe a Ilenei Cozmuleasa văduva. Sfetcu a lui Ioniţă Murariu.

5). *Şcoala Psaltului Ioan tot în târgul Neamţ.*

Tudoriţă a răsosatului Todirică Grecu. Petrachi a Polcovnicului Anania Călin. Ştefănachi a lui Chirilă băcalu. Nică a lui Dumitru Blănaru. Gheorghe şi Vasile a Anastasiei Bucluc. Petrachi Ion Dominti. Costache a Polcovnicului Toader Bantăş. Nică

a Tudurii vădanii. Mihai Ştefăniu. Al xandru Mancăş a căpitanului Iordache Mancăş. Vasile Băeşu a lui Gheorghe Băeşu. Vasile Ionescu i Ion Ionescu a iconomu ui Ion Gheorghiu. Gheorghe Ştefănescu. iar M'h i Turpilă. Vas le Turp lă. Vasile Mihăilescu. Toade Pintilie. Gheorghe Bolocan unt ţigani

Iar prin sate urmau aceşti el vi

6). In satul Cârligii 6 şco ari la dascalul Petrachi Lighiu.

7. In satul Dragomireşti 1, în Mă tăcani 1 în Ghigoeşti 2, în Vârtopu 1, în Cârligu 2, în Zăneşti, Conţeşti, Că iulaţi şi Verzăşti câte 1, în Gârcina 8, în Grumăzăşti, Dăneşt, Boţăşti, Socii, Cornii câte 2 2.

Total în Târgu Neamţ şi sate 21 şcoli din care 58 elevi în Neamţ şi 41 în sate.

c) pe anul 1846.

1). *Târgul Pietrii:* Dascalul Dumitrachi ot sf. Ion cu 11 sholeri. Dascalul Gheorghe ot Vale vii cu 12 sholeri ascalul Vasile Ghe adii cu 4 sho ri. D sca ul Toma cu 4 sholeri. Dascalul Niţă cu 29 sholeri. Das alul Petrachi cu 15 sholeri. Dascalul Grigori Popovici cu 20 sholeri Dascalul Gheorghe Papadopol gr ceşti cu 10 sholeri. Dascalul Vasile cu 3 sholeri

2). *Târgul Neamţ*: Dasca ul Vasile pisaltul cu 17 sholeri. *Ocolul de sus* dascalul Timofti cu 16 sho eri. *Ocolul Pietrii* dascalul Chiri ă C udu cu 20 shol ri.

Total 12 şcoli şi 161 elevi.

E). Ţinutul Putna. *a) pe anul 1839.*

In di le tul Moldovenesc paradosesc: Dascalul Tanasii 20 elevi Dascalul Alexandru 16 e evi. Da calul Dumitru 15 elevi. Dascalul Hriste 8 elevi. Dascalul Ghiţă 8 elevi. In dialectul grecesc paradosesc: Dascalul Mină 25 elevi. Dascalul Costachi Zisidi 10 elevi Fidi franţuzu învaţă franţuzăşte prin case boereşti copii.

Total 9 şcoli, 102 sholeri.

b) pe anul 1842. Focşani.

1) *Ioan H. Minului,* care paradosăşte şcholerii pe grece te, anume:

Costachi şi Toader fii neguţitorului Hagi Iordache Lupul. Petru a neguţitorului Dimitrie Carabiberi. Soltana şi Catinca Gheorghe Ig at Costandin fiu lui Dimitrie Raţă din Odobeşti. Ana şi Neculai fiii Sardarului Paval Dimitriu Ioan fiul Căpitanului Ioan ot Dorneşti Ştefan fiul lui Anghelică căvaf. Dim trie fiul lui Enache căvaf din Focşani Tănasă, Neculai şi Dimitrie fii neguţitorului Costandin Gaicu din Focşani Maria fiica neguţ. Gheorghe Calvi din Focşani. Soltana fiica neguţ. Nestor Soponarul Ioan *învaţă şi moldoveneşte.* fiu a neguţitorului Ion Gai u din Focşani. Neculai fiu Păhărnicesei Marghioala Vidraşcu. Ileana fiica neguţit. Stati abagerul din Focşani. Gheorghe şi Ileana fii lui f ori Postelnicu Tudorache N agu. Iorgul *învaţă şi ruseşti* fiul paharnicului Constantin Lupu.

2). *Gheorghe sin preotul Ilie Carp* cu aceşti sholeri, cari învaţă moldoveneşte:

Ghiţă fiul lui Costantin Andrei Gheo ghe a lui Stanciu bacalu din Focşani, Hristea a lui Sandu Mălacu Raşcu a lui Gh o ghe Vărzare. Iva ciu a lui Toad r Vărzare. Anton a lui Teodor Cuţitarul. Ion a lui Enache Cojocarul. Enache a lui Anton Sârbul. Ioan a preotului Costandin. Tănasă a lui Neculai Ciudin. Dimitrachi a vătavului Ioan. Costandin a dascalului Ioan.

3). *Ioan Formacopoleos* paradoseşte în greceşte sholerii:

Atanasie şi Temistocle fii neguţ torului Dim trie. Ioan şi Gheorghe fii a neguţitorului Tănasă Caloi. Dumitru şi Petru fii ai lui Necula Sârbu. Neculai fiul neguţitorului

Neculai Soponaru. Ştefan fiul lui Gheorghe Huţan. Dimitrache fiul neguţitorului Gheorghe Calvi. Costache fiul a lui Petrache bărbierul Neculai fiul lui Ioniţă cofetarul. Hriste fiul lui Tănasă Grecul. Nastasie fiul lui Gheorghe Băcalul.

4) *Tănasă Ioan*, paradoseşte moldoveneşte sholeri:

Ioan fiu a preotului Toader, Ioan fiu a lui Necului Chetrar. Stămate fiu a lui Ioan Fecior. Neculai fiu a lui Dascalul Ivan Ursu.

Total 4 şcoli, 51 sholeri.

G) Tecuciul. 1). *Tecuci. a) pe anul 1839.*

La shoala lui Neculai Popa, 40 sholeri. La shoala lui Neculai Popovici, 40 sholeri. La shoala Diaconului Grigori 8 sholeri. La shoala lui Toma Popovici 5 sholeri.

2). *Târgu Nicoreşti.*

La shoala lui Costache Drăgănescul 20 sholeri. La shoala lui Ion Popa 7.

Total 6 sholi şi 120 sholeri.

b). pe anul 1842.

In anul 1842 în ţinutul *Tecuciu*, numai un pension de fete se află în târguşorul Nicoreşti, în limba franţeză sub derecţia dumisale *Gheorghie Stupin*, iar numărul fetelor este de şase.

H) Suceava *a) pe anul 1839.*

La pansionul dumisale Gheorghe Stepan învăţătorul dialecturilor următoare: Franuzăşti, Nemţă ti, Gheografia franţuzască, istoria naturală şi aritmetica, 20 sholeri La pansionul dumisale Neculai Daşchievici învăţătoriu dialecturilor următoare: Nemţăşte i moldoveneşti şi aritmetica i pisaltichia nouă 24 sholeri La pansionul Vasile Gafencu paradoseşte Moldoveneşti 6 sholeri. La pansionul Ioan Simionovici paradoseşte Moldoveneşte 4 sholeri.

Total 4 sholi şi 54 sholeri.

b) pe anul 1842 Octomvrie 1.

Neculai Daschevici are în pansion aceşti sholeri:

Dumitrru Romano, Alexandru sin Ioniţă. Vasile sin Gheorghe Bâcu. Constantin sin Gheorghe Bâcu. Ioan sin Gheorghe Bâcu. Gheorghe sin Iconomu. Vasile sin Gheorghe Bordeianu. Dumitru sin Gheorghe Bordeianu.

Total 8 elevi. *Acest mic pansion la 31 Octomvrie 1842 se desfiinţază.*

c) pe anul 1846.

In ţinut pe la ocoale, nici un pansion şi nici o şcoală particulară nu se află. In Fălticeni însă erà pansionul domnului Vasile Gafencu care învaţă în limba naţională, 4 băeţi şi 4 fete. Al 2-le pansion erà la dascalul Toader care învaţă în limba naţională, 8 băeţi şi 4 fete.

I), Bacău. 1). *Târgul Bacăului. a) pe anul 1839.*

1). *Costandin Dupon*, 2). *Ioan Crâste* cu aceşti sholeri:

Manolache fiu a ds. Aga Enachi Crupenschi. Iancu fiul a Căminarului Spiridon Pandele. Dumitrachi fiul a Sardarului Ioniţă Gorgos; Grigori, Dumitrii şi Costachi fii a Spatarului Grigori Morţun, Prezidentul Giudicătoriei. Lăscarachi fiul Inginerului Alexandru Braun Grigori fiul comisului Iordachi Rosset. Jorju şi Costache fii dumisale Alecu Berţ. Iorgu fiul a Stolnicului Gheorghe Curăle. Vasile fiul sfinţiei sale Iconomului Apostol.

3). *Jujâ Dupon.*—Să află în ogradă la dumlui Hatmanul Alecu Aslan pentru copiii dumisale.

4). *Imanuil Scarlefchi* în limba franţuzască, latină, şi nemţască cu decret a prez'dium dela Praga oraş sub No. 757.

Iorgu şi Alecu fii Paharnicului Dumitrachi Ioan. Dum trachi fiul Paharnicului Mihălache Fote. Alecu fiul doftorului Alexandru Velner.

5). *Hristodor Panu* în limba grecească.

Costachi fiul Căminarului Costachi Năstacu. Neculai fiul Căpitanului Costache M lu.

6 . *Madqma Mozăr* în limba franţuzască şi nemţască.

Savastiţa fiica Păhărnicesei Catinca Brăiasca, Elencu fiică a dumisale Banului Vasile Brăescu. Elencu fiică a Sărdarului Costache Bărlădeanu. Catinca fiică a Slugeriului Costachi Lupaşcu.

Total 6 sholi şi 22 sholeri.

2). *Târgul Ocnilor.*

1). *Diamandi Petriu grec,* paradoseşte în greceşte şi moldoveneşte şi are aceşti sholeri.

Iancu Gheorghiu, Petre Gheorghiu, Neculai Gheorghiu, Gheorghe Mihail, Costachi Grigoriu, Vasile Pofitos, Alecu Pofitos, Iordache Costandin, Ştefan Apostolachi, Vasile Ivanciu, Ioan Mihălachi, Costachi Spridon, Iancu Vasiliu, Tecdor Teodoriu, Ştefan Spridon, Spridon Sandu, Costache Neculau Nechifor, Costache Grigoriu, Dimitrachi Drăgănescu, Gheorghe Dimitriu, Andrei Iancovici, Costandin Dediu. Ionică Teodor, Mihălache Alexiu, Alecu Dimitriu. Scarlat Vasiliu, Tanasă Gheorghiu Costache Alexiu Iordache Vasiliu, Gheorghe Ivanciu, Gheorghe Dumitrachi Melacsă. Andrei Iancovici, Ariton Lazăr, Panaiti Gheorghiu, Gheorghe Popovici, Costache Mihăil.

Total 36 elevi:

3) *Târgul Moineştii.*

1). *Mihălache Şerban* paradoseşte în Moldoveneşte:

Un fiu al lui Const. Pandele. Un fiu a lui Vasile Pandele. Un fiu a lui Ioan Mocanul. Un fiu a Polcovnicului Gheorghe Măcărescu.

2). *Ştefan Ghirău,* paradoseşte în moldoveneşte:

Costache şi Alecu a dumisale Polcovnicului Gavril Băncilă. 2 fii ai neguţitorului Gheorghi Belciu. 2 fii ai Căpitanului Ioan Chetreanul. 1 fiu a lui Dumitru Alde, 1 fiu a lui Ioan Antohi. 1 fiu a lui Andrei Borchin. 1 fiu a lui Ştefan Olariu.

Total 3 sholi şi 50 cop.i.

b) Pe anut 1842.

Dascalul Gheorghe Popoviciu venit din satul Părava ţinut Putni', învaţă 23 elevi. Diaconul Ioan dela bisărica sf. Ioan, localnic învaţă 16 elevi.

Târgul Moineştii

Dascalul Gheorghe Mihailovici *luminat din legea* evreească venit din Botăşăni învaţă 23 elevi.

Târgul Ocniler.

Dascalul Ioan Fidim franţuz venit din ţara Ginivsfii învaţă 6 elevi. Directriţa Madama Egna Fiden, tij din ţara Ginivsfii.

Total 5 sholi cu 75 sholeri.

c) pe anul 1846.

1). *Târgul Bacăului.*

1). Pansionul sub derecţia lui Gheorghe Popovici cu învăţătură de carte română. Copii: Grigori, şi Iorgu fii preotului Ambrozie. Alecu fiul lui Ilie sin Che-

trariu. Simion a dascalului Gheorghie. Ioan fiul lui Ioan Buja. Ioan fiul lui Şărban. Alexandru şi Ioan fii lui Gheorghe Căşuranu. Ioan a şătrarului Ioan Botez. Grigore a Prezviterii Ecaterina.

2). Pansionul diaconului Ioan tij.

Costache sin preotul Ioniţă Huţu. Dumitru fiul Comisului Costache Lupaşc. Alecu a dumisale Paharnicului Mihălache Fotea. Melinte a lui Mihălache Melinte. Gheorghe a lui Costache Pavăl. Alecu şi Neculai a lui Vasile Bârcă. Costache a lui Grigori Popovici. Gheorghe a lui Mihai Mierlă. Panaite a Paharnicesei Catinca Zdrobiş. Mătache a Vătavului Sandu.

3). *Pansionul lui Vasile Popovici învăţător de cânturi bisăriceşti pi meşteşugul muzichiei.*

Aftanasă şi Vasile fii preotului Vasile Ţărţocă. Grigore fiu a preotului Sava Nechifor. Ioan sin preotul Vasile. Gheorghe sin preotul Năstasă

2). *Târgul Ocnii.*

1). *Pansionul sub direcţia domnului Ioan Fidel franţuzu.*

Sholerii. Costache şi Gheorghe fii dumisale Sărdarului Enacachi Cozoni. State fiul ds. Ştefănache Băloces:u. Iancu fiul ds. Slugerului Alecu Stamati. Costache a neguţitorului Neculai Nica.

2). *Pansionul d-nei Ana Iufnii franţeză:*

Ilinca fiica dumisale Paharnicului Iordachi Mihail. Casandra a dumisale Căminarului Toader Bosie. Ilinca a dumisale Stolnicului Alecu Dimitriu. Anica şi Profira a dumisale Căminarului Spiridon Pandele. Catinca a dumisale Paharnicului Costache Popovici. Profira a dumisale Stolnicului Iancu Pandele. Marghioala a dumisale Postelnicului Gheorghe Grecu.

3) *Târgul Moineştii.*

Pensionul lui Gheorghe Mihailovici luminat dela legea evreească, învăţător de carte romană.

Iancu şi Dumitru a dumisale Sărdăresei Ilinca Talpău. Alecu şi Toader a dumisale Polcovnicului Gavril Băncilă. Mihail fiul Polcovnicului Neculai Neculce. Vasile a Poroşnicului Dimitjhchi Pandele. Grigore şi Gheorghe a dumisale Gheorghe Belciu. Gheorghe fiul dumisale Gherasim Moisă. Gheorghe a lui Ioan Iosub. Costache fiul Mariei Tăbăcăriţei. Gheorghe a lui Vasile a Catrinei. Vasile a lui Ioan a Smarandei. Iordache a lui Toader Ciuhodariu. Gheorghe a lui Păvălache Cătana. Gheorghe a preotului Ioan. Iordachi a lui Toader dascalu. Dumitrachi a Săchilariului Ioan. Ioan a lui Grigori a Dochiţei. Ioan şi Gheorghe a lui Gheorghiţă Avram. Ilie şi Avram fii ai lui Ioan sin Avram.

Total 6 sholi, 61 sholeri.

J. Covurlui. *a) pe anul 1839. 1). Târgul Galaţii.*

Franţuzăşti, Greceşti, Moldoveneşti.

Zmulţii (ocol Siret) Moldoveneşti. *Maxinenii* (tij) Moldovenească. *Oancea* (Ocol Prut) Moldovenească. Vârlezii (tij) Moldovenească.

Iată lista pansioanelor:

Ioan Cumbari care învaţă copii talieneşte, franţuzăşti şi greceşte. Vasile Sârbinschi (moldoveneşte şi franţuzăşte). Vasile Popovici şi dascalul Toader (moldoveneşte). Petrachi (greceşte). Neculai Foca (greceşte). Ştefănachi Popovici (moldoveneşte şi greceşte). Spiridon Popovici (tij). Gheorghe Macovei (tij). Moscu Ilie (tij). Marcu Ivlacovici arman (armeneşte). Doamnei Sofie soţia dumisale Costin (franţuzeşte şi alte lucruri).

Fimeia Acrania greacă (grecește). Tudorița văduva (tij). Jidovul Iție (jidovește). Jidovul Ș.im (tij). Jidovul David Solomon (tij). Solomon Iacob (tij). Moisă dascalu (tij).

Total 20 sholi; nu se arată numărul elevilor.

L. Fălciul. *a) pe anul 1839.*

Școleri la shoala publică supt povățuirea Epitropiei și a profesorului Iconomu Ioan.

Școale particulare în Huși: La diiaconu Pavăl dela bisărica „Inălțarea Domnului". La Gheorghe Manole dela sf. Dimitrii. La Ioan Bendechi la sfinții Voivozi La preotul Vasile în osăbită shoală la casa sa. La Coste dascalu la sfântu Gheorgh e La Constandin Bucovineanu la sft. Necolae.

Total 7 sholi cu 168 elevi.

b) pe anul 1842.

1) Școală publică, Invățător preotul Ioan învață 40 elevi. 2). Pansionul madamii Juli a spițarului Andrei Dilaltu însuși fiind învăț toare și directoriță numai la 3 fete anume: 1) *Maria* fiică a dumisale Stolnicului Dumitrie Radu, 2) *Ruxandra* fiica Paharnicului Iorda he Oprișan și 3) *Elena* fiica Stolnicului Costachi Donici. Iar în ținut asemenea pensioane sau scoali particulare nu sunt.

Dăm ca întregire jaloba lui Gh. Teodoru către eforia școalelor, pentru a se vedea moravurile timpului:

1847 Februarie 10 Huși.

Onorați boeri!

Pe temeiul făgăduinței dumnevoastre pentru înființarea unui pansion spre învățătura tinerilor copii în limba nației și în limbi streine am și rămas în târgul Hușii începând dela trecuta lună Iunie anul contenit 1846 numai la 2 copii cu nădejde că să va aduna numărul hotărât slobod fiind a și da lecții pe acasă precum la dumlui Aga Teodorul și Banul Grigore Butuce. In care timp, rânduri rânduri dela începutul anului curgător s'au înființat pansionul cu un număr de 16 copii atât a dumnevoastră boeri trăitori în târgul Hușii cât și a unora din ținutași cu purtare de grijă în pansion. Deci având în privire îndatoririle ce mi s'au pus de Epitropia învățăturilor publice prin instrucțiile date mie împovărare cu paradosirea a trei limbi, franțeză, latină, i germană numai puțină și îngrijirea în moraliceștile purtări a copiilor atât după datoriile mele cât și după însuși cerere dumnevoastră, am contenit de a mai merge la casa dumisale Agăi Teodorul pentru dare de lecții mai ales în ceasurile clasurilor de dimineață precum dumlui Aga Teodorul pretinda. Insă de mai multe ori triimețându-mi slugi și slujitori chemându-mă mam înduplecat de a merge la casa dumisale Agăi Teodorul. Dar la întăia în'fățișare, dumnlui mau afrontarisit făcându-mă demoralizat și după alte mustrări amenințându-mă cu dărămarea pansionului înființat cu autorizația Onor Epitropii și mai vârtos cu infama izgonire din politia Hușii, am fost silit de a reîncepe părăsita lecție pentru a prelungi existenția me în această politie. Iată dar ce răsplătire mă așteaptă pentru zelul și exactitatea cu care miam îndeplinit datoriile mele, să privesc la ruinile institutului care prin puterea bunilor regule, agiunsă a fi în floare, să fiu izgonit dintr'o politie cu nume de demoralizat fără a fi vinovat cât de puțin.

Priviți dară la rezultatul ce am dobândit dupre propriile osteneli ce neadormit am jărtvit și jertfesc pentru copiii D-voastre.

Aceste împregiurări mă fac nesigur chear asupra opiniei mele.

Pentru aceasta dar în priivire că eu nu pot a merge mai mult la Casa dumisale Agăi Teodorul în care mau atacarisit și pentru că datoriile mele către pansion dupre

regulele găzite nu să pot îndeplini cu asămine rânduială, plecat vă fac cunoscut că dela împlinirea acestor patru luni nu pot a mai ţine pansionul înfiinţat. Binevo ţi dumnevoastră a ave îngrijire cuvenită, şi am luà în privire dreptăţile care mă silesc la această dimisionare

Inaltei noblece plecat serv. G. Teodoru.

M. In ţînutul Vasluiu

In anul 1846 în acest ţînut nu se găsesc de loc, prin ocoaie, pansioane sau alte şcoli particulare. Dar în târgul Vasluiului să găsăşte o şcoală în ograda bisericei Precista cârmuită de un dascal bisăricescu anume Machidon sin preotul Vasile Fulger, în care să află 24 sholeri urmând cursul învăţăturii dogmilor credinţii ortodoxe, iar leafa li să plăteşte de către dumlui Căminarul Neculai Chiriac Epitropul bisericei, din banii ui proprii.

N. Dorohoi. *Pe anul 1842, Darabani.*

Clasul I Invăţător Gh. Crudu cu aceşti sholeri.

Neculai Ionescu fiul Iconomului Ioan Protoiereul ţinutului Dorohoi, născut în Darabani, de 15 ani. Antonie Cambane fiul lui Neculai Cambane fostu Comisar în târgul Botoşanii, de 8 ani. Zinovie Zaiţ fiul preotului Zaiţ de 15 ani. Toader Ionescul fiul lui Ioan Rotariul de 15 ani. Gheorghe Sârghie fiul lui Neculai Sârghie de 13 ani. Ilie Vrumschi fiul lui Gheorghie Vrumschi 17 ani. Vasile Ionescu fiul lui Ioan Scutariul 16 ani. Zamfir Istrati fiul lui Ioan Istrati 16 ani Antonie Popăscul fiul preotului Teodor 14 ani. Vi‹arion Vasiliu fiul dascalului Vasilie 15 ani. Anastase Popăscul fiul preotului Dimitrie 13 ani. Ioan Neculau fiul preotului Nicolae 14 ani. Ştefan Dron fiul lui Gheorghe Dron 17 ani. Ioan Va iliu fiul preotului Vasilie 13 ani.

Aceştia dila începerea shoalei dela 1 Sectemvrie 1841 fiind faţă la paradosirea ştiinţălor au învăţat anul I: *Abeţedarul, Catihismul dinpreună cu istoria evangelică, din aritmet că: numerarea, adunarea, scăderea, înmulţirea şi împărţirea numerilor simple şi caligrafia* iară în acest al II an dela 1842 Sept. 1 *urmează la istroia sf. veche, la gramatecă la gheografie la cele patru speţii a numerilor complecse din aritmetică şi la caligrafie.*

Clasul II.

Gheorghe Popescul fiul preotului Ioan Rusu de 13 ani. Vasile Popescul fiul preotului Ioan Rusu de 8 ani. Alexandru Neculau fiul d aconului Necolae de 7 ani. Vasile Zaiţ fiul preotului Ioan Zaiţ de 13 ani. Dimitrie Georgescul fiul lui Gh. Botezatul de 11 ani Necolae Ge rgescul fiul lui Gheorghe P uţac de 10 ani. Alexandru Teodorescu fiul lui Teodor Pădurarul de 16 ani. Necolae Sandu fiul repo‹. Iconom Sandu de 13 ani. Teodor Victor fiul lui Costache Victor Vameşul dela Rădăuţi de 8 ani. Alexandru Dumitrescu fiul lui Mandache Tudosă de 10 ani. Ioan Popăscul fiul repos. preotu Necolae de 14 ani. Vasile Gavrilescul fiul preotului G vril de 10 ani. Ioan Vasiliul fiul preotului Vasilie de 11 ani Atanaie Popăscul fiul preotului Gheorghiu de 18 ani. Gheorghe Cristea fiul Cucoanei Anastasia Cristina de 15 ani.

Aceşt'a au început acum dela 1 Septembrie 1842 la învăţăturile rânduite de Inalta Epitropie a învăţăturilor publice anul I.

Iar profesor Gheorghie Crudu fiul răpousatului Sachelariu Atanasie Crudul din târgul Botoşanii carele întrând în Seminaria Veniamina la 15 Octomvrie anul 1834 în vrâstă de 12 ani şi petrecând acolo până la anul 1840 Februar 8, m'am înzăstrat cu următoarele ştiinţe: Catehisul, istoria vechiulni şi a noului testament, din istoria bisăricească pe scurt până la al 8-lea veac, tipicul şi cântarile bisăriceşti după meşteşu-

gul nou, aritmetica, gheografia şi parte din istoria universală, caligrafia, gramatica română, şi a limbei latine, Retorica teoretică, Loghica şi Teologhia morală în genere.

Gheorghie Crudul.

Toate aceste ştiri de starea învăţământului au fost culese din dosarele Arhivei Statului din Iaşi, dosar 338, transportul 1772.

Pentru lămurirea cetitorilor dăm un tablou rezumativ pe judeţe şi pe ani:

	1839			1842			1846		
	Şcoli		elevi	Şcoli		elevi	Şcoli		elevi
Iaşi	26		249		—			—	
Tutova	9	—	169	16	—	291	3	—	49
Roman	6		61	8	—	—	2	—	—
Botoşani	14	—	146	5	—	148	4	—	—
Neamţ	4	—	148	21	—	98	12	—	161
Putna	9	—	102	4	—	51	—	—	—
Tecuci	6		120	1		6	—	—	—
Suceava	4		54	1	—	8	2	—	20
Bacău	9	—	72	5	—	75	6	—	61
Covurlui	20	—	—	—	—	—	—	—	—
Fălciu	7	—	168	1	—	3	—	—	—
Vaslui	1	—	—	—		—	1	—	24
Dorohoi	—		—	2	—	29	—	—	—
	115		1289	64	—	709	30	—	315

CLXXXV. *1758 Ghenar 20.* Vânzarea a trei meri domneşti cu 3 lei.

ZAPIS

Adecă eu Dumitraşcu Bejan împreună cu femeea mea U âta şi cu ficiorul meu Toader făcutam scrisoare noastră la mâna dumisali Logofătului Zaharici precum să să ştie că am vândut 3 meri domneşti cari meri sintu de în sus de curătura ce au cumpărat dumnealui lângă livada Neculii Varlan, deci pe cum au vândut şi alţii, am vândut şi noi ca să fii dumisali dreaptă ocină şi moşie dumisali Logofătului Zaharii şi giupâneseii dumisali Sandii şi cuconilor dumisali cu meri cu curătură cu tot şi tocmala ce niau fostu miau dat deplin 3 lei şi pentru credinţa mai gios miam pus şi degetul ca să s crează împreună şi cu alţi oameni buni cari sau tâmplat la această tocmală.

Let 7266 Ghenar 20 (1758).

Eu Dumitraşc Bejan miam pus degetul. + Eu Urâta femeea lui Bejan. + Eu Toader sin lui Bejan. + Eu Pavăl Covr g mam întâmplat cându au vândutu. + Eu Toader Iuga martur Şi eu diiaconul Timofti Covrig mam tâmplat la acest zapis şi mam iscălit.

Eu Patraşcu am scris zapisul cu zisa dumilor sale.

Originalul act în păstrarea d-lui I. Popovici Piatra.

CLXXXVI. *1828 Ghenar 30.* Carte domnească de boerie dată Comisului Toma Bantăş pentru diferite servicii.

Cu mila lui Dumnezău Noi Ion Sturza Voevod Domn ţării Moldaviei.

Intru cele mai gios cuprinsă adiveriri din partea dumisale boerilor patrioţi ai ţă-

rii pentru dumlui *Toma Bantăş*, numai puţin şi noi avem deplină cunoştinţă din cuprinderea scrisorilor că să lănţueşte cu adivărat din fameliile vechi a boerilor evghenlţi ce au stătut în ţară şi au arătat vrednicie în patrioticeştile sârguinţe după care meritarisăşte negreşit la toate pronomiile şi privileghiile boerilor pământeni.

Dar apoi pentru că dumlui Toma Bantăş şi însuşi întru asămănarea strămoşăştilor sârguinţi au arătat osârdie patriotică slujind din durere şi fără interes pentru patria sa la întâmplările molipsirei ţării de boala ciumii, întru care pururea au stăruit cu slobodă voinţa sa şi sau sârguit cu dinadinsul spre stârpirea răului şi sau văzut în faptă cu adevărat, iscusinţa isprăvilor sale cele priincioase pentru patrie Pentru aceea şi noi îndemnaţi de dreapta cuvântare ca pre un adevărat patriot din familiile cele evgheniceşti ce dintru învechime au stătut şi să lănţuescu în pamântul acesta, spre încuviinţata sa răsplătire şi patrioticească mulţămire, miluindu-l, îl cinstim cu cinul *marii Comisii* după care să meritarisască şi toate driturile legiuite a acestui cin cu care îndeplinind socotinţa cuprinsă mai gios a dumilor sale boierilor întărim aceasta cu însuşi a noastră Domnească iscălitură şi pecete. 1828 Ghenar 30.

Ioan Sandu Sturza Voevod L. P.

Milu vel Logofăt procitoh. Divanul Moldaviei

CLXXXVII. *1829 Februarie 15.* *Casele din Beilic*

Divanul obştesc al Cnejiei Moldaviei. Pre cuviosul Arhimandrit Chiril Egumenul Mânăstirei sfântului Ioan Zlataust au înfăţoşat la Divan în obşteasca adunare opredelenia comisiei cârmuitoare averilor mănăstirilor pământeşti supuse la sfintele locuri din gios, cuprinzătoare de jaloba ce au înfăţoşat la comisie pentru locul unde au fost *Casele de Beilic* şi au ars, care este drept a Mânăstirei sfântului Ioan luat de către Domnii de mai înainte cu aşăzământ cuprins prin hrisoavele ce sau dat Mânăstirii ca săşi iee pe tot anul dela Casa vămilor câte 100 de lei drept bezmăn care plată a embaticului neurmândusă nici cum dela ardere *Caselor de beilic* până acum Egumenul Arhimandrit Chiril sau îndreptat aşi cere stăpânire locului şi Comisia cercetând pricina cu cinstita vistierie, după ce au luat deplină încredinţare, că cu adevărat nu i sau plătit Mânăstirii bezmănul acel hotărât pe vreme trecută dela ardere Caselor beilicului, văzând pe lângă aceea că Cinstita Vistierie prin înştiinţare ei, nici pentru vreme viitoare nu să îndatoreşte a plăti după hotărâre hrisoavelor, cu pravelicească dreptate au încheet socotinţă prin opredelenie dată Precuvioşiei sale din trecuta lună Octomvrie a anului 1828 ca Mânăstirea săşi iee locul în stăpânire după hotărâre pravelilor Impărăteşti şi a Condicei Politiceşti ce este pentru emfatevsis cum mai pre larg să cuprinde prin aceeaşi opredelenie, la care şi obşteasca adunare cunoscând vederatele dreptăţi a Mânăstirei de aşi lua locul în stăpânire pentru neplata bezmănului hotărât câte 100 lei pe an, uneşte a sa socotinţă potrivită cu a Comisiei şi hotărăşte aşi stăpâni Mânăstire locul ca o dreaptă moşie a sa, şi al întrebuinţa precum va fi mai spre folos pentru mânăstire, dânduisă şi de la Divanul obşteştii adunări această carte de întăritură asupra opredeleniei Comisiei. 1829 Februarie 15.

Veniamin Mitropolit Moldaviei.

Costache Conache Vornic, Neculai Dimachi Vornic, Ioan Greceanu Vornic, Paladi Vornic.

CLXXXIII. *1832 Iulie 10 Iaşi.* *Locul Beilicului (Iaşi).*

Către cinstita orăşieneasca Eforie a oraşului Eşii.

Arhimandritul Chiril egumenul Mânăstirii sfântului Ioan Zlataust.—Răspuns.

Asupra otnoşăniei Cinstitei Eforii din 13 a trecutei luni Mai cu No. 695 prin care mi să face cerere ca să înfăţăşăz documenturile ce voi fi având în predmetul locului Mănăstirei, pe care mai înainte au fost *casăle de beilic*, am cinste a răspunde şi tot odată a înfăţoşa şi actul Divanului obşteştii adunări, din care se va plirofprisi cinstita Eforie că Mânăstirea afară de vechile documenturi ce are pe acest loc cari tot acum le înfăţoşază, apoi pe temeiul acestor acte, sau luat locul în deplina sa stăpânire încă din anul trecut 1829, de care nu lipsesc a face cunoscut Cinst t i Efo ii.

Chiril Arhimandrit. 10 Iulie 1832, Eşi.

Rezoluţie. 10 Iulie

„Să să scrie Precuvioşiei sale ca să înfăţoşăză originalul şi să să facă raport Dipartamentului alăturândusă copie Cărţii Divanului obştesc însămnândui că Precuvioşia sa nu voeşte a da locul numit Beilic, mai gios de 50 galbeni pe an.

Iordache Beldiman

CLXXXIX. *1832 August 26.* Mărturia de neam a Vornicului de Poartă Mihalache Duhatcu.

MĂRTURIE *)

Noi mai gios iscăliţii însuşi cu mânule noastre dăm această a noastră mărturie la mâna dumisale Vornicului Porţii an me Mihălache Duhatcu de aice din târgul Herţii, şi la mâna Catrinii soţului său sor bună răpousatului Gheorghe Cerchez precum ştim şi mărturisim cu sufletele noastre in frica lui Dumnezău pentru că Gheorghe Cer hez ficior Irinii Cerchezoaei sau săvârşit din viaţa aceasta la anul 1813 Avgust 28 în târgul Dorohoiului şi sau îngropat la bisărica undi să prăznueşte hramul Adormire Pre sfinte născătoare de Dumnezău, şi rămâind Irina maica răposatului săracă de bărbat mai dinainte şi cu două fii ·e nevrâsnice au stătut toate pricinile ei necăutate iar acum fiind că num tul de sus Vornicul Porţii au luat cu legiuită cununie soţ pe Catrina fiica Irinei şi vroeşte de a căuta în cuprinderea documenturi or rămasă dela trecutul din viaţă Gheorghe Cerchez ce să trage de pe neamul de pe spiţă, de pe Ştefan Petreceicul Sulger şi spre mai adevărata credinţă neam iscălit însuşi cu mânule noastre.

Ion Draguş Postelnic din trg. Herţa adeverez. 1832 August 26.

Gheorghe proin preot şi duhovnic, Preot Ion Herţa, Ion Marcu vel Căpitan, Preot Neculai Herţa, Erei Manolachi Herţa.

Şi eu am scris această mărturie cu zisa iscăliţilor de mai sus marturi şi am ş iscălit de martur. Zamfirachi Ţânta Polcovnic.

Urmează întăritura Giudec. ţinut. Herţa din 1832 Sept. 10. No. 690

Prezident Ioniţă Crupenschi Ban.

*) Arh. Stat. Iaşi. Tr. 1764 dosar 117 f. 22.

CXC. *1840 Noemvrie 7.* Carte Domnească pentru serbarea naşterei fiului împărătesc al Turciei numit *Sultat Mehmet Murat*

Cu mila lui Dumnezău Noi Mihail Grigoriu Sturza Vodă Domn ţării Moldovii.

Sfatului Administrativ al Domniei Mele. Impărtăşind sfatul în copii tălmăcire vrednicului de închinăciune ferman ce am primit vestitoriu despre fericita naştere a unui strălucit fiu împărătescu ci sau numit *„Sultan Mehmet Murat“* îi punem înainte ca spre semn de însămnătoare bucurie ce să cuvine pentru asamine bună voinţă a cerului, sfatul să pue la cale a să da poronci ca în ziua de 15 a următoarei luni sara în

Capitalie să să facă înluminaţie şi să să împărţască şi 5000 lei înfolosul săracilor dânduse şi masă în casele Agiei, otomanilor aflători în Capitalie; iar la Galaţi asămine să să facă luminaţie şi să să împărţască 2000 lei şi osăbit să să urmeză şi slobozire de tunuri atât la mal cât şi dela corăbiile aflătoare în liman, slobozinduse suma de 7000 lei şi ace trebuitoare pentru masa ce să va da la Agie, din casa de rezervă.

(L. P. D.) No 657. 1840 Noemvrie 2.

Vel Postelnic procitoh. No. 63.

Arh. Stat. Iaşi. Postelnicie No. 458 f. 1.

CXCI. *1840.* Traducerea firmanului împărătesc către Domnul Moldaviei.

Alesule dintre oblăduitorii neamului lui Mesia Domnule al Moldaviei Mihail Sturza Vvod Sfârşiturile tale să să încheie cu bine.

„Agiungând înalta împărătească poroncă săţi fie cunoscut că din înaltă dumnezăiască hotărâre, precum acelor mari şi drepţi împăraţi personala fiinţă, care face strălucitoriu Tronul împărăteştii clironomii a universului, să află aducătoare de linişte şi de siguranţe lumii şi lăcuitorilor aşa şi neprecurmare d adohii a strălucitii lor familii este pricinuitoare de buna rânduială a viiacului ca o statornicitoare a temeliilor fericirii omineşti:

Drept aceea slavă şi laudă Domnului la 25 a luminii Regib, zi Luni a anului 1256 pe la zăce ciasuri născânduşă din curata me slăvită împărătească sămânţă un fericit fiu de împărat şi luminând patul naşterii, sau şi numit de împărăţia mea *„Sultan Mehmet Murat“*.

Deci spre obştească ştiinţă a veselitoarei vestiri dispre fericita naştere în sămnu de bucurie şi de prinos mulţămitoriu pentru această Dumnezăiască facere de bine, fiind că sau început la cuvenitele locuri din Catedra împărătiască a să săvârşi de tunări de salve în şapte zile câte de cinci ori pe zi şi iluminaţii nopţile la lăcuinţele dregătorilor statului şi a altor câţi voescu în urmarea împărăteştii îndurări cătră toţi supuşii împărăţii mele, pentru ca de obştie toţi lăcuitorii de supt oblăduirea mea să să facă partaşi aceştii veşti de vesălie publicuită prin înalte fermanuri, sau slobozit şi această împărătească a mea poroncă adresuită cătră tine Domnule al Moldaviei spre vestire împărăteştii naşteri, însă pentru a nu să lua dela supuşii împărăţiei mele cu acest prilej nici un ban ci cu toţii să să roage în curăţănia sufletului, pentru îndelungarea zililor şi sănătate a persoanei mele şi născutului fiu de împărat sau încredinţat Capuchihaelii tale şi sau triimis.

Deci făcând cunoscut aciastă vestire acelor din stăpânirile mele lăcuitori a Moldovei, să te sîrgueşti întru a să săvârşi şi acolo după obiceiul oraşului de tunările şi iluminaţia în curgere de şapte zile precum sau urmat şi în Capitalia mea; şi aşa să să bucure supt umbra împărăţiei mele şi lăcuitorii Moldovii.

Drept aceea sau slobozit şi sau triimis această împărătească şi vrednică de închinăciune poroncă ca să urmeze după a înaltei ei înţelegere dând crezare sfântului sămn.

In Constantinopoli, pe la începutul luminii Şabain a anului 1256.

Arh. Stat. Iaşi. Postelnicie dosar 458. f. 2.

CXCII. *1842 Noemvrie 3.* Cerere de slujbă în justiţie.

Pre Inălţate Doamne,

Păr la vrâsta ce vă găsăsc acum di 60 ani nu numai eu cu necruţare am jărtvit ostenele în feliuri de slujbe a patriei în vremile de mai înainte şi în aceea a ocupaţiei

oştirilor rosieneşti dar apoi şi însuşi fiilor mei mam silit a le da bună pildă de supunere şi credinţă cătră slujbile şi folosul patriei, dintre cari pe unii iam şi dat în slujba melitară, iar alţii în slujbile politiceşti supt nădejde că voi pute fi învrednicit a mă mângâiă măcar la vrâsta bătrâneţelor cu oareşi care privire a ocârmuirii; păr acum nici eu, nici ei nu au supărat auzul Inălţimei Voastre cu vre o cerere de răsplătire; dar acum când puterile mă părăsăsc şi subgiugat de sarcina anilor, mă văd îngreuet şi de o casă grea de copii. Ne având altă nădejde, alerg la agiutoriul şi mila Inălţimii Voastre rugându-vă întru tot plecat că măcar pe unul din fiii mei anume Stolnicul Costache Ghiţăscu ce au slujit întrun şir necurmat aproape de 13 ani în canţeleriile Logofeţiei şi a Divanului Domnesc precum atestaturile ce are dovedesc, să fiie mila Inălţimei Voastre al agiuta cu rânduire sa de Asesor la vre un tribunal giudecătoresc ca prin aceasta să să poată şi el pune pe o carieră potrivită şi eu întorcândumă către jărtvirile ostenelilor trecute, să pot fi mângâet într'o vrâstă, când nădejde nu mă înfăţoşază de cât aşteptarea ceasului cel de pe urmă şi milostiva Inălţimii voastre îndurare.

A Inălţimei voaste plecată şi supusă slugă.

1842 Noemvrie 3. *Ioan Ghiţăscu ban*

Rezoluţie Domnească, Logofeţia Dreptăţii

I să recomendueşte pe numitul spre întrebuinţare la vacanţie potrivită.

Sturza In 1 Dechemvrie 1842.

1843 Ghenar 7. La vreme de loc vacant să mi să înfăţoşăzi.

P. Stoianovici

Arh. Stat. Iaşi. 1756 op. V. dos. 116 f. 36. M. Justiţie.

CXCIII. *1843 Mai 8.* Jaloba preotului Mihail Cuciuranu către Vodă, pentru a i se încredinţa o slujbă.

Primit 10 Mai 1843. No. 1244.

Pre Inălţate Doamne,

Incă în anul 1838 prin Inaltă rezoluţie aţi poroncit Logofătului Dreptăţii a mă orândui Asesor la cel întăi post vacant, de atunce până acum sau schimbat toţi dila toate Tribunalurile, fără să fi intrat eu în locul vreunuia.

Sosind din ţări unde să împlinesc îndată poroncile ocârmuitoriului mam întemeiet şi aice tot pe acel prinţip, dar întemeerea aceasta mau costisit pierderea a 5 ani ce nu să mai pot recăştigă. O mulţime de tineri de vrâstă-mi şi mai puţin de înţălegere-mi, şi iar şi mai puţin sau amploiat şi sau înaintat, eu însă nu.

Poate că aceia sau orânduit pe unde să găsăsc prin meritele părinţăşti? Dacă e aşa, atunci cu durere me aşi arăta un merit ce şau dobândit tatăl meu care de şi nau slujit statului dar cu îndestulă credinţă vau slujit pe Inălţimea Voastră însă şi acel merit laş arăta numai dacă aşi fi întrebat. Eu asemenea am avut prilej a vă slujî odată, de şi am perdut în acel prilej o parte din avutul meu şi deşi era sămi pierd şi chiar viiaţa, tot nu o socot că am meritat ceva dela Stat în vreme ce el nu sau folosit cu nimica din toată slujba me, şi de aceea iar nici o pominesc.

Dacă, Pre Inalţate Doamne, meritele faptelor bune şi răle pot fi moştenitoare dela părinte la fiu sau dila moş la nepot, apoi ferice de două famelii că le sau uitat vredniciile trecuţilor lor căci în altfeliu neamul lor s'ar fi desfiinţat şi împrejurimea rezedenţiei ar trebui să aibă un ţinterim mai mult.

Eu însă nerecomenduindumă pe meritele trecuţilor mei, îndrăznesc încă odată a vă mai rugă să bine vroiţi ami da, nu alta ce numai unul din posturile ce să ocupă de mai mulţi barbaţi ce sânt de vrâsta me, nedorind ca locul ce voi ţine sămi fie drept

chivernisală. Plecat vă rog, Pre Inălțate Doamne încuviințați-mi această cerere, dândumi prilej a numi minţitori pe acei ce — pe când părintele alergă pentru Măria Voastre — fiului său nui rămâne alta de cât răsplătirea de faţă.

A Inălţimei Voastre, 1843 Mai 8.

Intru tot supusă şi umilită slugă *Mihail Kuciuran*.

Rezoluţia Domnească.

Dumnealui Logofătul Dreptăţii.

„Fiind că cunosc meritul iscălitului va face chibzuire a să orândui Asesor la ţinut Neamţului fără prelungire.

Sturza. In 10 Mai 1843.

Arh. Stat. Tr. 1756 op. 5. 1994. dos. 116 f. 37. M. Justiţie.

CXCIV. *1844 Iulie 13.* *Cununie de ţigani robi.*

Cu multă plecăciune mă închin dumitale cu sănătate Cucoane Scărlăţică.

„Ştiu că avându dumniata o întinsă gospodărie, trebue să fii tare îndeletnicit cu o mulţime de trebi şi nici că vei fi aşteptat să priimeşti de la mine scrisoare dimpreună cu mirele fetii dumitale de ţigan, dar pentru că însoţirea prin legiuita cununie, oamenii vorovăscu că ar fi fericirea muritorilor, eu mam silit a da sfârşit aceştii bune fapte.

Deci iată că triimit pe mirile, ce după voroava şi alcătuirea dintre noi. are a să însoţi cu roaba dumitali, precum şi pre alt băet de ţigan spre îndeplinirea ţigăncei alăturez aice deosebit înscris, şi te rog luând şi dumneata împărtăşire la o atât de bună faptă, *a cărie dulceaţă îţi este şi dumitale cunoscută*, să dai voie a să cununa şi a bine voi ami triimite şi dumneata un asămine înscris.

Cu toată plecăciunea mă însămnez, Gheorghi Pruteanu.

13 Iulie 1844.

Cucoanei Zoiţăi sărutândui mânile o rog să iee şi dumneei împărtăşire.

Scrisoarea originală în păstrarea Doamnei Ana Burdea din Botoşani.

CXCV. *1828 Februarie 28. Iaşi.* Carte de privilegii dată lui Bogdan Tatos (Roman).

Noi Ioan Sandul Sturza Vvd. cu mila lui Dumnezeu domn ţării Moldaviiei. Să face ştire cu această carte a domniei mele pentru *Bogdan Tatos sau Tudurovici* că prin jalba ce au dat către domnie me au făcut aratare că el de multă vreme sau aflat slujind poroncilor gospod şi a pământului cu silinţă şi cu dreptate, făcând rugămınte ca să ne milostivim asupra lui şi după cum alţii ci au slujit sânt împărtăşiţi de domneştile noastre mili şi agiutoruri să fie şi el asămine agiutat şi miluit; a căruia jalbă cercetândusă sau aflat arătările lui adevărate şi nu iam trecut cu vederea rugămintele lui, ci milostivindune lam făcut *polcovnic* şi iată i sau dat această carte a domniei mele prin care hotărâm ca mai întâi numitul să fie scutit şi apărat de toate dările şi havălele; osăbit am mai făcut domnie me milă cu dânsul şi la slujbile *rusumaturilor visteriei* să aibă a scuti *cinci zeci oi* de plata gorştinei, *cinci zăci stupi şi sfini* de plata *desătinii*, şi *una sută vedre vin* de plata *vădrăritului*; aceste bucate fiind drepte a sale şi vinul din drepte viile sale, nimărui să nu dei nimică. Asămine şi *trei liuzi* oameni streini ceşi va pute găsi să aducă de acum înainte de peste hotar fără nici un amestec la vreo dare cu lăcuitori ţării, nefiind din cei strămutaţi de la un la altul, adiveriţi fiind de mărturiile dregătorilor de margine că sânt străini cu adevăraţ şi fără nici un amestec, făcândui şi visteriei cunoscut *îi va scuti întru un an*

an de zile de toate dările şi havalelile, iar după trecerea acelui unul an aşăzânduse şi ei cu osăbită dare *întru ruptele visteriei opt lei de nume pe fieşte care an*, care bani gumătate să să dee la sfânt Gheo·ghie şi gumătate la sfânt Dumitrie, dinpreună cu *răsurile lor câte 15 parale la leu*, plătind aceşti bani vor rămânea deci în deapururea apăraţi şi scutiţi despre întâmplătoarele havalele i alte orice angării vor fi asupra altor lăcuitori birnici ai ţării. Drept aceia poroncim dumev. diregători cum şi slujbaşilor goştenari, desetnici şi vădrari i tuturor altor zapcii de către toţi să să urmeze întocmai. 1828 Februarie 25.

Pecetea domnească în tuş roş.

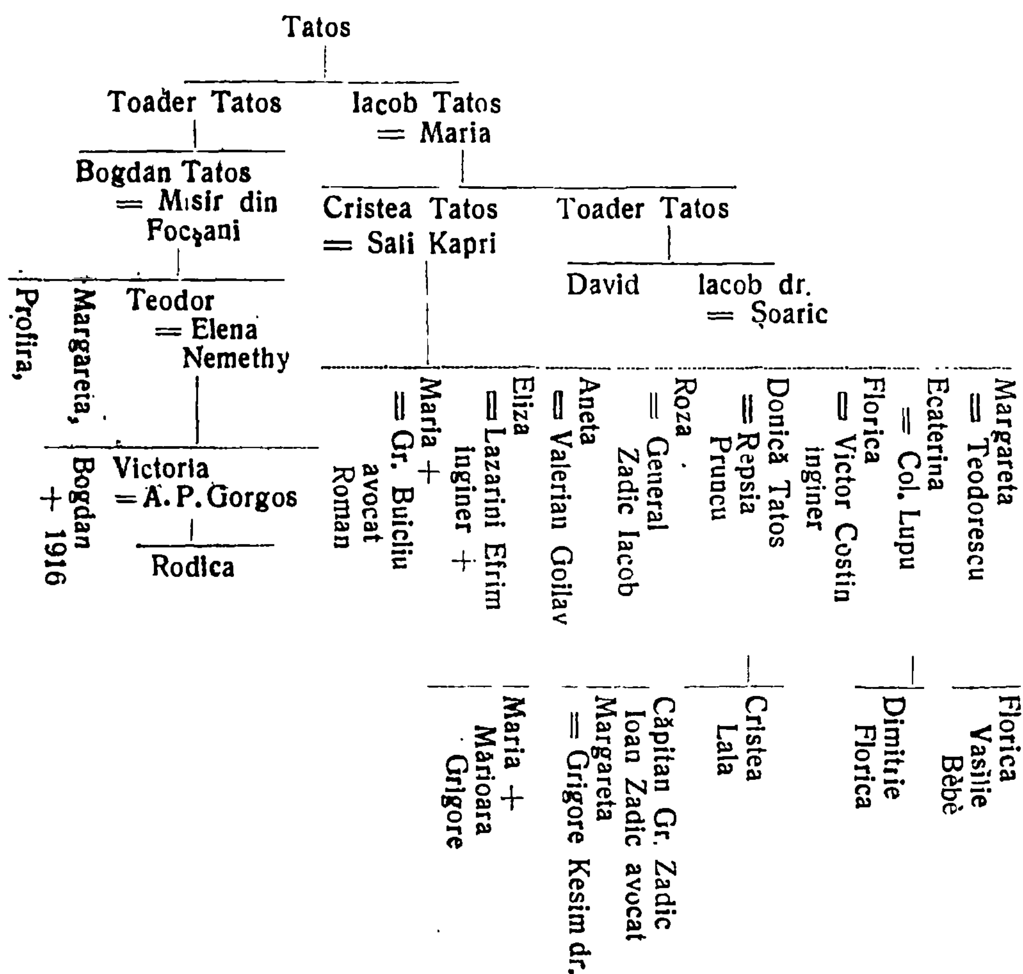
Hw Hw ст. в. в. 1822 vel vist. „utroque clarescere pulchrum".

Văzut la comisii catagrafiei Roman. 1851 Sept. 18.

D. Gane.

Obs. *Bogdan Teodorovici sau Tatos* are de la Grigore Ghica Vodă carte de scutire de orice dări ale fiscului în 1856 Iunie 28; iar în 1858 Febr. 7 Neculai Vogoride Caimacanul Moldovei îi dă carte de boerie cu rangul de *clucer*.

Originalul aparţine doamnei Elena T. Tatos (Roman), iată cu acest prilej o mică schiţă genealogică a neamului Tatos, vechi cetăţeani ai Romanului, după datele comunicate de d-na Tatos şi d. General Iacob Zadic.

CXCVI. *7175 Oct. 6 Iaşi. (1667).* *2 bătrâni pentru un bou.*

+ Hw Ili(ia)ş A'ecsandru Voevod boj m'ostiiu gspodrъ zemli Moldavscoi. datam carte domnie meale ceştii fămeai Todosie. din Gălăşeşti. ca să fie tare şi putearnică cu cartea domniei meale. aş ţinea. şi aş opri o moşâe ci iaste partea a doi bătrâni. *pentru căč iau perit ei un bou pentru aceale părţi* pentru acela lucru ca să aibă a le opri despre aiţi răzăşi, carea au fostu tocmit ei mainte. săi întoarcă partea lor ce li s va veni. pentru acesta bou acmu ei nau mai întorsu nemică de pe bou. Tudosie şi i stă boul piitor pentru răzăş pentru acela lucru. numai săş ţie Tudosiia moşăia să fie a ei. pentru căč numai ea au plătit toate părţile cu boul ei. iar lor de le va părea cu strâmbul. să vie să stea de faţă înaintea domniei meale. şi nime să nu cuteaze a ţine sau a opri peste cartea domnie meale.

Saam gspdnъ veleal. u Ias lt. 7176 Oct. 6.

pecetea în tuş roş stearsă.

+ Печать Iw Илїаш Алеξандръ воевода бжїю мастїю гспдръ земли молдавской. Cap de bou.

„Carte Tudosiei din Gălăşeşti ce trage din 2 bătrâni.

Acta Georges Strat, Heleşteni.

CXCVII. *1817 după Iulie.* *Din moravuri vechi juridice.*

Izvod, de câţi bani sa cheltuit la Iaşi în judecata ce am avut cu *Costantin Bulübaşa* şi cu neam *Flondurescu* anume:

Lei.	Parale.	
110	—	D ă chili grâu, Logofătului celui mare Sturzăi.
50	—	Doă chili orz, Banului Tăutului.
110	—	Doă chili grâu, Vornicului Dorcşcanu.
140	—	Un vas vin tij Vornicului Doroşcan.
25	—	Una chilă orzu, Banului Tăutu.
280	—	Doă vasă vin, Logofătului Baluş.
140	—	Un vas vin Vornicului Sturzăi
200	—	Cheltuiala anaforalei cu tălmăcirea ei grecească.
280	—	Cheltuiala cărţii de judecată.
200	—	Opt chile orzu ce lam mâncat cu caii în Iaşi la 1817: Lunile Iunie şi Iulie.
30	—	Pe 2 chile orz ce mi lau dus răzăşii la Iaşi la 1816 Octomvrie.
25	—	Pe un stog de fân ce lam cumpărat ot Fereştii la 1817 Maiu.

Acta Dăneştilor, Vaslui. Restul lipseşte.

CXCVIII. *1824 Oct. 16.* *Tablele visteriei.*

Către cinstita ispravnicie Tutovei. Din oamenii făr de bir ce au avut în târgul acelă al Bârladului dumnealui medelniceru Ioniţă Gâlcă să scrie dumneavoastă ca să i se dee.

1). Un chelar la casele din târg anume Neculai Cireş i Ioniţă Sân Tudor argat care fiindcă prin tabla sfertului trecut al II-lea sau pus condei deosebit să scrie dumnevoastră ca să se scoată din tabla sfertului întâi şi să se lese în apărare de toate dările şi havalelele ca să fie pentru slujba casei sale *şi se va primi tabla dumitale cu scădere* şi fiindcă slugile ce au avut până acum în târgul Bârladului după pontul al 10-lea al obşteştei anaforale nu se pot da să scrie dumneavoastră că aducânduşi de acum înnainte cinci oameni streini de peste hotare fără să aibă amestec cu lăcuitorii şatelor săi lese în apărare de toate dările şi avalele după legiuire; pe care aducânduj

la un loc; Dumnevoastră veţi urma a trimete izvod de numele şi porecla lor ca asemenea să să treacă prin catagrafia aice spre ştiinţa vistieriei. 1824 Oct. 16.

Costache Conachi vornic. Prin cercetare

Costache Grigoraş căminar.

CXCIX. *1850 Febr. 13. Bârlad.* *Contract de învăţătură.*

Iscălitul mă îndatoresc a primi pe fiul dumisale *medelniceru Ioniţă Gâlcă* în pansionul meu cu învăţatura în limbele: română, latină, franţeză şi germană după programa cuprinsă pentru ştiinţi, va fi cu şederea înăuntru, hrană şi spalatu precum va primi şi hârtie şi cerneală dela mine şi altele ce ar trebui pentru scris, cărţile însă şi alte cazuri neprevăzute îl privesc pe dumnealui.

Pentru aceasta dumnealui are ami plăti treizeci şi şase galbeni cursul politicesc şi o chilă g-âu, având a ne răspunde acestea în doaă vadele: jumătate acum la început şi altă jumătate la împlinirea a şase luni. Anul se începe dela 20 Februarie anu curgător. Despre acestea urmează a mea iscălitură. 1850 Februarie 13.

Bârlad. I. Patriciu

In dos: Sau primit doue sute zece lei (210 lei) despre care urmează a mea iscălitură. Bârlad 1850 Februarie 13.

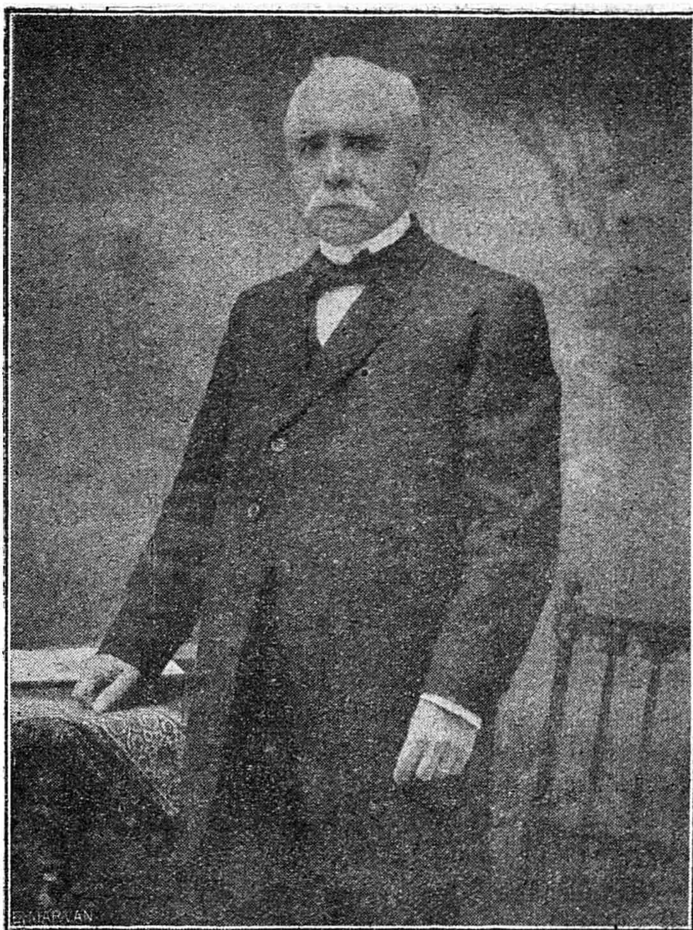
I. Patriciu

Sau primitu 438 (adică patru sute trei zeci şi opţŭ) lei cursulŭ politicitŭ prin care cusurŭ sau înplinitŭ sumă prin contractŭ cuprinsa pentru întâia vade a. 1850.

I. Patriciu. Bârlad 20 Februarie 1850.

CC. *fără dată. (după 1800).* *Un izvod de lucruri cu preţurile lor.*

Numirea lucrurilor	Lei	parale
1 Tabla de argint.	345	—
12 Farfurii care leam primit.		
2 Solniţe argint.	98	—
2 Linguri de masă de argint.	166	20
1 Ciorbalic argint.	120	—
2 Farfurioare şi 3 linguri argint.	144	15
4 Ineli trei de diamant şi unul de topaz	1377	—
1 pereche cercei broză.	16	—
1 puşcă.	90	—
1 scurteică blănită cu răs.	150	—
1 taclit.	35	20
1 păreche pantaloni de postav.	71	—
1 prostire hasa bună.	40	—
1 prosop.	10	—
1 camaşă bărbătească.	20	—
1 faţă pernă.	—	—
37 (adecă trei zăci şi şapte).	2683	15

† *PETRU PAN. RÂŞCANU*
fost profesor de Istorie Antică şi Arheologie la Facultatea de litere din Iaşi
1846 Februar 18 — 1913 Aug. 30.

Familiia Râşcanu

1). Am avut prilejul de a stărui asupra familiei Râşcanu în al 10-lea volum al ***Sure-elor şi Izvoadelor*** mele, consacrat special actelor ce privesc această familie, cum şi moşiile ce au intrat în stăpânirea lor prin zestre şi cumpărături: Frenciugii şi Drăguşanii din Vaslui.

Cum însă ramura Vasluiană a Râşcăneştilor priveşte ramura boerească, scoborâtoare din Toader Râşcanu jicnicerul, căsătorit cu fata bogataşului neg ţitor *Mazarache*, ctitorul celei mai vechi biserici din Chişinău, ce-i poartă numele; s'a nesocotit ramura

cealaltă răzeşască a Râşcanilor din Fălciu, din care s'a întins apoi şi în Tutova şi în Vaslui. Şi zice pah. Sion în *Arhondologia Moldovei*: „Mai sunt încă *mulţi* Răşcăneşti, mazili şi privilighiaţi, rezeşi în ţinutul Vaslui, Tutova, Tecuci şi Fălciu" (pg. 302).

Cum secul al XIX în a doua a lui jumătate a numărat mai multe personalităţi marcante din această ramură, fost-a dat Ieşilor să numere între intelectualii săi pe fruntaşul profesor universitar *Petre Râşcanu*. In acest scop vom stărui în cele următoare asupra ramurei răzeşeşti a Râşcanilor şi astfel vom întregi cunoştinţele istorice despre această familie de boeri şi răzeşi, care a dat o pleiadă de fruntaşi atât în viaţa politică, ca primari, prefecţi, deputaţi şi senatori, cât în cea culturală (Petre Râşcanu şi alţi Râşcăneşti) ca şi în cea militară (General I. Răşcanu şi alţi Râşcăneşti) şi în magistratură.

2) *Etimologia numelui*: Nu e uşor a spune precis care să fie înţelesul tulpinei apelative a numelui *Râşcan* Scoţind sufixul *an* ne rămâne tulpina *râşc* —рышк, ржшк, рзшк.

Tulpina *Râşc* o găsim în nume de oameni *Raşcu*, *Rasciu Raţiu*; în nume de sate *Raşcov*; în nume de plante (*râşcovi*). în ocupaţiuni şi jo uri (*râşca*), în nume de popoare (*Rasci* = Sεrbi), în nume d ape (Râşca) în nume de mânăstiri (Râşca).

Două ipoteze ar fi de pus: *Râşcan* e fiul lui *Rîşc*, *Râşc*, *Răşc*, adica al *Sârbului* [1]), oi *Râşcan* e derivat de la slavul рычка = părău, ml. rus *rička*, rostit *rîşca*, *rîşca*. Deci neamul *Râşcan* ar fi neamul *Părău*

3). *Vechimea numelui*. Cea mai veche amintire de *Răşcan* o avem în uricul lui Ştefan cel Mare din 7008 Mart 27 (1500), în cari se vorbeşte că Oană Rişcanul — Ѡана Рышканоул—şi surorile sale *Sora, Nastea şi Cerna*, fiii Muşei—сноке моушини—cum şi vărul lor—племеник—Duma fiul lui Călin—снь калинин—toţi nepoţi Dumei—оунoукоке доумини— vând cu 35 zloţi lui Gligo e o jumătate din jumătate de sat de Răşcani,—от Ржшкани—partea din sus — кишнаа част — la obârşia apei Telejnei — що на кeрхъ потока Телѣжинока.

Unind arătările acestu ispisoc domnesc, reiese că cel mai vechiu Râşcan e *Duma Rişcanul*, care stăpânia o jumătate din satul Râşcani pe Telejna, pa tea din sus.

Acest Duma a avut 4 copii, din cari numai doi sânt pomeniţi: *Călin* şi *Muşa*, de oare ce fiii lor îşi vând ocinile lor, o jumătate din jumătate; iar ceilalţi 2 fraţi continuă a-şi stăpâni ocinile mai departe.

Urmaşi acestor 2 fraţi—veri între ei—îşi vând cu 35 lei ocinile lor, din cari *patru* copii ai Muşei, şi *Duma*, fiiul lui Călin.

Iată dar încrângătura primelor patru generaţii de Râşcani de pe valea Telejnei în satul întemeiat de străbunul lor *Rîşcan*.

1). Rîşcan (1350—1400)
| descălecătorul satului Rişcani, (Vaslui).

2). Rîşcan ½ din jos — Duma Rîşcan (1390—1450). ½ din sus

3). Rîşcan = Muşa — Călin Rîşcan — x — y (1430—1480).

4). Oană, Sora, Nastea, Cerna Rîşcanul — Duma Rîşcan (1460—1510.

1). Rascia e Serbia în diplomele latineşti. Aşa în 1444 se vorbeşte de expediţia în Serbia „nobiscum fere per totam *Rasciam* et Bulgariam usque ad confinia *Romanie* procedendo". (Mihaly, Dipl. Maramureş 326).

4). *Ungurii Rascai.* In diplomatica internă Maghiară se pomeneşte de nobilul *Demetrie Rascai*, din comitatul Szaros supt regele Andrei II. Fiul său *Bálas Raskai* trăeşte supt Matei Corvin pe la 1480.

In Maghiară i este un sufix locativ; *Raskai* = din *Raska*, cà *Şincai* = din Şinca; Budai = din Buda.

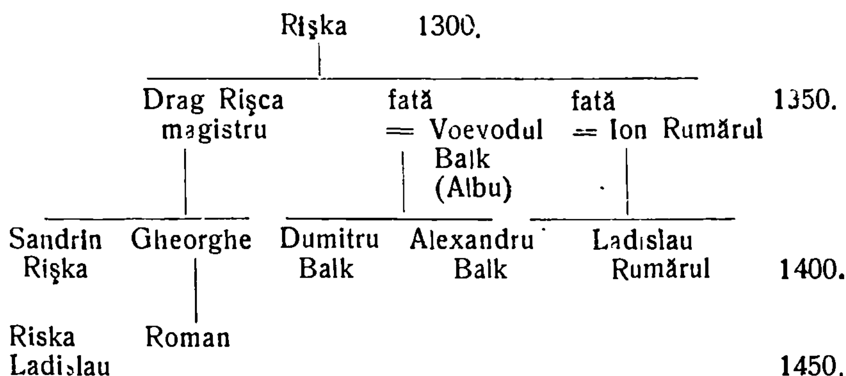
S'a prea putut dar ca o dată cu descălecătorul Bogdan să vină şi un *Rîşcanì* lăsând acasă alţi membri ai familiei *Rasca*, şi ca resplată faptelor sale i s'a dat ocină în fundul Telejnei, unde a descălecat satul *Rîşcanii*, care şi azi se află pe locul aşezării descălecătorului. O bănuială.

5). *Rişcanii Maramureşeni.* Cu totul de altfel sânt arătările ce ni le dau diplomele Maramureşene.

Era în vechi—înainte de 1402 un sat *Drăgueşti.* (Ung. Keveslygeth = rus *Drahova*) a cărui întemeetor a fost un *Drag* magistru încă din secl. XIV-a.

Acest Drag a avut doi fii: pe *Sandrin* şi pe *Gheorghe.* Aceşti 2 fraţi, împreună cu alţi veri ai lui: Dumitru şi Alexandru fii voevodului Balk, şi Ladislau fiul lui Ion Rumărul, stăpâniau în 1402 nu mai puţin de 23 de moşii (Dipl. Maram. 123) între care şi Drăgueştii, din Maramureş. Din Gheorghe sar trage neamul nobililor Roman, iar din Sandrin s'ar trage neamul nobililor *Riska,* lăţit din Drăgueşti în Jeud şi în Rona de jos (id. 569).

Am avea dar, lăsând neamul Rascai, curaţi Unguri, această încrângătură al neamului nobilitar *Rişca* din Maramureş în secl. XIV şi pragul secl. XV-lea

6). *Rişcanii de pe Larga.* In uricul lui Ştefan Vodă din 6977 Iunie 5 (1469), se vorbeşte că boerul *Vlad Mursă* capătă pentru serviciile sale făcute Domnului pe lângă jumătate din satul Albeşti pe *Stebnic,* la Vaslui şi *un loc din pustiu la fântână la obărşia Largei, mai în sus de Rîşcani.* „мѣсто ѿт пѹстынꙗ оу крѫницꙗ на ѡбкыршїи ларгиеи повыше рышканїи“.

Ion Bogdan, care aduce acest document (I, 135), crede că „locul pustiu din sus de Râşcani trebue să fi fost între Tăcuta, Dumasca şi Focşasca din Vaslui“. Dar observam eu în Vol. X, pg. IV că aceste sate vin peste 2-3 văi dincolo de Râşcani, şi pe acolo nu e valea Lărgei, ci *apa Cuţitnei.*

Apa Larga o mai avem în ţinut Cahulului, şi în gura Largeí e satul *Ghibon.*

Dar o altă *Largă* e afluentele Elanului, unde sânt satele Şişcani, Tomşa şi Hocenici, dar aice nu vin Râşcanii şi nici nu este loc *în pustiu.*

O altă *Largă* e în spre Murgeni, de care vorbeşte ispisocul lui Ştefan Vodă din 7001 Martie 5 (1493). In acel an Vodă întăreşte surorilor Mărina şi Stana, fetele lui Dragomir Iuban, nepoatele Şoldei, împărţala moşiilor în acest fel;

a). *Marina* la Şoldenii, Bărlileştii, *Fântâna* lui Epure (Zaeţ), *fântâna* lui Solomon, toate pe apa Dumitriei şi aşezările lui Oancă şi Laţco pe *Larga*.

b). *Stana* la Spjrenii, Drăgomăneştii, Lăzeştii, Saracineşti şi jumătate *din pustie* (I. Bogdan Doc Stf. II,7)

Această *Larga* e în spatele Răşcanilor, iar obârşia Largei vine mai în sus de Rîşcani, pe vale Şuletii, zisă din vechi a Brăiţenilor.

Potrivit acestor arătări ar reeşi că Răşcanii din 1469 sânt cei de la Fălciu, de pe apa Jigăliei, şi că în dosul lor erau 2 fântâni: a lui Epure şi a lui Solomon şi erau abia aşezări ale lui Oancă şi Laţco pe Larga; în colo *pustiu, şi fântâni la drumul mare!*

Cine să fi fost acel *Râşcan*, care a descălecat aşezarea sa în spre Larga, pe Elan şi care s'a păstrat până astăzi ca sat pe Jigălia?

Iată întrebări fără răspuns; dar nu e imposibil ca un frate sau văr de a descălecătorului de pe Teleajin, să fi căpătat ocină pe Larga şi Jigălie şi să fi lăsat urmaşi numeroşi, cari să întemeeze satul

Dacă ne-am sui în Maramureş în satul Drăgueşti a lui *Drag Rişco*, şi am socoti sfezile dintre veri asupra celor 23 de moşii din Comitatul Maramureşului ne-am putea lega cu descălecătorii celor 2 sate din ţara de jos: pe Teleajin şi pe Jigălia în pragul secl. XV-lea.

Dacă Răşcanii de pe Teleajin au stat ca sat de pe la 1400, *nu mult mai târziu* s'*au pus începuturile şi satului Râşcani de pe Jigălia*, unde însă vitalitatea primilor Răşcani a fost mai puternică, căci din aceşti Râşcani de pe Jigălia—*având în spate apa Largei*—au eşit Răşcanii secl. XVI-lea şi XVII-a, şi tot aici găsim pe înaintaşii jitnicerului Teodor Râşcanu, suitorul ramurii boereşti a Răşcăneştilor de la Vaslui şi Chişinău.

S'a întâmplat cu Râşcanii ceia ce s'a petrecut cu Cogălnicenii. Din trunchiul străvechiu al Cogălnicenilor din Ghidişeni (Râpele) de la Fălciu s'au desprins Cogălnicenii din Dăneşti de la Vaslui Cei din Fălciu suiră treptele boeriilor prin Costantin Cogălniceanul din 1749, pe când ramura de la Vaslui a rămas ca răzăşi şi feciori de popi. Contrar s'a întâmplat cu *Râşcanii*; ramura rămasă la Fălciu—în Râşcanii de pe Jigălia au stat răzeşi mici, iar ramura dusă în Chişinău şi apoi prin însurătoare trecută la Vaslui, a dat boeri, vornici mari cu rost mare în evenimentele de la 1821.

Proprietatea în Râşcanii din Fălciu a curs în mod liniştit din neam în neam, vre-o patru—cinci generaţ uni (între 1470-16[illegible]0), când ni se aminteşte de *popa Gavril ot Râşcani* pe la 1662 Mart 25, că împreună cu alţi marturi răzeşi: popa Mierăuţă, Izbaşa Caraiman Baltag şi Apostol mărturisesc cum Istasie şi Mărina soţi, vând lui Dumbravă o jumătate de bătrân din Harbuji, partea lui Moaleş. (Surete X. 351).

Ca se i se zică în 1662 popei Gavril *ot* Râşcani, însamnă că satul fiinţa mai denainte, particula *ot* (wт) arătând localitatea de unde era proprietarul sau marturul.

Intru început moşiile nu se măsurau în stânjeni, ci se delimitau prin semne fireşti; ulmi, stejari cu buori, movile, sau alte semne întâmplătoare. De aceia nu prea putem şti de mărimea aşezărilor primului Râşcan pe Jigălia.

In 1633 April 26 (7141) Miron Vodă Barnovschi arată că *Râşcanii* şi Giurcanii vin pe gârla Elanului fără altă lămurire (Surete ms XVI 604).—Ori tocmai în acest răstimp apare popa Gavril *ot* Râşcani, de care se leagă toţi răzeşii Răşcăneşti, din Fălciu şi Vaslui, ceia ce arată că primii stăpâni n'au fost boeri cu boerie, ci boeri teritoriali şi că între dânşii—rude şi răzeşi,—s'au rădicat la suprăfaţă *preuţii*, cu urmaşii lor, ca în multe alte sate asemenea.

S'a întâmplat cu Răscăneştii ceia ce s'a petrecut cu Costăcheştii, urmaşi ai lui popa Costache (Ghenovici) din Epureni, o vale-două mai spre sud de Jigălia!

7). *Bătrânii Râşcanilor.* Zic răzeşii în spiţele lor, că satul Râşcanii a umblat dintru început pe trei bătrâni, după cei trei feciori ai primului Râşcan, şi el tot popă: *Caraiman, Focşa şi popa Râşcanu*; de şi răzeşii cu prilejul hotarnicei moşiei din 1847 Iulie 2 afirmă *„că din popa Râşcanu se trag cinci ramuri"*. Surete X.156).

Moşia Râşcanii se întindea în lungiş din moşia Ghermăneştii a vornicului C. Lambrino—spre răsărit, prin valea Vălcelei, prin dumbravă, la vale prin sat şi până în zarea dealului lui Goia, unde se loveşte în cap cu moşia Pinçeştii a agăi Lascar Costachi — pe o întindere de 1693 stânjeni = 3596 metre—; măsura *întâia* la capătul despre răsărit = *95 st.* din hotarul lui Malahi în sus până în hotarul Pinceştilor ai agăi Lascarachi Costachi pe dealul Goii.

Din aceşti 95 stânjeni s'au dat Căpitanului Chirilă şi lui Vasile Munteanu 66 stânjeni 1 palmă 2 parmace.

La măsura *a doua* din stânjenii agăi L. Costachi, în jos *piscul* pe de la deal de casa economului Ion Râşcanu, au eşit 116 st. 6 palme 3 parmace, din care s'au dat Căp. Chirilă şi Vasile Munteanu—Răşcăneşti—81 stânjeni.

La măsura *a treia* au eşit 111 stânjeni 3 parmace, din stânjenii agăi L. Costachi pe *drum* alăture cu via lui Gh. Munteanu şi s'au dat căpit. Chirilă şi Vasile Munteanu 76 st. 6 palme 2 parmace.

La măsura a *patra* au eşit 120 stânjeni *pe deasupra satului Râşcani,* zarea dealului despre apus; din cari s'au dat căp. Chirilă şi V. Munteanu 82 st. 2 palme 4 parmace.

La măsura a *cincea* prin *coada Vălcelei* şi a *şesa*, prin capătul despre apus despre Ghermăneşti s'au găsit 106 stânjeni, din cari s'au dat fraţilor Munteanu 70 st 7 palme 7 parmace.

Deci curmezişul în medie a fost de 109 stânjeni = 243 metri.

Avem dar a face cu o moşie mică de 3596 $\times$ 243 = 86 Ha. 3833 m. p.

Cum Râşcanii formau un trup cu Micleştii, şi cum proprietarii din prejur -- Costăcheşti—au intrat prin cumpărături în trupul Râşcanilor, reiese că moşia a avut o strânsă legătură cu *Miclea* = Neculai, descălecătorul Micleştilor, unde şi Râşcanul cel bătrân a avut ca zestre a *patra parte.*

Deci:

Miclea 1500
(de la cari vin Micleştii)

fată = Râşcan	fată = Dridu	Vârlan, călugăr	Sergiul

Aceşti 4, fraţi şi cumnaţi stăpâneau satul Micleşti.

8). *Popa Gavril Râşcanul.* Lui Râşcanu celui bătrân i se dă de răzeşi 3 urmaşi, Caraiman, Focşa şi *popa Gavril ot Râşcani.*

Acestui *popă Gavril ot Râşcani* i se dau 5 urmaşi atât de spiţă cât şi de hotarnica din 1847 şi anume:

Gheorghe, Râşcanu	fată căs. cu Hulpe	fată căs. cu Ungurul	fată căs. cu Bantaş	şi pe Ţiganca

Iar în hotarnica lui Antohi Luţă din 1763 se mai dau şi urmaşii acestor 5 copii ai popei Gavril Râşcan şi anume: a) din *Gheorghe*: Trofin diaconul, şi o fată căsătorită cu Ştefan Goe, b) din *Unguroanca*: Condrea, Vasile şi Corol; c) din *Hulpăşoaea*: Catrina măritată cu Munteanu şi apoi cu un Panaite Râşcanu; d) din *Banta-*

şoaea. Bantăş călugărul, Alexandra măritată cu V. Teacă şi Stămătina căsătorită cu popa Gavril; iar din *Ţiganca:* Maria, Irina şi Ileana.

Acestor arătări genealogice se opun spusele spiţei din 1803, întocmită de răzeşi bătrâni şi verificată în 1826.

După aceasta a doua spiţă iată cari erau cei 5 urmaşi ai popei lui Gavril Râşcanu din 1662:

pr. Gavril Râşcanul c. 1650.

Vasile Râşcan	Gheorghe Râşcan	fată = Petcu Alexandru	fată = Gr. Ghiga	fată = Vas. Teacă	c. 1700.

Cum toată moşia lui Gavril Râşcanul în Râşcani avea cel mult 100 stânjeni latul, fiecare bătrân stăpânea 20 stânjeni în curmeziş.

Preciziunea, ce o dau răzeşii de numele curgătorilor din Gavril Râşcanu, merită toată încrederea, de oare ce bătrânii de la 1803 puteau şti pre bine de bunicii lor de la 1720, memoria în familiile de răzeşi rădicându-se limpede până la cel mult 250 ani.

Despre Vasile Râşcanul avem ştiri în cartea de judecată a divanului din 1766 Iunie 27.

In acel an se judecau la divan pentru satul *Cojeri* Cost. Râşcanu pah. feciorul lui Teodor Râşcanul jicnicer cu Gheorghe Costachi, ficiorul banului Scărlătachi Costachi. Boerii divanişti zic că Gh. Costachi să plătească lui C. Râşcan pah. 50 lei, datoria neplătită de tatăl său Scarlatachi Costachi *lui Vasilachi Râşcan, tatăl lui Teodor Râşcan armaş, şi deci bunul lui C. Râşcanu.*

Datoria aceasta se începù de la 1709, când Lupul Costachi vel vornic cumpărase moşiia *Cojeri* de la răzeşi. Dar Lupul Costachi vornic neguţase moşia Cojeri cu Vasilachi Râşcanu drept 190 lei, taman cât acesta o neguţase de la V. Miclescu jicnicer, frate cu Gavril Miclescu vel vornic; cum însă Lupul Costachi, tatăl lui Iordachi Costachi n'apucase a plăti de cât 30 lei, iar cu 160 lei rămăsese dator şi atunci cu alte datorii mai vechi se rădicase la 356 lei, şi aşa pentru toate aceste datorii Vasilachi Râşcanu a luat toată moşia Cojeri de la urmaşii lui Lupul Costachi vornic. Aceasta în 1721 supt Mihalachi Racoviţă Vodă.

După 12 ani, în 1733, se face o nouă aşezare între Costăcheşti şi Răşcăneşti pentru Cojeri. Scărlătachi Costachi rămânând dator să mai plătească numai 50 lei cu dobânda lor cap la cap—ceia ce face o sută lei—el a plătit toţi aceşti bani şi rămân Cojerii pe sama Costăcheştilor (Surete X, 132).

In această carte de judecată se zice lămurit „că fiind datoriu tatăl său (Lupul Costachi vornic) lui Vasilachi Râşcanu, tatăl lui Teodor Râşcanu armaşul". Deci filiaiunea este bine stabilită între Râşcăneştii curgătorii din T. Râşcanul armaş, şi între căneştii de la Fălciu, curgători din acelaş popă Gavril Râşcanul.

Ar urma dar această înrudire (Surete ms. XXXII,72).

popa Gavril Râşcanu

Vasile R[illegible]	*Gheorghe R[illegible]*	fată = Alex. Petcu	fată = Gr. Ghiga	fată = Vas. Teacă
[illegible] = S. G[illegible]	[illegible] i, Gavril, Trofin,		Ruxanda = M. Cehan post.	Toader cu fraţii lui

ARBORELE GENEALOGIC AL FAMILIEI RÂŞCANU

INTOCMIT DUPĂ DOCUMENTE, ACTE PUBLICE SPUSE ŞI CONTEMPORANE

de

Gh. Ghibănescu, *profesor, Iaşi*

1. *Rişca* (recte *Ricca* = Părău) (trăeşte în Comitatul Maramureşului). — c. 1300.

2. *Drag Rişca* magistru (descalecă satul *Drăgueşti*); fată = Balk Voevod; fată = *Ion Rumărul* — c. 1330.

3. Şandrin, Rişka; Gheorghe; Dumitru, Alexandru; Ladislau Rumărul... rudă cu Bodea *Rumărul* de la Prut. — c. 1360.

4. Rişcan (vine în Moldova ?); Ladislau Rişca; Roman — c. 1390.

5. Duma *Rişcan*, (are 1/2 din Râşcani, sus) pe Teleajin la Vaslui; alt Rişcan (are 1/2 din Râşcani, jos) .... alt Rişcan (are aşezare pe Jigălie, la Elan) — c. 1420.

6. Râşcan = Muşa; Călin Râşcan; Râşcan — c. 1480.

7. Oană Rişcanul; Sora, Nastea, Cerna (nu li se cunosc urmaşii); Duma Râşcan .... 7—10. Râşcan = fata Micţei din Micleşti pe Jigălie — între 1500—1630.

11. fată = Caraiman; fată = Focşa; *Gavril* preut *Râşcanul*; Şefan Râşcan — 1690.

12. Vasile Râşcanul; Gheorghe Râşcanul; fată = Alex. Petcu; fată = Gr. Gligă; fată = Teacă — 1720.

13. fată = St. Goe; Teodor jicnicer = Mazarachi cupeţ; Sanda, Gavril, Costachi, Trofin; Ruxanda = Mihai Cehan; Toader cu fraţii lui — 1750.

14. fata = Lupu Potole; fata = Ilie Gheuca; Costandin = Aftanasia; Ion stol. = Zmaragda; Mihai; Lupu; Andone (călugăr Aftenie) ?; Stefan; Chiriiac, Gligore, Ştefan; Scarlat; Costandin, Neculai, Dumitru, Costantin; Ioan preut; Gheorghe (din Stuhulet) = Maria; Andrei; Ioan (?) = David — c. 1780.

15. Ion; Râşcan = Maria; C. Râşcanu preut (Musata); Dumitrachi = x — c. 1800.

c. 1830.

c. 1860.

16. Costantin vornic + 1883 Paris; Stefan comis

c. 1890.

17.

18. — c. 1910.

19. Serghie, Eugennia, Ecaterina; Dan; Alexandru, Ioan; Costantin; Toader, Octav, Magdalena; Nicu, Dinu, Eliza

Pe urmaşii lui T. Râşanu jicnicer i-am studiat în vol. X, închinat numai neamului Râşcan, ramura Vasluiană şi Basarabeană.

9). *Gheorghe Râşcanul cel bătrân.* N'avem ştiri precise şi documentare despre acest Gheorghe Râşcanul răzeş trăitor în Râşcani şi cari stăpânia 20 stânjeni în frunte din trupul Râşcanilor. El a trebuit să trăiască cătră 1700, şi vorbeşte de el spiţa întocmită în 1803 de obştea răzeşilor din Râşcani, fiind abia străbunul bătrânilor Râşcăneşti din 1803.

In nota ce întovărăşeşte spiţa din 1803, legalizată şi întărită de Trib. Fălciu în 1886 Sept. 1 supt No. 2305 se zice „despre actele din 1662, 1752, 1793, 1795, 1804, 1820 şi 1821 rezultă apropiata înrudire a suitorilor bătrânului Gheorghiţă Râşcanu din *vechea Moldovă a României* cu rudele lor din Basarabia“ (Surete ms. XXXII 72)

Gheorghe are 3 băeţi şi o fată: *Trofin. Costandin, Gavril* şi pe *Sanda.*

Scoborâtorii din Gavril Râşcanul se perd cu a doua generaţie: Irina, Agache şi Maria; ori că a fost sterp Agache Râşcanu, ori că şi a vândut răzeşia şi a eşit din sat, ceia ce e mai probabil.

Costantin Râşcanul nu e dat decât cu un copil—*Mihai Râşcanu* ; din acesta un *Teodor Râşcanu* şi din acesta un *Costandin Râşcanu* şi spiţa tace de ei mai apoi, ori fiind fără descedenţi ori vânduţi şi eşiţi din sat.

Cel ce continuă spiţa răzesască de la Jigălia Fălciului e *Trofin Râşcanu.* Lui i se dau 10 copii, din care 9 băeţi şi o fată *Irina.*

Cel mai mare e Lupul Râşcanul. El a adeverit prin zapisul din 1799 Oct. 4 (Surete X. 147). „Ion sin Lupu Râşcanu“. El stăpânea Foleştii la Vaslui, unde îşi avea răzeşie *prin zestre.* El avea de frate pe *Andone* Râşcanu, călugărit supt numele de *Aftenie monah* Râşcanul; pe *Ştefan Râşcanu,* care are de copii pe *Ion,* Marfidare, şi Gafia ; pe *Chiriac* Râşcanu, care are de copil pe Gligoraş Râşcanul; pe *Scarlatachi Râşcanul,* care are de fiu pe Vasile Râşcanul ; pe *Costandin* Râşcanul, care are de copi pe Neculai Râşcanul; pe *Ion Râşcanu,* pe *Gheorghe Râşcanul* sin Trofin Râşcanul şi pe *Andrei Râşcanul.*

Dacă la aceşti 9 fraţi ai Lupului Râşcanu mai punem la socoteală pe cei 9 copii ai săi ne explicăm de ce mai toţi Râşcăneştii de astăzi şi-au pierdut conştiinţa înrudirilor, căci urmaşii acestor 19 Râşcani şi au schimbat aşezările prin Bârlad şi jud. Tutova, prin Vaslui—oraş şi judeţ, şi mai ales în Fălciu prin Şişcani, Hurdugi, Muşată, şi Ţiful, aşa că nevăzindu-se unii cu alţii, s'au uitat de neamuri ; copii şi nepoţii nu s'au cunoscut ; verii întâi şi al doile nu s'au mai ştiut unii de alţii, şi azi e foarte greu de adus la obârşie aţâţia Râşcani împrăşitiaţi prin toată ţara, ca profesionişti, militari, profesori, avocaţi, magistraţi şi funcţionari.

Pe cât am putut am încadrat în arborele genealogic asemene răzleţite ramuri de Răscăneşti.

10). *Lupul Râşcanul.* Iată care sânt cei 9 copii ai Lupului Râşcanul : *Ioan* Râşcanu mazil, *Panaite* Râşcanul preut, *Vasile* Râşcanul postelnic, *Sandu* Râşcanu şi 4 fete : Catrina măritată cu un Râşcan, Elena, Safta şi Maria.

a). *Ion* mazilul din Tutova are de fiu pe Gheorghe, care în 1827 contribue cu bani la zidirea bisericei sf. Voevozi din Bârlad (I. Antonovici Doc. Bârlădene I 266). a căreia epitrop este la bătrâneţă ; El e bunul dr. *Vasile Râşcanu. profesor la facultatea de medicină din Iaşi.*

b). Preutul *Panaite* Râşcanu din Bârlad şi cu preuteasa lui Ecaterina, sunt părinţii lui *Petre Râşcanu, fostul profesor de Istorie Antică şi arheologie la Facultatea de litere din Iaşi şi căruia i-am închinat acest studiu de genealogie.*

Acest Panaite Râşcanu era simplu ierodiacon la biserica Sf. Voevozi din Bârlad

şi ca atare iscăleşte un Penticostar afierosit de vestitul *Titinaş* în 1852 Iulie 6 un emul al clasicului Lumănărică (I. Antonovici. Doc. Bârlădene I. 313).

c). *Sandu Râşcanul* e pomenit ca proprietar de case din Bârlad pe la 1838. Dec. 14 (Doc. Bârlădene I 107) „din jos de căsăpia jidovască, iar în uliţa mare avea *han* şi *locuinţă* supt No. 168; 2 dughene pentru care plătea casei obştei 138 lei“ iar în mahalaoa din jos spre ocolul vitelor are un loc cu o pivniţă de 89 stânjeni pentru care plătia 161 lei. (Doc. Bârlădene II. 348).

d). *Vasile Râşcanul* postelnic avea 3 fete şi 2 băeţi, pe Alexandru şi Neculai Râşcanu.

e). *Catrina*, măritată cu un Râşcan, are 3 băeţi, pe *Ioniţă Râşcanu*, pe *Chirilă Râşcanu* căpitan şi pe Vasile Râşcanul

Chirilă Căpitan Râşcanul e bunul tuturor Râşcanilor de la Huşi, prin copiii săi *Gheorghe Râşcanu* şi *Ştefan Râşcanu*.

11). *Petre Pan. Râşcanu.* Cariera lui Petre Râşcan este o oglindă vie a râvnei, ce a urnit pe fiul ierodiaconului de la sf. Voevozi din Bârlad să facă Academia Mihăileană la Iaşi, să fie învăţător la Peatra, apoi profesor la Seminarul Veniamin din Iaşi, elev la Hautes Etudes din Paris şi în fine profesor la Universitate din Iaşi, urmaş a lui N. Ionescu, şi autorul atâta cărţi de Istorie, Conferenţiar iscusit, omul sfătos şi prietenos, iniţiatorul şi stăruitorul întru râdicarea statuei lui Mihail Cogălniceanul în faţa Universităţei, el fiind primul profesor de Istoria Patriei la Academia Mihăileanu şi ministrul, care a inaugurat Universitatea din Iaşi în 1860 Oct.

Născut la 1846, la vrâsta de 26 ani se căsători cu d-ra Aglaea Col. C. Langa, a avut parte de 3 copii: Costantin Langa Râşcanu ministru ţării la Atena, Neculai Râşcanu şi Georgeta măritată cu Col. Veisa Emanuel.

Intru cât fiul cel mai mare Cnst Râşcanu a luat patronomicul de Langa după bunul său de pe mamă, iată câteva date genealogice despre neamul Langa, despre care C Sion în *Arhondologia Moldovei* zice vorbe rele şi de ocară.

După arătările pah C. Sion ar fi pe la 1812 venit din Ardeal un *Ion Lungu*, care a stat în Domneşti, fiind de casa spat. El. Razu. Diţu Lungu, fiul său, a fost făcut polcovnicel, fiind de casa vornic Pruncu. Iată dar încrângătura:

Ion Lungu

Diţu Langa polcovnic
= Sofrănescu

Cost. Langa colonel, Gheorghe Langa
(a) Maria = Elena Pânzariu (b) = Bica

Aglaia
= P. Râşcan

Iancu
= Aurelia
B zideşti

Costică
= O belgiană

Costică, = Mounier
Daniela

Neculai,

Georgeta
— Col. Em Veisa
Petre, Emanuela

Gheorghe

Smaragda — 3 copii
= Moise

Maria
= Stănescu

Costantin — băet
= Maria Dragomir

—

CCI. *1840 Sep. 20 Iaşi.* Cu mila lui Dumnezeu Noi Mihail Grigoriu Sturza Voevod, domn Ţării Moldaviei. Domnescul nostru divan prin anaforaoa din 2 Sept. anul curgător supt Nr. 2710 au adus la ştiinţa domniei noastre că între văduva *Anastasia* şi între *Ion Pânzarul* urmând pricină de ğudecată după pretenţie cei întăi asusupra celui din urmă *pentru* o vie şi altile, la 10 Ghenar a curgătoriului an văduva Anastasiia prin jalba ci au dat ğudecătoriei ţinutului Eşii au arătat că după răposare fratelui său *Teodosie blănariu,* soţiia sa Aniţa făr a rămâne vreun clironom cu re credinţă au stăpânit averea dreaptă a fratelui ei şi în urmă măritânduse de al doilea, nu după multă vreme sau trecut din viaţă, care toată averea fratelui ei *o vie* şi altile, leau lăsat danie la o străină faţă anume Ioan Pânzariul, de către carele să stăpâneşte, cerând că în temeiul dreptăţilor ci o sprjinesc pe de o parte a îngrădi pe numitul pentru nesfeterisire averii păr la înapoirea ei, iar pe de alta a lucra cele de cuviinţă spre îndestularea sa, după care giudecătorie făcând chemări părţilor în pricină, la 10 Fevrar anul cugător 1840 au luat pricina în trataţie, şi prin jurnalul ce au încheet îş dă socotinţă că asupra diatii săvârşite de cătră mortul Teodosie blanariul (fratele jeluitoarei Anastasiei) la 824 Fevr. nu sau găsit nici o prihănire că nar fi fost după voinţa mortului prin numire de clironoamă asupra averii lui pe soţiia sa Aniţa, precum întru acasta şi prin mărturiia vorniciei de obştii din 1825 Avgust 12 ia'arată; însă aşa precum prin ace diiată anume o îngrădeşte pe soţia testatorului, ca vânzând viia să se plătească datoriile, să se urmeze cheltuialile îngropării si a grjilor plată a vro câteva sărindare pe la besearici spre pomenirea sufletelor şi să dee cele orânduite la unii din legatari, şi fraţi testatorului, în numărul cărora este însemnată şi pe jăluitoare, ğudecătoriia au întors a sa luare aminte întru acasta de sau urmat vre unele din cele orânduite de testator în cât să poată rămânea diiată după pravile statornici, şi au dezvălit că soţia mortului testator nici unile din acele de cătră dânsul orânduite nau îndeplinit păn la 1839 Iunie 20 adică vreame de 15 ani, când şi ea sau făcut danie viia rămasă de la mortul ei bărbat cuprinsă prin diiată anume spre vânzare cătră pârâtul Ioan Pânzariul om cu totul strein de mortul Teodosie şi soţia sa Aniţa. După care şi acest pârât de la danie Aniţei prin care îl îndatoreşte a îndeplini acealaş orânduite de mortul Teodosie cătră legatari nau urmat a săvârşi păn la 22 Ghenar nrmătoru an nici unile din cuprinderea dăruirii, când văzândusă apucată prin ğudecată, au început a plăti sărindarile şi legaturile acele cuprinsă prin diata mortului Teodosie din 1824; la care jăluitoarea în privirea unor aşa urmări păzite de cătră cumnatăsa Aniţa (acum moartă) şi în viaţă de ar fi fost pravîliceşte după § 846 din cond ca ţivilă ar fi fost depărtată de la împărtăşirea celor cuprinsă prin diată, că una ci nau îndeplinit cele orânduite de bărbatul ei întru atâta îndelungată vreame, precum şi *vornicie* de obşte prin arătata mărturie au fost îndatorito dar apoi şi acest pârât Ioan Pânzarul rămâne depărtat de la averea nemişcătoare rămasă de la mortul Teodosie, pe de o parte ca un strein de rudenie cu mortul şi pe de alta, că şi el nau fost următor a îndeplini legaturile rânduite şi de cătră însuşi mortul Teodosie după diata lui ci să păstrează de pârât, şi dar au încuviinţat ca o asemenea toată avere rămasă de la Θeodosie blanaru să treacă cătră jăluitoarea Anastasiia văduva ca o soră ce este a numitului, că celelante surori sau fraţi au făcut învoele, în luna trecută Ghenar prin priimirea de la pârâtul Pânzaru a banilor cuprinşi prin înscrisurile lor şi apoi după ce de cătră ağutătorarea ğudecătorie cărie acum i se va recomendui să va descoperi dreapta averea mortului Teodosie şi o va preţelui după forma legiuită prin reglement, şi i se va da în stăpânire jeluitoarei Anastasiei ca o soră dintrun sânge cu mortul, pentru că alţii din suitorii lor nu sau aratat, va plăti jăluitoarei cele cheltuite de numitul Ioan Pânzariul numai cât privesc pe cele orânduite de mortul Teodosie,

căci averea femeii sale precum din diata lui să vede, nau amestecato cu a sa ca unii ci copii dintrânşii nau avut, cu care încheere a giudecătoriei amândoao părţile au rămas nemulţumite, pricina sau apelarisit în divanul ţării de sus, de către care făcânduse legiuitele chemări părţilor împricinate, şi după îndestulă peripiscă urmată; la 3 a trecutii luni April au luat pricina în trataţie şi prin jurnalul ce au încheat hotărăşte, că aşa precum Pânzarul au plătit la un frate şi o sor a mortului Teodosie doă părţi din 200 lei, adică o sută lăsată de mortul şi una sută lăsată de soţiia sa apoi să deie şi jeluitoarei a treia parte din bani cu dobânda lor de la 20 Iunie 1839 de când urmiază diata numitei Aniţei şi să rămâe slobod despre tot felul de pretenţe a jeluitoarei, rămânând deplin stăpân pe averea dăruită lui de Aniţa, cu care hotărâre vechilul pârâtului Pânzar au rămas mulţămit, iar vechilul jeluitoarei Nastasiei prin zapiscă făcândui chemare spre a iscăli în jurnal, că jeluitoarea în dosul zapiscăi şau dat următorul răspuns: „văzând cele însemnate vechilului în zapisca canţeleriei cinstit divan plecat răspunde, că partea pârâtei fiind că au înfăţoşat în giudecata foastei vornicii de obşte, apoi în temeiul articulului 302 din reglement să găseşti oprită de a iscăli a sa vroinţă, şi divanul va binevoi pe temeiul propusului articol a predstavlisi domnescului divan della acestui predmet căriia numai i să cuvine a hotără pricini îngrădite cu acturi.“ Asupra aceştia propuneri a jeluitoarei canţalerie docladarisind presudstviei că arăiata carte a vorniciei obştiei este curmătoare pretenţiei ci au fost pornit jeluitoare împreună cu doi fraţi a ei (care în urmă sau învoit) de a strica diata fratelui lor ci au lăsat soţiei sale Aniţa dăruitoare către Pânzariu, iar pricina de acum urmează cu Ioan Pânzariu acel ce stăpâneşte viia pe temeiul altei danii ci are de la Aniţa şi pe acel temeiu divanul de apel a luat hotărâre în fondos. di povodul acelui doclad şi a răspunsului jeluitoarei, acel divan au îndeplinit rostirea articolului 267 lit. ĭ. din Reglement cu baterea pe uşă la dânsul şi la orăşănească agie a eczemploturilor di pe hotărârea dată; în sfârşit rămasă în giudecată văduva Anastasiia la 23 a trecutei luni Iunie (adică în termenul socotit de la eczemplarul lipit pe uşa agiei) au dat jalobă domnescului divan cu tânguire că să cunoaşte osândită cu hotărârea divanului de apel supt cuvânt că pricina este îngrădită cu act, şi că acel divan să regularisască cele cerşute de pravile, iar pe de altă parte şi vichilul câştigătoriului giudecăţii prin jalobă tot către acel divan au cerut închiderea pricinei. Din acest povod sau cerut della în revizie şi făcândui luare aminte la 28 a trecutii luni Iunie, prin rezoluţie ce au încheiat hotărăşte, că aşa precum în mijloc urmează actul vorniciei obştiei din 1825 April 12, între jeluitoarea Anastasiia i fraţii ei, şi între cumnata lor Aniţa dăruitoarea către Pânzariu tot pentru averea pretenderisită de astăzi de către Nastasiia de la Pânzariu, apoi instanţiile de mai gios în privirea actului pomenit, nau fost competente a întra în fondosul proţesului şi dar închierile acelor instanţe rămâind disfiinţate, încuviinţază ca pricina în trataţie întru stăruirea de faţă în presustvie a d-sale Costache Lazul vechil văduvii Anastasiei, precum şi a dumisale stolnic Dimitrie Calimănescu iarăşi vechil a pârâtului Pânzariu, sau cetit mai întăi reclemaţie jeluitoarei din dellă care este trecută mai sus, sau cetit apoi şi cartea de giudecată a desfiinţatei vornicii de obştie din 1825 Avgust 12, care are următoarea cuprindere, că chemând pe amândoă părţile spre înfăţişare şi mai întăi întrând în cercetare, ci avere anume au rămas de la mortul bărbatul ei, şi supt ce cuvânt o stăpâneşte Aniţa, acasta au arătat vorniciei mai întăiu diata săvârşitului încredinţată cu marturi la anu 1824 Febr. 14, prin care anume vorbeşte mortul, că pe soţie sa Aniţa o face deplin stăpână atât *asupra viei* şi alte mărunţuşuri, precum şi asupra unei dughene ce au luato cu contract de la başceauş Parfenie pe patru ani, plătind însă datoriile ce leau făcut amândoi în viiaţă fiind adică la pah Chiriiac, 1000 lei, cu dobânda lor pe trii ani la Ioan Crăste ; dintrun zapis de

400 lei, 21 lei la Gheorghi blănar, 20 lei la Catrina Măteiasă dintrun zapis de 30 lei un leu 30 parale la Safta, 37 lei la Dumitrachi Potcapicer cu amanet după un contract, 36 lei la Ioniţă băiat, 85 lei la un Andrei Terziman cinci mii de haragi cu sinet de zece mii băetului Ioniţă, 100 lei la doă surori şi un frate, când să va vinde vie, 100 lei, acestea toate lasă ca să le plătească soţie sa din vânzarea viei şi cu îndatorire să mai deae un sărindar la sf. Dimitrie din Tătăraşi, un sărindar la sf. Pantelimon, un sărindar la Bărboi cum şi ale îngropării, având al pomeni după lege creştinească, în care diată de să şi văd marturi dar după arătarea jăluitorilor întrând vornicia în oareşi care prepus nefiind mărturia niscaiva ipochimene ştiute, vornicie au scris duhovniceştii dicasteri, ca să čară de la marturii din diată încredinţare pe cuget pentru doă pricini. 1). Dacă mortul când au povăţuit facere dieţii era în întreaga simţire minţii sale iscălind diata, al 2-a). dacă marturii au iscălit atunci îndată la facere diaţii, şi în viaţă aflânduse încă mortul, la care dicasterie au răspuns că marturii din diată numiţi preut Irimia din Bărboi, Dimitrie Popa şi Vasile făclieru, au încredinţat pe cuget curat sărutând sfânta cruce cum că răposatul fiind cu toate simţirile întregi au povăţuit facere dieţii, după care şi ei îndată atunce au iscălito dimineaţă, iar răposat au mai trăit până sara, după ačasta dar nemai rămăind îndoială, cum că diata este adevărată, şi că cuprinderea ei este însăş voinţa mortului bărbatului Aniţei, socotind bine au giudecat şi au hotărât ca pomenita diată săş aibă tărie sa purure, şi să rămâe nestricată întru cât de puţin dispre oricine, iar Anuţa rămâind întocmai după diata stăpână în veci pe toată averea mortului ei bărbat va plăti şi toate datoriile mortului bărbatului său, cum şi acei 100 lei ce prin diată sânt legatarisiţi surorilor şi fratelui mortului şi după pătrunzătoare luare aminte ci au făcut divanu la toate împrejurările pricinii, au venit în lămurire, ca jeluitoare nu poate ave nici un cuvânt de dreptate, căci reclamaţia jeluitoarei fiind pornită după 15 ani de la arătata carte de ǵudecată a vorniciei obştiei prin čare să hotărăşte ca Aniţa (de la care au trecut către pârâtul Pânzar) să rămâe în veci stăpână după diata, de când sa afla adusă şi întru îndeplinire, apoi cererea sa este închisă şi cu paragrafie şi după pravila obşteştei adunări din 1839 art. 3 lit. *c.* înalt întărita ne mai supuse giudecăţii nişte asemene pricini, pentru care să hotărăşte ca pârâtul Pânzar să rămâe în veci nesupărat despre această pretenţie. Drept aceia domnie noastră în temeiul legilor statornicite după noul aşezământ prin acest hrisov cu a noastră iscălitură şi pecete întărim hotărârea mai sus prescrisă a domnescului divan spre večnică curmare a proţesului în temeiul art. 364 din reglement, urmând întru ačastă credinţa boerilor domniei noastre iscăliţi în anaforă mădulări a domnescului divan dumnelor log. Costachi Balş, vornic Scarlat Miclescu, vornic Lascar Cantacuzino, vornic Teodor Balş şi a candidaţilor împlinitori complectului după legi, dumlor post. Manolachi Radu, post. Vasile Veisa, şi spatar Andrei Başotă. Pentru care poruncim dumsale vel logofăt al dreptăţii, ca prin locul cuviincios să aducă întru împlinire arătata hotărâre, sau scris hrisovul acesta în anul al şeptelea al domniei noastre la Moldova, în oraş Eşii, iar de la Hristos una mie opt sute patru zeci luna Septembrie în 20 zile.

Noi Mihai Sturza Voevod. No. 154.

Pecetea domnească : Noi Mihail Grigoriu Sturza Voevod 1834. No. 575.

Canta vel logofăt.—Şef secţiei a doa din logofeţia dreptăţii.

D. Corne serdar—No. 63 tabla comunală lit. B.

— „S'a înfăţoşat la comisie înfiinţată în jud. Iaşi pentru înstrăinare a o parte din bunurile statului. Noembrie 26 | 67.

Prim prezident, Nei. Verificat de comisie la No. 276.

D. MANUSCRIPTE

I. **D-r Eufrosina Simionescu.** *Din zbornicul scris de Maftei monah Veneţianul pentru preotul Vasile din Bogata în 1730 Oct. 5.*

A). *Din cinstitul paraclisъ cătrъ prea sfinta despuitaarea noastră Născătoarea de Dmnzău.*

fila 3-a dupăaceaia ѱалом 50.

Milulaştemă Dmne după mare mila ta, şi după mulţimia cruţărilor tale, cură-
fila 3-b ţeaşte fărădelegile meale, mai vârtos mă spală de fără de legile meale, şi de păcatul mieu mă curăţeaşte, că fără de legile meale eu le ştiu, şi păcatul mieu înaintea mia iaste pururea, ţie unuia greşiiu, şi vicleşug înaintia ta făcuiu, ca să să îndirepteaze întru cuvintele sale şi să bueşti cândъ vei ǵudecatu. Că iată întru fără de legi începutъ săntъ şi întru păcati mau născutъ maica mia. Că iată adevărul iubişi čѣ neştiută şi čѣ ascunsă, prѣ înţelepciunea ta miаrătaşi. Ocropeaştemă cu isopъ şi mă voiu curăţѣi,, spalămă şi mai vârtos de căt omătul înălbi. Auzului mieu dăi bucurie şi veselie, să să bucure oasele celor smeriţi; întoarceţi faţa ta de la păcatele meale, şi toate fără de legile meale le curăţeaşte. Inimă curată zideaşte Dmne şi dhъ dreptъ înoiaşte întru zgăul
fila 4-a mieu, nu mă lepăda pre mine de la faţa ta şi dhulъ | tău cel sntъ nul lua de la mine, ce mi dă mie bucuriа mântuirei tale, şi cu dhъ de despunere mă întăreaşte, să învăţъ pre cei fără de leage pre căile tale, şi cei necuraţi către tine să vor întoarce. Izbăveaştemă de cei încruntaţi Dmne Dmnzulъ mântuirei meale, bucurăsă limba mia de direptatia ta. Dmne deşchide usnele meale şi rostul mieu va spune lauda ta, că deai vrut vrea jărtfe vrutuţam da. Toate arderile nu le voiş, jărtva lui Dmnzău Dhъ zdrobitъ, inimă zdrobită şi smerită Dmzu nu va urgisi, f riceaşte Dmne de bună voia ta Sionului, şi ca să se întărească zidurile Iers imului, atuncia bine vei voi jărtvele direptăţii, înălţările şi toate arderile, atuncia vor pune spre oltariul viţei.

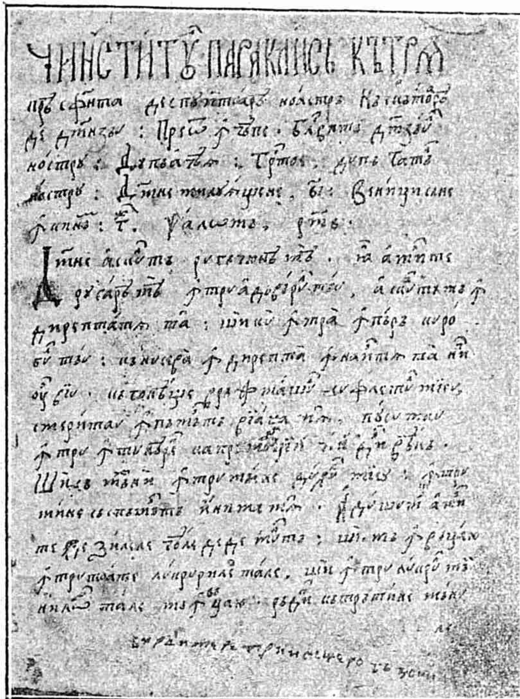
B). Din *Molitfelnic.*

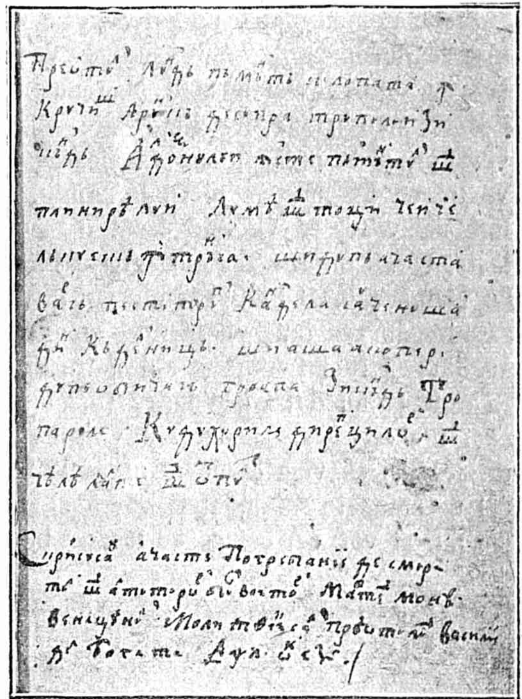
fil. 20-a Dmnului. să ne rogămъ, Dmne Dmnezeulъ, no(s)tru. care de patruzeci. de zile. pruncu. în besereca legii teai. adusъ. de Mariia. sfnta Maica ta. cé ne ispitită. de nuntă. şi spre braţele. dreptului, Simeonъ. ai fostъ. ţinutъ, ↑suţi stăpъne.
fil. 21-a întru tot putearnice. şi acestъ. pruncu. ce sau adusъ. să să arete ţie | făcătoriului. tutъrora. Blgveaştelъ. şi spre totъ lucrulъ bun şi ţie bine plăcutъ. creaştelъ. goniţi de la dănsulъ toată putearea protivitoare, cu semnulъ. |închipuirii. crucii tale. că tu eşti cela ce fereşti pruncii. di ne (sic). ca vrednicindusă. sfntului botezъ. să dobândească parъtea aleaşilorь. înpărăţii tale. fiindъ păzit. cu noi. cu darulь, sfintei. şi de o fiinţe. nedespărţitei. troiţă, că ţie. să cuvine
fil. 21-b toată mărirea. bună mulţămire. şi închinăciune. cu părintele teu. celъ fără de început. | cu prea sfntulъ. şi de вїйацъ. făcătoriu. al tău dhь acum, şi pururea.

C). Din *Rânduiala Pogrebaniei.*

1. *Cuvântъ de ertăciune la om mort.*

fil. 62-b Ascultaţ iubiţii miei creştini şi dragii mei fraţi. carii naţ ┌regetatъ, a osteni la ducᵊrea acestui frate al nostru. (sau sor) dintračastă lume ca sâl petreacem

păn la groapă, la maica noastră pământul unde vom mearge toţ pe rând şi noi când va porunci milostivul Dumnezău cel ce neau ziditъ din pământ. pintra ačaia

fil. 63-a bine aţ făcutъ că aţ vinit ca săş ia zua bună şi ertăciune, că de astăz | înainte nu va mai vorbi cu nice unul din noi. pintruačaia acum la časul cel mai de pe urmă al vieţii. prin mine grăiaşte dumnevoastră tuturor carii sinteţ aič şi carii, nu sintъ, cu carii au trăitъ înpreună întračastă lume. tuturor le grăiaşte zicănd părinţilor şi maicelor. fiilor şi fiicelor, şi fraţilor, şi surorilor şi tuturor rudelor, zicând, ştiu că întračastă viiaţă car am trăitъ întračastă lume. de

fil. 63-b multe ori vam scârbitъ de multe ori vam mâhnit | de multe de ori vam greşitъ şi venind časul morţii fără de veaste nu mi am putut săm iau ertăciune. pentru ačaia acum la (č,asul cel mai de pe urmă mă rog tuturor să facem bine să m ertaţ ca milostivul Dumnezău încă să v iarte şi împărăţiia ceriului să v dăruiască.

După ačaia să roagă Preoţilor ca părinţilor celor sufleteşti şi tuturor săteanilor priiatinilor, şi cunoscuţilor. micilor şi marilor tuturor de toată vârsta. celor mai bătrâni. ca părinţilor celor de o samă ca fraţilor ma mici ca fiilor şi

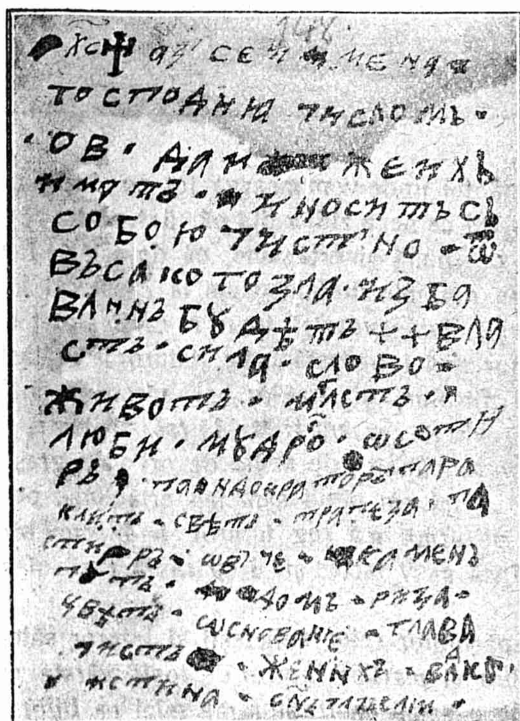
fil.64-a fiicelor | tuturor de obşte să roagă zicându. ştiu că fiind în viiaţă fraţilor şi prietenilor. de multe or. vam scrăbitъ şi vam mâhnit. de multe ori vam greşit. bizuindumă vieţii cei deşarte şi viindъ de năprazná časul morţii cel înfricoşatъ şi neputândъ săm iau ertăčune. de către dumneavoastră, mă rog acum la časul cel de pe urmă tuturor să faceţ bine să mă ertaţ şi să vă rugaţ lui Dumnzău pentru mine, ca să vă iarte milostivul Dumnzău, şi să vă dăruiască împărăţiia sa în veač, amin.

2). *Alliluia glas 6.*

Fericitъ iaste pre carele lai ales şi lai priimitь doamne.

Evanghelia: de la Ioan (ms. fila 54 b).

Zisau domnul cătră jidovii ceia ce venise la dinsul, amin, am'n, grăescъ voaѡ, cela ce aude cuvintele teale, şi creade celuia ce mau trimis pre mine, are viiaţa veacilor, şi la judecată nu va mearge, ci va treace din moarte în viiaţă. Amin, amin zic voau, că va veni časul şi acum iaste, cândъ morţii vor auzi glasul fiiului lui Dumnezău, şi carii vor auzi vor înviia, că precum are tatăl viiaţă întru sine, aşa au datъ şi fiiului viiaţă să aibă întru sine. Şi puteare au dat lui şi judecată să facă: căci fiiu omenescъ iaste. Nu vă mirareţ de ačasta: că vine časul întru carele toţi cei ce săntъ în mormănturi vor auzi glasul lui, şi vor eşi cei ce au făcutъ bine,

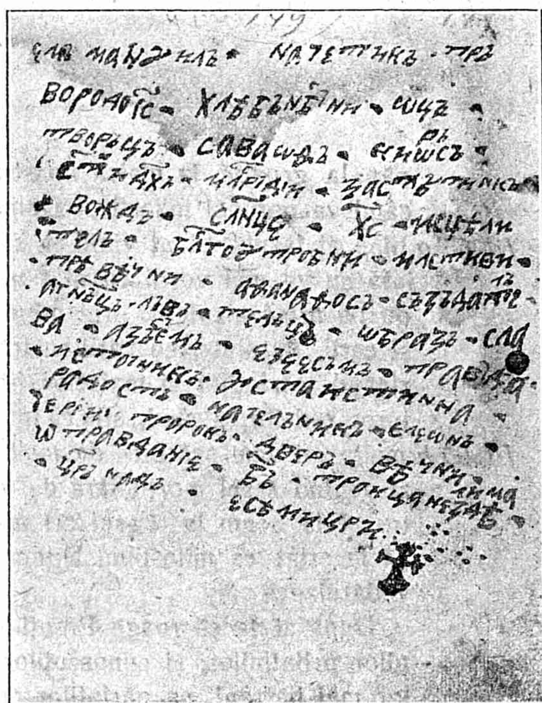
întru înviiarea vieţii, iară cei cei ce au făcutъ reale, întru înviiarea judecăţii. Nu poč eu să fac de la mineş nimica, cum auz judec. şi judecata mea direaptă iaste, căce nu cautъ voia mea, ce voia tatălui çeluia çe mau trimiş,

Aleluia glas 6.

Fericitъ este pre carele lai alesъ şi lai primitъ domne.

Evangheliia de la sfntul şi ivanghelistnl Ion. (fila 68 b).

Zisau domnul. cătră jidovii ceia ce venisă la dănsul. adevăr, adevăr grăescъ voa, că cela ce ascultă. cuvântul miu şi grede (sic) celuia ce mau trimesъ pre mine, are viiaţa vecilorь, şi la judecată nu va merge, ce au trecutъ din morte, în viiaţă. Adevăr, adevăr că va vini časul şi acumь este căndъ morьţăi vorь auzi glasul fiiului lui Dumnezău, şi cari vorь auză. vor înviia. precumь are tatăl viiaţă întru sine. aşa au datъ şi fiiului viiaţă să aibă întru sine, şi putere au datъ lui şi ǧudecată să fac. căce că fiiulъ omenescъ este. Nu vă miraţ. de ačasta că vine časul. întru carele toţi, ceia ce săntь în mormănturi vor auzi glasul lui, şi vor eşi ceia ce au fă-

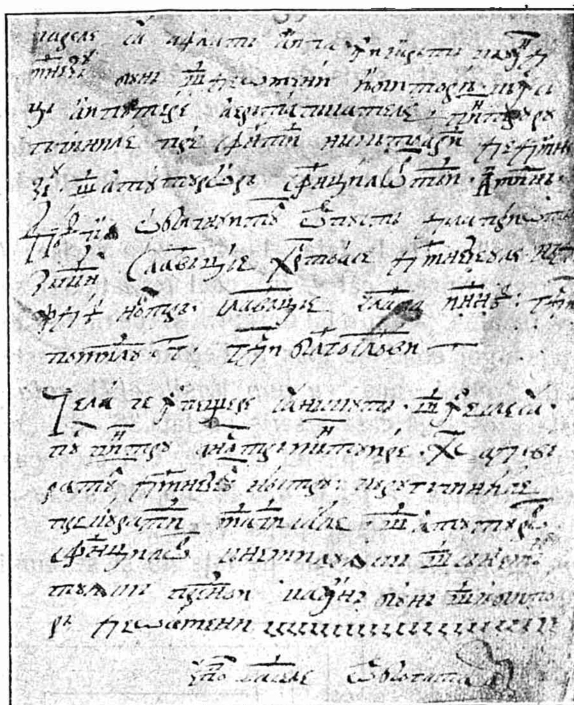

cutь bine, întru înviere vieţiei, iar ceia ce au făcutъ rele întru învere(sic) osăndirii. Nu poč eu să fac de la mine nimică, cumъ auzь judecъ, şi judecata me dreaptă este, căč că nu cautъ voia me ci voia părintelui miu celuia ce mau trimesъ. amin.

D). *Cele 72 nume ale lui Isus Hristos, fila 74 b:*

† ХС † аз сеи. имена. господнꙗ числомь. ок. да иже ихъ иматъ. и носить съ собою чистно. ѡт въсакого ѕла. избавлинъ бѹдѣтъ. †† властъ. сила. слово. животъ. мастъ. люби. мѹдрост. ѡ сотиръ. пандократоръ. параклитъ. свѣтъ. трапеза. пастиръ. ѡвъче. каменъ. пѹтъ. до́мъ. риза. цвѣтъ. ѡснованїе. глава. чистъ. женихъ. владкъ. истина. снъ чл҃чъскїи. емъманѹилъ. начетикъ. пръвъ родо. Іс. хлѣбъ нбсни. ѡцъ. творъцъ. саваѳъ. кирьıосъ. сти дхъ. мласръдїи. застѹпникъ. вождъ. слнце. хс, исцѣлителъ, благоѹтробни. мастики. прѣвѣчни. Аѳанаѳосъ, създателъ агньцъ. лъвателъцъ. ѡбразъ. слава. азъесмъ. езесмъ (sic). правъда. источникъ. ѹста. истинна. Радость. начелъникъ. Елеѡнъ. Герїи. пророкъ. дверъ. вѣчни. ѡправданїе. бъ. троица не(ра)здѣлима. црь надъ всѣми цри.=67 nume.

Hristos. Aici sânt numele Domnului în numărul 72. dacă cineva le are şi le poartă cu sine curat de toate rălele izbăvit vor fi: puteare, tărie. Cuvânt, viiaţă, milă, dragoste, înţelepciune, măntuitor, A tot stăpânitor, mângăitor, lumină, masă, păstor, oae, piiatră, cale, casă, rădăcină, floare, întemeiare, cap, curăţenie, soţ, stăpân, adevăr, fiu omenescu, Emanuel, început, Intăi născut, Isus, pâne cerească, Părinte făcător, Savaot, Domn, sfânt Duh, milosărd, ajutor, puteare, soare, Hristos, vindecător, binefăcător, milostiv, prea večnic, nemuritor, ziditor, miel, leu, viţel, obraz, slavă, Eu sânt cel ce sânt, dreptate, izvor, gură adevărată, bucurie, căpetenie, Eleon, preot, proroc, uşă, večnic, îndireptare, Dumnezeu, Troiţă nedespărţită, împărat prespre toţi împăraţii.

Obs. Scriitorul acestor şire a sărit câteva din *numele* lui Isus Hristos, căci iase abia 62 nume, nu 72. In *tabla de la Lugoş* (Dr. V. Branisce, Lugoş 1909, pg. 43.) se dau aceste nume: putere, tărie, cuvântul, viaţa. mila, dragoste, înţelepciune, mântuitor, a tot stăpânitor, mângăetor, lumină, masă, păstorul oilor, piatră, cale, casă, rădăcină, floare, întemeiare, cap, curat de feme', adevărul cel mare, fiiul omenesc, începutul, întâiul născut, *mesia*, (мессїа) *împărat, inel*, Isus, pânea cea cerească, părinte, făcător,

savaot, domn, duh sfânt, milostiv, agiutor, putearnic, Hristos, vindecător, cel bun de suflet, milostiv, prea veşnic, nemuritor. creiator, miel, leu, viţel, faţă, mărire. Eu sânt care sânt, dreptatia, izvorul, gura adevărului, bucurie, căpetenia, Eleon, preot, proroc, uşă, večnic, îndreptarea, Dumnezeu, Treime nedespărţită, împărat peste toţi împăraţii...

In *Cuvente den bătruni* Vol. II, pg. XXXIII se dau cele 72 nume ale lui Isus Hristos după un *Rojdanic*, textul slavon *şi francez*, după o redacţiune veche din sec. XVI, atribuită papei Leon III, prietenul lui Carolus magnus : *Enchyridion Leonis papae serenissimo Imperatori Carolo Magno in munus pretiosum datum :* Trinité, Agios, Sother, Messie. Emmanuel, Sabaoth et Adonay Athanatos, Iésus, Péntagna, Agiagon Ischirós, Eleison, o Theos, Tetragrammaton, Ely, Saday, Aigle, Grand homme, Vue, Fleur, Source, Sauveur, Alpha, et Omega, Premier né, Iagene, Vertux, Consolateur, chemin, vérité, et vie, médiateur médecin, salut, agneau, brebis, veau, espérance, bélier, lion, ver, bouche, parole, ou verbe, splendeur, soleil, gloire, lumière, image, pain, porte, pierre, epouse, pasteur, prophète, prêtre, saint, immortel, Jesus-Christ, Père, Fils, Homme-Saint, Dieu, Agios, résurrection, mischios, charité, eternité, createur, rédempteur, unité, souverain bien, évam

In textul francez vin 72 nume ; în textul slavon vin numai *67 nume.*

Manuscriptul, din care dau cele 5 clişee, este un *Codex miscellaneus=zbornic*, scris de mână, după cum se vede din paginile reproduse în facsimile. E un volum în quarto, legat cu tărtaje de lemn, îmbrăcate în piele, dar cusute de tărtaj care pare a fi mai vechiu ca textul. Un urmaş al popei Ion din Bogata a cusut ms. de tartajii luaţi de la altă carte ; aceasta din 1730, de câte 8 file fiecare, dar din al doilea lipsesc filele *7 şi 8.*

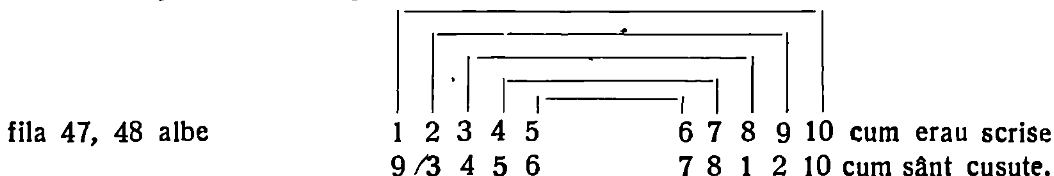
Pe feţele 1—26, cari cuprind două quaterne : se dă „cinstitul paraclisъ cătrâ prea sfânta despuitoarea noastră Născătoare de Dumnezeu, din care am dat prima faţă în clişeu şi psalmul 50 de la faţa 3, 4 şi 5

Faţa 27 e albă ; faţa 28 stă scris de altă mână : ѡци прѣд ѡци. ї дѣти прѣд дѧти. иже до адама вьчѐсего дни. живи и мрътвими. и вьси братиа нашь и вьси православьни хстенски=părinţi, bunici şi copii şi strănepoţi, care de la Adam ; în fiecare zi vii şi morţii şi toţi fraţii noştri şi toţi pravoslavnicii Hristiani." Quaternui al 3-a e de 10 file, cusute pe dos :

Faţa 29 şi 30 sânt albe. De la faţa 31—46 avem scrise: *Molitfele de ertăciune* (faţa 43), şi ni s'ar părea că lipsesc câteva file, căci pe faţa 31 se începe aşa ; .. *stelelor căsteo* să învaţă a să închina ţăie sorelui dereptъ. şi pe tine să te cunoscă răsăritul cel de sus, domne mărire ţăie. apoi condaac glas 3. Fečoar astăz naşte pe cel peste fiinţă... Această parte e scrisă de 2 mâni ; una *„eu pop Vasile ot Bogata* (faţa 35), care am dat'o în clişeu ; şi alta foarte grosolană. care a scris pe faţa 36—42, după 1739, având în mână ms scris de popa Vasile, şi a scris pe feţele albe. Cel ce a cusut caetele unul de altul) le-a aşezat greşit, căci trebuia ca feţele 43, 44. 45, 46 să le pună la început, şi 31, 32, 33, şi 35 la urmă, unde şi iscăleşte popa Vasile.

In adevăr *Troparul Naşterii* începe pe faţa 46 şi se continuă pe faţa 31.

Iată întorsătura quaternului la lipit :

De la faţa 49—128 avem scrisă *rânduiala Pogrebaniei*, copiată în 1730 Oct. 5 zile de popa Maftei pentru preutul Vasile din Bogata, după ediţia lui Antim Ivireanul din 1705. Din această parte am dat în clişeu pagina 123 cu notiţe din 1730 şi am reprodus *cuvântul de ertăciune la om mort.*

De la fața 129—162 se formează alte 2 quaternuri, în cari se văd scriind 3 condee: *unul* e popa Vasile din Bogata (fețele 131 jos, 139 sus). *altul cel* grosier, din care am dat în clișee paginele 148 și 149 cu cele 72 nume ale lui Isus Hristos, *și al treile* condeiu a unui călugăr care scrie cu caractere popești fața 129: „*stihurile de pogrebanie* glas 1: care desfatare lumiască, petrece nepreunată de грыжа, sau care stă pre pămынтъ neschimbata, toate сынтъ mai neputincoase de кытъ умъбра, și toate сынтъ de кытъ visurile mai înșelătoare, întro clipială pre toate aceste moarte le primește ce întru lumina feții talѣ Hrstoase și întru îndulcire frumuseții talѣ, pre carelѣ lai alesъ Doamnѣ ꙟлъ шдыхнеще кайнъ iubitorъ de omeni".

Acești trei scriitori s'au succedat unul pe altul la scrisul aceluiași sbornic. Pe fața 129 cel dintâi a scris 13 rânduri, aduse mai sus. Al doilea condeiu continuă a scrie pe aceiași față alte 4 rânduri: „vai câtă nevoe are sufletulь despărъțindusă de trupь. vai câtъ lăcrămează atuncea. și | nu este cine sălъ miluiască"..

Iar pe fața 131 după ce scrie 12 rânduri: „toate săntъ cenușă, toate săntъ țărănă... continuă popa Vasile din Bogata.." tote săntь unbra, ci venițь să străgămъ înpăratului celui făr de morte: Dmne, vecnicilor tali bunătățь învrednicește pe acestъ mutat de la noi. odihneștel pre dânsul. întru fericiria ce neînbătrănitore. Glas 5:"

Popa Vasile din Bogata scrie fețele 132—139 sus (2 rânduri), cu care isprăvește Evanghelia citată mai sus. Indată cu rândul al 3-a, scrie acelaș condei grosier al unui ucenic începător în ale scrisului: матва ла ѹтринос. алъ миѹ. пъринъцеле миѹ. иин мънътѹиторюлъ мeѹ. де аръ тъче; probabil un călugăr slovean, căci scrie rău și rumăneaște și sloveneaște.

In aceste ultime quaternuri stau scrise fețele 129—151; fața 152 e albă, apoi sint rupte 2 file; fața 153 și 154 stau albe. Pe fața 155 încercări de condeiu: стии славнию й всеѫ хвали. стго... Fețele 156, 157 stau albe.

Pe fețele 158, 159 stau scrise: хс благвенъ еси гй (Hs blagoslovit ești Doamne). Și închee pe fața 159 cu această rugăciune:

† благословит еши доамне. портъториле де миръ мѹеръ. винъръ кѹ миръ. кътръ гроапа а та. мънтѹиторолe. глъснидѹсъ. даръ ангелѹлъ кътръ дниселе всти. че кѹцетаци де кътаци виѹа ꙟтре морци. къ домнѹлѹ ꙟвисъ дн гропъ. † слава.

Ultimele fețe, 160 | 162 sânt albe.

II.) *Gh. Ghibănescu. Către 1660.* Din Evangheliarul lui Varlaam Mitropolitul Moldovei. (Codicele Bereasa, Vaslui) scris de Contăș uricar și Apostol Tecuci.

fața 257. Ѥже ѿ марка стое Ѥѵаліе нед. просвѣщенїемъ. глава а҃; quaternul 17. ꙟcepătura a bunii Vestiri a lui Is. Hs. fiiul lui D. cum | iaste scris și de (șters *seris*) de prroci. iat eu voi trimite ꙟgerul mieu | ꙟnaintea feaței tali și va gâta calea ta ꙟnaintea ta. glasul | cela чau strigat ꙟ pustie [2]. *ce strïga.* ꙟdireptați calea lui D. și | direapte faceți cărările lui. Și era Ioan de botedza ꙟ pustie | și mărturisiѧ botedzь de pocăință ꙟntru ertarea păcatelor. și eșiѧ cătrânsu toat laturea jidovască. și Irsmleanii. și s] botedza toți ꙟntrapa Iwrdanului de la dănsu. și spunea păcateli | sali și [2]. *și mărturisiѧ* păcatele. și era Ioan ꙟbrăcat ꙟ veștemănt | de păr de cămil. și brău de curea pregur mijlocul său. și mânca mugur | și miѧre sălbatecă. și mărturiѧ de grăiѧ. cela ce vine după mene | mai tare iaste de căt mene. celui nui simtь destoinic să mă plecь săi dezleg | curealele bocancilor lui deč eu vă botedz pre voi cu apă. iar acela vă va | botedza pre voi cu duhul svntь. *Zăč 2.* Și fu întruna deacialea dzile. și [| *fața 258.* și (șters ꙟвъцънд) vini Is. din Nazaretul Galileiului. și s botedză | de la Ioan ꙟ iwrdan. și atunci sui dinfrapă. și văd̦zu deșchidzăndu | ise ceriul, și Dhul

ca un porombu pogorănd sprinsu. şi glas fu | din ceriu tu eşti fiiul mieu cel iubit. ce *dindь* (sic pro dinsь) bine vrui. [2]. *ce cu | nus bine mă odihniiu*. **Şi** atunceşь îl scoas prinsь duhul ѧ | pustie. şi fu acolo ѧ pustie 40 de dzile. de s iscusiѧ cu | Satana. şi era cu fierile şi ѧgerii i slujiѫ lui. iar | după darea lui Ioan. vini Is ѧ Galileiu. de mărturi | şi ѧ bună vestirea ѧpărăţii lui D. şi grăiѧ că sau uplut vreamea. | şi sau aprwpiѫt ѧpărăţiia lui. pocăiţivă şi creade ѧtru | svnta Evghlie. *Zač.* 3. Şi umblăndь Is pri lăngă marea Ga | lileiului. şi vădzu pre Simon şi pre Andreѫ fratele aceluia Simon. aruncănduşi mreajia ѧ mare. | că era *b*ăscari (sic). şi le dzis lor Is. veniţi după me | ne. şi vă voi face pre voi de veţi fi vănători de wa | meni. şi trecu deacolea puţinel. şi vădzu | pre Iacov a lui Zevedei. şi pre Ioan fratele său. | *faţa 259* şi aceia ѧ Corabie tocminduşi mreajia. şi atunceşi | strigă prinşi. lăssare pre tatsău pre Zevedei ѧ corabie | cu nămiţii. şi după ѧc purčaseră. şi ѧtrară ѧ Ca | pernaum. şi atunceşi ѧntro Sîmbătă ѧtră ѧ săboru | de ѧvăţa. şi s mira de ѧvăţăturile lui. că era dei | ѧvăţa prinşi. ca cela ce are puteare nu ca cărturarii. | *Zač 4.* **Şi** era ѧ sâborul lor. ѧ wѫ cu dhь necuratь. [3] şi *era ѧtru sâ | bor jidovăscъ* ѧ wѫ cu *dhь necurat*. şi strigă de grăi. lasâ | cei noaw şi ţie Isuse Nazarinene. venitai să ne pier pre noi. | ştimute cine eşti svntul lui D. şi conteni lui Isus de grăi. taci şi | eşi dintrănsъ. şil cutremurâ prinsь dhul celь necurat. | şi strigă cu glas mare. şi eşi dintrănsь. şi să spămăn | tarâ toţi. căci săntreba anъdesine de grăiia. ce iaste | acesta şi ce ѧvăţătură noaw iaste ačasta. că după pu | tiare şi dhurilor celor necurate le dzice şil ascultâ prins | şi eşi audzul lui atunceşi ѧntru toatâ laturea Galeleiuliui veastia. *Zač* 5, | **Şi** atunceşi eşi cu nus din sibor. şi veni în casa | lui Simon. cu Iacov şi cu Ioan. iară soacra lui Simon dzăcia | cu foc aprinsѫ. şi atunceşi ii grăirâ lui dinsâ. | şi sâ || *faţa 260 si s* (sic) apropie Is. de o rădică prinsâ. şi o luw prinsâ de măna. şi o lăsă | prinsă atunceşi foccul. şi le slujiѫ lor. şi căndь fu sara căndь | aposul soarele. aducia cătrănsь de toţi nepotinčoşii şi ѧdrăciţii | şi era toţ cetăţeanii adunaţi ѧtre uşe. şi tămădui pre mulţi de | ceia rău ѧ multe chipuri. [2]. *şi tămădui pre mulţi de ceia ce chinuia cù neputin* (*sic*) | ѧ *tot chipul* legaţi. şi mulţi draci goniia. şi nui lăsa prinşi dracii | să grăiascâ. căl ştiia prinsъ că iaste Hs. şi a doa dzi fiindь foarte de | nwapte să scul şi eşi. *Zăč 6.* **Şi** să dus ѧtrun loc pustiu. şi acolo feace ru | gâ. şil cerca prinsъ Simon şi ceia ce era cu nus. şil aflară prinsu | şii grăiră lui. că toţi pre tine čarcă. şi le grăi lor. blămaţi în ceale sate şi oraşe | şi cetăţi ces mai aproape ca şi acolo să mărturisim. că spre ceaia am eşit. Şi era de măr | turisiѧ la săborul lor şi întruntot Galileiului la săboarăle lor şi întru tot Galileiul. şi dracii goniia. Şi vini cătră ѧc un strigat (sic) del rugă prinsu. şi că (sic) ѧ genuchi ѧ | naintea lui. şii grăi lui. că de veri vrea poţi să mă curăţeşti. iară el să milostivi | de tinsă măna şi atinse prinsu. | şii grăi lui voi de te curăţeaşte. şii dzis lui şi atun | ceşi să dus de la dănsъ stričăciunia. şi fu curat ŞŞi (sic) să curăţi. şi contenii lui | şil goni prinsu. şi grăi lui socoteaşte nimărui nemică să nu dzici. ce pas de te a | rată preutului. şiţi du pentru curăţiia ta. ce ţau dzis Moisi în leage şintru | mărturie lor. iară el dacă eşi ѧncepu a mărturi multe şa purta cuvăntul. căt deacii || *faţa 261* nu putea el vrentro četate la arătare să ѧntre vren. ce afară prin loo | curi pustii era. şi viniia cătrănsъ dupretitinderea. [4] *din toate parţili*. | *Zăč* 7. **Şi** ѧtră iar ѧ Capernaum. după câteva dzile. şi fu audzit că iaste. | ѧ cas şi atunceşi să adunară mulţi. căt deacii nu putea ѧcăpea ei nici | pre uşe. şi le grăiia lor cuvăntъ. şi aduseră c trănsu purtăndъ un slab | de vine. cel purta patru ѧmиkı. şi nu putea să s apropie cătră ѧc pentru | năroade. şi descoperiră acoperemăntul unde era. şil străbătur. [3] | *şil pătrunseră*. şi sloboziră patul. unde era dzăcăndъ acel slab. şi dacă | ѧı ădzu vIs. credinţa lor. grăi slabului. fiiule iartăţis ţie păcatele. | şi era oare carii din cărtulari de şedea acolo. şi găn-

diia .ʌtru inimile sale • ce grăiaşte acesta aşia hule • dar cine poate (sters fi *măntuit)* | ertă păcatele • numai .ʌsuşi Dumndzău • şi atunceşi .ʌţeleas Is. cu dhul | său • că aceiă găndiia aşia .ʌtru sine • şi le dzis lor • ce găndiţi aceas | tea .ʌtru inimile voastre • ca ce iaste mai lesne a dzice slabului • iartăţi s | ţie păcatele sau a dzice scwal. deţi ia patul tău şi ublă • ce ca s | stiţi că are puteare fiiul omenescu • pre pământ a erta păcatele • şii gră(i) slabului ţie grăescu scoal • | deţi ia patul tău şi te du .ʌ casa | ta • şi s scul atunceşi şi luw patul • şi eşi .ʌnaintea tu | turor • cât să mira toţi de grăiia [2]. *şi s măriia toţi de grăiѫ*. că nič | dănăwar nam văzdut aşia • || *faţa 262. Zač 8.* **Şi** eşi iară cătră mare • şi tot nărodul mergea catră .ʌc şii .ʌvăţar prinşi • | **Şi** trecăndu văzdu pre (ştiers *Iacovъ*; scris deasupra) Levie a lui Zevedei (sic) • şedzăndu la vămăşie • şii grăi lui | vino după mene • şi să scul(ă) de purčas după .ʌs. şi fu sedzăndu el .ʌ casa lui şi | mulţi vamăşi şi păcătoş şedea cu Is • şi cu ucinicii lui • că era mulţi | şi după .ʌs purčaseră • şi cărtularii şi farisei • dacăi văzdu prinsu • măncăndъ | cu vamei (sic) şi cu păcătoşii • grăiră ucinicilor lui • pentru ce cu vamă | şii şi cu păcătoşii .ʌvăţătorul vostru • mănăncă şi bea • şi dacă | audzi Is. le grăii lor • că trebuѫşte sănătoşilor vraci • ce bolnavilor • că | nam vinit a chema direpţii ce păcătoşii la pocăinţă • *Zač 9.* **Şi** era uci | nicii lui de să postiia şi a fariseilor • şi vinir dei grăiră lui • pentru ce ucinicii lui Ioan şi a fariseilor să postescu • iară ucinicii tăi nu s postescu • Şi le dzis lor Isъ • au doară pot fii nuntei • pănă căndъ iaste | mirele cu nuşi să postească • [2] *cuscrii în câtă vreame au cu sine mirele | nu pot să s postească* • vinivor neşte dzile • căndъ să va lua de la dănşii mirele | şi atunci să vor postъi întračealia dzili • [2] şi nime să nadawgѫ peatec | de pănză nemică la veştzmănt veichiu • iar de nu • [2] *iar de nu va pune* • lua | va marginile sale cel(e) nou de la cel(e) vechi • şi mai amar gaură | va fi • [2] *şi moi mare* spărtură va fi • iară de va (ştiers *adau*) turna | sparge | va vinul cel(e) noi foi • [2] *rumpe va vinul • cel(e) noi foi* • şi vinul să va vărsa || *faţa 263.* şi foii vor peri • ce vin nou în foi noi să toarne • *Zăč 10.* **Şi** fu tre | căndъ el întro (scris deasupra *prin)* sămănătură • [2]. *printro ţarină,* şi începur | ucenicii lui a face cale. [2] rumpăndъ spice • şi Făriseiiu | grăiră lui • vedzi ce fac ce nu s cade Sămbătă a face • şi | acela le grăi lor • de au naţi cetit nici dănăwar ce feace | Dvdъ... căndъ avu treabă şi flămăndzi .ʌsuşi şi ceia ce era cu nus • | cum intră .ʌ casa lui D • .ʌ dzilele Aviθari a popei celui mare • şi păi | nile cealѧ .ce era pus .ʌnaintea le luw de le măncă [2] *şi păinile ceale blsvite le luw de le măncă,* ce lui nu i să cădea să le mănnănce • numai preu | tului • şi deade şi celora ce era, cu nus ce lui nu i să cădea să le mânân | ce • şi le grăi lor • Sămbăt fu pentru om iar nu omul pentru Simbătâ - | direptačѧ iaste fiiul omenescu domnu Sămbetei • **Şi** .ʌtră iar .ʌ săbor • | şi era acolo un om de avea o mănă sacă • şi i căută lui • [2] şil lua a | minte • au doară .ʌl va tămădui prinsъ Simbătâ • ca s aibă ce | pără sprinsъ • | *ce grăi sprinsu* • şi grăi omului celuiѧ ce avea | w mănă sacă. Scoal şi stă .ʌ mijlocu . şi le grăi lor . dwar | cadese Simbătă a (sters *tămădui*) fac bine sufletul al măntui au al piiarde . | iară ei tăcea . şi căută sprinşi cu mănie . şi să scrăbi de .ʌ | *faţa 264* pietrirea inimii lor . şi grăi omului celuia ce avea o mănă sac . tinde | măna ta . şi o tinse şi să .ʌtări mâna lui întreagă ca şi ceaialalt . | sănătoas . *Zač 11.* **Şi** eşiră Farisei atunci cu Irodiani de feaceră svat sprin | su . cum ca s piiardză prinsъ . iară Is să dus cu ucinicii săi la mare . şi multъ nărod din Galilei mergia dupănsu . şi din jidovime şi din | Irslmъ şi din Idumei . şi de časta (ştiers *mare*) parte de Iordan . din Tir şi din Sidonu mulţime multă . că auziѧ câte făčѧ . şi vinir | cătră .ʌc . şi dzis ucinicilor săi. ca s fie corabiia la dănsu . pentru | năroade . ca s nui supere lui . şi pre mulţi tămădui . şi cumuş nă | vălila ei . ca s să atingă dinsu . şi câţi avea rane . şi dhuri | ne curate . şi cândul vedia prinsu . cădea cătră .ʌc . şi striga | de grăiia . că tu eşti fiiul

lui Dumndzău . şi mul (şters ţi) tu le contenitк lor . | ca s nul facă prinsъ la arătare .[1] *spue*. *Zač 12*. **Şi** s sui Is ꙟ măgură . şi | chemă ceia ce iubi ꙟsuşi . [2] *vru* ꙟsuşi . şi vinir cătră ꙟc şi feaceră doi | sprăˇzeace ca s fie cu nus . şi ca săi trimită prinşi mărturisi . şi s aibă puteare a tămădui . neputinčoşi . şi a goni (şters *neputinčoşi*) dracii . şi dzis lui Simon (şters *pentru*) pre nume Petrъ ..şi lui Iacov a lui Zevedei . | *faţa 265* Iacov a lui Zevedei . şi lui Ioan fratele lui Iacov . şi le dzis lor pre nume Voanarghes . | cę iaste de s spunea fii tunului . Andrei şi Filip . şi Vaŕθolemei . Matθei şi | θoma . şi Iacov a lui Alfeiu . şi θadei . Şi Simon Cananitul . [2] *din* | *Cana* . şi Iuda din Scariot . cel şi deade prinsu , *Zač 13*. **Şi** veni Is ꙟ cas . şi s | adună iar răιcd cât nu putea ei nici pâine să mănânce . şi dacă audziră | ceia ce era la dânsъ . eşir . să l prindzк prinsu . [1] *ca săl prindză prinsu* . şi | grăiia că nu iaste sănătos . [2] *adęvăru* . şi cărtularii ceia ce vinis | d n Ieısimъ . [2] *pogorăs* . grăiia că are Velzevut . [2] *că are drac* . şi cu | boeriia drăčască goneaşte dracii . [2] *şi cu puteariа* . şii chemă prinşi | şi ꙟ pilde le grăi lor . cum va putea goni Satana pre Satana . şi | de se va ꙟpăr(aţ) ѧ andesine ꙟpărţi . nu va putea sta ꙟparăţiк ачѣк . | şi de se va casa andesine ꙟpărţi . nu va putea sta casa ачѣк . | şi de se va Satana scula ꙟsuşi andesine şi s vą ꙟpărţi . nu va pu | tea sta ce va avea svrăşit . că nime nu va ꙟtra în casa celui | mai tare şi vasele lui să le apuce de nu va lega întâi pre cel mai | tare şi atunci casa lui o va apuca . [1] *o va jevufui* . | *Zač 14* . Adevăr vă grăesc voau . că toate greşealele să vor erta . | *faţa 266* . filor omeneşti . şi hule oare câte vor huli . iară cela ce va | huli pre Dhul . svutъ nui va *va* (sic) erta . [2] avea ertare nici dănă | oară . ce iaste vinovat ǵudeţului celui de veaci . pentru ce | că grăiia că are dhъ necurat . deci veniră fraţii lui şi | maicăsa . de sta afară . şi trimis(e)ră cătră ꙟc săl | cheame prinsu . şi şedea nărod la dănsu . şii dziseră lui . iat | maicata . şi fraţiil tăi . şi surorile tali . afară te ciarcă pre ti(ne) | şi le răspunse lor . de grăi . cine iaste maica mea . sau fraţii . | miei . şi căută spre ceia ce şedea preǵur sine . şi grăi cine || iaste maica mia sau fraţii mei . că cele ce va face pre вол | lui Dumndzău . acesta mii frate şi sor şi maică mi iaste . *Zač 15.* | **Şi** iar ꙟncepu Is , a ꙟnvăţa pri lăngâ mare . şi s adună catrân | sъ nărod mult . cât ꙟntră el ꙟnsuşi ꙟ corabie . de şedea pre | mare . şi era tot nărodul pre lăngă mare . [1] *preǵur marginea . mării* . şi ꙟnvăţa prinşi ꙟ pildă mult(ă) . şi le grăiia | lor întru ꙟnvăţăturile sale . Ascultaţi iat eşi | sămănătorul să samene . [2] *cela ce samănă să samene* . | *faţa 267* şi fu dacă sămănă . una cădzu pre cale . şi vinir paserile ceriu | şi o dinţiră prinsк . *culeaseră prinsк . mănca prinsк* . iar alta | cădzu pre piatră . unde navea loc mult şi atunce şi răsărш . pentru ce că navea adăncare ꙟ pământ . şi dacă strâluci soarel | e . *şi da(că) lumină*|. veştedziră . pentru ce că navea rădăcin . | şi săcar . şi alta cădzu ꙟ spini . şi crescură spinii | şi ѡ ꙟnecar prinsк . [2] *ꙟnpresurară prinsк* . şi roadu | nu deade . şi alta cădzu pre pământ bun . şi deade roadк . [2] *şi* | *feace roadă* . de eşi şi crescu . şi rodi pănă ꙟ treidzeč . [2] | *şi feace roadă* . şi pănă ꙟ şeases dzeci şi până întro | sutâ . şi grăi . cela ce are ureichi dea audziră ca s audzâ . [2] | *cela ce are credinţă ca s creadză. Zač 16* **Şi** cândz fu ꙟsuş îl | ꙟntrebară prinsz ceia ce era cu nus cei doisprădzeace de pild . | şi le grăi lor voau vă iaste dat să ştiţi tainele ꙟpărăţii | lui D. iar celor denafară toate în pildă le vor fi . ca | ceiá ce văd să vadză şi cum nare înţeleage . şi ceia ce aud | să nu înţeleag . iaste pilda ačasta. doar cândъ | *faţa 268.* cândъ va să vor întoarce şi le va erta lor păcătele . şi le grăi lor | de au nu ştiţi pilda ačasta . şi cumъ toate pildelei să înţe | leageţi . cela ce sămănă cuvântul . îl sămănк . aceştia simtu | ceai di pre cale . unde să samănă cuvântul . ce cândъl aud- atun | ce şi vine Satana . şi ia cuvântul cel sămănat dintrănima lor | şi aceştia simtъ aşijderea cea sămănat pre piatră . ce cândъ aud | cuvântul . atunce şi cu bucurie îl

primesc prinsu - şi nau ră | dăcină întru sine ce simtъ vremi - [1] *ce până la o vreme* cred - deacii | să tâmplă griji şi goniri pentru cuvinte - şi atunceş | să smintescu - [2] *să îndoescu* - iar aceştea simtu cea sămănat în spini | ceia ce aud cuvântul şi grija acéastui - şi înşelăciune bună | tâţi - şi alte ... umblându - .ꙟneacă s cuvăntul şi făr de | roadă iaste - şi aceştia simtu cea sămănat pre pământ - dacă aud | cuvăntul îl primăscu prinsu - şi rodescu până în treidzeci [2] | *şi fac roadă până în treidzeci* - şi pă.ꙟ şeasdzeci şi până întru | o sută - şi le grăi lor - că adwar va aduce lumina ca s | o puie prinsъ supt acopere pământъ - sau supt vas - || *faţa 269.* sau suptъ pat - de au nu w va pune prinsă - .ꙟ sveaştnicu - că nu ias | te taină ca să nu s arate - nici iaste vreun ascunsu - ce ca s vie | la aratară - şi cine are urechi de audzirea ca s audză - [2] *credinţă* - *Zăč 17* | **Ş**ocotiţi ... (s c) - că cu ce măsură veţi măsura măsurasev | vwa - şi să va adauge voau celora ce audziţi - că cela ce are | daisăva lui - iară cela ce nare şi de cât are luasăva dinsu - şi | grăi - aşia iaste .ꙟpărăţiꙗ lui Dumndzău. cumui un om de şa | runcă sămănţa .ꙟ pământ - şi aţipeaşte şi doarme şi s scoală noap | tea şi dzuoa - şi sămânţa răsare şi creaşte - cum nu ştie acela că | întru sine pământul o dospeaşte [3] *o doreaşte* (sic). maintei iarbă dupacea | spic - deacii umple grăul spicul. şi dacă creaşte roada [3] | *să coace roada* - atunceşi trimite secerătorii - că soseaşte secerătura - şi grăi ace vrem a sămăna .ꙟпъріꙗ lui D. | [3] cui. sau ace pildă o vrem a sămăna prinsă - ca un grăunţъ - | de orciţă - şi cândul sămănă .ꙟ pământ. răsare şi creaşte | şi iaste mai mare de toate seminţele pemenţele pemânteşti - şi dacă s sămanăꙿ - răsare şi creaşte şi iaste mai mare de toate verdeţile - şi face stlăppări mari - [2] *ramuri mari*. || *faţa 270* - Cât pot supt umbrele lui - păsările ceriului să petreacă - [3] să s desveteadz - | şi cu une pilde ca acealia multe grăiia lor cuvănt - cât putea | ei asculta - şi fără de pildă nu le grăiia lor - iară u | sebi ucenicilor săi le spunia toateꙿ - [1] *tot* - *Zač 18* - **Şi** le grăi lor | întraceaia dzi fiindul sara - să treacem de ceaia parte - | şi slobodzi nâroadele şil luoară prinsъ cumuşi era - | în corabie şi alte corabii era cu nus - şi fu vivor de vănt mare - iar | valurile să vărsa în corabie. numai cât nu s afuda ia - şi era .ꙟsuşi la cărmă în capul corabii de dormiia - şil | deşteptară prinsu - şii grăiră lui - învăţătoriu de au nu | găndeşti că perim - [3] *de au nu socoteaşti că perim* şi s sculă de contenii văntului şi dzis mări tacpărăseaşte | te şi alină văntul - şi încetă văntul - şi fu linişte | mare şi le dzis lor - ce săţi aşia înfricaţi, cum naveţi | credinţă. şi s temur cu frică mare - şi grăꙗi unul | către alalt - deci cine iaste acesta:- că şi văntul şi | marea lascultă prinsъ. *Zač 19* - | *faţa 271* - **Şi** vinir de ceaia parte de mare - .ꙟ laturea Gadarini lui | şi atunceşi eşi du el din corabie - pogorăndus el din | corabie. atunceşi .ꙟntimpină prinsu un om din groapă | că dhъ necurat - ce le avea lăcuire prin gropi - şi nič cu | legătură el nime nul putea prinsъ săl leage - pentru ce că de mult | te ori .ꙟ cătuşi şin legături de vieu (sic) fiindъ el legat | şi s rumpea de la densъ legăturile ceale heru - [şterse: şi era | gonit de draci prin pustie]. şi cătuşile zdro | biꙗ - şi nime nul putea prinsъ săl leage - [1] *săl .ꙟnfrângă*. | şi era pururea dziwa şi nwaptea prin gropi şi prin măguri - şi striga şi să učdꙗ de pietre - [1] *loviꙗ* [3] *struncina de pietri* - şi văzdu pre Is. de de | parte şi curse de i să .ꙟnchină lui - şi strigă cu glas mare - şi dzis ce e | mie şi ţie Ise fiiul Dumndzăului celuia de sus - ğurute cu Dum | ndzău nu mă munci - şii grăi lui eşi dhъ necurat din om. şil | întrebă prinsъ ce ţii numele. [2] *cum ţi iaste numele* - şi răspunse de | grăia Leghion mai numele - că mulţi sem - şil rugar | prinsu mult ca să nu trimiţă prinşi .ꙟ laturea denafară - | *faţa 272* - **Şi** era acolo .ꙟntro măgură o turmă mare de porci de păştea .ꙟntră - şil | rugară prinsъ toţi dracii de grăiră - trimitem .ꙟ porci ca s .ꙟtrăm - | .ꙟtrânşi. şi le dzis lor atunceşi Is. şi eşiră duhurile cea | le necurate din om - şi .ꙟtrar în porci - şi să porni turma | de preꙿţăr-

mure ꙟ iazeru (scris deasupra *mare)* şi să ꙟnecar şi era ca la dwau dzeci de mii | ꙟ **mare**. iară ceia ce păştea porcii fugiră şi spuseră ꙟ. cetate şi prin sate şi eşiră să vadză acel lucru ce fu. şi vinir către Is. şi vă | dzură pre cel ꙟdrăcit. şedzăndz ꙟbrăcat şi ꙟţeleptu. ce avus | un leghion. şi s temură şi le spuseră lor ceia ce vădzus, cum fu | ꙟdrăcitului. şi de porci. şi ꙟcepur al ruga prinsu să s | ducă din hotarăle lor. şi ꙟntră el în corabie. şil rugă prinsu. cel îndrăcit. ca s fie cu nus.[2] *petreacă cu | nus*. iară Is. nui deade lui. cěi dzis lui pas. în casa ta căt ă | ai tăi. şi le spune lor. căteţi feace ţie Dumndzău. | şi te milui. şi s dus. şi începu a mărturisi în dzea | ce cetăţi. cătei feace lui Is. şi toţi să mira. | *faţa 273. quaternul 18.* **Şi** trecu Isus în corabie iar de ceaia parte. şi s adu | na nărod multz la dănsul. şi era pre lăngă mare. *Zač 20* | **Şi** adecă veni unul de la mai marele (şter *voe*) săborului | şil rugăr preꙟs multz de grăi. că o fată a mea | spre săvărşit iaste. ca să vii săţ pui mănule spre ꙟc | ca s să mănluiască. şi va fi vie. şi purčas cu nănsu. | *Zač 21*. **Şi** după ꙟc mergea năroade multe. şil năduşiѧ | pre ꙟc.[2] *şil ꙟmpresura pre ꙟнсꙟ*. şi fiindu o muiare | oare carea întru curăre de sănge. de doisprădzeace ai.[2] *dei curea singe*, şi mult chinuis de mulţi vraci. şi dea | de al său tot.[2] *şi adăvăsi al său tot*. şi nici un folos nu | aflasă.[2] *şi nici un folos nu dobăndis*. ce mai vră* tos | întru amar venis.[2] *întru răutate venisă*. şi daca audzi | de Isus. veni în nărod. din dearăptz. de să atinsă de veşmen | tele lui. şi grăi. că de maş atinge. de veşmentele lui măntuit | aş hi. şi atunciaşi. stătu izvorul singelui ei. şi ꙟnţălias. cu trupul. că | să tămădui de rane. şi atunciaşi ꙟnţăleasă, Isus ꙟntru sine. putiăria | ceaia ce eşi de la dânsu. şi să ꙟntoarsă. ꙟn năroade. de grăi cine să atin | să de veşmentele meale, şii grăiră lui ucinicii lui. vedzi că nărodul te ꙟnnă. | *faţa 274*. duşeaşte.[2] *te ꙟnpresoară*. şi grăiaşte cine satinsă de mene şi căută să vadză cine feace acasta. iar muiarea să temea şi tră | mura. ştiindu cei fu ei.[2] *ce fu de rândul ei*. şi veni de cădzu | către ꙟc. şii spus lui tot adevăr. iar el îi dzis ei. fiѧ mtz credin | ţa ta te mântui pas ꙟn pace. şi fii tămăduită de ra | nele tale.[2] *şi fii sănătoas de ranele tale*. Şi ꙟncă el grăindu. | veniră de la mai marele săborului de grăi. că fata ta acum | au murit. dar ce ꙟcă mai trudeşte ꙟvăţătoriul. iar Isus | atunceş daca audzi cuvăntul ce grăi. grăi mai marelui | săborului. nu te teame numai ce creade. şi nul lăsă | nice unul să meargă după sine. numai pre Petrz şi pre | Iacov. şi pre Ioan fratele lui Iacov. şi veni | ꙟ cas mai marele săburului şi vădzu glăčavă de ceia | ce plăngea, şi s scriviia multz.[2] *şi s bociia multz*. şi dacă ꙟntră le grăi lor. ce glăceveţi. şi | plăngeţi. că fata na u murit ce doarme. şi | răsără de ꙟc. iar el îi goni (şters *pre însi)* pre toţi afar. || şi luѫ tatăl featei şi pre ꙟmăsa. şi ceia ce era | cu nus ăi ꙟntră u(n)de era fata zăcăndz. şi luă | *faţa 275.* pre fată de mănă. şii grăi ei Θалн Θѫкѹм ce iaste de s | spune ficioară. ţie grăescz scoală. şi atunceş să || sculă ficioara, şi umbla. că era de 12 ai. şi s | spămăntar cu spaimă mare. şi le conteni lor | multz ca nime să nu ştie de acasta. şi | dzis să dea ei să mănănce. şi eşi deacolo. | şi veni ꙟntru моѹшннїѧ sa. şi după ꙟnsu purz | ciasără ucenicii lui. *Zač 22*. **Şi** fu ꙟtru Sîmbată dě ꙟncepu | a văţa la săbo u. şi mulţi de ceia ce audziѧ să mira | de grăiѧ. deundeis acestuia aciastea. şi cei pre ꙟnţă | lepţičune (sic) i dată lui. şi puteri ca aceast a | ce s fac de mănule lui. de au nu iaste acesta teslariu | feciorіul Mariei. şi fratele lui Iacov. şa | lui Iosie. şal Iudei. şa lui Simon. şi suro || rile lui de au nu săntz toate aicea ꙟtru noi. şi s | smintiѧ de ꙟnsu.[2] *şi se ꙟndoia de ꙟnsu*. şi le grăi lor Isus. că нѫ iaste prorocul fără de cinste, nui | mai ꙟntru moşneniia sa. şi ꙟntru semenţiia. şi ꙟntru | casa sa. şi nu vru să facă acolo nici o puteare.[2] | *faţa 276*. [şterse 5 rânduri scrise din greşală de pe faţa 274: [duşeaşte., te ꙟnpresoară. şi grăieşte cine se atinse de mene | şi căută să vadză

cene feace aciasta . iar muiarea sătemea | şi tremura . ştiindu cei fu ei . [2] *şiindъ ce fu răndul ei*. şi vini de cădzu cătră ɟnsu . şii spus lui tot adevărul iar | el îi dzis ei fia mea credinţa ta te măntue(!) pas .] | şi nu putu face acolo nici o puteare, numai pre nişte | puţin neputinciosъ . pus mănule şii tămădui pe | ɟnşi . [2] *şii blgoslovi*. şi s mira pentru necredinţa , lor . şi umbla ɟn oraşe pen ɟnpreğur de ɟnvă | ţa . *Zăč 23*. **Şi** chemă cei doisprădzeace. şi ɟncepu ai trimite pre ɟnşi. doi câte doi. dşi | deade lor puteare spre duhurile ceale necurate . | şi le dzis lor . ca neme nemică să nu ia pre ca | le . numai toiagul ɟnsuşi . nice merinde. nice păi | ne . nice arămi la brăne . ce numai ɟncălţaţi | ɟn opince . şi s nu s ɟnbrace ɟn doâ veşmente . şi | le grăi lor că oare unde veţi ɟntra . ɟn cas. aco | lo petreaceţi pănă când veţi eşi de acolo . şi câţi nu vă vor priimi pre voi . nice vor asculta pre voi | *faţa 277*. eşîndu deacolo . scuturaţivă şi pravul de suptъ | picoarele voastre . ɟntru mărturiile lor . adevăr vă grăescu | voâ . că mai iuşor va fi Sodomului, şi Gomorului la | dzua de сѫдецъ . de cât cetăţil aceiia . şi dacă | eşiră mărturisiia ca s să pocăiască . şi mul | ţi draci goniia . şi ungea cu untъ pre mulţi | neputincioş . şi s tămăduia . *Zač 24* . **Şi** dacă | audzi Irod ɟnpărat . că fu la arătare numele lui | şi grăi că Ioan Botedzătoriul. sau sculat din | morţi . şi derept aceaia puteri . să dau . să fac | de ɟnсv .. dece unii grăiia că iaste Ilie.. iar alţii | grăiia că iaste un proroc . cum şi unul din pro | roci . şi dică audzi Irod . dzis . că pre Ioan cela ce eu | lam tăiatz. acela iaste . acela sau sculat din morţi . [că acela Irod trimisă de prinsă pre Ioan şil băgă | pre ɟnсъ ɟн temniţă . [2] *şil legâ pre ɟс ɟн temniţă* . pentru | Irodiada muiarea lui Filip fräţinesău . că să ɟn | sură cu nănsъ . [2] *că să ɟnsură de o luâ pre ɟnsâ* . căci | grăiia . Ioan lui Irod . nu ţi s cade ţie să aibi mu | iarea lui Filip frăţinitău . iar Irodiia să mănie spre însъ | *faţa 278*. şi voia săl ucigă prinsu . şi nu putea• că Irod să temia de Ioan căl ştiia | prinsu că iaste om dreptu . şi svntъ . şil socotiia prinsu . şil | asculta prinsu . de multe ce făcia . şi cu dulce asculta prinsul . [2] | *şi cu drag lasculta prinsu*. şi s tâmplă w dzi . de treabâ . căndu feace | Irod cină naşterei sale boiarilor săi şi miiaşilor săi şi bătrânilor | Galileiului . şi ɟntră fata aceiia . a Irodiiadei . de ğudecâ (sic) şi fu pre | ɟngăduinţă. lui Irod . [2] *şi plăcu lui Irod, şi celora ce şădia cu nănsu* . | şi dzisă ɟnpăratul. fiatei ciare de la mene oare ce veri vria . şiţi voi da | şi să ğură ei . că de veri ceare . daţ voi şi pănă ɟn ğumătate . de ɟnpărăţiia | mia . iară ia să dusă . de dzis mănesa . ce voiu ciare iară ia dzis Capul lui Ioan . | Botedzătoriul . şi ɟn-i tră atunceaşi . cu nevoinţă . [2] *cu îndrăznire* . de sărgu la ɟmpăratul . de cerşu şi gră voiu ca săm dai de la dănsu ɟm blid capul | lui Ioan . Botedzătoriul . şi fu scărb.t ɟmpăratul . [2] *şi fu cu grij* pentru | ğurămăntul . şi pentru ceia ce şădea cu nănsu . la mas . şi nu vru să s leapede | de ɟnsъ . şi atunciaşi trimis ɟmpăratul armaşul şi dzis să aducâ | capul lui . iară el să dus del tăe prinsu ɟn temniţ . şadusă capul lui ɟm blidu . şil | deade . pre măna featei şi fata îl diade prinsu mănesa . şi daca | audziră . ucinicil lui viniră . şi luară trupul lui şil pusără prinsu ɟn | groapă . *Zăč 25*. **Şi** sadunară apostolii . cătră Is . şii spusărâ | lui toate câte feaceră . şi ɟnvăţară şi le dzis lor viniţi voi ɟnşivă || *faţa 279*. ɟntron loc pustiiu. şi vă odihniţi puţ nel . că era | mulţi de ceaia ce viniia şi de ceia ce s ducea . şi nice | să mănănce nu putea ei căndu va . şii văzdură pre ɟnşi . măr | gându şii cunoscurâ pre ɟnşi mulţi . şi pedestri | din toatoate (sic) cetăţile curea acolo . şi naintei | srăguiră pre ɟnşi . şi sadunară cătră ɟnsu . şi da | că eşi Isus văzdu nărod multu . şi s milostivi diɟn | şi . pentru ce că era ca neşte oi ce navia păstor . şi ɟncepu ai ɟnvăţa | prinşi multu . şi adică fu vriame multă . [2] *şi adecă trecu vreame multă*. şi s apropiiară cătrănsu ucinicii lui . şi grăiră câ | locul iaste pustiu . şi adecă vriamia treace . slobodziaştei prinşi . | ca să s ducă prin çiale sate şi oraşă . ce şintu pen preğur . să cumpere şi | păine . câ nau ce mănca,

iară el răspunsă de le dzisă lor. daţile voi lor | să mânănce. şi le grăi lor ca să meargem să cumpărăm de 200 de pianingi | şi să le dăm lor să mănănce. iară el le dzisă lor. câte păini aveţi. pă | saţi de vedeţi. şi dacă ştiură grăiră. cinci păini, şi doi peşti | şi le dzisă lor. puneţii pre toţi кнлнне. кнлнне. [2] tocmiţii prinşi | chiline. chilinè pre iarbă viarde. şi şădzură coriuri coriuri. [2] şi şădzură | crile crile. câte 150. şi лѹѡ.ѧ aciale. cini păini şi doi peşti | faţa 280. şi căută .ѧспре cer. de blgoslovi. şi frănsă păinile. şi deade ucinicilor | săi. ca să le pue lor .ѧnainte. şi amăndoi peştii. .ѧmpărţi tuturor. | şi măncară toţi. şi s săturară. şi luară rămăşiţ de fărăme. 12. | coş(o)ri. pline. şi de piaşte. şi era de ceia ce măncas păine 5000 de oameni | Zăč 26 **Şi** a tunciaşi. nevoi Is. ucinicii săi. să .ѧntre .ѧn corabie. [2] .ѧndemnă. | şi sirgui. prinşi. să treacă .ѧn ceaia parte. cătră внфсаида. pănă | căndu va slobodzi. .ѧnsuşi năroadele. şi să .ѧmpărţi dinşi. şi s dus | .ѧm măgură să s roage. Şi căn(d) fu sara era corabiia pre mijlocul mării | şi acela fiindu. .ѧnsuşi la mărgine. [2] la uscat. şi era .ѧnsuşi pre us | cat. şii vădzu prinşi chinuindu .ѧntru notare. [2] .ѧntru văslare. că le | era lor .ѧmpotrivă. [2] .ѧnnainte. văntul. şil nal patrul čas de noapte | vini cătrănşi .ѧmblăndu pre mare. şi vria săi treacă prinşi. [2] şi vrea | să treacă. de la dănşi. şil vădzură prinsu mărgăndu pre mare. şi le | părea lor că iaste un chip. [2] că iaste o nălucire. iară ei dacai vădzură pre .ѧnsu. şi s spămăntară. | şi atunciaşi grăi cu nunşi. şi le dzis lor .ѧndrăzniţi nu vă teamereţi. şi .ѧntră la dănşi. [2] şi .ѧntră cătrănşi. .ѧn corabie. şi alină văntul. [2] şi .ѧn | cetă văntul. şi foarte mai asupră .ѧntru sine să spăimăntară. şi să mira | că nu .ѧnţeleasias de păine. că era inimile lor .ѧnpietrite. şi trecură | .ѧn ţra Ghenesaretului. şi sosiră. | ... Кынтѫш.. Zač 27, faţa 281. şi eşindu ei. din corabie. atunceaşi cunoscură. prinsu. oamenii ţărăi | Ghenesaretului. şil cuprinsără toată laturia aceaia. de .ѧncepură aş aduce | .ѧспре paturi lăngedzii. unde audziѧ că iaste acolo. şi oare unde .ѧntra | .ѧn oreşѫ sau .ѧn cetăţi sau .ѧn sate. la răspăntii punia neputinčoşii. şil ruga | prensu ca să s atingă numai de poalele veşmentelor lui. şi căţi să atingia dinsu | de să măntuiѧ. şi s adunară cătrănsu farisăii şi oare carii din ucinicii | lui cu mănule necurate. cum ai dzice nespălate măncăndu păine. şi răsăr. | [2] şi căutar. socotiѧ. prăviѧ. şi toţi jido(vi. pănă nuş fereca mănule. (scris deasupra. şi să s le speale) nu mânca. ţinea tocmealele bătrănilor şi | din trăguri pănă nu precupiia nu mănca. şi a tele multe ce luasă | a ţinea. spălarea steclelor. şi a určoarelor. şa căldărilor şa pa | turilor. Zač 28. **Şi** dupacea .ѧl .ѧtrebar pre .ѧs. farisăii şi cărtularii | pentru ce ucenicii tăi umblă după tocmealele jidovilor. [2] bătrânilor. | ce mănăncă păne cu mănule nespălate. iară el răspunsă de le dzis lor. că bine | prorocisvoi (sic) de voi Isaiia făţarnicilor. cum iaste scris. aceştea oameni cu gu | rile mă vor cinsti. iară cu inimile departe vor sta de mene. .ѧntru deşertѫ mă vor cinsti. .ѧnvăţăndu .ѧnvăţături dzis omeneşti. că lăsar .ѧnvăţătu | ra lui. D. că ştie tocmealele omeneşti. spalărea určoarelor şi a ste | faţa 282. clelor şi altele .ѧn chipul ace(lo)ra multe faceţi. şi le grăi lor. bine | vă lepădaţi de .ѧnvăţătura lui Dumnădzău. ca tocmealele voastre să soco | tiţi. [2] să ţineţi. că Moisi dzis cinsteaşte pre tată tău. şi pre .ѧ | măta. [2] veaghe voie tătănetău şi măneta şi cela ce va dzice cuvăntѫ | rău tătănesău şi (dres sau) mănesau (sic). cu moarte ca s moară. [2] ucis ca s moar. iar voi | grăiţi ca s dzică omul tatănesău şi mănesău cuvăntѫ de ocar. [2] cuvăntѫ | de ruşine. dăruităm un dar un vistiariu ce iaste dar. şi ce e să te | foloseşti de mene. şi deacii nul lăsaţi pre .ѧnsu nemică să facă vreun | bine tătănesău sau mănesău. călcaţi cuvăntul lui D. cu tocmealele | voastre cealia ce luaţi. [2] | cealia ce tocmiţi. şi .ѧn chipul acestora | multe faceţi. Zač 29. **Şi** chemă tot nărodul şi le grăi lor. | ascultaţimă toţi şi .ѧnţăleageţi. că nemică nu iaste dena | far omului ce .ѧntră .ѧn trănsul, ca s săl spurce (dres. poată spurca) pre .ѧnsu ce iaşe

dintrănsu | aceale spurcâ pre omъ. şi cine are urechi de audzirea ca s audză. [2] *credinţă* | *ca s să creadză*. şi dacă ɟ̂ntră ɟ̂n cas de nărod ɟ̂l trebar pre ɟ̂s ucenicii | lui. de pildă. şi le grăi lor. deci aşia şi voi neɟ̂nţelegători siţi. | de au nu ɟ̂nţăleageţi că fie ce cei denafară. şi ɟ̂ntră ɟ̂n om nul poate spurca prinsu | că nui sue lui la inimă. ce ɟ̂n păntece. şi pre gos iasse. [2] *şi pre dede* | *suptъ iase*. şi străveşte toate bucatele. *şi curăţeaşte* | *toate bucatele*. şi grăi că ce iase din om. aceaia spurcă pre om | *faţa 283.* că din luntru de la inema omolui esu gânduri reale. precurvi, curvie, | ucidere, furtuşaguri, obиdиire, lăcomie de avuţie, vicle | şug, ɟ̂nşălăčune, lucru de ruşine, ochiu viclean, hule, măndrie, nebu | nie, şi toate aciastea răutăţi, din luntru esu şi spurcă pre om. şi | deacolea să scoală. *Zăč. 30.* **Şi** s dusă ɟ̂ hotarle Tirului şia Sidonului | şi dacă ɟ̂tră ɟ̂ casă nu era voia nime ca săl simtâ preansu. *2 ca sàl* | *ştie preaɟ̂nsu*. şi nu putu să să ascunză. că audzi o muiare de ɟ̂nsu | ceaia ce avea o fată cu duh necurat. *ce o fatâ a ei era cu duh necurat*. şi veni de cădzu la picioarele lui, iară muiarea era grъcă arapcă. | dinъ Finichiia de sămenţie. şil ruga pre ɟ̂nsu. ca s să scoată dracul din | fata ei. ia(r) Isus ɟ̂i dzis ei. Ias întăiu ca s să sature coconii. că nu iaste | bine a lua pănea coconilor. şi a o runca кннналѡр. iar ѧ răspunse. dei grăi | lui Doamne. *2 aşeai Doamne*. că şi cănii mănăncâ. de sup masă de fărămele | coconilor şii dzis ea pentracesta cuvântъ pas. cau eşit dracul | din fata ta. şi s dus ɟ̂n casa sa. şi află dracul eşit. şi fata zăcăndъ | ɟ̂n pat.

E. Inscripţii şi notiţe pe cărţi

De la mănăstirea Agapia (Neamţ).

1). *1831 Martie 14.* Deasupra uşei bisericii din Agapia veche:

„Aciastă sfântă mănăstire Agapiia Vechi, din întâmplările vremilor, s'au fost ars de tot. Iară acum cu agutorul lui Dumnezeu şi prin osârdiia şi râvna shim. *Sevastiia Munteanca* s'au râdic. t din temelii de piiatră, dupre cum se vede, şi cu agutorul patrioţilor şi a prea sfinţitului Mitropolitul Moldaviei Kiriѡ Kir Veniamin Costachi, în zilele Arhiepiscopiei sale, şi în vremea stareţiei shimonahiei Elisavetha sora prea sfinţii sale, nu s'au dat agutoriu de la mănăstirea din vale nici de cum, şi chiliile le-am vândut, numai ca să văzu biserica gata. Şi pentru ca să se ştie spre vecinica pomenire s'au însemnat pre aciastă piiatră la anul 1831, luna Martie 14". (Condica ctitorilor fila 245 *b*, coloana 1).

2). *1847.* Deasupra uşei bisericei Paraclisului (Agapia):

„In numele Tatălui şi Fiiului şi sfântului Duh; întru slava şi cinstea cei de o fiinţă şi de viiaţă făcătoarea Treimi, şi întru cinstea naşterii sf. Curatii Fečoarei Mariia, născătoarea de Dumnezeu şi Duminica Tuturor sfinţilor, care prin sfânt părintele Calestrat duhovnicu, s'au pus al doile hram cu blagosloveniia înalt prea sfinţitului stăpân Chiriѡ Chir Meletie Arhiepiscop şi Mitropolit Moldaviei, şi prin râvna prea sfinţitului *proin* Mitropolit Veniamin Costache, s'au zidit cu chieltuiala răposatei surorii prea sfinţitului Elisavethe, care au stareţit 32 ani, până la săvârşirea sa şi prin agutoriul altor iubitori de Hs. săvârşindu-o prin osteneala şi răvna sfntei shimonahiei Anfilohiia Morţun, stareţa acestui sfânt lăcaş în ziiele domnului Mihail Grigore Sturza Vvd. la anul 1846, August 28. (S'au sfinţit paraclisul de prea sfinţitul arhiereu Iustin Edesis, în prezenţa pre sfinţitului Mitropolit al Moldaviei Kiriѡ Kir Meletie la anul 1847 luna.. (Condica Ctitorilor fila 245, *b*, Coloana 2.

3). *1862 Ianuar 25.* Scrisă pe peretele deasupra uşii, la întrarea principală, înlăuntru (biserica mare):

„Aşa precum istoriia acestei sfinte mănăstiri Agapiia încredinţază că biserica de la Agapiia veche este zidită *pe* la anul 7093 (1585) de domnul Petru IV Vvd. cel zis *Şchiopul*; cu toate acestea din docomente puţine însă, ce sor mai putea afla în arhiva mănăstirii, din cauza a mai multe triste evenimente ce s'au petrecut, precum, rezbelu, revoluţii, şi mai cu osebire la anul 1821 când au ars mănăstire, s'au întâmplat însemnată pierdere din documente şi odoarele mănăstirii. Totuşi să ştie fără îndoială că măn. Agapia este fondată în timpurile cele mai *antice*, a înfiinţării tagmei monahiceşti, 57 de ani după ce au fost zidită biserica din deal, Agapiia veche, s'au început zidirea b sericii aceştiia *catedrală*, carea să vede şi astăzi în măn. Agapia din vale, de hatmanul Gavil fratele lui Vasilie Lupu Vvd. şi doamna Liliiana, cu hramul sfinţilor Voevozi Mihail şi Gavril, săvârşind zidirea acestei biserici *cu sfinţit'o la anul 7152 (1644), Septembre în 3 zile, precum încredinţază inscripţia aflătoare pe faţada despre amiazăzi*, **în litere Sârbeşti**" zidiră [1]) chilii de lăcuinţă în jurul bisericii, încunjurând mănăstirea cu zidiu, au înzestrat'o şi cu moşii, spre înlesnirea şi vieţuirea monahilor.

Au pitrecut monahii în acastă mânăstire până în anul 1803, când au eşit monahii (Călugării) făcându-se acastă schimbare prin hrisovul domnului Alexandru Moruz Vvd.; la anul 1821 Sept. 26 acastă biserică şi mănăstire, au suferit grea întâmplare cu arderea focului despre Turci, reparându-să după aceia biserica şi chiliile la anu. 1823, precum să arată prin inscripţie, faţada despre amiază noapte [2]). Despre cea mai din urmă reparaţie a acestei biserici la anul 1858 s'au facut o *reparaţie radicală* în lăuntrul bisericii şi anume: s'au mărit ferestrile în *proporţia* ce să văd; s'au făcut de iznoavă din temelie proscomedia; s'au înălţat veşmentăriia veche în *proporţiia* bisercei; s'au deschis coloana, ce să vede formânduse de 4 stâlpi de piiatră cu legături de fier. Luându-se pridvorul vechiu în lăuntrul bisericii, s'au făcut mormântul ctitorilor de piiatră sculptată; s'au făcut din nou pridvorul (antretul bisăricii) deasupra căruia veşmântăriia noao; s'au tencuit din nou păreţii în lăuntru şi pe din afară, imitându-se în formă de piatră sculptată. Iară înlăuntrul s'au zugrăvit piste tot (coloare lucrată în oloiu) cu ornamente şi tablouri religioase din Istoria sfântă, de *cătră pictorul Nicu Grigorescu*; asemenea Catapiteazma din nou s'au făcut, poleite şi zugrăvite, stranele şi *parchetul* din nou. Strana pentru sfânta Icoană de fier şi poleită; precum şi amvonul de fier poleit părţi şi alte amănunţimi de îmbunătăţire în lăuntrul bisăricii, care toate s'au făcut cu chieltuiala din venitul mănăslirii, osebire sculptatul catapitezmei, strana sfintelor icoane, amvonul, policandrul cel mare, *comisionat* la Viena, calitatea de fier, lucrat cu aur în foc şi îmbrăcat cu cristal, candelabrile de la icoanele împărăteşti de bronz, lucrat în foc, comisionate la Pariz. Argintării şi alte diferite obiecte de îmbunătăţire şi înfrumseţare, au contribuit mai multe persoane, ce să văd în Condica făcătorilor de bine. Făcându-se aciastă radicală *reparaţie* şi obiectele prescrise mai sus, prin râvna şi osârdiia shimonahiei *Tavefta Ursache* arhimandrita şi stariţa sfintei mănăstiri Agapiia, începându-se însă *reperaţiia* la anul 1858 în vremea căimăcămiei *prinţului Vogoride* şi înalt prea sfinţitului Mitropolit al Moldaviei D. D. Sofronie Miclescu, termenându-se *reperaţiia* la anul 1862 în zilele înălţimei sale domnului Alexandru Ioan I Cuza Vvd. fiind vacant scaunul sfintei Mitropolii a Moldavei, iara loco-

---

1). и начас създати в ҂зрн. юл ѕї и сзвръшис вато ҂зрнв сеп г. нωстис. въ лт ҂зрнг. сеп вї дни=şi a început a o zidi în anul 7150 Iuli 16 (1642), şi a săvârşit'o în anul 7152 Sept. 3 (1643), *şi s'a sfinţit în anul 7155 Sept. 12 zile (1646)*. (Melhisedec Notiţe 29. Surete ms. XLVIII.561.

2). Melhisedec Notiţe 29: Surete ms. XLVIII.562; Condica ctitorilor 245 *a*.

ţiitoriu Arhiereul Kesarie Sinadon, făcându-se înoirea bisericei de prea sfinţitul Arhiereu Calinic Miclescu Harlopolios la anul 1862 Ianuarie 25" (Condica ctitorilor 246).

4). *1859.* Pe mormântul ctitorilor.

„Pentru pomenirea şi păstrarea rămăşiţelor a fondatorilor sfânt lăcaşul acesta, hatmanul Gavriil frate lui Vasile Vvd. şi a soţiei sale Cneghina Liliiana şi Safta fiica lor, cum şi a fericiţilor ctitori arhiepiscop Ghedeoan Istioan şi soţiia sa Mariia şi a stariţilor sfânt lăcaş s'au făcut acest mormânt cu ocazia reparaţiei bisericii la anul 1859. Tot aice se odihneşte şi roaba lui Dumnezeu Evpraxiia stariţa, împreună cu a ei soră Shimonahiia *Fevroniia Buznea*" (Condica Ctitorilor pg. 247 *b*).

5). *1873 August 6.* In pridvorul de la cimitirul bisericei Agapiia veche.

„Acăstă sfântă biserică din sfânta mănăstire Agapiia veche s'au reparat acum de iznoavă în chipul următoriu. Din istoria monastirii să cunoaşte câte evenimente s'au petrecut şi la acăstă biserică. Precum cea întâiu biserică zidită de domnu Petru Vvd. al 4-a cel zis Şkiopul *la anul 1585,* după vreme s'au răsipit. După acasta doamna Anastasiia a lui Duca Vvd. au făcut iarăşi *bisărica însă de lemn mică,* carea acasta s'au stricat de vechimea vremei. Reclădindu-se iarăşi biserica tot de lemn, la *1820* de monahiile Evpraxia şi Fevronia Buzneşti, au avut nenorocire a se mistui de foc *la 1821*; după care de către shimonahiia Sevastia Munteanca cu ajutoriul creştinilor făcători de bine s'au reclădit din nou din temelie biserica de piiatră pe la anul 1831, care au stătut până pe la anul 1871 când iarăşi s'au fost *ruenat* cu desăvârşire, în cât nu mai era putinţă a merge înainte cu sf. slujbe, au fost şi închise, după ordinile Chiriahiei timp de un an de zile. In cele din urmă văzindusă că nu-i nici un chip de ajutoare, pentru a se repara această sfântă biserică, la anul 1872 luna Iunie, sfânta arhimandrita *Tavefta Ursachi* superioara sfintei mănăstiri Agapiia, pătrunsă de adâncă întristare, văzând ruina, şi că acasta *ar motiva* curând nimicnicirea cu totul acestue sfânt lăcaş, care trece între cele dintâi monumente istorice ale ţării, au făcut apel la sobor, ca din subvenţiia, ce priimia de la guvern să vii în ajutoriul acestei biserici, spre a se putea repara (câte un galbăn austriiac de nume). Acest apel cu adevărat au avut rezultatul favorabil. Soborul în unire *au contribuit* cu suma de 14070 lei vechi. Puindu-se de îndată în lucrare pe la Iulie 1872 s'au săvârşit zisa reparaţie, la Iulie 1873, aducându-se biserica în ce mai bună stare, atât înlăuntru cât şi pe afară, întrând cu sfânta slujbă în biserică la 6 Augus 1873 după ordinile şi binecuvântarea inalt prea sfinţitului mitropolit al Moldoviei, şi Sucevii D. D. Calinic Miclescul". (Condica ctitorilor 247 *b*).

6). *1881 Iulii 17.* Pe argintăriile panaghieriului:

„Acest panaghier l'au făcut fostul episcop Rădăuţilor Isaia şi l'au dat măn. Agapiia cu hramul sf. Arhistratig Mihail şi Gavriil şi celorlante puteri cereşti dela 7089. 1881. Iulie 17" (Condica ctitorilor 248 *b.*).

7). *Fără dată.* Pe un pocrovăţ.

„Pocrovăţu cusut cu aur, cina cea de taină, pe atlas albastru, şi împregiur scriind cuvintele mântuitorului: „luând pâine în sfintile mâini mulţumind şi bine cuvântând au sfinţit frângând au dat sfânt ucenicilor săi zicând: luaţi mâncaţi, acesta este trupul mieu pentru voi întru ertarea păcatelor. Іѡ стєфан вєд. Jos scrie: *Rădăuţii,* (Condica ctitorească 249 *a*).

8). *1873* Martie. Pe icoana făcătoare de minuni a Maicei Domnului *din strană.*

„Acăstă sfântă şi dumnezăiască icoană a Maicii Domnului, mai înainte au fost îmbrăcată cu argint de răposata doamna Ecaterina Rosete, Al doile s'au ferecat de soborul maicilor din sf. măn. Agapiia prin ajutoriul creştinilor şi îndemnul prea sfinţii sale Kiriw Kir Veniamin Mitropolitul Moldovei, stareţă fiind sora prea sfinţiei sale Shi-

monahia Elisaveta Costache în anul 1805 August 15 Dimitrie, Elena, Gheorghie, Safta. Iară acum a treia oară s'au reîmbrăcat cu argint, şi înfrumuseţată cu pietri în ajutoriul a mai multor persoane, cu râvna şi bine făcătoare, mai contribuind şi câteva monahii din sobor. Prin sârguinţa stariţei mănăstirii shimonahiia Tavefta Ursache, cu bine cuvântarea prea sfinţitului mitropolit Moldovei D. D. Calinic Miclesco, sub domniia înălţimei sale domnitorului Carol I. 1873 luna Marte" (Condica ctitorilor. 249 *b*).

9). *1873 Mart 15.* Pe aceiaşi icoană, însemnată înprejur pe privaz.

„Acăstă sfântă icoană a Maicii domnului îmbrăcată cu argint de doamna Ecaterina Rosete (fără veleat), la 1803 în vremea domnului Alexandru Costantin Moruz Vvd, şi a fericitului întru pomenire mitropolitul Veniamin Costachi, s'au adus la aciastă mănăstire Agapija de la schitul Gârcina din districtul Piiatra sau Neamţul, după stăruinţa prea sfinţitului Mitropolit Veniamin, precum se dovedeşte prin hrisovul domnului Moruz Vvd. şi anaforaoa Mitropolitului.

„Acăstă sfântă icoană pe la anul 1805 s'au îmbrăcat cu argint a doao oară cu cheltuiala soborului din sf. măn. Agapiia şi ajutorul creştinilor; iară la anul 1821, când s'au ars biserica şi mănăstirea de către Turci, atunci acăstă sf. icoană au fost ascunsă în pământ în pădure pe dealul Bogoslovului, unde au stătut un an şi 6 luni.

Acum la anul 1873 Martie 15 în zilele Prinţului domnitoriu al Romăniei Carol I şi a preasfinţitului Mitropolit al Moldoviei Calinic Miclescu, în vremea preacuvioşiei sale Shimonahiia Tavefta Ursachi, arhimandrita şi stareţa sfintii măn. Apapiia s'au îmbrăcat cu argint din nou a treia oară, acăstă sfântă icoană împodobindu-se cu pietre scumpe şi înfrumuşeţându-se pe cât mijloacele au înlesnit, mai reparându-se pre cât s'au putut fără a se jigni vechimea. Acăstă din nou îmbrăcăminte cu argint a sf. icoane s'au făcut numai din o înfocată râvna a preacuvioşiei sale Shimonahiei Tavefta Ursache, superioara de astăzi neavând vreun ajutoriu de sigur de cât numai în speranţa neîndoită către Dumnezeu, s'au început zisul lucru ce costă soma de 370 galbeni austrieci cu argintul vechiu, viind în ajutoriu şi câteva persoane făcătoare de bine.

Despre vechimea acestei sfinte icoane nu să poate cunoaşte *egzact* de cât numai atâta pre cât sau putut urmări şi mai cu osăbire din tradiţii se zice că acăstă sf. icoană este din aceale ce spune minunile maicii domnului la Sâmbăta acaftistului că au fost scoasă şi pusă pre zidurile cetăţii când au fost încunjurat Ţarigradul de Perşi şi cu minune prea slăvită au fost apărată cetatea de vrăjmaşi. La acăsta să vede în adevăr de dovadă că sfânta icoană are un semn pi delături urmile *alcalelor* ce ar fi fost puse pe de lături spre înlesnire de a se pute rădica pe zidi.

Acăstă sfântă icoană la a treia îmbrăcământ cu argint sau găsit foarte stricată muşamaoa şi în coloare şi sau eczecutat repararea (în totul şi în coloare afară de sfintele chipuri a cărora vechime este admirată) orânduită fiind la acăsta de ascultare de sfânta noastră maică stareţa arhimandrita Tavefta Ursachi, 1873 Martie în 9, shimonahia Fevronia Zăhărescu, cântăreaţa în sfânta mănăstire Agapiia, din argint sau lucrat de domnul Gheorghie Ropală argintariu din Iaşi". (Condica ctitorilor 250 *a. b*).

10). *1839.* Pe icoana sf. Gheorghie.

„Acăstă icoană sf. m. m. Gheorghie sau îmbrăcat cu argint în vremea stăreţiei shimonahei Evprasiia *Buznea* la anul 1839 din averea mănăstirei şi din monahiile din sobor mai multe; costul 200 galbeni." (Condica ctitorilor 251 *a*).

11). *1832.* Pe sfântul Potir:

„Pomeneşte Doamne pe robul tău Mitropolitul Veniamin şi pe roaba ta shimonahia şi stareţa Elisabeta. Aceste sfinte vase sunt afierosite sf. mănăstiri Agapiia din vale 1832".

12). *1806 April 20.* Pe sfântul disc:

„Pomenește Doamne pe robul tău Veniamin Arhiereu și Elisaveta monahiia 1806 April 20. жертвещеся роба лѹи дамнезеѹ".

13). *1806 April 20.* Pe sfânta stea.

„Veniamin Mitropolit—Elisaveta monahiia.

14). *1806 April 20.* Pe alt potir.

„Veniamin Mitropolit—Elisaveta monahia „beți dintru acesta toți, acesta iaste sângele meu al așezământului nou, care pentru voi și mulți se varsă spre ertarea păcatelor".

15). *1847 Ianuar 1.* Pe alt potir.

„Spre pomenirea roabei lui Dumnezeu shimonahia Safta Brâncovanca 1847 Ianuarie 1".

16). *1860 August 12.* Pe sfeșnicul cel mare.

„Acest sfeșnic este făcut de sfinția sa maica Elisaveta Cazamir pentru jsf. mănăstire Agapiia spre pomenirea fratelui sf. sale Răducanu Cazamir care au răposat la anul 1861 August 12 în vrâstă de 20 ani, lucrat de Alexandru Corlățean".

17). *1868 April 29 (10 Mai).* Pe o cruce.

Oferită de domnul Românilor Carol I întru amintirea închinăciunei sale la măn. Agapiia 19 April (10 Mai), 1868, ministru D. Gustea.

18). *1876 Iunie 7.* Pe icoana mântuitorului de la Catapeteazmă.

„Ăcastă sfântă icoanǎ, mântuitoriului Is. Hr. din acele împărătești aflătoare în Catapiteazma bisăricii din sfânta mănăstire Agapiia cu hramul sfinților Voevozi Mihail și Gavril sau îmbrăcat cu argint în vremea superioarei arhimandrita Tavefta Ursachi contribuind doamna Ana Botez născută Ghițescu cu soma de 100 galbeni austrieci și shimonahia Nazariia Naforeanca cu 73 galbini austrieci, iară restul de 147 galbeni au contribuit mai multe persoane făcătoare de bine, anul 1876 Iunie 7 zile".

19). *1786 Mart 24.* Pe icoana Maicii Domnului de la Catapeteazmă.

„Ăcastă sfântă icoana Maica Domnului din Catapiteazma bisăricii sf. mănăstiri Agapiia cu hramul sfinților Arhangheli Mihail și Gavril iaste înbrăcată cu argint și poleită cu aur cu cheltuiala robului lui Dumnezeu Petrache Gogojescu Oprea și soția sa Tomaida și fiica sa Polheria pentru a lor večnică pomenire prin osărdiia actualei superioare arhimandrita Tavefta Ursache. 1876 Martie 24.

20). *1876.* Pe icoana sfinților Voevozi.

„Ăcastă sfântă icoană a sfinților Voevozi din sf. măn. Agapia din biserica mare sau îmbrăcat cu argint de robii lui Dumnezeu Ștefan Cludin și sora sa Anastasiia Cichiridic spre veșnica lor pomenire și a tot neamul. 1876.

21). *1882 Mart 11.* Pe icoana sf. Ioan Botezătoriul

„Ăcastă icoană sf. Ioan Botezătorul | este îmbrăcată cu argint în vremea sfinției | sale arhimandrita Tavefta superioara | sfintei măn. Agapiia, s'au cheltuit suma de 300 galbeni, din | care 200 galbeni de la răposata shimonahie Evprasia Miclescu | și 100 galbeni de la doamna Sofia Carp, născută Hermeziu. 1882 Marie 11".

22). *1893 Noembrie 8.* Pe icoana maicii Domnului.

„Hărăzită ăcastă îmbrăcă | minte în onoarea sfintei Ana de robii lui Dumnezeu preutul Gheorghe | Miriuță și soțiia sa Eufrosina | prezvitera în timpul sfinții sale | starița Elisaveta Cerchez. 1893 Noembrie 8.

23). *1839.* Pe dosul iconostasului.

„Ăcastă icoană sfântul marele mucenic | Gheorghie s'au îmbrăcat cu argint în vremea stareții | Shimonahia *Epraxia Buzne* la anul 1839 din averea mănăstirii | contribuind și din monahiile din săbor mai multe, costul 200 galbeni",

24). *1893 April 23.* Pe icoana Maicei Domnului din Pronaos.

Aĉastă sfântă icoană s'au îmbrăcat cu argint în vremea | sfinţiei sale maica stareţa Elisaveta Cerchez din banii lăsaţi bisericii mănăstirii aceştia Agapiia de răposata shimonahie Epraxia Cazamir spre veşnica pomenire, costul 1775 lei 60 bani. 1893 April 23 zile".

25). *1818.* Pe clopotul cel mare.

„Intru slava celui în Troiţe slăvit Dumnezeu şi întru cinstea sfinţilor mai marilor Voevozi Mihail şi Gavriil, acest clopot s'au făcut în zilele prea înălţatului domn Scarlat Calimah Voevod, şi a pre sfinţitului Mitropolit al Moldaviei Kiriu Kiriu Veniamin Costache; şi prin osirdiia pre cuvioasei maicii şi stareţă a sfintei mănăstiri Agapiia Elisaveta Costachi soră după trup a preosfinţiei sale, cu cheltuiala sf. mănăstiri şi cu ajutoriul Soborului maicelor ca să fie spre podoaba sfintelor bisărici şi spre vecnica pomenire 1818".

26). *1856 Iulie 3.* Pe al doilea clopot.

„Acest clopot s'au făcut cu cheltuiala sf. mănăstiri Agapiia prin stăruinţa sfinţii sale Shimonahiei maica Anfilofia Morţun, stareţa şi a sfinţiei sale maica Rahila Isăcescu iconoamă spre cinstea sfinţilor Voevozi Mihail şi Gavril, 1856 Iulie 3".

27). *7278 (1770).* Pe al treilea clopot.

„Sau lucrat de smeritul Misail Ierodiiacon din Putna, veleat 7278 adică 1770; *şi jos*: „Acest clopot iaste a sfintei mănăstiri Agapiia, care stricându-se l'am prefăcut noi cu a noastră cheltuială. Smeritul Ioanichie Episcop Romanului".

28). *1876.* Pe cutia cu sfintele moaşte.

„Aĉastă cutie de argintu în care sânt aşezate 11 părticele de sfintele moaşte cu numele fiecăruia sfânt scrisă înlăuntru, o am dăruită de moşul mieu preasfinţitul Mitropolit Kiriu Kiriu Veniamin Costachi, pe care eu shimonahiia Elisaveta Cantacuzino o am oferit sfintei mănăstiri Agapiia, pentru pomenirea mea şi a tot neamul 1876.

29). *1846 Dec. 18.* Pe portretul Mitr. Veniamin Costachi.

„Născut la 1768 Dechembrie în 28, shima monahicească au primit-o la 1784; iară la 1792 Iunie în 27 au fost râdicat la scaunul Episcopiei de Huşi. La 1796 au trecut la Episcopiia de Roman, şi în sfârşit la 1803 Mart 15 fu înălţat pe scaunul Mitropoliei Moldaviei, şi s'au *abdicat* la 1842, Ianuarie în 29, au murit la 1846 Dechembrie în 18. (Condica ctitorilor 254).

30). *1781.* Pe mormântul Sturzeştilor la Heleşteni (Roman).

Suptu aĉastă piatră să odihnescu | robii lui Dumnezeu Ilie Sturze şi ǵupâneasa dmsale Câsandra Bălşasca şi cu părinţii şi fraţii şi fii lor | şi alte neamuri ce li sau găsit oasele | în bisărica veche prefăcânduşă biserica aĉasta noao sau strămutat oasele tuturor în biserica aceasta noao ca să se pomenească în veci. 1781 |.

Biserica nouă este zidită în 1780 Iunie, cum scrie inscripţia sapată în versuri şi scrisă pe 2 coloane şi aşezată în peretele din stânga al pridvorului (cf. Melhisedec Notiţe 141 |.

Notiţe pe cărţi (Agapia).

1). *1833.* Pe vieţele Sfinţilor. Neamţ 1827.

„Aĉastă carte luna lui Septembre iaste a sfintei mănstiri Agapiia | cine ar îndrăzni a o fura să fie neertat | pără o va întoarce iară la locul său | .

2). *1833.* Pe un Minei pe Septembre, Neamţ 1833.

„Aĉastă carte luna lui Septembre iaste a sfintei mănăstiri Agapii | cine ar îndrăzni a o fura să fie neertat | pără o va întoarce iară la locul său | .

3). *1856 Sept. 20.* Pe un Ceasoslov Iaşi 1846.

„Acest ĉasoslov l'am firosit la sfânta mănăstire | Agapiia *la Paraclis* cu hramul Naşterea maicii | Domnului şi a sfinţilor tuturor spre pomenire | me şi a părinţilor miei,

nimene să nu îndrăznească | al înstrăina de la numita biserică şi supt canon va | fi până îl va întoarce, Gherasim arhimandrit şi | stareţ sfint'i mănăstiri Neamţului şi Secului | 1886 Septembre 20.

4). *1857 Aug. 13.* Pe un Octoih. Neamţ 1836.

„Aciastă carte ce să numeşte octoihos | sau dăruit de către sfinţie sa ¦ părintele Gherasim arhimandrit şi Stareţ | sfintei mânăstiri Neamţul şi Secul | bisericei cu hramul sfinţii Voevozi | a sfintei mănăstiri Agapiia | ca să fie nestrămutat la acea biserică | iar care va îndrăzni al înstrăina de la numita biserică | va fi supt neertat canon până ce iarăş o va înapoi | la urma sa în numita bisărică. 1857 August 13.

5). *1857 August 13.* Pe un Octoih Neamţ 1836.

„Aciastă carte ce să numeşte octoihos | sau dăruit de către mine ieroshimonahul Arsenie | bisăricii cu hramul sfinţilor Voevozi a sfintei mănăstiri Agapiia | ca să fie nestrămutat la acea sfântă bisărică | şi oricine va îndrăzni al înstrăina de la aciastă biserică | va fi supt neertat canon până ce iarăş îl va înapoi la urma sa | anul 1857 August 13 | .

6). *1856.* Pe o Psaltire, Neamţ 1843.

„La anul 1844 Noembre 6 zile am cumpărat a | căstă Psaltire cu preţ de 50 lei | însumi pentru mine. Elifteria Shimonahia Movilă | care la anul 1846 Fevruarie 26 am luat jugul Shimnicu asuprămi | în zioa celui dintru sfinţi părintele nostru | Arhiepiscop Porfirie, tot acastă maică | au răposat în luna Iulie în 27. 1856 şi | acastă psaltire sau dat bisăricii | mari spre pomenire sa şi a părinţilor săi.

7). *1850.* Pe un Ceasoslov, Neamţ 1850.

hundert fünfzig lei gegeben Filaret.

8). *1843 Oct. 7.* Pe o Psaltire. Neamţ 1843.

„Aciastă Psaltire sau afierosit la mănăstirea Apaplia | ca să fie în biserică nestrămutată, unde se prăznueşte hramul sfinţilor mai marilor Voevozi | 1843 Oct. 7 | . Aciastă Psaltire au dăruito sfinţia sa pă | rintele Ghenadie marele cămăraş | de la sf. mănăstire Neamţul şi | cine va îndrăzni a o lua să | fie supt blăstămul maicii Domnului până | ce va întoarce-o înapoi | .

9). *1847 Mart 12.* Pe un Ceasoslov Iaşi 1846 (la paraclisul Stăreţiei).

„Acest ciaslov este dăruit la Paraclis de sfinţia sa părintele Ioil shimonah de la sfânta mănăstire Neamţului | spre vecinica sa pomenire şi a tot neamul său. 1847 Mart 12 | . Acest ciasoslov sau afierosit de ieromonahul Ghenadie. | şi de shimonah Ioil din sfânta mănăstire Neamţului la paraclisul | din nou zidit a sfintei mănăstiri Agapiia unde să prăznueşte | hramul Naşterii Maicii Domnului | ca să fie | spre slujba bisericii nestrămutat | iar cine îl va înstrăina va fi supt ne | ertat canon până îl va întoarce iarăş | înapoi 1847 Ghenar 1.

10). Pe o dveră la muzeul mănăstirii:

νε | χον | αρχι | μαν | δρίτ | .

11). *7226 Iunie 15 (1718)* Pe o Evanghelie greco-română Bucureşti 1683. (la Heleşteni, Gh. Strat).

„Acastă svântă carte anume Evanghelia | datusau sfintei bisărici *în târgul Roman la bi | sărica Albă,* unde iaste hramul şi săborul sfinţilor | îngeri şi sau cumpăratusau de poporăni în zilele luminatului | domn Ioan Mihai Racoviţă Voevod a treia domnie | vlto 7226 Iunie 15 dni".

— „Erei Vasile".

— „Acastă Evanghelie iaste legată de robul lui Dumnezeu | ..."

— „Şi eu popa Costandin fiind la bisărică întracea | vreme..."

— „μηχαηχ | ςτυρζα. | 1794".

12). *7256 (1748).* Pe un Triod, Iaşi 1747, *tij.*

„Acăstă sfântă carte ci să chiamă Triodion postnic eu lam cumpărat în zece | lei noi de la Duca tipograful în zilele mării sale domnului nostru Scarlat | Grigore Ghica Vvoda, şi o am dat să fii la biserica me din Heleşteni, iar cine o ar | furao sau ar luao fără ştire să fie afurisit şi treclet ca Arie şi ca Iu | da şi pricopsală să naibă în veci amin. It. 7256 | *Ilie Sturza vel sulger*".

13) *7293 Ghenar 7 (1785).* Pe un Apostol, Bucureşti 1784: *tij*

„Acăstă sfântă carte anume Apostol am cumpărat eu | să fie pomană mie şi ficiorilor mei. şi am dat | pe dânsa şase lei 10 parale, iară cine ar | furao să fie blăstămaţi de domnul Hristos şi de maica | preacurată şi de trei sute optsprezece oteţi. | It. 7293 Ghenar 7. Erei Grigore | ".

14). *7285 (1767).* Pe un Penticostar, Râmnic 7275 *tij.*

„Acestu Penticostaru lam cumpărat în 7 lei să fie la bisărică (la Heleşteni) iar | cine lar fura sau ar lua fără ştire me să fie afurisit de Domnul Hristos şi de 318 părinţi | cari au fostu la săbor Nicheia, lemnele şi ferul să | putre*d*ască, iară trupul aceluia să nu mai putre*d*ască | let 7275 *Ilie Sturza sulger*".

15). *1834.* Pe cele 12 minee Râmnic ale lui Kesarie şi Filaret II *tij.*

„Acăstă carte sau cumpărat de dumnealui Mihail Sturza vel logofăt şi soţia sa Ecaterina spre pomenire loru. şi spre a dobândi vecinica împărăţie 1785, şi eu preutul Iordachi Sachelariu fiindu faţă la cumpăratul ei la 40 ani a preuţii meale şi îmbla veleatul 1834, când am scris aice".

16). *1819 August 14.* Pe un Triodion. Bucureşti 1798, *tij.*

„Acest Triodion | este | al iconomului | Teodor | de la bisărica | Bunei vestiri | din Iaşi | şi cine sar ispiti | al fura | sau lar lua şi | lar tăgădui | să fie blastamat | de sfinţii 318 părinţi | şi de toţi | sfinţii | şi neertat de mine | şi de Dumnezeu în veci | să cuprinză tremurul | lui Cain şi bubele lui Ghiiazi | plata lui să fie | cu cei ce au răstignit | pre Domnul | iar cine lar lua | cu bună voe me | să fie blagoslovit | care sau iscălit | 1809 April 18 | şi de mine însumi Toader iconom | să să ştie | când au răposat | părintele Toader | iconomul 1819 Avgust 14 | Gioi şi sau îngropat aice la | biserica din Heleşteni şi am dă | ruit acest Triod | bisăricii".

17). *1833.* Pe Mineiul pe Noembre, Râmnic 1778, *tij.*

„Aciastă carte frumoasă luna lui Noembre | Mart 26 am scris | Gheorghe Săchelarii, Noemb 25 1833 | .

18) *1852 Oct. 7.* Pe Mineiul lunei Iulie, Neamţ 1847: (satul Oboroceni).

„Pentru bisărica cu hramul Adormirea Maicei Domnului din satul Oboroceni. 7 Oct. 1852. T. Vrabie.

19). *7261 (1753).* Pe un Penticastarion. Iaşi 7261. *tij.*

„Acest | Penticostar | este | a dumisale | cucoanei | *Paraschivei* | *Sturzoae* | şi au cumpărat | cu optu lei | şi au dato | să fie la bisărica | dumsale | şi cine sar ispiti | să o fure | să fii blăstămat | de domnul Hristos | şi de toţi sfinţii | .

... pe *fila 31 b.*: „Acest Penti | costarion | este cumpărat | de Paraschiva | Sturzoae | drept noao lei | .

... *pe fila 55 b.*: „Acăstă sfântă carte anume Pende | costarion este a noastră şi cine | sar întâmpla să o fure să fie blastamat | de domnul nostru | Is. Hristos şi | am scris eu Vasile biv vtori paharnic | .

20). Pe un liturghiar (secl. XVII). *tij.*

„Acăstă sfântă leturgie | este a noastră şi cine sar întâmpla | să o fure să fie blestămat de | domnul nostru Isus Hristos | şi am scris eu Vasile biv vtori paharnic | .

21). *1803 Wien.* Pe un clopot *tij.*

„Mic. Goss. Hol. bauer. Wien. 1803". *Gh. Ghibănescu*

F). VARIA

I. *7151 (1643) Mart 9.* Grigori Ureche, Neculai Ureche şi Nistor Batişte înpart moşiile de pe Nistor Ureche şi jupâneasa sa Mitrofana.

Copii de înpărţal(ă) lui Grigori Urechi vorc. şi cu fraţii lui, let 7151 [1643], Mart 9.

Adică eu Grigorii Urechi vorc. cel mari de Ţar(a) de ğos dinpreună cu nepotmeu Neculai Urechi spatar şi cu Nistor Batişte dăm ştire cu acastă scrisoari a noastră cum de bună voi noastră nѣm tocmit şi nѣm înpărţit cu toati satili ce nѣu rămas de la părinţii noştri de pe Nistor Urechi vorc. cel mari şi dipi Mitrofana ğupânѣsa dumlui, aşe cumpărături cât şi moşii de la strămoşii noştri şi sau venit pe parte lui Grigorii Urechi vorc. satul *Dumbrăviţa* cu loc de moară pe Şomuz şi di heleşteu în Şomuz şi a opta parti de *Ruguleni*, iar pe Somuz (sic) şi a trie parte de *Şoimureşti* [1]) pi Moldova, cu vad de moară în Ričca ces la ţânt Sucevei şi *Stroeştii* dѣsupra Cotnariului ces la ţint. Romanului şi satu *Goeştii* şi sâlişte *Mândreştii* pe Bahluiu şi ğumatati de satu de *Sârbi* şi părţâle din *Lungani* şi din *Băneşti* şi din *Şăpticini* şi din *Oneşti* şi din *Bălţaţi* şi o bucată de hotar din hotar[ul] *Târgului Frumos* cel stâlpit şi hotărît, ces la ţintu Cârligăturii şi *Schindeştii* şi *Scocul* [2]) şi părţâle din Coleneşti [3]), ces la ţintu Sorocii şi *Verdeşănii* [4]) ces pre Lavnic. şi părţâle de *Boteşti* [5]) şi din *Bogdăneşti* la ţântu Eşilor şi *Căueştii* la ţintu Vasluiului şi *Vlădeşti* cu a trie parte din a trie parte de baltă din *Giemeni* şi cu a trie parte din *Licin (?)* şi din *Răcariul* şi *Păcičanii* ces la ţint. Ţigheačului şi satu *Drăculeştii* ces la ţint. Lăpuşnii şi parte din *Avrameni* ces la ţint. Orheiului. Şi au venit pe parte spatariului Neculai Urechi satu *Bălavinţii* cu heleşteu şi cu mori în *Velăia* [6]) şi ğumătate de satu de *Buteni* [7]) şi părţâle din *Sincneuţi* ces la ţânt. Hotinului şi *Mâncăul* [8]) la ţânt. Cernăuţului şi satu *Leţcanii* cu sâlişte *Fundenii* ces la ţânt. Romanului şi *Tâmpeştii* şi părţâle de *Dragomireşti* ces la ţânt. Neamţului şi *Hulpeştii* şi *Petreştii*, din *Porceşti* [9]) şi din *Drăgăeşti* [10]) ces la ţint. Sorocii şi *Şchee* pe Prut şi părţile din *Hotineşti* ces la ţint. Eşilor şi *Păcurăreştii* i cu a trie parte din a trie parte de balta *Gemenii* şi cu a trie parte din *Răcarul* şi din *Mecenul* ces la ţint. Chighečului şi *Giuleştii* pre apa Bârladului în ţânt. Bârladului şi părţâle de *Chei* [11]) şi din Foleşti [12]) ces la ţintu Lăpuş-

---

1). In doc. 1617. al lui Nistor Urechi (Ghib. Sur. II, 168—171). Şoimăreşti.
2) In 1617: Mocul.
3). In 1617: Coluneşti.
4). In 1617: Valdeşenii pe Vlatnic.
5). In 1617: Bodeşti.
6). In 1617: Vilică.
7) In 1617: Butici.
8). In 1617: Midcăul.
9). In copie: Poiceşti.
10). In 1617: Drăgoeşti.
11). In 1617: Chirli.
12). In 1617: Folteşti.

nii şi ğumătate de sat de *Hulubeşti* ces la ţânt. Tecučului şi ğumătate de sat de *Zasoci* [1]) ces la ţânt. Orheiului şi părţile de *Scortăşti* şi din *Glodeni* ces la ţânt. Cârligăturii şi parte din *Brudureşti* ces la ţint. Vasluiului. Şi sau venit pre partelui Nistor Batişti (sic) satul *Brăteştii* cu bălţi de peşti şi ğumătati de sat *Fedeleşeni* şi părţâle din *Brătuleşti* ces la ţânt. Neamţului şi *Cobăcenii* şi *Căzneştii* [2]) pre Răut şi ğumătati de sat de *Potlogeni* şi parti din *Cozmeşti* ces la ţint. Orheiului şi *Posadnicii* ces la ţânt. Eşului şi *Mănămăeştii* pe Edrici ces la ţânt. Fălciiului şi *Ciorăneştii* şi părţâle de *Comăneşti* şi *Bădenii* în ţânt. Bârladului şi *Mihneştii* [3]) şi a trie parte din *Cioltani* [4]) şi părţâle din *Mohorăni* ces la Cârligătur[a] şi *Lărgenii* cu a trie parte din a trie parte din balta *Gemenii* şi cu a trie parte din *Răcarul* şi din *Mecini* şi *Bărboşii* la ţânt. Chighieciului [şi] ğumătate de satu de *Fundeni* pre gura Berhečului ces la ţint. Tecuciului şi părţâle din *Drăgăneşti* şi din *Olăneşti* [5]) şi din *Prajilă* ces la ţint. Sorocii şi parte din *Sterţii* [6]) şi din *Giugastrii* ces la ţint. Putnii. Aşijdire şi alti sati întregi şi ocini cari nus pusă aice pentru ces (sic) de gâlčavă, de să vor dezbate şi sor aşăza să avem ali puni iar la mijloc să le înpărţâm în trei părţi. Iar de sar prileji să iasă vreun sat din parte vreunuia şi să cază din vroparti de aiaste ce am făcut să nu să strâce aciastă înparţală a noastră siş va lua în locu acela dintralti sati şi părţi ce sau lasat înapoi ca să naibă pagubă şi să fie tocmala noastră neclătită.

Iar pentru cheltuiala dumlui vorcului Urechi ce au cheltuit pe trebili casăi noastre câtă datorii adevărată ce au arătat dumlui şi zapisă de la părinţii noştri sau socotit cinci sute de galbeni făr de parte Dumlui, că au cheltuit, iam lăsat dumlui părţâle noastre ce nku venit în *Ceplenef* şi *Buinici* ces la ţint. Hârlăului, ca nici noi să nu ni amestecăm acolo nici parte să cerim, nici dumlui de aceli datorii să mai pomenească, nici să li ia dela noi cum am dat, ca să nu mai fii de acăstă tocmală între noi pricini şi aiastă tocmală şi de bună voi înpărţală sau făcut dinainte Mitropolitului Varlaam şi Toderaşcu logofăt mari şi Petriceico vel vorc. şi Gavril hatman şi Gheorghi vel ciaşnic şi Toma vel stolc. şi Prale vel clucer şi Grama vel jicč. şi Vasâlii Banul vel şatrar şi Racoviţă vtori logofăt şi Roşca biv vistei[ni]c şi pentru mai mari credinţa neam iscălit şi neam pus şi peceţâle ce să să ştii. U Ias let 7151, Mart 9 dni.

„Luând eu înpărţala înpărţala ce adevărată din mâna dumlui vornicului Ioan cu iscăliturile lor, ce să cerc pentru pricina satului Băiceni ce lau vândut feciorii lui Urechi şi au eşit vânzare ră, am dat acestu suret la mâna dumlui şi după ce mioi căuta iarăş săi dau cel vechiu. Scârlat vtor logf.

Sturza vel logft. au dat dumnelui vorcul acia înpărţală înainte me.

„De la isprăvč. Tutovii. Posleduindus(ă) copii aciasta di pi cé adevărată şi fiindu întocma sau adeverit şi cu ale noastri iscălituri. 1807, Ghen. 18".

Obs. Copia aceasta se află în Arhiva Sf. Spiridon, Moşia Pietrosul şi Slobozia-Bălţi. Copia deşi defectuoasă, în ce priveşte citirea multora din numele satelor—care totuşi se pot reconstitui uşor—este extrem de important, arătându-ne averea colosală a lui Nistor Ureche. Cp. şi doc. (copie) din 1617, April 16, din Surete II, 168-171.

---

1). In 1617: Zamcioci.
2). In 1617: Cătrăneşti.
3). In copie: Mihhăneştii (Mihneştii în 1617).
4). In copie: Ciolonini (în 1617: Cioltani). Amândouă satele; Mihneştii şi Cioltanii, pomenite din vremea lui Alexandru cel Bun, sânt azi în trupul moşiei Popeşti, din jud. Iaşi.
5). In 1617: Ciolăneşti.
6). In 1617: Strezeşti.

II. *7148 (1640). Octomv. 5.* Vasile Vvd. întăreşte lui Gavrilaş Mateiaş vel logofăt jumătate de selişte Colobanţii, pe Miletin, şi părţi de ocină din satul Căbičanii de la Dorohoi.

Suret di pe ispisoc sârbăsc de la Vasilie Vvod din velet 7148 Octomv. 5.

Precum Domniia me am dat şi am întărit cinstitului şi credinciosului boeriului nostru dumisale Gavrilaş Mateiaş vel logofăt pe a lui driaptă ocină şi moşie din ispisoc de înpărţală ciau avut moaşa lui Anna cu fratile ei Irimiia Barbovschi ficiorii Sofroniei dela Iancul Vvod *ğ*umătăte de silişte ce să chiamă Colobanţii pe Miletin, cu loc de moarâ pe părăul Miletinul ce iaste din ğos de satul Picioroganii, pe unde au ales şi au hotărît lor slugile noastre Costantin vornic de poartă şi Istratie biv logofăt şi Borălian uricar, de vreme ce sau venit în partea cinstitului şi credinciosului de mai sus scris boeriului nostru dumisale lui Gavrilaş Matieş vel logofăt ace *ğ*umătate de sat din Colobanţi, câadu au înpărţit moşul său moşiile lor cu fraţii săi. Şi după aceia iarăş dăm şi întărim boeriului nostru de mai sus zis dumisale Gavrilaş Matieş logofăt nişte părţi de ocină din satul Căbičanii ce iaste în ţinutul Dorohoiului, a cince parte dintru acel satu ce iaste driaptă cumpărătură lui Miron Barnovschi Vvod de la Naste fămeia Berčului şi alta a cince parte dintru acel satu čau cumpărat dela Doca sora Nastei şi alta a cince parte dela Frăsina fimeia lui Grigorie şi dela Drăgan şi au dat şi au miluit cu acele părţi de ocină pe dumlui Gavrilaş Matieş logofăt. Pentru aceia acelě de mai sus scrisă *ğ*umătate de sălişti din Colobanţi din *ğ*os dę Picioroganí şi acele părţi de ocină din satul Căbicianii săi fie lui drepte ocini şi moşii şi întăritură şi uric cu tot venitul şi altul nimine să nu să amestice. Sau scris în Iaşi.

Insuşi Domnul au poroncit.

Sau tălmăcit de Gheorghie Evloghi dascal 1785, Neomv. 20.

[In Cond. Mitr. Moldovii, 1818, pg. 622]. Cp. doc. din 1581, Mai 11, publicat în acest număr de buletin, pg 207, prin care se arată că Gavrilaş Mateiaş e strănepot lui Ion Vorontar.

III. *7158 ((1650), Nov. 28.* Vasilie Vvod. întăreşte schimbul între mănăstirea Bârnova şi Iordachi vel vist. Mănăstirea dă lui Iordachi siliştea Prăjănii, pe Miletin, şi Iordachi dă schimb mănăstirii $^1/_2$ sat Foreşiii, pe Jijia, o prisacă în hotarul Căpoteştii, 60 lei bătuţi, şi mai cumpără de la mănăstire, drept 100 lei bătuţi. o vie în dealul Cetăţuei, deasupra Gălăţii.

Noi Vasilie Voevoda cu mila lui Dumnezeu Domnu Ţării Moldavii. precum au venit înaintea noastră şi înaintea tuturor alor noştri moldovineşti boeri a mari şi a mici rugătorii noştri Teofil egumen i popa Ghedeon i popa Teodor i popa Vârnav i Pavăl diiacon i Dionisie i Aftanasie diiaconi i Monah Melintie i Ghelasie şi cu tot soborul de la sfnta mănăstire ce să numeşte Bârnova, unde iaste hramul sfntului arhierarhu şi făcător de minuni a lui Hs. Nicolae, de a lor bună voia, de nime siliţi, nici asupriţ şi au făcut tocmală şi schimbătură cu boerul Domnii mele credinčos şi cinstit Iordachi vel vist şi au dat ei boerului nostru de sus scris o silişte, anume Prăjănii cei pe Miletin, în ţânutul Hârlăului, cu locu de heleşteu şi de moară în Miletin şi cu un heleşteu vechi cei în ţarină şi cu totul venitul. Iar al nostru credinčos şi cinstit boer Iordachi vist. au dat lor în schimbu din *ğ*umătate de sat Foreştii, *ğ*umătate cei pe Jijiia în ţinutul Eşii şi liau mai cumpărat o vie drept 100 lei bătuţi în *dialul Cetăţui diasupra Gălăţii* de la mănăstire Bârnova şi încă dumlui liau mai dat şi o prisacă gata cu 110 matce şi cu case şi cu temnic pentru stupi şi cu tot venitul cei în hotarul Capoteştii şi liau mai dat şi 60 lei bătuţi bani gata, cu care bani au îngrădit sfnta mănăstire. Deci şi noi dacă am văzut a lor de bună voia tocmală şi schimbătură între

dânşii şi noi încă de la noi am dat şi am întărit boerului Domniei mele cinstit şi credincios Iordachi vel vist. pe ace mai sus numită sâlişte Prăjănii pe Miletin, cu loc de heleşteu şi cu moară în Miletin şi vechiul heleşteu în ţarina cu tot hotarul şi cu tot venitul, ca săi fie dumisali driaptă ocină şi cumpărătură şi uric şi întăr tură cu tot venitul neruşuit niciodată în veci. Cum şi dresăle čau avut călugării pe ace sâlişte au dat în mâna dumisale. Şi altul să nu să amestice. 7158, Noemv. 28.

Sângur Domnnl a poroncit. Dumitraşco

Toderaşco vel logofăt iscal.

[Cond. Mitr. Moldovii, 1818, 642-3] Documentul este important, căci ne arată că Cetăţuia de lângă Iaşi, era înainte de a se întemeia mănăstirea lui Duca Vodă.

IV. *7015* (*1507*) *Mart 1. Huşi* Bogdan Vvod. întăreşte vânzarea făcută de Rusul. fiul lui Ioan Tatulescul, către Luca Iştoc, în a treia parte a satului Tatuleşti pe Pereschiv, drept 80 de zloţi tătărăşti.

† мл(с)тїю [1]) бжїею мы богда(н) воєво(да) г(с)п(д)рь земли молдавскои знаменито чини(м) нс си(м) листш(м) наши(м) вьсѣ(м) кто на(н) вьзрить или чтѹчи | єго ѹслышить ѡже прїиде пра(д) нами и прѣ(д) ѹсими нашими молдавскими боıаре слѹга на(ш) рѹсѹ(л) сн ıѡна татѹлєскѹла по є | го доброи воли никимь непонѹжень аниприсилованъ и продалъ свою правѹю ѡтчинѹ ѡ(т) своєго праваго ѹрика третѹю часть | села на имѣ татѹлєщи на перечкиа нижнѹю часть свою ча(ст) слѹѕѣ нашємѹ лѹки ищокѹ за п зла(т) тата(р)скихъ и на(ш) | слѹга лѹка ищокъ заплатилъ ѹси тоти п зла(т) тата(р)скихъ ѹ рѹки рѹсѹлѹ сн ıѡна татѹлєскѹла пра(д) нами и пра(д) | нашими боıарє и мы видѣвшє ихъ добрѹю волю и токмєжь и полнѹю заплатѹ а мы такождєрє и ѡ(т) на(с) дали и | потврьдили єсмы слѹѕѣ нашємѹ лѹки ищокѹ тотѹ пра(д) рєчєнною третѹю ѡ(т) села на имѣ татѹлєщи на перє | чкиа нижнѹю часть ч(ст) рѹсѹловѹ како даı(ст) ємѹ ѡ(т) на(с) ѹри(к) и сь вьсє(м) доходѡ(м) дѣтємь єго и ѹнѹчатѡ(м) єго | и прѣѹнѹчатѡ(м) єго ипращѹрѣтѡ(м) єго и вьсємѹ родѹ єго кто сѣ ємѹ изберетъ наиближныи непорѹшенно ни | колиже на вѣкы. а хота(р) то(ı) третои части села на имѣ татѹлєщи що на перечкиа нижнои части да є(ст) | ѡ(т) ѹсєго хотара третаа ча(ст) а ѡ(т) инишихъ сторонъ по старомѹ хотарѹ по кѹда извѣка ѡживали. а на то єсть вѣра | нашєго г(сд)ча вышє писаннаго мы богдана воєводї и вѣра бола(р) нашихъ вѣра пана цєфѹл в. п. тоадєра и пана нєгрила паркалабо(в) хотнискихъ, в. п. єрємїа и па р дра[гоша паркалабо(в) ѡ(т) нємца] в. п. шандра | новогра(д)ского, в. п. арбѹра портара сѹчавскаго, в. п. кльньѡа спатара, в. п. исака вистѣрника | в. п. шарпє постелника, в. п. могили чашника, в. п. фрѹнтєша столника, в. п. пє | трики комиса и вѣра вьса(х) болѣрь наши(х) молдавскихъ великихъ и малихъ. а по нашємъ животѣ кто бѹдє(т) | г(с)п(д)рь нашєи земли ѡ(т) дѣтєи нашихъ или ѡ(т) нашєго рода или па(к) бѹ(д) кого бъ изберєть г(с)п(д)рє(м) бити нашєи земли | молдавскои то(т) бы ємѹ нєпорѹши(л) нашєго даанїа али бы ємѹ ѹтврьди(л) за що дали єсмы и потврьдили ємѹ | за єго слѹ(ж)бѹ и за що кѹпи(л) соби за свои пинѣзи. а на большєє потврь(ж)д)єнїє вьсєвышєписа(н)номѹ вєлѣли єсми | нашємѹ вѣрномѹ панѹ тьѹтѹлѹ логофєтѹ писати и нашѹ пєчать закѣсити кь сємѹ листѹ нашємѹ.

писа(л) ва(с)ко срьби(н) ѹ хѹси(х) вл[ѣ]то [зеı] ма(рт)їа а.

Cu mila lui Dumnezeu, Noi Bogdan Voevod, Domnul Ţării Moldovii, cunoscut facem şi cu această carte a noastră tuturor cari vor căuta la dânsa sau o vor auzi citindu-se, că a venit înaintea noastră şi înaintea tuturor boerilor noştri moldoveni sluga noastră Rusul, fiul lui Ion Tatulescul, de a lui bună voe, de nimeni nesilit, nici asuprit şi a vândut a lui dreaptă ocină, din al său drept uric, a treia parte din satul anume Tătuleşti, la Perecichiu, partea de jos, partea sa, slugii noastre lui Luca Iştoc, drept

1). Literele în ( ), în original sânt deasupra cuvântului.

80 zloţi tătărăşti. Şi sluga noastră Luca Iştoc a plătit toţi aceşti 80 zloţi tătărăşti, în mânele Rusului, fiului lui Ion Tatulescul, înnaitea noastră şi înaintea boerilor noştri. Şi noi văzându-i cu bună voe şi tocmală şi plată deplină şi noi deasemenea şi de la noi am dat şi am întărit slugii noastre, lui Luca Iştoc, această mai sus zisă a treia [parte] a satului, anume Tătuleşti, la Perecichiu, partea de jos, partea Rusului, ca să-i fie de la noi uric şi cu tot venitul, copiilor lor şi nepoţilor lui şi strănepoţilor şi răstrănepoţilor şi întregului neam al lui, cine i se va alege mai aproape nestiicat niciodată în veci. Iar hotarul acestei a treia parte a satului anume Tătuleşti, care-i pe Perecichiu, partea de jos, să fie, din tot hotarul, a treia parte, iar despre alte părţi, după hotarul vechiu, pe unde din veac au umblat. Iar la aceasta este credinţa Domniei noastre, mai sus scrisului, Noi Bogdan Voevod şi credinţa boerilor noştri, credinţa panului Şteful, cr. p. Toader şi a panului Negrilă, pârcălabi de Hotin, cr. p. Eremia şi a p. Dragoş, pârcălabi de Neamţ, cr. p. Şandru de la Roman, cr. p. Arbore, portar de Suceava, cr. p Clănău spatarul, cr. p. Isac visternic, cr. p. Şarpe postelnic, c. p. Moghilă ceaşnic, cr. p. Frunteş stolnic cr. p. Petrică comis, şi credinţa tuturor boerilor noştri moldoveni mari şi mici. Iar după viaţa noastră, cine va fi Domn Ţării noastre, din copiii noştri sau din neamul nostru, sau iarăşi ori pe cine Dumnezeu va alege să fie ca domn Ţării noastre Moldovii, acela să nu strice dania noastră, ci să întărească, pentru că i-am dat şi i-am întărit, pentru a lui slujbă, pentru că şi-a cumpărat pentru ai săi bani. Iar pentru mai mare întăritură tuturor celor scrise mai sus, am poroncit credinciosului nostru pan Tăutului logofătului să scrie şi pecetea noastră să o lege, către această carte a noastră.

A scris Vasco Sârbul, în Huşi, în anul 7015, Mart 1.

[Academia Română, fotografii de documente pl. II, Nr. 3, fotografia de la I. Brand, Aici se spune că originalul e la dl. Al. Saint Georges, Bârlad. Data 7015 e însemnată pe fotografie. Documentul nu poate fi decât din acest an. Cp. alte doc. Uricariul XVIII 82, Ghib Isp. I,$_1$, 44, 47, Surete XVIII, 93, 97, 101. In 7016, unii boeri erau schimbaţi, cp. Surete XVIII, 104, I, 65, IX, 12.

V. *7087 (1579), Mai 28. Iaşi.* Petru Vvod. întăreşte vânzarea făcută de Crăciun Buciaţchi către Gligorie Gavrilovici aprod a jumatate de satul Criva pe Prut (Hotin) şi balta de peşte, drept 800 de zloţi tătărăşti.

† ма(с)тїю бжїю іѡ петръ воево(да) г(с)п(д)ръ земли мо(лдав)скои знаменито чини(м) несн(м) листс(м) нашн(м) вьсѣ(м) кто нане(м) вьзри(т) и чточи его оуслышн(т) ѡ(ж) прїиде | прѣднами н прѣдѹсими нашими молдавскими болѣре великимн и малимы слѹга наш кръчѹн бѹчацкїи снъ бѹчацкїи щефѹл ѹнѹк бѹчацкомѹ прѣѹноук козмы | шандровича и ꙗкоща вистїꙗрника по его доброи воли никы(м) непонѹжден анипрнсилован и продал его правою ѡ(т)нинѹ и дѣдининѹ ѡ(т) своего праваго ѹрика ѡ(т) ѹрнка | за потвръжденїе що имал ѡтец его бѹчацкии ѡт алеѯандръ воевода и испрнвїлиа за раздѣленїе що нмали прѣ(д)кове их ѡ(т) стараго стефана воеводн половнна | село ѡ(т) крива на прѹть але половина ѡ(т) къ поле н ѵ болото что есть на рыбѹ та продал слѹѕи нашемѹ глигорїю гаврилови(ч) за ѡсн(м) сѡт злат тата(р)скы(х) и въста | а се слѹга наш григорїе апрод и заплатил ѹси исполна тїи вышеписанїи пинѣѕи ѡ злат татарскых оу рѹки кръчѹн бѹчацкїи снъ щефѹла бѹчацкїи прѣ | оунѹк козмы шандровича и ꙗкоша вистїꙗ(р)ника прѣ(д)нами и прѣд начими болѣри ино мы видѣвше их доброволнїи токме(ж) н полною заплатѹ а мы тако | ждере дали и потвръди [1]) слѹѕи нашемѹ глигорїю апрод тота половина села ѡ(т) крива на прѹтѣ але половина ѡ(т) къ поле и ѹ болого что ест на рибѹ како да ест емоу | ѡ(т) нас ѹрик и ѡ(т)нина съ въсе(м) до-

1). Sic.

ходо(м) ємꙋ и дѣте(м) єго и ꙋнoчато(м) єго и прѣоунoчатом и прѣщ͗ѣрѣто(м)[1]) єго и въсємꙋ родꙋ єго кто сѧ ємꙋ извєрєт наиближнїи нєпорꙋ | шенно николиже на вѣкы[1]). а хотар тои прѣ(д)рєчєннои половина село ѡ(т) кріва на прꙋтѣ але половина ѡ(т) поле да єст и(т) въсєго хотарѣ половина и ꙋ болото | что єст на рибꙋ а ѡ(т) и(н)ших стороны по старомꙋ хотароу по кꙋда извѣка ѡживали. а на то є(ст) вѣра нашего г(сд)ва вышеписанниаго мы петра воєводи | и в. болѣрок наших, в. п. козмы мꙋргꙋ дворника в. па[1]) билѫи дворника. в. п. вартика и пана іѡн пръкалабы хотинских, в. п. брѫ(н)ѕѣ и пана щєфꙋл голѫи пръкалаби нѣмецких, в. п. пѣтрѣ и п. голѫіаш пръкалаби новградскы, в. п. балика портар сꙋчавскїи, в. п. іани постел | ника, в. п. пожога спьтарѣ, в. п. строич вистїа(р)ника, в. п. боурти чашника, в. п. кокора столника, в. п. попѫ | скоула комиса и вѣра въсѣх болѣров наших молдавски(х) великих и малих. а по нашемꙋ животꙋ кого бѫ извєрєт быти г(с)п(д)ръ нашєи земли молдавскои ѡ(т) дѣ | тєи наших или ѡ(т) съродства нашего или пак бꙋд кого бѫ извєрєт тот бы ємꙋ непорꙋшил нашего дааніа и потвръжденіа але абы ємꙋ | дал и ꙋтвръдил понеже єсмы ємꙋ дали и потвръдили почто єст ємꙋ праваа ѡ(т)нина и выкꙋпленіа щоже ѡн соби кꙋпил за свои правїи и пито | мїи пинѣѕи. а на болшєи крѣпости и потвръжденїє томꙋ въсємꙋ вышеписанномꙋ вєлѣли є(с)ми нашемꙋ вѣрномꙋ панꙋ гиоргїє лого | фєтꙋ писати и нашꙋ печат завѣѕати к сємоу истенномꙋ листꙋ нашемꙋ. писа(л) юрашко билави(ч) оу іасо(х) вєто ѕпз маи ки.

Pe dos: Moşia Criva la Hotin, Petru Vvod din lѣt 7087, Mai 28, pe ğu(ma)tate sat din Criva de pe Prut cu pol baltă de peşte,

Cu mila lui Dumnezeu, Io Petru Voevod, Domnul Țării Moldovii, cunoscut facem şi cu această carte a noastră tuturor care vor căuta la dânsa sau o vor auzi citindu-se că a venit înaintea noastră şi înaintea tuturor boerilor noştri moldoveni, mari şi mici, sluga noastră Crăciun Buciațchi, fiul lui Șteful Buciațchi, nepotul lui Buciațchi, strănepotul lui Cozma Șandrovici şi Iacuş visternicul, de a lui bună voe, de nime nesilit nici asuprit, şi a vândut a lui dreaptă ocină şi moşie, din al său drept uric, din uricul de întăritură, ce a avut tatăl lui Buciațchi, de la Alecsandru Voevod şi privilegiu de împărțeală ce au avut înaintaşii lui de la bătrânul Ștefan Voevod, jumătate de sat, din Criva, pe Prut, dar jumătatea de către câmp şi în balta ce este de peşte, aceasta a vândut-o slugii noastre lui Gligorie Gavrilovici, drept 800 de zloți tătărăşti. Și s'a sculat sluga noastră Grigorie Aprod şi a plătit toți deplin, aceşti mai sus scrişi bani 800 zloți tătărăşti, în mânele lui Crăciuu Buciațchi, fiul lui Șteful Buciațchi, strănepotul lui Cozma Șandrovici şi al lui Iacuş vistiernicul, înaintea noastră şi înaintea boerilor noştri. De aceia, noi văzând a lor, de bună voe tocmeală şi plată deplină şi noi asemenea am dat şi am întărit slugii noastre, lui Gligorie aprod această jumătate a satului din Criva, la Prut, dar jumătatea de către câmp şi în balta ce este de peşte, să-i fie lui, de la noi, uric şi ocină, cu tot venitul, lui şi feciorilor lui şi nepoților lui şi strănepoților lui şi răstrănepoților lui şi întregului neam al lui, cine se va alege mai deaproape, nestricat niciodată, în veci. Iar hotarul acestei mai sus zise jumătăți de sat, dela Criva, pe Prut, dar jumătatea de la câmp, să-i fie din tot hotarul jumătate şi în balta ce este de peşte, iar de către alte părți, după vechiul hotar, pe unde din veac au umblat. Iar la aceasta este credința Domniei noastre, mai sus scrisului, Noi Petru Voevod şi credința boerilor noştri, cr. p. Cozma Murgu dvornic, cr. p. Bilăi dvornic, cr. p. Vartic şi a p. Ion, părcălabi de Hotin, cr. p. Brândză şi a p. Șteful Golâi, pârcălabi de Neamț, cr. p. Petrea şi a p. Golâiaş, părcălabi de Roman, cr. p. Balica portar de Suceava, cr. p. Iani postelnicul, cr. p. Pojog spătarul, cr. p. Stroîci visternicul, cr. p. Burte ceaşnicul, cr. p. Cocor stolnicul, cr. p. Popăscul comis şi credința tuturor boerilor noştri

1) Sic.

moldoveni mari şi mici. Iar după viaţa noastră, pe cine Dumnezeu va alege să fie Domn Ţării noastre Moldovii, din copiii noştri sau din seminţia noastră, sau ori pe cine Dumnezeu va alege să fie Domn Ţării noastre Moldavii, din copiii noştri sau din seminţia noastră, sau ori pe cine Dumnezeu va alege, acela să nu strice dania noastră şi întăritura, ci să-i dee şi întărească, pentrucă i-am dat şi întărit, pentru că-i este lui dreaptă ocină şi cumpărătură, ce şi-a cumpărat, cu ai săi drepţi şi proprii bani. Iar pentru mai mare întăritură şi înputernicire acestor toate mai sus scrise, am poroncit credinciosului nostru pan Ghiorghe logofăt, să scrie şi să lege pecetea noastră, către această adevărată carte a noastră. A scris Iuraşcu Bilavici în Iaşi, în anul 7087, Mai 28.

[Academia Român³, peceţi 284. Pergament foarte bine păstrat, are pecetea cea mare atârnată. Pecetea are legenda: † милостїю божїю ѡ петрѫ воевода господар земли молдавскои.

Donaţia Goria Lеоa, Basarabia, 1919].

Documentele dela I—V, inclusiv, sânt comunicate de d. *M. Costăchescu.*

VI. *1841 Decembrie 28.—O sàtiră.* Mitropolitului Veniamin Costachi.

Copie de pe o sàtiră ce s'au găsit dată Mitropolitului Moldoviei Veniamin din partea pământenilor.

Preasfinţiei voastre Mitropolit a Moldaviei

Pentru că nici o mişcare se vede asupra celor însemnate încă *la 28 a trecutei luni Decembrie* că Moldovenii socotindu-se în datoriile lor au găsit de cuviinţă mai întâiu aţi face cunoscut să ei măsuri aţi preţui datoriile ce te privesc şi a te mulţămi cu noianul posnelor cu care *în şir de 39 ani în loc* de apărare, ca un păstoriu ce te-ai făţărnicit a făgădui mai cumplit de cât o fiară ne-ai sfâşuit. Cât de căsătorie, ţ'ai bătut joc, de ori care nenorocit ai întors dosul ţiind cu vrăjmaşii lui. Îndată ce-ai văzut vre-una macar din rudeniile voastre că se mulţumeşte de amărăciunea lui. Pârjolul eteriei prin voi s'au înălţat atâta de crud, căci voi întâiu aţi început a da bani, a da oşteni şi *în faţa lumii ai blagoslovit sabia Eteristului Ipsilant* în a căruia chemare de ticăloşii, noi nam uitat că ai umblat pe uliţi sfătuind norodul în potriva conştinţei tale. Şi dacă ai venit acasă îndată ai şi fugit peste hotar. La toate vremile nenorocite precum: la ciumă, la holeră şi altele de asemenea, voi aţi fost cei întâi care aţi fugit lăsând norodul în foc. Aşa ni se cade şi că ni mai trebue să aşteptăm alta. Când numai păstoriul cel bun îşi pune sufletul pentru oi; *iar năimitul fuge* şi furul trebue să-şi urmeze linia sa. Apoi care îţi sunt deosebirile, că nu eşti mai cumplit de cât un lup pentru norodul Moldovenilor?

Berbantăriile tinereţilor despre care la distui pământeni să păstrează *mimoare*; neghiobiile ce ai arătat la tot felul de întâmplări. Mănăstirile care din previlegiile lor le-ai supus roabe ţie; ca să poţi sătura *pe Neculai Canta acel mai blăstămat* de cât toţi oamenii câţi pământul de la început au făcut, cu a căruia crezută de tot Moldovanul tovărăşie la casnica lui legătură, nu numai norodul pe cât nu s'au pomenit în puterea voastră l'au prădat mai cumplit de cât un diavol, dar şi sfinţii de prin toate sfintele mănăstiri i-au prădat cu învoirea voastră, care prin viaţa altor păstori au fost de pravoslavnici evlavisiţi cu dare de averi şi odoară. *Iar de voi desbrăcaţi în folosul acestui blăstămat Kanta.* Mitropolia săraca asemenea după ce ai desbrăcat-o atâţa ani de venituri apoi ai prădat-o şi *în fondos* de cele mai preţioase a ei averi ctitoreşti tot ca să faci pe Canta tare, a jupi norodul şi tiranisi întocmai ca un calău din iad. Iar sfânta casă ai adus-o câtând numai în interesul acestui tâlhar în stare mai rea de

cât o crâşmă. Unde-i om de treabă, dacă intră în tot veacul numai este om *Aşa şi în Mitropolie astăzi: căci numai răii, blăstămaţii, berbanţii, şi tâlharii, ai adunat.* Pentru toate acestea, toată suflarea di Moldovan este oţărită şi se căeşte de aştepta-rea sa, că măcar la bătrâneţe vă va videa mai simţind de păcat; dar în zădar *căci nărauul cel rău, creşte întinerind.* Sistemă din iad este haractiriul vostru. Căci cum este cu putinţă că un om de treabă prin Mitropolie să nu să poată afla. Urmare ne-pomenită nici într'o ţară. Nu ţ'au fost destul că tot ca să ghiftuesci pe *tâlhariul de Canta* ai alungat oameni de ispravă şi ai ţinut *pe ticălosul de Enuţă,* prin care Canta au prădat atâtea milioane din sfintele averi, şi s'au îndopat pe lângă el, nu numai *E-nuţă cu atâte curve a lui, din care la vre-o trei aice în Eşi li-au făcut case, aca-returi şi vii,* iar mai ales lui *Arabolu* cu peatră, feluite flori cioplite, capiteluri şi co-loane chiar de acele cioplite pentru biserica ce se face, şi a căreia material de tot feliul şi meşteri ce li se plătea din casă, *Necontenit se cară la Canta în facerea atâtor acareturi şi meremeturi, ce s'au săvârşit de când se lucrează această zidire.* Dar numai puţin apoi *şi cânelui acel păgânesc Tudurache* care era însemnat cu opt zeci lei pe lună liafă, au prădat atâta; cât ne-am spăimântat auzind; că pe lângă atâte ber-bănterii şi disfrânări *au cumpărat şi moşia Strâmbi* tot mănăstirească săraca, la care în loc de a lua aminte că s-o speriat lumea de aceste diavoleşti prăzi. Pentru mai multul folos a tălhărilor acestora fără nici o mustrare de cuget după placul lui hoţul de Canta, *încă ai pus director pe cânele acesta păgânesc, ce rele, ce posne n'au făcut,* de câţi în puterea voastră nu ş'au bătut joc, agiutat fiind de păgânul de Canta? Câte sute de oameni şi neguţitori *prădaţi de un moş al lui ce se află acum la Hangu* şi tot în umbra voastră l'au apărat şi pe acela de au rămas oamenii păgubaşi. Şi câţi oameni se tiranisesc şi acum la Hangulu şi nimic vă pasă, precum puţin v'au păsat, a tunde atâţa Moldoveni, săracii, în anii trecuţi, după ce *mişelul de Tănasă* i-au dis-brăcat de parale în folosul *Bercheriţei,* şi tot atâta îţi pasă a da pe socoteala Can-tei toată casa în *mâna scârnavului mucos cofcari Cântesc,* a căruia figură şi însu-şiri, driturile voastre opresc pe un aseminea, nici a te putea videa macar, nu ai în-credinţat aşa posturi ce ar putea, după *dreptul la patru oameni de ispravă,* fi îm-părţite să mânânce câte o bucăţică de pâne şi să bine-cuvânteze pe chibzuitor. Dar se poate lipi vre-o unul macar de voi, căci numai tălharii vestiţi care pradă împreună cu Canta, în puterea căruia blăstămatul acesta nu se sfieşte *a primbla toate curvele E-şului pe uliţă şi a le duce la odae lui.*

Iar la curva unde el mânâncă, de laudă are a pomeni numele de iconomie, că mai mult de 18 galbeni pe săptămână. Nu ţine în samă acestea au trecut toată măsura, dragă părinte, şi i-au adus la malul nesuferinţei, căci averea Mitropoliei şi a *mănăstirilor este stră-moaşească noastră fundare* Şi legea, sfinţii ce i-au disbrăcat, şi a noastre datorii ne au pus în nevoe să hotărâm cu giurământ şi să iscălim aceia ce trebue spre stârpirea răului. Insă ca să nu greşim cătră Sinodurile Constantinopolei şi a Petersburgului *unde am pre-gătit a face cunoscut toate acestea precum şi hotărârea noastră. De odată ţi se face prin aceasta cunoscut că mai întâi să contineşti cu totul a mai protejarisi pe blăstămatul de Canta* care însu-şi religia ne-au sdruncinat şi toţi sfinţii i-au dis-brăcat. *Nu mişca mai mult a te pune pentru el.* Nu-l mai îndesa în slujbe din care au prădat toată ţara. Nu-l îngădui mai mult a se amesteca în trebile casei şi a mă-năstirilor, căci aceasta este numai cu care-i mai putea incurca înţelegerea norodului despre tovărăşia *ce ai la copiii din casa lui, fiind-că şi pe aceia i-ai pus la cale pe toţi; că din feciorii unui calic ce hrănia cu pelea lor toate ploşniţile de prin bojdeucele ce putea ţine cu chirie, şi sgâria de foame până le trimeteai pâne de*

la pivniță ; acum sînt prin prăzile la care ai înlesnit pe tatăl lor, feciori de boeriu mare şi ei toţi boeri mari.

Al doilea: Scârnăviei aceşti de tălhariu şi organ drăcesc a Cantei, să-i laşi numai dreptul cu încheiare de socoteală şi dovezi căci 80 lei pe lună ce au avut liafă şi berbăntăriile de mii de galbeni pe an şi cumpărare de moşie de veci ; lămuresc prada lui suferită de voi şi dar moşie s-o întoarceţi mănăstirei de la *care* cu *2601 galbeni se socoteşte,* răpită în puterea voastră, şi *preţul ei să se pue la lada casei mitropoliei.* Din Mitropolie să-l daţi cu totul afară ca pe un organ drăcesc a Cantei. Şi *Samiş* casei să puneţi om de ispravă că *sînt destui cu merite şi caracteriu*; iar nu blăstămaţi ca acesta, ci unui arhiereu încuviinţat de ruşine să-i fie pe un aseminea al îngădui nici să-l vadă măcar. Puneţi samiş la şcoli, puneţi secretar la comitet şi puneţi directori canţileriei, la tus patru *câte unul fără a mai îngădui picior macar tălhăresc de a Cantei şi de acestuia prin Mitropolie.* Conteneşte giocul cărţilor cu toate scârnăviile că eşti arhiereu, lasă te de multa *alianţă cu băeţi şi cu puşcăi că eşti bătrân; mai părăseşte ghiduşiile* şi arată-te mai cu simţire la cei ce te roagă, *că eşti Mitropolit al ţării* ; Şi nu prelungi a alunga răii însemnaţi, trăgându-te cu totul *de talhariul de Canta căci mai mult nu putem suferi.* De nu-i înţelege şi îi mai adăogi a te codi giurământul ţi s'au spus că-i încheiat. Lungeşte, că te-i deosebi de mitropolitul *Gheorghe care nici a zecea parte din posnele voastre n'au făcut.* Numai că vei avea parte de Canta, aţi fi împreună cu Tudurache a lui legat de gâtu-ţi şi tot voi veţi da samă şi lumii şi lui Dumnezeu de care v'aţi deprins a nu vă teme.

Toată opştia Moldovenilor de toate stările.

Anul 1841 Decembrie 28 zile.

Se aude că s'au mai găsit una întocmai dată la 7 Ghenar Mercuri 842.

VII. *1811 Mai 1 Viforăni.* (regeste). *Despre Bujor haiducul.* Is. de Tecuci, Κονσταντινος Στεριανος | . scrie lui Gr. Ţarălungă ca să vină cu I. Galeri la ocolul Berheciului să ia sfârşit jalba ce o face contra lui pentru 16 st. moşie din Oteşti, un antereu, o giube şi altă cheltuială făcută cu drumul la Iaşi ca să mărturisască pentru Ţarălungă *„când erai în prepus de gazda făcătorului de răle numitului Bujor,* ce după poroncă te am şi adus la Iaşi la cinst. divan, pentru care te-ai fi rugat lui Ioniţă Galeri ca să meargă înpreună cu dmta să mărturisască că eşti om cinstit şi drept fără a te afla în acele fapte şi pentru osteneala sa îi vei da 16 stânjeni moşie din Oteşti, fiind şi neam cu dta, cum şi un antereu şi o giube şi toată cheltuiala ce va face pe drum să i le răspunzi dta, căruia iai şi dat zapis la mâna lui pentru aceste toate, de mai sus arătate, care zapis sau văzut şi de către mine că este".

Acta G Strat. (Oteşti XI).

VIII. *1812 Ghenar 15. Tot în chestia lui Bujor haiducul.*

Pre cinstit divan Cnejei Moldaviei

Jăluesc cinstitului divan asupra niamului nostru post Grigorie Ţarălungă din ţinut Tecuciului, *că aflândusă în pricini de furtuşaguri cu Bujor* sau rugat la mortul tatul meu post Ioniţă Galeri ca să cheltuiască şi să miargă împreună cu dânsul la Eşi săl scoată şi pentru osteneala tatălui meu săi de 16 stânjeni din parte lui de moşie din hotarul Oteştilor şi un rându de strai după cum mai pre largu arată zapisul lui şi luând tatăl meu bani cu dobândă au cheltuit 100 lei pi la Eşi de lau scos şi acum după moarte tatălui meu pricinueşte şi nu vra să de nici cheltuiala nici strai nici mo-

şii, pentru care tatul meu lau tras şi la giudecata isprăvniciei ţinutului care să arată şi răvaş isprăvniciei dintrace vreame şi numitul postelnicel nevrând să steè la giudecată au fugit şi tatăl meu au rămas păgubaş şi de cheltuială şi de osteneală. Pentru aciasta mă rog cinstitului divan ca să mi se de carte divanului către dmlor ispravnicii să mă pue în stăpânire acelor 16 stânjăni de moşie şi să împlinească de la pârât straile şi cheltuiala, fiind că eu am rămas de portu acei bani cu dobândă şi mare pomană a fi cinstitului divan.

plecat la mila cinstitului divan
Mateiu Galerie căpitan din ţinut Tecuciului.

„Să roagă să i se dea carte divanului către dumlor isprvnicii de ţinut Tecuciului ca săş afle dreptate cu postel. Grigorie Ţarălungă pentru o cheltuială de bani şi nişte strae şi 16 stânjeni de moşie.

In dos: Cinstita logofeţie va pune la cale, 1812 Ghenar 15.

Roset vtori logofăt.

De la Divan cnejiei Moldaviei.
Către cinstit ispravnicii ţinut Tecuciului

Pre largu veţi înţălege dum. arătare şi cerire ce face numitul jăluitoriu ca să aibă giudecată cu pârâtul Grigori Ţarălungă pentru 16 stânjăni din numita moşie *Oteştii* şi pentru cheltuiala ce ar fi făcut când pârâtul sar fi aflat în nişte pricini de furtuşag. Deci să scrie Dumv. înfăţişând pe amândoă părţile să cercetaţi şi de veţi cunoaşte că are dreptate jăluitorul la cerere ce face, să puneţi la cale ca să nu rămâe păgubaş jăluitorul, iară fiind osăbită pricină, sau cu cercetare Dum. nu să va mulţămi vreoparte să daţi mărturie la parte ce să va căde, şi săi sorociţi ca să vie la divan. 1812 Ghenar 16.

L. Balş vornic, Roset hatman, Ion Neculce, Andronachi Donici vornic, M. Razu hatman. Sau trecut.

Obs. Acta G. Strat, Heleşteni.

IX. *1841 Dec. 7.* Un bal la Curtea domnească.

In 7 Dekemvrie 1841. Eri înainti balului m'au chiemat Inălţime sa şi m'a întrebat, de sînt toate lucrurile puse la cale. M. S. fiind tare cu chef bun, îndat am vorovit despre moşiile de care m'ai dat lista şi am rogat pe Vodă că să ne fii de ağutor în pricina aceasta. M. S. au primit ca să fii mijlocitor şi a cerut ca să înfăţişez către dânsul lămurit izvod moşiilor acestor, care am să facu zilele viitoare. Insă socot că *era fost bine* şi de cuviinţă ca să scriţi şi Dumv. către M. S mulţămindu-vă pentru plecare care a arătat a ne ağuta. Este de trebuinţă că să'm daţ în scris, cum au ţânut moşiile aceste pănă acum, şi pân când sănt ele date în posesii. Binevoiţi deci a mă inştiinţa despre acesta cu cât se va pute de grabă. ştii dmneata iubitul Iorgule că: *il faut battre le fer tant qu'il est chaud*, adecă trebue a ciocâni ferul când ferbe. Aşa dară aşteptu poroncile dumitale, fiind dmneta de pildă puterea lucrătoare sau vaporul şi eu roată a maşinii.

Când am şi deschis vorbă pentru mulţămire noastră către ağutătorul nostru în pricina ştiută, cam cu greu am deschis gura me, însă am spus că vom fi bucuros a da o mie galbeni de s'ar măntui treaba după vroinţa noastră, adecă să primim moşiile tot cu preţul acest cu care au fost dati pănă acum şi pentru o vade de 5 ani sau 6. însă M. S. m'au spus că *n'iar face* interesul nostru fără de aciasta.

Mare bucurie am a *te scrie* toate acestea şi am acum *nădejdă* cea mai mare că ar da Dumnezăul cu *sevârşit* fericit la treaba ieri începută.

Balul de ieri a fost prea frumos, asemine şi masa. Cucoanele strălucea de diamanturi şi îmbrăcăminte *minunaţi.* La început balului au giucat M. S. Doamna poloneza

cu D. Coţebue şi pe urmă tinerimea a noblesii din Eşi sau *ingländisit* foarte bine până la 2¹/₃ după amiază noaptea.

Ioă'ţ. lor au stătut până la sevârşit, fiind *voioşi* şi mulţemiţi pentru rânduiala păzită în tot cursul balului. Luminaţii au fost asemine tare frumoasă.

Era poftit la balul o Cucoană *tineră, străină, cătăreţă* de la Angletera, care au şi dat un conţert în casele lui Spiro, câte un galbăn bilet, cu dânsa este un boer care cântă la hărfă, au fost dascalul a doaă împeratriţi, Iosefina 1-a femei a lui Napoleon, şi Maria Luiza a 2-a femei, şi în vremile de urmă au învăţat pe crăiasa Victori a Angliei, el este 1-l harfist a lumei.

Râmâi sănătos K. Iorgule şi te poftescu tare că să bine voieşti am'ă scrie în cât de grabă, şi sânt prieten a dumitale. Tiso.

X. *1842 Noemb. 9.*

Părinteasca blagoslovenie trimitem Dmtale

Din rămăşiţa câştiului svtului Dumitrie poftescu să binevoeşti a număra înfăţăşătoriului una mie lei dela carele vei primi adeverinţă.

Al Dmtale sufletesc părinte, Veniamin proïn Moldaviei.

„Aceşti bani una mie lei s'au primit prin Şmil Iţic la cheltuiala zidirei bisericii sfântului Prooroc Ilie din târgul Fălticeni.

Filip Caminar 842 Noemb. 9.

„Aceşti bani am răspuns după orânduirea Dmsale Spatarului Hartularie cu care m'au scăzut dumnealui". *1842 Noembrie 6.*

(jidovul Iţic Şmil).

este adresa:

Cinstitul şi al nostru în Hristos fiu sufletesc.

D-sale Spatarului Gheorghe Hartularie

Părintească blagoslovenie, Fălticeni.

XI. *1842 Sept. 19 Slatina.*

Părintească blagoslovenie trimitem dumitale

Poftim pe Dumneta ca din căştiul sfântului Dumitrie viitoriu 1842 ce ai a răspunde pentru moşiia *Borca* să numeri înfăţişătoriului aceştiia 12174 adică doăsprezeci mii una sută şaptezăci şi patru lei şi aceasta păstrânduo ca un fel de sinet vei fi scăzut. cu care ne veţi îndatori, fiind al dumitale părinte blagoslovit Veniamin *proin* Mitropolit.

1842 Sept. 19. mănăstirea Slatina.

„Potrivit cu această randuială am primit de la dlui spatarul Hartulari banii mai sus însămnaţi. 1842 Septembre 24. (iscălit jidoveşte, *Şmil Iţic*).

XII *1843 April 20 Slatina.*

Părintească blagoslovenie trimitem dumitale

Poftesc ca câştiul de cincisprezece mii lei a sfântului Gheorghe viitor 843, săl numeri neguţitorului *Şmil Iţic* şi aceasta îţi va sluji de cvitanţie, fiind al dumitale părinte sufletesc. Veniamin *proin* Moldaviei.

1843 April 20.

(în dos). „Cincisprezece mii de lei am primit de la dmnelui spatar Iorgu Hartu-

lari întro poliţă la Galaţi de la dumnealui Kir Teodor Ivanovici pentru care adiverez cu a me iscălitură evreeşte. 1843 April 20.

(iscălit jidoveşte *Şmil Itic.*)

„banii după poliţa însămnată mai sus, iam primit deplin de la însămnatul mai sus Ivanovici la 23 april 1843. (ss. evreeşte Şmil Iţic).

XIII. *1843 Iunie 23 Slatina.* Părintească blagoslovenie trimit dumitale,

Poftesc din câştiul sfântului Dumitru viitoriu să răspunzi dumisale serdarului N. Ţăţinea, una mie cinci sute lei şi supt adeverinţa dumisale de primire lor vei fi scăzut, aşa te rog fiind al dumitale părinte sufietesc.

Veniamin *proin* Moldaviei.

1845 Iuni 25. m. Slatina.

ἔλαβα τὰ ἄνοθεν γροσια καὶ ὑποφενόμεν

Νικόλαος γεωργιυ σερδάρ.

1845 ὠκτοβριυ

XIV. *1845 Oct. 15. Slatina* Cu plecăciune mă închin dumilor voastre.

Aveţi bunătate vă rogu a număra neguţitorului *Şmil Itic* şasă mii lei din câştiul sfântului Dumitru viitoriu anul 1845 de a cărora priimire supt adeverinţă ca la îndeplinirea câştiului să va slobozi cvitanţia cuvenită. aşa vă rogu fiind, al Dumvoastră plecat slugă, Meletie arhimandrit.

„Să se sloboadă lui Şmil Iţic aceşti bani după poliţă şi vei fi scăzat la socoteală, Elenco Hartulari.

Şmil Iţic scrie în evreeşte dovada de primire. ss. Nicola Petrovici.

XV. *1843 Oct. 29 Slatina.*

Cu smerenie mă închin dumitale cucoane Iorgule,

Vă rog aveţi bunătate din câştiul sfântului Dumitru a răspunde dumisale căminar Gheorghe Boghian şăsăzeci galheni. plecată slugă. Meletie arhimandrit.

„Şasă zeci galbeni blanchi am primit după acest răvaş. Boghian.

XVI. *1844 Mart 20.*

Jos iscălitul post. Petru Asachi alcătuinduindumă cu dlui aga Gheorghie Hartulari al fi arbitru la moşlia ds. Făcuţii din ţinut Eşii şi fiindcă această alcătuire să cuprinde şi prin contractul de împosesuire cu care au trecuto cătră mine, apoi neavând a mai cere o altă îndestulare rămâne a săvârşi cu toată lucrarea de la starea locului în stăruinţa vechilului ce d. va rândui, ai teslimarisi acturile cuvenite întru aceasta, spre apărarea şi sprijinirea dreptăţilor dumisale.

Asachi post. 1844 Mart 20.

XVII. *1843 Oct. 13 Slatina.* Părintească blagoslovenie trimit dumitale.

Având a răspunde neguţitorului *Şmil Itic* 11420 lei adică unsprezece mii patru sute douăzeci lei te rog ai bunătate ai număra dmneta, cu carii din câştiul svântului Dumitrie a moşii Borca te vei scăde fiind. a dmntale părinte sufletesc.

1843 Octombre 13 măn. Slatina. Veniamin *proin* Moldaviei.

„Potrivit cu rânduire cuprinsă în această scrisoare am primit suma de unsprezece mii patru sute doaozăci lei şi adiverez. 1843 Octombre 14. (isc. jidveşte. Şmil Iţic.)

XVIII. *1843 Sept. 28 Slatina.* Părintească blagoslovenie trimit dumitale.

Poftescu ca din câştiul svântului Dimitrie a moşiei Borca să bine voeşti a răs-

punde dmsale doftorului Diaconovici patruzeci galbeni, cu care te vei scădea ; aşa te rog. fiind al dmtale părinte sufletesc.

1843 Septembre 28. Veniamin *proin* Moldaviei

„am primit. Dr. Diaconovici.

adresa: Sufletescului meu în Hristos fiu dmisale agăi Iorgu Hartulari, cu părintească blagoslovenie la Folticeni.

XIX. *1842 April 18. Slatina.*

15000 adică cincisprezece mii lei căştiul sfântului Gheorghi viitor a anului următor 1842 s'au primit de la dumlui spatar Gheorghe Hartulare pentru moşia Borca cu cătunurile a mănăstirii Slatina, de a cărora primire sau dat această adeverinţă.

1842 April 18, măn. Slatina. Veniamin proin Moldaviei.

XX. *1835 Februar 6. Scrisoarea lui Iord. Turculeţ către soţia sa.*

Dulci sărutare dau ochilor şi guriţăi mătale pre iubita mea soţăe.

Jalnica matale purcediri din braţile iubirii meli fără macar aţi auzi dulcili glas de rămăi sănătos iubite soţule, au înlănţujat inima me cu o neuitată măhniciune. Iar ceasul care mau întors înapoi de la purcederea mătale mau acofundat în cele mai adânci gândiri a ninorocirii şi a blăstăma pe acel care sa mai puni vichil sau a ave giudecată. Ca în cel mai di pi urmă ceas a purcedirii matale. nam fost destoinicu aţi da covenita îmbrăţoşarea şi sărutarea ca macar cu atăta să te fac a mă dori dacă în alt chip nu sănt vrednicu iubirei matale după a măta strădanii ci eu socotescu că jărtfescu pentru ace ci îmi esti mai scumpă de căt zilili; milostiva me stăpănă mata ai purces supărată, eu am rămas măhnit. Şi adunânduse aceste scârbe amândoaă pe capul meu mau făcut de *şed tocmai ca turtureaua ace fără sofie*. Şi în aşternut aducândumi aminte că lipsăşti ace ci îmi vre binili. mă sfărşescu. în nevinovăţie. Şi blăstăm pi acel ci îşi va mai lăsa perechea de lângă el. Ni preţuitule giuvaer iartă pi acel nenorocit căruia nu *iau ajuns chereste* a pute înpodobi acest răvaş şi săşi zugrăvească inima lui căt te iubeşti. Iţi triimet drept suvenir dragostea. şi drept parolă că ti iubescu, inima. şi pentru vecinica sfăntă legătură, sufletul. Şi cogetul acel curat cari pi viaţă nu să va ştergi. Lumina ochilor mei. Catinca (ah! acest numi ari să mă sfărşască) ah! acest dulci numi împreună cu al său stăpăn mă face de jărtfescu crude osteneli. Numai şi numai ca săl pot îndatora a mă iubi.

Pre iubita me ti înştiinţez că pentru pricina Pădurenilor dacă au venit fratemeu aicea în loc să fac ceva mai rău mau încurcat; în sfârşit sau rănduit comisăe la faţa locului prin carte de blăstăm să să facă cercetare. Iar pentru pricina Deocheţilor am nădejde că voi isprăvi cu agiutoriul lui Dumnezeu.

Dragă am poruncit pe fratimeu ca să-mă ea a'casă şi nau vroit, am căutat chirigiul şi mai gios de căt 150 lei nu miau lăsat.

Te rog triimetimi breşca cu caii cei mici., Am scris bădiţii ca să mi triimată vro 200 lei şi nici răspuns nu miau făcut.

De astăzi înainte numai la Dumnezeu mii nădejdea căci au luat iubirea dintre fraţi. Şi să miluiască Dumnezeu a ni vede sănătoşi, al Dle iubit soţ păr la ceasul cel mai di pi urmă.

1835 Februarie 6. Iordachi Turculeţ Sărdar,

Cf. Surete ms. VII,225.

XXI. *1803 Noembrie 30.* Cuvântarea lui Leon Asachi la aducerea apei la Iaşi.

Cuvântul de mulţumire Măriei sale Alexandru Costandin Moruzi Vvd. pentru facerea cişmelelor în oraşul Iaşi la 1803 Noembrie 30. Sau alcătuit şi sau grăit de preot Lazăr în cerdacul mănăstirei Golia fiind faţă toţi veliţii boeri în vremea sfinţirei apei prin preosfinţitul Mitropolit Veniamin.

„Eu voi deşchide la locuri înalte şi pământul cel uscat voi preface în izvoare de ape ca să adăp pre norodul mieu cel ales şi el va povesti măririle mele."

Isaia Cap. 41 stih 18-20.

Pre Inălţate Doamne,

Adevărul grăesc că de aş voi ca să mă apropiiu către plinire datorii după cuviinţa prăznuirii de astăzi, eu de bună samă aş rămânea supus unei cu totul nepriincioase întâmplări, căci despre o parte vrednicia aceştei Epohii ar cere potrivită voroavă când despre altă parte nerodirea priceperii mele ar osteni auzul fără nici un folos lăsând dar săvârşirea aşa unui mare lucru celor ce sânt deplin propoveduitori cuvântului ca săl înfrumuseţeze cu cele mai vie văpsele iscusinţei lor la vreme sa mă robescu de o neapărată datorie către care mă împinge ruina osârdiei ca să aducu o bună cuvăntare din parte norodului, către a ta înălţime pentru răurile milelor ce sau răvărsat asupra lui din sănurile îndurărilor înălţimei tale, şi măcar ca o umbră în umbra ştiinţelor văzăndumă nu îndrăznescu nici poci să ritorisescu dar totul întru săltare inimii mărindumă zic: O! soare prin care viiază toate şi crescu de leau şi acoperit nouri cu posomorâre, dar tu tot ai dat ce mai puternică strălucire razelor tale pentru podoaba zilei de astăzi tu dai fiind-că lumină din lumina luminei cei neapuse, luminează şi nu te depărta de la orizonul nostru că lucruri vrednice văzând vei ave ce spune şi la cele mai depărtate noroade spre lauda acelui prin care sau făcut şi spre fericire celor ceau priimit:

Pre Inălţate Doamne,

Şi cine nu va mărturisi că minune ce sau făcut în vreme acee când să afla Israil în pustie şi leşina de lipsa apelor (că nu era) nar fi fost minune preste firea omenească cu totul de vreme că singur Domnul Savaot cu mâna tare şi cu braţ înalt au poruncit pământului celui uscat şi pietrilor celor vărtoase de au izvorât ape şi au băut până la saţiu tot norodul lui Israil precum adeverează proorocul. Dar şi în vreme aceasta de acuma când lăcuitorii acestui de Dumnezeu păzit oraş să afla în mare măhnire căutând apă cu greu o găsie (că nu era) au doară nu s'au făcut ca o închipuire minunei cei de demult de vreme că şi înălţime ta prin ajutoriul aceluiaş puternicului domn Savaot cu mână tare şi cu braţ înalt fără cruţare ai îndoit silinţele ca să depărtezi posomorâre de pre feţele norodului prin îndestulare apelor precum ai şi plinit învrednicind ca toată faţa ce să află aici să să bucure şi să să veselească ca Israilul cel nou şi mai plăcut Domnului; pentru aceasta biserica noastră ce provoslavnică fără pregetare aducăndu rugăciuni de mulţumire părintelui luminelor cu glas de umilinţă strigă, mare eşti Doamne şi minunate sunt lucrurile tale că toate căte ai voit ai şi făcut cum şi norodul acest credincios ca unul ce sau făcut părtaş aşa mari facerii de bine întrecăndusă aleargă ca să să arăte că la toată clipala poruncii gata este a dovedi că întru priinţele sale cele de mulţumire către înălţime ta rămânea statornic mai ales că de căte ori să uita la luminată faţa înalţimei tale de atăte ori ca între oglindă vede că şi în nădejde viitoarei fericirei sale nu va fi amăgit ci ca un prunc în braţele maicii sale aflândusă pururea să va desmerda supt duioasă şi neadormită purtare de grijă aceştii dulci stăpâniri a înălţimei tale. Pentru aceasta toate adunările, toate stările şi toate minţile acestui blagocestiv norod cuprinsă fiind de îndoită bucurie nu

pricep cu ce cununi de laude să întâmpine pre a ta înălţime de vreme că îmbunătăţirile cele mari ale înălţimei tale în agonisinţa laudelor cu adevărat trec hotaru a multă pricepere. Deci de sor sui cineva cu aripile cele înfocate isteţimei sale şi până la înălţime acee unde să desfătiază musele nici acolo nu se va îndemăna cu deplină iscusinţă cu minte fiind priponită cu lanţurile strămtelor cuprinderi nici odat nu poate pune pe om în stare ca să răspundă cu limba de cele ce simte inima, că au doară poate cineva să spue cu limba sa laudele acelor mari bărbaţi ce au fost în lume şi carii nu întralt chip să cinstesc pân în ziua de astăzi de cătră toate noroadele numai că tipărite sunt în inimile tuturor, toate faptele lor cele mărite prin cari lăţind fericire preste neamul omenesc au rămas ca unii din cei nemuritori. Acestor dar îmbunătăţiri fiind că şi înălţimea ta cu răvnă eşti plinitor după cum mărturisesc ţările cărora cu norocire ai domnit şi domneşti, nu rămâne drept acee nici o îndoială că norodul acest mare şi nemuritor să de uitării numele inălţimei tale, ce mai vărtos împodobind creştetul cel de Dumnezeu sfinţit al înălţimei tale te va face părtaş enchiclopedii ca pe un vrednic irou, ca pe un plin de haruri Domn şi ca pe un adevărat al patriei părinte.

Bucurăte dar cela ce eşti dezmerdare supuşilor tăi O, O! Alexandre Voevod că norodul Moldavii întru luare sa aminte să măngâe că în persoana mării tale din toate chipurile facerilor de bine vede a fi (viu) pre înălţ tul pre fericitul şi de vecinica pomenire vrednicul al înălţimei tale preiubitul părinte Costantin Dimitriu Voevod a cărue nemurire prin potolire setei norodului şi acum înălţime ta înoeşti şi pentru aceasta acest sămţ tor norod cu mare dreptate nu numai că te cunoaşte de oblăduitor dar fără a să rumeni zice că pentru Moldaviia, Moruzi Voevozi din neam în neam nu se vor socoti mai puţin de căt comitis se aduce mirare.

Priimeşte dar pre înălţate Doamne în loc de dajde, inimile tuturor, fiind că toţ întru jărtfirea ce de bună voe sfinţesc puterii tale ca pre un odor scump ce lau avut cătră aceasta întru asămănare cu toţi acei premăriţi bărbaţi, carii din harurile sale cele înalte cari se află hărăzite acestui de supt soare pământ. O! pre înaltă fiinţă cee ce eşti mai puternică de cât toată suflare, tu cee ce ai numit stelele după feliurime lor şi cu meşteşug de nimene nepriceput leai înşirat pe şesurile naltelor văzduhuri, tu, care eşti putere a toate puteri şi te porţi pre aripile vânturilor, după ce ai chiemat toate câte era în sânurile întunericului la lumină te afli întru strălucitul palaţ al înălţimei pre carele lai încuet cu bolta ceriului pentru ca să fie pricină doriri noastre prin credinţă şi să ne învrednicim lăcuinţii lui. Tu din scaunul măririi tale ascultă în ceasul acesta glasul rugăciunii norodului ce să află aici şi aşteaptă de la tine mare şi multă milă prin trimetere blagoslovenii pre înălţatului şi bine credinciosului Domn Alexandru Costantin Voevod, îngrădeşte stăpânirea lui cu puterea ta, apără creştetul lui cu pavăza virtuţei tale până la adânci bătrâneţe din preună cu Doamna Zoi şi cu pre luminată a lor famelie, fii cu dânşii pururea spre mângâere tuturor şi păzeşte domnia lor în pace, ca şi norodul să vieţuiască în linişte, supt stăpânire aceştii dulci ocârmuiri; păzeşte pre preosfiţitul Arhiepiscopul şi Mitropolitu nostru Veniamin, pre preosfinţiţii arhierei şi pe tot al patrii înaltu singlit carele întru chibzuelele sale cele roditoare de fapte bune nu numai că să învredniceşte de dragoste fiilor aceşti patrii, dar cu dreptate dobândeşte alese laude şi de cătră străine noroade. Leagă dar inimele lor cu lanţurile unirii, ca şi de acum să sârguiască a plini scopul cel fără prihană al înălţimei sale pentru fericire supuşilor.

Iară tu cela ce eşti plin de simţire obştescule al Moldavii norod rădică mânile tale cu dreaptă inimă şi grăbindute zideşte oltar de bune cuvântări pentru toate măritele faceri de bine, căte teai învrednicit a primi şi până acum din braţele pre înălţatului tău Domn Alexandru Costantin Muruzi Voevod.

Că iată priveghiază şi nu dă dormitare genelor sale vrând ca prin plăcută oblăduire a înălţimei sale să te bucuri în toate zilele tale: Deci poftorind rugăciunele pentru lungime zilelor întru sporiul bunătăţilor înălţimei sale rădică glasul bucuriei tale strigând: „aceasta este ziua întru care sau şters lacrăma; să ne bucurăm şi să ne veselim întrânsa, slăvind şi bine cuvântând pre cel ce au plinit dorire noastră întru mângâere spre mărire numelui său în veci amin.

Sau alcătuit şi sau grăit de smeritul Lazăr a toată Moldavia întâiul protopop la anu 1803 Noembrie 30.

Doc. dela VI—XXI inclusiv, sunt comunicate de d. **Gh. Ghibănescu.**

XXII. *7149 August 7.* Suret de pe cel adevărat ispisoc dela Luminatul Domn Vasile Voevod din leat 7149 August 7 pe hotarul sfântului schit Hangu înprejurul schitului.

Noi Vasilie Voevod bojiiu milostiiu gospodar Zemli Moldavscoi.

Domnia mea bine am voit cu curată inimă i din tot sufletul nostru am dat i am miluit cu această hotarnică a noastră de mare întărire pe rugătorii noştrii călugării dela sfânta mănăstire ce să numeaşte Pionul care s'au chiemat mai nainte schitul lui Silvestru peste apa Bistrîţei la Isvorul Alb din sus de Ceahlău unde iaste hramul pogorârei Duhului Sfănt: a lor drept hotar din ispisoace de întăritură dela Miron Barnovschi Voevod i dela Ieremiia Moghilă Voevod şi dela alţi buni domni ce au fost înaintea noastră stăpânitori ţării noastre Moldaviei: care la acea hotărâtură am trimis Domnia mea pe părinţii i rugătorii noştrii Kir Varlaam Mitropolit Sucevii i Kir Mitrofan Episcop Romanului i Kir Anastasie Episcop Rădăuţii i pe credincioşii boerii noştrii dumnealui Dumitraşco Şoldan marele Dvornic i pe Gavriil Hatman i părcălab Sucevii i pe rugătorii noştri călugării din mănăstirea Hangului, Egumen de Neamţ egumen de Bistriţă, egumen de Beserecani, egumen de Pângăraţi, Egumen de Agapiia i pe alţi cuvioşi călugări dintru acealeaş mănăstiri i alţi boeri şi oameni buni înpregiuraşi şi leau hotărât lor cu seamne începând din malul Bistriţii dela râpa cu Stolovanii drept gura Răpciuniţei cei mici unde s'au pus bour i piatră şi Răpciuniţa cea mică în sus pe lângă muntele Ciocanul până în obârşia Răpciuniţei tot în sus pe deasupra Fântânelilor prin Panaghia în sus în vârvul Ceahlăului şi întrun lac, din lac prin ocolaşele Ceahlăului drept în turnul Budului pe îmbe părţile din turnul Budului pe picior în jos până în fântâna mucedă, din care fântână mucedă să înceape părăul Ciocanului, şi Ciocanul în jos pe îmbe părţile şi mearge de încongioară dealul Negru: Apoi din gios de dealul Negru să înpreună cu Bistra mare: Apoi Bistra mare în jos pe îmbe părţile până mearge în spre lunca călcată, de acolea în gura părăului alb şi părăul în sus până în obârşiile obcinii şi Boiştea în jos culmea dealului până mearge pe din sus de Potoci şi pe din sus de Bahnaiu mare tot culmea pe deasupra râpii până mearge iarăş drept în apa Bistriţii şi peste Bistriţă la izvorul Vierului; de acolea izvorul Vierului în sus drept peste curmătură în sus drept în vârvul muntelui Hangului şi culmea Hangului în jos până drept obârşiile părăului Rotarilor şi părăul Rotarilor în jos până unde mearge şi dă iară în apa Bistriţii din jos de râpa cu Stolovanii drept în dealul Ciocanilor peste Bistriţa şi peste deal în apa Răpciuniţii, de unde s'au început hotarul:

Şi iarăş mai întărim aceiaş sfinte mănăstiri un loc ce să chiamă poiana Svanduhului din apa Bistricioarei în sus din strâmtură pe supt poalele muntelui Hurduga în sus până la izvorul călugărului şi până în apa Bistriţii şi Bistriţa în jos la gura Bistricioarei întru care loc să cuprinde treizeci şi cinci pământuri, pământul de opt zeci prăjini: prăjina doao zeci şi patru palme gospod. care acel loc lau cumpărat loruş de la Gligorea feciorul Bătrânului drept opt taleri de argint. Şi un alt loc în sus pe

apa Bistriţii la Vârtop unde iaste un turn de piatră: care loc să numeaşte Poiana Teiului dela strâmtura din jos până la strâmtura din sus tot pe supt muntele Hurduga şi în apa Bistriţii. Intru care loc sânt cinci zeci pământuri tot de cumpărătură pământul de opt zeci prăjini, prăjina de două zeci şi patru palme gospod. Şi alt loc ce să numeşte Boiscioara deasupra râpii din hotar în sus pe şesul Bistricioarei până în apa Bistricioarei în care loc să cuprinde şase fălci de pământ pe care lau cumpărat Ioruş dela Loghin şi dela fratele lui Molodeţ. Pentru aciasta acel hotar cu aceale locuri de mai sus scrise precum să fie sfintei mănăstiri ce să numeaşte Pionul care mai nainte sau chiemat schitul lui Silvestrul, neluat şi neruşiit nice odată în veacii veacilor. Şi la aceasta iaste credinţa noastră mai sus scrisului Noi Vasilie Voevod şi credinţa prea iubit fiului domniei noastre Ioan Voevod şi credinţa a tot boiarilor noştri mari şi mici. Iar cine din neamul nostru, sau dintralte neamuri a altor luminaţi domni pe care milostivul Dumnezeu îi va rândui Domni şi stăpânitori pământului nostru Moldovii, sar ispiti să strice această a noastră dare miluire şi întăritură sau ar schimba seamnele hotarălor de sus arătate, unii ca acea să fie supt canoane ne ertate a sfinţilor apostoli. Şi acelor a toată lumea şapte soboară. Pentru acea ca să fie neclintit şi nemişcat nici odinoară în veci nimenea să nu să ameastece.

Sângur domnul au poruncit. Gavrilaş vel logofăt.

Iscălitura gospod. Locul peceţii gospod.

Arhiva Sft. Spiridon. No. 49.

XXIII. *Fără dată.—c. 1780.90.* Locul de casă a dsale Vasile Buhăescul biv vel Paharnic, la 40 de sfinţi.

Vasile Buhăescul biv vel Paharnic adiverezu cu această scrisoare a mia să să ştie că având eu danie dela Măria sa Ioan Vodă o bucată di locu din locul domnescu în margine trăgului Iaşii dispre Copou care să începi din sfârşitul casălor în sus o sută de stânjăni în lungul locului şi o sută stânjăni în curmeziş după cum arată ispisocul cel domnescu de danie locului şi mărturie hotarnică dela Vornicii de Poartă însă cu stânjănul domnescu sau măsurat locul din care loc pe giumătate au dat fiului nostru lui Ştefan şi nurorii noastre Ileanii iară pe giumătate de locu ci au mai rămas despre apus lam dăruit fiului nostru ginerelui *Sandul Miclescul şătrar* şi fiicei noastre *Măriuţiucăi* pentru care să le fie lor moşie stătătoare ori casă ori ce vor vre să facă să stăpânească ca dreaptă moşie lor şi alţii din fiii noştri să nu să amestece şi am iscălit.

Vasile Buhăescul biv vel Paharnic adeverezu.

Maria Păhărniceasa adeverezu. Ştefan Buhăescul biv vel Comis adeverez.

Originalul în proprietatea d-lui V. Bude.

XXIV. *1805 August 1.* Schimb de loc între log. Constandin Ghica şi Maria Micleasca pah.

Maria Micleasca păhărniceasă încredinţăz prin această scrisoare, precum să să ştie că din locul ciau avut răpousat părintele mieu paharnic Vasile Buhăescul miluire una sută stânjăni gospod în lungu şi în curmeziş aice în oraş Iaşii alăture cu ţinterimul bisericii patru zăci de mucenici pe din sus despre apus cu hrisov din 7269 Dechembrie 19 dela Domnie sa Ioan Teodor Calimah Voevod din drept locul domnesc ce să afla în vremea acea nelăcuit de nimene, găsindusă acum giumătate dintracel loc

pomenit, adecă cinci zăci stânjăni în curmeziş şi una sută stânjăni în lungu supt stăpânirea dmsale biv vel Logofăt Costandin Ghica cuprinsu de răpousatul socrul dmsale Iordachi Canta biv vel Vornic încă din vreme domniei sale Alexandru Costandin Voevod în ograda casii di la deal, undi au fostu aşăzarea răpousatului socrului dmsale împreună cu locul socrului dmsale ce iaste cuprinsu prin hotarnica întărită cu hrisov gospod, care loc pomenit mai sus după împărţala ce au făcut părintele meu paharnicul Buhăescul fiilor săi, giumătate sau venit în parte fratelui meu comisul Ştefan Buhăescul care acuma să găsăşte stăpânindusă de bisărica Patru zăci de mucenici de dmlui polcovnicul Manolache Balşu, iară giumătate sau venit în parte me precum să arată la scrisoare me de împărţală ce iaste la măna me. Deci cu toate că cu dreptul nau fost de a mai lua eu acest loc în stăpânire me, ca un lucru ce nu lam stăpânit nici odată, după ace scrisoare de împărţală, dar dmlui logofătul ştiind greutate casei mele sau milostivit şi din însuşi a dsale voinţă, miau dat dlui schimbu în potrivă din drept locul dsale cel are cumpărat prin soltan mezat dela dlui visternicul Matei Canta pe atâţia stânjăni, pe câţi au fost parte me, adică cinci zăci stânjăni în curmeziş şi una sută stânjăni în lungu alăture cu locul dsale paharnicul Toma Stamati la margine oraşului despre Copou începândusă măsura acestor stânjăni din locul dmsale paharnicul Toma spre răsărit alăture cu locul medelniceresei Aslănoaie spre mează noapte asupra Copoului şi până unde să vor împlini una sută stânjeni curmezişul pe la capete şi prin mijloc tot cinci zăci să fie. Deci de astăzi înainte şi în veci să stăpânească dlui logofătul şi în urma clironomii dsale din neam în neam acea bucată de loc stânjănii mai sus arătaţi în lungu şi în curmezişu adecă 50 stânjăni curmezişul şi 100 stânzăni lungul parte me din locul părintelui meu paharnicul Buhăescul ce sau găsit cuprinşi în ograda caselor dsale şi eu încă să mi stăpânescu în pace acei stânjăni ce am luat dela dlui cu bună voinţă schimbu şi am dat dsale atât copie hrisovului de miluire ce au avut părintele meu dela pomenitul Domn cum şi însuşi scrisoarea de împărţală ce am avut dela părintele meu paharnicul Buhăescul, o ţidulă gospod dela Măria sa Alexandru Constandin Muruz Voevod din anul 1803 Iulie 8, cum şi o mărturie hotarnică tot dintracelaş an Avgust 25 iscălit de dlui vornicul Manolachi Dimachi, iar cându ar naşte vre o pricină asupra stânjănilor din locul mai sus pomenit ce am dat dmsale logofătului atunce eu să fiu îndatorită a răspunde ori la ce cum şi pentru bucata de loc stânjănii arătaţi mai sus ce am luat eu dela dlui logofătul, de va naşte vre o pricină, dlui să aibă a răspunde şi spre încredinţare însuşi am iscălit.

1805 August 1.

Maria Păhărniceasa adiverezu. Manolache Dimache vornic martur.

Actele originale în proprietatea dlui profesor Valentin Bude.

Documentele de la XXII—XXIV, inclusiv, sânt comunicate de dl. **Traian Ichim**

G. Iaşii în Cronicari şi în călătorii străini (seria VI-a)

1. *Iaşii supt Dumitraşco Vodă Cantemir* (1710 Dec. 10.—1711 Iulie 10). De şi timpul e numai de 7 luni de zile, prezintă un interes mare pentru Iaşi, acest scurt timp, prin bogăţia ştirilor şi interne şi externe, ce avem despre Iaşi, prin înalţi oaspeţi împărăteşti, ce au fost în Iaşi, prin frământări de mari armate, ce au trecut prin Iaşi, şi prin urmările mari, ce au venit în ţara Moldovei cu ducerea lui Dumitraşco Vodă în ţara Rusască.

2. *Căimacanii lui Dumitraşco Vodă.* Căimăcanii de la *drumul cel mare* fusese puşi *Iordachi Ruset vornicul, Antiohi Jora hatmanul şi Dabija paharnicul* (Let II[2],88). Din aceşti trei numai Antiohi Jora fusese în divanul scurt a lui Nec. Vodă Mavrocordat, în întăla lui domnie, pe când Iordachi Ruset vornic sta închis la seimeni *„în odaia lui baş buluc başa de seimeni de leafă“*. (Let. II[2],81).

3. *Inscăunarea lui Dumitraşco Vodă* (*7219 Dec. 10*). Incă de la 23 Noembrie Dumitraşco Vodă căpătase ferman de domnie la Moldova, în legătură cu politica militară a lui Carol XII, Regele Suediei. Atât Nec. Costin (Let II[2],89), cât şi Ion Neculce (Let II[2],300), povestesc pe larg felul cum a luat Dumitraşco Vodă domnia: „şi l'au adus la împăratul şi îndată l'au îmbrăcat cu cabaniţă de spinări de soboli, *în loc de caftan* şi l'au pus domn la Moldova şi i-au dat ferman şi nezăbovindu-l doao-trei zile l'au şi pornit şi au venit în *menzil* (adică cu cai de poştă) la Iaşi, salt numai cu 10—20 de oameni, care n'a cheltuit nici un ban la Poartă“ (Let II[2],300)

Iar Neculce ştie motivele numirii ca domn: „prinderea ori viu ori mort a lui C. Brâncovanul“, ceia ce de altfel spune el singur în Istoria Imperiului Otoman „şi pune pe D. Cantemir ca principe al Moldaviei, *în luna Sievol anul egirii 1122* şi'l trimete cu ordin de a pune mâna pe Brâncoveanu, fie acesta supt pretext de amiciţie, de confederaţie sau alt pretext şi al trimite viu sau mort la Constantinopol“ (p. 788. Evenimentele Cantacuzineştilor, Br. şi Cant). Dumitraşco Vodă a întrat în Iaşi în zioa de 10 Dec. 1710, şi „deci s'au apropiat de oraş i-au eşit boerii ţării, cu slujitorii şi cu tabulhanaoa ţării şi i-au făcut alaiu“ .. şi aşa întrând în oraş au *mers la biserica lui Sf. Nicolae*, unde i-a cetit molifta de domnie Kir Ghedeon, mitropolitul ţării, şi de acolo mergând la *curţile domneşti* s'au cetit fermanul împărătesc, şi după obiceiu i-au sărutat boerii mâna şi poala, ca unui domn tânăr *în divanul cel mare*“ .. şi după aceia au îmbrăcat pe caimacan cu caftane ... iar peste trei zile au boerit şi pre boerii cei mari“ (Let. II[2],90).

4. *Divanul lui D. Cantnmir.* Domnul mazilit, Neculai Vodă avusese acest divan: *Ioan Buhuş* vel logofăt, *Nec. Costin* vel vornic de ţara de jos, *Ioan Sturza* apoi *Ion Balş* vel vornic de ţara de sus, *Antiohie Jora* hatman şi parcalab Sucevei, *Ramadan* vel postelnic, *Ilie Catargiul* apoi D. Cuza vel spatar, *Gavril Miclescul* apoi *Ghiorghiţă Apostol* vel paharnic, *Ilie Cantacuzino*, apoi *Ghiorghiţă Mitre*, vel visternic, *Manolachi Hrisoverghi* vel Comis (Let II[2], 74, 296).

Noul domn îşi orândui acest divan, despre care N. Costin nu spune nimic, ci zice că *peste trei* zile au boerit boerii cei mari“ (Let II[2].90). Iar Ion Neculce dă acest divan: *Neculai Costin* vel log., *Lupu Costachi* vel vornic de ţara de jos, *Ioan Sturza* vel vornic de ţara de sus, *Antiohie Jora* hatman şi parcalab Sucevei, *Spraioti Dracomana* vel postelnic, *Ion Neculce* vel spatar, *Ghiorghiţă Mitre* vel paharnic, *Dabija* vel ban, *Ilie Catargiul* vel visternic, *Sandu Sturza* vel stolnic, *C. Costachi* vel Comis (Let II[2],302).

Acest divan se alcătui la 13 Decembre 1710; şi de şi divanul acesta a lucrat puţin, fiind ţara tulburată de oşti, dăm după documente lista adevărată a divanului. In Uricacarul lui T. Codrescu avem numai 3 cărţi domneşti din 7219 de la Cantemir Vodă. Cea întâi adusă în regeste din 26 Dec. 1710, scrisă de Axinte Uricariul, prin care întăreşte privilegiile acordate de M. Vodă Racoviţă în 7213 Sept. 12 (1704) la 6 mănăstiri închinate sf. Mormânt (Galata, Bârnovschi, Cetăţuia, Bârnova, Sf. Sava din Iaşi şi Sf. Gheorghe din Galata; Uricar II.112).

Incă din 15 Mart C. Duca Vodă, Ştefan Duca Vodă, Safta domniţa şi Anastasia domniţa fraţi, vânduse din Ţarigrad lui Ioan Sturza vel vornic ţării de sus satul lor Ruginoasa *cu toţi vecinii ce s'ar afla*, pe care sat şi ei îl aveau de la părintele lor Gh. Duca Vodă, iar lui i-a fost de cumpărătură de la Ion Prăjescul vornicul şi de la Focşa şi de la alţi răzeşi. (Surete ms. XXII.90).

In 24 Mai 7219 (1711) divanul domnesc întăreşte vânzarea Ruginoasei şi a Săoanilor şi iscălesc aceşti boeri: *Nec. Costin* vel log., *Lupul Costachi* vel vornic ţării de jos, *Iordachi Roset* biv vel vornic (*Ioan Sturza* vel vornic ţării de sus era cumpărător), *Ioan Neculcea* hatman, în locul lui Antioh Jora, mazilit pentru că-l păra la Mosk (Let II[2],305), *Gheorghie* vel spatar, *Costantin Ruset* vel paharnic, *Ilie Catargiul* vel visternic, *Sandul Sturzea* vel stolnic, *Costantin Costachi* vel comis, *Vasile Hăbăşescul* vel medelnicer, *Ştefan Catargiul* vel clucer, *Adam Luca* vel sulger, *Sandul Crupenschie* vel jicnicer, *Gligori Beldiman* 3 logofăt, *Vasile Rojniţă* şi *Bejan Hudici* vornici de poartă (Surete ms. XXI.92)

5. *Familia Domnului.* Cronicarii vorbesc şi de doamna lui Dumitraşco Vodă, care a avut să îndure vremile tulburi şi a pricinuit nu puţină grijă lui Vodă Cantemir să o salveze de Turci. După ce Vodă îşi rânduise ţara [1]) şi divanul încă de la 13 Dec.; peste 10 zile i a sosit în Iaşi doamna Casandra „iară Decembrie în 23 zile au sosit în Iaşi şi doamna lui Dumitraşco Vodă, anume *Casandra*“ (Let II[2].90). Casandra era fata lui Şerban Vodă Cantacuzino şi s'a fost măritat încă din 1699 Mai 9 cu tânărul prinţ Dumitraşco Cantemir, în vrâstă de 26 ani. Doamna avea 8 copii toţi mici: *Maria* (1700) *Smaragda* (1703), *Matei* (1704), *Costandin* (1706), *Antioh* (1707,) *Serghie* (1707), *Petru* (1709), şi *Ioan* (1710); de aici grija de siguranţa doamnei. *Intâi* în Iaşi la sosirea doamnei erau 3000 de Leşi din armata lui Haliţki, care nu puţină zarvă şi nelinişte făceau capitalei. Şi în Decembrie şi în Ianuarie Leşii stătur. în Iaşi încvartiraţi. „Abia la 1 Februarie au plecat Leşii din Iaşi spre Nistru să se împreune cu Tatarii la Soroca, dar fiind ger mare mulţi au îngheţat; iar câte sate au fost între Prut şi Nistru în 4 zile ce au trecut Leşii pe toate le-au mâncat, de au rămas pajişte“ (Let II[2].90). Al *doilea* zarvă în târg. Pe Ion Buhuş biv vel log., fiind om bătrân şi cam bolnav şi neavând cai în grabă să purcează să facă pod la Obluciţa peste Dunăre, s'au mâniat

1). Intre alte măsuri luate de domnie pentru ţară au fost: a scăzut un şfert la banii steagului, din două şferturi, ce erau la sama lui Neculai Vodă; ceia ce face 3000 galbeni mai puţin; la mazili le-a scăzut dăjdiile pe jumătate; şi boerii să nu dea desetină, cum nu începuse a da de cât de la Mihai Vodă Racoviţă 7212 (1704): [Let II[2].302].

Dumitraşco Vodă şi *a pus copii din casă de l'au scos din târg numai pe un cal călare fără slugi, fără nimica* (ocarnică faptă! pentru o pricină mică a ocărât pe un boer mare!) (pg. 91); de aici zarvă între boerii prietini lui Neculai Vodă. Al *treilea*, lucrurile toate erau neaşezate, şi lipsite; domnia nouă dar era prea în val şi în supărare, şi era prea greu de îndeplinit poruncile împărăteşti, ţara fiind stricată înainte de vreme (Let II² 303). Al *patrulea*; trimeterea de sărg la Poartă a o samă de boeri cu pără contra lui Neculai Vodă, întru cari Ion Sturza vornicul, Manolachi Ruset biv vornic, Dabija banul, Gheorghiţă biv visternic, V Hăbăşescul medelnicerul, iar pe Lupul Costachi l'au trimes la Bender, la Karà Mehmet Paşa seraschierul. Ce au păţit boerii la Poartă vorbesc cronicarii, că de şi au aprins rogojini în cap, n'au putut câştiga nimic, fiind vizirul dus la Odriu, şi el îi era prieten lui Neculai Vodă (II².92,303), şi încă mare noroc au avut că nu i-au apucat pe acolo vestea precum s'au hăinit Dumitraşco Vodă asupra împărăţiei, că n'ar mai fi văzut Moldova în veci! Delegaţia a purces din Iaşi la 13 Februarie 1711, şi apucase a se întoarce prin Mai, când iscălesc cartea domnească de întăritură lui Ion Sturza vornic în 24 Mai.

6. *Relaţiunile cu Ruşii*. Iaşii au avut cinstea de a fi vizitaţi de Petru cel Mare în Innie 1711; dar pentru aceasta se începuse tratativele cu Ruşii. Incă din 6 Ghenar 1711 Petru cel Mare protestase în scris la Sultan de găzduirea ce face craiului Carol XII. Turcii drept răspuns închid pe solul Rusiei în Edecule, Pacea s'a rupt! Ruşii s'au fost scoborît cu armata în jos spre Nistru: Ţicănauca, Raşcov, Tighina şi Bugeacul. In aceste buclucuri, Dumitraşco Vodă a trimis sol la Ţar pe Ştefan Luca treti logofătul, cumnat cu Ion Neculcea şi l'a găsit la Iaroslav, în ţara leşască, la nunta unui domn mare leah (II²306; la Iavorov scrie N. Costin II².92). Ponturile tractatului secret le cunoaşte Ion Neculce şi le dă pe larg. Cel mai însemnat punct, care a stârnit proteste a fost „domnia ereditară a neamului Cantemir".

7. *Corturile la mănăstirea Balica*. In zăpăceala produsă în Iaşi la vestea că Ruşii au trecut Nistrul la Soroca, Vodă Cantemir pe ziua de 20 Mai, la Duminica Pogorârei Sf. Duh, a dat poroncă lui *Ion şatrar al doilea* să scoată corturile pe Bahlui—*din gos de mormintele jidoveşti*, scrie Nec. Costin, adică din jos de abatorul de azi; iar I. Neculcea scrie, „ce au socotit de au scos tuiurile şi corturile *afară din Iaşi spre Balica, unde sunt acmu curţile domneşti* (copia lui Hurmuzachi) ca să mai chivernisască lucrul (II².99.307), adică la mănăstirea Frumoasa de azi Asta arată că tot şesul Bahluiului era ocupat de armată

8. *Turcii la Aroneanu*. După ştirile primite de la Mogălde sărdarul de Orhei, şi de la Timotei căpitanul de Prut la Ţuţora că vine un turc mare cu 30 oameni, de olac *la Iaşi*, şi că au mas la Aroneanu, s'a făcut *spaimă în târg, şi Turcii balgii au căutat a fugire din Iaşi, care în cotro*; şi *au pornit Vodă şi pe doamna la Cetăţuia*. Dar în învălmăşala aceasta cei 2 cronicari se complectează: N Costin scrie, că Dumitraşco Vodă a purces de cu sară cu Ion Neculce hatmanul şi cu Banariul căpitan cu 100 slujitori la *mănăstirea lui Aron Vodă*; şi aflându-i pre acei Turci *de-asupra Stâncei*... i-au lovit noaptea şi pe 2 Turci i-au omorât pe loc; un Turc, zice Ion Neculcea (II.100, 308).

Iar Vodă s'a mutat *la Cetăţue* de şedea, iară slujitorii ce avea şedea la corturi. Turcii *din Cărvăsărie* erau duşi la iarmaroace la otace; iară alţii dacă au văzut că s'au *bejenit Iaşii* s'au încărcat şi s'au dus în gios (II².100).

Dumitraşco Vodă vroia să-şi trimită doamna împreună cu giupânesele *de la Cetăţuia pe Oituz* împreună cu Iordachi Ruset vornicul; cum însă nu plătise lefi la slujitori, ce-i avea supt corturi, s'a fost făcut zarvă mare la Cetăţue, că însuşi Vodă a trebuit să omoare vre-o doi căpitani cu buzduganul şi pe altul l'a tăiat; dar n'a mai

putut pleca nici doamna spre Oituz, nici el spre Huşi, în gios, ci s'au oprit la Iaşi, că se apropiiau Ruşii.

9. *Cropot brigadirul la Iaşi.* Dumitraşco Vodă văzind stările nesigure în Iaşi a trimes în taină pe Dumitrie agă de darabani, pe care îl suduia în gura mare să facă pe Turcii din Iaşi să creadă că Vodă nu e cu Ruşii, şi pre Pricopi căpitanul—slugile lui credincioase—să roage pe Şeremet să vină de sărg la Iaşi; aceasta între 20 Mai şi 1 Iunie—; căci la 1 Iunie drept 2 Vineri desdedimineaţă Vodă înţelegând că vine Cropot brigadirul cu 3000 ruşi, şi Chilghechi cu un polc de 500 Moldoveni, a eşit din Iaşi la Zagarancea pe Prut, şi a dat poroncă lui Ion Neculce hatmanul să dea jac în Turci îndată au jăcuit *toate chervăsăriile* şi pre *Turci îi purta tot legaţi pe uliţi*, bătându-i să-şi spue banii pe unde sânt." (II².100)

Iară Dumitraşco Vodă a venit cu Cropot brigadirul pe Prut în jos pe Jijia, până au trecut Jijia şi Bahluiul, şi l'au lăsat pre *Bahlui în gios la podul lui Bâtcă* şi acolo şi-a pus obuzul; şi a doua zi a venit şi *Cropot brigadirul în Iaşi* (2 Iunii 1711), cu un steg de draguni şi l'au umblat *prin toate curţile domneşti* şi prin *mănăstiri*, de le-au văzut, şi sara s'a întors la obuzul *său la podul lui Bâtcă.*" (II².311).

Dumitraşco Vodă stătea în Cetăţuea, unde îi era doamna, lasată în paza lui Ion Neculcea hatmanul, de teamă să n'o lovească vre-un podgheaz de Turci.

Iar la 5 Iunie a sosit şi Şeremet Boris Feldmareşal cu 30000 oaste şi Dolgoruchi şi Ianoş general; iară Dumitraşco Vodă şi cu Ioan Neculce şi cu Ştefan Luca vist. şi cu C Ruset paharnic le a eşit înainte la Prut, *la Zagarancea.* (II² 101,312).

10. *Inscrierea la oaste. Doamna şi-a mutat-o în Curţile domneşti* şi i-a lăsat un polc de Cazaci spre pază. Iar în târg s'a organizat armata. I s'a fost dat lui Dumitraşco Vodă 100 pungi de bani să facă armată până la 10 000 soldaţi. Nec. Costin scrie că au dat lefi câte *5 ruble de om pe lună cari fac 50 lei proşti* (*recte 8 lei*) *şi un tult* [*i. e. 40 bani*;] (II².101); iar Neculce e mai lămurit: a dat de tot polcovnicul câte 100 ruble, de rohmistru câte 30 ruble, de Kihaì şi de stegar câte 10 ruble şi de tot tovarăşul câte 5 ruble. Iar din banii zaherelei s'au cumpărat vite, *câte 4 lei vaca.* Iar în târg aflându-se de leafă nu numai slujitorii se scriiau, ci şi mazilii boeri foarte puţini de n'au venit să se scrie, ci şi ciobotarii, şi croitorii şi blănarii şi cârciumarii şi slugile boereşti îşi lăsau stăpânii şi se scriiau la oaste cu leafă, oaste de strănsură din târg, mai mulţi fără de arme de cât cu arme; şi se făcuse până la 17 polcovnici şi 170 rohmistri cu steaguri în 15 zile". (II².313).

11. *Petru cel Mare oaspete Iaşilor trei zile* (*25-27 Iunie*). 24 Iunie Sâmbătă a sosit Petru Împăratul Moscului la Ţuţora şi a venit şi Savin Banul şi Pavăl Rugină sulgerul, pribegi, Acolo i-au eşit înainte Ghedeon Mitropolitul şi Iordachi Roset vornicul—că Vodă Dumitraşco era cu Şeremet în Branişte la Ţuţora, — şi blagoslovindu-i cu cruce şi cu aghiazmă. i-au sărutat mâna toţi boerii.

Iară Împăratul numai cu Curtea lui au venit la Iaşi, ând apunea soarele şi a mers în Curtea domnească, iară în urmă, ca la un ceas de noapte, au sosit şi împărăteasa lui Ecaterina.

12. *Dumitraşco Vodă şi Petru cel Mare.* „Apoi au sosit şi Dumitraşco Vodă încă mai târziu; ce acmu Împăratul *venia de la feredeu*, şi *în curte la scări* s'au adunat cu împăratul, de i-au sărutat mâna şi Împăra ul l'au sărutat pe cap, luându-l în braţe şi rădicându l sus cu o mână, fiind Dumitraşco Vodă om scund şi împăratul om de fire întru tot *şifaeş*! Şi Doamna lui Dumitraşco Vodă atunci se adunase cu înpărăteasa, şi i-au dăruit împărăteasa un leit de aur cu lanţuh şi cu pietre scumpe de i-au pus în grumazi". Aşa scrie Nec. Costin (Let II'102). Iar Ion Neculce mai adaugă: „iară marele Petru Alexievici, împăratul Moscului, trecând Prutul pe la Zagarancea,

au venit drept în târgul Iașilor, împreună cu împărăteasa lui, anume Ecaterina în *curțile domnești, iară căimăcanii împreună cu alți boeri și orășeni bătrâni mai de cinste, și cu Ghedeon Mitropolitul și cu tot clirosul bisericilor i-au eșit înainte, afară din Iași*; și frumos tâmpinându-l l'au primit cu toată inima și i s'au închinat cu mare bucu ie, ca unui împărat creștin, dând laudă lui Dumnezeu că doar îi va cerceta cu mila sa și-i va scoate de supt giugul robiei Turcilor". (Let II².314).

Acestea au fost Sâmbătă spre sară în ziua de 24 Iunie, *Sânzienele!* când împăratul a luat un feredeu, după atâta drum și trudă!

13. *Marș de la Curtea domnească, 25 Iunie, Duminică*: „Și i-au făcut Dumitrașco Vodă masă mare împăratului și au ospătat pe toți generalii câți se întâmplase. Ce Petru împăratul n'au vrut să șează în capul mesei, ce au pus pe vizirul său pe Gavril Holovcin, carele acela nu mânca carne, fiind post. Iară din dreapta pe scaun au șezut și împăratul; și mai sus de cât sine pus'au în capul scaunului pe Dumitrașco Vodă. Și când au vrut să șază i-au sărutat mâna împăratului; iară împăratul încă l'au sărutat pe cap! Și la păharul dintâi, când i-au închinat Dumitrașco Vodă; iar așa au făcut sărutare. De la împăratul al treilea mai gios au șezut la masă și Toma (Cantacuzino) spătarul lui Basarab Vodă, domnul Muntenesc și lângă dânsul alt boer al Muntenilor, anume Gheorghe Castriotul, comisul: Și așa într'acea zi s'au veselit *în casa cea mare* cu toții cu tabulhanaoa! Și împărăteasa așijderea cu doamna lui Dumitrașco Vodă (doamna Casandra) *in casa cea mică* s'au ospătat. Acestea le scrie Nec. Costin (Let II².10_). Iar Ion Neculce e și mai precis în descrierea banchetului politic dat la curte: „Dumitrașco Vodă a făcut împărăției masă frumoasă *în curțile domnești în casa cea mare cu cină*; iară când a fost să șază împăratul la masă, n'au vrut să șază în capul mesei, ce a șezut *în scaun lângă masă*; iară *în capul mesei* a pus pe Dumitrașco Vodă, după dânsul și pe *Gavril Ivanovici* Golovkin, apoi pe alți generali mai gios, anume *Dolgoruki cel mijlociu, Mih. Galicin cel mic, Sava Rogojinscki mimistru, Șefer ministru adică visternic, Ren Ghinarar, Vejhah Ghinarar, Toma Cantacuzino spatar, 'că atunce fugise din țara Muntenească, și feciorul lui Șeremet* și alții din brigadieri și polcovnici *și se ospătau și se veseleau prea frumos cu vin de Cotnari și lăudau vinul foarte și încă și mai bine le plăcea vinul cu pelin, că mult se merau cum spre partea lor nu se face vin cu pelin așa bun.*

După ce s'au sculat de la masă, au venit și boerii țării de s'au împreunat, și le-a dires împăratul cu mâna lui tuturor câte un pahar *de vin.*

Impărăteasa și cu doamna și cu giupânesele căte se tâmplase în Iași încă ședeau la masă în *casa cea mică* de se cinsteau". (II² 315). Cetind pe acești 2 cronicari îți lasă gura apă, și de și nu spun ce fel de mâncăruri au mâncat, dar nu uită de felul băuturii, curat vorba ceia: *mâncarea i-o judulie băutura iaste ce iaste!*" Așa și Neculce nu uită vinul de Cotnar, și vinul pelin!

14. *Portretul lui Petru cel Mare.* Ion Neculce cu talentul lui de scriitor, cu puterea lui de reprezentare vizuală, ne face un portret al marelui Petru, care rămâne o bucată clasică în literatura noastră ca și *caracteristica* lui Ștefan Vodă cel Mare, făcută de Ureche cronicarul: *Impăratul era om mare, mai înalt mai de cât toți oamenii; iară nu gros; rotund la față și cam smad*; *oacheș și cam arunca câte o dată din cap fluturând, și nu cu mărire multă și cu pohvală mare ca alți monarhi; și umbla de multe ori precum și numai cu doao trei slugi de erau de grija trebilor și îmbla pe gios fără de alaiu, ca un om prost; iară atâta dragoste arăta împăratul cătră Dumitrașco Vodă, unde a văzut că s'a închinat de bună voia sa, tindea cu amândoao mânule și îl cuprindea pe Dumitrașco Vodă de grumaz, și-l să-*

ruta pe față, pe cap, pe ochi, ca un părinte pe un fiu al său. Aceasta era când *s'a împreunat în casa cea mică.* (Let II² 316).

15. *Vizitarea Iașilor.* „A doa zi *Luni dimineață*—26 Iunie—au eșit împăratul fără veste *pe poarta despre grajdiuri* singur pe gios si a mers *până la Trei sfetitele,* de s'au închinat în mănăstire, sărutând sfintele icoane, și *moaștele sfintei Prapadoamei Paraschivei* (Poarta despre grajdiuri, dădea în *podul gunoiului,* azi strada Palatului). Acolo atunce s'au tâmplat și Mitropolitul Ghedeon și-l poftea pe împăratul să stea în scaunul cel domnesc; și n'au voit; ce tot în picicare au stătut până ce au cântat psalții *(peavefii)* axionul și ectenia. Eșind din biserică s'au suit *la trapezarea egumenului*; atunci au sosit și curtea lui cu un povodnic și apoi sosi și Dumitrașco Vodă cu curtea lui. După ce au mâncat dulceți *eșind din trapezărie.* Iară Dumitrașco Vodă acmu și tocmise de au fost stând dearând toți polcovnici și vahmiștrii, ce-i făcuse Dumitrașco Vodă din Moldoveni! Și trecând împăratul printre dânșii, arătându-i Dumitrașco Vodă și împăratului și spuindu i că-s cu leafă și i-au sărutat mâna împăratului toți de-arândul.

De acolo au mers cu toții *pe gios până la Mitropolie* de s'au închinat; și au mers și la *casa Mitropoliei* De acolo eșind au încălecat cu toții și au mers *la Golia* de s'au închinat, de acolo învârtejindu-se au mers și la *sfântul Neculae* și apoi la Curte. (Let II 102).

Ion Neculce scrie mai pe scurt: într'o zi de dimineață numai ce au eșit *pe poarta despre grajdiuri* pe gios numai cu trei slugi ofițeri și au mers până în *mănăstirea Trei sfetitile* tot pe gios; și intrând în biserică de o au văzut, îndată a sosit Careta împărătească cu tot alaiul pre obiceiu.! Și eșind din biserică din Trei sfetitele au purces de au văzut și celelalte mănăstiri toate;. și din toate i-au plăcut mănăstire Goliei zicând că are trei feliuri de meșteșuguri: leșesc, grecesc și moschicesc! Și mult lăuda împăratul lucrurile, chipul și toate obiceiurile moldovenilor și încă și dobitoacele acestui pământ, zicând că sânt frumoase! (Let II² 315)

Asupra acestei vizite, cronicarul Nec. Muste, diac star (bătrân) de divan face aceste reflexii: Impăratul a venit *și în Iași* cu puținei oameni, împreună cu împărăteasa ce avea, și au mas *în curțile domnești,* și a doa zi a îmblat pre la toate bisericile de le-a văzut:

„Frumos lucru și cu minune era tuturor a privire atunci împărat creștin aice la noi! Și fără de nici o mândrie grăia cu toții. Mers'au întâi la Mitropolie de a văzut biserica și casele, și au șezut câtva de a vorovit cu Mitropolitul Ghedeon, ce era pe acele vremi; apoi au mers pe la *toate bisericile* și trăgeau clopotele pre la toate mănăstirile. Și mergând el prin târg eșia norodul de-l privia, mulțămind lui Dumnezeu cu multă bucurie, că le-a trimes împărat creștin, nădăjduind că vor eși de supt giugul păgânilor". (Let III².46).

Alex. Amiras e de tot scurt: „Iară împăratul moschicesc a venit *în Iași într'o zi* cu puținei oameni și a îmblat pre la toate mănăstirile; și *a doua zi* a purces la Prut, unde era oastea lui". (Let III².118)

Iar D. Cantemir în Ist. Otomană zice pe scurt: „Și s'a dus împăratul Petru cu câțiva comandanți ai săi *la Iași,* unde a stat *trei zile,* vizitând cu religiositate mănăstirile și bisericele". (pg. 789).

16. *Bisericile din Iași.* Fiind prilej de a vizita mănăstirile din Iași, dintre cari Petru cel Mare a vizitat numai 4: *Trei sfetitele, Mitropolia, Golia,* și *Sf Neculai,* e locul de a arăta câte biserici erau în Iași în 1711. D. Cantemir în Descriptio Moldaviae afirmă că în Iași „se număra întru dânsul mai mult de 40 de biserici, care prea frumos sânt lucrate atât de piatră cât și de lemn" (Ediția Iași 1851

pg. 22). Cred că D. Cantemir se apropie de adevăr. Iată câteva din vechile biserici ale Iaşilor: Biserica Armenească 1395; sf. Neculai gospod 1495; bis. Dancu 1541; Golia 1572; Galata 1576; sf. Vineri 1595, Aroneanu 1594; sf. Sava 1612; Barnovschi 1617; Sf. Ion din măji 1634; Trei Sfetitele 1639; Talpalarii 1639; Sf. Atanasie, Copou 1642; biserica Gheanghei (sf. Ilie) 1620; biserica Anastasia Doamna (Mitropolia) 1668; biserica despre Doamna (sf. Gheorghe Lozonschi) 1640; biserica de pe Poartă (la Curte) 1616; Bărboiul 1624; Vovedenia 1660; biserica lui Solomon Bârlădeanu (sf. Teodor) 1662; sf. Atanasie 1670; biserica Lucăi parcalabului (sf. Neculai cel sărac) 1672; Prapadoamna veche 1680; Curalarii 1650; bis. Banului 1704; sf. Spiridon; 1710; sf. Lazăr 1704; Blagoveşteniile 1680; biserica Albă 1670; sf. Voivozi Roşca 1630; măn. Socola 1564; Cetăţue 1669; Hlincea 1640; biserica Balicăi (Frumoasa) 1618; biserica Catolică 1572.

Nu erau în Iaşi la 1711 următoarele biserici de azi: Sf. Neculai de pe şosea 1804; sf. Costantin 1760; sf. Andrei 1795; bis. sf. Gheorghe (Mitropolia veche) 1750; sf. Dumitru Balş 1718; Prapadoamna cea nouă 1730; Vulpea 1780; sf. Haralambie 1804; sf. Treime 1852; biserica moara de vânt 1850; paraclisul Răzoaei 1770; sf. Vasile Tătăraşi 1800; sf. Vasile Galata 1850; sf. Pantelimon 1760; bis. 40 de sfinţi 1758; sf. Voevozi Rufeni 1758; sf. Ştefan din Ţicău 1816.

17. *Plecarea din Iaşi; Ţuţora.* In sara zilei, Luni 26 Iunie „a purces iar la obuz la Prut de ceia parte de Ţuţora, cu împărăteasă cu tot" (Let II².103). Iar Neculce scrie: „a treia zi împăratul a purces din Iaşi la Prut la oastea sa şi a poftit şi pe Dumitraşco Vodă să vie cu dânsul şi să-şi ia cu dânsul 15 boeri pe cari îi vor plăcea lui, să-i cinstească acolo; şi să meargă şi Mitropolitul ţărei să slujască acolo leturghie în biserică de cort" (Let II² 318); şi Mustea scrie „şi întru una zi s'a dus împăratul iară la obuzul lui la Ţuţora şi a făcut masă mare acolo în ziua de sf. Petru cu Dumitraşco Vodă şi cu toţi boerii mari". (Let III².46).

18. *Scumpete în Iaşi.* Scoborându-se armata în jos spre Movila Rabăei, şi la Lunca Banului şi la gura Sărăţii, Tatarii tăiau din urmă drumurile şi împedecau aprovizionarea armatei şi a Iaşilor... Ajunsese la Iaşi sacul de făină 10 ruble, cum e la noi 10 ughi; iară la obuz pânea de 60 gramuri 6 capeice adică 12 bani".

Mai sus, vorbindu-se de lefile oştenilor, se arată că *5 ruble făceau 50 lei (recte 8 lei) şi un tult.* Un tult valora 40 bani; deci *1 rublă ar fi valorat 10 lei şi 9 bani !!* Aici cronicarul egalează *rubla cu un ug,* adică cu un galbăn unguresc. Pe vremea lui Cantemir galbănul avea 200 bani, sau un leu şi 80 bani. Rubla avea 100 capeici sau 200 bani. Avem a face aici cu o grosolană cetire a editorului, căci în slova veche 8 (и) se putea confunda cu 50 (н). Aşa că 5 ruble făceau numai 8 lei şi un tult, sau exact 1000 bani: In 8 lei avem 960 bani şi *cu 40 bani tultul,* tăman 1000 bani!

19. *Iaşi. în toiul luptelor de la Prut.* La 27 Iunie Marţi Vodă Dumitraşco şi cu 15 boeri mari a plecat la Ţuţora, unde la 28 Iunie s'a dat masa cea mare de împăratul Petru Moldovenilor lui Vodă Cantemir, care deşi într'o Mercuri şi în postul Sânpetrului au mâncat cu toţii carne!

In Iaşi zarvă mare cu închiderea lui Iordachi Ruset vornicul *cuscrul domnului,* pe motiv că l'ar fi pârât pe Vodă la Petru împărat. 50 de dragoni şi cu steagul lui Neculai vel armaş l'au râdicat pe Iordachi vornicul din Iaşi şi l'au dus la Soroca; iar de acolo mai apoi la Kiev!

Cum Tatarii tăiase drumul de cărat provianturile la armată, venise în Iaşi ca la 3000 căruţe cu zaherea, şi au tăbărât *supt curtea domnească pe şes, până la pod la Bahlui.* Iar pe lângă doamna lui Dumitraşco Vodă, care era în poziţie, lăsase pe polcovnicul Gângăul şi pe un maior (rohmistru) cu vre-o 180 cazaci — Horodovii — şi

nişte seimeni de ai târgului Iaşilor; mai sosise şi o samă de muscali. Toţi aceştia au stat în Iaşi până la întorsul obuzului din gios. (Let II[2]105).

La 30 Iunie s'a întors Dumitraşco Vodă, s'a tocmit cu boerii şi cu Mitropolitul şi i-au făcut scrisori la mână şi au iscălit toţi şi împăratul şi au purces la Iaşi cu Simion Sava Rogozinschi şi cu alţi boeri ce nu fusese la Prut, au intrat în *biserica domnească de pe poartă* şi au cântat un paraclis, şi după paraclis s'au cetit catastiful cel de tocmală, ce au făcut Dumitraşco Vodă şi au primit toţi boiarii şi au iscălit toţi pe toate ponturile cele ce le-au trimes Impăratul pre Luca visternicul (Let II[2].319). Mai pe larg scrie Nec Mustea: „Şi după ce cetea logofătul un pont, întreba Dumitraşco Vodă pre boiari: bine iaste acest pont? Ei ziceau *bun*; iar care pont nu era bun pre voia boiarilor, ei răspundeau că nu-i bun; şi de aşa stau până aşezau cum va fi mai bine" (Let III[2].47).

Altă întocmire a făcut Vodă Dumitraşco cu Golovkin şi Sava senior Rogojinschi în *casele Dediului*—gazda lor—lângă curţile domneşti şi au desbătut ponturile. Şi auzind boerii acestea toţi s'au închinat şi au primit; iară Iordachi Ruset vornicul cu ceata lui a început a strigare că nu-i bine să fie tot de un neam domn, ce să se schimbe domnii". (Let II[2].316).

Doamna lui Cantemir Vodă rămaseră singură în Iaşi şi cu toate svărcolirile făcute de Vodă şi stăruinţele lui pe lângă împărat n'a fost cu putinţă să o rădice în toiul luptelor (Let II[2].325), între 7—11 Iulie (Sâmbătă—Mercuri).

— „Iară Joi pe amiazăzi, Iulie 12 au lovit Tătarii întâi Iaşii cu pradă şi mulţi oameni au *robit de prin Tataraşi*; şi dob toc cât au găsit *pe şesul Bahluiului* tot l'au cules; şi lovise câţiva Tatari şi *în Broşteni*, unde era zahereaoa moschicească —cele 30 0 căruţe.—Atunci din târgoveţi au sărit vre-o trei patru oameni şi au prins doi Tatari şi i-au adus *în curte* la Moscali. *Ce numai Dumnezeu a ferit târgul Iaşii*, că au fost ploi pe tot ceasul, nepărăsite şi zi şi noapte, că de ar fi venit numai vre-o 500 de *Tatari ar fi ars Iaşii toţi de foc*! Căci Tatarii de ploi au zăbovit de n'au venit (Let II[2].109)

O săptămână ploioasă în toiul verii a scăpat Iaşii de jărişte a şi prada Tatarilor, în vara lui 1711!

20. *Plecarea lui Dumitraşco Vodă din Iaşi.* Fiind încă pe drum la gura Jijiei, Dumitraşco Vodă află din gura lui Tudori Ciuhoranul căpitanul, luat rob de Tatari şi slobozit de oastea Moldovenească ce se întorcea de la obuz, după ce au omorît pe toţi Tătarii, că alţi Tătari afară de aceia n'au fost prin Iaşi; luând atunci 200 dragoni cu sine plecă spre Iaşi să-şi ia doamna şi să lasă-înaintea obuzului moschicesc la Zagarancea pe Prut.

„Iară Dumitraşco Vodă a intrat în târg în Iaşi Iulie 14 zile, Sâmbătă la apusul soarelui şi au stat în Iaşi şi Duminică până s'au gătit. Iară Luni Iulie 16 s'a rădicat şi Dumitraşco Vodă cu toată casa lui şi cu o samă de boeri sfetnici de ai săi anume: *Neculce hatmanul, Savin Zmuncilă postelnic, Ştefan Luca visternicul, Sturza vel stolnic, Rugină vel comis, Iorga Aristarho vel uşeriu, Gheorghiţă Mitre vel spatar,* şi alţi boerinaşi de casa lui". (Let II[2].110).

Iar Ion Neculce spune: „Dumitraşco Vodă sosind in Iaşi zăbovi 2 zile (Sâmbătă 14 şi Duminică 15 Iulie) până s'au gătit; Şi purcegând din Iaşi a trecut Jijia pe la Popricani, şi s'a tălnit la Zagarancea la Prut, de ceia parte, cu obuzul Moschicesc (Let II[2].331); iar pe la Ştefăneşti a trecut Prutul; iar de acolo la Moghilău la Nistru. „Iar arătând lista celor ce au plecat cu Vodă Cantemir de 24 nume de boeri (Let II[2].332).

21. *Iaşii după plecarea lui Dumitraşcu Vodă. Beşleagă stăpân Iaşilor*; *Craste*

vornic Iaşilor. Aici în Iaşi în târg erau *mănăstirile pline de oameni*, şi la mare grijă căzuse că nici un cap de boer nu rămăsese aici. Muscalii se strecurase; Turcii încă nu sosise... Şi atuncea un Leah, ce fusese beşleagă la Dumitraşco Vodă, şi se turcise *apucase el monarhie în curtea cea domnească*: şi cu vre-o 2 turci lazi, ce scăpase *din beciurile Curţii* la plecarea Muscalului; începuse a face răutăţi prin târg şi jacuri; că o samă de seimeni ce era se pusese supt poroncile lor şi au jăcuit pre mulţi. Văzând Egumenii şi neguţitorii că se îngroaşă lucrul, s'au sculat cu toţii *şi au mers la Curte şi l'au scos din Curte afară*, zicând că l'or ucide, şi *puse pre Crăstea vornicul să fie cap târgului*, până când vor sosi de la Turci cineva.

Calaraşii trimeşi de Crăstea vornicul târgului la Lupul Costachi sau la vizirul au hălăduit 6 zile (14 Iulie—20 Iulie) fără nici un rezultat, ţara de gios fiind robită de Tatari. La 21 Iulie. Sâmbătă a venit *Curt Mehmet paşa* cu 20 Turci şi *neguţitorii i-au eşit înainte de laturea târgului* de i s'au închinat. Deci aşezându-se Kurt *în curtea cea domnească...* iar mai apoi a dat poroncă lui Grigorie Bazagiul vameş, Crăstea vornicul şi Anastasă vornicul să se grijască de ţară. El gândia în mintea lui să fie socotitor ţării Moldaviei, şi nimenea nu putea eşi din târg fără pecetluitul lui. Pe Ştefan beiul de Orhei l'a pus sardar cu 10 slujitori pe lângă dânsul; şi el cu alţi Turci *făcea strajă*, de păziau noaptea la *drumul de laturea târgului*, şi cine veniau *la târg îi prindeau şi le luau caii* Apoi ceru prin scrisoare că el e la Iaşi *în scaun*. De altă parte a strâns mehteri şi tabulhanagii şi-i puneau şi băteau chindie în *toate zilele în curte*. (Let II².112).

22. *Divanul lui Kurt Mehmet paşa.* Şi începuse a boeri boeri: Bazagi Oglu vel postelnic, Darie Donici hatman, Diani comis, Iordachi uşier mare, Vasile Adam agă, Neculai neguţitor vameş mare. Şi a şi luat câte 60 ughi din şfert a doua zi chiar. Pe feciorul Iancului Căpitan l'a tăiat; pe egumenii mănăstirilor îi închidea şi li lua banii (Let².112.339).

23. *Lupul Costachi vornicul caimacam 40 zile* Kurt stătuse mare şi tare la Iaşi *zăce zile*, căci la 31 Iulie Marţi a sosit în Iaşi Lupul Vornic caimacam cu rânduiala Vizirului împreună cu Bekir, aga, *tălhăcciu* împărătesc. *Opt zile* s'au trecut cu aşezarea ţării despre Vizirul. Acesta îmbrăcând cu caftan pe Lupul vornicul i-a zis: iată îţi dau ţara în sama ta: *işit Lupul, ghiozun aci:* să-ţi deschizi ochii foarte" (Let II².113).

Lupul vornicul îşi luă coleg pe Antiohie Jora hatman şi pe Macsut postelnicul pentru limba turcească pe la agi, ce veniau la Iaşi. Pe bejenari din ţară a pus dare câte 2 lei de cap; apoi a scos 100 căruţe câte cu 4 cai pentru pornitul Craiului Şvezesc. La Bârnova s'a strâns zahereaua Craiului de a putrezit!

In Iaşi adusese veste un agă de la Poartă că nu ar mai fi domn la Moldova, ci un paşă; iară *în târg în Iaşi numai târgoveţii erau toţi acasă*, căci boerii ţării încă nu venise nici unul la Iaşi!

Prin Iaşi nu umblau alţi bani de cât *copeice* şi *duice* de câte 4 bani, şi *timfi* de cei noi moschiceşti.

Lupul vornicul a stat caimacam de la 31 Iulie la 9 Septembre=40 zile—, când Delibaş aga Vezirului, eşise din *Curtea cea domnească* l-au poprit şi l'au pus în lanţuri împreună cu Antiohie Jora şi Maxut şi i-au dus la Varna, de unde după 2 ani i-a scăpat cu viaţă C. Brâncovanul Vodă cu 300 lei ce a dat mai marelui cetăţii (Let II².116).

Ion Neculce spune mai multe: Lupul Vornicul venind în Iaşi la 31 Iulie a poposit la *mănăstirea Balicăi* (Frumoasa) şi cu mare greutate—ameninţându-l cu vezirul—a scos pe Curt paşa din Iaşi. Că Antiohie Jora hatmanul era văr cu Lupul Costachi vornicul, de aceia l'a ales sieşi caimacam. Iar în târg în Iaşi noul caimacam a pus bani pe târg, pe neguţători, pe breslaşi, şi a pus ca tot bejenarul să dea câte 2 lei,

de şi oamenii n'aveau ce mânca, că ajunsese săcuşorul de făină 15 lei, şi nici aşa nu se găsia. (Let II² 340).

24. *Bekir Aga caimacam.* Acesta rămâne singur caimacam de la 9 Septembrie 1711; a doua zi la 10 Sept. aduc pe Ghiorghiţă Apostol biv vel visternic, caimacam. Acest Bekir agă, tâlhaciul vizirului a stăpânit Iaşii 17 zile, căci la 26 Sept. Mercuri, 7220 (1711), veni Ion Mavrocordat terzimanul, fratele lui Neculai Vodă, caimacam din partea fratelui său. La 29 Sept. s'a râdicat Bekir aga din Iaşi; şi aşa a stat Ion terzimanul caimacan până la 25 Dec. când Nec. Vodă veni domn a doua oară la Moldova.

In nici o epocă n'au trecut Iaşii prin atâţia fiori ca în vara lui 1711! Şi au ţinut aceşti fiori de la 23 Iunie la 29 Septembrie.

25. *Iaşii după Dimitrie Cantemir* Dumitraşco Vodă, dus în Rusia ajunge istoricul Dumitrie Cantemir, cu reputaţie Europeană. El a scris mult şi multe şi a dat şi Iaşilor partea sa de contribuţii culturale.

Iată câteva din vederile lui Cantemir *istoricul* asupra Iaşilor:

a). In *Descrierea Moldovei*, vorbind de Iaşi scrie: „Acesta este scaonul ţării, pe *carele la mutat Ştefan Vodă din Suceava*, ca să poată apăra ţara din mijlocul ei de năvălirile Turcilor şi ale Tătarilor, pentru că el prea bine vedea că nu putea să se apere aşa lesne din Suceava, fiind că este depărtat de hotarul turcesc.

„Mai înainte de aceasta târgul Iaşi era un sat prost, întru cari abia se aşezase trei patru gospodari şi avea şi o moară, în care era un morar bătrân, care se numea *Ioan* (sau după cum îi zic, *Iaşii*). Numele acestui om l'au dat domnul acesta oraşului ce l'a făcut, întru carele a zidit întâi şi o biserică, întru cinstea sfântului Nicolae, care iaste acmu biserica cea mare, şi alte palaturi pentru dânsul şi pentru boerii lui. Radul Vodă îl împrejmueşte cu zid; are 40 biserici; are 12000 case; a suferit mai multe focuri. In Iaşi locueşte şi Mitropolitul Sucevei, căci în Iaşi mai înainte era numai un protopopă" (pg. 22).

Motivele aduse aici de Cantemir, le ia aidoma B. P. Hajdeu, dar le dă pe sama lui Ion Vodă cel Cumplit în 1572. Capitala a început a se muta la Iaşi, încă din a doua domnie a lui Petru Vodă Rareş, care şi-a petrecut domnia mai mult în ţara de jos ca şi Bogdan Vodă. Ilieş şi Ştefan pun parcalabi la Iaşi, semn de capitală, ca şi parcalabii de Suceava!—Aceleaşi cuvinte cari au silit pe Voevozii Munteni să-şi fixeze capitala la Bucureşti, din Târgovişte, au dictat şi Voevozilor Moldoveni să-şi fixeze capitala dela Suceava la Iaşi: să fie mai aproape de Turci, din Bugeak, şi în pază de hainie!

b). In *Istoria Ieroglifă* Cantemir numeşte Iaşii „*locul întinsori*".

„*Filul* luând *mreaje* până în zece zile pre *Struţo Cămilă* vână. *Răsul*, carele în munţi păzitoriul *Struţo Cămilă* era, pentru *mreajia*, ce se împletise măcar cum scrie neluând, fără de nici o grijă la *bârlogă* şi se află; iară *Uliul* de împletirea mrejii înţălegând, cum mai curând *Corbului* în ştire făcu, carele măcar că de lucrul peste nădejdea lui tămplat nu puţin se tulbura, însă nici moale se purtă, de vreme ce până a nu *agiunge mereaea la locul întinsorii*, cu doao zile mai înainte *de la Corb* la *Pardos*, şi la alalte jigănii cumpătoare vestea mreajei agiunse;

Antiohie Vodă luând poroncă până în zece zile pre *Mihalachi Racoviţă Vodă* să prindă, *Mihalachi Roset* care în munţi era păzitorul lui *Mihalachi Racoviţă Vodă*, pentru porunca ce se împletisă, măcar cum scrie neluând fără de nici o grijă la *casa* sa se află; iară *Ştefan paharnicul* de împletire poruncii înţelegând cum mai curind lui *Brâncovanul Vodă* în ştire păci', carele măcar că de lucrul peste nădejdea lui tâmplat, nu puţin se tulbură, însă nici moale nu se purtă; de vreme ce pără a nu ajunge *poronca la Iaşi*, cu 2 zile mai înainte de la *Brâncovanul Vodă*

atunci *Pardosul, Hameleonul, Veverița, Guziul cel orb* şi alalţi pre lângă dânşii toţi în toate părţile se împrăştiasă, aşa cât pe toţi de o dată mreaja a-i cuprinde nu putu". (Ist. Ieroglifă 361).

la *Iordachi Roset vornicul* şi la alţi *boeri moldoveni* rugătoare vestea poruncii ajunse. Atunci *Iordachi Roset vornicul, Scarlat Roset, Manolachi Roset* şi *Dediul spatar* şi alalţi pre lângă dânşii toţi în toate părţile se împrăştiară, cât pre toţi de o dată porunca a-i prinde nu putù".

c). In *Istoria Imperiului Otoman*, vorbind de Suceava, zice că despoţii Moldoveni—nu precizază că acesta a fost Ştefan cel Mare—pentru a fi mai aproape de fruntarile Turceşti *şi-au mutat tronul la Iaşi. Iaşii nu e cetate mare, dar e tare prin natură şi arte, şi memorabile până în ziua de astăzi pentru ruinele palatului de acolo.* Intre alte lucruri demne de memorie, ce se găseşte acolo, nu este în Moldova *afară de Iaşii*, în care să se găsască vre-o înscripţiune sau vre-un semn măcar despre numele fundatorului sau antichităţii ei. *In murla Iaşilor se găseşte un monument* tăiat într'o piatră mare, reprezentând 7 turnuri, deasupra cărora 2 lei ţin râdicată o coroană imperială; în jos la picioarele acestor turnuri se vede un câmp şi în acest câmp 2 peşti solzoşi, încrucişaţi unul peste altul cu capetele în jos şi cu coadele în sus, sub ei un cap de bou având în frunte o stea cu 6 raze. Insă chiar acest semn din urmă arată că acel monument nu e pus acolo de cel dintâi fundator al cetăţii, din cauză că capul de bou a început cu mult mai târziu a se pune între insigniile ţării". (pg. 274 nota 39).

Gh. Ghibănescu.

Felurite acte din Arhiva Soutzo-Karadza

publicate de Constantin I. Karadja

1). *Bruion de cerere către Agenția Austriacă dela Iaşi.* (A fost întrebuinţat ca învăliş pentru un dosar de acte de moşie).

A l'honorable Agence Impériale et Royale d'Autriche.

Mes longues contestations avec les sujets autrichiens Doxachi et Diogenidi doivent avoir convaincu l'honorable Agence de l'inconséquence des raisons dont ils s'étayent, pour se justifier dans les procédures, qu'ils m'ont injustement intentées au sujet du magasin que je me trouve leur avoir loué pour trois années par un contract, dont je joins à cette pétition une copie fidelle et authentique. La seule lecture de cette pièce aurait dû leur faire sentir la reciprocité des engagemens, dont on y est convenu et achever de les persuader, que de même qu'il ne m'eut pas été permis de les expulser de ce magasin avant le terme stipulé dans le contract, ils ne deuvent à leur tour l'abandonner avant le terme, sans s'exposer à de grosses responsabilités. Les prétextes dont ils se prévalent, pour s'autoriser dans l'infraction de leurs engagemens, sont d'une inconséquence, d'une absurdité trop frappante pour pouvoir en r en nuire à mes droits dans cette cause; d'abord parceque ne leur ayant pas garanti ancune des qualités du magasin en question, je ne puis raisonnablement être rendu responsable de celles qu'ils lui supposent pour l'abandonner, et ensuite parcequ'il serait absurde de prétendre qu'ils ont ignoré le dégrè d'humidité d'un edifice qu'ils ont non seulement soigneusement visité, avant que de m'engager à le leur céder, mais qui a aussi servi pendant plus de deux années de dépôt à leurs marchandises; intervalle dans lequel cette prétendue humidité devait nécessairement diminuer et non augmenter. Des recherches plus circonstaciées mettraient encore davantage au jour l'inconséquence de

leurs allegation dans cette affaire, mais pour ne pas m'engager dans des détails trop minutieux, je me bornerai à observer, qu'il n'est aucunement vraisemblable qu'un bâtiment contigu à plus de sept autres, situé dans le même emplacement, bâti en même tems et dans la même forme, ait seul une humidité, qu'aucun des autres, n'a notoirement pas. Ce qui rend cette différence encore moins probable, c'est qu'aucun des locataires qui ont précédé les Srs Doxachi et Diogenidi dans l'habitation de ce magasin ne lui ont jamais imputé une humidité, qui le rend inhabitable, et qu'ils ne lui ont pas eux-mêmes trouvée pendant les deux premierès années et un mois de troisième. Mais cette qualité, qu'il n'avait sûrement pas d'abord, que les Srs Doxachi et Diogenidi ne lui ont pas supposée que lorsqu'ils crurent pouvoir s'en passer, et au moment où, par l'expiration du terme fixé pour le bail d'édifices pareils, je n'étais plus à la portée de le céder à d'autres, il peut l'avoir gagnée maintenaut par l'arrestation de l'air, le defaut de communication, l'abandon et la fermeture des avenues, débouchés, portes et fenêtres du magasin, tellement que les chicanes de ces négocians, en me privant des rentes annuelles que j'en retirais retirais aunuellement, m'exposent à la voir aussi dans la suite considérablement endommagé. Ce n'est qu'eux seuls que je puis et dois conséquement en rendre d'autant plus responsables, qu' un grand nombre de locataires viennent de se présenter pour l'acquisition de ce magasin que par pur esprit de contestation ils se refusent constamment de bailler à d'autres. Strict observateur de mes engagemens je ne puis m'arroger la moindre autorité sur ce bâtiment, ni la céder à d'autres avant l'expiration des trois années, dont je suis convenu avec les sujets antrichiens susmentionnés, mais au bout de ce terme je me reserve de faire apprécier par d'experts maçons les endomm agemens que mon édifice peut avoir soufferts par ce long abandon, afin de pouvoir en réclamer l'indemnisation conjointement au prix de Location pour la troisième année, aux frais des procédures et autres.

Si à la suite de cette exposition, l'honorable Agence ne juge pas à propos de contraindre les susdits Doxachi et Diogenidi à me satisfaire dans le plus court délai possible, je La spplie instamment de bien vouloir leur faire du moins part de la responsabilité que je mets sur leur compte afin que, en tems et lieu, ils ne puissent pas s'appuyer du prétexte d'ignorence de cause.

J'espère que l' honorable Agence se prêtera à mes instances avec sa bonté ordinaire et j'ai l'hounenr d'être avec le plus profond respect.

De l'honorable Agence Impériale et Royale

Le très-humble et très-obéissant Serviteur

Grégoire de Ghyka Wornic

Iassy ce 10 mars 1814 n/s.

pe dos: A l'honorable Agence Impériale et Royale d'Autriche dans la Principauté de Moldavie, Jassy.

2. Fraţii Bacheville la Iaşi (1817).

Intr'o mică revistă, moartă în copilărie, „*Spicuitor în Ogor Vecin*“, 14—12 (1920), am dat un rezumat despre ce spune un căpitan francez de ţara noastră, unde se refugiase dinpreună cu fratele său, de urgia călăilor lui Ludovic al XVIII-lea în anul 1817. Erau condamnaţi la moarte din cauza fidelităţei lor pentru Napoleon, cum ne povesteşte autorul.

Revista susnumită fiind greu de găsit, cred că n'ar fi fără de folos să redau capitolul despre Iaşi în limba originală, aceasta cu atât mai mult cu cât acest călător fu scăpat cu vederea de cercetătorii noştri şi cartea este foarte greu de găsit, fiind probabil tipărită într'o ediţie mică.

Iată titlul:

Voyages | *des* | *Frères Bacheville* | *Capitaines de l'ex-garde, chevaliers de la Légion d'Honneur,* | *en Europe et Asie,* | *après leur condamnation par la cour prévôtale* | *du Rhône en 1816.* | *Paris, Chez le Capitaine Bacheville, Corréard, Ponthieu, 1822. Imprimerie de David.* 1 vol. 8° VIII+402 pp. cu 2 portrete şi o compoziţie în litograf.e. Mai există o ediţie a doua „revue et augmentée", cu acelaş titlu şi an. Editorii sunt însă *Bechet Ainé* şi *Capitaine Bacheville*. 1 vol. în 8'. XII+432 pp. +1 f. Portretele nu mai sunt reproduse, ci numai compoziţia. Pasagiul despre ţara noastră este aproape la fel în ambele ediţiuni, după cum am controlat în exemplarele din biblioteca mea.

Costantin I. Karadja.

Ed. I. p. 205. Chapitre XXI.
IASSY.

Le noble Moldave qui vint si généreusement à notre seecours, et qui nous reçut chez lui avec tant de bonté, nous fit conduire jusqu'á Iassy, capitale de la Moldavie, où nous arrivâmes la 22 juin 1817.

Ne sachant à qui nous adresser, nous descendîmes à la première auberge qui s'offrit à nous, en attendant que le hasard vînt nous aider a trouver des renseignemens sur l'objet de notre voyage. . . . . je fus réveillé a la pointe du jour, par un officier du prince, qui nous donna vrdre de le suivre chez le spadar (sic!), chef suprême de la police et de la force armée. Interrogés sur ce que nous voulions, nous eûmes bientôt la triste certitude que nous nous étions abusés : il n'était nullement question d'organisation militaire en Moldavie. . . . . Instruit de notre arrivée, le consul de France voulut nous faire partir sur-le champs ; mais le prince, mieux inspiré, demanda l'avis du Gouvernement turc, attendit ses ordres, et nous permit d habiter la ville en attendant qu'il fût statue sur notre sort. Le consul prévint aussi l'ambanadeur de France à Constantinople pour qu'il pût intervenir, selon qu'il le jugerait à propos, dans la décision que le divan allait prendre à notre égard Deux mois s'écoulèrent sans rèponse ni du Grand-Seigneur, ni du marquis de Rivière.

Dans la cruelle alternative où nous nous trouvions, sans pouvoir nous occuper d'aucun travail qui assurât notre existence, n'ayant plus d'argent, et ne sachaut où nous en procurer, nous vendîmes, une partie de nos effets, et sans en demander la permission à la police, nous résolûmes de partir pour Constantinople.

A peine on nous vit sortir de la ville, qu'on nous arrêta par ordre du prince. On nous conduisit devant lui: „J'ai écrit au reis-effendi (= ministrul turc al afacerilor străine) pour savoir ce qu'il voulait que je fisse de vous, nous dit-il ; vous ne sortirez de Jassy que quand j'aurai reçu une réponse.—„Prince, si vous ne nous permettez pas de sortir de vos États, lui répondis-je, donnez-nous les moyens d'y vivre".— „C'est trop juste, ajouta-t-il, retirez-vous ; demain vous aurez de mes nouvelles." Nous le saluâmes respectueusement ; le lendemain nous apprîmeas qu'il avait donné l'ordre de nous compter à chacun cinquante francs par mois, et une ration de vivres. . . . .

La Moldavie, située entre les monts „Krapack" et la mer Noire, est enclavée dans les Etats d'Autriche et de Russie. Cette dernière puissance en possède déjà deux cinquièmes, qui lui furent cédés par le traité que la Porte eut le malheur de signer en 1812, au moment où les armées françaises portaient le coup de mort à l'empire des Czars.

La réligion grecque est la seule du pays : il y a un patriarche (sic!) et un clergé nombreux, qui possèdent des biens d'une grande valeur ; un nombre considérable de couvens riches, que l'on rancontre souvent pour venir au secours de leurs frères de la Morée. Les boyards, qui composent la noblesse, forment la partie la plus nombreuse

de la nation (sic!); ils possèdent les deux tiers des terres qu'ils afferment aux paysans, depuis que ceux-ci ne sont plus attachés à la glèbe.

Cette province, arrosée par le Danube, le Pruth, le Dniester et une infinité d'autres rivières qui descendent des monts Krapack, est extrêmement fertile; car, quoiqu'elle ait été depuis pluseurs siècles le théatre de la guerre entre les Osmanlis et les Chrétiens; quoique le Gouvernement despotique et son horrible cortége la cupidité, la fraude, la corruption, l'gnorance, le fanatisme, la désolation, les confiscations règnent sur ce malheureux pays; malgré, dis-je, une foule d'abus dont l'énumération serait trop longue, l'exportation dépasse encore l'importation d'un quart.

Cependant il n'y existe aucune manufacture; le luxe des boyards y est poussé aussi loin que possible; les femmes surtout y sont d'une recherche excessive dans leur toilette: les cachemires de l'Inde et les soies de Lyon, leur sont indispensables; les voitures sont aussi necessaires: Vienne en expédie par le Danube, plus de huit cents chaque année; mais pour compenser tant de dépenses, la Moldavie fournit du vin aux Russes, des bestiaux aux Autrichiens, du blé, du sel, des cuirs, du miel, du bois, etc. aux Turcs de Constantinople et aux Grecs de la Morée. Ainsi, malgré les désordres d'une détestable administration, ce pays est encore un des plus riches de l'Europe.

Jassy, qui en est la capitale, renferme environ quarante mille habitants, quantité d'églises remarquables, beaucoup de maisons en pierre, construites à l'italienne, et un nombre considérable de cabanes en terre. Les rues, pavées avec louqs madriers de chêne, sont d'une extréme malpropreté en hiver, mais les boyards ne vont jamais qu'en voiture.

Il n'existe point d'armée moldave; le prince a deux cents Arnautes pour sa garde; les boyards, suivant leur grade et leur rang, ont de deux jusqu'à vingt soldats de la même nation. qu'ils achètent pour leur servir de gardes domestiques; ces durs esclaves d'Albanie demeurent chez leur maître, et l'accompagnent partout; leur uniforme ressemble à celui de nos mameluchs; ils manoeuvrent bien leurs chevaux, sont armés de pistoles et d'un grand bâton qui leur sert de lance.

Enfin, après quatre mois d'attente, eûmes ordres de nous rendre à l'audience du prince Callimachi. Son Altesse assise sur son trône, entourée des membres du divan, nous communiqua la lettre du Grand-Seigneur, qui portait: Și ce sont de mauvais sujets, faites-les partir; si ce sont d'honnêtes gens, quelles-que soient leurs opinions politiques, donnez-leur asile. N'ayant point de reproches à vous faire, nous dit ensuite le prince, vous êtes libres d'habiter cette partie de la Moldavie, aussi longtemps qu'il vous plaira",—le spadar visa nos papiers, et dès ce moment nous fûmes libres dans une province du Grand-Turc.

Nous cherchâmes alors à nous occuper. en attendant des nouvelles de notre pauvre patrie, dont nous n'entendions plus parler, quoique les boyards parlassent presque tous français. Mon frère, dont l'éducation avait été plus soiguée que la mienne, donnait des leçons de mathématiques, tandis que je montrais des armes.

Quelque temps après; je fis la connaissance d'un boyar avec qui je signai la convention suivante: Entre M Jean Cananot (= Cananou), Spatar de Moldavie, et le Capitaine Bacheville.

M. Bacheville entrera chez M Cananou pour enseigner la langue française à son fils; il sera traité avec tous les égards que l'on doit à un véritable ami.

M. Cananot donnera à M Bacheville le logement, la table, le blanchissage, un domestique uniquement à son service, et douze cents piastres (la piastre turque vant 1 fr. 42 c) par an, payables d'avance par trimestre.

Les parties se préviendront trois mois d'avance, etc. etc. Fait double, etc. Jassy, le 26 Octobre 1817.

. . . Nous arrivions au château de M. J. Cananot, à quinze lieues de Iassy.

La réception fut bienveillante; la maîtresse de la maison, qui savait assez de français pour se faire comprendre, m'assura que j'aurais peu de choses à désirer.

Toutefois je ne pus me défendre d'un certain scrupule, en songeant que je me chargeais d'enseigner ce que je savais à peine, et avant de commencer mon métier de professeur, je représentai encore une fois à M. Cananot, car je le lui avais déjà dit, que je ne me sentais pas capable d'instruire convenablement son fils: „donnez lui l'éducation d'un officier de la garde impériale, me répondit-il et ne vous inquietez pas du reste, il en saura toujours plus alors que tous les boyards de la Valachie".

Cette réflexion qui était vraie sous plus d'un rapport, vainquit ma répugnance. et j'entrai en fonctions. [1]).

Mon élève montra d'abord de la bonne volonté, puis se relâcha, s'ennuya, et m'envoya promener. Son père étant absent; j'attendis son retour pour me plaindre, et nos études reprirent leur cours, mais sans faire de grands progrès au petit boyard.

Cependant, malgré tous les égards de M. Cananot et de sa femme pour moi, j'eus quelques désagrémens dans les premiers jours de mon arrivée, qui faillirent me faire quitter la maison. Une querelle que j'eus avec les Arnautes qui leur servent de gardes, faillit me coûter la vie: ces barbares allaient se jèter sur moi, une douzaine, le sabre à la main, quand M me Cananot vint calmer leur fureur en me prevant sous sa protection spéciale.

J'eus aussi à me plaindre du maître-d'hôtel et voici comment:

Excepté dans les principales villes, il n'y a point d'auberges en Moldavie. Quand les boyards voyagent ils font comme les curés de mon pays, qui descendent chez leurs confrères, de village en village. Jamais ils ne se font annoncer; il y a toujours dans les châteaux qui se trouvent sur la route, du pain, du vin et de la viande à discrétion. Ainsi que la noblesse française, le plus abject boyard moldave croit avoir le pas sur tous les nobles du monde; à plus forte raison devaient-ils l'avoir sur moi, qui ne leur étais présentè que comme un maître de langue.

La première fois que je me trouvai à table avec plusieurs de ces hommes privilégiés, suivant la méthode polonaise, le maître-d'hôtel présentait les mets à chaque convive; quand il était près de moi, il passait à un autre, ne m'offrant rien que quand il avait servi tout le monde. Dans toute autre circonstance, je me serais mis au-dessus d'une telle inconvenance, mais j'étais proscrit, et selon moi, les malheureux ont le droits d'être exigeans; je m'en plaignis donc avec amertume à M. Cananot, qui dit en riant:

„Je vous donne carte blanche; ils sont grossiers tâchez de leur apprendre à vivre, vous leur rendrez service et vous m'obligerez. „Je me promis d'user de la permission à la première rencontre.

L'occasion ne tarda pas à se présenter.

Une douzaine de boyards, à longue barbe, la tête couverte d'un lourd bonnet d'astracan, et le corps enveloppé d'une tunique de soie, attachée par une large ceinture de cachemire, vinrent se mettre à table chacun avec un domestique derrière soi. Selon sa coutume, le maître-d'hôtel passait devant moi sans rien m'offrir; je le pris par la barbe, et lui intimai l'ordre de me servir à mon tour, sons peine du bâton: je buvais du vin rouge, et j'avais un grand verre; mon vin plut à un boyard, mon verre convint à un autre; je ne comprenais pas ce qu'ils disaient, mais j'entendis qu'il s'agissait de quand ils prononcèrent le mot *cascalo* (= dascăl), maître de langues. Je me mis sur la défensive; deux valets vinrent pour m'ôter, l'un mon verre, l'antre ma

1). Acest pasagiu lipseşte în ed. I.

bouteille ; j'avais à la main un couteau à long manche, et je leur en donnai sur les doigts, de façon à leur faire perdre l'envie de revenir à la charge. A l'avenir je n'eus pus à me plaindre de pareilles impertinences.

Quelques jours après, je reçus de Jassy la nouvelle de la mort du respectable M. Maurojini (Mavroyeni) chez qui mon frère se trouvait depuis peu.

. . . M. le hettman D. (Hatmanul Constantin Bogdan Pallady), gendre du prince Calimachi, le pria d'accepter un logement dans son palais, le présenta à la cour, et prévint M. Négri, consul de France, que désormais nous porterions nos décorations.

Quant à moi, je jouai le rôle d'instituteur, tant bien que mal, jusqu'au printemps, heureux de vivre ignoré dans une compagne, où je serais peut-être encore, si les mauvaises affaires de mon patron ne l'avaient contraint de vendre sa terre, et de me congédier. . . . Mon départ pour Constantinople fut fixé au 18 avril. . . . J'arrivai malade à Bucarest, quatre jours après mon départ de Jassy. (Un officier de la maison du Prince Caradja a pitié de Bacheville et lui envoie son médecin). Mon brave protecteur, à qui j'avais été recommandé de la part de M. hettman, gendre du prince de Moldavie, me présenta, peu de jours après, au fils du prince de la Valachie (bunicul meu, beizadeaua Constantin I. Caradja n. 1799+1860) qui me reçut avec une extrême bonté. Son Altesse m'engagea à rester à Bucarest, en m'assurant que je n'y manquerais de rien. . . Son Altesse me fit présent de plusieurs objets estimés à plus de vingt-cing louis, et donna l'ordre de me laisser continuer mon voyage. . . . Le 18 mai 1818 je partis pour Constantinople. . . .

1652, Aug-Sept. Nunta Ruxandei fiica lui Vasile Lupu, cu Timuş hatm. Cazacilor.

August—Septembre 1652.

Beschreiburg der Solemniteten, so bey der Hochzeit des Chmielnizken Sohns, Timoszeck, mit des Hospodarn in Wallachey Tochter vorgangen etc.

Nunmehr ist es vollentzogen, wass, entweder ob Gott von Ewigkeit Her, es mit des Hospodarn liebster Tochter also verordnet hatt, oder ob dass unvermeidentliche Verhängnüss nicht überschritten werden können, dass es der Hospodar, nach der Zerstrewüng des Polnischen Heers unter Batow unnd nach der Belägerung der Veste Camienicz, in keinerley Wege umbzugehen vermochte, sintemahl Chmielniski alsofort von dannen seine Abgeordnete an den Hospodaren mit diesem Begehren abgefertiget, dass er seine Tochter, vermöge der lang gethanen Versprechüng zum Lebens unnd Bettgenossen dessen Sohn Timoszek geben wolle, welches derselbe non tam libenter quam reverenter annehmen unnd thun müssen, unnd dannenhero alsobald seinen Brudern-Sohn nach Zechrun zum Geysel ge-

Descriirea solemnităţilor, cari au avut loc la nunta lui Timuş, fiul lui Hmielniţchi, cu fiica Domnului din Valahia [= Moldova].

Acum, ori că aşa a fost rânduit, din veşnicie, de către Dumnezeu, cu cea mai iubită fiică a Domnitorului, ori că nu putea să fie scăpat de aceasta, din pricina soartei de neînlăturat, s'a înplinit ceia ce Domnul nu mai putea cu nici un chip să înlăture, după risipirea armatei polone, sub Batow şi după asedierea apusului Cameniţei, fiindcă Hmielniţchi, îndată, trimise, deacolo, solul său către Domnitor, cu cererea, ca să-i dea, fiului său Timuş, ca tovarăşă de viaţă şi pat, conform cu o făgăduinţă de demult făcută, pe fiica sa, ceia ce Domn'torul nu de bună voie, cât de nevoie, a trebuit să primească şi să facă şi a trimis repede pe fiul fratelui său, ca ostatec, la Hmielniţchi, la Zehrin. După veşti lungi şi felurite, cari au avut loc între dânşii, asupra acestei căsătorii, s'a apropiat, însfârşit, Timuş, la 16 Au-

sandt. Nach langen unnd vielfältig unter Ihnen über dieser Heyrath hie und wieder abgegangenen Bottschafften näherte sich endlich der Tymoszek den 16 Augusti nach Iampol, zu dessen Empfangung der Hospodar, alss ein kluger Herr, denn Herrn Thoma, einen vornehmen grossen Hoffman, mit einem Theil seines Heers nach Soroki abgefertiget, unnd eine Carosse mit sechs Pferden dabev gesandt, danebst auch allen Vorrath an Wein, *Mart* und and andern dazu nothürftigen Sachen, dahin bei Zeiten zu verschaffen anbefohlen, damit er ihn alss seinen Schwieger Sohn daselbst tractiren unnd von dannen biss in die Residenz Iasy ihm auffwarten und den Vortrab halten solte; indessen, was thut Timoszek? Er beschicket denselben Hoffman unnd lest ihn von Soroki zu sich bitten nach Jampol, unndt, da derselbe seinem Willenn nicht zu wiederstreben, sich hinüber jenseit der Dniester zu ihm verfüget, helt er ihn bey sich an und auff. weil er sich einziger Verrätherey besorget. Dieses aber war ihm noch nicht genug; sondern er schreibet fort an den Hospodarn, damit selbiger ihm auch seinen Brudern, den Feldherrn, mit zum Geysel abordne, welches derselbe auch thun müssen, dass er also denselben, wiewoll nicht ohne mächtigem Verdruss unnd Verbitterung, an ihn fertigte, worauff Timoszek, sobald nur derselbe Feldhäubtman in Jampol angelanget, mit seinen Völckern sich am Dienstage, den 26 dito, von dannen erhoben, und sich diesseits der Dniestr übersetzen lassen dass er am' Mittwoch zu Belce und am Donnerstage über Pruty in Skzycani (Sculeni) genächtet; am Freytage vor Mahlzeit ist er in die Residenzstadt Iasy eingezogen kommen; welchen übel will kommenen Schwiegersohn zu empfangen unnd einzuhohlen, der Hospodar mit den Herrn Bojaren und acht Tausend Mann seines Heers entgegen ritte, und für sich acht stattliche uff Turkisch *ausgekleidete* unnd vollmontirte, auch prächtig mit aller Hand Reitschmuck gez'erte, Cavallier vo-

gust, de Iampol, şi pentru primirea acestuia Domnitorul, ca un înţelept, a trimis pe dumnealui Toma, un boer mare, de seamă, cu o parte a oştirei sale, către Soroca şi a mai trimis acolo o trăsură cu şese cai şi pe lângă asta a poruncit să se îngrijească, la timp de tot felul de provizii de vin, de bere (?) şi alte lucruri trebuitoare, cu care el trebuia să l trateze, în acest loc, ca pe un ginere al său şi de acolo până în capitală, în Iaşi, să-l serviască şi să ţie avangarda. Intre aceste, ce făcea Timuş. El trimite sol la acelaş boer şi îl rugă să vie dela Soroca a Iampol si fiindcă acesta nu putea să se înpotriviască voinţei sale, trecu dincolo, decealaltă parte a Nistrului, la dânsul şi Timuş îl opri la dânsul şi întârzia, fiindcă el singur se temea de trădare. Aceasta însă nu-i fu destul, căci el scrise Domnitorului, ca să-i trimită, ca ostatec, şi pe fratele său, conducătorul armatei, care trebui s'o facă şi pe aceasta, căci el i-l trimise, deşi nu fără supărare mare şi amărăciune, după care apoi, de îndată ce acest Comandant de armată ajunse în Iampol, Timuş, cu mulţimea sa, Marţi, în 26 a zisei luni, [August] se ridică de acolo şi trecu dincoace de Nistru, Miercuri a fost în Bălţi (Belce) şi Joi a înoptat peste Prut, în Scuţani (Sculeni?), Vineri, înainte de prânz, era gata de a intra în Iaşi; Domnitorul, pentru a întâmpina şi priimi pe acest, neplăcut, şi bine venit ginere, i-a ieşit înainte călare, cu dumnealor boierii şi opt mii de oameni, din oastea sa, şi înaintea lui trimise căţări opt călăreţi inpunători, înbrăcaţi turceşte, echipaţi deplin şi înpodobiţi splendid, cu tot felul de podoabe de călărie, căci el voia să se înfăţişeze ca un minunat monarh şi potentat, a cărui bravură eu nu mă simt în stare s'o descriu.

rreiten liesse, dass er alss (sic) ein würdiger Monarch unnd Potentat, dessen Tapferkeit ich nicht würdig genugsam zu beschreiben vermag, ausszoge. Da denn der Timoszek mit 3 m. Saporowischer Kosachen, weiche zwar, wie sie sagen, besonders auserlesen, und dennoch ***daher sehr kahl anzusehen wahren*** d r Stadt je mehr unnd mehr sich näherte, und nach dem sie seines Theils in dem Thal uff eine Viertel Meile Weges sich genähert haben, dess Hospodarn Völcker zwey Reigen von beiden Seiten in der Ordnung geschlossen, und der Timossek, so mit steten Furcht n umbgeben war, kam, alss wenn er immer in der Expedition wehre, vom Berge herab angestrichen, unnd hiess die Soldaten Music erschallen. Alss sie nun beysamen gekommen, stiegen sie von den Pferden ab, unnd empfingen sich einander: Timoszek *umbhälsete* den Herrn Schwiegervater nur halb, aber derselbe küssete ihn, als ein Vater, unnd redete ihn zum ersten an, mit Bezeigung dass er sich herzlich über seiner Ankunfft erfrewete. Dem aber Timoszek nicht ein halbes Wort zum Bescheid ertheilete, sondern wie Götze und alss enzucket stund, unnd die Lippen bebisse (sic) unnd nagete, für welchen aber der Wychowschii die Antwort endlich thate; des Timoszken Cavalcata waren, wenn lumpene und magere, aber sonst sehr kostbahr und reich bekleidetes *ezliche* mit Gold, andere mit Perlen gestickten Satteln unnd Zeuge, aussgeputzte Pferde. Er selbst war mit einem Cramoisyrothen Rock unnd einem sammeten, mit Zobeln durch unnd durch gefütterten Ueberrock oder Mantel derselben Farbe angethan, welches Kleid woll nicht üff seinen Leib gemacht worden; ein junger pockennarbichter *Kerdel*, nicht gar klein, sondern *zimlich* starck unnd grob. Hatte zwey Rittwägen von Fichten-Holz, einen Rüstwagen unnd annderer schlechter Wägen vier hundert, worauff sie Salz nahmen, vieleicht ihren Gewinn damit zù suchen: die andere Obersten sassèn uff gutten

Astfel Timuş cu 3000 Cazaci Zaporogeni, cari, în adevăr cum spun ei, erau aleşi în chip deosebit, şi totuşi când te uitai la dânşii foarte cheli, se apropia din ce în ce mai mult de oraş şi după ce ajunsese în vale, la departare de un sfert de milă, de drum, oamenii Domnitorului, aşezaţi în rânduială, în două şiruri, de amândouă laturile şi Timuş, astfel încunjurat de groază necurmată cobora dealul, ca şi cum s'ar găsi întro expediţie, şi ordonă, şi ordonă soldaţilor să cânte muzica. Când s'au întâlnit amândoi, au descălicat de pe cai, şi s'au întâmpinat: Timuş cuprinse de după gât pe Domnul, socrul său, numai pe jumătate, dar acesta îl sărută pe dânsul, ca un tată şi-i vorbi el întâi, arătându-i, că se bucură d n suflet, de sosirea sa. Timuş însă nu i răspunse nici o jumătate de vorbă, ci sta ca un idol şi mut ca în extaz şi îşi sugea şi rodea buzele; în locul lui, Wychowschi dădu răspunsul. Călăreţii lui Timuş deşi erau zdrenţăroşi şi slăbănogi, erau totuşi înbrăcaţi foarte scump şi bogat, câţiva cu aur, alţii pe cai înpodobiţi, cu şele şi stofe, brodate cu perle. El însuşi era înbrăcat cu o haină roşie cârmâzie, şi pe deasupra cu o manta de catifea de aceiaş culoare, căptuşită cu samur, care haină, fără îndoială, nu fusese făcută pe trupul său; un flăcău tânăr, stricat de vărsat, nici decum mic, ci cam puternic şi grosolan.

Pferden, und wahren alle auch uff polnisch mit Silber unnd sonst gekleidet, aber derer wahren auch nicht viel, sondern die meisten allerhand Gattung. Ritte demnach Timoszek zur Seiten des Hospodarn in die Stadt, da, zu seiner Einhohlung din Stücke gelöset worden, unnd die Feld-alss andere Musicken, insonderheit der Türcken unnd Zygayner erschollen unnd führete ihn der Hospodar in seine Gemächer, die stattlich unnd prächtig bekleidet unnd geziert waren: drinnen er ihm seinen Sohn Steffen praesentirte, unnd viel mit ihm redete, mit Bedeutung dass er über seiner Ankunfft recht herzlich erfrwet wehre; aber Herr Tymoszek bliebe, nach seiner alten Weise, immerhin einen Weg; wie den andern, stumm: nur muste der Wychowski allzeit für ihm reden und dass Wort führen. Die Jungfrewen fiengen in Gemach bey der Braut anzutanzen unnd die Zygeyner *strabten uff* ihren Instrumenten. Der Hospodar aber begab sich zu seinen Gemächern, unnd riethe dem Bräutigam, dass er, nach so vielen aussgestandenen Ungemach unnd Verdruss von der Reisse, aussruhen unnd den Staub von Wege abwaschen möchte; ordnete auch auss seinen Cammer-Junckern *Ezliche*, damit sie ihm dienen unnd auffwarten solten; unnd waren zu seiner Assistenz Herr Wychowski, Herr Fetera unnd andere seiner Cammediner, auch *ezliche* alte *fürnehme* wallachische Bojarn, welche der Timoszek, alss wie ein Wolff im Gestrauch ansahe; nach mahln kehrete er denen selben den Rücken zu, unnd zog sein Messer auss, unnd schnied ihm die Nägel abe (sic) in Gegenwarth solcher vornehmer Leuthe alss der Wallachischen Bojarn, Obersten und anderer Officirer. Die *Losementer* wurden in der Stadt angezeichnet, unnd die Bediente zugeeignet; auch allerhand Notturfft gereichet. Dass kosackische Heer lag unter Winogrod unnd thaten den Einwohnern in Iasy grosses Schaden, für welchen sich die Jüden versteckten; denn, die sie ertappten, mus-

Avea două trăsuri nobile de lemn de brad, o trăsură de arme şi patru sute de alte trăsuri rele, în care luau sare, poate cu asta îşi căutau câştigul lor; ceilalţi fruntaşi erau călări, pe cai buni şi toţi erau înbrăcaţi, după moda poloneză, cu argint şi altfel dintre acestia nu erau mulţi, ci cea mai mare parte din trânşii erau îmbrăcaţi în felurite chipu i. Timuş intră călare alăturea cu Domnitorul, în oraş şi aici, la sosirea lui, se dădu drumul tunurilor şi muzicile militare, ca şi celelalte, afară de a Turcilor şi a Ţiganilor, cântară, şi Domnul îl duse în apartamentele sale, care erau mobilate şi înpodobite frumos şi luxos: aici în prezentă pe fiul său Ştefan şi vorbi mult cu el (cu Timuş), cu înţelesul, că se simte bucuros, din tot sufletul, de sosirea lui; dar Domnul Timuş rămâne, ca şi mai înainte, pe tot drumul, ca şi ceilalţi, mut; numai Wichowschi trebui, tot timpul, să vorbească, în locul lui, şi să conducă vorbirea. Fetele începură să joace în odaia miresei şi Ţiganii scârţiiau din instrumentele lor. Domnul se duse în camerele sale şi sfătui mirele ca să se odihniască, după atât de multe supărări şi neplăceri îndurate, cu călătoriea şi să se poată şterge de colbul dramului; porunci la câţiva din copiii din casă să-l serviască; şi erau pentru asistenţa sa Domnul Wichowschi, Domnul Fetera şi alţii din camardnerii săi, pe lângă câţiva bătrâni boeri moldoveni, de seamă, care se uitau la Timuş, ca la un lup, din stufiş; după asta el le întурnă spatele, îşi scoase cuţitul şi îşi tăie unghiile în prezenţa unor astfel de oameni de seamă cum erau boerii moldoveni, cei mai mari şi alţi ofiţeri. Gazdele fură însemnate în oraş şi li se dădură la îndămână slugi şi orice fel de trebuinţe le fură înplinite.

sten sich bey ihnen weidlich ausskauffen unnd *ranzioniren*; zu denen stosste noch ein Geschwerm Kosacken, welchen auch aller Vorrath unnd *Losementer* gegeben worden. Alss es nur zur Taffel angefertiget war, liess der Hospodar seinen Eydam zur Mahlzeit einladen, welcher sich aber nicht bald ankleidete, also dass der Hospodar lang uff ihn warten musste: endlich kam er in andern polnischen Kleidern angethan zu Tische. Den der Hospodar neben sich setzte: da begunnen sie zu essen, Gesundheit zu trincken unnd wurden Stücke darauff gelöset, aber Herr Timoszek blieb immerfort Iohannes in eodem, welches den Hospodarn sehr verdross unnd hohnte. Die Wallachische unnd Turckische Musikanten spielten, unnd stelleten die Türcken allerhand Frewdenspiel vor, so biss in die Nacht wehrete. Folgenden Tages, am Sonnabend, macht sich Timoszek zur Copulation fertig, warumb er denn nicht zur Taffel kam, mit dem Hospodarn zu speisen; alle Bojärinnen unnd Wallaehische Jungfrauen, sehr köstlich unnd prächtig geschmücket, tanzten im Schloss unnd Herr Timossnek soff im Fenster für allen Leuten, Rauchtaback, unnd sahe dem Wallachischem Getänze zu. Am Sontag früe, tanzten abermahl die Bojärinnen unnd dass Wallachische Frauenzimmer unnd hernach müste der Hospodar mit seiner Gemahlin Dumna Ihre liebste Tochter Resanda dem ungeschickten unnd *unbehöbelten* groben lumpenen Kerdel, mit unerträglichen Schmerzen übergeben: darauff er zur Kirchen ritte uff seinem Turckischem Gaul, mit einem grossen Federpusch, unnd in reichen kostbahren Kleidern, so ihm der Hospodar geschenckt batt, angethan; den zwey Bojaren, alss einen feinen erbahren Menscher, von beyden Seiten begleiteten, unnd ihm darauff Glück wünschten. Da sie nun in die Kirche kommen, knieten beyde Hochzeiter uff einem Teppich nieder, und schwurn einander die Ehe und Traw; damit also der feine Bräutigamb mit Frewden auss der Kirchen nach dem Schloss sich begab,

Oastea căzăcească era tăbărîtă sub vii şi făcu mari pagube locuitorilor din Iaşi, pentru care Evreii se ascunseră, căci pe care puneau mâna Cazacii, trebuiau să se răscumpere cu preţ bun; pe Evrei îi lovi încă o ceată de Cazaci, cărora le dădură tot felul de provizii şi locuinţe. Când fu pregătit pentru masă, Domnitorul pofti pe ginerele său la prânz, el însă nu se înbrăcă repede, astfel că trebui să-l aştepte mult; în sfârşit veni la masă, înbrăcat în alte haine poloneze Se aşeză lângă Domn, începură să mănânce, să închine în sănătatea lor, se dădu drumul tunurilor, dar domnul Timuş rămase mai departe mut, ceia ce Domnitorului îi fu foarte neplăcut şi insultător. Lăutarii moldoveni şi turci cântau şi Turcii reprezentau tot felul de jocuri de veselie, cărora le pune capăt noaptea. In ziua următoare, Sâmbătă, Timuş se găteşte de nuntă, pentru care nu veni la masă, să mănânce cu Domnitorul; toate jupânesele şi fetele moldovence, înpodobite foarte scump şi frumos, jucau în curtea castelului, şi domnul Timuş, la o fereastră, fuma tutun, pentru toţi oamenii, şi privea la jocurile moldoveneşti Duminică, des de dimineaţă, jupânesele şi fetele moldovence jucară din nou şi apoi Domnitorul şi cu soţia sa Doamna trebuiră să dea pe fiica lor iubită, Rusanda, neîndemânatecului şi nelustruitului, netrebnicului flăcău grosolan, cu durere insuportabilă; după aceasta el porni spre biserică, călare pe calul lui turcesc, cu un surguciu mare şi îmbrăcat în haine scumpe, pe care i le dăruise Domnitorul; doi boeri şi câte un copil din casă, îl însoţesc, deamândouă părţile, dorindu-i fericire.

unnd die Braut küsste, welche eine grosse Menge Volcks anzuschawen zulieffe, unnd wurden die Stücke gelöset. Auch spieleten din Musikanten frisch auff, aber des Hospodarn Tochter vergass Trähnen über dem, den sie z vor mit Verlangen erwartete unnd desswegen sie auch allzeit kosackische Lieder ihr vorsingen lassen: darauff sassen sie zu Tische, unnd ward eine Karrethe nach den Nädterinnen unnd Schneiderinnen gesandt, welche aber in ihren Losementern nicht angetroffen worden, sondern in der Karwaserie, dass ist Im *Wirthshause*, uff Brandwein aussgangen wahren. Die brachte man nach Schloss geführet: sahen wie die Gespenster auss, unnd dass wahren des Chmielnizken Bluttsverwandtinn, hessliche, grawliche Weiber, in Judischen Röcken unnd schwarzen, doch mit Zobeln gefuttert, unnd mit grossen Kollern: scheinet, dass sie sich der Wallachischen Manier haben accomodiren wollen, von welchen denn viel zu schreiben noch wehre, wenn der Scham nicht solches verböthe. Diese alle tractirte die Hospodarinn in den andern Gemächern Der Hospodar hinwiederumb nötigte seinen Eydam Timosseck, dass er essen, trincken unnd fröhlich sein solte: da fing derselbe erst an zu reden, unnd legte sich auff den Herrn Konarski, unnd redte ihm heimlich zu: „Dziekuie wielce H I. M. iest wszegho dostatek, czego bulsze, trzeba dal P. Bog, dobre stowo uszlyszec. Muzyka Tureczka trzeba grac, za zdrowie Chmielnickiego y za Conjunction domowa? pic z Dzial naradosc bic." (dass ist: „ich bedencke mich sehr gegen dem Herrn Hospodarn; es ist alles wollauff! Wess dürffen wir mehr? Gott hatt mich ein gutt Wort hören lassen, drumb lasst die Türckische Music aufspielen, uff des Chmielnizken unnd unserer Häuser Conjunction Gesunheit trincken, unnd zum Frewden-Zeichen die Stucke lösen"). Schickte auch drauff nach seiner Music: einen Organisten, dreyen Violisten, einen auch mit der Bassviol, unnd einen Posaunisten, welche ihm uff polnisch uffspieleten: da

Intrară în biserică şi amândoi mirii îngenunchiară pe un covor şi îşi jurară unul altuia credinţă; cu asta *gingaşul* mire ieşi, cu bucurie, din biserică şi se duse la castel şi sărută mireasa, care lucru era îngăduit să fie privit de marea mulţime a poporului, şi se dădu drumul tunurilor. Muzicanţii cântară din nou, dar fiica Domnitorului începu să plângă, ceia ce de mai înainte aştepta cu dorinţă şi de aceia puseră să cânte cântece căzăceşti; apoi se aşezară la masă şi se trimise o caretă, după cusutorese şi croitorese [= druşte] care nu fură găsite la gazdele lor, ci au fost aflate, în Carvasărie, adecă o cârciumă, la rachiu. Ele au fost aduse la castel: semănau cu nişte stafii şi ele erau rudele lui Chmielniţchi, nişte femei urîte cărunte, cu haine negre evreieşti, căptuşite cu soboli şi cu gulere mari: se pare că voiau să se accomodeze maniere or moldoveneşti, despre care ar fi multe de scris, dacă nu aşi fi oprit de ruşine. Pe aceste toate Doamna le trată, în altă cameră. Domnitorul iarăşi se nevoi cu ginerele său Timuş ca să mănânce, să beie şi să fie vesel: atunci, pentru întâia oară, începu acesta să vorbiască, se plecă către Domnul Cotnarschi şi-i spuse încetişor: Mulţămesc foarte mult Domnitorului, e bun totul, ce trebue mai mult. A dat Dumnezeu, să aud un cuvânt bun, de aceia să cânte muzica turcească, să bem pentru sănătatea lui Hmielniţchi şi pentru legătura caselor noastre şi ca semn de bucurie să dea drumul tunurilor.

würd er erst recht lustig, und h iess die Kosacken tanzen, die denn, wie dass Vieh in Morast, sich herumb warffen. unnd soffen biss eine Stund in die Nacht. Die Nädterinnen und Schneiderinnen aber wurden ehrbar beyzeiten davon geführet, weil ihnen die Bojarinnen was vorgerückt hatten: eine aber auss den kosackinnen, mit nahmen Haska Karpicza, die zimlich unverschambt war, stosste diese Worte zu den Bojarinnen auss: „Czy na lupiestwa my do was przyiachali, lubo wy pyszniessze ob nas, aszem wy Doczkie za Kosakem daiete „(dass ist:“ sindt wir zu euch auch auf einen Raub hergefahren; ob ihr gleich über uns hoffartiger seydt, so habet Ihr doch einem Kosacken ewre Fürstinn gegeben“), unnd wie von der Huff abgehen will, fellt sie umb und umb herunter, denn sie war fett unnd hatte sich besoffen, dass man sie kaum in die Carrethe leiten kundte. Die andere stunden dennoch auff ihren Füssen, unnd hielten sich, dass sie also in der Carethe in die Losementer gebracht worden. Nachdem auch der Bräutigam rafft sich vom Tische auff, und geht in seine Gemächre unnd dannen in die Schlaffkammer (ubi de fortuna et integritate sponsae actum est). Folgenden unnd dritten Tages, ist der Herr Timoszek nicht auss auss seinem Losement kommen, sondern am Mittwoch ist er ins Feld spazieren aussgeritten. Am Donnerstage, haben der Hospodar mit seiner Gemahlin Dumna, die junge Ehefrau Rosanda unnd Herr Timoszek, wie auch die Bojaren unnd Bojarinnen, in Gemach zusamen gegessen: da aber kaum Jemand eingelassen worden, weil dass Frawenzimmer auch der Hospodar slbst mit seiner Gemahlin bedient haben. Nach deme gieng Timoszek mit seiner Liebsten tanzen, deme der Wychowski mit andern uffwartete: drauff schenckte der Hospodar dem Eydam für die Mühe ein Stück Goldstück, der sich aber warlich nicht neigen kundte. Damit auch Timoszek die vornembste Bojarem beschenckte, unnd zwar dem Hospodarn

Trimise apoi după muzica sa: un organist, trei viorişti, unul cu basul şi-un trâmăiţaş, cari îi cântară poloneşte: acuma pentru întâiaş dată se înveseleşte, cu adevărat şi cheamă pe căzaci să joace, care se învârteau, ca nişte vite în mocirlă şi băură, până la un ceas de noapte. *Druştele* fură duse, în chip onorabil şi la timp de acolo, pentrucă jupânesele le-o luase ceva înainte: una însă dintre druştele căzace, numită Hasca Carpiţa, care era cam neruşinată, spuse aceste vorbe jupâneselor; am venit la voi pentru pradă; deşi sânteţi mai mândre decât noi, totuşi aţi dat pe Domniţa voastră unui cazac, şi cum voia să plece de de curte, căzu rostogolindu-se, căci era grasă şi beată, aşa că cu multă greutate au putut s'o ducă în caretă. Celelalte se ţineau pe picioare şi aşa au fost duse în carete, la gazdă. După asta mirele se sculă repede dela masă şi se duse în camerele sale şi apoi în camera de culcare. A doua zi şi a treia zi, Timuş n'a mai eşit din camera sa, dar Miercuri a eşit călare, în primblare, la câmp. Joi, Domnitorul, cu soţia sa, Doamna, tânăra soţie Rusanda şi domnul Timuş, boerii şi jupânesele au mâncat, împreună, în cameră: aici deabea putea să pătrundă cineva, pentrucă serviau f tele din casă, chiar şi însuşi Domnul, cu Doamna. După asta Timuş cu iubita sa începură să joace, în timp ce Wichovschi şi ceilalţi aşteptau: apoi Domnitorul dărui ginerelui, pentru osteneală o monedă de aur, el însă nici nu putu, cu adevarat să se încline.

verehrte er ein Zimmer-Zobeln, seiner jungen Ehefrawen ein adamaschkenes gefutteŕtes Zobelnes Röckchen, den Bojarn jedem zu hundert Lewen Thalern, die es alles aber nicht achteten. Hinwiederumb gab der Hospodar seinem Schwiegersohn vier Pferde, alss zwey Türckische mit Sattel unnd Gezeug ganz ausgepuzte, unnd zwey Wallachische Rumaken (sic), unnd dem Multanischen Hospodarischen Gesandten, der sich auff die Hochzeit auch hatte eingestellet, auch ein Turckisch voll montirtes Ross, unnd den andern des Timoszek Gefehrten und Officirern verehrte der Hospodar wegen der Tochter stattliche Geschencke, welche auch die Kosakischen alss eine Schuld selbst forderten. Am Freytage, nemlich den 6 September, ist der Timoszek auss Iasy wieder abgereiset, welchen der Hospodar biss an den Orth, da dr ihm empfangen unnd willkommen geheissen, abermahl begleitet hatt, mit welchem die Hospodarin nebst den Bojarinnen auch fuhren. Wie sie nun von den Pferden abgestiegen, haben sich einader gesegnet, aber solang der Hospodar mit seinem Eydam unterredet, so lange hielte die junge Ehefraw ihre Mutter, die Hospodarin, umbhälset, unnd weinete bitterlich: nachdem, wie sie auch Ihrn Herrn Vattern, den Hospodarn, gesegnet, küssten sich die beyde Eheleute einander, unnd zeigten ein fröliches Gesichte, aber dass betrübte Herz liess der jungen Ehefrawn nicht zu, dass sie für Schmerzen ein Wort reden thurfte. Endlich lezten, sich auch die Bojaren unnd Bojarinnen mit dem Timoschken, unnd der Hospodar stund immer mit entblössetem Haubte, damit sie von einander geschieden, unnd der Hospodar, so solches beschwerlichen Gastes loss worden, nach Iasy wieder gekehret ist.

[Textul german, la N. Iorga, Acte şi fragmente I, 208 şi urm.; rezumat în N. Iorga, Ist. Rom. p in călători II, 9-13].

Timuş făcu daruri şi el, apoi, celor mai de seamă boeri, şi chiar pe Domnitor îl dărui cu o blană de Samur. tinerei sale soţii îi dărui o haină de adamasc, căptuşită cu samur şi fiecărui boer, câte o sută de lei-taleri, cari, însă, nici n'au luat în seamă acest lucru. Apoi iarăşi Domnitorul dădu ginerelui său patru cai, doi turceşti, cu seaua şi frâul, cu totul înpodobiţi, şi doi moldoveneşti, şi solelor Domnului Muntenesc, cari şi ei luaseră perte la nuntă, deasemenea un cal turcesc, pregătit, cu totul şi celorlalţi tovarăşi şi ofiţeri ai lui Timuş, le dădu Domnitorul, pentru fiica sa, daruri splendide, chiar şi însăşi Cazacii pretinseră, ca o datorie. Vineri, anume în 6 Septembrie, Timuş a plecat, iarăşi, călare, din Iaşi, şi Domnitorul l-a petrecut până în locul unde îl întimpinase la venire şi-i urase bun venit; cu el, mers ră şi Doamna şi boerii. Aici s'au dat jos de pe cai şi şi-au luat rămas bun unul dela altul şi atâta vreme cât Domnitorul a vorbit cu ginerele său, tânăra căsătorită ţinu de după gât pe mama sa, Doamna, şi plânse amar; după care, îşi luă şi ea rămas bun de la părinţii săi, Domnitori, însurăţeii se sărutară şi chipurile lor arătau veselie, dar inima tristă, nu îngădui tinerei soţii să spue vreun cuvânt despre durerea ei. Apoi, la urmă, bo rii, jupânesele, cu Timuş şi Domnul stătură cu capetele descoperite, şi cu asta se despărţiră, unii de alţii, şi Domnul scăpând de un oaspete aşa înpovorător, se întoarse iarăşi în Iaşi.

Comunicat de *M. Costăchescu*

H. Partea administrativă; desbateri şi comunicări (sèria VI-a)

71). In 16 Noembrie se ţine şedinţă plenară a comitetului Muzeului; se primesc diferite donaţii de cărţi; aşa d. A. D. Atanasiu dărueşte 4 cărţi vechi Bisericeşti, între care e şi Biblia româniască ediţia Petersburg 1817; iar în schimb se primesc 11 broşuri din partea Muzeului Naţional din Montevideo.

— D-l Preşedinte comunică că a asistat la înmormântarea regretatului *Ioan Ursu*, profesor Universitar, pe care l'a petrecut la groapă toată studenţimea naţionalistă, răposatul fiind un fervent apărător cu scrisul şi cu cuvântul al chestiilor mari Naţionale.

Ion Ursu a murit în nrma unei intoxicări alimentare la Piteşti, cu prilejul unui examen de bacalaureat şi moartea l'a surprins în toiul activităţii sale literare. Ultima sa ucrare *Ştefan cel Mare* arată cât de solidă îi era pregătirea sa istorică şi cât de sistematic ştia să expună chestiunile istorice. I. Ursu a lăsat un gol în seria cercetătorilor istorici români, iar Universităţei din Bucureşti îi lipseşte un profesor emerit.

Inventarul documentelor viei dela Copou, vândută de Prinţul N. Soutzo dmsale Pantelie Hraşcovici.

No.	*Data actelor.*	
1.	*1789, Iunie 8.*	Zapisul lui Vasile Gdersa, prin care vinde viia lui Proca Bacalu.
2.	*1808, Iunie 13.*	Ţidula Vorniciei de Aprozi către Costandin telal başa pentru vinderea acestii vii.
3.	*1809, Sept. 22.*	Zapisul lui Dumitru fiiul lui Proca Bacalul pentru vinderea viei către Domniţa Ralu Cantacuzin.
4.	*1809, Oct. 26.*	Actul egumenului mănăstirei Trei Erarchii prin care recunoaşte această vânzare cu plata embaticului de 100 lei pe an [originalul este în limba grecească având traducţie lângă dânsul].
5.	*1810 Genar 15.*	Cartea Divanului Knejiei Moldovii întăritoriu aceştii cumpărături pe numele Domniţii Ralu.
6.	*1836, Fevr 10*	Zapisul mănăstirei Neamţu pentru vânzarea acestii vii ce i s'au lăsat danie de Domniţa către Monahia Sofia şi fiilor ei.
7.	*1836 Iunie 18.*	Ţidula egumenului mănăstirei Trei Erarchi prin care recunoaşte vânzarea acestii vii de mănăstirea Neamţu.
8.	*1838 Febr 23* (	Două scrisori a monahiei Sofia una către preotul Neculai din Conteşti şi alta către preutul Teodor din mănăstirea Neamţului, prin care înştiinţază că au găsit cumpărătoriu viei pe luminarea sa Prinţul N. Soutzo.
9.	» » » (	
10.	*1838, Fevr. 27.*	Invoirea mănăstirei Neamţu pentru vânzarea acestii vii.
11.	*1838,*	Zapisul numitei Monahii şi a fiilor ei legalizat de Giudecătoriei districtului Eşii sub No. 431 şi 1859, pentru vânzarea viei către Prinţul N. Soutzo.

12. Actul egumenului mănăstirei Trei Erarchi prin care recunoaşte trecire acestii vii către Prinţul Soutzo, tot cu embaticul de 100 lei pe an.
13. O condicuţă doveditoare plăţii embaticului către mănăstire de la 23 Aprril 1849 până la 23 April 1859.

Adecă triisprezeci bucăţi, osebit de traducţia în dos arătată către aceste s'au mai predat actul cumpărătorului Hraşcovici din 5 April 1858: precum şi patru adeverinţi sub No. 311 şi 282 din 860 şi 252: 285 din 1861 a administraţiei Monitorului Oficial, doveditoare plăţii a patru publicaţii în cătime de 271: lei peste tot.

Comunicate de C. I. Caragia

Academia Română şi documentele ce vorbesc de Iaşi
(seria VI-a)

1). *7130 Mai 13 (1622), Iaşi* Zapisul lui Gheorghiţă Piroşcă, care vinde un loc de casă în Iaşi. (CXVII.25).

2). *7178 (1670)*. Scrisoarea lui Ifrim Curgios către vel logofăt pentru locul său de casă din Iaşi. (CXVII.2).

3). *7212 August 3 (1704) Iaşi.* Măricuţa lui Iane Ţiganul, ce a fost staroste de blănari şi cu feciorii ei Iorga, Vasilachi, Costachi şi Dochiţa vând 5 locuri de dughen *pe podul Hagioaei* între Costantin neguţitorul şi între dughenile măn. Cetăţuia, ale lui C. Bărbosul, lui Iane Caţichi blănar, şi Axiniei cu fiul ei Ion. (CXXI.122).

4). *7213 Iunie 2 (1705).* Ioan Betelie vinde un loc de casă în Iaşi *în gura uliţei.* (CXVII.53).

5). *7227 Mart 28 (1719)*. Axinia Surdoaea lasă danie unei nepoate a sale Frăsina o dugheană în târgul de sus. (CXXI.121).

6). *7235 April 26 (1727)*. Costantin şi Dochiţa vând Axiniei, soţul lui Nicolae *vătav de calaraşi de Ţarigrad* 5 hirte vie *la Cetăţue*. (CXX.104).

7) *7235 Iulie 30 (1727)*. Zapisul Tofanei pentru un loc de casă *în gura uliţei.* (CXVII.53 b).

8). *7236 Noembrie 30 (1727)*. arte de blăstăm de la mitropolitul Gheorghie, prin care afuriseşte pe cel ce ar prăpădi dugheana *de pe podul Hagioaei* lângă Chirilă blănar, ce o are Ioana zestre de la maică-sa Frăsina. (CXXI.123).

9). *7243 April 13 (1735), Iaşi.* Gavril armaş sin Iane Leondescul şi cu Sanda soţul său şi cumnaţii săi Andrei i Dima vând lui Ioniţă diac de divan o casă cu locul ei *în uliţa Fânăriei*, ce se megieşeşte cu casele balgibaşa Brahă şi Gligoraşco cupeţ (CXXI.133).

10). *7248 August 2 (1740)*. Zapisul lui Tănasă Dărăban pentru o casă. (CXVII.96).

11). *7251 Mai 25 (1743)* Ioniţă diac de divan vinde lui Andrieş Lepădatu un loc de casă, cumpărat de la Gavril Armaşul şi de la cumnatul său Andrei, fecior lui Ene Rusul vornic (CXXI.126).

12). *7255 Dec. 6 (1746), Iaşi.* Teodosia, femeia lui Ştefan potcovar, vinde lui Lazăr arman Soronar, fiind sărac de soţul ei, cu 3 feţi şi 2 fete, *o vie* (CXV 73).

13). *7256 Dec 1 (1747)*. Andrieş Lepădatu armaş şi Sanda vând lui Artene Racleş şi soţului său Catrinei o casă cu pivniţă şi cu dugheană *pe uliţa Fânăriei.* cumpărat de la Ion Ţurlic, ce a fost diac de divan (CXXI.128).

14). *7265 April 1 (1757)*. Artene Racleş şi Catrina soţia lui vând lui Ene Chisstruiul cupeţ o casă cu pivniţă, ce o avea cumpărată de la Andrieş Lepădatul. (CXXI.150).

15). *7265* (*1717*). Ene Pistrui cupeţ vinde spătarului Vasile Roset casele sale cu locul lor, cumpărat de Racleş Artene. (CXXI.13).

16). *7270 Mai 12* (*1762*). Tofana Márica face danie lui Ioniţă diaconul de la *sfete Dimitrie o* livadă *din dealul Coroiului pe moşia Socolei.* (CXV.61).

17). *1762 Dec. 7.* Zapisul lui Toader Butnarul clucer pentru *o* vie la Miroslava (CXVII.162).

18) *7272 Ianuar 11* (*1764*). *Iaşi.* Lazăr armanul din Iaşi vinde lui Lavric din Bucium o vie în dealul Coroiului (CXV.72)

19). *7274 Mart 13* (*1766*). Toader Donici şi Safta şi cu fiul lor Costandin vând lui Gavril talpalariul *o vie în dealul Coroiul pe moşia măn. Socola* (CXV 71)

20). *7274 Iunie 30* (*1766*). Darie vornicul de la Bucium şi soţul său Catrina vând lui Ioniţă Hermeziul *vtori* camaraş o vie în *dealul Coroiului* pe moşia Socolei. (CXV.63).

21). *1767 Mai 4.* Cartea boerilor mazili dată în judecata lui Ion *vtori* uşiiar cu Stamate bulucbaşa sin Costandin, pentru *o* vie din dealul Cetăţuia, cumpărată de Ion uşierul de la Simion Cheşca uricariul.

22). *1771* Noembre 30. Nastasă vornic din Socola se învoeşte cu Ioniţă cărămidar să-şi stăpânească o vie *de pe Socola,* care a fost a unui copil a verii sale Stanca. CXXI .119).

23). *1773 Fevr. 25.* Maria femeia lui Gavril tălpălariul vinde o vie în dealul Coroiului pe moşia Socolei către Andrei *vornic de Bucium* (CXV.66).

24. *1774 Iunie 2.* Vasile Potorachi vinde o vie lui Coste staroste de plăcintari (CXV.81).

25). *1774 Iuli 12.* Vasile Lupul şi Irodia, soţi, şi cu fratele Irodiei Costandin vând o vie pe dealul Coroiului pe moşia Socolei, lui Negel blanariul (CXV.88).

26). *1776 Mai 9* Aniţa fata preutului Dum. Ursu de la sfântul Ilie vinde preutului Ioan de la Talpalari un loc de casă *pe uliţa Sărbască* de lângă Sf. Ilie din Iaşi. Casa *o* avea danie de la Dum. Mustea diac de cămară (CXV.62).

27). *1777 Mai 27.* Soţii Coste plăcintarul şi Aniţa împreună cu fii lor lor Ioniţă şi Gheorghe vând lui Mihai plăcintarul o vie în dealul Coroiului, pe moşia măn. Socola. (CXV.70).

28. *1778 Mai 15.* Ioniţă Hermeziul biv vel jcnicer şi Catinca soţi dau soacrei lor Ilinca *o* vie de la Socola pentru o vie de la Odobeşti (CXV.78).

28 bis). *1778 Iunie 13.* Porunca vel log. V. Razul către Gr. Beldiman vornic de poartă să aleagă locul de casă în Fânăria veche, dat măn. Sf. Spiridon de Ion Racleş (CXYI.127).

29). *1778 Iulie 1.* Teodor Casian cupeţ se învoeşte cu măn. Sf. Spiridon să-şi ia un loc de casă în uliţa Fânăriei vechi, unde au fost casele lui Ioniţă Racleş şi să-şi facă casa, urmând a da bezmăn câte 8 lei pe an (CXXI 132).

30) *1781 April 21.* Panaite Pascali vinde lui Ioniţă blanariul o vie. (CXVIII.7).

31). *1785 Febr. 4.* Egumenul de la Sf. Sava, păr. Vărnav împarte ţiganii cu Vasile Neculce stolnic (CXXI.13).

32). *1785 Noemb. 20.* Aceiaş zapis pentru împărţală de ţigani. (CXXI.14).

33). *1785 Noemb. 21.* Vasile Neculce stolnic cumpără ţigan rob de la Dumitraşco Bădărău vatav de copii. (CXXI.15).

34). *1786 Sept 30.* Mărturie hotarnică a vornicului de poartă pentru alegerea unui loc de casă a Mariei Croitoriţei în *mahalaoa Fânăriei,* împresurat de măn. Sf. Spiridon, iar locul îl ţinea cu bezmăn Toader *ceauşul de neguţitori.* CXXI.124).

35). *1789 August 29.* Zapis de învoială între Ioniţă Botez post. şi başa Zota Panaite pentru o vie de pe moşia măn. Socola (CXV.79).

36). *1790 Aug. 23.* Zapis de așezare pentru plata bezmănului unei vii între Zota cupeț ot Iași și măn. Socola, pe a cărei moșie era via. (CXV.64).

37). *1794 Noemb. 8.* Petre *izbașă* și soția sa Ștefana vând preuților Andrei și Gheorghe o casă ce este la *margină în mahalaoa Muntenimei de sus ;* casa a fost a răposatului Simeon dascalul (CXIV.117).

38). *1795 Iulie 28.* Ilie Ungurul și Safta soți vând jupânului Ioan niște case din Iași în *mahalaoa Muntenimei de sus, lângă drumul Păcurarului de la vale de Bahlui* (CXIV.109)

39). *1796 Febr. 20.* Alex. I. Calimah Vodă judecă pricina dintre Mih. Razu biv vel caminar și Iordachi A:lan biv vatav de copii pentru un loc *de casă în Muntenimea sus* (CXVI,13).

40). *1800 Dec. 24.* Epitropii averii răposatului Ion Bacalul catolicul din Iași vând lui Iftime Busuioc diac de visterie, casele ce le avea în *Muntenimea de sus, lângă drumul Păcurarului* (CXIV.152).

41). *1801 Ianuar 5.* Iftime Bosuioc diac de visterie vinde banului Giurgeachi Sumeri casele sale din *Muntenimea de sus,* ce le avea și el cumpărate de la epitropia casei răposatului Ion Bacalul catolicul (CXIV.140).

42). *1801 April 6.* Gheorghe Rusăt vinde lui Ștefan Ungurul din Bucium o vie de pe moșia măn. Socola pe dealul Coroiului (CXV.151).

43). *1801 Noemb. 16.* Cartea divanului prin care se întărește cumpărarea ce a făcut banul Giurgerachi Sumeri a unor case în *Muntenimea de sus* de la Iftime Bosuioc ot visterie. (CXIV.146).

44). *1803 Dec. 9.* Vasile dascalul cu frații săi vând lui Teodosie bărbier și Ilenei o vie pe rod la Socola (CXX 115).

45). *1806 Mart 25* Catrina din Buciumi, soția lui Ștefan Ungurul, și cu fiul ei. Panciul vând cuscrei lor Maria, o vie la dealul Coroiului, pe moșia măn. Socola (CXV.87)

46). *1806 Dec. 15.* Sofronie arhimandritul Mitropoliei și egumen Socolei adeverește că căminarul Iordache Bucșinescul a plătit bezmănul unei vii. (CXV.129).

47). *1806 Dec. 19.* Panciul feciorul lui Ștefan Ungurul vinde lui Hagi Ion Ilie o vie de pe dealul Coroiului la Socola (CXV 147).

48). *1808 Iunie 10.* Zamfir blănar face jalobă Mării sale lui Vodă pentru o vie, ce are pe moșia măn. Socola (CXV.74).

49). *1808 Iunie 15.* Carte de judecată a marilor boeri pentru 5 firte vie la dealul Coroiului la Socola, cumpărată de Hagi Ion de la Ilina bărbierița, și între Zamfir blănariul din Iași, ginerele Casandrei blănărița (CXV.181).

50). *1808 Iulie 1.* Diamandi Ferole se învoește cu Epitropia sf. Spiridon să plăească bezmăn pentru locul caselor din *ulița Fânâriei vechi,* ce le-a fost cumpărat de a mănăstire și casele au fost zidite de Toader neguțitor *din Târgul de jos* (CXXI 177).

51) *1808 Iulie 3.* Cartea Epitropiei sf. Spiridon prin care se învoește cu Diamandi Ferole să plătească câte 40 lei bezmăn pe an pentru casele *din Fânăria veche, ârgul de jos* (CXXI 178).

52 . *1808 Iulie 16* Adresa logofeții mari către Vasile Bucur vornic de poartă să aleagă locul de casă al Solomiei monahia din *târgul Fălnei,* zestre fiicei sale Maria, a lui Enachi Strat (CXXI.65).

53 . *1808 August 3.* Adresa divanului Cnejiei Moldaviei către vornicia de aprozi să rânduiască pe Telalbașa să strige la mezat vinderea unui loc de casă în *târgul Făinei vechi,* a Solomiei monahii, dat zestre fiicei sale Măriuța a lui Enachi Strat (CXXI.173).

34). *1808 August 6.* Porunca vorniciei de obștie către Costantin Talalbașa să

strige la mezat un loc de casă din Iaşi, *târgul Făinii vechi*, pe care Solomia monahia îl dase zestre fiicei sale Măriuţa soţia reposatului Ianachi Strat (CXXI.160).

55). *1808 Aug. 10.* Zapisul Soltanei pentru o vie la Cetăţue (CXVIII.131).

56). *1808 Oct. 28.* Divanul Cnejiei Moldaviei întăreşte stăpânire serdarului Iordachi Vartolomei pe locul cu casă *în târgul Făinei vechi* al Solomiei monahii, cumpărat de la mezat. (CXXI.167).

57). *1809 Dec. 22.* Căminarul Bucşenescul vinde lui Hagi Ion şi Hagi Ilie o vie în dealul Coroiului pe moşia măn. Socola. (CXV.176).

58). *1810 Aug. 12.* Iordachi Negel vinde o vie din dealul Coroiului pe moşia măn. Socola lui Hagi Ioan. Hagi Ilie. (CXV.145).

59). *1811 Mart 14.* Jalba lui Dumitru Potcapieru către divan contra soacrei sale Paraschiva pentru o dugheană cu *loc lângă uliţa târgului de sus*, zestre soţiei sale Maria, fata răposatului Dima Casian, *ce s'a poreclit Berea.* (CXXI.173).

60). *1811 April 23.* Diamandi Ferole dă în chirie pe 3 ani lui Grigore Anghelichi casele sale din *Iaşi lângă bissrica albă.* (CXXI.174).

61). *1811 Mai 15.* Cartea divanului în judecata de socoteli între Paraschiva Beroae vichil fiilor săi: Gheorghe şi Costantin, *ce locuesc la Crâm*, cu ginerele său Dumitru Potcapierul (CXXI.175.)

62). *1811 Mai 20.* Cartea de judecată a lui Balş vel logofăt în pricina dintre Paraschiva lui Gavril ciobotar din Iaşi şi între Paraschiva Beroae, femeia lui Dima Casian pentru datorie. (CXXXI.176).

63). *1811 Oct. 13.* Cartea divanului Cnejiei Moldovei către is. de Iaşi pentru o vie la Cetăţue (CXVIII.143).

64). *1811 Oct. 13.* Cartea isprăvniciei Iaşi pentru o vie la Cetăţue. (CXVIII.142)

65). *1811 Noembrie 3.* Iordachi spatarul vinde lui Ion Hagi Ilie o vie din dealul Coroiului pe Socola. (CXV.173).

66). *1812 Oct. 2.* Scrisoarea stareţului Ion de la măn. Neamţului şi Secul către păr. Grigore vechilul mănăstirei în pricina caselor afierosite măn. de banul Gheorghe Sumeri. (CXIV.148).

67). *1812 Oct. 25.* Scrisoarea lui Grigore vichilul măn. Neamţului şi Secul către C. Calierghi le făcuse danie moşul său ban Giorgiachi Sumeri măn. Neamţului. (CXIV.148).

68). *1813 April 27.* Cartea isprăvniciei de Iaşi pentru o vie la Cetăţuia. (CXVIII.150)

69). *1813 Iunie 12.* Jalba către divan a sulgerului Ianachi Adam pentru o vie la Cetăţue. (CXVIII.151).

70). *1814 Febr. 16, Iaşi.* Iordachi Catargiul biv vel postelnic vinde lui Măgârdici Hagi Caracaş arman neguţitor din Iaşi un loc de casă în *uliţa podului vechiu.* (CXVIII.152).

71). *1815 Dec. 21.* Porunca logofeţiei mari către Ioniţă Modan vornicul de poartă să strige la mezat casele *din Iaşi* ale răposatului Vasile Hermeziu fratele pah. Iordachi Hermeziul şi ale lui C. Calierghi, cumnatul paharnicului (CXIV.150).

72). *1816 Mart 9.* Cartea lui Sc. A. Calimah Vodă către A. Ghica vel vornic de aprozi să pună pe Telalbaşa să strige la mezat casele *din Păcurari* ale lui Iordachi Hermezin şi ale surorii sale Maria Hermeziu (CXIV.149)

73). *1818 Oct. 24.* Vasile Pogor vinde neguţitorului Ion Bogdan tufecci trei dugheni cu locul lor şi o crâşmă *în târgul Făinel, ce-i zice acmu târgul Cucului*, rămasă clironomie de la fratele său sardarul Tudurachi Pogor. (CXXI.166).

74). *1820 Iulie 16.* Pah. M Veisa preţeluieşte dughenele şi lucrurile lăsate de răposat preut Stere lui Anastasă Grebenciu (CXXI.159).

75). (*1822 Oct. 14.* Mărturia ce dau Manole, preot Gligore şi alţi la mâna lui Radu Frangole pentru o vie la *Valea adâncă.* (CXV.128).

76). 1823 *Iunie 28.* Cartea lui C. Timirçan vornic de poartă, prin care se alege locul de dugheni *de pe uliţa Hagioaei* al neguţitorului D. Potcapier, zestre de la soacră-sa Paraschiva soţia lui Dinu Bere, vecin cu neguţitorul Toader Merlă. (CXXV.129).

77). *1S23 August 4 Chişinău.* Cartea pe care Alexandru Gane fiul răposat Atanasie Gane o dă cumnatului său Anastasă Grebencea să fie epitrop purtător de grijă pentru *o vie de la Socola*, dată zestre răposatei sale mame Elena (CXXI.163).

78) *1824 Iunie 2.* Jalba lui Anastasă Grebencea către K. K. aghenţie ca să-l rădiche sechestrul pus pe via cumnatului său Anastasă Gane supus rosienesc, partea mamei sale, cum şi o magazie de la Galata a părintelui său (CXXI 170).

79). *1824 Mai 4* Jalba caminarului Tudorachi Aslan pantru moşia Slăniceni la Dorohoi şi pentru *case* din Iaşi (C XX, 35.)

80). *1827 Mart 16,* Gh. Radu vatav măsoară locul cumpărat de Ivanciu Svetcovici, ginerele Mariei Sârbe, de la Enachi Cărbune păscar în Iaşi, *în mahalaoa Broştenilor sub sf Lazăr,* pe moşia sf. Ioan Zlataust (CXXI. 89).

81). *1827 April 17.* Stere fiul lui Şerban Gherman vinde jupânului Dim. Pascal *o casă* ce este *pe locul visternicului Iordachi Roset.* (CXXI. 90).

82). *1827 Iunie 10.* Dim. Pascal vinde Saftei Bodescu o casă cu dugheană *în mahalaoa poştei,* pe locul visternicului Iordachi Roset. ce o cumpărase de la Stere sin Şerban Gherman (CXXI. 93.)

83). *1827 Iulie 28. Ioniţă Sandul Sturza Voevod numeşte pe Iordachi Catargiul biv vel visternic, pe Ion Neculce biv vel vornic. pe Alex. Calimah biv vel vornic şi epitrop podurilor, pe Petre Roset biv vel spatar şi pe Iordachi Bucşinescu biv vel spatar să facă toţi parte în comiteiul rânduit pentru buna îngrijire a oraşului şi punerea la cale a siguranţiei obştiei.* (CXXI. 95).

84). *1827 August 10.* Anaforaoa către Vodă a Comitetului rânduit pentru îngrirea oraşului şi punerea la cale a siguranţei obştiei prin care, propun a fi numit spatarul Nec. Roset ca *meimerbaşa* al breslelor de teslari, petrari, cărămidari şi alte bresle, cum şi pe comisul Gh. Asachi la îngrijirea oraşului (CXXI. 97)

85). *1827 August 11. Anaforaoa Comitetului rânduit pentru buna îngrijire a oraşului Iaşi către domn, ca să poruncească agiei poliţiei Iaşi să oprească din lucrare pe cei ce au început să-şi facă dugheni din lemn, cu păreţii în paianturi şi nuele, iar dughenile ce au ars la 19 Iulie să nu se mai facă decât de piatră.* (XXI.98).

86). *1827 Sept* 2. Porunca vorniciei de obşte către tealal başa să strige la mezat casele *din târguşor, de la cerdacul lui Frenţă* pe moşia mân. Galata, ale soţiei răposatului Ioniţă Eremia (CXV. 97).

87, *1827 Oct. 30* Jalba către domn a Mariei soţia mortului Ioniţă Erimia din *târguşorul Gălăţei* în pricina ce are cu *Ion Klaiş supus austriecesc.* (CXV 98.)

1836. Jalnica tragodie a lui Alex. Beldiman

D-l Alex Roşca, profesor de flaut la Conservatorul de muzică şi declamaţie din Iaşi, mi-a încredinţat un manuscript al operei clasice a lui Beldiman. E un frumos volum legat în piele şi cu scoarţe roşii. Format mare *in folio* Titlul e acesta : „*Tragudiia, sau mai bine a zăce jalnica Moldaviei întâmplare după răzvrătirile Greciior, la anul* 1821.—*18⁶/₇35.*" Ms. cuprinde 168 feţe (84 file), din care 164 feţe stau scrise, iar ultimele 4 sunt albe, In josul feţei 164 stă scrisă notiţa : *sfârşite* la anul 1836 luna lui August 25 zile." Gheorghe sluger."

Scriitorul are grija să se iscălească şi în josul altor pagini. Aşa el a început a scrie Jalnica tragudie încă din 1835 Iulie 6, căci imediat după titlu scrie : *18⁶/₇35.*

Cele 4266 versuri, cari ocupă 131 feţe au fost scrise mai mult de un an, căci la sfârşitul versurilor—faţa 131—stă scrisă această însemnare: *„sfârşite anul 1836“*.

Tălmăcirea Naimelii (sic) ţine filele 131—133.

Jurnalul mergirii boerilor diputaţ la Ţarigrad, ocupă faţa 134—154, iar la urmă pe faţa 154 se iscăleşte: *„Gheorghe Capşa sluger“*.

Tractaturile prin care sau închinat ţara de către Bogdan Vodă, domnul Moldaviei, împărăţiei Soltanului Baizat al doilea, ocupă filele 155—164, şi aşa găsim o altă notiţă: *„Sfârşită la anul 1836 luna August 25 zile. Gh Kapşa sulger“*.

Deci scrierea acestui mare ms. s'a făcut între 6 Iulie 1835 şi August 25 zile anul 1836, adică un an şi aproape 2 luni de zile. Sunt mai multe condee, cari au ajutat pe Gh. Capşa sulgerul cu scrisul manuscriptului Aşa un al doilea condeiu a scris feţele 67 | 68; un al treilea condeiu a scris feţele 61—96 jos, când tot condeiul lui Gh. Capşa mai scrie pe aceiaşi pagină 10 stihuri:—

Ms. à avut şi un cititor asiduu, care a încercat a corecta versurile; pe fila întăia stau scrise aceste versuri:

O! Filarete sărace!
Vezi vreme cum să priface,
Ca o roată să'nvârteşte,
Să schimbă şi să clăteşte
Nu mi-ar fi trecut prin gând,
Să mă uiţi aşă curând,
După dragoste ce multă,
Ceau fost între noi crescută
Că am stat şi am privit
Şi m'am pliroforisit
Că dragostei fimeeşti,
Să nu te nădăjdueşti,
Că dragostea fimeiască
Ca parola franţuzască.
Pre mult s'arată cu dor
Şi cu râvnă spre amor.

Iată versurile după numerotaţia din Letopiseţe III, 337. seqq.

1. Ci necaz! ci osândire! vai mii ce foc amar!
2. Ci trăsnit, şi ci lovire! ci otrăvitori păhar!
3 Cine au socotit vro dată ciniau putut pune'n gînd
4. Jalnica ţării stricare să o vază aşa curând
5. In ci stare, amar mie, te cutremuri când priveşti (M. K. *gândeşti*).
6. A lacrămilor năvală chip nu este so opreşti...

vers 18. „căci viiaţa stari toată în *primejdie* o privesc (M. K. *primejdii*).
„ 40 „Părţile Turkii toată diodată răzvrăti (M K. *de o dată a răzvrăti*).
„ 45 dia lor planuri n'am ştiinţă şi nici pot a zăce ceva (M. K. *potu zice ceva*)
„ 43. Dar urmare pin Moldova nici de frică poate să placă cuiva
[III. Dar lucrarea nici de frică nu poate plăcea cuiva]
» 47. Căci îi proastă fără temeiu, nici de cum mai la urmă să videţi
[III. Proastă şi temeiu nici unul. mai la urmă să videţi]
„ 89. (Intrigant de cii de frunte şi din cei mai lăudaţi
„ 90. (Cu postelnicul Costachi, îi pare cum că sunt fraţi.
[M. K. III. Intrigantŭ, vicleanŭ şi zacăşŭ. lumea de putea mânca
Zâmbindŭ şi si spuinduţi glume, nesimţitŭ te dezbrăca]

vers 96. Un Levidi Neculachi suflet scârnav şi crunt (M. K. III. *şi urâtu*)
„ 124. Alţii a lovi Beilicul în cât pot să nevoesc (III *sârguescŭ*)
„ 294. Şi se rânduesc şi *efuri* (M. K. III. *şi efori*) dup'a prinţipiului plan.
„ 249. Tuturor le dau *corde* (M. K III. *cocarde*) pe toţi împodobescŭ
„ 252. Falanghele eteriei cu atâta numai nu să plinesc (III. cu atâţa nu să împlinesc)
„ 255. Eforii dau *poruncă* la viiaţă, pren răspântii le lipescu (M.K. III *proclamaţii)*
„ 282. O voroavă (III *a vorovi*) dinpotrivă sâmţind că-i chivernisit.
„ 271, Un neguţitoriu săracul ceva pentru *c'au grăit* (III. *grăşitŭ*)
„ 312. După ce au aşa voe, apoi se mai întrebaţi (III. *aşteptaţi*)
„ 332. Acil nevoeşi săracii cu spaimă la el mergea (M. K. *fugea*)
„ 372 Şi mai bune şi mai proaste, ori cum era culegea (M. K. III. *era n'alegea*)
„ 462. Şi de acolo alaiu să să facă au poruncit (M. K. III, *facă în sfârşitu*)

Pe călcăiul legăturii în piele stă imprimat: *Poezii, anul 1821* "

Provenienţa manuscriptului, după explicările date de d. A. Roşcca, este că a aparţinut bibliotecei tatălui dmsa'e, răposatul C. Roşca, fost preşedinte curţii de comerţ la Tribunalul de Galaţi: C. Roşca s'a născut la 1821, chiar în toiul eteriei şi a murit a 1900, în vrâstă de 79 ani. Fiul lui Roşca din Ialomiţa, a mai avut o soră, pe Elena măritată cu Ştefănescu—tatăl vestitului geolog Gr. Ştefănescu, fost profesor univers tar Nu ştim să spunem cum de la neamul sulgerului Gh Capşa a trecut la C. Roşca, prin moştenire, ori prin cumpărătură.

---

72. In şedinţa de la 30 Decembre s'au luat mai multe măsuri administrative, fiind şedinţă de închiderea anului bugetar 1925.

— Primăria com. Iaşi comunică că s'a aprobat de consiliu contul de gestiune pe anul 1924,—Cum buletinul nu ajunsese cu tiparul de cât la coala 42, s'a dispus ca suma prevăzută pentru colaboratori să se plătească pe exerciţiul 1926, la încheierea contului publicaţiei buletinului. Se sporeşte jetonul de prezenţă la 100 lei ;—se acordă mai multe bonificaţii servitorului, intendentului muzeului şi una mie lei lucrătorilor tipografi, ce culeg la buletin,—Se face inventarul buletinului [N. 1 (310). II (336), III (81) IV (212)]

Bilanţul anului bugetar 1925

a) venituri; prevederi 59549.20; încasări 102178, *excedent 43629.70.*

1) cheltueli, prevederi 58549.20, cheltueli 73372.00, *deficit 14822.80.*

Făcându-se bilanţul iese un *excedent total de 28866 90.* Acest excedent se va rece ca *sold* pe exerciţiul 1926 D-l Casier arată în ce se află d pus acest excedentt Comitetul aprobă acest bilanţ, şi roagă pe d. Casier M. Costăchescu să întocmească bilanţul anului 1925 spre a înainta comisiunei interimare spre aprobare şi descărcarea, contului de gestiune a Muzeului.

— Comitetul dă însărcinări preşedintelui să continue în aceleaşi demersuri spre a căpăta subvenţiile necesare şi pentru anul 1926; iar d. Casier e autorizat a face faţă plăţilor curente până la întocmirea bugetului pe 1926.

Moartea lui Alex. Roşculescu

— D-l preşedinte comunică că a luat parte la înmormântarea bătrânului Alex. Roşculescu, cunoscutul Caligraf şi paleograf, care a fost un artist desăvârşit în arta desenului şi a scrierei. A vorbit chiar la mormânt scoţând în evidenţă meritele acestui modest, dar apreciat artist în arta scrierei.

Actele caselor Colonel Veisa, Iaşi strada Carol N...

1) *1828 Iunie 24.*

Dimitrie Ghica biv vel vist. încredinţăz prin acest zapis al meu ci dau dmsale *Remon Maties* (Ремон Матиес) *dascal franţuz*, ca să fie ştiut că având eu despărţit *un colţ di loc alăture cu drumul ce merge spre Păcurari pisti drum de casele Racoviţoae*, din locul meu, în mărimi de doaîzăci stânjeni la faţa uliţei şi coada locului din dos îngust numai de trii palme, lam vândut de veci dmsale cu toate heiurile, ci are pe dânsul în preţ de 15000 lei adică cincisprezăci mii lei, din cari bani am primit acum 7623, lei adică şapte mii şasă sute doăzăci şi trei lei, iar 7377 lei, ci mai r mân spre istovire să aibă a mii răspunde rânduri în vremi când să vor ceri, deci de astăzi înainte şi în veci va stăpâni dmlui şi urmaşil săi arătatul loc în paci şi nesupărat de cătră nimeni şi spre ştiinţă iam dat acest zapis următor cu a me iscălitură.

Dimitrachi Ghica vist. adiverez 1828 Iunie 24.

Alexandru Gkica martur.

Divanul judecătoresc al Cnejiei Moldaviei.

Infăţoşândusă zap'sul acesta în divan carele fiind supt adevărata iscălitura dmsale vist. Dumitrachi Ghica şi a fraţilor dmsale, spre vecnica stăpâniri cumpărătoriului şi a moştenitorilor săi din niam în niam sau adeverit şi de cătră divan,

Canta logof t, Andronachi Donici logofăt, Vasile Miclescu vornic, Dimitrachi Beldimen vornic, V. Balş vornic, Canta postelnic. 1828 Aug. 11.

'Εκ τῶν δεκαπέντε χιλιάδων γροσίων τῆς πουλήσιας τοῦ ῥηθέντος ὡσπητίου μου ἔλαβον δώδεκα χιλιάδαις ὄγδοντα γροσία, τὰ δὲ ρέστα ἕως τὴν ἐκλήρωσιν τῶν δεκαπεντε χιλιάδων γροσῖων χαρίζω τὴν φαμίληαν τοῦ ἀποθάνοντως Μ. ρεμον, μένα λοιπον εἰς το ἑξῆς ἡ φαμίληα τύ γέλειος δεσπότης αὐτου του ὀσπητίου χορὶς νὰ ζητῆσε ὀβολὸν πλέον και πρὸς ἔνδειξιν ὑποσυμένομαι

1831 μαρτίου 12. Δημήτριος Γηκα βιστιάρης.

În dos nota, zapisul răposat vist. Dimitrie Ghica, prin care vinde dascălului Reimon casele aceste la 1828 Iuni 24. No. 1.

---

2) *1828 Iulie 3. Iaşi,*

Explication tenant lieu de contrat entre M. Reymond et son 'épouse, née Sophie Fréauts.

Les deux époux soussignés ne firent point de contract à l'occasion de leur mariage, comme d'aucun des deux côtés. il n'y avait ni meubles, ni immeubles, il était simplement entendu que le mari, selon ses moyens, entretiendrait sa femme et pourvoirait à sa famille. *Quelques années après, les deux époux trouvèrent à propos d'établir un Institut pour l'éducation des demoiselles,* il fut convenu, alors, que le mari et le femme travailleraient, chacun de son côté, pour employer ce qu'ils pouvaient avoir de talens, et que, hormis les dépenses personnelles, comme vêtemens etc, la dépense et la recette seraient partagées par moitié entre les deux époux; tel fut le seul contrat de mariage qu'il y eut entr'eux: encore jusqu'aujourd'hui, cet aranjement n'avait il pas été mis par écrit.

Mais comme les circonstances ont favorisé l'établissement susdit de manière qu'il parvint à acquérir un immeuble assez considérable, c'est-à-dire la maison presentement occupée par les époux soussignés, et simplement vendu à mari par monsieur le vestiar Démetrius de Ghyka, les époux soussignés ont trouvé prudent, convenable et très-juste de mettre par écrit l'arrangement ci-exposé, voulant, l'un et l'autre, que la pro-

priété de cette maison leur appartienne par moitié; qu'il en soit ainsi, à l'avenir, pour toute acquisition d'immeuble tant que durera le présent arrangement, et que le présent écrit ait force de contrat pour le passé même, comme s'l avait été fait la veille de notre mariage.

Fait et signné double à Iassy
la 3 Juillet 1828. Matthias Raymond (pecete în ceară roşie)
Sophie Victoire Reymond (idem). née Fréauts.

Article additionel. Les éppox susdits ont également trouvé juste un réclamation de la part de l'épouse, qui du prix de sa harpe vendue, versa dans la caisse commune, cinquante ducats d'Hollande; il est recennu ici que le dite épouse sera renboursée de cette somme, à tirer de la caisse commune.

Jassy. ut supra. ut supra M Raymond.
Sophie Victoire Raymond

în dos nota: înscrisul de alcătuire urmată între vânzătoarea caselor dumneaei Sofie Reimon, şi soţul ei Matias Reimou. 1828-Iuli 3 zile.

---

3) *1830 Iulie 3. Liège,*

Devant Mr. G. I. Dusart nota're à Liège, ville et province de même nom, Royaume des Pays-Bas, soussigné et en présence des Sieurs Jean Guillaume *Corbusier*, tailleur d'habits et Barthelemie *Comté*, aussi tailleur d'habits, d meurant tous deux en cette ville, témoins requis et aussi soussignés.

est comparu

Monsieur François Florion-Fétis *Raymond*, éléve en pharmaçie, majeur d'âge, demeurant à Liége, sur la marché, Lequel nous a déclaré renoncer nuement et simplement à la succesion de Monsieur Mathias Raymond, son pére, décédé à Jassy, Capitale de la Moldavie, le douze Octobre Mil huit cent vingt neuf, et en tant que de bésoin, il donne pouvoir à tout porteur, d'un expedition du présent acte, de reiterer cette renonciation devant tous juges, greffiers, ministres de justice ou autres officiers et autorités établis en Moldavie, et compètant, pour recevoir la dite renonciation, passer et signer tous actes à cet égard.

dont acte.

Fait et passé à *Liége*, en l'étude du notaire soussigné, rue Feronstrée *l'an mil huit cent trente, le trois du mois de Juillet.*

Et après lecture faite un comparant, il a signé avec les témoins et le notaire (signé). François Raymond, I. G. Corbusier, Bmie compté, G. I. Dusart.

Enregistré à Liége le sept Juillet mil huit cent trente folio quinze verso case trois volume cent nonante, contenant trois quarts role sans renvoi, reçu pour droit principal quatres vingts cents et pour add-me vingts-huits cents. Total uu florin huit cents. Le receveur de l'enrig. (signé) Lavalleye.

pour expédition conforme

G. I. Dusart.

pecetea : G. I. Dusart notaire à le residance de Liége.

vû par nous président et greffier du Tribunal de première instance séant à Liége pour légalisation de la signature de maître G. I. Dusart, notaire en cette ville apposée ci dessus.

Liége le huit Juillet 1800 trente
L. G. Fabri pdt
A. Thomas greffier.

pecetea : Tribunal 1-re instance séant à Liége.

Vû par nous Conseiller d'état, gouverneur de la province de Liège pour légalisation des signatures, ci-dessus, de MM. L. G. Fabri, président et A. Thomian commis greffier au tribunal civil de Liége.

Liége le 8 Juilllet 1830.

Sandby

pecetea : Conseiller d'état, gouverneur de province de Liége.

Enregistré à la Chancellerie du Consulat de France en Moldavie, livre N. 2. coté C. sous la no. 53.

Jassy le 19 Août 1830

le drogman Chancelièr.

Raimont.

vû pour légalisation de la signature ci dessus de M. Raimond drogman du Consulat de France.

Iassy le 17 Août 1830

Le vice Consul gérant de Consnlat

L. Moisson.

l. p.: (consulat de France à Jassy)

în dos nota: formalnic act a ocârmuirii *Liegii* (ліежї) *din Peiba* (пеива), prin care să face ştiut că fiiul răposatului Matias Reimon să depărtează de a clironomisi părintele său Matias, a cărui soţie au vândut casele prin mezat 1830 Iuli 3. N. 3.

---

4) *1831 Mai 3 Iaşi.*

Vornicia de aprozi.

Către dmlui Neculai Stamate telalbaşa.

Primindusă la cinstit divan ğudecătoresc adresul cinstit departament a pricinilor streine de la 9 zile a trecutii luni Mart supt N 177, *în urmare notii consulatului Galiei* supt N. 36 ca să să pună în lucrare cereri *supusului franţuzăsc, madama Raimond*, de a să vinde prin mezat *casele sale cu locul lor de aice din Eş*, şi cercetândusă de către cinstit divan titlurile stăpânirii acelor casă ce au cerut numita *madamă* să să vânză, sau văzut zapisul dsale vist. Dumitrachi Ghica din anul 1828 Iuli 24, prin care vinde acele casă cu locul lor *dascalului franţuzăsc Reimon Maties alăture cu drumul Păcurariului* şi cu locul lor în mărime de doaozăci stânjeni *faţa la uliţă*, iar celalalt capăt numai de trei palme, cum pe larg arată zapisul acesta încredinţat şi de cinstit divan. După care văzândusă vânzare acestor casă făcute pe numele barbatului numitei *madame*, cinstit divan prin otnoşănie de la 26 zile Mart, supt N. 1426, am scris cinstit departament să cerceteze de poate *Madama Reimond* a vinde aceste casă fiind cumpărate de barbatul ei, şi de urmează altă vreo osăbită pricină împedicătoare mezatului. şi la 28 zile a trecutii luni April sau primit la cinstit divan adresul cinstit departament supt N. 1050 în alăturare şi în copie de pe *nota consulatului Galiei* supt N. 44, din care luândusă pliroforie că nu urmează pricină împedecătoare cererii vânzătoarei la aceasta.

Drept aceia în urmare adresului cinstit divan supt N. 2158 să scrie dtale să strâgi la mezat casăle arătate cu locul lor în putere documenturilor ei pe toate uliţile oraşului şi în divan, în hotărâta vade de 40 zile cu necontenire spre înştiinţare celor ce vor fi muşterei să cumpere, şi cu preţul mulţămitor vânzătoarei şi să facă *hareciu* în cinsit divan asupra muştereului ce va fi, căruia pe lângă zapisul de vecnică vânzare şi scrisorile ce se va lua de la vânzătoare i să va întări stăpânirea prin cartea cinstit divan.

Canta postelnic. 1831 Mai 3.

Lei
1000 evel mezat
4000 adică patru mii de lei Iacovachi Roset.
10000 adică zece mii lei Manu hatman.
25000 adică doao zăci şi cinci mii lei cu preţul acesta a rămas asupra mea făcândusă hareciu în presusfiia cinstitului divan.

Manolache Manu hatman.

Divanul giudecătoresc a prinţipatului Moldaviei

Cu preţul de doaăzeci şi cinci mii lei în presustvia acestui divan, au luat sfârşit prin mezat vânzarea acestor casă cu locul lor în putere scrisorilor, cu toată mulţămire vânzătoarei *Madam Reimon*, prin împuternicitul ei vechil Ember Drot, hareciluindusă asupra dsale hatman Emanoil Manul, drept aceia sau încredinţat şi de către divan.

Grigore Ghica vornic—Nec. Dimachi vornic,—Catargi vornic, I. Cantacuzin, Dimitrie Bran comis—Chirica ban.

dir ban Enachi Stamati.

şef. secţiei. pah. Vas. Luzarich

secţia I III, reghistrator Ioan Câmpan
partea I.
N. 2502
1833 April 28

în dos nota: Ţidula mezatului a caselor din 1831 Mai 3 prin care să face hareciu asupra răposatului meu părinte la 1833 April 24.—N. 4.

---

5). *1833 Arpil 29.* ğos iscălita *Madam Sofiia Raimon*, fac ştiut şi încredinţăz prin acest zapis de vecnică vânzare a casălor mele cu locul lor din târgul Iaşii, că în urmare jalobii ce am dat prin Consulatul Galiei, cu cereri de a să pune în lucrare vânzare prin mezat acestor casă, pe care acel consulat pe lângă nota sa de supt N. 36 o au trimis desfiinţatului departament al pricinilor străine spre punere la cale, şi acel departament prin adresul său din 9 Mart 1831 supt N' 577, au scris desfiinţatulni divan giudecătoresc, ca să pue in lucrare cererea mea, unde cercetândusă titlurile proprietăţii sau văzut că aceste casă sânt cumpărate pe numele răposatului meu bărbat *Raimon Mateias* de la dmului vist. Dimitrie Ghica, precum adiverează zapisul ce este din 1828 Iuli 29, şi acel divan văzând că zapisul cumpărăturii glăsueşte pe numele soţului meu, prin adresul său din 26 Mart acelaş an supt N. 1426 au cerut de la departamant ca să cerceteze de nu urmează vro pricină impedecătoare mezatului cerut de mine, fiind cnmpărate pe numele barbatului meu, şi acel departament la 28 April tot acelaş an, pe lângă adresul său de supt N. 1052, alăturează acelui divan şi nota Consulatului Galiei cu N. 44 din care au luat divanul pliroforie că nu urmează nici o pricină împedecătoare asupra acestei vânzări, pe temeiul cărora prin ţidula divanului giudecătoresc de supt N. 2158 către vornicia de aprozi şi prin osăbită ţădulă a vorniciei din 3 Maiu 1831 supt N. 167 poroncitoare către telalbaşa ca să publicarisască vânzarea prin mezat a acestor casă cu locul lor în puterea scrisorilor în curgere de 40 zile cu necontenire pe toate uliţile oraşului şi în divan spre ştiinţa celor ce vor fi muşterii să cumpere şi acum după noul aşezământ publicarisindusă şi în toată ţara şi urmânduşi facerea mezatului cu necontenire, preţul cel mai de pe urmă şi mai bun de douzeci şi cinci mii lei lau dat dmului boerul Manoil Manu hatman, care fiind şi cu a me mulţămire prin împuternicitul meu vichil *d-lmonsio Ember Drct* în predsustfia divanului giudecătoresc sau făcut hareciu asupra dmsale boerului cumpărător, cum să arată

la săvârşirea vânzărei ce sau trecut la ţidula mezatului, care sau adeverit şi de către divan. Intracest chip cu toată mulţămirea me luând săvârşire prin mezat vânzare acestei casă cu locul lor în puterea scrisorilor, şi primindumi şi toţi banii deplin de la dmlui boerul cumpărător, iam dat şi eu împreună cu zapisul acesta iscălit de mine şi toate scrisorile acestei casă cu locul lor, şi de acum inainte în putere mezatului şi a zapisului acestuia, să aibă dmlui cumpărătorul şi urmaşii dmsale, a stăpâni vecnic pomenita casă cu locul ei, cumpărat fiind cu bună credinţă şi a me mulţămire.

In Iaşi 1833 April 29

Sophie Raymod (l. p) declare avoir vendu à l'enchère publique, par cet acte de vente, sa maison sise à Jassy *quartier de Copeau*, à Monsieur le hetman Manuel Mano pour vingt cinq mille (25000) piastres ; qui selon notre arrangement font sept cents cinquante (750) ducats de Hollande, que j'ai reçus de lui. En foi de quoi j'ai signè et apposé aussi le cachet de feu mon mari.

Divanul giudecătoresc a Prinţ. Moldaviei

Vânzarea acestei casă cu locul ei cuprins în zapisul acesta, avânduş pornită lucrarea ei prin mezat, după cercetarea desfiinţatului departament al pricinilor străine, întemeiat pe nota consulatului Galiei, în putere scrisorilor vechi şi noă, cum să cuprind la ţidula mezatului de supt N. 2158 cătră vornicia de aprozi, şi a vorniciei cătră telalbaşa din 1831 Maiu 3, publicarisită pin ţircularnice, şi în tot cuprinsul acestui prinţipat, şi după înştiinţările priimite di pe la ţinuturi la 23 a curgătoarei luni, cu mulţămirea dmsale *Madam Sofia Raimon*, prin împuternicitul ei vechil dmnului *Imber Drof*, cu formalnică vechilime din 28 a curgătoarei încredinţată şi de Consulatul Galiei în predsustvia acestui divan, sau făcut hareč casăle arătate cu locul lor în puterea scrisorilor asupra dmisale boerului hatman Manoil Manu, cu cel mai di pe urmă mulţămitor preţ de doăzeci şi cinci mii lei ce lau dat d. boeriul cumpărător, cum să arată la săvârşirea vânzăzei ce sau trecut la ţidula mezatului, care sau adeverit şi de cătră divan. Drept aceia spre a fi cunoscut că vânzarea acestii case cu locul ei sau urmat după toate legiuitele forme în puterea scrisorilor, sau adiverit şi de cătră divan, neivindusă nici o pricină.

în Iaşi 1833 April 29.

Grigore Gh. vornic. I, Cantacuzin.
Nec. Dimachi vornic. Dimitrie Bran comis.
Ştefan Catargi vornic Chirica ban
N. 2107 (l. p.) director ban Enachi Stamati
secţia al 3 a şef secţiei pahr. Vasile Lazarachi
Partea I. Pecete : Prinţipatul Moldaviei, tribunalul giudecătoresc 1832. reghistrator Ioan Câmpan

„tournez S. v. p. (s'l vous plait).

N. 116. Vu en chancellerie de France pour légalisation de la signature ci contre de Mme V-e Raymond. Jassy le 9 | 21 Mai 1833. l'agent cons, de France.

A. V. Duclos. (l. p. consulat de France à Jassy)

în dos nota : zapis prin care dmneei Sofia Reimon încredinţază că părintele meu cumpărând de la sultan mezat casele ei, ramâne deplin stăpân pe iale, primind de la dmlui toţi banii după mezatul săvârşit la 28 April 1833 – N. 5.

6) *1833 Iulie 21 Iaşi.*

Intăritură de mezat

Asupra raportului marelui logofăt al dreptăţii de supt No. 4534 cu cuprinderea *că casăle de aice din oraşul Eşil*

Confirmation d'enchère

Sur le raport du grand logothéte do la justice sous Nr, 4534 portant que la maison située sur *la rue dite Munteni-*

cu locul lor di la uliţa Muntenimei de sus. scoasă in mezat după cerere dsale *Madamei Sofiia Raimond* au rămas cu disăvârşirî în divanul giudecătorescu asupra dmsale hatmanului Emanoil Manul, carile au dat cel mai mulţămitor preţ şi esti cel mai de pe urmă muştereu cu soma intriaga di doâzeci şi cinci mii lei.

Deci după art. 379 şi 380 din reglementul organicesc, să întăreşte desăvârşit mezatul pomenitelor casă.

C. Sturza vel logofăt procit
„cercetat: D. D. Rezmeriţă
No. 2. a logofetiei.
secretar de secţie Beldeman.

me de sous de la ville d'Jassy, mise aux enchères sur la requisition de la *dame Sophia Raymond* a été adjugée par devant le divan de la haute Moldavie au hétman Emanuel Manno dernier enchérisseur pour la somme total de 25000 piastres.

En vertu des art 379 et 380 du Réglement organique, la susdite adjudecation est confirmée.

Le vice président
Mircovitz.
N. 180.
1833 Inz. 21.

în dos nota: actul întăritoriu în cumpărătura caselor din 1833 Iuli 21. Eşli N. 6

---

7). *1833 Iuli 16. copie.*
Căminarul Costachi Carp
členul giudecătorii ţinut
Iaşii
N. 24
1833 Iuli 16

Cătră cinstit giudecătoriia ţin. Iaşil

Divanu de apelaţie al ţării de sus prin adresul cu N. 692 triimiţând la această udecătorie jaloba ce au dat d Manoil Manu, pentru împresurare locului de casă al dsale cel are cumpărat împreună cu casăle dmsale *Madamii Remon,* încredinţază judecătorii că împreună cu un člen al muniţipalii să i se facă cercetare împresurării locului, drept aceia judecătoria prin otnoşenia sa cu N. 2717 din 5 ale aceştii luni Iuli anului curgătoriu 1833 scriind muniţipalităţii de sau orânduit členul său, pe d. Andriciu Vizantie pune insărcinare asupra me ca împreună cu dmlui mergând la stare locului să facă cercetare şi scoatere de supt impresurarea locului după scrisorile ce va arăta d. hatman înştiinţând şi giudecătoriei răspunsu di lucrare ce vor face. Deci eu în coprindere otnoşeniei cinstitei judecătorii, mergând la stare locului împreună cu dmlui numitul orânduit členu muniţipalităţii, şi mai întăiu făcând cercetare cine se află megieş cu acel loc, am aflat că în partea despre amiazăzi şi despre răsărit să megieşeşte cu uliţile, iar parte despre apus cu locul dmsale vornic Neculai Canta, şi în parte despre miazănoapte cu locul dumisale marelui logofăt Teodor Balş, şi văzând că despre megieşi nu să urmează nici o impresurare locului dsale hatmanului de cât *numai din partea uliţăi,* rămăind a mai trage 5 palme spre împlinirea documentului ce au înfăţoşat dmlui hatmanul din 1828 Iulie 24 In măsuri de stânjeni, dat de cătră dmlui Dimitrachi Ghica biv vel logofăt, am făcut măsurătoare locului cu stânjen gospod în fiinţa dsale hatmanului şi a rânduitului din partea *muniţipalităţii* dmlui Andriciu Vizantie, care palma stânjenului să însămnează aice pe margine începând eu mai întăi din tumurugul zaplazului dmsale marelui logofăt Teodor Balş, dinspre miazănoapte la vale spre amiazăzi spre a îndeplini locul după cuprindere documentului ci au înfăţoşat şi partea acia despre răsărit *faţa la uliţa* 'sau aflat 20 stânjeni cu acele 5 palme, ce rămân a să *mai trage spre îndeplinire acei sumi, în cuprinsul ogrăzii dmsale, din uliţa ce merge spre Păcurari,* rămâind ca lărgime uliţii indeplinită la faţă precum şi la dos, iar în lungime faţa la uliţă să află 54 stânjeni şi 6 palme, parte despre amiază-

zi până în locul d-msale vornicului Nicolaiu Canta, iar în parte despre apus sau aflat numai 3 palme după glăsuirea documentului dsale, şi în parte despre miazănoapte alături cu locul dmsale marelui logofăt Teodor Balş sau aflat 51 stânjeni 3 palme şi 5 parmace. Şi cu aceste 4 măsuri sau încunjurat tot locul, iar peste tot suma stânjeni-lor fac 126 stânjeni 1 palmă 5 parmace şi de urmare şi cercetare ce am făcut la stare locului cu cinste pristavlisăsc cinstitei giudecătorii.

Iscăliţi Costachi Carp căminar; şi Andreica Vizantie.

giudecătoriia ţinutului Eşii

Copia aceasta poslăduindusă din cuvânt în cuvânt cu orighinalul, şi fiind întocma se încredinţază şi de către giudecătorie supt N. 939 şi punere peceţii ei. 1833 Septembrie 13 zile.

L. Cantacuzin. C. Carp căminar.

director Căsăian.

l. p. judecătoriei.

în dos nota: pentru măsurarea şi hotărâtura făcută locului caselor potrivit documenturilor ce păstrăm. N. 7.

---

8). *1858 Iuli 17.* Copie.

Către Eforia orăşănească

Andreicu Vizanti členul ei.

In urmare poruncei acei eforii cu No. 1361. pentru de a merge cu un člen a giudecătorii ţănut Eşii la cercetare ce are a se face pentru 4 *pol* palme ce ar fi găsit mai puţân din 10 stânjeni a caselor ce au cumpărat dlui hatman Manoil Manu, de la dumneaei *Madam Raimond*, după poronca dipartamentului cu N. 389, pe temeiul căruia am mers la faţa locului şi după măsurătoare ce sau făcut de către člen giudecătoriei în fiinţa me să găsesc 5 palme domneşti, loc drept a dmisale, ce sau fost lăsat cu nebăgare de samă afară de îngrăditura *spre hudiţa*, unde spre temeiu şi dovadă se găseşte tocmai la împlinire a 20 stânjăni cuprinşi prin scriscare dmisale şi sămn o piatră mare hotar îngropată în pământ îndeplinindusă cerere dsale prin închipuire pe unde are să tragă îngrăditura i sau făcut şi cunoscut, de care urmare nu lipsăsc a răportui.

1837 Iuli 17.

ἀνδρίκος βιζάντιος).

---

9). *1846 Febr. 4.* regeste.

...2-a. *Casele din Iaşi* atât acele noao cât şi acele vechi cu locul şi toate înzestrările lor i pojijia părinţască din iale, precum şi vie ot Copou de astăzi înainte rămân în vecnică proprieta a dsale aga Manolachi Manu, socotindusă aceste toate de noi în preţ de 3000 galbeni blanco."

„Din Buletinul, foae oficiale an XIV N. 13 din 14 Februarie 1846, jos :actul comisiei epitropiceşti supt N 187, prin care declară că *Savel Manu* e major şi-şi poate chivernisi singur averile. Erau si 4 surori măritate,

Fraţii Manoil Manu aga şi Savel Manu aga, iau moşiile Cucorănii, Loeştii, o cincime din Ipoteşti. un loc în Botoşani.

Mama lor era Sultana născută Mavrogheni.

---

10). *1838 Mart 9. Iaşi.*

Zdelcă

Prin care supt scrisa Ana Balş, soţie răposatului consilier de curte şi cavaler Costandin Balş fac ştiut că prin bună alcătuire săvârşită între îmbile părţi am cumpă-

rat de veci de la dmlui marele vornic Manolachi Manu *casele dmsale de ace din Capitală de pe ulița mare ce merge la Copou*, cu toate heiurile și tot locul lor în putere documenturilor, după care urmează pașnica stăpâniri supt următoarele de mai jos condiții și îndatoriri:

1) prețul cumpărării fiind după tocmală de 5400 galbeni adică cinci mii patru sute galbeni zimți, eu mă îndatorescu ai răspunde prin chipul de mai gios 500 galbeni drept arvonă acum, îndată după iscălirea zdelcei, pe care iam și numărat dmsale marelui vornic, și rămășița de 4900 galbeni în zioa de 8 Mai a curgătorului an, negreșit și fără cea mai mică zminteală sau pricinuire.

2) fiind că aceste casă de mai multă vreme sânt scoase de dmlui la mezat de bună voe, fără a să ivi în termenul de 40 zile a publicației nici o reclamație asupra fondosului; de aceia dmlui este datoriu a stărui la divanul de întărituri spre a să înainta în asămine caz legiuitele lucrări ale mezatului; și prin îndeplinire tuturor formalităților a să hareșlui asupra me cumpărătoare pe prețul țitat mai sus de 5400 galbeni după alcătuire.

3) In privire că după pontul întâiu istovul plății banilor are a să face de cătră mine la 8 a viitoarei Maiu, de la sine să înțălege că tot atunce urmează a mi să slobozi pe lângă țidula mezatului și zapisul de vânzare, înformăluit după cuviință, precum și toate titlurile proprietății câte să găsesc în păstrare dmsale vechi și noao.

4) Eu mă îndatoresc la întrare în stăpânire în zioa țitată de 8 Mai până când dmlui marele vornic este dator a deșerta casăle și a mi le teslima fără a cere dmlui vreo dobândă pentru acei 500 galbeni ce iam numărat arvonă, săi răspund restul de 4900 galbeni arătați la punctul I.

5) Tocmala de față fiind săvârșită pe temeiul §§ 1176 și 1210 din Condica țivilă își are statornica ei putere și lucrare și la orice caz de împotrivă urmare și la călcare a vreunii îndatoriri din parte uneia sau altei părți, se vor aplica cele rostite prin § 1228 din acciași condică.

6) Legiuita cheltuială a timbrului va privi pe îmbele părți câte în giumătate.

7) La întâmplare când la mezat nu ar eși prețul cu care neam alcătuit de 5400 galbeni atunce eu nu voi pute face vreun scăzământ din legiuită sumă, precum de asămine și dmlui vornicul întâmplândusă a eși mai mult peste acel preți, iarăși nu va pretinde de cât numai prețul cu care amândoă părțile neam învoit și spre a cărora știință și întocmai urmare făcândusă doă asămine zdelce, priimind și eu alta întocma de la dmlui. anul 1858 luna Martie 9 zile.

Anna de Balsche Doumbraveny.
Asachi martur. Dr. Zis martur
V. Petrovan martur.
coala: timbru domnesc 20 parale.

---

11). *1858 April 11 Iași.* Onorat divan a întăriturilor

Ana Balș de Dumbrăveni

Fiind că astăzi urmează mezatul în acel onor. divan pentru vânzarea de veci a caselor dmsale vornic Manolachi Manu, pentru care sânt și eu muștereu, și în privire că nu mă pot înfățoșa la acel divan eu singură în persoană, însărcinez din partemi pe dmlui spatar doctorul Dimitrie Zisu ca să artedisască la mezat din parte me până la prețul ce dmlui va socoti și a iscăli și în țidula mezatului care va fi și cu a me primire. Despre care încunoștințez prin aceasta pe onor. divan 1858 April 11.

Anne de Balsche de Doumbraveny.
coala timbru domnesc 20 parale.

---

12). *1838 April 3* (timbru domnesc 20 p.)

Onorat Divan de întărituri

Spre regula divanului în lucrările mezatului caselor mele de aice din Capitalie, declar că vânzarea o fac fără nici o pricină în conformitate cu § 5 din anecsa al II din codul civil pentru liţitaţie 1858 April 5.

M. Manu vornic.

Obs. In copie adiverită de divan scoasă în 28 April 1858 n. 1535 secţia II iscălesc membri ai divanului: Gane, G. Ballca, A Papadopol Calimah, dr. C. Dumitriu, şef mesei I. Corne.

---

13). *1838 Mai 8.*

adeverinţă

33 lei adică treizeci şi trei lei sau p iimit in canţelerie divanului de întărituri de la dmlui vornic Manolachi Manu banii cuveniţi timbrului din acta vânzării caselor dsale precum şi pentru publicare adresului către redacţie. 1858 Mai 3.

G. Calinescu.

---

14). *1859 Dec. 10.* Iaşi.

Onorat Curţi de confirmaţie

Anna Balş Dumbravano.

Cumpărând de veci casele de la dmlui vornic Manolachi Manu potrevit adresei onor. Curte N. 1608 car'le se vede publicat în Buletinul oficial N. 45 din 5 Iuni 1858, fiind trecut termenul de 6 luni precum şi acele 15 zile, rog pe onor. curte a legaliza actul şi statornic.

Anne Balsche Dembreveny.

Iaşi 10 Decembrie 1859.

---

15). *1858 Iuni 5.* (Buletin Oficial N. 45. anul XXVI, Iaşi Joi în 5 Iunie 1858.)

„N. 1688 de către acest divan legalizânduse supt N. 68 la 3 Mai trecut actul prin care dlui vornic Manolachi Manu cu forma mezatului de bună voe au trecut în vânzare către dei Cc. Ana Balş de Dumbrăveni casele cu locul lor aflătoare aicea în capitală, la uliţa mare, mahalaoa Muntenimei de sus cu preţu de 5401 galbeni, să publică spre obştească ştiinţă că de la data actului omncei Kk Ana Balş de Dumbrăveni este desăvârşit proprietară asupra arătatelor case cu locul lor pe puterea documentelori şi fără de pricini."

---

16). *1858 April 14* Iaşi. (timbru „de la 180000 la 200000 L.—N. 570 1859 Avg.8).

Actu de večnică vânzare

Subscrisul vornic Manolachi Manu, face cunoscut şi încredinţază că produsu fondosul casălor cu locul lor ce le am *aice în Capitalie la uliţa mare mahalaoa Muntenimei de sus*, vroind a le vinde de veci prin mezat de bună voe, şi divanul cercetând titlurile proprietăţii sau încredinţat că arătatele casă cu locul lor sânt drepte a mele, au încuviinţat vânzarea lor pe puterea documentilor şi prin buletinul oficial cu N. 69 din 30 August 1853 au publicat la toţi acei ce ar avea vreo pretenţie asupra acestei vânzări să se arate cu reclamaţie la giudec. competentă în termin de 40 zile, dând în ştire şi divanului, iar doritorii de a le cumpăra să să înfăţoşeze la el după îndeplinirea ţitatului termin, în zilele de mezaturi; de la care vreme împlinindusă acel termin cum şi osebitele 15 zile legiuite prin deslegarea de la faţa 61 tom, II a colecţiei în lăuntrul lor nu s'au ivit nici un caz impiedecător vânzării, divanul îndemnat de

cererea ce iam făcut de a să da sfârşit mezatului, au înfiinţat foae supt N. 1258 din 11 April corent, spre urmare strigărilor şi adgiudecaţiei arătatelor casă cu locul lor pe putere documentelor şi fără de pricini, urmând ca cumpărătoriul să se siguripsască de la mine pentru cuvântul că vânzarea o fac fără de pricini conform § 11 din anexa al II a Cod. civil. privindul şi plata timbrului, şi în acea zi în urmarea stăruinţii mele de a să da sfârşit mezatului vânzării caselor cu locul lor arătate mai sus, făcândusă în seansa divanului şi prezenţa me destule strigări, dintre toţi doritorii ce au fost de a le cumpăra, dmnelui doctorul spatar Dimitrie Zisu au dat preţul cel mai folositoriu suma de 5401 galbeni pentru dmneei Cucoana Ana Balş de Dumbrăveni, cu care preţu multămindumă s'au făcut adgiudecaţia arătatelor casă asupra dmsale spatariul Zisu, pentru dneei Cucoana Balş, după lămuririle şi condiţiile de mai sus. Aşa dar priimind eu de la dumneei Cucoana Balş întregul preţu a vândutelor casă, am dat dsale acest act subscris de mine şi legalizat de divan potrivit formelor precum şi toate vechile documente în puterea cărora atât dumneei cucoana cât şi urmaşii dsale din neam în neam vor avea vecnică şi pacni ă stăpânire asupra arătatelor .casă cu locul lor pe puterea documentelor şi fără de pricini ca o proprieta a sa cumpărată cu bună credinţă de la formal mezat.

Manolachi Manu vornic. anul 1858 luna April în 14 zile. Iaşii.

Divanul întăriturilor

In priivirea îndeplinirei formalităţilor descrisă prin actul de mai sus şi a mulţămirei dmsale vornic Manolachi Manu cu preţul de 5401 galbeni ce l'au dat dlui doctor spatar Dimitrie Zisu pentru dmneei Ccoana Ana Balş de Dumbrăveni la strigările urmate în seansa divanului adjudecândusă proprietatea fondosului caselor cu locul lor aflătoare aice *în Capitalie la uliţa mare mahalaoa Muntenimei de sus*, asupra dmsale doctorului pentru dmneaei Cucoan Balş, după cum face dovadă adeverirea în foaia mezatului supt N. 1258 din 11 Aprilie trecut că au rămas în divan, şi în priivire că dmlui vânzătoriul prin actul de mai sus încredinţază ei au priimit întregul preţu a vândutelor casă, divanul cunoscând de astăzi înainte pe dmneei Ccoana Ana Balş de Dumbrăveni, de proprietară desăvârşit, asupra arătatelor casă cu locul lor în puterea documentelor şi fără de pricini, întăreşte acest act spre vecnica şi pacnica stăpânire a dsale Kknei şi a urmaşilor dsale.

aga D. Gane

aga A. Papadopol Calimah. Vuluţă, G. Balica spatar

Dir. C. Dimitriu şef secţiei Grebliş.

Secsiea II (N. 68) 1858 Mai în 3 zile Iaşii.

pecetea: принципатꙋл молдовеи. дїванꙋл де ѫнтърїтꙋрї 1851.

în dos: Documente meines Hauses. **Gh. Ghibănescu**

---

17). *1765 fără lună*

Dima Suiulgiul şi apa la Iaşi

Com. de d. Traian Ichim

Cu mila lui Dumnezău Noi Grigorie Alexandru Ghica Voevod Domn ţării Moldaviei

Facem ştire cu acest Hrisov al Domniei Mele tuturor cui să cade a şti că iată au venit înainte Domniei Mele şi înainte a tot sfatul nostru sluga noastră Dima Suiulgiu şi niau arătat un hrisov d la Domnie sa Grigorie Ioan Voevod din let 7272 Septembrie 17 scriind că dând Domniei sale jalobă arătând că fiind el om străin şi fiindcă sau aşăzat aice în Moldova ca unul din pământeni şi neavând moşii cum şi altele ca să poată trăi, au cerşut dela Domnia sa prin jaloba lui ca să facă milă săl milu-

iască cu vreo moşie Domnească care săi fie de chivernisală şi aşăzare lui aice în ţară. Deci găsind Domnia sa că el de atâţia ani fiind adus aice în Moldova încă de fericitul întru pomenire răposatul unchiul Domniei Mele Domnie sa Grigore Ghica voevod pentru paza şi făcutul haznelelor a oraşului acestuia şi de atunce încoace la vreme tuturor lumiuaţilor Domni au osârduit şi au purtat de grija haznelilor de sau aflat tot nărodul îndestulat de apă, cât şi Domnie sa cunoscând a lui dreaptă şi încredinţată slujbă socotitau şi cu cale au găsit ca după cerere lui săl miluiască cu vreo moşie Domnească şi cercetând ca să găsască vreo moşie domnească nedată nimărui de alţi luminaţi Domni nau găsit Domnia sa alta fără de cât înştiinţăudusă pentru o moşie anume Coţofăneştii ce este pe apa Trotuşului la ţinut. Putnii care fiind a unui Ferate doftor ungur şi fugind acel ungur iarăşi la ţara lui şi moşia fiind aice în ţară, după dreptate au rămas pe sama domnească şi vrând ca săl miluiască Domnia sa pe mai sus numitul Dima Suiugliu cu această moşie şi pentru ca să fie dania aceştii moşii cu altă pricină şi supărarea vre unora din lăcuitorii de acolo, nau putut Domniia sa da credinţă până nau scrisu Carte Domniei sale către al său credincios boeriu Feodarachi biv vel Comis cel avè Domnie sa le acè vreme staroste şi dregător ţînutului aceluia a Putnii ca să cerceteze şi după cum va afà pentru stare aceştii moşii să înştiinţăză pe Domnie sa; dela care numit boeriu arată că au văzut Domniesa şi mărturie încredinţată de cercetare aceştii moşii scriind că după poronca Domniei sale chemând oameni bătrâni de acolo au cercetat si întracest chip. au aflat cum că moşia aceasta *Coţofăneştii* au fost cumpărato un Dima Părcălabu dela răzăşii de Coţofăneşti şi Dima Parcalabu au fostu dato zăstre fiicei sale Saftii ce au măritato după un Toderaşco mazil şi după moartea lui Toderaşco încăpând Safta întro pricină la vremea răpousatului Mihai Vodă sau sculat ea dimpreună cu un fecior al Dsale Dumitraşco şi au vânduto lui Ferati doftorul şi atunce iau dat şi zapis de vânzare dimpreună cu toate scrisorile moşiei la măna lui Ferati doftorul, după care zapis i sau dat şi dresă domneşti şi aşa au rămasu moşia dreaptă a lui Ferati şi au luato la stăpânire lui, şi stăpânindo câtăva vreme, apoi iarăşi s'au dus acel Ferati la ţare ungurească la locul lui de unde erà venit. Şi de acolo din ţara Ungureasca cât au trăit Ferati trimetè om aice în ţară de lua dijmă de pe această moşie, cum şi după moartea lui Ferate trimetè feciorii lui de lua dijmă şi încredinţândusă Domniia sa de pricina moşiei aceştia întracestaş chip şi cercetând şi însuşi Domniia sa din preună cu tot sfatul Domniei Sale, ca să afle cum este cu cale a să urma pentru această moşie, ce un om care va lipsi din pământul acesta şi va merge întraltă ţară şi iar rămânè moşiia lui aice, Aşa au găsit că este cu dreptate că fiind el dus în ţara Ungurească la locul lui, nici de cum nu s'au găsit cu cale ca să şază el acolo. Ne purtând nici o nevoie sau greutăţi a pământului acestuia, Şi să trimiţă peste hotarul ţării să stăpânească moşie aice şi să ia venitul. Şi aceasta numai pentru un străin ca acesta carile au cumpărat moşie aice în ţară, şi de 36 ani mai bine sa întorsu la ţara lui să urmează într'acesta chip ce tocma şi boerul pământean or mazil sau ori cine ce să va înstrăina la altă ţară şi va rămâne moşiia aice, Aceluia moşie rămâne pe sama domnească şi Domnii cum vror volnici sănt a le da şi a le afierosi. Cercetând Domniea sa şi urmând şi după ponturile sfintei Pravile la cârja arhiereilor la slova *Naş* unde zice că un om străin ori cu ce chip va avea o moşie or de daru or de danie ori cu vicleşug ori cu bani de va cumpărao şi va lipsi de pământul acesta şi va trăi întraltă ţară străină atâţa ani, moşiea şi locul acela vă rămâne în sama Domniei. Cum şi la Matvéi Vlastar la slova *„pocoiu"* capitolul =12= unde zice: lucrurile celea nemişcătoare a acelor de la o ţară întraltă ţară, sau de la o eparhie întralta să strămută, adică se aşează la altă ţară străină, rămân supt stăpânire stăpânitoriului, aşijdere şi

codul Arminopolu cartea A. E. titlul D. „acei ce pribegescu şi au trecut de la un loc la altul sau de la o ţară la alta şi să vor aşăza acolo, lucrurile acele nemişcătoare rămân supt stăpânirea stăpânitoriului.“ Şi întracest chip dovedindusă şi rămâind moşia aceasta dreaptă domnească fără de pricină, Dcmniea sa Grigore Ioan Voevod milostivindusă prin hrisovul Domniei Sale au dato danie şi miluire *Dimii Suiulgiu*, însă acum în vremea Comniei mele după ce sau luat Coţofăneştii lui Ferate doftorul pe sama domniască şi sau dat şi danie cu hrisov slugii noastre de mai sus *Dimii Suiulgiului*, au născut oare care pricină căci sau sculat nişte oameni ce sau răspunsu că din vechi se tragu răzăşi de satul acela Coţofăneştii. Andrei feciorul lui Ion Munteanu ot Fântânele, şi Ioniţă feciorul lui Tanasi Hagiul şi Sandu feciorul lui Ion Turaliu ot Bacău, Zicând cum că ei se trag din niamul acela, de la care au cumpărat Dima părcălabu moşiea cerşând oarecare parte din aceia Coţofăneştii, arătând că este a lor şi nui cuprinsă în vânzarea părcălabului Dimii, adică di $16^1/_2$ bătrâni ce zic ei că au adiverit că umblă moşiea Coţofăneştii. cer trei bătrâni la care măcar că după cum mai sus sa zis. Domnia sa Grigorie Ioan Voevod. când sa dat moşiea aceasta danie Dimii Suiulgiului s'au făcut atâta cercetare, numai tot socotind Domniea me ca nu cumva cu daniea aceasta a numitului Dima Suiulgiu să se pricinuiască oamenilor acestora—chip de strâmbătate. De isnoavă iam orânduit Domnlia me cu giudecată la Dumnealor veliţii boeri că să cerceteze zisile şi jalobile lor ca să vază ce dreptate au a cere parte dintraceastă moşie. Şi stând Dumnealor veliţii boeri de au cercetat pricina aceasta şi intrebându-i ce dovadă au la zisele lor cum că au vroo parte de moşie acolo Ei nice o dovadă nau arătat, fără de cât numai o terfeloagă de mărturie veche de la un clucer Zaharia ce scrie şi arată că au avut pricină cu Dima Părcălabu pentru căi trăgè pe niamul acestora la vecinătate şi pentru că au avut pricină şi pentru nişte bani de datorie ce le cerè. Iar alte scrisori mai temelnice şi vrednice de dat credinţă, sau stăpânire cor fi stăpânit vreodată, acolo de 60—70 mai bine de ani nau arătat, fără de cât numai cu gura trăgè parte dintraceastă moşie, şi sa cunoscut că nau nici o dreptate de vreme că moşiea aceasta sa dovedit că au fost driaptă acelui Dima pârcălabu. Şi de la Dima au rămas zăstre la fiecăsa Safta. şi de la fiecăsa şi de la ficiorul ei Dumitraşco au cumpărat'o Ferate doftorul, şi tot din mână în mână au umblat la-atâtea rânduri de oameni şi jăluitorii aceştie ei sau niamul lor nici odată stăpânire acolo nau avut şi diau ştiut că au vreo parte dreptate, fiind trăitori aproape şi a valoma nu sau căutat. nici şau cerşit vreo giugiudecată întratâţa ani păr acum şi moşiea au privito la stăpânire lui Ferate doftorul şi a feciorilor lui până acum ce sau luat pe sama Domnească Cum şi la stăpânirea părcălabului Dimii şi a feciorilor lui mai înainte de Ferate şi mai vârtos dovedindusă pricina aceasta şi dintrun suret scos de pe un ispisoc de la domniea sa răposatul Mihai Racoviţă Vnevod. Ce sau văzut la mâna acestor trei oameni jălobaşi ce sânt numiţi mai sus, scriind că sa închiat tot satul în 16 pol bătrân la stăpânirea lui Ferate doftorul şi sau şi hotărât şi sau stâlpit care dovezi ce liau văzut numiţii oameni că le sânt în potrivă, sânguri ei au venit la cunoştinţă că nau avut nici o dreptate a cere parte de moşie din hotarul acesta Coţofăneştii Şi sau plecat la dreptate de au dat pace moşiei dând şi scrisoare lor încredinţată aice în divanul Domnescu de pace de aşăzare la mâna Dimii Suiulgiului, după care cercetare a Dumisale veliţilor boeri am văzut Domniea me şi anaforaoa Dumilorsale in ce chip au cercetat şiau aflat pricina. Da cu toate aceste sângur Dima Suiulgiu văzând rugămintea lor, de bună voe lui sau priimit şi liau dat acestor trei oameni cheltuiala ce au răspunsu ei că au cheltuit umblând după pricina aceasta cu care ei au rămasu priimiţi şi mulţemiţi. Deci cercetândusă şi de cătră Domniea me daniea aceasta şi ne mai fiind nici o pricină despre vreo parte sau găsit că

şi cu dreptate sa dat această moşie şi sau afierosit numitului Dimii Suiulgiu, pentru a lui de mai de nainte vrednică şi credincioasă şi de folos slujbă ceau slujit Domnilor şi ţării, care şi însumi Domniea me cunoscând a lui cu silinţă şi cu dreptate slujbă ce au făcut, acmu în vreme Domniei mele la adusul apelor haznelilor ce sau mai adus şi sau făcut aice în oraşul Eşii spre mai mare îndestulare a tot norodul de obştie după cum sânt văzute şi viderate. Iată dar că şi Domnie-me asămine niam milostivit asupra numitului slugii noastre Dima Suiulgiu şi îi dăm şi de la Domniea me şi întărim stăpânirea pe zisa mai sus moşie Coţofăneşti ce este la ţănutul Putnei ca săi fie de la Domniea me lui şi ficiorilor lui şi nepoţ lor şi strănepoţilor lui driaptă ocină şi moşie şi uricu şi întăritură cu tot hotarul şi cu tot venitul neclătită şi nerăşluită nici odinioară în veci. Şi poftim Domniea me şi pe alţi luminaţi Domni care după vreme vor fi în urma noastră miluiţi de Dmzeu cu domniea ţării aceştia au din fiii şi niamul nostru, sau dintru alţii, să nu strice sau să strămute aciastă puţână danie ce sau făcut acestui mai de sus numit slugii noastre Dimii Suiulgiului ce încă cui le va da mâna săi şi mai adauge şi săi întărească pentru a Domniei noastre vecinică pomenire. Şi spre aciasta este credinţa a însumi Domniei mele Noi Grigorie Alexandru Ghica Voevod şi credinţa a prea iubiţi fii Domniei Mele Dimitrie Voevod şi Alexandru Voevod şi Iacob Voevod şi credinţa a cinstiţi şi credincioşi boeri cei mari ai Divanului Domniei mele, Dumnealor Ştefan Roset vel logofăt. Ioan Paladi vel vornic de ţara de sus. Ioan Cantacuzino pârcălab Sucevii. Dimitrachi Suţu vel postelnic, Iordachi Costachi vel vistier. Neculae Ventura vel spatar. Iordachi Hrisoscoleo vel Ban. Manolachi Bogdan vel Paharnic. Iordachi Balş vel Stolnic. Paniotie vel căminar. Alexandru vel comis şi credinţa tururor boerilor Domniei mele mari şi mici, şi sa scris hrisovul acesta în scaunul Domniei mele în Oraşul Eşii întru întăea Domnia noastră în anul al 2-le—*1765*

Iw Grigori Alexandru Ghica Voevod. (l. p.)

Ştefan Roset vel logofăt.

*) Din actele moşiei Coţofăneşti Pachetul 14 doc. 13. Arhiva sft. Spiridon. Documentul a fost publicat şi în Ispisoace şi Zapise vol. IV p 2 pag. 133. (Gh.)

---

73). In şedinţa de la 1 Februarie se înscriu mai multe achiziţii pentru muzeu. S'a cumpărat cu 3000 lei un tablou, ce reprezintă Iaşii în 1842, de la d-na Nat. Bucicov, a cărui soţ a fost pe vremuri intendent al domeniului Sturzesc, Flămâuzi (Botoşani). Tabloul reprezintă o vedere a Iaşilor luată de la palatul domnului M. Sturza dela grădina sa de la Socola, cu palatul domnesc. In fund se vede spre stânga Cetăţuie, Galata, uliţa Niculina, tot în fund spre apus Copoul, cu Iaşii şi Mitropolia care era zidită, dar prăbuşită. Tabloul poartă această iuscripţie: Iassy, dedié à son Altesse Serenissime d'Août 1842 par Adolphe Krantz Uerger, peintre de Théâtre."
potphe Krantz Uerger, peintre de Théâtre."

— S'a mai cumpărat de la anticvăria Şaraga o sabie turcească cu mânerul de os negru. Preţul e 495 lei.

— D-l Preşedinte comunică că a căpătat următoarele subvenţii; 6000 lei de la Banca Naţională, prin guvernatorul ei d. Oromolo, 5000 de la ministerul de Interne 10003 lei de la ministerul Instrucţiunei.

Bugetul muzeului municipal pe 1926

A. Venituri		B. Cheltueli	
1. Soldo	28806.90	1. Local şi întreţinere	2000—
2. Subvenţia Primăriei Iaşi	20000—	2. Cărţi, obiecte de artă	10000—

3.	Vânzarea Buletinului	20000 –
4.	Subvenţii şi donaţii	20000—
5.	dobânzi la capital	119310
	Total	90000 lei

3.	mobilier	1000—
4.	Cancelarie şi transport	1000—
5.	Scoala de Epigrafie	1000—
6.	Tipărirea Buletinului	50000—
7.	Colaboratorii	5000—
8.	Jetoane de prezenţă	6000—
9.	tipărirea arhivei Muzeului	10000—
10.	extraordinare	4000—
	Total	90000=

adică nouăzeci mii lei la venituri şi la cheltueli.

— Cu tipărirea Buletinului se comunică de preşedinte că s'a ajuns le coala 45 şi că vor începe recenziile.

— Pentru a se face faţă cheltuelilor se admit câteva virimente de fonduri, dela unele paragrafe spre a se face plata colaboratorilor buletinului.

In această şedinţă se fac mai multe comunicări :

a) La Bălţi

Cu prilegiul conferenţiării la Bălţi, în numele Universităţei libere din Bucureşti şi a Ministerului Intrucţiunii Publice, d. Gh. Ghibănescu a făcut şi o mică explorare arheologică la cele 2 biserici din oraşul Bălţi; Conferinţa d-sale s'a ţinut în sala Teatrului. Un public foarte numeros a asistat la conferinţă. Subiectul tratat a fost *Ştefan cel Mare şi Basarabia.* Conferenţiarul s'a întrodus cu o privire istorică asupra văii Răutului pe locul de azi al Bălţilor şi după doc. publicate de d-sa în vol. IX al Suretelor, reiese că tot pământul de aici era pustiu şi slujia ca loc de păşune pentru epele şi oile Tatarilor din Bugeac. Pe la 1560 Lăpuşneauu Vodă făcând de la Gura Cainarului în sus spre Bălţi, o scutărie domnească, oamenii domneşti au izgonit din vre-o 12 silişte, cărora domnul le-a dat loc pentru loc pe valea Cainarului în sus. Petru Şchiopul dă lui Andrei hatman şi portar de Suceava locul vechiu al *Zăvedinilor*, pe distanţă cam de 12 kilometri şi aşa apoi a trecut moşia la socrul lui Catargi, şi a rămas apoi la Catargieşti şi Crupenscheşti până astăzi, iar mai târziu C. M. Cehan Racoviţă Vodă dărueşte sf. Spiridon partea dincolo de Răut.

Trecând la subiect a arătat că Ştefan cel Mare a stăpânit cea mai mare parte din Moldova de la Pocuţia la Milcov şi din gura Someşului mic la Nistru, cu cele 2 cetăţi. Dar de aici i-au venit marelui Voevod primele răşluiri de teritoriu cu pierderea Cetăţii albe şi a Chiliei. Aceasta a schimbat firea combativă a lui Ştefan şi l'a făcut ca din ofensivă să treacă în defensivă şi să clădească biserici multe; aceasta după 1490. Apoi în 1538 a venit răşluirea Bugeagului cu Tighina şi ascultare ţării de paşa de Tighina şi hanul de Căuşeni. In 1678 se ia Hotinul cu raiaua lui. Astăzi Basarab a simte cea întâi bucuria că s'a întregit Moldova lui Ştefan, din Nistru la Mare; Statuea de la Chişinău nu ni-l arată pe Ştefan ca domn agresiv şi combativ cu buzduganul în mână, ci domn resemnat, credincios, stând în defensivă şi mare ctitor de biserici multe şi însemnate.

Iată câteva inscripţii şi notiţe de cărţi :

A. *Biserica Buna Vestire din Slobozia Bălţilor. 1911. Pe un monument în cimitir.*

a) pe latura de nord: стары | прес(т)олъ | 1742 = (aici a fost) vechiul pristol 1742.

b) pe latura de răsărit: сей памѧтник | престола | соорѹжїлъ | иваном | Мардарем и | димитрием | баланомъ | и его | женой | еленом | мардарескомъ | 1911 года.

„acest monument al pristolului, s'au râdicat de către Ivan Mardarie şi Dimitrie Balan şi fămeaia lui Elena Mardarie, la anul 1811 :

2). *1892 Martie 23. Cartea pastorală de sfinţirea bisericii.* Sf. Sinod după ,recomandarea arhiepiscopului de Chişinău dă voe a să sfinţi b's. Sf, Neculai din Slobozia Bălţilor, făcută di nou din piatră.

3) *1908 Ovt. 1,* Pe o icoană a naşterii Domnului „prin usurdia poporănilor bisericii."

4) *Fără dată.* Pe o icoană argintată a lui Is. Hr (ruseşte): „chipul cel nelucrat de mână de om a domnului nostru Iisus Hristos."

5). *1814 Avg 3.* Pe un Ohtoic, Râmnic...: „Ăcastă sfântă carte ce se numeaşte | Ohtoih sau cumpărat | de satul Bălţile peste Răut | cu preţu de 40 lei | adică patruzeci lei şi sau dat | sfintei biserici în satul Bălţile | ci să cinsteşte şi să prăznueşte | hramul maicii Domnului | Bunei Vestiri, spre pomenire moşilor | şi a strămoşilor şi fiilor | noştri neam de neam a sfintei | biserici să rămâe care din | unii şau pus şi numele. Iosif crâşmar, Simion starostele, Ifteme vornicul | anul 1824, August 5 zile | nevrând niçi unul dintre clerici am scris | cu zisa poporănilor. Dumitru dascal.

Mai sânt *Triod.* Buc. 1798; *Evanghelie* Buda 1812; *Catavasier* grecesc scris, cu cirilice, şi la urmă cântece de stea :

Steaua de sus răsare
Ca o taină mare
Steaua străluceşte
Pe Hristos vesteşte
. . . .
. . . .

63 B *Biserica Sf. Neculai din Bălţi.*

6). *1819 Februarie 1.* Pe mormântul ctitoresc în faţa bisericii: aice | odthneşti | robu lui | Dumnezeu. Alexandru | Panaite comisъ | ctitor acestui sfân | tъ locaş, mutândusă | dinъ viaţa ăcasta | la veăcnicile lăcaş | uri 1819 Fevruarie 1 wраш бълцилe.

Pe altă latură: здѣсь покоитсѣ прахъ | пагарничасока | Марїи Панаитовон рождення | костаке | wкончавшенса зї декабри = aice odihnesc rămăşăţile păhărnicesei Maria Panaite, născută Costachi, săvârşită la 31 Decembre.

7). *Pe acelaş monument:* дѣти помѣ | шнїкъл нико | лаи катаржи | младенецъ И | канъ д мьсяцовъ. и съ | николаи | ïд | лѣтъ wтъ родŏ = copii pameşnicului Nicolae Catargiul: Ivan de 4 luni şi cu Neculai de 14 ani de la naştere".

8). *1807 Mai 9* Pe un mormânt: здесъ о | почивас | рабъ бжжи фе | дорюл теслярюл | рокŏ 1807 | Маю 9-да дна = aice odihneşte robul lui Dumnezeu Feodor teslariul la anul 1805 Mai 9 zile.

9). *1707 Iulie 8. Pe o piatră mormântală în cimitir:* Is. | Hs. aiče, wodihneşte | roba lui Dm | nezeu Mariia | soţiia lui Pan | teleimonь, Dobrin, starostъ | de neguţitori de | Єш. mutănduse la veşnica locuinţă | .

10). *1862 Ianuarie 17. Pe o altă piatră mormântală în cimitir:* „aice odihneşti rămăşiţile protoereului Avraam Antonovici care a trecut din viaţă la 1862 Ianuarie 17, având de la naşterea sa 67 ani. Odihneşte nepreţuitele rămăşiţi până la dimineaţa bucuriei (до радостнаго утра).

11). *Pe Triod* (rupt) | rupt | rupt | rupt | rupt | rupt | Andrei čobotar a dat 1 leu | Ştefan Baros a dat 30 parale | Să se ştie că acesta triod sau cumpărat de noi satul Şfârcăuţi care sântem mai ǵos iscăliţi şi am dato sfintei biserici la care să prăznueşte hramul mai marilor Voevozi Mihail şi Gavril; şi oricine din neamul nostru să naibă a să scula al strâca ţiar cine ar îndrăzni al lua cu vre-un fel de vicleşug să fie supt blăstăm | rupt | rupt | Gheorghe a Elencăi a dat 3 parale | Ursachi

Zanta au dat 5 parale | ruptă | Ion Boţi au dat 10 parale | Gligori vatav au dat 10 parale | Toader Hădrângă a dat 10 parale | Vasile dascal au dat 10 parale | Nicoli de la Hotin au dat 10 parale | Dumitran văcar au dat 20 parale—Ancuţa au dat 5 parale | Ion fečorul Tanei au dat 30 parale | Zaharia au dat 7 parale | Petre Cojocul au dat 15 parale | Anton au dat 5 parale | Toader Căptariu a dat 20 parale | Gligorie Cojocar au dat 20 parale | Petre Leică au dat 5 parale | Buruiană au dat 10 parale | Nechita au dat 5 parale | Gheorghe Hădrângă au dat 5 parale || Săvoaia au dat 2 parale | tăiat rândul | Vasile Cojocariu au dat 5 parale | Neculai ţiganul a dat 10 parale | Alexandru Rusul a dat 10 parale | Ioniţă Borş au dat 10 parale | Toader Popăscul a dat 10 parale | Pavăl zet Dornea au dat 5 parale | tăiat | Ispas Neghină au dat 5 parale | Mihalache Gorghe au dat 5 parale | Sandul a dat 30 parale | Ioniţă a Popii au dat 32 parale | Sămion Chiper au dat 20 parale | Nechifor Ştefănucă au dat 20 parale | Gheorghe Durne au dat 10 parale | Mihai au dat 10 parale | Ion Trohin au dat 5 parale | Gheorghe Muhoarce au dat 20 parale | Să să ştie când | au răposat preutul Sofronie | din... | tăet—să zică Dumnezeu | săl ierte.

12). *Pe un Penticostar, Buc. 7276.* (1768).

Să se ştie de când sau născut fiica noastră Ilinca în luna lui Mai 21 zile umbla veleat 7275 şi fiul nostru Neculai sau născut la luna lui Dechembre zi întâi a lunii. et. 7277.

13). *Pe un Penticostar Bucureşti 1800*: Această carte este a preutului Neculai de la biserica din Bălţi cu hramul sfântului Neculai.

14). *1837 Oct. 18* Pe un Ceasoslov, Chişinău 1817 (7325), April, Indiction 31

Acestu časlòv este dreptu al mieu dăru t de către | Preaosfinţiia sa al Sinodului Exarh şi cavaler | Kiriu Kiriu Gavril Mitropolit Chişinăului | şi Hotinului şi oricui să va întâmplă a ceti pe aceaştia | săşi aducă aminte şi de al înaltului stăpânitor | şi nimene să nu fie volnic de-al slăpâni | sau al înstrăina | ce numai eu şi urmaşii miei şi pentru ca | să nu fie nici al meu nam uitat | ci am iscălit cu mâna me | precuviosul protoereu Onofrei Baltag | octombre 18 zile şi eu am scris cu blagosloveniia | sfiinţii sale părintelui protopopului Onofrei Baltagă | din satul Mileştii ţinut Hotărnicenii şi spre a nu mi se uita | şi numele mieu am iscălit Ioan Bogdaproste dascal.—

---

b). Actele caselor lui C. Sava, staroste de blănari, de pe podul Hagioaei, Iaşi

arhiva prof. Velichi, Galaţi

1) *1783 Iuli 30.*

Facem ştire cu acăstă mărturie a noastră hotarnică, că din luminată poruncă pre înălţat domnul nostru măriia sa Alexandru Costandin Vodă, fiindu rânduiţi de dumnealui Costandin Roset vel logofăt, ca să mergem să alegem şi să hotărâm un loc de casă a lui Costandin Sava staroste de blanări care *loc este aice în Eşi din sus de biserica Vovidenii, din vale de uliţa Brăhăriei pe din sus,* care loc cu casă lau cumpărat Constandin Sava starostele de la Măriuţa fata Sandului Timuş lângă care casă şi loc a lui Costandin Sava mai fiind o bucată de loc despre soare răsare a Zmărandei, čau ţinuto întâi, Costandin fičor lui Adam, nepot lui Athanase şi a Tomei lui Alivra, a cărue loc fiind scrisorile pusă amanet de numita Zmaranda la Costandin Sava câţiva ani- pentru datorie de bani, sau tocmit acum Costandin Sava cu numita femee. şi a cumpărat fiind răzeş după cum pre largu arată zapisul de vânzare ce este din anul acesta 1783 Iuli 29 şi mărturia hotarnică, care sau făcut din poronca dmsale vel logofăt

iarăşi de noi, şi fiind că locul casii lui Costandin Sava nu era hotărât cu pietre, au cerşut ca să s măsoare cu stânjeni ce sau măsurat locul Zmarandei şi locul casăi sale şi să s stâlpască cu pietre, ca să s ştie peste tot locul cel vechiu al casii şi cu locul ce lau cumpărat acum de la Zmăranda câţi stânjeni s'nt. Deci după poroncă mergând la locul casii lui Costandin Sava staroste şi strângând mahalagii am început întâi a măsura din 2 pietre hotară chiotoarea locului Zmarandei ce sânt dinaintea porţii lui Costandin Sava, şi *între soare apune alături cu drumul până în colţul* zaplajilor dmsale logofetesei Catrinei Pălădoea, unde sau găsit şi hotar vechiu a locu'ui dmsale logofetesei, lângă care am pus şi noi altă piatră hotar, care caută înapoi la cele 2 pietre hotară a locului ce lau cumpărat de la Zmaranda şi sau împlinit noao stânjeni şi 2 pa'me fără trei degete şi cu noao pol stânjăni ce au eşit la numărătoare *curmezişul locului tot alăture cu uliţa Brăhăriei*, pre care lau cumpărat de la Zmaranda, sau împlinit peste tot 18 stânjeni şi 6 palme fără trei degete. şi din p'etrele hotară ce sânt în colţul zaplazi.or dmsale logofetesei Pălădoaei măsurăr d în sus alăture cu zaplazii şi cu locul caselor dmsale logofetesei Pălădoaei, până în locul caselor lui Sterie bacalbaş şi aflândusă şasăsprezece stânjeni cinci palme şi trei degete, sau pus acolo în colţu 2 pietre hota·ă chiotoare care una caută înapoi la cele doao pietre hotară, din colţul zaplazilor dmsale logof.tesei Pălădoaei şi alta caută dea curmezişul alăture cu locul lui Sterie Bacalbaş şi cu locul lui Toader Carp ot vist | erie | ; din care pietre ce sau pomenit mai sus măsurând fundul locului despre Sterie bacalbaş şi despre Toader Carp ot visterie, pân întro piatră hotar al locului ce lau cumpărat Costandin Sava de la Zmăranda sau aflat 11 pol stânjeni fără un lat de mână, şi cu noao stânjeni 2 palme ce au eşit la măsurătoare tot fundul locului ce lau cumpărat de la Smaranda, sau împlinit peste tot doaăzăci stănjăni şi şasă palme ; iar lungul locului a caselor lui Costandin Sava, alăture cu locul ce lau cumpărat de la Smaranda până în pietrele ce sând denainte portiţăi de unde am inceput a măsura întăi, sau aflat 17 stânjăni, cum şi lungul locului ce lau cumpărat de la Smaranda, *adică margine despre uliţa Hageoaei* sânt 19 stânjăni. Şi întracest chip cu măsurile stânjănilor al locului casălor lui Costandin Sava precum sau arătat mai sus şi cu măsurile stânjenilor a locului ce lau cumpărat Costandin Sava de la Zmaranda, pe care are osăbită hotarnică, sau făcut acum tot un loc. Drept acea am dat de la noi această mărturie hotarnică dmsale Costaudin Sava, staroste de blănari, întru care iscălindune am pus şi pecete porţii domneşti.

1783 Iuli 30

Costandin Botezatul vornic de poartă
Nicula cupeţu martur
Şerban logofăt de taină martur
Nicolai Cojoce blănar martur

Andrei biv izbaşa mam tâmplat
„acasta mărturie hotarnică am scriso eu fiind şi la hotărât, Ioniţa Condicar.
I. p. porţii gospod 1782.

Eu Tanasă aprod, martur
Apostul diac za divan martur
Eu Costandin Şişcanul mazil mam iscălit
Eu Petre Sârbul abăgeru mam iscăli

Eu Toader Şişcanu
στερεος Μανουήλ παρὸν
Şi eu preutul Dumitraşco ot Vovidenie. mam întâmplat.

Obs. Palma însemnată pe hotarnică are 0 25 m. lungime ;—Hotarnica locului *spre hanul Zoe*. Hotarnica de casă cu locul ei ce am cumpărat de la Măriuţa fata Sandului Timuş.

2) *1787 Mai 3.*

Adecă eu Petrea lui Lăcătuş. adeverez cu acest zapis al mieu la mâna dmsale ǵupânului Costandin Pascal neguţitor, precum să s ştie că *pe locul ce are dmlui de la vale de târgul de sus la uliţa măjei*, avănd dmlui locuri de dughene alăturea cu altă dugheană făcută a ǵupânului Costandin Pascal, şi de la deal de dugheana dmsale, fiind doaѡ dughene făcute de Toader Bărbierul şi de soţul său Nastasie ce *sântpân in ulicioara ce merge spre Vovidenie*, care dughene fiind că cu bună învoială şi tocmală dughenele amândoaѡ leam cumpărat de la numitul Toader bărbier şi de la soţul Nastasiia cu 240 lei după cum scrie zapisul ce meau dat de vânzare, şi fiind că locul acestor doaѡ dughene cât iau dat dmlui şi mai din dos *au fost cu bezmăn 16 lei pe an*, după ce am plătit binaoa adecă amândoaѡ aceste dughene cu preţul acest de sus arătat 340 lei, am făcut de iznoavă tocmală cu stăpânul locului cu dmnealui ǵupânul Costandin Pascal, ca aceste doaѡ dughene să le aibu întru a mea stăpânire, şi eu să plătescu bezmănul câte şasprezece lei pe an, după cum miau dat şi dmlui osăbită adeverinţă la mâna mea, şi eu îndatorit să fiu aceşti câte 16 lei pe an să plătescu dmsale ǵupânului Costandin Pascal tot la începutul anului deplin fără nici o urneală, şi să mă odihnescu şi eu cu pace. Având şi aciastă tocmală că ori în cât voi ţine dughenile aceste doaѡ să nu mă scoată atât pe mine cât şi pe alte neamuri şi următori ai mei, cum şi dughene sau pivniţă sau beču de piatră, şi zidire să nu fac, că nam avut tocmală, numai dughene şi cu gard sau zăplaz pe cât îm va arăta dmnelui atâta să fie. Aşijderea fiind *că eu mă aflu om sudit* şi de sor tâmpla vreodată a să cere bani de agiutorinţă sau alte angărăi pe aceste doaѡ dughene de la ǵupânul Costandin şi iar lua ceva tocma de pe aceste doaѡ dughene, dator să fiu a plăti banii acei ce ar da dmnelui, că aşa am avut tocmală şi are să s urmeze de către amândoaѡ părţile şi mam iscălit poftind şi pe alţi oameni de cinste de sau iscălit marturi 1787 Mai 3.

Ştefan polcovnic martur. Mihalache Gheorghiu martur
Petter Lun iscălitură grecească
Iacob Pieper als Zeige
Acest zapis lam scris eu cu zisa dmsale Petrea Lunu lăcătuş şi martor.
Apostol diac za divan.
In dos nota: Hotarnica.

---

3) *7232 Iunie 13. (1724) Iaşi.*

Iѡ Mihai Răčoviţ Voevoda. bojiiu milostiu gspdrъ zemli Moldavscoi. fačѧm ştirѧ | cu ačastă cartѧ a domniei miali. precum sau părăt de faţ înnainte domnii miali şi a tot svatul nostru Iѡniţ nѧguţitoriul. şi cu Ştefan fičorul lui Costantin—Arbănaşului čau fostu călăraş de Ţarigradu pentru un loc ǵiumătate dѧ *dugan loc stărpu čѧ esti pi podul Hagiѡaѧ* din ǵos de locul lui Costan | tin Arbănaşului pănă în dughenile lui Dănil *jidovului* carѧ locъ lau | cumpărat Ioniţ de la Avram jidov dreptu 60 lei *bani vechi* de doi ani. şi lui | Avram jidov. iau fost cumpărătur de la un Nastasie părcălab скъ lu Mirăuţi | căldărariul. şi Ştefan dedѧ sam cum că Iѡniţ cănd au cumpărat ačѧl loc de *dugan* | nau fostu faţ. căci iar hi cumpărat el fiind cumpărător mai vechiu de pѧ părinţi | lui iar Ioniţ a dus faţ şi pe Avram jid. vânzătoriul ačѧlui loc şi au luat | ѧl. cu suflitul său ҂ѧ лѣцѣ лѵн cum că când au vândut el locul ačѧ I de dugheni nu lau ştiut că esti Ştefan răzeş şi cumpărător mai vechiu de cât jidѡ. iar pѧsťѧ doaâ | luni de dzălѧ aflănd că este cumpărător mai vechiu de cât dânsul iau spus de loc | cum că lau vândut lui Iѡniţ, iar el au fost dzâs cum că nare atunčѧ banį să răscumpere | iar cu vremia când va prind(i) la bani hiečănd iar răscumpăra de la Iѡniţ. iar Iѡniţ | vrându săš facă *dugan* pe locъ şi nѧ vrându Ştefan săl las sau je-

luit dumsali lui | vel logofăt. dmnlui au trimes pꙗ vornicii di poartă, că să măsurꙗ ačꙗl loc | precum vădzum mărturie vornicilor cum au mꙗrsu acolo şi înpreună cu oam ni | buni uliţiani au socotit ačꙗl locꙁ *de dugan* (дꙋган) a lui Iwniţ şi lau măsuratꙁ | şi sau *aflat în frunte despre Podul Hagioaiei din faţ şesă paşi fără un lat* | *dꙗ mână şi pasul şasă palme*, iar din dos 5 paş şi doaă palmi şi | un lat de mănă şi sau aflat cu bună dreptate i hotarul cum că loveşte | den streşina şi prispa casei lui Stefan, deci acmu vrând Stefan să întoarcă banii lui Iwniţ şi acmu fiind cu toţii faţă la divanu mărturisindu şi jidovul precum însămniadză mai sus cum că Stefan la acia |ună vrem(e) nau vrut să întoarcă banii lui Iwniţ pe ačꙗl loc de dugan | am giudecat domnie me şi împreună cu sfatul nostru ca săş stăpânească Ioniţă locul precum scrie mărturie vornicilor şi săşi facă dughiană (дꙋганꙁ) însă hotarul locului măcar că lovеştia den streşina şi prispa | casăi lui Ştefan dară aşia am socotit domnia me ca să abă paci | să nu străci Ioniţ nicio streşină nici prispa casei lui Ste | fan căci el iasti cumpărător mai vechiu de pe părinţii lui | ce precum nici alţi răzeş mai de demult nu iau mai dzăsꙁ nimică | aşia şi de acmu să aibă paci de către Iwniţ, iar Ioniţă | ca să aibꙁ aş stăpâni locul pe zapisul de vănzarea săş facă | dughiană, şi să aibă paci de către Ştefan şi lam dat domni | ia mea rămas pe Ştefan din toat giudecat ţerăi şi ačastă | păr să nu să mai părască în viaci, pꙗstꙗ cartꙗ Domnii miali | ačasta scriem.

n Ias lt 7232 Iunie 13.

Iw Mihai Racoviţ Voevod

l. p. roşi
Iw Мх рк кк 1703
cap de bou

Neculai snꙁ lui Axintie uricar |

---

4) *7262 Iunie 28. (1754) Iaşi.*

Hw Matei Ghica Voevoda, bojiu mlstiiu gspdrꙁ zemli Moldavscoi, facem ştire cu ačastă carte a domniei meale. că iată au vinit, înnaintea domniei meale, şi a tuturor boiarilor noştri a mari şi a mici, Ienache Grecu băcal ginerele lui Pascal Golăianul din Iaşi, şi niau arătat, o mărturie, de la Tănasă Meleghe şi de la Neculai Tiron vornicii de poartă cu pecete porţii şi cu iscălituri e lor din vălet 7262 Iunie 23, scriind că din porunca domniei meale iau orânduit cinstit şi credincios boierul domniei meale dumnalui Radul Racoviţ vel logofăt, de au mersu la *un locu de dugheană a lui Gligoraş Casianu din Târgul Făinii* ce i lau dat danie Catrina polcovniciţa fata Boţioae şi avându şi un zapis de danie, dară avându-şi Ianachi Grecu băcal 2 locuri de casă cumpărătură i un loc de la Nastasie fata lui Gligorie şi alt locu de la Ioniţă şi Vasilie feciorii lui Lupaşco Cioară, care loc şi lor liau fostu cumpărătură de la Pascal Golianul, socrul acestui Ianachi Grecu băcal, şi mai avându Ianachi şi 2 dughene de dzestre de la so-rusău Paveal tot acolo în rându, şi avându pricină cu Gligoraş Căsiian fiind acel loc de dughiană a lui piste uliţă de la vale despre Iordachi Băibărăcariul, şi mărgând vornicii de poartă acolo şi întrebându pe Catrina polcovniciţa şi aşa au mărturisit cu sufletul ei, că mai mult loc de câtu de o dughiană, pe pivniţa veche nu iam datu şi au întrebatu şi pe Ioana sacagiţa, č-u avutu casă pe aceal locu de dughiană, şau trăitu 25 de ani pe acel locu şau mărturisitu şi Sacagiţa, iarăşi cu sufletul ei, că mai multu de cât îi ţine casa cu prispa nau avut locu, şi au măsuratu locu cu stânjen de optu palme, din păretele casei lui Iordachi Baibărăcarul ce iaste cumpărătoră de la Buţioae şi până în dughenile lui Ianachi băcalul şi sau aflatu 7 stânjini şi ğumătate, şi au lăsatu locu în latu de dughiana lui Gligoraşco Căsian, ca s

fie de patru stânjeni pol, *iar trei stânjeni să rămână ulița* până în dughenile lui Iána hi băcalu, cu locul lui Ianachi băcal, sau măsurat cu pasul de şăs palme şi sau aflat lotul dispre uliţă dzece paşi, iar dosul sau aflat optu paşi şi lungul sau aflatu doisprădzece paşi şi sau hotărât cu 2 pietre hotară, una din sus dispre uliţă, şi alta din gios, iar dispre uliţă, d pă cum arată mărturia vornicilor de poartă, cu pecetea porţii şi cu iscăliturile lor şi a mahalagii; deci după mărturie vornicilor de poartă am datu şi de la domnia mea lui Ienachi Grecu bacal şi iam întăritu pe aceste dughene cu tot locul lor čau avut de dzestre şi de cumpărătură ca săi fii lui şi feciorilor şi nepoţilor şi strănepoţilor şi de la domniia mea drepte ocine şi moşii şi uricu cu tot venitul şi cu tot hotarul neclătitu, neruşeitu stătător în veci, şi altul nime să nu s mai amest ce piste ačastă carte a domniei meli.

u Ias vălet 7262 Iuni 28.

pecete domnească în tuş roş

Radul Racoviţă vel logofăt ·

† Іѡ Матеи Гика воевода, божїю мастїю господар земли молдавской 1753

cap de bou, pasere.

---

5) *1797 April 30.*

De la Agie

După luminata poroncă a pre înalţat domn lui nostru Măria sa Alexandru Ioan Calimah Voevod ci prin ţidula din 6 Oct. a trecutului an 1796 sau dat către agie ca să să facă publicaţie pentru o *casă cu locul ei aici în oraşul Iaşii din sus de biserica Vovidenia, din vale de ulița Hagioaei*, care au cumpărat'o Costandin Andoniu dascalu de la Catrina soţie al doile a lui Panaite Mitacsa drept 2700 lei rânduindu-se pe Gheorghe Telalbaşa diau făcut hotărâta publicaţie în curgere de 6 luni de zile atât la starea locului cât şi în tot oraşul şi trecând şi peste vade şi nimene nu sau arătat să ei protimis să răscumpere Drept acea să adevereşte numitului cumpărătoriu prin ačasta săş poată face şi întăritură domnească.

Constantin vel aga 1797 April 30. Trecut.

---

6) *1797 Mai 22 Iaşi.*

Noi Alexandru Ioan Calimah Voevod, cu mila lui Dumrezeu domn ţării Moldavii.

Facem ştire cu ačastă carte a domniei meale că în anul trecut 1796 Sept. 15 Constantin Andoniu dascal prin zapis au cumpărat o casă cu locul ei *aicea în oraşul Iaşi din sus de biserica Vovidenia, din vale de ulița Hagioaei alăturea cu ulița Brăhăriei pe din sus*, de la o Catrina soţie al dolea a lui Panaite Metaxa de aicea din Eş cu preţ doaî mii şapte sute lei. Apoi tot în trecutul an Oct. 6, după jaluba ce au fost dat către domniia mea, către al nostru' credincios boiariu dmlui Costachi Haret vel agă ca să pue să facă publicaţie atât la starea locului, cât şi pretutindene în tot oraşul spre înştiinţarea tuturor acelor ce cu dreptate le va da protimisis a răscumpăra, de la care nu iit boeriu acmu au adus numitul Constantin Andoniu carte de mărturie către domniia mea, prin care arată că după poruncă sau urmat întocmai făcândusă după rânduială păzită legiuita publicaţie pretutindenea în curgerea de şase luni şi mai bine după hotărârea hrisovului, şi nimene răscumpărător nu sau arătat, cum pe larg arată aceiaşi mărturie care sau văzut de al nostru cinstit şi credincios boeriu dmlui Iordachi Canta vel logofăt de ţara de gios fiind din anu acesta 1797 April 30, din care încredinţândune Domniia mea că numitul cumpărătoriu au împărţit datoria sa cu

facerea publicaţiei după hotărârea hrisovului gspd. ci este făcut cu sfatul de obştie. Iată dar prin aceasta a noastră domnească carte dăm şi întărim stăpânire lui Costandin Antoniu dascal pe arătata de sus casă ca să aibă a o stăpâni împreună cu tot locul ei cu bună pace în veci atât el cât şi clironomii săi ca pe al său drept lucru, şi carte aceasta a domniei meale să fie de întăritură statornică neclătită şi neruşăit niciodănioară, care sau întărit şi cu domniască noastră pecete ҂аѱчз Mai 22,

Pecete în tuş roş Iω | ал | Iω | к | в г ѱ, ҂аѱчз

procitoh vel logofăt

---

7) *1799 Mart 31 Iaşi.*

Caimacami

Dtale Gheorghe Iorgo vornic de poartă să mergi la locul ce arată jăluitorul, unde strângând pe toţi răzeşii i megieşii mahalagii cu toate scrisorile, faţă fiind şi jăluitorul cu hotarnica ce ar fi având cât şi cu alte scrisori cât şi cu marturii acei iscăliţi la hotarnica ce ar fi având jăluitorul să faci cercetare cu amănuntul şi dovedindusă cu bună încredinţare că arătatul loc pătimeşte împresurare, atunci săl scoţi de supt toată împresurare şi pe la locurile ce vor fi lipsind din pietrele hotară urmând întocmai hotarnicii vechi să le pui la loc după care să dai şi mărturie de curgere pricinii iscălită pe obiceiu, iar născând pricină despre acea parte, piatră să nu pui, ce făcând mărturie şi hartă închipuită de stare locului să vii să ne arăţi.

Nec. Roset logofăt — 1799 Mart 31
Ioan logofăt — D. Sturza vel logofăt
Dimitrachi Canta logofăt — Sturza vel visternic
Κονσταντινος — V. Razu hatman

Jalba în greceşte pe aceiaşi foae de hârtie din 1799 Mart 31 a lui Constandin Antoniu dascal.

---

c) La Heleşteni (Roman)

Dl. Gh. Ghibănescu, fiind învitatul d-lui G. Strat a vizitat Heleştenii în vara anului 1926 şi a putut cerceta bogata arhivă de doc. ale moşiilor de la Suceava, Roman şi Bacău. Cum pentru moşiile de la Suceava, Vascanii, dl Radu Roseti, istoricul, a publicat în memoriile Academiei o bună parte din documente, au rămas nepublicate actele Heleştenilor cu trupurile sale şi a moşiilor de la Bacău pe valea Răcătăului. D-sa a luat în studiu acasă actele moşiei *Oteşti*, pe Răcătău, moşie vecină cu Năneştii şi Horgeştii, şi reiese că din Oteşti e originar *Tomşa* hatmanul, ajuns apoi tulpină de domni, iar din Năneşti au eşit *Sturzeştii*, cari au dat domni în secl. XIX. Probabil că doc. Oteştilor şi ale Horjeştilor vor forma un corp întreg, şi se vor publica în volum aparte supt auspiciile d-nei Strat, născută Sturza. Dl. Ghibănescu a decalcat inscripţiile de la biserica din Heleşteni şi şi-a luat notiţe de pe cărţile din bisericile din trei sate din jurul Heleştenilor.

Aici la Heleştenii Movileni eră vestita movilă de strajă a ţării de sus. De pe movilă ai cea mai largă vedere spre răsărit. Se văd Iaşii şi dealurile Basarabiei, iar spre apus se văd munţii cu Ceahlăul. Movila e un corp masiv râdicat pe o lungime de peste 50 metri şi o înălţime de circa 20 m., la capătul de nord e o movilă ţuguiată, iar la capătul de sud e o scobitură, cu un copac secular şi unde straja îşi avea bordeiul său.

In ogoare la un chilometru spre est de movilă e o mare piatră mormântală, scrisă în slavoneşte din vremea domniei lui Vasile Lupul. Slovele sânt şterse şi stricate de vreme.

---

74. In şedinţa de la 8 Martie se comunică de d-l preşedinte că s'au încasat următoarele subvenţii: 25000 (ministerul artelor), 5000 (ministerul sănătăţii), şi 2300 lei (10 abonamente ale Prefecturii de Roman), Se dispune plata colaboratorilor în comitet la suma de 3000 lei alocată întru aceasta.

Note şi inscripţii de la Leuşeni, de peste Prut

Pentru adunarea materialului istoric, ce s'a publicat în vol. XVII al Suretelor (Huşi, 1927), dl. Ghibănescu a vizitat satul Leuşeni, din faţa Drăncenilor şi acolo a cules dela biserici şi pe cărţi mai multe note, cum urmează:

Preut în sat a găsit pe bătrânul preut N. Perciun, seminarist de la 1872, preuţit la 1875; nu ştia o boabă ruseşte, deşi este preut de 50 ani. Biserica de piatră—cu hramul Sf. Voevozi.

Pe un mormânt: Ротмистръ | димитрие алеăнеевичь | билетово | род 31 Март 1850 | ск 13 апр 1895 | миръ праху твоему | .

Pe alt mormânt: священникъ | григорие марковичь род. 1860 фев. 14; | ск 1892.

Cărţi: Psaltirea (Iaşi 1835 de Gh. Săulescu), Ceasoslov (Neamţ) Triod (Neamţ) Molebnic (Chişinău 1835), Cazanie Miniat; Penticostarion (Chişinău 1863). Ohtoic (Chişinău 1862), Apostol (*Blaj 1802*), Ohtoih (*Buda*), Leturghiar (Chişinău 1815), Penticostarion, Strastnoi (*Blaj 1804*), Leturghiar (*Sibiu 1806*), Evanghelie (*Sibiu 1806*). Evanghelie rusască (Moscova 1896), Antologhion pe tot anul, cu rânduiala şi slujba Sf. Ioan cel nou de la Suceava, care a stat la Poloni 74 ani"—, Apostol (Iaşi 1835): „acest sfânt Apostol este a bisericei sfinţilor mai mari Voevozi din sat Leuşeni, pre carele se adivereşte şi cu pecetea satului 1861 Mart 28 „печете сатулуи Леушени 1857 цинутула кахула No. 89 | .

Preutul dispune de o bogată bibliotecă de cărţi vechi, din care semnalez: *Evanghelie* (Râmnic 7254), Aghezmatar (Iaşi 1832; „în 1877 era a lui I. Oltenescul de la Topor)", Penticostar (Bucureşti 7272) Leturghie (Chişinău 1825), Leturghie (Iaşi 7267), Molitvelnic mare „popa Enachi ot biserica din Vamă ca să fie lui şi feciorilor") Panahidă, Molitvelnic (Chişinău 1820) Catechis Tipic (Chişinău 1823). Datoria şi stăpânirea blagocinilor (Iaşi 1791): „această cărticică miau dato părintele Amvrosie arhiepiscop | de la ţara Rosiei şi iam miluit | şi eu cu *în* leu şi am scris 1792 | Ierei Apostol ot Şişcani", Rugăciuni româneşti (Iaşi 1809, arhiepiscop Gabriel Bodoni) Tipic bisericesc (Chişinău 1820 „sau dat dascalului Toader ot Leuşani cu plata 3 lei. Vasile David) Catehiz (Chişinău 1843) Molebnic (Chişinău 1815, „acest molebnic este drept a părintelui Ştefan Grigoraş din satul Leuşeni la anul 1851 Mai 5 zile), Psaltire, Trebnic (Chişinău 1903) Ceasoslov (Chişinău 1817).

In arhiva bisericei se păstreaxă mai multe *vidomosti*, din care citez date din cea de pe 1836: „Vidosmostie de ispovedanie de la biserica cu hramul Sf. Ioan Botezătorul din satul Călmăţui, uezdul Orheiului pe anul 1836." în *Călmăţui*: 3 feţe duhovniceşti cu 14 nume: preut Ion Sălevestru, dascal C. Gavrilovici; 31 săteni cu *116 numere*, 2 burlaci cu *9 numere*; peste tot 278 suflete, din care 145 bărbaţi şi 133 femei; din aceste sau ispoveduit 139, rest-l până la 278 fiind copii supt 7 ani (139i.)

În *Leuşeni* preut era Ravencul Lefterion. dascal C. Gavril, şi T. Macarie, ponomar I. Răileanu, iar peste tot 434 suflete, din care 214 bărbaţi, 220 femei. De la 1838 Leuşenii şi Călmăţuiul au trecut în uezdul Chişinăului.

Invăţător în sat am găsit pe tânărul Radu, din Hurduci (Fălciu) fostul meu elev. După datele nouă satul Leuşeni posedă 1300 suflete, cu 220 capi de familie şi 250 contribuabili, cât am stat la masă, am lucrat cu învăţătorul schiţa de plan a satului, cu uliţele satului, casele cum vin una lângă alta şi am scris numele tuturor casarilor; 210 case au Leuşenii (cf. Surete ms. XLV 581 (plannut), XLVII 496, lista sătenilor).

---

75). Proces Verbal din 13 April 1927 (N. 75). D-l Preşedinte prezintă colegilor săi N. 5 din Buletin. E un volum de 402 pagini cu 2 tabele genealogice D-l Casier prezintă contul costului N. 5 din Buletin în sumă de 93260 lei,; din aceştia 10000 lei privesc exerciţiul 1924; 56500 lei privesc exerciţiul anului 1925, iar 26760 lei privesc exerciţiul anului 1926.

— Se discută modalitatea publicărei arhivei istorice a muzeului într'un volum deosebit. Cu întocmirea şi aranjarea materialului se însărcinează d. M, Costăchescu, spre a lua contact cu tipografia Viaţa Românească şi a fixa preţul unitar al unei coale de tipar.

— D-l Casier prezintă bilanţul casei pe trimesiul întâi, şi se constată că la venituri s'au încasat 64363 lei, din cari: *donaţii* 56400 lei, din vânzarea buletinului 8163 lei.

— Se primesc la direcţie mai multe publicaţii istorice, americane.

— Se discută cuprinsul No. 5 din buletin, cum şi data începerei tiparului şi se fixează ce materii au să între.

Intre comunicările prezentate în această şedinţă notăm următoarele:

a) Condica generală a sf. mânăstiri Agapia

Cu prilejul vizitei făcute în anul 1926 mânăstirii Agapia am putut utiliza frumoasa *„Condica generală | a | sfintei mânăstiri | Agapia |* conţinând numele prea fericiţilor fondatori, înzestră | torilor şi a tuturor offeritorilor de ornamente, servicii şi | bani până la offrande de una sută lei vechi estras | se din condicile vechi ale monastirei, şi arangiatâ | precum se vede dupê cerere superioarei actuale | Shimonah a Tavitha Ursachi | 1870 | .

Urmează apoi o *precuvântare* a stariţei Tavitha Ursachi către surorile sale în Christos. Pe verso filei 2-a stá scris: ачастъ кондикъ са8 адунат дин чѣле векi. аранџiат шi скрiс аша | дупре кум съ вѣде. де с8 енюi 8 i сфн. м тазлъ8i. | Gherman Ionescu arhimandrit (m. p.).

Condica e un gros volum legat în piele, marginile hârtiei aurite; Scoarţa în piele poartă acest titlu: condica | ctitorilor | sfintii | monastiri | Agapia | 1869.

Pe călcăiul legăturii stă scris: ctitorilor | condica | sfintei | monastiri | Agapia | 1860 | .

Colţurile scoarţelor cu alamă şi încheieturi ca la Evangheliile ferecate. Condica se păstrează într'un toc carton gros, scris deasupra: *„monastirea Agapia Jud. Neamtz."*

Condica cuprinde 270 file, e şnuruită şi pecetluită; numerotaţia şi sigilarea s'a făcut în 14 Sept. 1870, iar cancelaria Sf. Mitropolii o legalizează în 13 Ianuar 1874. cu N. 59.

Iată cuprinsul pe scurt:

a) *Prea fericiţii domni şi doamne:* Bogdan Vodă şi Maria doamna, 1569 (dă Graşii şi Băloşeni). Petru Vodă—Şchiopul—Elena doamna 1576 (Seliştea),—Aron Vodă—Alexandra 1591 (Vicolenii); Ieremia Movilă Voevod——Elisabeta doamna; fii Constantin. Alexandru. Scarlat Voevod, Melania, Ion Vodă şi Iancu Vodă 1595 (Hilioara Ceahlăeştii, Icuşenii), | Gavril Lupu hatman cu Liliana 1644 (Goşmanii, Iadomireştii, Farţigani Bodeşti, Pustiana), Safta fata lui Gavril hatmanul;—Vasile Vodă Albanitul 1645 (ţigani). Ştefan Vodă—Maria Doamna (ţigani);—Duca Vodă albanitul—Anastasia doamna 1669; Mihai Racoviţă Vodă—Ana doamna 1704; Ion T Calimah Vodă 1758 (Poiana lui Ureche) Alex. Moruz Vodă—Zoiţa doamna, fii Constantin, Dimitrie şi Neculai 1792; Scarlat Callmah Vodă — Smaranda doamna 1806—Ion Sandu Sturza Vodă—Ecaterina

doamna 1822—Gr. Ghica Vodă din Bucureşti—Ecaterina doamna 1828 (250 lei); Mih. Sturza Vodă—Smaranda doamna 1834 (1000 lei) Carol I,- Elisabeta doamna (o cruce, 2 medalii)—Alex. Ion Cuza Vodă—Elena Doamna; în fine Alteţa sa Regală principele moştenitor al Suedei şi Norvegiei—Gustav 1879 (o icoană a lui Hristos îmbrăcată cu argint).

filele 6—17 albe.

b) Prea sfinţii arhierei: Ghedeon, Nicanor, Serafim (Rădăuţi) Silvestru, Veniamin Costache cu Grigorie, Maria Mathei, Chesarie, Elisabeta, Elisabeta shimonahă, Iustina, Costantin, Vasilie, Iancu, Maria, Costantin, Lascar shimonah, Filaret arhiereu, Evghenia, Safta. Ioan, Maria, Ion, Gheorghe Ecaterina (aduce călugăriţele de la Socola în Agapia, se duc călugării la Neamţ);—Grigore Mitropolit Ungrovlahiei, Gherasim (Roman), Meletie (Roman), Filaret Beldiman arhiereu, Varlam Cuza, Veniamin Roset (Roman), Chiril patriarh Erusalimului 1871 (când stariţa Tavitha, face o călătorie în orient şi capătă o gramotă patriarhală 1871 aug. 16), Melhisedec (Dunărea de jos), Dionisie (Buzeu). Meletie mitropolit, Iustin arhiereu, Sofronie mitropolit 1854, Calinic Mitropolit, Iosif mitropolit Nănescu; Iosif (Huşi), Pimen Mitropolit—(filele 18—27)

filele 28—43 albe.

c) *Prea cuvioşii arhimandriţi:* Primii stariţi ai mân. Agapia de călugări au fost: Rafail, Teoctist, Paisie, Misail, Iosif, Timotei, Ioanichie, Macarie Sofronie (filele 44—56).

filele 47—55 albe.

d) *Clerul monahal* (filele 56—64.)

filele 65—81 albe.

e) *stariţele mânăstirii:* Nazaria 1803, Elisaveta Costachi 1806, Sevastia Munteanca 1835, Epraxia Buznea 1883, Anfilohia Morţun 1843, Tavetha Ursachi 1858—1883 Ianuarie 16, Elisaveta Cerchez 1883—Epraxia Demi 1913, maica Cozmescu 1915; Epraxia Demi 1916 a doua oară, maica Macri 1926. filele 84—98 albe

f) *Maicele* (filele 98—133). Iată câteva famili: Atanasia *Bălănescul*, Asineta *Ştirbăţ*, Sofia *Pantazi*, Safta *Brancovanul*, Elefteria *Movilă*, Elisabeta *Canta*, Agafia *Canta*, Elisabeta *Cazimir*, Fevronia *Cazimir*, Epistimia *Greceanul*, Elisabeta *Cuza* Evpraxia *Vârnav*, Veniamina *Istrati*, Agafia *Cerchez*, Magdalina *Morţun*, Eufrosina *Lefter*, Sofia *Miclescu*, Asineta *Bondrea*, Agafia *Velişcu*, Serafima *Gane*, Sofia *Ciuhureanu*, Asineta *Negre*, Migdonia *Buzne*, Minodora *Boţan*, Rahila *Isăcescu*, Serafima *Stamati*, Glafira *Eni*, Xenia *Ghenovici*, Magdalina *Tomazi*.

filele 124—155 albe

g) *generoşii boerii şi pioşii creştini de toate stările* (filele 156—203); familiile Sturza, Paşcanu, Balş. Ghica, Paladi, Canta, Milo, Cerchez, Morţun, Roset, Hrisoverghi, Suţu, Miclescu, Botez, Veisa, Nacu, Bran, Gherghel. Ene. Codreanu, Beldiman, Haretu, Zarifopol, Crupenschi, Holban, Cazimir.

filele 204—227 albe.

h) *Clerul mirean* (filele 228—231).

i) *Extracte* (filele 232.—(255) şi anume: fondarea mănăstirei. (232—233), Hrisovul lui A. C. Moruz Vodă din 1803 Sept 1 (filele 234—239); Anaforaoa Mitropolitului Venamin (fila 229—241) din 1803 Sept. 28. rigeste de pe hrisoavele vechi ale Agapiei (fila 241—242); viile, ornamente, evanghelii, sfeşnice, candele, chivote, inscripţiile, (filele 242—255) date la locul cuvenit în acest număr.

filele 256—274 albe

---

76). *Proces-verbal N. 76 din* 5 *Mai 1926.*—Se comunică că s'a pus supt tipar N. 6, pe ziua de 1 Mai 1926; primul articul este *Procopie* din Cezarea, studiu postum al profesorului de bizantinologie de la Bucureşti C. Litzica.

— Se dispune a se comunica toate datele cu referire la existenţa şi funcţionarea muzeului municipal, cerută de Institutul internaţional de cooperaţie intelectuală, de pe lângă Liga Naţiunilor.

— In privinţa tipăririi *Arhivei* muzeului se constată că muzeul posedă 246 documente vechi, din care 5 (secl. XV), 13 (s. XVI) 227 (s XVII). Se vor scoate copii de pe alte acte vechi particulare, ce ocazional ar capata muzeul spre a spori depositul cu copii şi fotografii.

— P. S. S. Iacob al Huşilor face donaţiuni 17 documente ce vorbesc de moşia Oceni (Iaşi) şi de câteva case din Iaşi (Meleghi şi hatm. V. Razu. Documentele au fost puse în plic V. *„donaţiuni diverse"* N. 64—80.

— Cum buletinul *Ion Neculce* este o pnblicaţiune periodică anuală, şi are 6 ani de existenţă, s'a intervenit spre a se acorda un permis pe C. F. R. pentru preşedintele muzeului. Cu toată intervenirea oficial făcută consiliul administrativ a refuzat cererea.

— Primăria com. Iaşi mandatează plata subvenţiei de 20000 lei în 2 rate, a 10000 lei

77). *Proces-verbal N. 77 al şedinţei din 11 Iunia 1907.* - Cu tipărirea N. 6. din buletinul Ioan Neculce s'a ajuns la coala 6.

— S'a cumpărat de la debitantul Melinte 16 doc. şi 26 cărţi, ce au aparţinut def. Alecu Roşculescu, şi cumpărate de el cu toptanul odată cu mai multe obiecte. Toate acestea au fost trecute în inventarul general al Muzeului.

— Comitetul deleagă pe d. Gh. Ghibănescu să facă o explorare la Tribunalul de Chişinău, unde s'au aflat în pod câteva mii de documente istorice, mai ales că preşedintele Curţii rugase prin scrisoare pe d. Ghibănescu să vie şi să cerceteze depozitul de documente.

a) Documentele de la Chişinău

D-l Ionescu Darzeu, primul preşedinte al Curţii de apel din Chişinău, a găsit în podul Curţii mai multe lăzi cu documente şi dosare vechi de acte. După lege tot acest material a fost predat arhivei statului din Chişinău, iar d. Boga, şeful a lucrat cu o râvnă de lăudat să catalogheze şi să facă opisul mare al tuturor actelor. Iată un mic regest de cele mai vechi acte. In Condica de Procese-verbale erau înregistrate 2200 documente, dintre cari: 1610 (secl. XIX), 389 (secl. XVIII). 186 (secl. XVII). 20 (secl. XVI). 2 (secl. XV).

1. *6928 April 23.* Alexandru Vodă dă lui Vană vornic satele Corneşti, Miclăuşeşti, Lozova, Secăreni, Vorniceni, Dumeşti, Ţigăneşti, etc. (suret).
2. *6987 Aug. 11.* Ştefan Vodă pentru Măneşti şi Serbăcăuţi (pergament).
3. *7003 Febr. 3.* Ştefan Vodă pentru Rezeni (pergament).
4. *7015 Febr. 26.* Bogdan Vodă dă lui Cozma moşia Trăstioanea (pergament).
5. *7036 Mart 17.* Petru Vodă dă danie Lucăi satul Suriceşti (perg. slavon.)
6. *7056 Mart 1.* Iliiaş Vodă pentru jumătate Hreaţca (pergament slavon).
7. *7080.* pergament, deteriorat.
8. *7081 Mai 27.* Ioan Vodă împarte moşia între feciorii lui Băluş paharnicul (slavon).
9. *7084.* Petru Vodă întărşete lui Vraţco Ioniţă moşia Rezeni (slavon.)
10. *7085 April 20.* Petru Vodă întăreşte vânzarea satului Holoboreni către Chirilă,
11. *7085 Iunie 20.* Petru Vodă pentru vânzarea satului Holoboreni de Moroşanul.
12. *7085 Iuli 20.* Petru Vodă, pentru vânzarea satului Voloboreni de Patraşco sin Grozav (slavon).
13. *7086 Oct. 4.* Petru Vodă, pentru vânzarea satului Voloboreni de Şofranco comis (slavon).
14. *7095.* Ştefan Vodă către Petru Carabăţ Drăguşeni (slavon.)

15. *7095 Mart 30.* Petru Vodă pentru Holoboreni. (pergament slavon.)
16. *7096 Febr. 21.* Petru Vodă pentru Horobineşti lui Gavrilaş log. (slavon.)
17. *1590 Oct. 8* Zapis pentru Ciminciăuţi.

In totul se găsesc 43 doc. slavone, pergamente şi hârtie; afară de **17** pergamente falşe, cari constitue o latură originală a tezaurului de documente de la arhiva statului din Chişinău.

I. Mihail de la Dorohoi şi satele lui

Unul din cei mai mari boieri moldoveni, din întâia jumătate a veacului al XV-lea, e Mihail de la Dorohoi. Aşa se numeşte în general, pentru că, cum vom vedea mai jos, în aceste părţi erau multe din satele lui [1]), dar, poate, şi pentru că în Dorohoi va fi avut o oarecare însărcinare administrativă,[2]) pe care n'o cunoaştem. In divanul Domnilor, în afară de numele de mai sus, apare şi simplu ca Mihail, sau Mihailaş şi poate că e acelaş cu Mihal, dela sfîrşitul veacului al XIV-lea)[3]). Iată documentele, în care apare acest însemnat boier:

In 1400, пана михаилашока[4]) (genetiv); în 1407, Mart 15 şi 1408, Sept. 16: Mihailaşeva (gen.);[5]) în 1407, Oct. 6: михаило дорогунскх;[6]) în 1408, Oct. 8: михаило дорогунскыи[7]), în 1409, Ghen. 28: Mihailaşev (gen);[8]) asemenea în 1409, Nov. 18[9]); 1410, Fevr. 15[10]), 1410, Mart 15[11]), 1411, April 14[12]); în 1411, iunie 28, apare ca: Mihai.

---

1) Obiceiul acesta de a se numi cineva, după locui unde îşi ave casa şi moşia, era întrebuinţat uneori în Moldova noastră veche: Ex. шандра wт дорогонм. în 14611 Ghen., [Ghibănescu, Uricarul XVIII, 21—26]; Onicică din Cârligătură 1427, 1501, Dec, 14 [Ghib. Surete XVIII, 20, 21, Bogdan, DŞt. II, 183]; Băilă dela Racova, 1487, Oct. 15 [Bogdan, cit. I, 355]; Răcilă de la Mileatin, 1490 Mart 16 [ibid I, 429]; Marmure dela Bârlăzel, 1467, Ghen. 10 [ibid. I, 118]; Oană dela Moişa (pe Trotuş), 1488, Apr. 5 [ibid. I, 344]; Drăgoicea dela Cârligătura, 1493, Mart 26 [ibid II, 26, 27]; Cremene de la Ialan, 1500, Mart 25 [ibid I, 175] etc.

2) Ghib. Surete XII pg VII; cp. cazuri ca următoarele: Isaia dela Neamţ. Ісаин немецкого, gen. 1458, April 12,—исаию wт нѣмца, 1458, Oct. 26,—Isaia pârcălab de Neamţ, Ісаїи паркалаба немецкаго, 1458, Nov. 11 [Bogdan, DŞt. I, 11, 20, 25]; Zbiarea de la Cetatea Albă, 1469, fevr. 9, 1469, Iunie 5, 1470, April 1, 1470, Mai 7 [DŞt. I, 134, 136, 146, 148] şi Zbiarea pârcălab de Cetatea Albă, 1463, Sept. 24, 1469, Oct. 20, 1470, Fevr. 8, 1470, Mai 28 etc. [DŞt. I 130, 139, 141, 150]; Goian dela Chilia, 1470, April 1, 1470, Mai 7 [DŞt. I, 146, 148] şi Goian pârcălab de la Chilia, 1470, Fevr. 8, 1470, Mai 28, 1470, Iulie 18 [DŞt. I, 141, 150, 156]; Gangur dela Orhei, 1470, Mai 7, 1470, Iuli 18, 1472 April 25, 1472, Iunie 5 [DŞt. I, 148, 156, 170, 172] şi Gangur pârcălab de la Orhei, 1471, Aug. 13, 1471, Sept. 10, 1471, Oct. 24, 1473, Sept 3 etc. [DŞt. I, 157, 160, 164, 182].

3) In 1395: пан михаилк [Hurmuzachi, Doc. I, 2, 817, Ulianiţchi, Mat. 9; o planşă în Album paléographique moldave, Jean Bogdan, IV], să nu se confunde cu: панх михальбратх воєводинх (pan Mihal, fratele Domnului), din acelaşi document; pan Mihal 1395, Uricariul III, 67, planşa III, doc. $_2$, în Album pal. cit; cp. şi Uricariul XVIII, 454.

4) Uric dela Iuga Vodă, 1400, Bul. Ion Neculce, fasc. V (1925). 333.

5) In 1407, Mart 15 Melchisedec, Cron. Huşilor II, 3-6: aici Mihail Seva; cp. şi Uricariul XVIII, 454; asmeenea în 1408, Sept. 16, originalul doc. era la Acad Rom. pec. 137, a fost publicat de Melchisedec, Cron. Romanului I, 101-2: aici greşit, михаила шєва, ceia ce a făcut pe d. Ghibănescu, Surete XII, pag. VII, să creadă că sânt 2 cuvinte.

6) Hurm. Doc I, $_2$, 827.

7) Hasdeu, Arh ist, I, $_1$, 132.

8) Originalul era la Acad. Rom. pec. 1.

9) Wickenhauser, Moldoviza 56.

10) Wick. Mold. 57.

11) Traducere la Acad. Rom. 22 | LXIII

12) Wick, Mold. 57-59.

Nevolnicul (михаила неволника)[1]; în 1411, Sept. 22: Mihailaşeva (gen.)[2], în 1412, April 3[3], 1412, April 5[4]: михаилa (gen), în 1414, Aug. 2[5], 1414, Dec. 20[6], 1415, April 13[7], 1419, April 8[8], în 1920, April 25[9]; în 1421: михаило дорогунскыи[10]; Mihail, în 1422, Mart 12[11], în 1422, Aug. 20[12], în 1422, Dec. 25[13]; михаила дорогунского (gen) în 1423, Mart 12[14], in 1423, Mart 31[15]; Mihail, în 1424, Fevr. 16[16]; Mihail Dorogonskgo (gen.), în 1424, Aug. 26[17]; Mihailaşa (gen.), in 1425, Ian. 50[18]; михаила дорогѹнского, în 1425, Mai 12[19]; Mihail, în 1427 Aug. 18, [20]; Mihail, în 1427, Oct. 25[21]; în 1428, Fevr. 16; [22], 1428, April 15[23], 1428, Iulie 8[24]; în 1428, Iulie 24: Mihail Dorohunschii[25]; Mihail, în 1428, Aug. 17[26], în 1428, Dec. 4[27], 1428, Dec. 28[28], 1429, Fevr. 1[29]; михаила дорогѹнского, în 1429, April 17[30]; Mihail 1429, iunie 1,[31] 1429, Sept. 1[32]; 1430, Fevr. 21[33]; Mihailaş, în 1430, Iulie 7[34]; Mihail[35], 1431, Fevr. 6.[36] Dacă tot timpul domniei lui Alexandru cel bun ocupă, în divan, loc de frunte, tot aşa şi sub domnia lui Ilieş Vodă, ocupă primul loc. Aşa: Mihail, în 1432 s. 1433, Ghen. 4[37]

---

1) Originalul la Muz. Mun. Iaşi, publicat de Ghib. Sur. I, 195.
2) Ghib, Sur. I, $_1$.
3) N. Iorga, Studii V, 531—532.
4) Hurm Doc. I, $_2$, 832.
5) Traducere, Acad, Rom. 1 | LXIV.
6) Ghib. T. Codrescu I, 65.
7) Acad. Rom. 41 | LXXXV.
8) Hasdeu, Arh. ist, I, $_1$, 110.
9) Venelin, Vlohobolg. Grom. 60-2, Ghib Surete XVIII, 15
10) Hurm. Doc. I, $_2$, 833-4 Ulianiţchi, Mat. No. 25.
11) Arh. stat. Buc Măn. Neamţ. (aici să nu se confunde cu Mihail Popşa).
12) Hasdeu, Arh. ist I. $_1$, 132.
13) Ulianiţchi, Mat. 27.
14) Ghib. Surete I 199—202.
15) Ghib. Surete I, 21.
16) Ghib. Surete I. 14, I. Bogdan, Analele Ac. Rom. s. II, tom. XXX, 356-7, să nu se confunde cu Mihail Popşa, de aici.
17) Arh. stat. Buc. Cond. Asachi I, 545 verso.
18) Hurm. Doc. I, $_2$ 836—7.
19) Acad. Rom. pec. 144.
20) Wick Woronetz und Putnn 146 7.
21) N. Iorga, An. Acad. Rom, Mem. secţ. ist. tom. XXXVI, 131—132, Ghibănescu, Arh. soc. şt. şi lit. Iaşi, XXV (1914), 175—177, Surete XVIII, 18.
22) Ghib. Surete V, 1 (data greşită 1423, Fevr. 17), Wick. Putna II, 199.
23) Ghib. Uricariul XVIII, 1.
24) Hasdeu, Arh. ist. I, $_1$, 121.
25) Uricariul II, ^{2}, 251—252.
26) Original la d. Sever Zotta, Iaşi.
27) Ghib. Surete V, 110—111.
28) Ghib. Isp. I. ^{1}, 3-4 şi altul, în Wick. Homor, 83-84.
29) Wick. Woronetz n. Putna II, 147, Sc. Onufri, 171-172.
30) Ghib. Surete VIII, 86.
31) Hasdeu, Arh. ist. I, ^{1}, 122.
32) Ghib. Surete XVIII, 24 27.
33) Wick. Sct. Onufri, B. I. Urk. 172—3.
34) V. A. Ureche, An. Ac. Rom. s. II, t. XI, s. istorică, 144-5.
35) Ghib. Surete XVIII, 29-32.
36) Hasdeu, Arh. ist. I, $_1$. 122.
37) E. A. Kosak, în Archiv. f. sl. Phil. XV, 197-8.

1433 (?) Ghen. 17 [1]) 1433 [Ghenar] 28 [2]) 1433 Fevr. 26 [3]); михаила дорогꙋнского în 1433 iuni 15 [4]). Tot astfel la începutul domniei lui Ştefan. Aşa: Mihail, în 1433, Nov. 9 [5]), în 1433, Nov. 16 [6],) михаило дорогоучискы, în 1434, Ghen. 13; [7]) Mihail, în 1434 Ghen. 29 [8]). Aceasta este cea de pe urmă oară, când Mihail de la Dorohoi apare în divan, după uricile, ce-mi sânt cunoscute

Curând după această dată, apare însă ca fiu al popei Iuga, un alt Mihail, gramaticul, logofătul, vestitul logofăt, al tuturor Domnilor, până la Ştafan cel Mare, cu care nu trebuie confundat Mihail dela Dorohoi, precum nu trebuie confundat nici cu Mihail Popşa, care apare, de multe ori, în divan, alături cu el.

Pentru ce stă deoparte, nu-mi pot explica, dar în 1437, Dec. 20, i se întăresc multele sate, de care vorbeşte documentul ce urmează:

1437, Dec. 20 Ilie şi Ştefan Vvzi Moldovii întăresc lui Mihail dela Dorohoi satele sale.

† ма(с)тїю [9]) бжїею мы нлїа воевода господарь земли мо(л)давскои и бра(т) г(с)ка ми стефа(н воевода чиним знаменито исѣмъ нашимъ листомъ оусѣмъ | кто на нь оузрить или его оуслышить чтꙋчи оже тоть истинныи болѣринъ нашъ вѣрнїи па(н) михаило дорогꙋнскы слꙋжи(л) стопочившомꙋ ѡцоу | нашемоу правою и вѣрною слоужбою а дне(с) слꙋжить намъ правою и вѣрною слꙋжбою. тѣмъ мы видѣвши его правою и вѣрною слꙋжбою до на(с | жаловали есми его особною нашею ма(с)тию и дали есми емоу и поновили есми и потвердили села его и привилїе еже моу е(ст) далъ сто | почившаго родите(л) на(ш). на имѣ село кинди(н)ци. и село гѣрцѣ на протѧ оу печалова село пѣчаловци. и село оугриновци. и село оуста(в). и село | на рокитна. еще село где би(л) драгомиръ. мъндричинъ. еще село котелека. и село милїановци. еще село где шизко би(л), еще село ѕиновци. | еще село где би(л) мали(ч) оу жꙋржики. еще село оу симка. еще село саличее. еще село кръстинци. еще село где петришоръ сиди(л) оу конецъ долж | кꙋ. еще село по(д) лъжко(м) где драгомиръ сиди(т). еще село доли на прꙋти итовоевци. а село радовци. а село вишнивци и село на(д) нистри [10]) мї(п)ни(к). | еще село где коусѣръ би(л) еще село где карагꙋничеве, еще село на наславчиоу малиа. еще село павоустинѣ. еще село оу ма(к)сима. еще село | миришчева. еще село где ногꙋикои и село где би(л) клѣцинѣ [11]), еще село терешевци. еще село где роспо(п). доли оу бинева. и село коухаре | вци. а дроугое села коуничее по(д) бинева. и село где црви(ч), еще село поу(д) каражиномъ где симѣи(н) кнѣ(з) оу верхъ добрꙋши. еще село по(д) каражи | номъ доброуша. и село по(д) каражиномъ мордвина. еще село пониже мордвина по(д) каражиномъ на доброуши. где сꙋ(т) кръници. еще село ѡлешко | ки по(д) каражиномъ. еще село на верхъ резины где циганъ сиди(т). еще село на ревти где е(ст) камени [б]роу(д). и пониже каменаго бродꙋ на ревти(ж) оу ко | нецъ стенки. еще села на ревти где мали(н). еще село оу нижнїи могатини где никита и село где грабовци сидѧ(т). оу вишнїи конецъ | кꙋлисева. где радоу(л) сиди(л). еще силище где ста(в) по баговы(м) рѡго(м) где сили били

1) Ghib. Surete II, 163-5,
2) Tocilescu, în Rev. p. ist, arh. şi fil. VII, 370-1.
3) Uricariul, XX,96.
4) Ghib. Uricariul XVIII, 50 şi Ispis. I. $_1$, 6.
5) Wick. Putna, 148-9
6) N. Iorga, Studii VII, 72.
7) Hurm. I, $_2$ 850
8) Orig. a fost la Arh. stat. Buc.
9). Am pus în ( ) literele cari, în original, sînt scrise deasupra cuvântului
10). Poate fi şi на (д)нистри.
11). Poate fi şi клѣцинъ.

косковн[1]) сноке, еще снлище поу(д) мъгатинами. где роужи(ч) сиди(т), и оу вишнїи мо-нати(н) села що княгнинина была. и оу грабови село где ста(н) сиди(т) и оу вишнїи конецъ грабе(к) на баши где мабен сидитъ | и по(д) високою добровою где миклоушъ сиди(т). тын въси вышеписаны(х) што бы ему оури(к) съ въсѣмъ доходомъ ему и дѣтемъ его и оунучато(м) его | и прѣоунучато(м) его и прѣщурѣто(м) его и наиближнемоу племеню его кто боуде(т) непорушено имъ николиже на вѣкы вѣчныя. а хотаръ тѣ(м) | селамъ въсѣмъ вышеписаны(х) да боудутъ съ въсѣми старыми своими хотарми куда извѣка ѡживали. а на то е(ст) вѣра вышеписаннаго | го г(с)ва ми иліи воеводы и вѣра брага г(с)вами стефана воеводы и вѣра сна г(с)вами романа и вѣра въсѣхъ дѣтеи наши(х). в. п. журжа | фратовска и дѣтеи его. в. п. вылчи. в. п. исаїи, в. п. петра гудича дворника, в. п. стана вырлича, в. п миха | ила попши и дѣтеи его, в. п. щефоула жоумътатича и брата его пана мындри, в. п. доумы лимбъдолчевича и брата | его пана мирчи, в. п. лазора и брата его пана станчоула постелника, в. п. пїатры и дѣтеи его, в. п. доумы дворни | ка и дѣтеи его, в. п. витолта и дѣтеи его, в. п. фырхва и дѣтеи его, в. п. бълоша чашника, в. п. берендѣ | я столника, в. п. маноила грѣчина, в. п. иліаша спатарѣ. в. п. станчула комиса и вѣра въсѣхъ боярѣ нашихъ | молдавскы(х) великы(х) и малы(х). а по нашемъ животѣ кого бъ изберe(т) господаремъ быти оу нашеи земли молдавскои или ѡ(т) братїи [наши(х) или] ѡ(т) дѣтеи наши(х) или ку(д) кто ѡ(т) нашего племене тотъ бы емоу непороушилъ нашего дааніа али абы емоу оутвердил(л) | и оукрѣпилъ за ноуже дали есми ему за его вѣрноую и правоую службоу. а на болшее потвержденїе томоу въсемоу выше | писанномоу велѣли есми слузѣ нашемоу, вѣрномоу паноу дїѡнисоу логофетоу писати и печа(т) нашъ привѣсити ксем(у) | листоу нашемоу. пи(с) пашко оу со(ч)зѣ влѣ(т) ѕцме де(к) к днъ.

Din mila lui Dumnezeu, Noi Ilie Voevod, Domn Ţării Moldovii şi fratele Domniei mele Stefan Voevod, facem cunoscut şi cu această carte, tuturor cui vor căuta spre dânsa sau o vor auzi cetindu-se, că acest adevărat boer al nostru, credinciosul pan Mihail dela Dorohoi, a slujit sfânt răposatului părintelui nostru cu dreaptă şi credincioasă slujbă şi astăzi slujeşte nouă cu dreaptă şi credincioasă slujbă. De aceia, noi văzîndu-l pe el, cu dreaptă şi credincioasă slujbă către noi, l-am miluit pe el cu osebita noastră milă şi i-am dat şi i-am înoit şi întărit satele lui şi privilegiul ce i l-a dat sfânt răposatul părintele nostru, anume satul Chindirtţii şi satul Gheartea pe Prut, la Pecialov satul Pecialăuţii şi satul Ugrinăuţii şi satul Ustav şi satul la Rochitna şi încă satul unde a fost Dragomir Mândrici şi încă satul Coteleva şi satul Milianăuţi şi încă satul unde a fost Şizcu şi încă satul Zinăuţii şi încă satul unde a fost Malici la Giurgică şi incă satul la Simca şi încă satul Salicee şi încă satul Crâstinţii şi încă satul unde a şezut Petrişor la capătul Doljcăi şi încă satul de sub Lajcu, unde şede Dragomir şi încă satul în vale pe Prut, Itovoeşti, şi satul Radouţi şi satul Vişniuţi şi satul pe Dnistru, Lipnic şi încă satul unde a fost Cuseară şi încă satul unde-s Caragunicii şi încă satul la moara lui Neslavciu şi încă satul Pavustinea şi încă satul la Macsim şi încă satul lui Mirişce şi încă satul unde este Noguicoi şi satul unde a fost Cleaţinea şi încă satul Tereşeuţi şi încă satul unde e Rospop în vale în Bineva şi satul Cuharcuţi şi alt sat Cunicee sub Bineva şi satul unde e Ţârvici şi încă satul sub Caragine, unde este Simeon cneaz, în vârful Dobruşei şi încă satul Dobruşa, sub Caragine, şi satul Mordvina. sub Caragine, şi încă satul mai jos de Mordvina, sub Caragine, la Dobruşa, unde sânt Fântânele şi încă satul lui Oleşcu sub Caragini şi încă satul la vârful Rezinii, unde şede Ţiganul şi încă satul pe Răut, unde este vadul

[1]). I. Bogdan. Despre Cnejii, 29; greşit: носковн.

Pietrii [1]) şi mai în sus de Vadul Pietrei, pe Răut, la capătul Stâncii, şi încă satul de pe Răut, unde-i moara şi încă satul la Moiatinii de jos, unde e Nichita şi satul unde şed Grabouţii, la capătul de sus a Culisevei, unde a stat Radul şi încă selişţea unde-i heleşteul pe Cornul Bâgului, unde au fost şezut fii lui Coscoi, şi încă selişţea de sub Măiatini, unde şede Rujici şi la Moiatinii de sus, satele ce au fost ale Doamnei şi la Grabove, satul unde şede Stan şi la capătul de sus al Grabovei pe Başeu, unde şede Matei şi sub Dumbrava înaltă, unde şede Miclăuş. Toate aceste mai sus scrise să-i fie lui uric, cu tot venitul, lui şi copiilor lui şi nepoţilor lui şi strănepoţilor lui şi răstrănepoţilor lui şi neamului lui mai deaproape, cine va fi, nestricat niciodată în vecii vecilor. Iar hotarul tuturor acestor sate mai sus scrise să-i fie cu toate hotarele sale cele vechi, pe unde din veac au umblat. Iar la aceasta este credinţa mai sus scrisului, Domniei mele Ilie Voevod şi credinţa fratelui Domniei mele Stefan Voevod şi credinţa fiului Domniei mele Roman, şi credinţa tuturor copiilor noştri, credinţa panului Giurgiu de la Frătăuţi şi a copiilor lui, cr. p. Vâlcea, cr. p. Isaia, cr. p. Petru Gudici dvornic, cr. p. Stan Bârlici, cr. p. Mihail Popşa şi copiilor lui, cr. p. Şteful Jumătate şi a fratelui său pan Mândrea, c. p. Duma Limbădulce şi a fratelui său pan Mircea, cr. p. Lazor şi a fratelui său pan Stanciul postelnicul, cr. p. Piatră şi a copiilor lui, cr. p. Duma dvornic şi a copiilor lui, cr. p. Vitolt şi a copiilor lui, cr. p. Fărău şi a copiilor lui, cr. p Băloş ceaşnicul, cr. p. Berendeiu stolnicul, cr. p. Manoil Grecul, cr. p. Ilieş spatarul, cr. p. Stanciul comis şi credinţa tuturor boerilor noştri moldoveni mari şi mici. Iar după viaţa noastră, pe cine va alege Dumnezeu să fie ca Domn în Ţara noastră a Moldovii, ori din fraţii noştri, ori din copiii noştri, ori pe cine din neamul nostru, acela să nu strice dania noastră, ci să-i împuternicească şi întărească, pentru că i-am dat, pentru a lui credincioasă şi dreaptă slujbă. Şi spre mai bună întăritură acestui de mai sus scris, am poruncit slugii noastre credinciosului pan Dionis logofăt să scrie şi pecetea noastră să o atârne către această carte a noastră.

A scris Paşco, în Suceavă, în anul 6945, Dec. 20 zile.

Obs. Originalul pergament, cu pecetea cea mare atârnată, era la Acad Rom. O planşă în Album paléographiqne moldave, Jean Bogdan, XXXIII. Citat în I. Bogdan, Cnejii 29, R. Rosetti, Pământul 34.

Nu e de loc uşor de identificat, cu cele de astăzi, satele dela Alexandru cel Bun, cari, în 1437, se întăresc lui Mihail de la Dorohoi. Aşa: 1) Chindinţii sânt Cândeştii, din com. Dersca, jud. Dorohoi [Dicţ. geogr. al jud. Dorohoi 42]. Satul a mai fost după aceasta, prin cumpărare, al Maruşcai, fiica lui Şteful Jumătate şi jupâneasa lui Ştibor, de la aceasta, prin cumpărare trece la Petru Brăescul, de la care îl moşteneşte fiica acestuia Nastea, soţia lui Duma clucerul, şi fratele şi surorile ei [uricul din 1480, Sept. 15, Bogdan, DŞt. I, 245—247]. Alţi Cândeşti sânt în Bucovina, ţ. Siretiului, alăturea cu Rugăşeşti şi Sinăuţi [DŞt. I, 414—415] şi alţii în ţ. Neamţului. Numele vine dela întemeietorul Cânde. 2) гѣрцѣ, Ghearţea la Prut, este sigur Herţa, târg în ţ. Dorohoi. In harta stat. major rus e numit герца. — 3) Satul Pecialăuţii la Pecialov [rus. печаль, supărare, tristeţe] va fi fost prin ţin. Hotinului, fără să pot hotărî unde, întrucât nu-l aflu pe hartă şi nici în dicţ. geogr. Cp. însă satul Peceşti, din ţ. Orhei [Dicţ. geogr. al Basarabiei, de Z. Arbure, 162].—4) Ugrinăuţii [slav. Ugrin, ungur] sânt un sat în ţ. Hotinului [Bogdan DŞt. I, 111]. Alt sat Uhirneşti, Uhrineşti, pe Lişcov, erau lângă Murgeni, ţ. Tutova. Alte sate Ungureni sânt în ţ. Botoşani [Dicţ. statistic al Rom. 1914, I 104.— 5) Satul Ustav [slav. ставъ, iaz, heleşteu] este sau satul Stănceni, ruseşte Stavceanî, din ţ. Hotin [v. Harta stat. major rus şi Dicţ. geogr. al Basarabiei 196] sau Stavceanii, Stăuceanii, la 1475 proprietate a Humorului şi care la 1742/3, împreună cu Dvornicenii şi Glodenii, formau comuna Vorniceni, din ţ. Dorohoi, plasa Başeul [Bogdan, DŞt, I. 203, 205, 436, 438, 439, 441].—6) Satul la Rochitna este

1). Sau Vadul de Piatră.

Răchitna, din ţ. Hotin, aşezat pe pârăul Răchitna [Dicţ. geogr. al Bas. 173 şi Harta stat. major. rus]. – 7) Nu ştiu unde va fi fost satul „unde a fost Dragomir Mândrici", cp. însă satul Mândreşti din com. Mănăstire i şi altul în com. Vlădeni, amândouă în ţin. Botoşani [Dicţ. stat. 102, 112] — 8) Satul Coteleva [rus. котелъ, tigaie, tingire] este satul Coteleu, ruseşte Cotîlioff. din ţ. Hotin [Dicţ. geogr. al Bas. 76], Cotelevo în Harta stat. maj. rus. 9). Nu pot lămuri unde a fost satul Milianăuţi [de la Milea], cp. „satul la Soholui — în ţ. Covurlui anume Mileşti, unde a fost Milea Uliul" [în 1502, 14 Martie, DŞt. II 207, 8] şi Mileştii, din ţin Chişinău [Dicţ geogr. al Bas. 144].— 10) Satul unde a fost Şizco este satul Şişcăuţi, ruseşte Şişcovţî, în ţ. Hotin, lângă pârăul Răchitna [Dicţ. geogr. al Bas. 203. Harta stat. maj. rus]. Intr'uu uric din 1456, iunie 8 se întăresc lui Sin de la Hotin ocinele femeei sale, nepoata lui Mihailaş, şi între alte sate şi „шизковци unde au fost curţile lui Iurie pe Prut.. şi шизковци где ходорак" [cp Conv. lit. XXXV, 671]; alt sat Şişcani este în ţ. Chişinău [Dicţ. geogr. cit. 203], altul Şâşcani, în ţ. Orheiului [Uricariul VIII, 259]; sate cu acest nume mai sânt în ţ Fălciu şi Putna [Dicţ. stat. I, 382, II, 740].—11) Satul Dzinăuţii nu ştiu unde va fi fost. Cp. satul Zăneştii, din ţ. Neamţul, care la 1491, April 20 e dăruit, cu altele, măn. Tazlăului [DŞt. I, 453 464, Dicţ. stat II, 630].—12) nu pot lămuri unde era satul „unde a fost Malici la Giurgică", dar cp. satul Malinţa la ţ Hotin [Dicţ geogr. 139] şi satul Măleşti, fost în ţ. Neamţului [DŞt. I. 228, 229. 272—274].— 13) Satul „în Simca" nu-l pot lămuri; cp. satul Sâncăuţii de la Hotin, aşezat pe pârăul Sâncăuţul [Dicţ geogr. cit. 185], dar acesta poate fi foarte bine în legătură cu сммко, cunoscutul boier Sânco Bârlici şi Sin dela Hotin [din 1456, Iunie 8]; pentru numele propriu Simca, cp. uricul din 1503, Fevr. 2: „село строинци и село оурвиколеса що симка покоиник.. на своеи съмрьти. і дал.. пꙋтенскомꙋ монастирꙋ" (satul Stroeştii şi Urvicolesa, ce Simca răposatul... la moartea sa.. le-a dat... mănăstirii Putna) [DŞt II, 215]; satul Stroinţii, Stroeştii e pe Răchitna, în ţ. Hotinului – 14). Satul Salicee va fi fiind satul Salcea din ţ. Soroca [Dicţ. geogr. cit. 183], cp. şi o vale, cu acest nume, în ţ Orheiului.—15) Satul Crâstinţii este satul Cristineşti, com Ibăneşti, jud Dorohoi [Dicţ. geogr. al jud. Dorohoi 62 şi Dicţ. stat. cit. I, 360]; nu poate fi Creştineşti, din ţ. Hotinului [Dicţ. geogr. al Bas. 78 şi Harta stat. major cit.], întrucât aceştia [крьстїанещь] la 1433, Nov. 3 erau jumătate a lui Mihail Crâstianescul, care nu e Mihail dela Dorohoi; alţi Cresteşti sânt în ţ. Chişinăului; cp multele sate Crâsteşti, Cristeşti, în Moldova [Dicţ. geogr. al Romăniei].— 16). Satul unde a şezut Petrişor la capătul Doljcăi va fi fost în apropierea satului Doljoc, din ţ. Hotin [Dicţ. geogr. al Bas. şi Harta stat. maj. rus.].—17) Nu ştiu unde a fost satul de supt Lăjcu, unde şede Dragomir.— 18) Nu pot hotărî unde a fost satul în vale, pe Prut, Itovoeştii; un sat Itovăeştii pe Berheci este pomenit întrun suret din 1528, Mart 6, dela Petru Rareş: „Itovăeştii... undi au fostu Cerţi Stan", cumpărătură lui Glăvan pisarul, dela Necoară şi sora sa Todosia, ficiorii Zahariei Brahiş, păharnicul Doamnei, iar lui Zaharia Brahiş au fost cumpărătură, dela Muşa, fata lui Luca, „Lucin", nepoata lui Manolă şi dela feciorul Musei, Stanciul, din dresu de la „strămoşul nostru Alexandru Vvod". [Bul. Ion Neculce V (1925), pg 195]; dar acesta este altul; acest nume ne-ar duce cu mintea la Itovoi, Itu, din 1499, Aug. 31 [DŞt. II, 132: „satul Muntenii-Scutaşi (din ţ. Romanului) unde au fost judeţ Itu şi Şărban; dar în uricul, pentru acelaş sat, din 1414, Augu. 2 [N Iorga, Viaţa agrară la Români 70—: „unde iaste cniazu Litu şi Şărban"].— 19) Satul Radovţii poate fi Rădăuţii din ţ. Hotinului [Dicţ. geogr al Bas. 173].—20) Satul Vişnivţi era în ţ. Hotinului; este pomenit între satele ce se întăres, prin uricul din 1456, iunie 8, femeei lui Sin de la Hotin, nepoata lui Mihail dela Dorohoi [Conv. lit. XXXV, 671] şi anume între satele de supt Hotin: «вишникецъ»; întrun uric din 1447, Ian. 14 [Acad. Rom. 63/XXXI], între satele de pe Nistru, ce se întăresc lui Şandru spătarul, este şi «вишнекцн»; pentru un părău Vişniveţ, în Basarabia, cp. doc. 1470, April 1, 1484, Iunie 8 [DŞt. I, 145 9, 287] —21) Satul Lipnic de pe Nistru e Lipnic I, din ţ Soroca [Dicţ. geogr. al Bas. 136].— 22) Nu pot hotărî unde a fost satul «unde a fost Cuseară»; cp. însă satul Coşerniţa din ţ. Soroca [Dicţ. geogr. al Bas. 76]. – 23) Satul unde au fost Caragunicii nu-l pot lămuri unde a fost; numele e foarte curios şi pentru el cp. numele ce Grecii îi dau unora din Românii de la Sudul Dunării, «Karaguni» [G Weigand, Die Aromunen I, 274, 275, C. Jireček, Geschichte der Serben I, 155: «Heute noch heisst ein Teil der Makedorumänen „die Schwarzröcke", in Serbien Crnovunci, in Albanien,

Makedonien, Epirus und Thessalien Karaguni»].—24). Satul «la moara lui Naslavciu» poate fi satul Naslaucea, ruseşte Naslavcea, din ţ. Soroca, pe Nistru [Dicţ. geogr. al Bas. 149].—25). Satul Pavustinea e, cred, satul Păustova, din ţ Soroca [Dicţ. geogr. al Bas. 162]. — 26. 27. 28. 29. Nu pot lămuri unde a fost satul «în Macsim», al lui M rişte, satul «unde a fost Noguicoi» şi satul «unde a fost Cleaţinea»; cp. însă satul Maxineşti, din c. Bârgăuani, ţ. Neamţului [Dicţ. stat. II, 150].— 30) Satul Tereşeuţi e satul Tărăsăuţi, ruseşte Tarasovţî, din ţ. Hotin [Dicţ. geogr. al Bas. 210] —31) Satul unde e Rospop, în vale în Bineva, poate fi satul Răspopinţi, din ţ Hotin; un alt sat Răspopeni e în ţ. Orhei [Dicţ. geogr. al Bas. 174]; pentru Bineva, cp. numele de persoană Benea sau Binea, cp. Benea, din 1466 Aug. 28 ş. a. [DŞt. 110, 420, II, 210].— 32). Satul Cuhareuţii este, cred, totuna cu satele Cuhureştii de sus şi de jos, din ţ. Soroca [Dicţ. geogr. al Bas. 80, Uricariul VIII, 287, 288].—33) «Alte sate Cunicee sub Bineva» cred că e satul Cunicea, din ţ. Soroca [Dicţ. geogr. 82]; Bineva, de aici, ca şi cea de la No. 31, cred că e o vale sau un deal; din felul cum se exprimă, în uric «drugoe sela Cunicee pod Bineva (alte sate Cunicee sub Bineva)» se vede că e o legătură, ca nume, între Cunicee şi Caraguniceve, de sub No. 23 (Caraguniceve = Cara + Cuniceve); apoi satul poate fi unul sau mai multe, căci drugoe e singular, dar sela e la plural.—34) Satul unde e Ţârvici poate fi satul Ţâra, din ţ. Soroca [Dicţ. geogr. al Bas. 218].— 35) 36) 37) 38) 39). Interesante sânt aceste sate „sub Caragine“, care trebue să fie un deal [cp. numele Carage] în părţile văii Dobruşa; satul unde este cneaz Simeon, la origina Dobruşei a dispărut, c. ci nu-l găsesc în Dicţ. geogr. al Basarabiei şi nici în Harta stat. major rus; satul Dobruşa sub Caragine, este satul cu acelaş nume, din ţ. Orheiului [Dicţ. geogr. cit. 88]; în aceleaşi părţi ale Dobruşei a fost şi satul Mordvina, sub Caragine, care şi-a schimbat numele sau a dispărut; şi tot aşa şi satul „mai jos de Mordvina, sub Caragine, pe Dobruşa, unde sânt Fântânele; satul lui Oleşcu, de sub Caragine, e satul Oleşcanii, din ţ. Orheiului, pomenit în Cond. Liuzilor, în 1803 [Uricariul VIII, 275 şi P. Poni, statistica Răzeşilor 37].— 40) Satul la originea Rezinei unde şede Ţigan nu mai este sau şi-a schimbat numele; cp. însă în ţ. Orheiului satul şi mănăstirea Ţigăneşti [Dicţ. geogr. al Bas. 218]; un sat Ţigăneşti este pomenit între satele lui Vena dvornicul, în 1420, April 15 [Venelin, Gramoti 60 şi Ghibănescu, Surete XVIII, 15]; Rezina e un pârău ce curge prin ţ. Orheiului şi se varsă în Nistru; pentru satul dela gura Rezinei, cp. uricul din 1495, Fevr. 5 [DŞt. II, 70—72].— 41) 42, 43). Aceste trei sate de pe Răut nu le pot determina; un „Vadul Pietrii“ pe Ciuhru, întrun uric din 1431, Iuni 15; pentru satul „mai în sus de Vadul Pietrei, pe Răut, la capătul Stâncii“ cp. satul Stâncăuţi, din ţ. Bălţi [Dicţ. geogr. al Bas. 202]; pentru Vadul Pietrei, vezi Harta stat. maj. rus „Gura Kamenca, la cotul Răului, aproape de Floreşti; toate trele sate îşi vor fi schimbat uumele.—44) 45) 46). Moiatinii, Măiatinii sânt un deal sau o vale, ce nu o găsesc nici în Dicţ. geogr. al Bas. şi nici în Harta stat. major. rus; era prin ţ. Orheiului, unde în 1495, Mart 17, se pomeneşte „un sat la Maiatini, anume Hirova, între Dereneu şi Grişani (azi Hirişeni)“, [DŞt. II, 82—83]; satul la Moiatinii de jos, „unde e Nichita“ era deci în ţ. Orheiului şi-şi va fi schimbat numele; un sat Nichiteni e în ţ Dorohoi [Dicţ. geogr. al jud. Dorohoi 249]; «seliştea de sub Măiatini unde şede Rujici» nu o pot determina, după dicţionarul geografic şi harta stat. major rus; cp. însă satul Rujniţa, din ţ. Soroca, pe Ciuhur; care sânt «satele la Moiatinii de sus, cari au fost ale Doamnei» şi ale cărei Doamne, rămâne de hotărît. — 47) Satul «unde şed Grabouţii» poate fi totuna cu satul Hrabova, din ţ. Orheiului, citat la 1803, în Cond. liuzilor [Uricariul VIII, 277], cp. însă satul Gârbeşti, din ţ. Vasluiului [Dicţ. geogr. al jud. Vaslui 89.—48) Satul «la capătul de sus a Culisevei, unde a şezut Radu'» poate fi totuna cu satul Culişăuca, din ţ. Hotin; cp. şi Culişoara, vale, din ţ. Bălţi [Dicţ. geogr. al Bas. 81]; întrun uric din 1429, April 17, se întăresc lui Radul gramatic, pe Terebnic, satele Zubricăuţii şi Ivăncăuţii [orig. la d. Ghibănescu, publicat Surete VIII, 86, 89; pentru sate cp. Dicţ. geogr. al Bas. 124, 211, 233].—49) E greu de precizat unde era „seliştea unde-i heleşteul pe Cornul Bâgului, unde au fost şezut fiii lui Cosco“; singurul cu acest nume, satul Căscoeşti este un trup în satul Tângujei, ţ. Vasluiului, com. Tângujei, pl. Fundurile [Dicţ. geogr. al jud Vaslui 39, 186, 187]; în uricul din 1483, Aug. 14 se vorbeşte de satul Gârbeştii, pe Şucovăţ, Tungujenii şi Cascoeşti „de la fečorii Cascoi, anume Necoară şi Giurge şi Torder“, (dar aceşti feciori ai lui Cascoi trăesc în 1483), sate toate unul lângă altul, la fundul ori cornul unde se împreună ţinuturile Roman, Vaslui şi Cârligătura. —50) „Satul

în Grabove, unde şede Stan“ va fi fost în ţ. Dorohoiului sau Botoşanilor; cp. în 1428, Dec. 28, satul mănăstirii Homorului, „unde a fost cneaz Stan [Wick. Homor 83, R. Rosetti, Rev. nouă II, 71, I. Bogdan, Cnejii 23]; acelaş sat, e cel din 1475, April 25 [DŞt. I, 203—205] numit Glodenii, a măn. Humorului, şi din 1490, Nov. 26, „satul anume Glodenii, unde a fost Stan, sub Stăuceni“ [DŞt. I, 437]; satul fusese a lui Ivan Vornicul, [uric din 1429, iunie 3] de la nepoţii căruia îl cumpărase Ştefan cel Mare şi-l dăruise Homorului; satul Glodenii, cu Dvornicenii şi Stăucenii, la 1742/1743 şi 1785, forma o comună, Vornicenii, în ţ. Dorohoi; satul lui Mihail dela Dorohoi trebuie să fi fost altul.— 51) Satul „dela capătul de sus al Grabovii, pe Başeu, unde şede Matei“ era lângă satul Dobrâceni, azi Dobârceni, din ţ. Botoşani [Dicţ. stat. I, 120]; în hotarnica acestui sat din 1427, Oct. 15 [Ghibănescu, în Arhiva şt. şi lit. Iaşi XXV, 175—177, Surete XVIII, 18—20, N. Iorga, An. Ac. Rom. s. ist t XXXVI, 131—132]: „de către satele panului Mihail“; un sat Mateieni este în c. Corlăteni (fost com Dimăcheni) ţ. Dorohoi [Dicţ. geogr. al ţ. Dorohoi, Dicţ. stat. I, 358]. — 52) Satul „sub Dumbrava înaltă unde şede Miclăuş“ e uşor de determinat; Dumbrava înaltă e cea din ţ. Dorohoiului, unde e satul Vornicenii, căci doc. din 1475, April 25 arătând satele Homorului, Stăucenii, Glodenii, spune despre Dvorniceni că erau sub Dumbrava înaltă; în uricul din 1428, Dec. 28 s.b Dumbrava înaltă sânt arătate satele: „unde a fost vataman Minco, дрѹгое село оу нѫ става [acesta este Stăvcenii, din 1475, 1490] şi al treilea sat unde a fost cneaz Stan“ [şi Wick. Homor, 83—84]; în adevăr, aici, în ţ. Dorohoiului, lângă Matieni, în com. Corlăteni, este satul Miclăuşeni [Dicţ. geogr. al jud. Dorohoi 215, Dicţ. stat. I, 358].

Din cele de mai sus vedem că cele 52 de sate ale lui erau cele m. multe în ţ. Dorohoi, Hotin, Soroca şi Orhei.

Care sânt urmaşii lui, rămâne de cercetat, de aici înainte.

II. Două urice, din primul an de domnie a lui Alexandru cel Bun.

Din 6908 (1400), cunesc patru urice, dela Alexandru cel Bun: uricul din 6908, Fevr. 11 [1]), cel din 6908, Sept. 11 [2]), cel din 6908, Iunie 29 şi cel din 6908 Aug. 4. Aceste două din urmă le public, mai la vale.

1400, Iunie 29. Alexandru Vvd. Moldovii întăreşte lui Stroe şi Ivan două sate: satul Poiana, pe Tazlău, lui Stroe, şi satul Gârtanul, mai sus de Gârtan, lui Stroe şi Ivan. Se arată şi hotarele.

† Мл(с)тїею [3]) бжїею мы їѡ александрѫ воеводы г(сд)нь зем[ли мол]давск[ои] и брать гсп(дс)тва ми жоупань богдань знаемо чиним сим нашим | листwм оусим добрым паном кто нань оузрит[ь или его о]услышить чтѹчи wже тоть истинныи слѹга и болѣринь нашь строе | и ивань слоужиль прѣж(д)е почившим родителем нашим правою и верною слѹ(ж)бою и дне(с) слѹжитѫ нам правою и вѣрною слѹжбою тѫмже | мы видѣвше его правою и верною слоу(ж)боу до на(с) жаловали есмы ег[о]

---

1). Originalul se află în Biblioteca naţională din Paris [C. C. Giurescu, în Revue Historique du sud-est Européen, II, 42, 50—51]; o copie fotografică la Acad. Rom., pac. II, 23, dăruită în 1903 de I. Tanoviceanu, care a făcut o comunicare asupra lui, în An. Ac. Rom. II, XXV, p. administrativă, 62; o copie la Ac. Rom. mscr. 126, de I. Bogdan; a fost publicat de Gh. Ghibănescu, Surete VIII, 81—86; D. Onciul, An. Ac. Rom. XXVII, secţ. ist. 205, îl crede din anul 1401, socotind începutul anului dela Martie; acelaşi în cursul litografiat, din 1921, 307—8, îl socoate ca fals, din cauză că scrisoarea nu ar fi cea dela începutul sec. XV; de fapt, ceia ce face uricul *puţin* cam suspect este lista boerilor marturi, puţin diferiţi de cei din alte documente, din acelaş an.

2). Intrun perilipsis de actele Mogoşeştilor, ţin. Vasluiului, la Arh. stat. Iaşi, divanul domnesc, tr. 234, op. 258, dos. 72, fila 15, cu data de „6908, săpt. 11“ [Bul. Ioan Neculce, fasc. 4 (1924), 323]; a fost publicat de Gh. Ghibănescu, în Arhiva soc. şt. şi lit. din Iaşi, XXV, 173, cu data de 1 Sept. 6950 şi cu observarea că Pavăl Debrici a citit ѕцн = 6950 în loc de ѕцн = 6908; acelaşi Surete XVIII, 10—12.

3). V. pg. 347 nota 9.

оусобною мл(с)тїю и дали есмы ем(ѹ) оу нашеи земли оу молдавскои в҃ сели | оурикъ съ оусемъ доходwмъ едно село на имѧ поꙗна [на тазловѣ щ]ѻ далъ емоу воевода оусевѣ w(т) івана (ѹ)рикъ съ оусемъ доходомъ емоу и дѣте | мъ его и оуноучетомъ его и праоу̂ноучетомъ его и прашчюр[ет]омъ его а дроугое село. на имѧ грътанъ выше гръ-танъ по(д) лесѹ на потоци | то село далъ воевода строеви и иванови (ѹ)рикъ съ ѹсемъ доходо(м) о[ѹ вѣкы] вѣчны емѹ и дѣтемъ еговѣмъ и [оу]нѹчето(м)[1]) еговѣ(м) и правнѹчето(м) еговѣ(м) | и прашт҄ѹрѣтомъ еговѣмъ. а хотаръ ти(м) селw(м) на филпѹ та... ѹ потоко(м) гори делw(м) делw(м) долѹ дело(м) пониже w(т) полѣнѹ ниже w(т) полѣнѹ да | падеть на потокъ долѹ потокомъ до тазлова на пѹть могила [и чрѣзъ] тазло(в) на великы пѫ(т) могила гори пѹте(м) до великы бродъ на бродъ могилы | гори делw(м) до верзинца гори берьзинцомъ до выше полѣнѹ на[дѹб]ъ[2]) на могилоу w(т) полѣноу поперекъ на филпѣ межѹ два пѫть могила то | емоу весь хотаръ едномѹ селоу што дръжить оусеби строе w(т) и[вана] а дрѹгы[3]) хотаръ дрѹгомѹ селѹ w(т) оустїе потокw(м) гори по потокw(м) w(т) | потокѹ на лѣкѹ рѫ;ѹ на дѹба могилѹ w(т) дѹба поперекъ на по... оу и(з)лемъ до дѹба могила из(л)еwъ на и(з)лемъ могилѹ по краи лѹкомъ | [гори. делwмъ на дѹба w(т) дѹба могилѹ, гори дело(м) до дрѹгы потокъ][4]) | долѹ потокwмъ до оустиа на [. . .] на пѹтемъ и [по пѹтемъ могилѹ и wт тои могилы на дрѹгомъ оу][4]):тїе по-токѹ могилѹ. то есть весь хотаръ тимъ селwмъ | а на то вѣра моа выше[писанагомы] але-ѯандра воеводы. вѣра б[рата г(с)п(д)ва мы] жѹпана богдана, вѣра оусихъ болѣръ на-шихъ драгоши вите | за и дѣтїи его, жоупана андрїаша и дѣтїи его, станислава ро[гом-пана] и дѣтїи его, влада дворника и братїи его и дѣтїи его | пана драгоа и дѣти его, бръли хрълoвского и дѣтїи его, доума дворника и дѣтїи его, цибана и дѣтїи его, хораеца мика и дѣтїи егw | шандро w(т) тѹдора и дѣтїи его, хораеца вистирника и дѣтїи его [т]ъмаша столника и дѣти его. микъ w(т) молници и дѣтїи его. братѹ | ла стракича и братїи его, вѣра оусихъ болѣрх нашихъ. а по нашемъ животѣ кто бѹдеть г(с)п(д)аръ земли молдавскои. абы емѹ непорѹ | шилъ нашъ записъ и нашѹ вѣрѹ безъ его вины. а кто порѹш[ить та]ковы да есть проклеть (wт) га ба и w(т) прѣчистыѧ его м҃тре и w(т) | тїї. сты(х) w(т)цъ никеискы(х) и да есть подобникъ арїѹ [и] їѹдѣ. [а на болше] оут-кръждение велели есмы слоуѕи нашемѹ ıацкови привe | сити нашѹ печать. писанъ оу лѣто ѕцн м(с)ца їѹнїа въ кд днь. с҃тго ап(с)ла петра и павла.

Din mila lui Dumnezeu, Noi Io Alexandru Voevod, Domn Ţării Moldovii şi fratele Domniei mele Jupan Bogdan, cunoscut facem, cu această carte a noastră, tuturor bunilor pani, care vor căuta la dânsa sau o vor auzi citindu-se, că această adevărată slugă şi boerul nostru, Stroe şi Ivan, au slujit mai înainte răposaţilor părinţilor noştri, cu dreaptă şi credincioasă slujbă şi astăzi slujesc nouă cu dreaptă şi credincioasă slujbă. De aceia noi văzându-i pe dânşii[5]) cu dreaptă şi credincioasă slujbă, către noi i-am miluit[5]) cu deosebită milă şi le am dat[5]) în Ţara noastră a Moldovii, două sate, uric, cu tot venitul. Un sat anume *Poiana*, pe *Tazlău*, ce i l-a dat lui [=Stroe] *Voevodul*, osebit de Ivan, uric, cu tot venitul, lui şi feciorilor lui şi nepoţilor şi strănepoţilor şi răstrănepoţilor lui. Iar celalt sat, anume Gârtanul, mai sus de Gârtan, sub pădure, pe pârău, acest sat l-a dat *Voevodul* lui Stroe şi lui Ivan, uric, cu tot venitul în veacul veacului, lui[5]) şi copiilor lui şi nepoţilor şi strănepoţilor şi răstrănepoţilor.

1). оу lipseşte.
2). După traducerea pitarului Ioniţă Stemmatin.
3). Poate fi şi дрѹгъı.
4). Complectat după traducerea pitarului Ioniţă Stemmatin
5) Originalul: văzându-l pe el. Şi mai departe se întrebuinţează singularul pentru plural.

Iarhotarul acestor sate, la Filipe, apoi.... pe pârău în sus pe deal, pe deal în jos, pe deal mai în jos de Poiană, în jos de Poiană, să cadă în pârău, în vale, pe pârău, până la Tazlău, în drum, o movilă şi peste Tazlău la drumul cel mare, o movilă, la deal pe drum, până la Vadul cel mare, la vad, movilele, în sus pe deal, până la Berzint, în sus pe Berzinţ, până mai sus de Poiană, la un [stejar] la o movilă, din Poiană, în curmeziş la Filipe, printre două drumuri, o movilă Acesta-i este lui tot hotarul unui sat, ce-l ţine Stroe, osebit de Ivan. Iar celalt hotar al celuilalt sat, din gura pârăului, în sus pe pârău, din pârău în mâna stângă la un stejar, o movilă, dela stejar în curmeziş.... Izlii, până la un stejar, movila Izlii, la movila Izlii, (sic) pe marginea luncii, în sus pe deal la un stejar, din stejar la o movilă, în sus pe deal până la alt pârău, în vale, pe pârău, în gura unui drum şi pe drum la o movilă şi dela această movilă la altă gură de pârău, o movilă. Acesta este tot hotarul acestor sate. Şi la aceasta credinţa mea, mai sus scrisului Alecsandru Voevod, credinţa fratelui Domniei mele jupan Bogdan, credinţa tuturor boerilor noştri, Dragoş viteazul şi copiii lui, jupan Andriaş şi copiii lui, Stanislav Rotompan şi copiii lui, Vlad dvornicul şi fraţii lui şi copiii lui, pan Drăgoi şi copiii lui, Bârlă dela Hârlău şi copiii lui, Duma dvornicul şi copiii lui, Ţiban şi copiii lui, Horaeţă Micu şi copiii lui, Şandru de la Tudora şi copiii lui, Horaeţă visternicul şi copiii lui, Tamaş stolnicul şi copiii lui, Micu dela Molniţa şi copiii lui, Bratul Stravici şi fraţii lui, credinţa tuturor boerilor noştri. Iar după viaţa noastră, cine va fi Domn Ţării Moldovii, să nu-i strice zapisul nostru şi credinţa noastră, fără vina lui. Iar cine ar strica, unul ca acela să fie blăstămat de Domnul Dumnezeu şi de prea curata lui Maică şi de 318 sfinţi părinţi, dela Nicheia, şi să fie asemenea lui Arie şi lui Iuda. Şi spre mai bună întăritură, am poruncit slugii noastre, lui Iaţcu, să lege pecetea noastră. Scris în anul 6908, luna Iunie în 29, ziua sfântului Apostol Petru şi Pavăl.

Obs. Pergament, fără pecete, la Acad. Rom. XLV | 150. O planşă în Album paléogr. moldave documents du XIV-e, XV-e et XVI siècle, I. Bogdan, Nr. V ; o copie la Ac. Rom. mscr. 126, de I. Bogdan ; o traducere a pitarului Ioniţă Stematin, cu data greşită „6912 (1404) Iunie... în zioa sf. Apostol Petru şi Pavel" s'a publicat în Uricariul II, ed. 2-a, 250—251, de T. Codrescu ; un rezumat cu data 6905, iunie 12 „a cărie original se află sârbăsc la mâna răzăşilor de Poiană" şi cu menţiunea că satul Poiana e pe Tazlău, în ţânt. Trotuşului, se află la Arh. stat. Iaşi, Cond. Anaforale III, 23 vo; un alt rezumat mai dezvoltat, înce priveşte arătarea hotarelor satului, cu data de 6905 iuni şi 6905, iunii 12, cu menţiunea că satele se află în ţ. Bacăului (la 1834, Dec. 30) se află la Arh. stat. Iaşi, tr. 317, op. 347, dos. 14, fila 61 şi 119 [V. Bul. Ioan Neculce, fasc. 4 (1924), 323-4]. Satul Poiana trebue să fie Poeana, de pe Tazlău, din com. Valea Rea, ţ. Bacău [Dicţ. stat, al Rom 1915, I. 82]. Satul Gârtanul nu şi-a păstrat numele. Poate şi l-a schimbat în acela de Stroeşti şi va fi fiind satul cu acest nume, din com Teţcani, ţ. Bacău [ibid: 82]. Berzinţul s'a păstrat în numele satului şi pârăului Berzunţ, ţ. Bacău [ibid. 80]. Numele pârăului Filipea s'a păstrat întocmai şi azi [ibid. 82].

2. 1400, Aug, 4. Alexandru Vvd. Moldovii dărueşte lui Nicula şi fraţilor săi Toader şi Mihail satul Bereşti. Se arată şi hotarele.

† милостїєю божїєю мы Iѡ александрь воєвода господинь земли молдавской и брать господствами жоупань богдань знаємо чинимы симь нашимь оуси[1]) листомь оусимь добрымь паномь кто нань оузрить или єго оуслышить чтѹчи ѡжє тоть истинныи слоуга и болѣринь нашь никоула слоужиль свѧтопочившимь родителемь нашимь правою и верною слоужбѹ и днес слоужить намь правою и верною слоужбою. [тѣм]жє мы видѣвшє єго правою и верною слоужбоу до нас жаловали єсмы єго ѡсобною милостїю и дали єсмы ємоу оу нашей земли ѹ молдавской а село бероко ємоу ѹрикь сх оусємь доходомь ємоу и

1). Sic.

брат мȣ михаиль и брат мȣ тоадерь потомь и дѣтїи его и оунoучетомь его и прѣоунoучетомь его и прѣщтȣрѣтомь его къ вѣкы вѣчные. а хотарь емоу ест на могилы що на чȣнгох wт поли простѣ на молдава wт могылы що на чюнгох пȣтемь на дрȣгои могылы на конець царинѣ wт толѣ простѣ черес дела по черетїи та на старои могылы що на поути wт толѣ прости на чрхны потокь та по потокȣ горѣ до моста драгомира бранищѣрева wт того моста прости на мог[ылоу] на краи вышнеи доубровȣ та по краи до дроугои могылы wт толѣ простѣ череськ долинои до могыл[ы п]о над деломь а wт толѣ прос[тѣ..] молдаво.. долоу до [п]роти[въ могы]лы що на чȣнгох оу [кра]и? т[о имъ весь хотарь]. а на то вѣра моа вышеписа[нно]го александра воеводы и вѣра бр[ат]а господства ми жȣпана богдана вѣра оусих болѣрь наших вѣра драгоши вит[е]за. в. жȣпана андрїаша. в. станислава ротъмпана, [1]) в. влад дворника. в. драгоя, в. iwанкыша витеза, в. бръли хрълoвского, в. дȣмы дворника, в. цибана, в. мик хораець, в. шандро wт тȣдоры. в. хораеца вистиарника, в. тамаша с[то]лни[ка вѣра] мика wт молници, в. братоула стравича. вѣра оусих болѣрь [наших молдавских. а по наше]м животѣ кто боудеть господарь земли молдавскои [бы емȣ непо]роушил наше записи и нашоу вѣроу безь его вины. а кто по[роу]ши[ть таковы да есть] проклеть wт господа бога и wт прѣчистые его матерь и wт тиї святых wт[е]ць [ник]еиских и да ест подобникь арїи и юдѣ. а на болше оутвръжденїе велели есмы слоуѕи нашемȣ яцкови привесити печать. писань в. лѣт [о] ѕци агȣста д д[е]нь.

Din mila lui Dumnezeu, Noi, Io Alecsandru Voevod, Domn Ţării Moldovii şi fratele Domniei mele, Jupan Bogdan, cunoscut facem cu această carte a noastră tuturor bunilor pani, care vor căuta la dânsa sau o vor auzi cetindu-se, că această adevărată slugă şi boer al nostru, Nicula, a slujit sfântrăposaţilor noştri părinţi, cu dreaptă şi credicioasă slujbă şi astăzi ne slujeşte nouă cu dreaptă şi credincioasă slujbă De aceia, Noi văzându-l pe dânsul cu dreaptă şi credincioasă slujbă către noi, l-am miluit pe el, cu deosebită milă şi i-am dat lui, în Ţara noastră, în Moldova, uric, un sat Bereşti, cu tot venitul, lui şi fratelui lui, Mihail şi fratelui lui, Toader, apoi şi copiilor lui şi nepoţilor lui şi strănepoţilor lui şi răstrănepoţilor lui, în veacul veacului. Iar hotarul lui este la movila ce-e la Ciungi, din câmp, drept la Moldova, din movila ce-e la Ciungi, pe drum, la altă movilă, la capătul *ţarinei*, de acolea drept peste deal, dealungul *Cereteilor*, apoi la movila veche, ce-e la drum, de acolea drept la pârăul Negru, apoi pe pârău în sus, până la podul lui Dragomir Brănişteariul, de la acest pod drept la movilă, la marginea dumbrăvii de sus, apoi pe margine, până la altă movilă, de acolea drept peste vale, până la o movilă, deasupra dealului şi de acolea drept... Moldova... la vale, până în potriva movilei ce-i la Ciungi, la margine. Acesta este tot hotarul. Iar la aceasta, credinţa mea, mai sus scrisului Alecsandru Voevod şi credinţa fratelui Domniei mele, Jupan Bogdan, credinţa tuturor boerilor noştri, credinţa lui Dragoş Viteazul, credinţa jupanului Andriiaş, cr. lui Stanislav Rotămpan, cr. lui Vlad dvornicul, cr lui Dragoi, cr. lui Ioaniş Viteazul, cr. lui Bârlă de la Hârlău, cr. lui Duma dvornicul, cr. lui Ţiban, cr. lui Micu Horaeţă, cr. lui Şandru dela Tudora, cr. lui Horaeţă vistiarnicul, cr lui Tamaş stolnicul, cr. lui Micu dela Molniţă, cr. lui Bratul Stravici, credinţa tuturor boerilor noştri moldoveni. Iar după viaţa noastră, cine va fi Domn Ţării Moldovii, să nu-i strice zapisele noastre şi credinţa noastră, fără de vina lui. Iar cine ar strica, unul ca acela să fie blăstămat de Domnul Dumnezeu şi de precurata lui Maică şi de cei 318 sfinţi de la Niceia şi să fie asemenea lui Arie şi lui Iuda. Şi spre mai bună întăritură, am poruncit slugii noastre lui Iaţcu, să lege pecetea.

Scris în anul 6908, August 4 zile.

1) Sic.

Obs. Pergament, pecetea cea mare desprinsă (c. 8 cm. diametrul) de ceară neagră sau verde foarte închisă, cu legenda : печать іѡ олеѯандра воевод҄ гна землѣ молдавской. In dos notiţa „No. 19, satul Berovo“ şi Ciortăneştii“.—Pergamentul e scris cu semiuncială foarte mare. E foarte subţire şi stricat în unele locuri, A fost a lui Grigore Tocilescu [Cr. col. Ac. Rom. 1910, 263], de unde a trecut apoi la Acad. Rom. 46 | CXXXIV. O copie la Acad. Rom. mscr. 126, de I. Bogdan.—Satul Bereşti la 1803 era în ţin. Neamţului, pe lângă Cârligi şi Galbenii măn. Precista [Uricariul VII, 272]; poate acelaşi şi cu Bereştii din 1634, Ghen. 25 [Ghibănescu II, $_1$, 27, 76, 77]; azi nu se mai întâlneşte cu acelaş nume, dar a fost sigur între Moldova şi Valea Neagră, în ţinutul Romanului, de azi, în apropriere de satele Brăniştenii de sus şi jos, pe teritorul cărora e şi Valea Negră [V. Harta stat. major şi Dicţ. stat. cit. II, 798]; podul lui Dragomir Brăniştearul ne aduce aminte de satele Dragomireşti şi Brănişteni ; un sat Ciungi este în ţ. Neamţului, dar în com. Bicaz [Dicţ. stat. cit. II, 638] ; să nu se creadă cumva că acesta este satul Hodciungii, din com. Porceşti. ţin, Romanului [Dicţ. stat. II, 800], acesta fiind la origină satul Hodciungi, satul lui Hodco, cum aceiaşi origină are satul Hotceştii, dela Strungă, din acelaşi ţinut al Romanului [Ghibănescu, Surete I, 380, 381]; Numele de Ciortăneşti va fi fiind în legătură cu neamul lui Ciortan, pentru care vezi Ghibănescu, Surete I, 230, Ispisoace I [1], 139—140.

Dacă comparăm amăndouă documentele, din punct de vedere al boerilor din divan, constatăm aceiaşi boeri, afară de Ioaniş Viteazul, care nu se găseşte în uricul din 1400, Iunie 29 Dacă comparăm amândouă documentele, din acelaşi punct de vedere cu uricul din 1400, Febr. 11, boerii sânt aceiaşi, afară de următorii : în Febr. 11, găsim pe Şandru dela Hotin, ce nu-l găsim în Iunie 29 şi August 4; în Febr. 11, găsim pe Ioaniş dvornicul, care e acelaşi cu Ioaniş Viteazul, din Aug. 4 ; în Febr. 11, nu găsim pe Stanislav Rotompan, Vlad dvornicul, Dragoi şi Şandru dela Tudora, pe cari-i aflăm în Iunie 29 şi Aug. 3.

Dacă comparăm, din acelaşi punct de vedere, trustele documentele din 1400, ale lui Alecsandru Vodă, cu cele două ale lui Iuga Vodă [Vezi Bul. Ioan Niculce, fasc 5 (1925) 331—341] găsim o deosebire, dar nu mare. Dar faptul că mulţi din boeri apar şi în uricele lui Iuga şi ale lui Alexandru, din 1400, ne face să îndepărtăm presupunerea, care altfel s'ar putea face, că, în acest an, amândoi domnesc, în acelaş timp, unul într'o parte şi altul în altă parte a ţării.

Dacă comparăm documentele lui Alexandru Vodă, din 1400, tot din punctul de vedere, de mai sus, cu cel din 1403, Ian. 7 [I. Bogdan, Conv. lit. XXXV (1901), 356-7] deosebirea este simţitoare, fiind comuni: Dragoş, Stanislav Rotompan, Vlad dvornicul, Bârlea dela Hârlău, poate Mic dela Molniţa (ori poate cel dela Horaeţa ?), care să fie totuna cu Mic Albul (Biloho) din 1403, Horaeţă visternicul, acelaşi cu Horaiţă dela Hotin, 1403 şi Bratul Straovici, încolo, din doc. din 1403, lipsind Andrieş, Drăgoi, Duma dvornicul, Ţiban, Horaiţă Mic (dacă nu cumva acesta este totuna cu Horaeţă dela Hotin, din 1403), Şandru dela Tudora, Tamaş stolnicul, şi având în plus, boerii următori : Sin Bârlici, Ion Bătrânul de la Vorona, Micul Sinovschi, Badea dela Suceavă, Bârlea Ştefan, Negrea dvornicul, Girgiu Volhoveţchi, Hodco Ţiaţinschi, Vlad Tuclaischi, Şandru dela Neamţ, Ion Jumătate, Ravas Litovoi şi Bratei logofătul.

III). Două urice dela Stefan Vodă cel Mare

1) 1490, Mart 15. Stefan Vvd. Mold. întăreşte lui Isac vist. satul Fulticeanii, la Şumuz, cumpărat dela Neagşa, şi Buciumenii, cumpărat dela Măruşca, nepoata popii Iuga şi dela Dragoş Stăniţescul, fiul lui Nan.

† мл(с)тїю [1]) бжїею мы стефа(н) воевѡ(да) г(с)п(д)р҄ земли мо(л)давскои знаменн[го] чинн(м) иссн(м) листѡ(м) нашимь вьсѧ(м) кто на(н) оузри(т) или его чтоучи

1). Vezi pg. 347, nota 9.

ȣслышѥ(т) ѡже прїиде прѣ(д) нами и прѧ(д) оусими нашими молдавскими болѧре нѣ-
гiша дочка ханина по еи доброи воли никi(м) непоноужена а ниприсилована и продала
свою праѵѹю и(т)ниѣ[ѹ ѡ(т) ѹ]рика ѿца еи ханина едно село на шѹмоузѣ на имѣ фоу-
лтичанїи где би(л) ста(н) пънтече та продала тое село нашемоу вѣрномоу паноу
исакѹ вистїарникѹ за ҁ зла(т) татарскь(х) и оуставше | п.(ш) вѣрнїи п.(н) їса(к) вис-
тѣрникь та заплати(л) оуси тоти [пинѣзи] оу рѹки нѣгши дочки ханѣ [1]. а па(к) ѡна
привилїе що има(л) ѿць еи ханѣ на тое село на фоултича(н) и(т) наши(х) оункѡ(в) ѡ(т)
їлїѧша воевo(дї) и и(т) стефана воево(дї) ѡна ти(ж) дала оу роуки панѹ исакѹ вистѣр-
ни | кѹ прѧ(д) нами и прѧ(д) нашими болѧре. и оу томже ча(с) такѡ[ждере прїиде прѣ(д)]
нами и прѧ(д) нашими болѧре мъроушка дочка михоула логофета оунѹка попа юга и
драгоше стъ[ниц]ескоу снь нана(в) такѡ(ж) по и(х) доброи воли ники(м) непонѹжени
а ниприсиловани | и продали свою праѵѹю ѡ(т)нинноу ѡ(т) и(х) прави(х) оурика(х) [дѣда
мъ]роу(ш)чина попа юги и и(т) оурика ѡца драгоше стъницескоула на имѣ нана. и
исприѵилїе що имали ѡни ѡ(т) дѣда нашего и(т) алеѯа(н)дра воево(дї) едно село на
имѣ боучюмѣнїи ниже ръдъша(н) та про | дали тое село нашемоу вѣрномѹ панѹ исакѹ
вистїарникѹ за [р]к зла(т) татарски(х) и оуставше па(н) иса(к) вистѣрни(к) та зѹплати(л)
и тоти вышеписа(н)нїи пинѣзи рк. зл(т) оу рѹк[и м]ъроу(ш)ци до(ч)ки михоула лого-
фета оунѹки попа юга и оу роуки драгоше стъницескоулѹ | сноу нана(в). а па(к) мъ-
роу(ш)ка и драгоше що заприѵилїе имали ѡни [за] тое село на боучюмѧ(н) и(т) деда
нашего и(т) алеѯа(н)дра воево(дї) еще еи дали оу рѹки панѹ исакѹ вистѣрникѹ прѧ(д)
нами и прѧ(д) нашими болѧре. ино мы видѣвше и(х) доброи воли и тoкме(ж) и полнѹю
заплатѹ | а мы такождере и ѡ(т) на(с) есми дали и потвръдили нашемѹ [вѣрн]омоу
паноу исакоу вистїарникѹ тоти прѧ(д)реченїи села на имѣ фѹлтичанїи на шѹмѹзѣ где би(л)
ста(н) пънтече и боучюмѣнїи ниже ръдъша(н) да соу(т) емоу и(т) на(с) оури(к) и съ
въсе(м) доходи(м) емѹ и дѣте(м) его | и оунѹчати(м) его и прѣоунѹчати(м) его и прѣ-
щѹрѣти(м) его и [въсе]мѹ родѹ его кто сѣ емоу извере(т) наиближнїи непорѹшено ни-
колиже на вѣкы. а хотар [2]) ти(м) вышеписа(н)ни(м) села(м) да е(ст) и(т) оусих(х) сто-
ро(н) по старомѹ хотарѹ кѹда из вѣка ѡживали. а на то е(ст) вѣра нашего |
г(сд)ва вышеписа(н)наго мы стефана воево(дї) и вѣра прѣвъзлюблен[н(х) с]нѡ(в) г(сд)ва
ми алеѯа(н)дра и богдана влада и вѣра болѧр [3]) наши(х), вѣра пана нѧ(г). в. п. доума,
в. п. га(н)гѹра, в. п. драгоше дворника, в. п. хръмана, в. п. ѩцка хѹдича, в. п. да(ж)-
бога | в. п. шефѹла паркалаба и(т) хотина, в. п. микот[а н] пана рѣцеша паркалабове и(т)
нѣмца, в. п. а(н)дреика чорторѡвского, в. п. грозѣ паркалаба ѡрхенского, в. п. ю(н)
секаръ паркалаба новогра(д)ского, в. п. клънъоу спътарѣ, в. п. | бѡ(л)дора вистѣрника
в. п. еремїѧ постелника [вѣра пана] фроу(н)те(ш) сто(л)ника, в. п. шандра комиса и вѣра
оусих(х) болѧр [3]) наши(х) молдавски(х) и велики(х) и мали(х). [а по на]ше(м) животѣ кто
боуде(т) г(с)п(д)рь нашеи земли ѡ(т) дѣтеи наши(х) или и(т) нашего родѹ или боу(д)
[. . . .] [4]) а на болшѹю крѣпѡ(ст) и потвръжденїе томѹ въсем[ѹ вышепи]саномѹ ве-
лѣли есми нашемѹ вѣрномѹ панѹ тъоу[тоу ло]гофетоу писати и нашѹ печа(т) привѣ-
сити [к семѹ] листѹ нашемѹ. писа теи(д)рь дїла(к) оу сѹчавѣ вл то ѕцѕи м(р) еї [5]).

Cu mila lui Dumnezeu, Noi Ştefan Voevod, Domnul Ţării Moldovii, cunoscut facem şi cu această carte a noastră tuturor, cari vor căuta la dânsa sau o vor auzi citindu-se, că a venit înaintea noastră şi înaintea tuturor boerilor noştri moldoveni,

1). Sic.
2). Sic.
3). Sic.
4). Un rând şters cu totul.
5). еї nu e sigur.

Neagşa, fiica lui Hane, de a ei bună voie, de nimene nesilită, nici asuprită, şi a vândut a sa dreaptă ocină, din uricul tatălui său Hane, un sat la Şumuz, anume Fulticeanii, unde a fost Stan Pântece, şi a vândut acest sat credinciosului nostru pan Isac visternic, drept 200 zloţi tătăreşti. Şi s'a sculat credinciosul nostru pan Isac visternic şi a plătit toţi aceşti bani, în mânele Neagşei, fiica lui Hane. Şi iarăşi acel privilegiu ce l-a avut tatăl ei Hane, pe acest sat, pe Fulticeani, dela unchii noştri, de la Iliaş Voevod şi, de la Ştefan Voevod, acela de asemenea l-a dat în mânele panului Isac visternic, înaintea noastră şi înaintea boerilor noştri. Şi în acelaşi ceas, asemenea, au venit, înaintea noastră şi înaintea boerilor noştri, Măruşca, fiica Mihului logofătul, nepoata popii Iuga, si Dragoş Stăniţescul, fiul lui Nan, asemenea de a lor bună voie, de nimeni nesiliţi, nici asupriţi, şi au vândut a lor dreaptă ocină, din a lor drepte urice, ale bunului Măruşcăi, a lui popa Iuga, şi din uricul tatălui lui Dragoş Stăniţescul, anume Nan, şi privilegiul ce l-au avut ei de la bunul nostru, dela Alexandru Voevod, un sat, anume Buciumeanii în jos de Rădăşani, şi au vândut acest sat, credinciosului nostru pan, Isac visternic, drept 120 zloţi tătăreşti. Şi sculându-se pan Isac visternic a plătit şi toţi mai sus scrişii bani, 120 de zloţi, în mânele Măruştei. fiica lui Mihul logofăt, nepoata popii Iuga şi în mânele lui Dragoş Stăniţescul, fiul lui Nan. Şi iarăşi Măruşca şi Dragoş, ce privilegii au avut ei, pe acest sat, pe Buciumeani, dela bunul nostru, dela Alexandru Voevod, încă le-au dat în mânele lui pan Isac visternic, înaintea noastră şi înaintea boerilor noştri. Alta, noi văzând a lor bună voie şi tocmală şi deplină plată şi noi deasemenea şi dela noi, am dat şi am întărit credinciosului nostru pan Isac visternic aceste mai înainte spuse sate, anume Fulticeanii, la Şumuz, unde a fost Stan Pântece, şi Buciumeanii, în jos de Rădăşani, să-i fie lui dela noi uric şi cu tot venitul, lui şi copiilor lui şi nepoţilor lui şi strănepoţilor lui şi răstrănepoţilor lui şi întregului neam al lui, cine i se va alege mai deaproape, nestricat niciodată, în veci. Iar hotarul acestor mai sus scrise sate să fie din toate părţile, după vechiul hotar, pe unde din veac a umblat. Şi la aceasta este credinţa noastră a mai sus scrisului, Domniei noastre, Noi Stefan Voevod şi credinţa preaiubiţilor fii ai Dcm niei mele Alexandru şi Bogdan Vlad şi credinţa boerilor noştri, credinţa panului Neagu, cr. p. Duma, cr, p. Gangur, cr. p. Dragoş dvornic, cr. p. Hrăman, cr. p. Iaţcu Hudici, cr. p. Dajbog, cr. p, Şteful pârcalab de Hotin, cr. p. Micotă şi a panului Reaţes pârcalabi de Neamţ, cr. p. Andreica Ciortorovschi. cr. p. Grozea pârcalab de Orhei, cr. p Ion Secară, pârcalab de Roman, cr. p. Clănău spătar, cr. p. Boldor visternic, cr. a. Eremia postelnic, cr. p. Frunteş stolnic, cr. p. Şandru comis şi credinţa tuturor boerilor noştri moldoveni şi mari şi mici. Iar după viaţa noastră, cine va fi Domn Ţării noastre, din copiii noştri sau din neamul nostru sau ori pe cine... Şi spre mai mare tărie şi împuternicire acestor toate mai sus scrise, am poruncit credinciosului nostru pan Tăutul logofăt, să scrie şi să lege pecetea noastră, către această carte a noastră. A scris Toader diac, în Suceavă, în anul 6998, Mart 15.

Obs. Documentul fără pecete. O fotografie se află la Acad. Rom. V | 36, cumpărată dela E. Bratu, fotograf în Bacău, la 25 Iunie 1914. Originalul nu se ştie unde se află.

Un suret al lui Gheorghie Evloghie dascal. din 1785, Iunie 11, e publicat în Uricaru XVI, 4—8. Traducerea lui Evloghie este bună. După acest suret, I. Bogdan, DSt. I. 402, dă un rezumat, corectând, fără cuvânt de dreptate, pe „Hană" şi pe „Stan Pântece", din traducerea corectă a lui Evloghie, în „Oană" şi „Oană Pântece", închipuindu-şi că e vorba de aceiaşi persoană, Oană Pântece, cunoscutul boier. Se prea poate ca Stan Pântece să fie frate cu Oană Pântece Altfel, e foarte dreaptă observaţia lui Bogdan, că de la porecla lui Stan Pântece, de „Foltic" [din foale=pântece) se

trage numele satului Fulticenii, originea târgului Fulticenilor de azi. [Vezi Harta stat. major, pl. Fălticeni] Dacă Hane avea uric asupra Fulticenilor dela Iliaş şi Ştefan Voevozi, apoi Stan Pântece, întemeietorul, e sub Alexandru cel Bun. Alături cu Fulticenii e satul Buciumeni. De stăpânirea lui popa Iuga şi a fratelui său Nan, ne vorbeşte uricul din 1424 Fevr 16 [Uricarul XVI, 1-3, Ghibănescu, Surete I, 14—21, I. Bogdan, An. Acad. Rom. seria II, tom. XXX, 356-7]; aici, în hotarnică, găsim: „ѿ дорогꙑ що идетъ ѡ(т) стана д[о] бани, та дорогою до потока що идет[ъ] на радеша(н) подли станигꙑ" (până la drumul ce merge de la Stan la Baia, apoi pe drum, la pârăul ce merge la Rădăşeni, lângă Stănigă); Stan de aici este Stan Pântece; Stănigă a dat numele satului apropiat Stănigenii; în 1428 iulie 29, se întăresc *numai* lui Nan satele „Buciumenii unde este casa lui şi Stănigeanii [стънижанїи]; în 1434, April 24 [Uricariul XVIII. 4—8, Hurm. I, $_2$, 852] se întăreşte lui popa Iuga, pe lângă alte sate şi „satul Buciumeni, unde-i este casa"; tot în 1434, April 24, se întăresc lui popa Iuga, pe lângă alte sate, „satul Buciumeani şi... Radeşani" [Ulianiţchi, Mat 42, Uricariul XVIII, 8, Hurm. I $_2$, 853]; în 1439, Iuli 2, [Ulianiţchi, cit. 57-8; Hurm. I, $_2$, 876], se întăreşte lui popa Iuga şi fiului său Mihail, pe lângă alte sate, Buciumeanii pe Şumuz; în 1442 Febr. 24 [Ulianiţchi. Mat. No. 53, Hurm. I, $_2$, 878-9] fiii lui Stănigă (снове станижинꙑ) Vancea şi Ilea, schimbă satul lor, ocina, anume Buciumeanii, cu Andronic şi fiul său Coste logofăt; e foarte curioasă această schimbare de proprietate, în Buciumeni; în alte 8 urice, de după 1442—1455, în care se întăresc lui Mihail logofătul satele sale, nu găsesc şi Buciumenii. Sânt deci alte urice, necunoscute. Dragoş Stăniţescul, fiul lui Nan, îşi are numele de la satul Stănigeani, unde neamul lui va fi fost cândva stăpân.

2. 1503, Sept. 18. Stefan Vvd. Mold. întăreşte lui Ion Talmaci satul Ruseani, la Tutova, cumpărat, drept 250 zloţi tătărăşti, de la Vlad, fiul lui Stan, nepotul lui Rus Toader.

† Мл(с)тїю [1]) бжїею мы стефа(н) воево(да) г(с)п(д)ръ земли молдавскои знаменито чини(м) нси(м) листѡ(м) наши(м) въсѧ(м) ктѡ на(н) възри(т) или чтꙋчи его ꙋслыши(т) ѡже прїиде прѧ(д) нами и прѧ(д) ꙋсими нашими | молдавскими боꙗре слꙋга нашь вла(д) снь станичь ꙋнꙋкь рꙋ(с) тоадерѡ(в) по его доброи воли ники(м) непонꙋжень анинрисилова(н) и прода(л) свою правꙋю ѡтнинꙋ ѡ(т) своего праваго ꙋрика | едно село на тꙋтовѣ на имѧ рꙋсѧни слꙋѕѣ нашемꙋ їѡнꙋ талмачꙋ за си зла(т) татарски(х). и ꙋставши на(ш) слꙋга їѡ(н) талма(ч) и заплати(л) ꙋси тоти вышеписанїи пинѣзи | си зла(т) тата(р)ски(х) ꙋ рꙋкы слꙋѕѣ нашемꙋ владꙋ снꙋ станинꙋ ꙋнꙋкꙋ рꙋ(с) тоадерѡ(в) прѧ(д) нами и прѧ(д) нашими боꙗр. нно мы видѣвше их [2]) доброи воли токме(ж) и полнꙋю заплатꙋ | а мы також(д)ере и ѡ(т) на(с) есмы дали и потврьдили слꙋѕѣ нашемꙋ їѡнꙋ талмачꙋ тое прѧ(д)реченное село що на тꙋтовѣ на имѧ рꙋсѣни како да е(ст) емꙋ ѡ(т) на(с) ꙋри(к) и съ въсе(м) до | хоlѡ(м) и дѣтемь его и ꙋнꙋчато(м) его и прѣꙋнꙋчато(м) его и праꙋрѣтѡ(м) его и въсемꙋ родꙋ его кто сѧ емꙋ изберѣть наиближнїи непорꙋшенно николиже на вѣкы. а хо | тарь томꙋ вышеписанномꙋ селꙋ що на тꙋтовѣ на имѧ рꙋсѣни да е(ст) по старомꙋ хотарꙋ по кꙋда извѣка ожнвали. а на то е(ст) вѣра нашего г(сд)ра вышеписаннаго мы стефана | воеводи и вѣра прѣвъзлюбленнаго сна г(сд)ва мы богдана воеводи и вѣра боꙗ(р) наши(х), вѣра пана жꙋ(р)жа дворчика, в. п. шефꙋла, в. п. тоадера и пана негрила пркалабѡ(в) хоти(н)скы(х) | в. п. еремїа и пана драгоша пркалабѡ(в) немецки(х) в. п. шандра пркалаба новогра(д)ского, в. п. гръбꙋре пергара сꙋчавского, в. п. клънъꙋ спатара, в. п. | исака вистарника в. п. козми шарпе постелника, в. п. могили чашника, в. п. фрꙋ(н)тена столника, в. п. петрика комиса и вѣра въсѣ(х) боꙗ(р) наши(х) молдавски(х) | велики(х) и мали(х) а по наше(м) животѣ кто боуде(т) г(с)п(д)[ре(м)] нашеи земли ѡ(т) дѣтеи наши(х) или ѡ(т) нашего рода или па(к) боу(д) кого бь изберe[ть] г(с)п(д)ре(м) быти нашеи земли молдавскои то(т) бы емꙋ | непорꙋши(л) нашего даанїа и по[твръ]ж-

1). Vezi pg. 347, nota 9.
2). Sic.

(д)ѥнїа али б[ы] ѥмȣ ȣтвръди(л) и ȣкрѣпи(л) за нȣже дали и потръдили ѥсмы ѥмȣ за ѥго пр[ав]овѣрчȣю слȣ(ж)бȣ и за що ѡ(н) кȣпи(л) соби за свои пи | нѣзи. а на болшȣю крѣпи(ст) и потвръж(де)нїе томȣ въсемȣ вышеписанномȣ велѣли ѥсмы нашемȣ вѣрıомȣ панȣ тѫȣтȣлови логофетȣ писати и нашȣ печа(т) завѣ[сити | к·семȣ листȣ нашемȣ. пи-са(л) iѡ(н) попови(ч) дїа(к) ȣ бадевци втѡ заї м(с)ца се(п)тєврїа иї днь.

Cu mila lui Dumnezeu, Noi Ştefan Voevod, Domnul Ţării Moldovii, cunoscut facem şi cu această carte a noastră tuturor cari vor căuta la dânsa sau o vor auzi citindu-se, că a venit, înaintea noastră şi înaintea tuturor boerilor noştri moldoveni, sluga noastră Vlad, fiul lui Stan, nepotul lui Rus Toader, de a lui bună voie, de nimene nesilit, nici asuprit, şi a vândut a sa dreaptă ocină, din al său drept uric, un sat la Tutova, anume Ruseani, slugii noastre, lui Ion Talmaci, drept 250 de zloţi tătăreşi. Şi sculându-se sluga noastră Ion Talmaci, a plătit toţi aceşti mai sus scrişi bani, 250 zloţi tătărăşti, în mâna slugii noastre, lui Vlad, fiul lui Stan, nepotul lui Rus Toader, înaintea noastră şi inaintea boerilor noştri. Alta, noi văzând, a lor bună voie şi tocmeală şi deplină plată şi noi asemenea şi de la noi, am dat şi am întărit slugii noastre, lui Ion Talmaci, acest sat ce s'a spus mai înainte, ce-i la Tutova anume Ruseani, ca să-i fie de la noi uric şi cu tot venitul şi copiilor lui şi nepoţilor lui şi strănepoţilor lui şi răstrănepoţ lor lui şi întregului neam al lui, cine i se va alege mai deaproape, nestricat nici odată, în veci. Iar hotarul acestui sat, scris mai sus ce-i la Tutova, anume Ruseanii, să fie după vechiul hotar, pe unde din veac a umblat. Iar la aceasta este credinţa Domniei noastre, mai sus scrisului, Noi Ştefan Voevod şi credinţa preaiubitului fiu al Domniei mele, Bogdan Voevod şi credinţa boerilor noştri, credinţa panului Giurgiu dvornic, cr. p. Şteful, cr. p. Toader şi c. p. Negrilă pârcălabi de Hotin, cr. p. Eremia şi a. p. Dragoş, pârcălabi de Neamţ, cr. p. Şandru pârcălab de Roman, cr. p. Arbure portar de Suceava, cr. p. Clănău spatar, cr. p, Isac visternic, cr. Cozma Şarpe postelnic, cr, p. Moghilă ceaşnic, cr. p. Frunteş stolnic, cr. p. Petrică comis şi credinţa tuturor boerilor noştri moldoveni, mari şi mici. Iar după viaţa noastră, cine va fi Domn Ţării noastre, din copiii noştri, sau din neamul nostru, sau ori pe cine Dumnezeu va alege să fie, ca Domn, Ţării noastre Moldovii, acesta să nu le strice dania noastră şi întăritura, ci să le întărească şi înputernicească, pentru că i-am dat şi i-am întărit, pentru a lui drept credincioasă slujbă şi pentru că el şi-a cumpărat, drept banii săi. Iar pentru mai mare tărie şi întăritură, acestor toate mai sus scrise, am poruncit credinciosului nostru pan, Tăutului logofătul, să scrie şi să lege pecetea noastră, către această carte a noastră. A scris Ion Popovici diac, în Badeuţi, în anul 7011, luna Septembrie 18 zile.

Obs. O fotografie la Acad. Rom. IV | 8, dăruită de T. Pamfil, din Bârlad, la 4 Iuliu 1914. Originalul pergament era la V. C. Nicolau, din Bârlad.

La Arh stat. din Iaşi, Anaforale 19, f. 55 vo, se află următorul rezumat al doc. de mai sus: «7011, Săptv. 18. Suret di pi ispisocul Domnului Stefan Vvd. prin cari întăreşti stăpânirea lui Ioan Talmaciul, pe întregul sat Rusănii, ci lau cumpărat cu 250 zloţi di la Vlad, ficorul lui Stan». După acest rezumat, s'a dat cuprinsul documentului în I. Bogdan, DŞt. II, 229, cu citirea «Vlai» în loc de Vlad cum e condică.—In ţ. Tutova, com. Plopana, sânt 2 sate, cu numele Ruseni: Rusenii Boereşti şi Rusenii Răzăşeşti [Dicţ. stat. al Rom. 1915, II, 974]—In Anaforale cit. se dă şi rezumatul unui uric de la Petru Rareş, asupra acestui sat: «7037 (1529) Mart 17. Alt Suret di pi ispisocul Domnului Petru Vv., prin cari întăreşti stăpânire lui Pârvul, Ioan şi Niacşa, fiii lui Ioan Tălmaciul, tot asupra satului Rusănii şi satului Niagomireştii; trii părţi din Davideşti pi Berheci şi satul Sămineştii, iar pisti Prut sat la Maluri, anumi Tomeşti, cu moară i un loc de pustie tot în ţânt. Tecuciului, o sâlişte pi Dimaci, cu moară în Dimaci, i altă sâlişti di pustietati în Olteni». Satul îşi trage numele de la Rus Toader.

M. Costăchescu.

78. Proces verbal al şedinţei din 12 Iulie. Se arată că buletinul s'a ajuns cu tiparul la coala 7-a ; tot Procopie din Cesarea de C. Litzica. In urma înţelegerii cu direcţia tipografiei Viaţa Românească s'a stabilit preţul unei coale de 8 pagini 2 000 le pentru tipărirea buletinului.

— Comitetul deleagă pe d-nii Gh. Ghibănescu şi M. Costăchescu să cerceteze arhiva de doc. a d-nei Nat. Paciurea de la Cotnari şi să refereze, pentru a şti de este caz de a le cumpăra. De la d-na Paciurea se căpătase manuscriptul romanului scris de bunica ei d-na Elena Hartulari, nascută Plitos, care roman a început a se publica în Convorbiri Literare. Cum însă doc. d-nei Paciurea, câteva sute la număr, sânt în stadiu de transcriere şi coordonare, se va face o comunicare mai târziu.

— Situaţia Casei pe jumătate de an era aceasta, după raportul d-lui casier :

Venituri încasate 113.111 lei, faţă cu 90000 lei prevederi.

Cheltueli efectuate 46465 faţă cu 90000 prevederi.

Se realizază dar pe primul semestru 23111 lei excedent la încasări.

— Pentru a da viaţă şcoalei de Epigrafie şi Paleografie s'a dispus a se cere de la Bucureşti, de la d. Moisil, ştire de cum funcţioneză şcoala de Paleografie pe lângă arhiva statului din Bucureşti.

— Muzeul nostru a făcut un schimb de publicaţii cu seminarul de filologie de pe lângă Facultatea de litere din Bucureşti, de supt conducerea d-lui Ovid N. Densuşeanu.

Se fac mai multe comunicări :

a) 1796. Istoria râsipirii Ierusalimului (ms.)

Părintele Ţincoca a bine voit a ne încredinţa spre studiere un ms. preţios, care cuprinde *Istoria râsipirei Ierusalimului* Ms. e un gros caet de 201 pagini, nenumerotate paginile, dar socotite quaternurile. Ms. numără 25 quaternuri astfel numerotate: Primele 8 quatermiri a 4 file pe care sunt numerotate cu slove vechi chirilice: $\frac{\text{А.}}{4}$ $\frac{\text{Б,}}{4}$ $\frac{\text{Г,}}{4}$ $\frac{\text{Д,}}{4}$ $\frac{\text{Є,}}{4}$ $\frac{\text{ѕ,}}{4}$ $\frac{\text{з,}}{4}$ $\frac{\text{И.}}{3}$ apoi s'a numerotat cu *cifre* arabe, însă numerotarea cu cifre arată o altă mână mai neexperimentată, căci nu ştie întrebuinţa ordinea coloanelor, ci transcrie *ordinea slovelor in cifre ;* şi începe numerătoarea în continuare cu cifre de la fila 27 $\frac{\text{з}}{3}$ şi scrie $\frac{7}{1}$, apoi $\frac{\text{и}}{3}$ şi înainte cu cifre $\frac{8}{4}$, $\frac{9}{4}$. $\frac{10}{14}$, $\frac{11}{4}$, $\frac{12}{4}$, apoi $\frac{31}{4}$, $\frac{41}{4}$, $\frac{51}{4}$, $\frac{61}{4}$, $\frac{71}{4}$, $\frac{81}{4}$, $\frac{91}{4}$; căci în ordinea slovelor se scria astfel numele dintre 10-20: аі, ві, гі, дї, еі, ѕі, зї, иї, ѳї, adică întâi *unităţile* şi apoi zecile. Apoi urmează tot cu cifre $\frac{20}{4}$, $\frac{21}{4}$, $\frac{22}{4}$, $\frac{23}{4}$, $\frac{25}{4}$, $\frac{26}{3}$=*101 file*. Fila 101 e desprinsă.

Data. Pe faţa întăi stă scrisă sus data în cifre arabe: *1796 Iulie 31*; iar pe fila 101 stă scris: „şi s'au scris acăstă istorie în luna lui Octomvrie în 28 la anul 1796, ҂ацчѕ şi cu cifre şi în slove.

Cel care a scris textul întrebuinţează datele numai cu slove în context; iată toate datele în cifre prin ordinea cum se citează în text: к, χ, в, ке, ч, с, ѯ, лг, л, ме, ѕ, и. м, datele тві, ҂ρеі, ω, ҂χ, ка, аі, ѕ, ѳ. ҂а, кд, дї, є, з. ҂ч҂з, ҂ρ҂а҂, ҂҂н҂ѕ, ҂атѯ, ѕѯл, ҂аρод, ҂зρоз, ҂вф, и, = neştiind cum să scrie milioanele le scrie în cuvinte: трїи миліωане шасъ сѹте де мїи ѯ, ҂ρ, χ, ҂и, χ, ҂е, ҂в, ҂цз, ρлі, ҂с, ф, цие.

Notița Pe faţa 201, stau scrise aceste rânduri, care ne arată autorul ms.

„Oh, grozav lucru este cele scrise prin Evanghelie, şi înfricoşat lucru şi amar este trecând cu vederea cuvintele lui Is. Hr.: „cine va".

„1844 Februarie în 16 zile am cetit ačastă carte ci este a mea, având în priivire cuvântul lui Hs. ce au zis cătră ucenicii lui că nu va rămânea piatră pe piatră şi sau luat răsplătirea pentru ceia ce au făcut domnului, şi după 40 ani sau implinit prorocire lui Hs. precum au zis,, ceriul şi pământul vor trece, iar cuvintele mele nu vor trece, până ce să va împlini aceste toate. Grigore Milicescu caminar.

Pe faţa 102 versurile poporane:

Frunză verde romoniţă,
Ah! bădiţă Ioniţă;
De vrei ca să mă iubeşti,
Să nu mă mai pedepseşti.

Acad. Română posedă un ms. similar (N. 124), scris în 1782 Iuli 20 de ieromonahul Nechifor ot mân. Doljeşti pentru pah. D. Hărlescu, care a plătit *120 bani, adică un leu vechiu.* (Catalogul ms. româneşti, p. 283).

Spre confruntare cu alte ms. dăm începutul:

„Când numai deacă au luat Vespazian cinste Chesariceştii vrednicii şi fu întărit poruncitoriul a toată lumea, îndată în anul dintâi a împărăţiei sale, au început a gândi pentru jidovii, carii mai rămăsese de nu vor să se închine lui, şi mult sfat făcând pentru ačasta au triimis pe Tit, fiul său cu multe puteri ca să risipească pre prea slăvita cetate a Ierusalimului.

b). *1808 Iulie 21. Un act sturzesc.* Tot păr. Ţincoca ne-a dat spre copiare un frumos zapis, prin care Ecaterina Sturza, soţia răposatului biv vel spatar D. Sturza, şi cu fiul său Petrachi Sturza vinde prin D. Sturza vornic fratele Ecaterinei, ca vechil, 1873 stânjeni în curmeziş şi 1654 st în lungiş din trupul a trei moşii de la Tecuci, pe Zeletin: *Târzii, Dămăcuşii* şi *Scrofenii,* cu 22000 lei ginerului ei, Mihail Iamandi biv vel serdariu, Mihai Iamandi serdar e fiul banului Toma Iamandi, nepot jicnicerului Ioniţă Iamandi, strănepot lui Iordachi Iamandi post; răstrănepot lui Ioniţă Iamandi vel postelnic din 1713. El are 2 fraţi: pe Alexandru Iamandi şi pe Vasile Iamandi stolnic. Actul nostru ne lămureşte că el era ginerele Ecaterinei şi lui Dim. Sturza spatar, şi cumnat cu Petrachi Sturza (cf. Ispisoace V. 2, XXVII).

Spiţa Sturzască (Règne de M. Stourza par A. A C. Stourdza) ne arată cine era femeia lui Mih. Iamandi serdar, *Voichiţa.*

Toţi Sturzeştii se râdică în filiaţiunea lor la Chiriac Sturza pah., singurul care dintre 7 fraţi şi surori a avut 7 copii la număr. El era cumnat lui Gr. Ghica Vodă din 1660 după sora lui Maria.

Iată încrângătura în specie a celor 2 ramuri de Sturzeşti.

Chiriac Sturza pah.
= Alexandra Prăjescu

Sandu pah. = Parascheva	Ioan vornic = Irina Bucium
Vasile spatar = Soltana Costachi	Sandul Sturza log. = fata lui T. Paladi
Sandul spatar = Maria Bogdan	Ioan logofăt = Eudoxia Florescu
Dimitrie Sturza spatar = Ecaterina Ion Sturza log.	Dimitrie, logofăt = Sultana Ventura — Ecaterina = D Sturza: Petrachi Sturza spatar
Voichiţa = Mih. Iamandi post.	

Deci Ecaterina I. Sturza şi soţul său D. Sandul Sturza erau veri al 3-le între dânşii; nu mai erau dar rude de aproape, fiind spiţa VIII de înrudire.

---

79). Proces verbal N. 79, şedinţa din 30 Septembre. Cum a fost vacanţa cea mare şi lucrătorii de la tipografia Viaţa Românească au luat fiecare vacanţă de câte 2 săptămâni, s'a mers încet cu tipărirea buletinului, ajungându-se la coala 17-a.

Se discută chestia cumpărării doc. d-nei Nat. Paciurea, mai ales că d. Preşedinte a comunicat că a mai căpătat noi pachete mari cu vre-o 300 de acte, toate din secl. XIX şi că le-a pus în lucru cu elevii săi de clasa V-a V-b spre copiare; aceasta îl împedică de a putea spune pentru valoarea lor; privind însă mai mult afacerile materiale ale lui Gh. Hartulari au interes familiar.

In această şedinţă se face următoarea comunicare:

Actele de proprietate ale bisericilor Sf. Cheorghe şi Vovidenia din Botoşani

Păr. Irimescu paroh la bis. Sf. Gheorghe şi Vovedenia din Botoşani a încredindinţat D-lui Gh. Ghibănescu 2 dosare cu acte vechi, ce privesc imobilele celor două biserici.

Bis. Sf. Gheorghe e zidită de Elena Despotovna, doamna lui Petru Rareş în 7049 luna Octombrle „въ дни господни Iw Стефана воевода. ЗМД. мсца wктоврїа = în zilele udomniei lui Ştefan Voevod, la anul 7049 luna Octombrie“ (N. Iorga, Inscripţii I. 220) Domn este Ştefan Lăcustă, fratele natural a lui Petru Rareş şi cumnat deci Despotovnei.

Bis. *Vovidenia* e zidită în starea actuală în 1834 Iunie (7342) de Grigore Varlaam, fecior lui Manoli Varlam, nepot altui Manoli Varlaam, care a făcut o veche biserică de lemn (idem I 224).

Dosarul Sf. Gheorghe cuprinde *47 acte*, din cari numai 6 sunt anterioare lui 1800, şi le dăm în întregime.

Dosarul bis. Vovidenie cuprinde 50 acte, din cari 8 sunt din secl. XVIII-a, şi la dăm în întregime; deci în total 14 acte:

Pecetea târgului Botoşani o păstrau epitropii bis. Sf. Gheorghe, ceia ce arată că municipalitatea târgului Doamnei a fost strâns legată cu epitropia bisericii Sf. Gheorghe, de oare ce nu şoltuzii de târg păstrau pecetea, ci preuţii bisericii domneşti. Dăm şi o pecete a târgului Botoşani din 1780, alta de cât cea din Artur Gorovei „Botoşanii.“

1. *7280. Iuli 4 (1772)* Botoşani.

Adică eu Iftimie femea Zaharii starostelui de čocli. ot Botoşani datam adivărat zapisul meu la măna gineremeu lui Timoftie pentru că iam vândut eu o casă čam avut *aice în târgul Botoşenilor la mahalaoa lui Sfeti Gheorghie* cari casă este făcută de mine şi de bărbatul meu. deci iam vânduto de a me bună voe. de nime silită nice asuprită, ce de a me bună voe ca să fie moşie şi dreaptă ocină în vecl. dum. şi copiilor şi ne(po)ţ şi strănepoţ pă(n) în veci. şi tocmala ne au fost una sută lei, şi pe tocmală čam avut ne au dat toţ banii deplin şi la ačasta tocmală sau tămplat târgoveţi oameni buni bătrâni şi tineri cari mai ğos sau iscălit şi şau pus degitile.

It 7280 Iuli 4.

+ Eu Eftimie femeia Zah(ar)iei staroste am vândut şi am pus şi degetul.
Eu Dorofteiu capitan mam tâmplat.
Eu Nastasie sor Zahariei.
+ Eu Vasile să(n) staroste de čocli.
Eu Ion Stihie mam tâmplat

Eu Ioniţa Casap
Toder Bunduc
Eu Constantin sin Simion Stihie
Eu Nastasie sor Zahariei
Eu Zaharie a Grecii.
Eu Costantin Cenuşă am scris cu zisa lor
    Iscălitură jidovească.
печете: търгулуи: ботошанjи. 1780. o pasere, stea.

2. *1787 Ghenar 20.*

Fiind că la epitropia sfintei biserici ci să prăznueşte hramul sfântului mare mucenic Gheorghie, de aice din Botoşani socotindus sau ales şi sau pus pe Costandin sin Apostol ca să fie purtător de grijă pentru toate trebuinţele ce vor fi spre folosul şi podoaba acestii sfinte bisărici, la care fiind că să află afierosită şi pecete târgului ci să pune pentru încredinţare la zapisăle de orice tocmală ce să fac aice atât pentru vânzare de casă cât şi pentru schimbături i danii şi alte tocmele ci să întâmplă aşa, pentru care dau la sfânta biserică acei ce fac aşăzări de încredinţare vecnică; câte una ocă de čară, sau dat şi pecete ačasta a târgului ca să stee la mâna numitului *Costantin* sin *Apostol epitropul* bisăricii ce iaste de la ačastă peceati; însă sau poruncit lui Costandin şi ačasta ca oricine vor merge cu zapis de orice tomală, ca să pue pecete târgului spre încredinţare, întâi să aibă a trimete acel zapis la vornicii de Botoşani, ca să să cerceteze de ača tocmală să nu să întâmple pe urmă pricini şi aducând răvaş de la vornicii de Botoşani, va pune pecete târgului pe acel zapis, şi va lua venit svintei bisărici câte una ocă ceară, iar fără răvaş de la dnii vornici de la Botoşani volnic să nu fie a pune pecete la nice un zapis, şi sau dat ačastă carte ca să să ştie în ce chip are să urmeze.

Manolachi stolnic leat ҂аψпз Ghenar 20.

3. *1790 Mai 19 Botoşani.*

De faţ înnainte noastră au avut ğudecată Costandin Eşanu cu Iosaf călugărul Săponariul, pricina lor întraceastaşi chip au fost că Iftimie soţ mortului Zaharie staroste de čocli mătuşa lui Costandin Eşanu având o casă cu locul *ei aice în Botoşani* fără a nu ave Costandin nepotul ei nici o ştiinţă au vândut lui Iosaf călugărul în 140 lei şi el ca unul ce nau avut nici o ştiinţă pentru vânzare acestii case au tras la ğudecată înnainte noastră pe numitul călugăr cerând protimisări ca să răscumpere casa, fiind drept nepot Iftimiei soţ mortului Zaharia, la cari întrebândusă pe Iosaf călugărul pentru ce nau întrebat şi pe Costandin Eşanu, fiind nepot Iftimiei niau arătat că la ace vreme când au cumpărat casa Costandin nu sar fi aflând aice; dar cu ačasta nici o îndreptare nau putut găsi Iosaf călugărul, fiind că trebuia să aştepte să vii Costandin, care de nar fi avut trebuinţă Costandin putè atunce călugărul să o cumpere; osăbit niau arătat călugărul că acum de o săptămână ace cas cu locul ei ar fi făcuto danie la mănăstire sfântului Cheorghe, cari cunoscut este că văzând că Costandin vra să iee protimisări, a răscumpăra casa, au făcut ačastă danie; de cari nici Costandin nu vra ca să fie lipsită mănăstire de ačastă danie, numai au cerut după dreptate ce are ca să răscumpere locul şi să fie tot danie mănăstirii, însă făcută de dânsul pentru pomeniri părinţilor săi, ce sunt şi mai denainte ctitori la ace mănăstire. Deci şi de către noi aşa sau socotit a fi cu dreptate şi am hotărât ca Costandin să întoarcă acei 120 lei călugărului Iosaf. şi să răscumperi casa cu locul ei şi călugărul să aibă a da scrisorile de cumpărătură în mâna lui Costandin, fiind că au luat şi toţi banii deplin înainte noastră. 1790 Maiu 29.

Dumitru Pisoschi. Alexandru Sturza.

4. *1790 Iunie 15 Botoşani.*

Adică eu Costantin Eşanu care mai ğos mam iscălit datam adivărată şi încredinţată a me scrisoare la mâna dmsale Kir Dumitru Gheorghiu ce este Epitrop bisăricii sfântului Gheorghie precum să să ştie că vânzândusă un loc cu casă a mătuşime Iftimiei soţ răposatului Zaharii staroste de čocli, unui Iosaf călugărul Soponariul drept 140 lei, dar fiindu că eu la ace vânzare nu mam tâmplat aice nici nam ştiut nimică; ci viind şi aflându de vânzare ačasta, după dreptate ce am avut a întra cu protimisire să răscumpăr acel loc nu am avut bani, ci de vreme că şi Iosaf călugărul au fost afierosit acest loc după moarte lui Sfântului Gheorghĭ şi au eşit din cuvântu lui, drept aceia şi pentru pomana părinţilor mei ce au fost poporani (şters *epitropi*) la ace biserică, am făcut invoiala cu dmlui chir Dumitrie epitrop bisăricei aceştie şĭ am luat banĭ din banii bisăricii, di am răscumpărat locul cu case cu dreptate protimisirii, ci am avut prin ğudecată tot ca să nu să păgubească bisărica sfântului Gheorghie de un lucru ce au fostu afierosit, şi prin a me osteneală ci o am făcut pentru pomenirea părinţilor mei, şi pentru ca să nu să păgubească sfete Gheorghie am făcut ačasta din bună voe mea. Dar prin ačasta scrisoare a me mă leg că nici o dată să nu mă scol nici eu nici alţii din rudeniile mele cu vreun fel de chip sau protemisire a întoarce acel loc, căci de sar şi scula cineva nu poati să întoarcă lucru afierosit bisăricii, dar la invoiala noastră am aşăzat şi ačasta ca epitropii să nu fie volnici a vinde acest loc, ci de vor vrea ori cu schimbu ori cu alt acaret spre mai bun folosul bisăricii pot face pentru ca să rămâe ocină şi moşie în veci neschimbată şi pentru mai bună încredinţare mam iscălit şi am poftit şi pe alţii neguţitori de cinste cari sau întâmplat la ačastă învoială de sau iscălit.

Costandin Eşanu. 1790 Iuni 25, Iordachi Popa mam întâmplat

γιακόδημος μαρτὴς, γεώργιος μπυιυκλὴ μαρτίρῶ 'απόστολος παναγιώτη μαρτυρῶ, γεώργιος Νηκολαυ μαρτηρῶ, Ιλιάς 'Αδα ι μαρτυρῶ, πραπυρτγηκ δημητριος Ι'αζονόβ

5. *1793 April 4.*

Fiindcă Costandin sin Apostol asupra căruia a fost dată purtare de grijă a strânsului venitului bisăricei sfeti Gheorghie *de la pecete târgului*, sau întâmplat de au murit, rămâind pecetea în mâna lui Dumitru Micresa deau strânsu venitul până acum 1793 april 4, carele după sama ce sau făcut aflându că sau purtat cu rânduială şi cu silinţă spre folosul bisăricii, sau socotit şi sau lăsat pecete tot în purtare de grijă purtândusă la toate întocma după urmare ce să arată printračastă carte, rânduindusă spre ačasta din preună cu Dumitru şi pe Cârste sin Anghel, atât la strânsul venitului bisăricii cum şi la epitropia bisăricii, purtândusă amândoi cu toată silinţa spre folosul bisăricii. Manolachi spatar.

În dos e nota din 1826 April 23 a lui Dumitru Micresa.

„De faţă viind Costandin Eşanu lam întrebat de este cu voe lui dat acest zapis şi niau arătat că de a lui bună voe lau dat şi spre încredinţare am iscălit.

Dumitru Pisoschi. 1790 Iuli.

Mam întâmplat şi eu la ačcastă scrisoare şi am iscălit

Ion Protopop Botoşani

şi sau întărit şi cu pecete târgului (1780).

6. *1793 Oct. 26.*

Adecă eu Macovei dulgheriul datam adevărat zapisul mieu la mâna dmsale epitropului sfântului Gheorghie precum să s ştie că locul bisăricii din colţul dughenilor cu pivniţă ce este făcută mi lau dat mie ca să fac o dugheană cu toată a mea chel-

tuială—să fie dugheană bună să fac gârligiul (sic) pivniţei, să grijescu pivniţa şi făcândule să le stăpânescu zăce ani şi apoi să rămâe a bisăricii de istov. dar cât vor da alţii chirie mai volnic să fiu eu să dau şi să o ţii, însă mă mai îndatorescu şi cu acasta fiind că *bisărica are trebuinţă de făcut clopotniţă de lemn* eu să fiu întăiul meşter să pui tot meşterşugul lemnului de la mine până o voi gătio cu toată gătirea ei fără nici o plată, şi osăbit având trebuinţă de a mai face un cerdac adecă pridvor asupra uşăi bisăricii iarăşi eu iarăşi datoriu să fiu al face cu tot meşterşugul mieu, numai toată mater e sămi dea atât la clopotniţă cât şi la pridvor şi pentru mai adevărată credinţă miam pus mai gos degetul.

1793 Oct. 26.

+ Eu Macovei dulgheriul cu voe mea am dat acest zapis la mâna Epitropilor.

„Viind de faţă înainte noastră Macovei dulgheriul niau arătat că de a lui bună voe au făcut acastă tocmală şi spre încredinţare am iscălit. 1793 Noem. 2.

Grigore Caminar

Vasile dascal am scris.

în dos; zapisul a lui Macovei pentru dugheana bisăricii 1796 Oct. 26.

7. *1796 Iuni 24.*

Adică eu Niţă a Elenii ţigan inpreun cu soţul meu Marie şi cu fii noştri Nicolaiu, Dumitru, Ioan, adiverim printracasta a noastră scrisoare precum să să ştie că având noi *o casă cu locul ei aice în târgul Botoşanilor în mahalaoa ţigănească* care casă iaste părinţască şi să hotărăşte dinspre răsărit cu Bogdan arman, iar despre apus cu fratemeu Iane *iar despre amiazăzi cu drumul ce vine din armenime* şi despre amiază noapte cu sorăme Marica, şi fiind eu cel mai mic în casa părinţească am rămas eu clironom pe casa părinţască după ce şau luat toţi fraţii mei zăstrile lor. socotindumă sângur cu soţul meu că să o dau danie pentru sufletele părinţilor, şi nic săliţi nici asupriţi de nimene, am dato bisăricii sfântului marelui mucenic Gheorghie, unde să aibă a să pomeni sufletele răposaţilor din tot neamul nostru şi nimeni să nu aibă voe a strica acastă danie a noastră; iară sculândusă cineva din copii noştri sau din alte neamuri ca să strice aciastă danie să nu i să ţie în samă, ori la ce giudecată şi să fie neertat de sfânta biserică şi de noi şi spre credinţă neam pus numele şi degetul.

1796 Iuni 24.

+ Eu Niţă a Elenei adiverez.

+ Eu Maria soţ lui Niţă adeverez, şi împreună cu fii noştri

şi ieu Ilie preut am scris cu zisa lui Niţă

Gheorghe preut mam întâmplat—Petre preut mam întâmplat.

Iordache pietraru mam întâmplat—Ioan stoleriu mam întâmplat

de la vornicii de Botoşani.

Viind şi înnaite me Niţă a Elenei cu fămeia sa şi împreună şi cu epitropul bisăricii sfântului marelui mucenic Gheorghe şi arătândusă că de bună voe au făcut acastă afierosire, spre aceia am încredinţat scrisoare aceasta şi eu 96. Iuni 27.

Matei Milo stolnic

8. *7262 Oct. 21 (1753)* Iaşi.

Iw Matei Ghica Voevod, bojieiu milostiu gspdru Zemli Moldavscoi. datam carte domniei mele *preoţilor ce sânt la besearica lui Manole Cupeţ din Botoşani.* unde să cinsteşte şi să prăznuiaşte întrarea în Besearică a pre sfintei curatei Născătoarei de Dumnezeu, să fie volnici cu carte domniei mele a stăpâni o casă cu tot locul casăi cât ţine ograda din târgu din Botoşani, de lângă *bisearica lui Manole cupeţ,* cau

fostu a lui Aslanu armanul..după mărturie čau arătat de la Costantin vornicul de Botoşani din anii 7252 Fevr. 11. în care sau văzut iscăliţi şi marturi protopop Iordachie de Botoşani, şi Iane čau fostu vatav Mitropoliei, şi Miron Gorovei camaraş de ocne, scriindu precum denaintea lor au mărturisit Agopşe popa armenescu din Botoşani čau fostu de faţă şau audzăt cu ureachile sale, dăruind Aslan armeanul dina'ntea *biscopului* lor armenescu ačastă casă cu locul ei cât ţine ograda *bisericii lui Manole cupeț.* drept aceaia după mărturie acestor de sus scrişi care sau vădzut şi sau cetit de vel logofăt, să aibă aş stăpâni preuţii ce vor fi rugători la ačastă besearică ača casă cu tot locul casăi cât ţâne ograda cu pace, şi alţii să naibă triabă cu casa. şi să le fie şi de la domnia mea întăritură stătătoare.

I. p. tuş roş. 7262 Oct. 21.

în dos: a lui Hagi Aslan.

9. *7270 April 19. (1762)*

Adică eu Antricu (sic) sin Gligorie Botezatul împreună cu femeia me Marie ş cu toţ copii mei, datam adivarat zapisul meu la mâna dmsale *ğ*upânnlui Dimii neguţitorului pentru că iam vândut eu o casă a me care casă am făcut eu ş *om vădut* (sic) cu loc cu tot cât ţine ograda ş tocmala ne au fost treizeci şi cinci lei ş pe tocmală čam avut me au dat toţ bani deplin *ş căd* am scos casa la vânzare. întâiu am întrebat *tote* rudele mele ş mahalagii mei ş nime nu sau aflat ca să cumpere, dece *aflădusă* (sic) dumnalui am vândut dmsale de *a me* bună voe ca să fie *moşe* şi dreaptă ocină în veci. iar sculândusă cineva din rudile mele sau dintralte neamuri ca să răspundză ceva cu mine săş întrebe. iar dmsale săi de bună pace. să stăpânescă în veci ş pentru mai mare credinţa iam dat acesta adivărat zapis al meu ca să stăpânescă cu pace ş la ačastă tocmală sau *tâmplat* oameni buni bătrâni târgoveţi de aici di târgu din Botăşeni carii mai ğos sau iscălit ş *casa este la mahala lângă* **bisarica** *lui Manolii.* ş lângă Pavăl Crav ş pentru credinţa am pus degetile. It 7270 ap. 19.

\+ Eu Antricu sin Gligorii Botezatul am vândut.
\+ Eu Maria femeia lui Antricu.
\+ Eu Vasilie brat lui Andreiu.
Pavăl Crav mam tămplat.
Eu preutul Dumitraşco martur di la bisiarica lui Manole.
Dumitraşco Bran comis.
Eu Costandin Cenuş am scris cu dzisa lor.
Eu Simion Stihie.
Eu Simion Botezat.
Ioan Protopop ot Harlău.
Ion protopop ot Botoşani. Pecete târgului Botoşăni, pasere.

10. *7273 Ghenar 21 (1765).*

Adică eu Tudosi monah datam adevărat zapisul meu la mâna dmisale lui Pavăl băibărăcar precum să s ştie că iam vândut locul cu pometi de lângă zaplajii besericei lui Manole de bună voe me şi cu voe soţului mieu Marii şi preţul au fostu zece lei bani şi iam dat săş stăpânească în več şi el şi fičorii lui şi nime din niamurile mele să nu aibă triabă. căci cu ştire tuturor iam vânduto şi lui Pavăl nici o supărare nime să facă ce cu nime săi întrebe oricine ce ar răspunde dar lui Pavăl săi de bună pace căi dreaptă moşie a me ce iam vândutu iar cine sar scula pe urmă şi vor faci vreo cheltuială sau piineală să fie toat dispre mine. cari mai *ğ*os mam iscălit.

et 7263 Ghenar 30.

+ Eu Tudosi monah.
+ Eu Pavăl sin lui Tudosi.
+ Eu Marie soţul lui Tudosi.
+ Eu Gheorghi sin lui Tudosi.
+ Eu Iordachi săhăidacar mam tâmplat.
Eu Chiriiac Găluşcă.
Eu Ioniţă Donos am scris cu zisa tuturor.
Eu Ştefan Ciulei mam tâmplat la ačastă vânzare.

11. *1767 Mart 30.*

Facem' ştire cu ačastă carte a noastră de ğudecată precum să s ştie că au venit înnainte noastră dmneei Irina Manoleasa şi zâsă cumu că fiind un loc de casă a unui Tudos monah. care locu să hotărăşte cu locul bisăricii dmsale şi vânzându Tudos acel locu, unui Pavăl băibărăcar, drept 9 lei nu au întrebat pe dmnei Irina Manoleasă cumu că vinde locu, Pavăl băibărăcar cum căl cumpără. şi mai pre urmă, înştiinţânduså Dmneei Irina Manoleasa, cum că au vândut locul lüi Pavăl iau zis în doaî trei rânduri lui Pavăl ca săi întoarcă banii ce au dat pe loc, fiind dmneei răzeşi şi el în tărie nu au vrut, şi chemândul de faţ lam întrebat cu ştire dmsali Irinei Manoleasă, au cumpărat acel loc şi nici el nu a tăgăduitu, ce au spus cum că fără ştire dmsale Irinii Manoleasa, au cumpărat acel loc pentru cari după dreptati fiind dmei Irina Manoleasa răzăşi, şi cumpărând locul făr de ştire dmsale iau întorsu bani după zapis cel de cumpărătură 9 lei pe locu şi 2 pol lei pentru gardul ce făcusă înprejurul locului, şi sau dat locul suptu stăpânire dmsale şi cu ačastă am dat mărturie noastră la mâna dmsale Irinii Manoles ca să stăpânescă locul în pace. ačasta.

҂ꙁѱꙅ Mart 20.
Neculai Căpitan
Grigoraş
în dos: locul de la bisărica lui *Pârli iapă.*

12. *7284 Octombre 29.* (1775)

Din luminata poruncă prea înalţat domnului nostru măriia sa Alexandru Costandin Vvod fiind orânduit dmlui *paharnic Ioniţă Cananò* ca să cerceteze târgurile domneşti i locurile de pe la târguri atâta cele ce sânt date danii de luminaţii domni pe la mănăstiri i pe la boeri, cât şi cele cari le stăpânesc unii şi alţii făr de a avea hrisoave domneşti; şi la ačastă cercetare fiind şi eu rânduit cu dmlui paharnic Cananò, viind şi la târgul Botoşanii. la cercetare ce am făcut târgului, între lucruri ce sau găsit a mănăstirii i a boerilor sau găsit şi un loc al bisăricii a sfintei curate născătoare de Dumnezeu, care îl are bisărica danie, de la un Asian arman, care cu locul ei cât îi ţine ograda, de care loc au arătat o carte a mării sale răposatului Matei Ghica Voevod din anii 7263 Oct. 21 întru care scrie că dă şi volniceşte pre preoţii ce sântu la bisărica lui Manole Cupeţ din Botoşani să fie volnici cu cartea mării sale a stăpâni o casă cu tot locul casei, cât ţine ograda cari au fost a lui Aslan armanul, după mărturie ce au arătat mării sale de la Costandin vornic de Botoşani din anii 7252 Febr. 11. în cari au fost iscăliţi marturi protopopu Iordachi din Botoşani şi Iane ce au fost vătav la mitropolie, şi Miron Gorovei cămăraş de ocnă întru care mărturie au fost scriindu precum denainte lor au mărturisit Agopşa popa armenescu, din Botoşăni. că au fost de faţă şi au auzit cu urechile sale dăruind Aslan arman denaintea *biscopului* lor armenescŭ ačastă casă cu locul ei cât ţine ograda. bisăricii lui Manole. şi după mărturia acelora de mai sus arătaţi. întăreaşte Măriia sa Matei Ghica Vodă. stăpâ-

nirea preoţilor ce ar fi rugători la aĉa sfântă bisearică, să aibă aş stăpâni aĉa casă cu tot locul casâi cât ţine ograda cu pace şi să fie di la măria sa întăritură stătătoare şi alţii să naibă triabă peste carte mării sale. Şi după această întăritură domnească care mai sus sau arătat am măsurat acest loc cu stânjăn gospod şi sau aflat curmezişul 30 stânjăni, fundul despre Tiron şi Cazacliu până în colţul gardului popei lui Dumitraşco, şi 38 stânjeni sau aflat lungul locului şi pe această măsură şi întăritură domnească ĉam văzut care sau arătat mai sus am făcut aĉastă mărturie, întru care mam iscălit. 1784 Oct. 29. Costandin Stâncescu vornic de poartă.

În dos: a bisăricii pentru locul cei afară

13. *1787 April 6.*

Iordachi Găluşcă şi Colăcel sănătate, în doaw rânduri aţi fost rânduiţi prin ţidulă de dmlor vornicii ĉau fost mai înainte ca să măsuraţi şi să hotărâţi locul Floarei de către locul bisăricii cum şi locul bisăricii de către locul Floarei şi nu să potrivesc arătările ce faceţi în dosul ţădulilor, să fie întrun chip şi fiind că Floare jălueşte că i sau făcut strâmbătate şi împresurare locului ei ; iată de iznoavă vă rânduescu să mergeţi la stare locului, unde fiind faţă Iordache Manole cu scrisori pe locul bisăricii ce va avea cum şi Floare cu scrisori ce va avea, strângând şi oameni împregiuraşi, cari vor fi ştiind staria locului şi după cum veţi adeveri din scrisorile şi a o parte şi alta şi după semnele vechi ce vor fi să faceţi măsura locului Floarei că înpresurândusă locul bisăricii şi după cum veţi afla cu dreptate în frica lui Dumnezeu să înştiinţaţi. 1787 Ap. 6.

Mihalu stolnic

„Iar când din scrisori şi din megieşi înpregiuraşi nu veţi putea adiveri cât este locul Floarii, atunci să faceţi măsura locului bisăricii lungul pe amândoaă părţile cum şi pe curmeziş pe trei locuri, asămine să măsuraţi şi locul Floarei şi câţi stânjeni să va afla atât la locul bisăricii cât şi la locul Floarei să ne înştinţaţi. încris.

Mihalu stolnic

„Din porunca dmtale Cucoane stolnice, am mersu la locul bisăricii şi la locul Floarei, unde este pricină între locul bisăricii şi a Floarii şi adunândusă şi mahalagii bătrâni cum şi preuţii bisăricii şi făcândusă cercetare sau găsitu tumurugii zaplajiï pe supt gardul Floarei şi am luat cu măsura din tumurugii ce au găsit a măsura din sus, 36 stânjeni şi trei palme proaste şi măsurând fundul despre apus 22 stânjeni şi doaw palme proaste ; măsurând lungul de ĝos sau găsit 28 st. ***până în drumul despre pitarul Petrachi***, şi măsurând capătul despre locul Floarii despre răsărit 32 stânjeni şi măsurând şi mijlocul 28 stânjeni. Aĉastă măsură sau făcut ţintirimului bisăricii, şi din poronca dmitale am măsurat şi locul Floarii şi am găsit 25 lungul despre apus, şi măsurând şi fundul din sus 19. şi măsurând lungul dispre drum dispre răsărit 32 şi măsurând capătul de ĝos sau găsit 15 stânjeni şi după cum am aflat prin dovezi şi prin mărturii a oameni bătrâni. înştitnţăm pe dmta şi ce de pe urmă rămâne la înţelepciune dmitale.

+ Eu Neculai Muste
Eu Costantin Colăcel
Eu Iordachi Găluşcă.

14. *1790 Oct 26.*

Adică Hagi Valĉu datam încredinţată scrisoare me la mâna dmsale Kir Teodor Panaite precum să s ştie că avându eu o casă în *mahalaoa de lângă biserica Vovidenie* aice în târgu Botoşanilor danie dela dmlui Hagi ĝupânu Enciul am făcut schimbu cu dmlui Chir Toader, şi miau dat altă casă cu tot locul ei tot acolo la ma-

halaoa ačaia şi miau dat şi doî sute cincizeci lei bani adaos. şi eu încă iam dat casa ačasta a me ce să numeşte mai sus cu tot locul ei şi cu toate scrisorile pe dânsa. ce sântu vechi, drept aceia fiindu că ačastă schimbătură sau făcut de bună voe me, zic să fie dmsale draptă moşie şi ocină fiilor, nepoţilor şi strănepoţilor dmsale şi să să stăpânească cu bună pace şi fără de nici o supărare, şi ačastă casă ce iam dat schimbu despre apusu să hotărâşte cu Iani Tinculeţ. iar cu celante părţi dinprejurul să *hotărăşte tot cu drumurile ce sântu*, şi pentru ačastă spre temeinică credinţă am iscălit însumi cu mâna me.

Eu Hagi Simion adiverezu ce arată mai sus. 1729 Oct. 26.

Ioan polcovnic mam tâmplat.

Manolachi Gheorghiu martur.

Mihalachi Neculau.

Costandin Codrescu am scris zapisul cu zisa numitului mai sus,

15. *1790 Oct. 26.*

Datam ačastă scrisoare a me eu cari mai ǵos mam iscălit Hagi Ioan Nicolau. datam la mâna dmsale Hagi Simion Valciu, precum să s ştie că fiindu ačastă casă *din mahalaoa lângă bisărica ce să numeşte a Manolesii* miau dăruitu răposatul Dima Ciocan în vreme când au răposat, făcându epitrop pe mine Hagi Ioan Nicolau şi pe dumnealui Hagi Ivanciu, şi pentru osteneală ce am făcut neau dăruit ačastă casă; pentru care casă arată şi în diată; şi fiindu şi dmlui Hagi Simion tovarăş întrace vreme cu mine, au făcut şi dmlui osteneală la toate împreună cu noi şi pentru aceia íam dăruit şi noi ačastă casă cu tot locul ei, după cum au fostu dăruită şi noaî prin diată de răposatul Dima Ciocan, pentru carele săi fie dreaptă ocină şi moşie să o stăpânească cu pace. dmlui şi copii dmsale. în veci de nimene asuprit în veci. şi pentru credinţă iam dat ačastă scrisoare la mână şi am iscălit cu mâna me.

Hagi Enču Neculau 1790 Oct 26.

Mihalachi Neculau am scris.

80¹. Proces Verbal N. 80; şedinţa de la 24 Noembrie.—Din buletin se tipărise coala 22; iar muzeul primeşte din partea d-lui Radu Manoliu o fotografie cu o vedere a Iaşilor din 1860.

— D-l Preşedinte comunică că a luat parte la serbătorirea P. S. S. Episcop al Huşilor *Iacob Antonovici*, pentru împlinirea a 70 ani de vrâstă.

Recepţia a avut loc la palatul Episcopal al Huşilor. Un număr festiv al Revisteí Episcopieí de Huşi se ocupă de viaţa sărbătoritu'ui, iar cu acest prilej, s'a împărţit la meseni vol. V din *Doc. Bârlădene*, care cuprinde activitatea sa ca preut, profesor, arhiereu şi episcop.

D-sa a salutat pe serbătorit în numele muzeului Muncipal Iaşi, a cărui membru de onoare este şi un asiduu donator de acte vechi, ce privesc oraşul şi judeţul Iaşii,

Cu această zi de serbătoare s'a deschis şi muzeul arheologic din palatul episcopal, în odaia, ce stă deasupra scărilor de întrare. Acest muzeu merită o cercetare deosebită, căci are odoare bisericeşti, veştminte, şi cărţi vechi. Păr. Ursăcescu, proprietarul muzeului arheologic de la Curteni (Fălciu) îngrijeşte de acest muzeu episcopal.

Notăm o nabedearniţă, cusută cu fir de aur, dată de Lupul Coci hatman şi parcalab de Suceave, în 7138 (1638) Episcopieí de Huşi.

„сѧ набѣдерницѫ, сътвори пань | лѹпѹль, хетманъ. и пъркалаб | ѿ сѹчавски. сън кочи и подрѹжи его | тѹдоска. и даде въ єпи[ско]пие ѡ(т) тръ(г) хѹшїи вл. ₊ѯврли."

„această nedebearniţă a făcut-o pan Lupul hatman şi parcalab Sucevei, fiul lui Coci. cu cneaghinea lui Tudosca şi au dat-o în Episcopie din târg. Huşi la anul 7138 (1630).

— Pe o pecete mică (diametrul 0.025), găsită la Bârlad stă scris în cirilice: сьнгѹр кънзарє кърцилор. 1811: marca cap de bou.

Comerţul de librărie era supus monopolului, şi domnia dădea acest monopol cui credea; şi ca semn era pecetea ce se punea pe cărţile vândute: *singur (are drept la) vânzare cărţilor* 1811.

---

81. Proces verbal N. 81, şedinţa din 23 Dec. 1926. Fiind şedinţă de încheere de an financiar, comitetul dispune încheerea bilanţului anului 1926, şi d. Cassier M. Costăchescu arată situaţia casei.

— Buletinul N. 6 ajunsese cu tiparul la coala 25.

— Colaboratorii se plătesc din restul §§ respectiv, pentru cele 200 pagini, (25, coli tipărite), şi d. Gh. Ghibănescu oferă ca donaţie din partea d-sale suma de 900 lei, parte aferentă cuvenită d-sale.

Bilanţul anului 1926

A. *Venituri*

			realizate
1).	Soldo	28806 90	28806 90
2).	subven. Primăriei Iaşi	20000	20000.—
3).	Vânzare buletinului	20000	38171.—
4).	Subvenţii şi donaţii	20000	59300 —
5).	dobânzi	1193.10	1594.—
		99 000.10	147871,90

plus la încasări 57871.90

B. *Cheltueli*

			efectuate
1).	Localul	2000	510.00
2).	Cărţi	10000	10965.00
3).	Mobilier	1000	—
4).	Cancelarie	1000	1404.—
5),	Şcoala de epifie	1000	—
6).	tipărirea Buletinului	50000	72760.—
7).	Colaborare	5000	5000.—
8).	Jetoane	6000	4400.—
9).	Arhiva muz.	10000	—
10).	extraordinare	4000	3600.—
		90000	98639.—

plus la cheltueli *8639 lei*

D-l Casier va înscrie pentru anul bugetar 1927 ca soldo în *casă 49232.90 lei* căci plusul de cheltueli de 8639 lei sau luat de la plusul de încasări de *57871,90 lei.*

— *Arhiva D-nei Natalia Paciurea.* Actele oferite de d-na Nat. Paciurea în număr de 156 au fost cetite şi făcute regeste de d. preşedinte şi cum 140 din ele sunt din secl. XIX-a nu prezintă un interes deosebit, aşa că d. Preşedinte este autorizat a-i mai oferi 1000 lei pe lângă avansul dat în sama manuscriptului Elenco Hartulari *„Istoria Vieţei mele“*, primul roman scris de o scriitoare română.

— Cum pentru anul 1927 se simte nevoe de căpătarea unor noi subvenţiuni de pe la ministere comitetul roagă pe d. preşedinte a face intervenirile necesare *pentru care i se vor acorda cheltuelile necesare de deplasare.*

Se fac comunicări asupra documentelor date de Episcop Iacob al Huşilor.

Donaţiunea Pr. S. S. Iacob Episcop Huşilor

In plic V al opisului general „donaţiuni diverse“ s'au încris cele 17 acte vechi donate Muzeului Municipal, de către P. SS. Iacob al Huşilor (pr. Ion Antonovici).

1. *7211 Dec. 1 (1702).* N. Rânghiniţ dă daniie nepotului său Meleghi părţile sale din Oceni.

2, *7214 Iuli 3 (1706).* Antioh Vodă Cantemir dă rămaşi pe Ion şi Costantin în privinţa unui sednic de peşte făcut pe moşia lui Meleghi stegar. şi a Mărzacului stegar.

3. *7215 Noem. 24 (1706).* Andronachi dă danie stegarului Meleghi o parte din Selişte.

4. *7216 Oct. 23 (1707).* Ene şi Lupul vind stegarului Meleghi părţile lor din Oceşti.

5. *7217 Mart 10 (1709).* Mărturia pentru stegarul Mărzac că are datorii la vist. Paladi pentru Oceşti.

6. *7232 Sept. 23 (1723).* Mihai Vodă dată carte lui Meleghi biv clucer ca să de a zecea de pe Oceşti.

7. *7233 April 26 (1725).* Cartea lui Mihai Vodă dată lui Meleghi clucer să se apere de încălcările despre oştile străine.

8. *7237 Oct. 16 (1728).* Decusară vinde clucerului Meleghi cu zece lei părţile sale din Oceni.

9. *7237 Mart 6 (1729).* Gr. Ghica Vodă dă carte lui Meleghi bulucbaşă pe moşia sa Oceni.

10. *7242 (1734).* Zapisul unei case din Iaşi, în târgul Făinei cumpărată de Panaite cupeţ, cu 150 lei de la Filip.

11. *7266 Sept. 11 (1757).* Cartea lui Scarlat Gr. Ghica Vodă de hotărât Costulenii Mitropoliei de Iaşi.

12. *7271 Noem. 21 (1762).* V. Razul hatman primeşte danie în Oceni partea lui Ioan, de pe soţia sa Ileana.

13. *7271 Ghenar 25 (1763).* V. Razul hatman capătă danie în Oceni, pe Jijia la Coada Stâncei părţile răzăşeşti.

7271 Aug. 22 (1773). Safta vinde cu 14 lei ginerelui său Ioniţă lg. părţile sale din Oceni.

15. *1675 Febr. 12.* V. Razul hatman cumpără cu 200 lei în Oceni partea lui Tanasă Meleghi.

16. *1766 Aug. 17.* V. Razul hatman cumpără cu 150 lei în Oceni partea lui Ioniţă Popa diac.

17. *Fără dată.* Ţidularul Ocenilor.

Tot P. S. S. Episcopul Iacob a mai donat muzeului 50 documente vechi între 6974 Aug. 1 (1466)—1835 Martie 16, cu cuprins variat, din care unele privesc Iaşii şi case din Iaşi. Toate aceste acte au fost înscrise în opisul general al documentelor în plic XIX. Actele ce privesc case din Iaşi le vom publica în N. 7 al Buletinului.

---

82. Proces verbal N. 82, şedinţa din 4 Februarie 1927.

Cu tiparul buletinului s'a ajuns la coala 30.

— Primele vărsăminte ce se fac casierului de către D-l Preşedinte sunt aceste: 5000 lei subvenţii acordate de D-l Meissner, ministrul lucrărilor publice; de la acelaşi 3500 lei din vânzarea a 5 corpuri de buletin; 300 lei din 2 numere vândute la particulari; *total 8800 lei.*

— Se realege acelaşi biurou al comitetului şi anume Preşedinte *Gh. Ghibănescu*, vicepreşedinte *N. A. Bogdan*, Conservatorul muzeului *Sever Zotta*, secretar *A. D. Atanasiu*; casier *M. Costăchescu.*

— Membrii onorari şi corespondenţi sunt aceiaşi, fără a se spori numărul.

Bugetul muzeului pe anul 1927

A. *Venituri*		B. *Cheltueli*	
1). Sold.	49232.90	1). localul	3000.—
2). Subvenţia com. Iaşi	20000 —	2) Obiecte de artă, cărţi	20000.—
3). Vânzarea buletinului	25000.—	3). mobilier	2000.—
4). subvenţii, donaţii	25000 —	4). Cancelarie	6000.—
5). dobânzi	767.10	5). Şcoala de epigrafie	1000.—
	120000 lei	6), tipărirea buletinului	70000.—
		7). Colaborare	5000.—
		8). Jetoane	6000.—
		9), extraordinare	7000.—
			120000.—

adică una sută două zeci mii lei la venituri şi la cheltueli.

* * *

83. Proces verbal N. 83, şedinţa din 7 Mai 1927. Cu buletinul s'a ajuns la coala 41, partea administrativă, desbateri şi comunicări.

— *Subvenţii şi încasări*. D-l preşedinte potrivit însărcinărei dată varsă casierului următoarele sume :

a). Subvenţii : 25000 de la ministerul Cultelor, 10000 de la ministerul Instrucţiunei, 5000 de la ministerul muncii, 4500 de la ministerul sănătăţei publice = *44300 lei.*

b). *vânzări* 1000 lei pentru 5 ex. N 5 la minist. sănătăţii.
1000 lei „ „ „ „ muncii.
400 „ pentru 2 ex. N. 5 la Primăria Vaslui.
200 „ Leon Ghica Dumbrăveni.
2600 lei.

Total 47100 lei.

— După propunerea d-lui N. A. Bogdan se face intervenţie în scris la Primărie pentru a închiria apartamentele libere de la societatea de medici şi naturalişti pentru a instala biblioteca şi obiectele de muzeu, ca să fie accesibile marelui public.

Primăria n'a putut satisface doleanţele muzeului.

— Se fac comunicări asupra actelor cumpărate de la Alex. Roşculescu.

Acte cumpărate de la Alex. Roşculescu

In pachetul XXI al opisului general s'au făcut regeste de pe 16 acte vechi, cumpărate de la clironomii defunctului Alex. Roşculescu, cum şi un *Album* de câteva inscripţii copiate ex visu de d. Roşculescu de pe monumentele Iaşilor. Actele încep de la 7151 Noemb. (1642)—1853 Aug. 13. Din aceste acte vre-o 5 din ele vorbesc de case din Iaşi şi anume :

1805 Ghenar 10. Iordachi Pascal cumpără cu 250 lei un loc de casă în *Muntenimea de jos* de la Marcu clucer.

1806 Mart 7. Gh. Talpeş vornic de poartă cercetează pricinile locului de casă a lui Iordachi Pascal.

1806 Ghenar 12. Jalba Vasilcăi contra lui Iordachi Pascal pentru locul de casă din *Muntenimea de jos*.

1815 Oct 31. P. Gheorghiu cumpără cu 1150 lei locul da casă a lui Nedelcu logofăt *de vale de Vulpe.*

1810 Sept 30. Vasilca fata lui T. Pădure staroste cere să i se scoată la mezat casele sale de *supt biserica lui Vulpe.*

1813 Noembre 18. Nedelcu logofăt de taină adiverinţă pentru locul de casă a Vasilcăi de *supt biserica lui Vulpe.*

1853 Noembre 11. Scrisoare egumenului Sf. Ion-Zlataust pentru o casă din Iaşi *la Rufeni.*

— Se cumpără prin d. Traian Ichim un număr de 18 bucăţi documente (între 1739—1836) ce privesc un loc al Guţeştilor între uliţa veche a Chervasăriei şi uliţa Fălnei, din deal de podul meserciilor.

Se vor publica integral în nr. 7 al Buletinului.

— Se cumpără o măsea de mastodont, foarte bine păstrată; măseaua s'a găsit în malul Prutului in dreptul satului Petreşti.

— *O icoană veche.* In iazul Ciricului, s'a găsit câţiva ani în urmă de către d. Mălăescu, maestru tinichigiu şi actualmente se ocupă cu împăere de animale şi paseri, o icoană săpată frumos în lemn, şi reprezintă chipul sf. Nicolae. E o frumoasă lucrare de xilografie, opera vre unui călugăr, ce după vremuri a stat pe lângă mitropolia Iaşilor, de care aparţinea moşia Cârlig şi bisericuţa de lemn. Icoana—se zice—a fost aruncată în iaz pentru aducere de ploae. Lemnul e de perj, tăiat din bardă, neşlifuit bine, iar săpătura în lemn are de jur împrejur săpată o ramă lată de 0.016 m. patrate şi cu diagonala, ceia ce-i dă imagina unei scări:

Are următoare inscripţie:

Σ. ɰUZ. || ||||||||||| никѹлаz. (sic); ceia ce arată că săpătorul era un analfabet, căci în loc de S muč. Niculai. el scrie *M* întors iar *Z* îi dă valoarea de ч (č). în *muč*; şi de *i* în Niculai, scris Inculai.

Icoana are forma unui trapez cu baza de jos 0 17 m. baza de sus 0.185, iar înălţimea de 0.26 m.; deci o suprafaţă de 0.5615 mp.

O icoană Sturzască, 1656

O icoană a Maicii Domnului feracată în argint ne-a fost dată spre cercetare.

Icoana n'are dată, are însă posibilitate de a fi precizată prin numele stăpânei, care a făcut icoana.

Iată inscripţia: Μρ Θυ (μητηρ Θεοῦ = Maica lui Dumnezeu) ἡ γλυκον φιλους = şi iubitorii de fericiri.—Ic. χc. (Isus Hristos) — Ѧлеѯандра Стѹрзаска.

In spiţa Sturzească se găsesc mai multe *Alexandre*, cred însă că aceasta este Alexandra Prăjescu, soţia lui Chiriac Sturza parcalab de Hotin din 1656 (7164).

I. RECENZII

Dr. Coriolan Petran, Revendicările artistice ale Transilvaniei, Arad, 1925.

Autorul, profesor de Istoria Artelor, la Universitatea din Cluj, este un deplin cunoscător şi un dârz luptător, pentru revendicarea comorilor artistice, de origină ardeleană, aflătoare la muzeele din Viena şi Budapesta.

In Capitolul I, «Contribuţiuni privitoare la înstrăinarea şi distrugerea obiectelor de artă ale Transilvaniei», autorul arată că obiectele de aur ale Transilvaniei, în general, au ajuns, la muzeele din Viena şi Budapesta, nu pe cale dreaptă, «în realitate Transilvania şi Ţinuturile mărginaşe au fost despoiate de comorile lor.» «Transilvania a fost considerată din timpurile cele mai vechi, ca patria aurului şi a comorilor». Legendele şi părerea unor specialişti pun în legătură, cu bogăţia în aur a Transilvaniei, expediţia lui Dariu contra Sciţilor şi chiar cucerirea de către Romani a Daciei. In Transilvania, arta preistorică a lăsat urme foarte numeroase. «Banatul de azi merită premiul în ce priveşte ceramica din epoca bronzului». (pg. 9).

Stăpânirea romană, epoca migraţiunii popoarelor, au lăsat, în Transilvania şi Banat, monumente de aur şi argint unice «de valoare incomensurabilă, cum sânt tezaurele dela Sân-Nicolaul mare, Şimleul Silvaniei, Cioara, Apahida». Urmele artistice se înmulţesc, după colonizarea Saşilor. Această înflorire creşte, atingându-şi apogeul în sec. XVI—XVII. Obiectele constau în: agrafe, brâuri, cupe, ibrice, cane, pahare, lavoare, farfurii şi bijuterii de aur şi argint. Se cunosc, în Cluj, în două secole, 400 de giuvaergii, la Sibiu, în zece ani, nouăzeci. Gavril Batori avea 450 de pahare de aur şi alte metale, Mihail Apaffy a lăsat cincizeci de lăzi cu comori de artă industrială. Comorile duse din Ardeal de către Castaldo au ocupat 50 de camioane. Cauzele acestei înfloriri sânt de căutat în bogăţia de metale preţioase ale Ardealului, iscusinţa meşterilor saşi şi iubirea luxului (pg. 10).

Numai puţin s'a păstrat, în Ardeal, din comorile de artă ale trecutului. Cea mai mare parte a fost distrusă ori înstrăinată. Multe comori au fost sfărâmate şi topite. Autorul citează, în această privinţă, pe Ferdinand al Austriei, «Şepte zeci de nave, încărcate cu tezaurul ungar, pe care regina Maria le-a dus de la Buda, au fost spoliate în parte pe drum; două au fost scufundate» (pg. 11). Catedrala din Alba Iulie a fost despoiată de obiectele sale preţioase, în sec. XIII, de Tătari şi Saşi, de Turci, în sec. XV, de protestanţi, în sec. XVI. Apoi trupele lui Gheorghe Rácz, ale lui Bethlen, Moise Székely etc., spoliindu-se uneori şi mormintele princiare, pline de bijuterii şi odoare. Focul distruge şi el, pe întrecutele, cu oamenii. Reforma îndepărtează altarele, sculpturile, icoanele. Oraşul Oradea, în 1609, îşi topeşte, pentru scopuri războinice, 4 statui de bronz, celebre, ale fraţilor Martin şi Gheorghe din Cluj. Unele comori dispar, prin obiceiul nobilimei şi burghezimei ardelene, de a pune în mormânt bijuteriile defunctului. Aşa cazul cu regina Isabela, în 1359, la Alba Iulia şi cu Margit Schaeser, la Braşov, în 1648, (pg. 12). Impăratul Iosif II ordonă topirea comorilor de aur şi

argint, din biserici şi mănăstiri. In 1723, la Seghedin, cu ocazia unui transport la Viena, se scufundă o corabie, în care erau obiectele antice din Ardeal, ale contelui Ariosti; în Dunăre, în 1755, în apropierea de Buda, se scufundă colecţia baronului Engelshofen; în 1855 se distruge colecţia, din Grind, a contelui Kemény (pg 13). Eşirea din Transilvania a comorilor începe curând. In sec. XV, regele Matei Corvin, duce din Ardeal, la Buda, pietre romane, cu inscripţii. Prin cadouri, benevole, cerute sau forţate, obiectele de artă trec din oraşele ardelene, în tezaurul regal din Buda (pg. 14—15). Familia Habsburgilor ajunge în posesiunea tezaurului regal din Buda, a tezaurului Zápolya şi Martinuzzi, din Ardeal (pg. 17). Colecţiile de monede vechi, foarte căutate, sub influenţă renaşterei italiene, erau foarte numeroase. In 1540, în j. Inidoara, se găsesc 40000 de lisimachi de aur (pg. 18). Despre un inel mare de aur. cu chipul vulturului, fost al voevodului muntean, Mihnea (pg. 19). Intre exploatatorii de comori ardelene sânt de pus Ferdinand, Maximilian şi Rudolf II. Acesta din urmă avea agenţi, ce operau şi în Ardeal. Aceştia află şi doi boi de aur, în care erau aşezaţi vreo 1200 galbeni, «opere făcute de ţărani valahi», ajunse, în Ardeal, probabil, din o biserică din Muntenia (pg. 21). Sigismud Batori, cât a fost principe al Ardealului, prin confiscări şi volnicii, în 1594, pue mâna pe 25 camioane, cu argint (pg. 21). Despre sabia lui Sigismund Bathory, a lui Moise Székely, un ceasornic, în valoare de 15000 de taleri, coroana lui Bocskai (pg. 22). Sub Rudolf, începându-se darea în judecată, pentru necredinţă, a nobilimei ardelene şi ungare, începe şi confiscarea averilor, perioadă ce ţine vreo 150 de ani, numită «epoca confiscărilor». Comorile lui Nádasdi, confiscate, se cuprindeau întrun inventariu de opt cărţi (pg. 24). După 1690, Ardealul devenind provincie a Imperiului austriac, comorile de artă ardelene se îndreaptă spre Viena, multe sânt distruse. După dispoziţiunile codului civil austriac, privitoare la comorile găsite, o treime din aceste comori trec în patrimoniul statului (pg. 26). Infiinţându-se la 1802, Muzeul naţional maghiar, multe din obiectele părţilor noastre mărginaşe vor fi trecut în acest muzeu. După Unirea Ardealului cu Ungaria, la 1867, locul Vienei îl ia Ungaria, în primul rând Muzeul Naţional din Budapesta şi apoi Universitatea din Budapeşta. Experţi colecţionează obiecte de muzeu în Ardeal, pentru muzeele din Budapesta. «Muzeele şi particularii din Ungaria şi străinătate posedă mai multe comori de artă ardeleană decât muzeele din Ardeal» (pg. 31). Foarte mult, din Ardeal, s'a înstrăinat şi prin anticarii străini (pg. 32). Războiul mondial, cu marea circulaţie a ofiţerimei germane şi austroungare, a înstrăinat multe obiecte de artă. Din punct de vedere al deplasării obiectelor de muzeu, multe pierderi s'au adus şi prin intrarea în acţiune a statului român, în 1916. Multe comori şi obiecte de muzeu au apucat drumul spre Budapesta La fel, s'a petrecut lucrul, cu ocazia revoluţiei şi intrării trupelor din 1918. In 1919 vreo sută de lăzi, cu obiecte de artă din Ardeal, se găseau în Muzeul Naţional din Budapesta. La fel se petrece lucrul şi cu ale lăzi şi colete ale Ardelenilor, depozitate la celelalte muzee şi instituţii. Unele se găsesc şi astăzi în Ungaria. Multe obiecte de artă ardelene s'au înstrăinat şi distrus în timpul războiului prin rechiziţionarea obiectelor de metal, pentru scopurile războiului. La 1919, chiar aliaţii noştri Sârbi au spoliat muzeul din Timişoara, ducând 403 obiecte de muzeu, între ele un Tiziano şi mai multe tablouri ale artiştilor bănăţeni. Din cele de mai sus, vedem că Transilvania a fost consecvent exploatată de Austria şi apoi de Ungaria.

Cap. II cuprinde revendicările Transilvaniei în lumina tratatelor de pace. Autorul arată cât era de drept, ca după desfacerea Austriei şi Ungariei să se facă dreptate Transilvaniei, restituindu-i valorile artistice, înstrăinate şi aceasta conform cu tratatele de pace Din acest punct de vedere, autorul arată că articolele privitoare la revendicările artistice ale Transilvaniei nu mulţumesc în întregime pe un istoric de artă

ardelean, asigurându-ni-se în mod categoric numai obiectele ieşite din Ardeal, de la 1 Iunie 1914, iar restul, adică cea mai mare parte, face obiectul unei negocieri obligatorii, astfel că ele vor putea fi repatriate, nu însă fără recompensă (pg. 53—54).

In cap. III „ce am recâştigat până acum de la Ungaria" autorul arată toate greutăţile cu care s'a avut de luptat, pentruca la 23 Iunie 1922 comorile muzeelor ardelene depozitate la Budapesta, în decursul războiului, să intre din nou în ţară (pg. 61, 70). Tot în acest capitol, autorul arată care sânt aceste obiecte de muzeu recâştigate. Primul transport adus în ţară ocupa 77 de lăzi şi o cutie. Aceste obiecte, care din punct de vedere comercial reprezintă o mare valoare, au o valoare şi mai mare din punct de vedere al provinciei. Obiectele în marea lor majoritate (66 de lăzi) sânt proprietatea muzeelor ardelene, restul proprietatea confesiunilor şi liceelor ardelene. Intre aceste obiecte sânt: ceasul de călătorie a lui Bocskai, haine bisericeşti, din sec. al XVI-lea, vestmintele lumeşti din sec. al XVII-lea, obiecte preistorice, ca fragmente de ceramică pictată neolitică, bijuterii de os, apoi topoare, cuţite, brăţări de bronz. Aceste sânt ale muzeului naţional săcuesc. Tot aici se găseşte Codex Apor, din sec. al XV. In colecţia de documente, dintre sec. al XVI—XIX, 35 sânt româneşti. Intre ele, documentul, fără dată, copiat în sec. al XVII-lea, cuprinde jurământul de fidelitate a lui Radu, în favoarea lui Ferdinand I. Apoi, un ordin unguresc a lui Mihai Viteazul, din 22 Nov. 1599. O scrisoare ungurească a domnului moldovean Alexandru, din 30 Aug. 1632 (pg. 74—75). Autorul descrie, pe larg, obiectele mai însemnate, dând dovadă, de o deosebită pregătire în istoria artelor (pg. 75—82). Mai departe, enumeră obiectele mai însemnate, ce le-a avut Presbiterial Ev. din Bistriţa şi între care se găsesc şi vechi covoare orientale, pe care autorul le descrie amănunţit (pg. 84—87). La fel, descrie obiectele de aur şi argint, ca potire şi pocale din sec. al XVI-lea (pg. 87—90). La fel, obiectele muzeului oraşului Sighişoara, constând din obiecte de artă industrială veche ardeleană, cinci cărţi vechi (sec. al XVI-lea până la al XVII-lea). şepte documente (sec. al XVI-lea până la al XVII-lea) şi alte obiecte, pe care autorul le descrie (pg. 91—93). Urmează apoi obiectele muzeului de arme al oraşului Sibiu, începând cu sec. al XVI-lea, considerate ca cele mai vechi arme din muzeele ardelene (pg 93—94). Mai departe, autorul ne arată obiectele muzeului Baron Brukenthal, din Sibiu, care cuprinde, între altele, şi 173 obiecte preistorice de piatră şi bronz (pg. 94—96). Urmează apoi muzeul din Alba Iulia oraş, cu 25 lăzi, ce conţin colecţii preistorice, romane, din evul mediu, cărţi etc. Colecţia romană este cea mai mare Autorul descrie obiectele mai însemnate (pg. 96—100). Vin apoi obiectele Bisericei ev. aug. din Transilvania, Sibiu. Aici sânt cuprinse peste *200* de diplome, dintre sec. al XVI—XVIII. Apoi copii de diplome, cronici, anale şi opere istorice mai vechi (pg. 100—102). Urmează apoi obiectele liceului rom. catolic din Odorhei, a celui reformat din Târgu Mureş, a palatului cultural din Târgu Mureş şi a prefecturei jud. Sălaj (pg. 102—105).

In cap. IV „Ce mai avem de revendicat de la Ungaria, Austria şi Jugoslavia ?" autorul ne arată care mai sânt obiectele, care urmează a fi recâştigate. Intre acestea sânt: colecţiile numismatice ale muzeului palatului cultural din Arad şi de la colegiul reformat din Aiud, apoi alte diferite obiecte de artă. Autorul vorbeşte apoi despre importanta colecţie Ipolyi din Oradea Mare, arătând în ce constă această importanţă Colecţia are 2000 de obiecte: tablouri, aurării, broderii, covoare orientale, arme, diplome şi altele. Intre obiectele de aur sunt unele din sec. al XII-lea—XVII, un crucifix de bronz, din sec. al XI-lea (pg. 110—122). In cele ce urmează, autorul arată care sânt obiectele de artă din colecţiile muzeului naţional ungar din Budapesta, de interes

românesc ca: crucilițe, catarame slave de sud, icoane, monede românești, cum și peste 800 fonograme, cuprinzând cântece și melodii românești. Intre obiectele de mare importanță sânt aici relicviile, lui Horea și Cloșca, șeaua de fildeș a lui Vlad Dracul, inelul lui Radul I și altele ș. a. (pg. 123—132). In cele ce urmează, autorul înșiră obiectele de artă, de proveniență ori de interes ardelean, în muzeele din Budapesta, ca: obiecte preistorice, romane, medievale-moderne, colecții de arme ș. a. (pg. 132—139). In cele ce urmează, autorul arată ce trebue să revendicăm dela Austria și de la Jugoslavia (139—144).

In cap. V „Concluzii și propuneri" autorul arată că Transilvania a rămas fără un singur muzeu de stat și cere ca să fie înapoiate în Ardeal toate obiectele de muzeu ardelean, indiferent cărei națiuni au aparținut înainte de eșirea lor din Ardeal. In schimb, toate statuele din Arad, monumentul lui Matei Corvin, din Cluj, să fi cedate Ungariei ca obiecte de schimb (pg. 159), precum si alte obiecte, ce privesc pe Unguri. Cartea cuprinde 90 de ilustrații foarte reușite.

Lucrarea, în general, are mare importanță și prin aceia că atrage atenția asupra însemnătății muzeelor pentru viața culturală a poporului nostru. In legătură cu aceasta, ne gândim cât este de mult de făcut și cu câtă nepăsare se tratează din partea publicului nostru asemenea lucruri. Imi vine în minte, bogăția de obiecte de artă, multe nefolositoare serviciului, care se găsesc prin bisericile din Moldova noastră. Cum zac frumoase pietre de morminte, marmore cu frumoase inscripții, de la Vasile Lupu, ori piatra cu inscripția din 1492, de la biserica Sf. Neculai cel Domnesc a lui Ștefan cel mare, din Iași, aruncate la întâmplare, în curtea bisericii de la Trei Erarhi. De ani de zile, membrii Muzeului Municipal din Iași. se năcăjesc să le ridice și depoziteze, la Muzeu, și nu reușesc, opunându-se autoritățile bisericești. Și ce mai este prin alte locuri!

M. Cost.

* * *

Gh. Ghibănescu, Vasluiul (Surete și Izvoade, vol. XV), Iași, 1926. Autorul, așa de cunoscut, continuă, cu desebită râvnă, publicarea vechilor noastre documente. Incepe cu o Schiță istorică despre Vasluiu. „Inceputurile Vasluiului trec pragul descălecatului Moldovei", spune d. G. In valea mare a Bârladului, ne aflăm întro regiune „străveche slavă", peste care a venit neamul moldovenesc. Aceasta se vede din denumirile apelor „căci ele arată permanența vieții de la generație la generație". Bârladul primește peste 30 pârae, cu numiri slave (I—III). In Bârlad, rădăcina e slavonă, sufixul—ad e turanic (IV). Cercetează apoi înțelesul cuvântului Vaslui, arătând formele subcare apare, în Stycowschi, în cronica moldo polonă, în diplomele latinești, în cron zarul Brzesky, în Petancius. Cei vechi leagă denumirea de Vaslui, de noțiunea greacă βασιλίσσης, Vasile sau de βασιλεῦς, țar. Diculescu pune Wasl—, în legătură cu gepidul Wasal, ploaie. D. G. nu admite această explicare, căci „rațiunea istorică a unui popor străvechiu gotic în părțile Bârladului nu se poate susținea, căci Moldova de jos n'a avut legături cu Gepizii, ci cu popoarele orientale: Cazari, Cumani, Tatari, Slavi" (V). Cred că d. G. n'are dreptate în privința aceasta. După teza germană, în cuvântul Vaslui, tulpina e Vasl, iar sufixul e—ui, ca în Călmățui, Bahlui. In Vaslui pare a fi tulpina Vas—și sufixul—lui (VI). Unii au văzut în Vaslui, tulpina latinească vas, vasum (vas), ori ung. vas, fier, (VII). „Supt dominațiunea Cazarilor, Cumanilor și apoi a Tatarilor, între suta IX—XIII, văile Bârladului au văzut așezări de popoare slave", care au botezat apele și vechile așezări (IX). Spre 1392, „Vasluiul era ultima așezare spre Nord, în țara de jos". Vasluiul își are ocolul lui, încă din 1434. Mare importanță are Vasluiul sub Ștefan cel Mare. (XI-XIV). Despre comerțul Vasluiului cu Brașovul (XIV—XV). Vasluiul își pierde

din însemnătate, când capitala Moldovei se mută la Iaşi (XV). Primele mile din moşia Vasluiului (XVI şi urm.) O spiţă a neamului Corod (XXII), Despre post. Panaiotachi Morona (XXIII—XXIV). Privilegiile târgoveţilor (XXIX şi urm.). O spiţă a neamului Ghica (XXXVIII—XLI). Tot despre neamul Ghica (XLIV—XLVIII). Despre neamul Mavrocordat (L).

Urmează apoi 288 pag. documente. La pg. 1—4, găsim consideraţii istorice, despre Iuga Coriatovici şi Vaslui. Autorul crede că mormântul acestuia e la bis. Sf. Ioan din Vaslui. Se dau în traducere ori regeste, documentele cele mai vechi, (din Arh. istorică, Ulianiţchi, Nicolaescu, Hurmuzachi etc.), care pomenesc de Vaslui, ori sânt date din Vaslui.

In 1435 Sept. 1, se întâlneşte „locul Vaslui şi ocolul care către acest loc ascultă“ (tot asemenea, cu Bârladul şi Tecucii). Despre arderea Vasluiului şi Bârladului de Tătari în 1439, Nov. 28 (pg. 7). Despre prisaca *Feorţii*, în hotarul târgului, 1448, Sept. 15 (ibid, 8). Observaţii în legătură cu lupta dintre Bogdan Vodă şi Alexandrel Vodă, la *Lipovăţ*, în jos de Vaslui, 1450, (pg 9—12). In 1451—56, Vasluiul are rol de capitală (12—14). Vamă la Vaslui, 1460, (15). Şoltuzii şi pârgarii din Vaslui (ibid.). Ştefan ce Mare, în Vaslui, în cursul anilor 1464-1466 (16). Despre vama la Vaslui, 1470 (ibid). Tăierea a trei boeri în Vaslui (17). Ştefan cel Mare în Vaslui, în 1471, 1474 (18—19). Lupta de la Podul Inalt (20—22). Duioasa scrisoare a lui Tricolici vornicul, din prinsoarea lui Basarab Vodă, la pg. 23. Despre biserica Sf. Ioan Prediteci, pg. 24. Foarte însemnat uricul Vasluiului, din 1491, Oct. 15 (23—30). Unele însemnări despre boerii Negrea, Băilă, Hasnăş, Mesehna, Brudur, Părtan, Jumătate (31—37). Consideraţii despre izvodul lui Clanău (38—41).—Urmează ştiri despre Vaslui, din sec. XVI. Despre „Vasillum Castrum“ (44—45). Regeste de doc. de la Ştefăniţă Vodă şi Petru Rareş date din Vaslui (45—51). Asemenea, de la Ştefan Lăcustă, Ilieş Vodă (51—53). Despre neamnl lui Moţoc (52). Regeste de la Lăpuşneanu (53—54). Despre Catolicii din Vaslui, în 1599 (55—56, 62). Urmează ştiri despre Vaslui, în sec. XVII-lea. Şoltuzul şi pârgarii din Vaslui, în 1613 (63), 1611 (65). In această de pe urmă „fata *lu* Fărâmă“. Ibid. pecetea oraşului, cu 2 albine. Despre închinarea bisericei Uspenia din Vaslui, cătră măn. Zograful dela Atos, 1628 (67). Danii cătră Uspenia, în 1630 (68—71). Intăritură pentru măn. Sf. Gheorghe, de lângă Vaslui, zidită de Lupul vornicul, 1631 (72—74). Despre oprirea meşterilor de a lua piatră din ruinile curţilor domneşti, din Vaslui, pentru facerea unei mănăstioare, de către Vasile Vodă (pg. 75—76). Intrun act din 1462, Sep. 1 (77), găsim „de *nimerile* nenevoit şi neînbiiat“; cp. forma „nimărui“. Ştiri despre Vaslui, în Codex Bandinus (77—80), în Paul de Aleppo (82—83). Despre Gavril şi Gheorghe hatmanu, fraţii lui Vasilie Vodă (86). Mănăstirea „Zugraf, care este lângă tâgul Vasluiului“ (=biserica Sf. Gheorghe) şi pâra cu călugării dela Bârnovschie „din mijlocul târgului Iaşii“, 1662 (87—88). „O năpaste ce miau căzutu *buznie*“, 1665, (91). In 1668, în hotarnica satului Tataraşii, despre Vaslui: „în drumul cel mare, *în movilița unde au descălecat svânta* (pe aici a fost adusă Cuvioasa Parascheva?) (96—98). Despre pârcălabii de Vaslui, în 1591 (98—99). Despre Ştefan Milescul 99—101, 107). Mai toate doc. din sec. XVII sânt nepublicate, până acum. Urmează ştiri despre Vaslui, din sec. XVIII-lea. In 1746, „fântâna lui *Peşter*“ (135). La 1757, „movila Sfintii“ (137). Ibid. (138) drumul пєшчилор. „Drumul săpatu“, în 1768 (150). In 1783, se spune despre apa Vasluiului, „că din zilele lui Ştefan Voevod sau mutat Vasluiu cel vechiu şi sau făcut cel nou“ (156). Asemenea în 1783, „Vasluiul acest de acum este abătut din zilele lui Ştefan Voevod cel bătrân, cu sumă de ani, înaintea lui Barnovschi Vv.“ (159). Despre băutura „medului“, „a berii“, despre iarmaroace, în 1795, (178). In 1795: s'a purtat „la întâmplări cumplite cu *sădăcat* şi credinţă„

(179). Ibid. (180): „dugheni i magazale". In 1799, „douăzăci liuzi postăvari——care să deschidă *fabrică de postăvărie*" (186—187). Apoi vin ştiri diverse despre Vaslui, în sec XVIII-lea, din Condica lui Const Mavrocordat (Iorga, Doc. VI, (210—451), La Socoteala Şoimilor: „2 corui şi 1 uliu Vasluiul" (188), Cară de lemne aduse de judeţ, jalbe contra Turcilor din Vaslui (190). La 1757 „o litră de miere de Vaslui" (193)— Urmează ştiri despre Vaslui, în sec. XIX. (197 şi urm.) Se scot şi aduc datele despre Vaslui şi judeţ, din Condica liuzilor, din catagrafia 1820 şi 1831 (217 şi urm., 239 şi urm. şi 261 şi urm.. In 1820, găsim în târgul Vasluiu 30 jidovi, apoi în Pribeşti 1, în Ciorteşti 1, în Dobrovăţ 2, în Valea ră, 2, în Fereşti, Borosăştl, Codăeşti, Gherghelău, Tufeşti, Dumucuşeni, câte 1, în Unceşti, 2 în Bereasa 1, în Tătărăni 2, în Mirceşti 1, în Dăneşti 3, în Boţoaea 1, în Mumboteşti 2, în Glodeni 1, Tatomireşti 1, în Scheia 2, Frenciugi 1, Drăguşeni 1, Căzăneşti 1, Parpaniţa 1, Negreşti 1, Todireşti 2, Drăgeşti 2, Căscoeşti 3, Jigoreni 1, Borăşti şi Răcea, 6, Ipate 2, Dumeşti 1, Vovrieşti 2, Bozieni 3, Crieşti 1, Poenarii 2, Băbuşa 3, Ţibăneştii 1, Dagâţa 2, Tansa 3, Soholeţul 3, Buhăeşti 1, Bârzăşti 2, Osăşti 1, Bălteni 1.

Pentru istoricul Vasluiului şi a satelor de prin prejur, lucrarea este indispensabilă, cum este interesantă pentru toţi cercetătorii trecutului. **M. Cost.**

* * *

Gh. Ghibănescu. Surete şi Izvoade, vol. XVII, Huşi, 1827.

Ni se înfăţişează istoricul satelor: Drăceni, Râşeşti, Răbâia, Leuşeni şi Ghermăneşti, din ţ. Fălciului.

Volumul este făcut sub auspiciile d-l Pavăl Michiu, din Iaşi, proprietar şi răzăş, din Fălciu, iubitor nu numai de pământul moşilor şi strămoşilor lui,—pe care şi l-a păstrat—dar un adânc înţelegător şi cercetător al trecutului, el însuşi. Lucrarea este deci pornită din râvna unui om superior, care vrea să dezvălue, cât mai mult, tainele meleagurilor, în pământul cărora odihnesc oasele moşilor şi strămoşilor, după ce au trudit ceas cu ceas, să i-l lese moştenire.

Chiar la început, autorul îi adresează o duioasă scrisoare.

In 78 de pagini se cuprinde o schiţă istorică a locurilor cercetate, vreo sută de chilometri patraţi. Vechii stăpâni din sec. XIV—XV autorul îi arată că sânt patru : Dragoş Scrivulea, Hegedis, Ţâmpău şi Ion Căliman (VI) —Istoricul începe cu satul Sulenii zis şi Duda (VIII), vin apoi Hrubenii (IX), Râşeştii (X). La XIV se vorbeşte de neamul Cerchez.—Orzeştii, Bălăneştii, Negceştii şi Tudorcenii (XV). Despre neamul Jora (XVI—XX) Răbâia (XXI). Mereşti- Albiţa (XXVII) Aici se arată şi spiţa neamului Mera Marmure uricariul, înrudit cu Cogălnicenii (XXVII—XXXII). Pagul şi Grecenii pe Prut (XXXIII). Leuşenii (XXXIV). Aici se arată spiţa neamului Aliuş, coborîtor din Căliman. (XXXV şi XLII). Drăcenii (XXXVI) Despre neamul Şopârleanul (XLVI şi LI), desprec ariera lui Neculai Racoviţă (XLVII), despre neamul Roset (XLVIII—XLIX), Odobeştii (XLIX). Neamul lui Luca pârcălab de Chişinău (LIV). Dinţenii (LVII). Despre neamul Carabăţ (LXIII), Burghelea (LXV). In paginele următoare, apare neamul Mighiu (LXVII—LXXVII). Un arbure genealogic al familiei Michiu.—Urmează apoi 262 pag. documente, nepublicate până acum, pe care autorul le dă în întregime ori regeste. Cel mai vechiu, din 1533, dela Petru Rareş, vorbeşte de neamul Ţâmpău, de Dragotă Averescul şi de Neagul Şopârleanul, ca stăpâni în satul *Troeneştî*, la Prut, (1 2). In doc. din 1615. Sept 5, se vorbeşte de nepoţii lui Ion Căliman bătrânul şi privilegii ce le-a avut satul Drăceni, dela bătrânul Petru Vv. (4). La 1678 e vorba de Vasile Cogălniceanu (10). La 1695, neamul Milescul. Aici „Ion Milescul lipsându din ţară *sau dus Ion la Moscu*" (11). Neamul Milescul (14). „Gropi de grâu", la 1705,

și obiceiul juridic, despre un bou căzut în groapă (16—17), Un „pod îmblător peste Prut" (19). Despre neamul Cogălniceanu, la 1731 (20). Ib d. „apa Prutului este domnească", și „fiind apa gospod" (21). Despre drese ale Episcopiei de Huși, ce „sau prăpădit la vremuri de nepace", 1756 (34). Despre mutarea apei Prutului, la 1757 (39). La 1760, „în Troian" (45). „Bătrânii" Drăcenilor sânt: Șoropul, Hărățul, Manciul, Puiul, Capreș, Beghiul și Clocotă, 1760 (82). In 1760, „Adam vel șătrar *giudecătoriul* de ținut Falciiului" (55). „Groapă de grâu" 1761 (57. 58). Despre „ciobоti" 1760 (64) Despre „sfeti Spiridon la spital", 1783 (84). O frumoasă foae de zestre, 1785 (92). „Bordeiul cel de poștă", 1785 (95). Cogălniceni, în 1732 (108). Spița neamului Aliuș (119). Un contract, pentru facerea unei catapitezme, la Păhnești, 1815 (132): diiaconul Vasile Zugrav „[d]verile cele împărătești să fie săpate... și icoanile și toati în biserică întocmai după cum sănt la biserică de la Plopii". Un izvod de cheltuială, cu facerea bisericei din Păhnești, 1817 (140). Multe documente cu neamul Mighiul, care apare și Michiul (177 și urm,). Foarte interesant izvodul de banii cheltuiți, in pricina unei judecăți, în 1830 (180). Asemenea cheltueli și c. 1839. Aici: „20 lei, pe o căpățână de zăhar la prezident" (210). Foarte însemnat izvodul din 1845, făcut de Ioan Mighiul (225—227). Nenumărate sânt știrile de tot felul, ce se pot culege din aceste documente. **M. Cost.**

* * *

Gh. Ghibănescu, Surete și Izvoade, vol. XVIII, Iași, 1927. Publicațiunea este făcută sub auspiciile Casei Școalelor.

Dacă, în general, publicarea documentelor, ca material istoric, prezintă o mare importanță, apoi publicarea aceasta este cu atât mai importantă, cu cât prezintă lucruri mai vechi. De natura aceasta e volumul, de care vorbesc, în rândurile ce urmează. El cuprinde documente anterioare lui 1546 sfârșitul domniei lui Petru Rareș.— Autorul prezintă, la început, câteva inscripții și notițe din sudul Dunării: bulgare și sârbești. Pe un evangheliar sârbesc, din 1356, se află o notiță, de după 1497, ce ne arată că a fost cumpărat de Alexandru, fiul lui Ștefan cel Mare (6),- Două surete de doc. dela Ștefan cel Mare, datate greșit, ca înainte de 1400 (8—9). Doc. Mogoșeștilor de pe Vilna, din 1400 (10—12), doc. Belceștilor și Negoeștilor, dela Valea Albă, din 1414 (12—14). Doc. din 1420, despre acte dela Băcovăț, din Basarabia (15—17). Doc. Onicicanilor, din Cârligătură, (azi în Sânești), din 1427 (20—21). Doc. lui pan Dragomir pentru satele Cornii și Strâmbii, dela Neamț, din 1428 (21): în hotarnica acestui doc. apar și satele: Negotinul și Bârleștii. Apoi doc. măn. Neamțului, pentru ezezerul Zahorna, dela Nistru, din 1429, Sept. 1 (24—27). Aici și Doamna lui Alexandru cel Bun: Marina.—Asemenea ezerul și prisaca dela Zahorna, 1429, Aug. 31 (27—28). Aice e vorba de case ale măn. Neamțului, cu pește ori miere, și scutirea lor de vamă „brodninu". Asemenea 1430, Dec. 23, pentru ezerul Zahorna și trei mori la Baia. Egumenul măn. e Chir Siluan (29—32). In suretul 1436, April 21, apare hotnogul Stanciul parcalab de Hotin (32—33). In suretul din 1437 Martie, Tofan, cu 5 sate pe Racova: Pungeștii, Gârceneștii, Luceștii, Cursăcii și „unde au fost descălicătoarea lor cea veche dintăi" (33). In suretul din 1438, Fevr, 23, se întărește măn. Neamțului, în gura Cracovei, satul Savcăuții, unde iaste Samoil vătămanul, o prisacă în gura Tătarcii și moara în gura Jijiei „pentru sufletul, cu sfințenie adormitului duhovnicului nostru, părinte Iosif mitropolit". La boeri, „Ianăș Crivățul" în loc de Iacușa Cerevatogo" Manoil Grecul aici e „Protopopovici". In 1438, Mart 5, se întăresc Doamnei Neaga, a lui Giurgiu Piatră, satul „Diiaculovo", un loc de pustie, la gura „Divici", satul la Crasna „Slăvești" și de la fiul lui Mogoș, cumpărătura a o jumătate din satul lui Mc-

goş „Moguşeva". E interesant că ei i se întăresc sate şi cumpărături, deşi soţul ei trăeşte, pomenit şi după asta (36–38). In suretul din 1438, Ian. 17, Duma Neamţul şi satul Roşiori (33—39). In 1438, Aug. 21, Tivadar (Teodor), satele pe Berheci, unde-i este casa (Tăvădăreşti, azi) şi altul pe pârăul lui Meleşcu, unde este Tador Meleşcu (Meleşcanii, azi) (39—41). In suretul 1440, Nov. 12, Ciumuleasa vinde lui Dragomir, satul pe Cobâle, Ciritieanii. Se mai întăreşte lui Dragomir, satul lui la Cobâle, Călineştii (41–42). In 1439, Iulie 30, se întăresc fraţilor Oană Roşca gramatic şi Cojea, satele, la Tutova, Calimaneşti, mai sus de Laleşti şi mai jos Coţmăneştii şi mai în jos Coleşăvea şi seliştea Brăteanului şi un loc mai sus de Lungani, anume Fântâreale (cu rotacism) (43—45). La 1439, Oct. 26, Ivan Uscatul şi satul unde este casa lui, (Uscaţii), la Pârăul Alb (45—48), In suretul 1439, Iulie 15, Ivan Stângaciul şi satul unde-i este casa, pe Racova (48—49). La c. 1440 (rezumat) Oană portariul, cu satele la Vaslui, Brudureştii şi seliştea Fundului şi Chiteştii, unde a fost Iliaş, amândouă judeciile şi Retezeşti şi la vârful Bârlăzelului, Bozianii şi la Prut, Iacobeştii şi Bărboşii [şi seliştea Ţoleştii, cu ezerul şi via lui la vârful Dobroslăveştilor (49). In suretul 1441, Iulie 7, Danciul stolnicul şi nepotul Negrilă dau lui Ignat stolnicul satele Dobromireşti şi Balosineşti (49—50). In 1442, Sept. 8. Bode Hirje şi satul Balomireştii, cu amândouă cuturile, la Muncel, între Sâretiu şi între Moldova, la ţinutul Sucevii (51). In 1443, Iuni 8, pan Iliaş Şanga şi satele Văsieştii pe Urmeniş şi pe Tazlău Boseştii şi jum. de Bădeşti, şi la Totruş, poiana Borila (52—54). La 1445, Fevr. 18, boerii fraţi Lazor şi Stanciul dau măn. Homorului satele Vornicenii, Antileştii şi Parteştii (54—55). La 1447, Ghen. 14, Şandru spatar şi satele la Nistru, Coleşeuţii, Râşcinţii, Dubovaia, Neporotova, Vişneuţii şi Ojogul şi la gura Cobâlcinei, unde este moară (55—57). La 1448, Iulie 5, fraţii boeri, Roşţa şi Cojan şi satele Călimăneştii supt Dumbravă şi la Tutova, Broştenii, şi seliştea lui Stan şi mai jos Micul, unde a fost Căliman şi Călimăneşti şi Bojeşti şi la Vârful Luminatei, la fântână, seliştea Ivului şi a lui Măciucă, prisaca lui Micşin, la Ialan, Micşineştii copiilor lui Micşin (57—60). In 1453, Fevr. 8, Maruşca Stroioae dă nepotului Oană post. satul Stroeştii, în gura Şimuzului (60–62). Aici zavezcă. In 1454, Oct. 3, scutire de vamă, pentru 2 care de peşte ale Homorului (62—63). In 1455, Fevr. 8, se întăreşte măn. Neamţului pământ la Topoliţa, zavezcă (63—65). In 1455, Aug. 15, Petru comis şi satele la Tutova, Grădeşti, Făuroanea, Stănigeşti, Hălmăgeşti sub Cetăţea şi Glodeni şi Borceşti şi la vârful Studenţei Dragsini şi Padina (65–67). In 1456, Martie 1, măn. Neamţul, iezerul Zahorna, pe Nistru, va duri pe Nistru şi plute (67 68). In 1460, April 13, în ziua Invierii Domnului, Frâne Dragoşe vinde lui Roman Tĕmeşescul satul Cheţeleşti, pe Siret, ce l-a dobândit „din tot dreptul şi legea" dela fiii lui Iliaş paharnicul, iar Roman vinde o jumătate de sat lui Giurge Galbenu (68—70. Suretul din 1466, Iunia 11, Şteful din Tamaşi vinde o mănăstire din sus de Tamaş, unde au fost Marta Călugăriţa, de ceia parte de Siret, şi o baltă Martina mănăstirii din sus de Piatra (71—72). 1467, Iunie 30, fiii lui Flore (între ei Sinat) vând lui Stoica şi fiului său Manciul, jumătate de sat de Urdeşti (72—74). In 1472, Ghen. 25, Şandru Tătăreanul şi soţia Magda dobândesc satele Moimeşti, Sârbi şi Geamiri (Jamiri, cu rotacism), mai sus de Târgul Iaşi, Cerna Românel şi Drăgoi „au pierdut cu privilegiile lor, pentrucă au fost falşe (falşevna) şi le-am rupt" (74—77). In suretul 1483, Aug. 14. feciorii lui Oniţ, satul Gârbeşti, pe Şacovăţ, Tungujenii, jumătate de poiană de la Tunga.. Tungul cumpărase satele Tungujenii şi poiana de la Dima, fratele Simii log. şi Şandru cel Negru. Asemenea de la feciorii lui Cascoi, satul Cascoeşti (78–80). Suretul din 1487, Oct. 9, Maruşca, fata lui Tălpig, satul pe Bârlad, anume Mohilă (80—81). In 1487, Iunie 12, Vlad Vv. dărueşte M-rii Rusi (hramul sf. macenic Pantelemon) 6000 aspri, anual (81–83). In 1488, Ghen. 12

Ivul şi vărul său Manciul, jumătate din satul Todereşti, din Cârligătură (84—86). In suretul 1459, Mart 13, satul Stroeşti, pe Moldova (87). In 1497, Mart 9, fiii lui Iuga, vând satul, la Corod, Ogrineştii, unde a fost jude Orzea. Intre cumpărători, Ion Pană, şi Neaniul (87—90). Suretul 1497, Mart 14, Vlaicu, fiul lui Scoarţă, vinde satul de Iadrici, Bezăricenii (91—92). Suretul 1429, April 17, Radul gramaticul, satele pe Terebnic, Zubricăuţii şi Ivăncăuţii şi mori pe apa Ciuhurului (92). Suretul 1506, Sept. 11, nepoţii bătrânului Hrinco vând părţi din satul Derzca, nepotului lor Lucăi Arbore, portarul de Suceava (93) In 1507, Fevr. 22, Isaico, nepot lui Dan, vinde un sat la Tecuci, în Salce, unde a fost Iliiaş, în sus de hotarul târgului „dar aparte de pământul care s'a luat din hotarul târgului Tecuci. Intre cumpărători Mircea Virtea, Măsnea. Apare şi rom. cumnata (93—96). In 1507, Fevr. 23, neamul lui Dragoş Viteazul; între ei, Sima Rotămpan, Sacuianu ceaşnic, satul Sacuiani, unde a fost Cozma (97—100). Suretul din 1507, Fevr. 28, Movilă paharnic cumpară satul Piteşti pe Bârlad (101—103). Suretul din 1507, Ivanciul şi nepoţii de frate, fiii Stanciului pârcalabul, vând lui Eremia vist. satul Grigoreştii pe Siret „îmbe judeciile" (103—104). In 1508, Dec. 14, Ştefu1 pârcălab vinde lui Giurgiu Hrabor comis satul Blaneşti, la Bârlad (104—107) O inscripţie pe o piatră mormântală, dela bis. sf. Ioan din Vaslui, care vorbeşte de un postelnic „omorît la Vaslui, în jos de heleşteu" şi îngropat la 1515, Ghenar (107). In 1518, Gagea şi ai săi, satul pe Elan, Găgeştii (108—110). In 1520, Iulie 15, nepoţii Simii Drăguşanului (între ei Ion Albotă) şi lui Giurgiu Drăguşanul, satele Drăguşeni şi Zăvoenii (110—114). In 1521, Iunie 1, Banul dvornic, Gagea, ureadnic în Vaslui, o pustie la Sohului, în sus de Beachea (114—115). In 1522, Iunie 27, nepoţii lui Simeon Totoescul, satul Totoeştii, la Valea Albă (116—118). Regestul, 1522, Iunie 30, Şedrică, satul Hilişeu (119). Regestul, 1522, Fevr. 12, Visternicenii; între hotare Bâcul, ezătura heleşteului Chişinăului, pe hotarul lui Şarpe postelnicul 119—120). In 1442, April 5, Miclăuş Răspop, satul Leucuseştii 120—122). In 1527, Mart 15, nepoţii lui Oană dvornicul, vând satul, dela Alexandru cel Bun, Bărbeştii,, pe Prut (122—124). In 1527, Mart 15, Măn. Neamţul, satul la Dnistru, la gura Zahornei, anume Copanca (124—127). In 1528, Martie 13, fiii lui Stanislav, ai lui Duma (între ei Obreajie) şi ai lui Toader Dulea, satul la Corod, Blânzii (127—130) In 1528, Mart 28, Petru Rareş face schimb de sate: dă lui Giurgiu satul Lăţcanii, de pe Moldova, cumpărat de Ştefan cel Mare, dela nepotul lui Ivaşco Laţcovici, cu privilegiu dela Alexandru cel Bun şi primeşte în schimb de la Giurgiu, nepotul lui Dragoş Boul dvornic (din timpul lui Ştefan cel Mare) satul dela gura Iadriciului, unde a fost casa lui Băloş şi altul, pe Bârlad, la gura Iadriciului, anume Piciganii, cumpărat de Dragoş Boul de la nepoţii lui Dragoş Cândescul, amândouă cu privilegii de la Alexandru cel Bun (130—134). In suretul 1528, April 4, fiii Ivanciului, satul Fâşcanii, pe Crasna (134—136). Suretul 1528, Mai 18 „o făntână, anume roşie şi .. parte din câmpul Ocolului... din Covurlui „ce ei au plătit părintelui Domniei meale Ştefan Voevod 70 zloţi. pentru moartea unui om, anume Neaniul neamiş, ce sau găsit ucis întracel câmp a Ocolului" (136—137). In 1529, Martie 11, satul Pojereşti, la Răbrici (137—140). In 1529, Mart 22, nepoţii lui Sima logofăt, satele Glodeni, jumătate de sat la Voinov, unde a fost Paşca vataman, şi satele Socii şi Duşeştii (140—143). O inscripţie pe o psaltire slavonă, episcopul Dorotei, de la Mitropolia de jos, din Târgul Roman, 1529, Iulie 23 (143 144). In 1531, Mart 13, Bârsu (sic), satul Urdeşti (144—147) In 1531, Mart 29, Fetion Silişteanul (călugăr Tudor) vinde fraţilor săi satul la gura Sărăţii, unde a fost Petru Pârţea, care acum se numeşte Pârţeşti (147—150). Regestul 1434, satul pe Cobâle, la Movilă, peste Prut, la Râmnicovul şi dvorişte la Rosamaciu (151). Regestul 1436, April 12, Baico, satele Dolheştii, Negreştii, Almăşelul, Horonteştii, Roşcanii, Alunaşi şi Dobrenii (151

152). Regestul 1436, Mai 3, Ivan Cauteş, satul Ilieşeşti (153). Regestul 1441, Sept. 19, Caloian, satul, la Hotin, Rujăvinţii (153). Regestul, 1451, Iulie 19, Dragoş Albescul şi fratele său, Albeştii pe Stemnic, Jamenii, cumpărătură dela Vlad Zlătărescul (154). In 1479, Aug. 11, fetele lui Comarin, satele Grozeştii şi Măneştii (158—160). Regestul, 1489, Dobrineştii (162). Regestul 1495, satul Sălceni, pe Elan (163). Regestul 1495, Mai 5, satul Bouşori, la Vaslui, (165). Regestul 1497. Mai 15,. Mihăilă paharnic, fratele Vlad, şi unchiul lor, Mihăilă Cupce (166). 1516, Dec. 18, Bilca şi alţii, nepoţii Costei Liteanului, satul Litenii, pe Siret, cu privilegii dela Alexandru cel Bun (168—170). In 1518, Ghen. 23, Anuşca, fata lui Tatul Putredul, vinde jumătate din satul Muceşti, de la Racova (170—173). Regestul, 1519, Iunie 20, satul Gălăşăştii, pe Crasna, „amândouă iudeciile", Cereşti, la obârşia Horincei, Blăgeşti, pe Lişcov, Sârbi, pe Lişcov. satul Cătuşa pe Bârlad, şi satele pe Bârlad, Măstăcanii, Bojorenii, Pipercanii şi unde a locuit Stavilă şi Mihailov, amândouă giudeciile (177—174). In 1521, April 20, Barbul şi fratele Şerban, feciorii lui Ionaşco Plop, satele Sârbii, în gură Oancei „unde au şezut giude Jula" şi pe din sus de Scheia şi Ezurcani şi Gropeni, pe Horincea (174—175). Suretul 1522, Iulie 2, Iucşa Pitiş şi ai săi, satul Borâle (176—177). Regestul, 1527, satul Pungeşti (178). Suretul 1527, Mart, 15, nepoţii Oanci vornicul şi satul la Prut, Berbeştii (178—181) Regest, 1528, Mart 26, sate pe Elan, Hrăniceni, Drugii, Murgenii, Bârsăneştii, Creţeştii, nepoţii Creţului de pe Elan (181—182). Regestul 1529, Roşcanii şi Horonteştii pe Almaş (182). Regestul din 1529, Mart 24, satul Chilienii pe Prut (182). Regestul 1531, moşia Murgeştii (183). In 1533, Mart 6, Ion Albotă, fratele Costea Albotă şi alţii, nepoţii Simii Drăguşanului, satele Drăguşeni şi Zăvoiani. Petrea Urecheanul şi alţii, nepoţi ai lui Mihailă Medeu (de sub Ilieş Vv.), satul Medeşti (183—188). Suret din 1535, Martie 22, Trifan, nepotul lui Petru Corod, vinde ,satul Baboşăni pe Racova (189—190.) Suretul 1536, Gen. 19, nepoţii lui Forov, vând satul Măceşanei, ce se numeşte Mihăileştii (190—191). In 1537, Mart, Petru Boziu vinde satul Boziani la Licicov, şi un loc de prisacă, de „6 jerdii" (192—194). Suretul 1537, Mart 19, stănepoţii Mihului Pojar vând lui Ion Măcău, parte din Bogdăneşti, pe Siret (194—195). In 1540, Mai 11, Ştefan Vvd. (Lăcustă) „fiul bătrânului Vvd.", boerul Toader Ploscă vinde parte din satul Crăceşti „când el şi-a plătit capul" (196—198). In 1545, Lupe, Bradici ş. a. vând parte din satul Leuceşti, pe Racova, lui Potârcă. Actele lui Ştefan Lăcustă să nu aibă lege (199—201). Regestul, 1546, Mart 20, nepoţii lui Danciul Horga (între ei Sora şi Cătălina), satul Rânzeşti, la Elan (202). Regestul 1546) Mart 25, satul Stoeşeşti, supt dumbrava Leahului, Anghelina, jupâneasa lui Hrană dvornic, nepoata lui Giurgiu Pântece (203). In 1546 April 6, Lupe, nepotul luiISolomon diac, vinde din privilegiu dela Alexandru cel Bun, o prisacă în hotarul Popeştilor, în ţinutul Cârligăturii, lui popa Gavril Secară. Hotarul prisăcii „cât va putea arunca un om tânăr, cu măciuca, din mijlocul prisăcii, în toate părţile" (203—206). Suretul 1546, April 8, Toma, fiul lui Ştefan Hrană, dvornic, vinde parte din Coroteni, pe Bârlad (206—208). Suretul 1546, April 11, satul Petricani, pe Başeu, „drumul Sucevei" (208—209). Suretul, 1546, April 15 satele Gălăşeşti, Mănăstirea şi Poiana (209—210). Suretul, 1546, April 20, satele Pereşăştii, Nistorenii, Micleştii (210—211). In 1546, April 20, danie lui Şandru parc. de Rom, jum. de satul Oţeleşti, la Berheci „pierdut de Ioanăş şatrar, în hiclenie, când s'a ridicat cu alţi necredincioşi, asupra nepotului meu de frate, Stefan Vvd. tânărul" (211—214). In 1546, April 25, polană, pe Tazlău, la gura Strâmbei, anume Runcul. Dresele lui Ştefan Lăcustă să nu aibă putere (214—215). In 1546, Mai 1, selişiea Buzinu, fântâna lângă Bulgare, care acum se numeşte Buburuzeanii. Dresele lui Stefan Lăcustă să nu aibă lege (215—219). Suretul 1546, Mai 2, satul Cositeştii, pe Cobâle, Cosăţenii pe Zeletin, din gios de *Galberi* (cu rotocism) (219—220). In 1546, Mai 12, fiii lui Iachim Porcişanul, satul Por-

ceşanii, privilegiu de la „străbunul Ştefan Vvd.", hotarul „mai sus de sat cade, în Strungă" (220—223). Regestul 1546, Mai 14, două sate pe Siret, Farceştii şi Oşmeleştii, care astăzi se numesc Micleştii, mai sus de Şişcani şi Martineşti, pe Trotuş (223). Doc. muntenesc, 1546, Mai 23, Mircea Vvd., ocină ce se cheamă „Homneştali, între Borăscul şi între Ohab", „au scos cărţile bătrânului şi frumosului Radul Vvd." (223—224). Suretul, 1546, Iunie 18, neamul Corod (între ei, Andrabuş) satul pe Racova, Baboşinii (225—226). Suretul 1546, Iulie 2, satul Gălăşeşti, în gura Răcătăului, Mănăstire (226—228).

Din notiţele de mai sus, cititorul îşi poate face o idee de ştirile bogate ce se pot culege din volumul d-lui Ghibănescu. **M. Cost.**

* * *

I. Vlădescu, Isvoarele istoriei Românilor, I, Letopisetul dela Bistriţa şi Letopisetul dela Putna. Bucureşti.

Autorul îşi propune ca întro serie de mai multe volume, să studieze izvoarele noastre istorice, mai ales din punctul de vedere al «autorului isvorului, timpul când l-a scris, locul unde l-a scris şi ce mijloace de informaţie a avut, pentru scrierea operei sale» (prefaţa).

In ce priveşte Letopisetul dela Bistriţa, d V. arată părerile lui I. Bogdan, relativ la «importanţa şi vechimea letopisetului», «când a fost scris?» «unde a fost scris?», «împărţirea letopisetului», «la ce dată se opria letopisetul?» (17—22). Părerile lui Gr. Tocilescu (22—24). Părerile lui St. Orăşanu (25—27). Părerile lui D. Onciul (28—32). Părerile d-lui N. Iorga (33—34). La fel cu Letopisetul dela Putna. Părerile lui Ion Bogdan (37—42). Părerile lui D. Onciul (43—44) Păreriie d-lui N, Iorga (45—47). Urmează observările proprii ale autorului asupra Let. dela Bistriţa. La întrebarea «Ce este redacţiunea cunoscută?» răspunde că nicăiri nu sânt dovezi pentru dovedirea afirmării lui I. Bogdan, că letopisetul a fost scris pela sfârşitul sec. XVI sau începutul celui al XVII-lea «Scrisul redacţiunei însă seamănă şi cu cel al documentelor secolului al XV, date de Ştefan cel Mare» Marca hârtiei «se constată din secolul al XV»· Nu avem siguranţă că este o copie (51—54).— La întrebarea «Când s'a scris letopisetul? », autorul arată că „lipsa celor mai multe fapte din timpurile domniei lui Alexandru cel Bun, nu se poate explica, cred, de cât că cel ce a descris această domnie nu a fost contimporan cu ea". „Faptul că naşterea fiilor e povestită în urma morţii lui Alexandru cel Bun este cred o dovadă că cel ce a povestit naşterea, a scris după moartea lui Alexandru, ceia ce înseamnă deci că nu era contimporan cu faptele". „Toate datele din timpul domniei lui Alexandru cel Bun, care se pot controla, nu sânt exacte,.. de unde rezultă—că letopisetul nu a putut fi scris în timpul domniei acestuia". Intre pomelnicul dela Bistriţa şi letopiset sânt mulţime de deosebiri, pentru epoca lui Alexandru cel Bun, deci nu poate fi între aceste două izvoare vreo legătură şi nici deduce vechimea unuia dela a celuilalt „Faptul că la 1438 se cunosc evenimente petrecute la 1455, este cred un indiciu sigur, că nu s'a putut scrie de cât după 1455, nici de cum îndată după moartea lui Alexandru cel Bun". Greşelile la date, în timpul urmaşilor lui Alexandru cal Bun, cu greu se pot pune în seama scriitorului contemporan (55—62). Pentru domnia lui Ştefan cel Mare găsim precizie şi exactitate cronologică, bogăţie de detalii, legătură între cele povestite şi domn, ceia ce arată că e scris de contemporanii domniei lui Ştefan cel Mare, (66—67). S'a continuat sub Bogdan Vodă (70). La întrebarea „Cum s'a scris letopisetul?", autorul răspunde că mai multe persoane au contribuit la redactarea letopisetului (77). „Nu *letopisetul* a fost pe vremea când se petreceau evenimentele, ci *faptele* au fost scrise .., în vremea

când se petreceau, de către chiar contemporanii lor (79). La întrebarea „unde a fost scris letopisețul?“, răspunde că a fost scris la curtea lui Ștefan cel Mare, de oameni cari cunoșteau bine faptele (83—89). In ce privește importanța letopisețului „are acea importanță a izvorului istoric contemporan, inspirat din cele mai sigure mijloace posibile (90). Apoi Observări asupra letopisețului dela Putna. Nu se poate susținea că letopisețul dela Putna ar fi o prescurtare a celui dela Bistrița (96), pentrucă în letopisețul dela Putna sânt multe fapte ce nu se găsesc în cel de Bistrița (99). Letopisețul nu a putut să fie scris în măn. Putna (103). „In privința locului și timpului scrierii letopisețului dela Putna, cred că nu se poate spune ceva prea precis (108). Urmează traducerile letopisețelor după I. Bogdan (113—132). Urmează părerile d-lui I. Minea (133—135). Lucrarea se distinge prin marea claritate. **M. Cost.**

* * *

C. C. Giurescu, Contribuțiuni la studiul marilor dregătorii, în sec. XIV și XV, Vălenii de Munte, 1926, (Teză de doctorat).

Din Introducere vedem planul de lucru al autorului „un studiu asupra vechii organizări administrative a țărilor românești, care să cerceteze această problemă în diferitele ei aspecte și în transformările pe care le-a suferit în decursul vremurilor“. Arată, în rezumat, încercările cari s'au făcut în această privință (1—5) Isvoarele de care se servește autorul sânt documentele și isvoarele narative. La cele dintăi se face observația că „mulți din așa zișii boeri fără titluri sânt în realitate, sau foști dregători, san, uneori, chiar dregători în funcție“ (7). „Foștilor dregători, citați, ca martori, nu li se adaogă în totdeauna particula biv (fost)“, pentru care se aduc exemple (11—12). „Ordinea în care sânt trecuți martorii la sfârșitul documentelor nu este întotdeauna cea strict ierarhică“, se aduc exemple (12—14). In „Metoda și planul lucrării“ se cercetează „numele generice date dregătorilor și vechimea dregătoriilor în țările românești“, apoi „analiza fiecării dregătorii în parte“, anume „atribuțiile, raportul ierarhic față de celelalte dregătorii. Subalternii, Veniturile, Numele dregătoriei: dacă este de origină românească sau străină“(19).

Numele generice ale dregătorilor sânt: dregător (21), boier, care avea două înțelesuri: „unul mai larg care caracteriza pe omul nobil, cel ce se deosebește de omul de rând și un altul mai restrâns, care însemna dregător“(22), slugă domnească (22).

In ce privește vechimea marilor dregători, autorul crede că „înființarea marilor dregătorii(e) contemporană cu întemeierea statelor românești“, pentrucă „aceste dregătorii erau consecința necesară, naturală, a însuși faptului intemeierii statelor românești“ (29). Cercetându-se cele mai vechi documente românești, se arată ce erau comites (marii dregători dela curte), castellanus (pârcalab), judices (judecători domnești), tributarii (dregătorii fiscali, vameși), officiales (subalteni și marilor dregători), capitaneus (staroste), marscalcus (vornic), stolnicul, vornicul (29—37).

In „Enumerarea dregătoriilor constatate documentar, până la 1508, respectiv 1504“, în Muntenia se găsesc acești boieri: vornicul, banul, logofătul, vistierul, spătarul, paharnicul, stolnicul, pivnicerul, comisul, cămărașul, stratornicul sau postelnicul, clucerul, portarul, armașul, sulgerul, pitarul și subalterni, cum sânt, bănișorii, vornicul mic etc. (39). In Moldova: vornicul, stolnicul, starostele, vistierul, logofătul, vornicul din Târgul Romanului, ceașnicul, postelnicul, pârcălabul, posadnicul, ceașnicul doamnei, vătămanul, clucerul, spătarul, comisul, portarul, cămărașul, ploscarul, vistierul doamnei, aprodul, vameșul, medelnicerul, clucerul de arie, portarul de Suceavă, ușarul, armașul, pitarul (39—40). Banul, în Muntenia, se urmărește în documente (40—46). Marele ban reprezenta pe domn în Oltenia, administrând-o. Atribuțiile lui erau administrative-fi-

nanciare, judecătoreşti şi militare (46—50). In ce priveşte rangul ierarhic în sec. XVII e cel mai înalt dregător. In sec. XIV şi XV, banul alternează cu vornicul, pentru locul întâi, în epoca lui Mircea cel Mare. Intre 1489—1499, banul variază ca rang, dela întâiul, până la al cincilea. Dela 1499—1508 e primul (51—54). Subalternii lui sânt: banii de judeţ sau bănişorii (54—56) şi slugile băneşti (56—57). Curtea şi veniturile banului (57—58). Originea banului oltean. „El a înlocuit pe banul unguresc de Severin, atunci când Ţara Severinului şi cetatea au încăput în mâinele Românilor" (63). In Moldova, bănia este dregătorie târzie (66).

Vornicul, în Muntenia, apare în 1389. Numele e dvornic sau judex, palatinus. Atribuţiile sânt de judecător. In sec. XIV şi XV n'a fost decât un singur mare vornic. Subalternii erau vornicii mici, slugile vornicilor, vorniceii. Vornicul avea drept la o parte din amenzile pe care le pronunţa. Titlul e posibil să-l fi luat dela Serbo-Croaţi, ca dregător se aseamănă cu ungarul palatinus (67—77) —In Moldova, apare în 1387. In sec. XIV—XV a existat un singur mare vornic (82). In afară de atribuţii judecătoreşti, era comandantul armatei în timp de război (83). Intre subalterni e vornicul de gloată (în doc. dela Ilie şi Ştefan, e Moica, vornic de gloată nu Moise, (87).

Logofătul, în Muntenia, apare din 1391, avea în păstrarea sa sigiliul sau pecetea domnească (92). Intre subalterni, avem pe vtori logofet, gramaticii, diecii, pisarii (94 —95). Orginea e bizantină, prin intermediul sârb (98—99). In Moldova, e pomenit prima dată, în 1402. E şeful cancelariei domneşti. Uneori e boier hotarnic (100—108).

Vistierul, în Muntenia, apare în 1394. El avea în grija sa tezaurul sau vistieria ţării. Marele vistier era unul. Originea e bizantină, venită prin Sârbi (109—114).

In Moldova, apare întâi în 1401. Ca subaltern, e un vtori vistier (114—131).

Spătarul, în Muntenia, apare în 1394. Dregătoria de spătar e dublă, în a doua jumătate a sec. XV. Purta spada domnească. Ca venituri primeşte daruri anuale dela călăraşii de sub comanda sa. Originea e sau românească sau grecească (122—126). In Moldova, îl găsim întâi în 1434 (126—132).

Paharnicul, în Muntenia e citat întâi în 1394. Era dregătorul care oferea de băut domnului. Originea e sârbocroată (133—136). In Moldova apare din 1407. Numele obicinuite ceaşnic. Marelui paharnic îi era dată administrarea ţinutului Cotnari, Termenul de ceaşnic e împrumutat dela Poloni (136—141).

Stolnicul, în Muntenia apare în 1394. Era şef al bucătăriei domneşti. Intre subalterni, era stolnicul al doilea sau al treilea. Temenul e împrumutat dela Bulgari (142 144). In Moldova, apare în 1393. Intre subalterni sânt stolniceii. Originea e sau din Muntenia sau din Polonia (144—148).

Comisul, în Muntenia, e citat din 1415. El avea în grijă caii domnului. Originea e bizantină, prin Bulgari (149—151). In Moldova apare din 1435. E mai mare peste Branişte. Intre subalterni, avem pe vtori şi treti comis şi pe comişei (151—154).

Stratornicul sau postelnicul, în Muntenia, apare din 1443 şi 1460. Era dregătorul care avea grijă de patul şi odaia de culcare a domnului. Originea: postelnic e slav, stratornic e, probabil, bizantin (155—160). In Moldova, postelnicul apare din 1408.

Autorul e foarte bine pregătit şi cred că va duce la bun sfârşit sarcina ce şi-a luat-o: studiul vechilor instituţii româneşti. **M. Cost.**

* * *

Constantin C. Giurescu. Noi contribuţiuni la Studiul marilor dregătorii, în sec. XIV şi XV, Bucureşti, 1925.

Autorul lucrării atât de importante, de care a fost vorba mai înainte, continuă problemele referitoare „la aspectele comune tuturor marilor dregătorii, aspecte de caracter mai mult social-economic", şi alte chestiuni în legătură cu dregătoriile (3).

In par. I „Dreptul de judecată al marilor dregători". Ei judecau în divanul domnesc (6) şi uneori „acasă la ei" (7), ca şi în cuprisul ţării, în Moldova, ca şi în Muntenia.

In par. II. „Indatoririle militare ale marilor dregători", se studiază obligaţia marilor dregători de a însoţi pe domn, în război (11).

In par. III, „Raportul între dregătorie şi avere" se arată veniturile in legătură cu slujbele făcute: danii de sate, scutiri de dări faţă de visterie, dreptul de judecată, deci şi de amendă (13—24).

In par. IV, „Marii dregători faţă de fisc". Probabil că boerii nu plăteau dări. „Domnul acorda uneori scutiri de dări pentru satele unor proprietari" (24—27).

In par. V, „Raportul între marii dregători şi boerii fără titluri" In sec. XIV şi XV, caracteristica nobiliară nu e de dregător, de slujbaş, ci de om cu moşie. Dregătoria e un adaos la calitatea pe care o conferea proprietatea. „Menţionarea dregătoriei, pe care o avusese sau o avea în acel moment boierul, putea să lipsiască: acesta îşi păstra întreaga sa importanţă prin calitatea sa de proprietar rural". Boerii fără titluri sânt foşti dregători sau chiar în funcţie. „Ei au avantajul vârstii şi experienţei 27—32).

In cap. II, par. I „Numirea, înaintarea şi demiterea marilor dregători". Schimbările mari de dregători se constată cu prilejul schimbării domniei (33—41).

In par. II, „Costume şi insemne". Concepţia despre starea patriarhală a primelor timpuri din viaţa noastră de stat trebuie părăsită (41—50)

In Cap. III, par. I, „Tradiţia despre începuturile dregătoriilor româneşti" (50—53).

In par. II, „Originea marilor dregătorii româneşti", ne arată că denumirile dregătoriilor noastre dovedesc o influenţă bizantină, indirectă, prin intermediul sârb şi bulgar, şi o influenţă ungară (54—60).

In par. III, „Marii dregători de origine străină", autorul, după ce arată că simpla examinare a numelui boierului nu e o indicaţie sigură, prezintă numele, care, probabil, sânt străine (61—74). Chestiunile prezentate de autor merită toată atenţia, chiar când simţi că nu s'a putut spune ultimul cuvânt.

M. Cost.

* * *

Constantin C. Giurescu, Organizarea financiară a Ţării româneşti în epoca lui Mircea cel Bătrân. Acad. Rom. s. III, t. VIII, mem. I (1927).

Continuând seria de preocupări enunţate, autorul ne prezintă studiul acesta asupra unei probleme aşa de întunecată, despre care ştirile ce le avem sânt cu totul sărace.

In „Introducere", autorul vorbeşte despre lipsa monografiilor de acest fel, punând-o pe seama sărăciei izvoarelor istorice. Actele visterii şi cămării nu ni s'au păstrat, până la sfârşitul sec. XVII-lea. „Vechile noastre administraţii nu posedau scripte sau condici de lucrările lor", deşi visteria pare să fi avut condici. Arată ce s'a păstrat (2—4) Despre dispariţia actelor vechei noastre visterii (5—7). Materialul ce-l prezintă este scos din 20 documente, dintre 1368—1430.

Produsele Ţării Româneşti, in epoca lui Mircea cel Bătrân, sânt: grânele (se pomeneşte dijma din grâne, măsurată cu găleţi), viţa de bie, creşterea vitelor, creşterea albinelor, pescuitul, sarea, aurul, arama, fierul (12—16).

Impozitele în epoca lui Mircea cel Bătrân, Dările (18). Dijmele din grâne, vin, oi, porci, miere şi ceară, peşte din produsele laptelui, fân (19—24). Birul e pomenit în 1441 (24—26), birari în 1418 (27). Cuvântul bir e slav. Muncile şi slujbele, căratul, podvoadele sau podvezile, păscutul, caii de olac, posada, pescuitul morunilor, cositul fânului (29—34). Veniturile (36—38). Vămile (39 40). Repartiţia impozitelor „sa-

tele boereşti şi mănăstireşti erau supuse la toate îndadoririle fiscale" (41—45). Perceperea impozitelor. Impozitele erau strânse de globaşi, birari, găletari, vinăriceri, fânari, vameşi de albine şi porci (46—49). Destinaţia impozitelor pentru tribut, clădirea şi întreţinerea cetăţilor, întreţinerea curţii, a mănăstirilor şi bisericilor (50—52). Scutirile de impozite nu privesc personal pe boier, ci satele lui (53—55).

Lucrarea este o încercare serioasă, demnă de toată lauda, de a aduce noi contribuţii la lămurirea problemelor vechi istorice. **M. Cost.**

* * *

C. Bobulescu. Crucea de sus, Crucea de jos, Brazii şi Moşinoaele, din judeţul Putna. Bucureşti, 1926.

C. Bobulescu, preot în Bucureşti, autorul monografiei „Lăutarii noştri" şi a diferitelor studii de arheologie bisericească, ne înfăţişează de data aceasta, monografia istorică a două sate putnene. Este vorba de satele Crucea de sus şi de jos, de lângă târguşorul Panciu. Incă din vechi vremuri, în aceste părţi îşi aveau vii mănăstirile mai însemnate, din Moldova, ca şi boierii (5—6). Neamul Catargieştilor era din Crucea de sus. Neamul lui Miron Costin, al lui Dabija Vodă era din judeţul Putna (7—8). Legăturile mitropolitului Teodosie cu aceste locuri (9). Numele satelor Crucea va fi venind dela o cruce de lemn sau de peatră (9 şi 17). O „Chicere" (17). Cea mei veche menţiune a satului e din 1621, Oct, 7 (18). După această dată, ştirile se înmulţesc. Incă din 1621, vânzări şi cumpărări de vii la Cruce (18—20). Din 1768 un schimb între moşia Bălţaţi, din Cârligătura, a Moldoviţei, cu 6 pogoane de vie din podgoria dela Crucea de sus, în ţinutul Putnii, a lui Toader Vârnav vist. şi Ştefan Hermeziu ot vist. (20). Pomenirea unui popă Ştefan ot Cruce, în 1675 (22). Un pomelnic din 1750 (23—24). Arzând biserica satului în 1911, un comitet în frunte cu preotul T. Antohi (azi la Sf. Nicolae-Şelari, din Bucureşti) se hotărăşte să o construiască din nou. Lucrul ce se începe cu râvnă este întrerupt de războiul cel mare. O impresionantă descriere a locurilor pustiite de război, făcută de preotnl Antohi, care vizitează regiunea în vara anului 1918 (29—33). Lupta cu împrejurările şi oamenii, pentru a termina biserica (33—45). Notiţă biografică a preotului ctitor (48—52). Amintirile despre Crucea de jos sânt dese şi încep la mijlocul veacului XVII-lea (53—55). Despre Schitul Brazi (57 şi urm.). Interesante notiţe de pe cărţi (64—65). Despre vizita lui Mihail Sturza, la 1835, prin aceste ţinuturi (65—67). Alte însemnări pe cărţi, cu privire la Schitul Brazi (67—70). Schitul Moşinoaile (70—72). Inscripţiile Schitului Brazi (73 şi urm.). Una vorbeşte de războiul rusoturc din 1774: „groaznicele războae care strica toate târgurile şi satele din ţara Moldovii, ţara Muntenească— —" (24). Alta: „Când s'au primit Ioan din sat Humuleşti, anul 1822, Febr. 1. Tocmala i-au fost 45 lei, să facă dimicat şi cămeşi să spele.,. şi să înveţe carte iarna şi sărbătoarea ari blagoslovenie să şază... 1828, Marţii, 26" (76). Alta pomeneşte călătoria lui Mihai Sturza la Schitul Brazi, în 1835, iuli 6 „şi au fost în biserica sfântului Gheorghie şi i s'au cântat Axionul şi au şezut la cişmea de au băut apă" (77), Inscripţiile Schitului Moşinoaele (82—86).

Ar fi o fericire, dacă toate satele şi-ar avea fiecare monografia sa, la fel cu aceasta a păr. Bobulescu. **M. Cost.**

* * *

I. Minea. Informaţiile româneşti ale cronicii lui Dlugosz (Din cursul despre „Izvoarele Istoriei Românilor". Iaşi, 1926.

Un semn, din ce în ce mai îmbucurător, sânt lucrările istorice, care apar la noi. Mai ales, când aceste lucrări pornesc din preajma universităţilor. Chestiile care se cercetează, punctul de vedere nou, din care sânt urmărite, sânt de cel mai mare interes.

Astfel se prezintă lucrarea de faţă, în care d. M, caută să prindă ce informaţii, relative la Istoria Românilor, se găsesc în cronicarul polon, Dlugosz „chiar când şovinismul şi pretenţiile opiniei publice" din Polonia „deformează în mare măsură ştirile de istorie românească" (4). Ce lucrări de informaţie a folosit Dlugosz (6—8). Se prezintă câteva date despre viaţa lui D. (8—10). Ştirile foarte vechi, cu privire la pământul nostru sânt rare de tot, cum este cea din 970, când Svjatoslav ocupă „80 de oraşe bulgăreşti dela Dunărea (10). Cu anul 1335, cronicarul începe să dea ştiri imediat relative la noi. Chiar din acest an, ajutoarele moldoveneşti contra marcgrafului de Brandenburg. Aici discuţia d. M., cu privire la începutul ţării moldoveneşti (11=12). Simgatia lui D., pentru rezistenţa opusă de Basarab al Ţării Româneşti contra Urgurilor (12—13). Lupta din codrii Şipinţilor, între Moldoveni şi Poloni, aici şi despre Ţara Şipinţilor, ţară românească anterioară lui Bogdan I, în legătură cu Polonia (13—14). Tratatul dela Lublin şi serbările, cu Români, la Buda, în 1412, omagiul lui Alexandru cel Bun, din 1415, interesante amănunte despre lupta Moldovenilor la Marienburg, în 1423 (16). In 1431, fruntaşul Gedigold, al lui Svidrigailo, este acelaş cu Gidigol, din vechea cronică moldovenească, care a adus în 1425 pe mireasa lui Iliaş Voevod (18). Lupte între Poloni şi Moldoveni, în 1431 (19), în 1432 (21), Moartea lui Alexandru cel Bun o dă în vara anului 1433 (22). Inceputul luptelor între Ilieş şi Ştefan (22). Ţara Românească este numită Montania (=Muntenia). Amănuntele solemnităţii cu ocazia omagiului lui Iliaş faţă de regele Vladislav, din 1436 (26—28). Ţeţina şi Hotinul în stăpânirea Moldovenilor, din vremea lui Petru Muşat (28). Despre Iancu Corvin (30). Interesantă expediţia dela Varna (32—36), cu vorbe rele despre Români. In dezastrul retragerii, în afară de Români, nimeni nu ştia unde merge, numai cei cari aveau Români printre ei ştiau. Moartea lui Vlad Dracul (37). Foarte interesantă descriere luptei între Poloni şi Bogdan, tatăl lui Ştefan cel Mare, dela Lipovăţ, în jos de Vaslui (40—43). Uciderea lui Bogdan (43). Lupta dela Chilia, din 1465 (45). Interesantă lupta dela Baia (47—48). Ştefan Vodă îşi avea oastea tocmită undeva între râul Moldova şi Samus. Samus de aici poate fi şi Şomuzul. Poezia din nota dela pg. 52 nu poate fi populară. Impresionante ştirile despre lupta dela Vaslui şi admiraţia nespusă a cronicarului pentru Ştefan Vodă (55—56). Valea Albă (58—62). Cronica lui Dlugosz şi cronicarii noştri (66—68).

Autorul, cu bogata lui informaţie, prin comentariile pe care le adaugă face cititirea plină de interes. **M. Cost.**

* * *

I. Minea, despre Dimitrie Cantemir Iaşi, 1926.

Anul 1923, al pomenirei lui Dimitrie Cantemir. a fost şi un îndemn pentru scriitorii noştri, de a reveni asupra studiului vieţii şi operii marelui scriitor şi domn moldovean. Din această ordine de preocupări, face parte lucrarea aceasta. Este împărţită în două mari părţi, din care una priveşte personalitatea literară şi cealaltă pe Domnul Dimitrie Cantemir.

In cap. I, din prima parte, autorul vorbeşte despre curentele literere din Moldova, pe vremea lui Dimitrie Cantemir. In sec. XVII, opera culurală rusească a lui Petru Movilă a fost bine primită la noi. In Moldova va pătrunde puternic şi cultura polonă. Chiar din vremea lui Vasile Lupu pătrunde şi cultura grecească, care este foarte accentuată către sfârşitul sec. XVII-lea. Academia grecească din Constantinopol, prin legăturile politice ale capitalei turceşti cu Principatele, va avea mare influenţă asupra culturii de la noi. „Personalitatea literară a lui Dimitrie Cantimir aparţine curentului grecesc, aşa cum îl reprezenta academia din Fanarul constantinopolitan" (4—10).

In cap. 2 „Viaţa lui Dimitrie Cantemir" ni se arată diferitele momente din viaţa lui. Interesantă sosirea în Iaşi a solului polon Rafael Lecinschi. La Constantinopol era în relaţii cu profesorii academiei greceşti şi cu savanţii turci (11—18).

In cap. 3 „Soarta operelor" lui D. Cantimir, ni se arată care sânt operele lui. (19—24).

In par. 4, „Evoluţia literară a lui D. Cantemir" se deosebesc mai multe epoce. Epoca I-a interesantă, căci ne arată educaţia unei beizadele moldoveneşti, spre sfârşitul sec. XVII-lea. In această perioadă, care ţine până la 1698, el învaţă filosofie. Opera principală este Divanul.., (24—26). Epoca II-a ţine până pe la 1711, Lucrarea de căpitenie este istoria ieroglifică, scrisă între Mai, 1704 şi 26 Oct. 1705. In multe locuri, povestirea devine un capitol de autobiografie. Lucrarea poate servi şi ca izvor istoric, căci poate să lumineze părţi din istoria vremii (27—62), Epoca a III-a este vremea când C. a scris mai mult. In acest timp scrie Istoria imeriului otoman „lucrarea cea mai preţioasă, pe care generaţia dela sfârşitul sec XVII-lea ne-a lăsat-o despre lumea musulmană", „nici unul din cei cari scriseseră istoria Turcilor mai înainte n'a fost aşa de scrupulos în complectarea informaţiei". Se arată bogata informaţie, pentru această lucrare (62—79). Din această epocă este Descriptio Moldaviae. [Autorul arată cauzele care l-au îndemnat pe C. să scrie această carte (80—82) şi de unde şi-a putut căpăta informaţiile (81—101). Se face un foarte bun rezumat critic al lucrării. Acelaş lucru pentru Hronic (101—151), pe care d. M. o crede „cartea reprezentativă a generaţiei, care se împrăştia şi se perdea la începuturile vremurilor fanariote" (107). Rezumatul lucrării e strâns înpletit cu analiza critică a d M. „Peutru prima oară în Hronic s'a încercat sinteza istoriei tuturor Românilor, înlăturând graniţele vremelnice" (145). Tot din această epocă este Vita Constantini Cantemyrii, în care se tratează chestiuni de istorie românească contimporană autorului ei. Titlul cărţii nu este al lui D. Cantemir, ci al lui Bayer, prin a cărui copie cartea a fost pusă în circulaţie, căci originalul nu se cunoaşte astăzi. „Prin această operă, Cantemir ar fi complectat şi adaos ceia ce se scrisese în istoria ieroglifică" (154), după cum „era să servească şi prestigiul casei Cantemireştilor în Rusia, unde căsătorit din toamna anului 1719 în cea mai înaltă aristocraţie, juca un rol foarte important la curtea ţarului Petru cel Mare" (155). In ceia ce priveşte orginea neamului Cantemir, d. M. spune că Temircani, Mircani erau destule familii în Fălciul asa de apropiat de Tătari, din contactul cu care s'au putut împrumuta porecle familiare, iar numele răzăşesc Termincan orişicine îl putea strămuta aşa de uşor în Cantemir. Oare nu sântem în faţa acestui caz aici?" (156). In nota dela pag. 156. d. M. e contra ipotezei d-lui S. Zotta, că se poate stabili o legătură de înrudire, între Petru Silişteanul, din 1491, şi Cantimireşti. In legătură, cu ştirile despre neamul lui Cantemir, interesante observaţii ale d. M. (157—179). In Vita Constantini Cantemyrii sânt ştiri cari lipsesc în cronicile vremii (179 şi urm.). Foarte interesante datele despre conflictul între Costineşti şi Constantin Cantimir (217—221). Tot din această epocă face parte lucrarea Istoria Brâncovenilor şi Cantacuzineştilor (236—267). „Lucrarea este un raport politic, un memoriu", scris din îndemnul ţarului (237—239). Lucrarea scrisă în grabă, după 20 August 1718, are confuzii şi lacune (240). Se arată unele neezactităţi (241 şi urm.). „Pe Cantemir l-a interesat mai ales şi exclusiv politica necreştină a Cantacuzinilor" (245). Se face în chip critic rezumatul lucrării. Memoriul este făcut, vrând să atragă luarea aminte a ţarului, de promisiunile făcute, în 1711, Moldovenilor, arătându-se şi mijloacele de ajutorare (270—283).

In par. 5, ni se arată Dimitrie Cantemir ca geograf (283—285). In par. 6, lucrările lui Cantemir de orientalistică, se arată aceste lucrări, orginea lor şi critica asupra cuprinsului lor (285—296),

In par. 7, „Incă ceva despre locul lui Dimitrie Cantemir în cultura românească", o caracterizare foarte bună din punct de vedere cultural, a Ţărilor Române, în sec. XVII şi începutul celui de al XVIII-lea (296—307).

In par. 8, „Cum a tratat Dimitrie Cantemir Istoria Românilor" o privire generală asupra evenimentelor istorice, din operele lui Cantemir, asupra cărora se opreşte totdeauna şi adaosul de multă informaţie a d. M. (307—340). Autorul monografiei lui Cantemir scoate în evidenţă, din Descriptio Moldaviae, unele amănunte, demne în adevăr de reţinut, de ex că, numele laşi derivă din diminutivul Ionaş, din Ion, că Radul Vodă ar fi înconjurat cu ziduri oraşul Iaşi, care în 1711, avea mai mult de 40 de biserici, de piatră sau de lemn, că cu 50 ani mai înainte avusese 12000 case, din care în 1711 rămăsese a treia parte, de palatul domnesc de piatră din Târgul Frumos (se ştie şi de aiurea), de casele domneşti din Vaslui, despre bisericele Cotnarului, ruinele Sucevei, privilegiile Chigheciului, Câmpulungului şi Vrancei (325—327).

In cap. II „Dimitrie Cantemir ca domn moldovean" (343—401) ni se înfăţişează de d. M., domnia I-a şi II-a a lui Dimitrie Cantemir, amândouă scurte. Vedem lămurit complicaţiile politicei europene, la venirea Domnitorului (348—356), Foarte sugestive pregătirile şi întâmplările, din războiul intre Turci şi Ruşi, din 1711, (367—401). Urmează apoi 2 anexe (în cea de a doua, un doc. de vânzare a satului Ruginoasa, din 1711, 24 Mai) şi 4 excursuri, care vorbesc de Stampele, reprezentând pe Dimitrie Cantemir, de Cartea numită Orgines et occasus Transsylvanorum, bibliografie critică, pomenirea lui D. Cantemir.

Nu se poate arată în o dare de seamă scurtă toată bogăţia de material, pe care istoricul o poate găsi în această monografie, condusă dela început şi până la sfârşit, de multă claritate şi, de o viguroasă critică, bazată pe o bogată informaţie. Este unul din cele mai frumoase monumente, ridicate marelui cărturar şi Domn, la 200 de ani dela moartea lui.

M. Cost.

* * *

N. Iorga, Istoria literaturii româneşti, ed. II, Bucureşti, 1925.

Această carte indispens bilă, „revăzută şi larg întregită" apare având în loc de prefaţă „Locul Romînilor în dezvoltarea vieţii sufleteşti a popoarelor romanice". In marile capitole, locul dintâi îl ocupă Poezia populară, despre care autorul ne arată că poate fi tratată din punct de vedere estetic „admirându-i-se frumuseţea sau osebindu-se însuşirile care alcătuesc caracterele acestei frumuseţi" şi din punct de vedere al dorinţei «de a şti», prin care se urmăresc „rosturile, categoriile, lipsurile poeziei populare, în ce împrejurări s'a alcătuit fiecare din ele şi întrucât ea oglindeşte aceste împrejurări".—Mai departe o admirabilă definiţie a poeziei populare, care e „poezia cunoscută, răspândită, cântată, repetată, iubită, amestecată cu viaţa, înainte de a fi scrisă şi care putea să nu fie scrisă şi care, chiar când e scrisă, nu e scrisă de aceia cari au făcut-o şi au cântat-o, ci de alţii, cari sânt prinşi de curiositatea artistului ori a omului de ştiinţă faţă de dânsa" (25). Se studiază balada populară românească, în originea şi ciclurile ei. Admirabilă pagină de adevăr şi frumuseţe, la întrebarea: cine a făcut poezia populară? (pg. 26). Se arată diferitele momente istorice, când se pomenesc cântecele cu faptele bătrânilor (26—28). Aprecieri despre culegerea poeziilor populare (31—33). Admirabile, ca frumuseţe, pag. 33, 34, 37 38, 40. Se arată împrejurările, în care au putut apărea unele balade ale noastre, ca aceia cu „Iancu Vodă„, care e Ioan Huniadi, Miul Cobiul, Grue, Codreanu. Originea Mioriţei (41—42). Alt ciclu de cântace e al Dobrogiei, care ar putea fi numit şi ciclul dunărean (42—45), Tipul sârbesc, ce înfăţişează viaţa străină de dincolo de Dunărea „o traducere a cânte-

celor ce se auziau de la zicătorii pribegi, cari se înfăţişau cu guzla pe la mesele Domnilor şi boerilor", cum e Băba Novac, Sârb Sărac, Iovan Iorgovan (45—46). Ciclul cântecelor haiduceşti (46). Poezia populară lirică şi satirică (48 şi urm.). Aici şi descântecele. Despre doină (65). In cap. III, despre Poveşti şi snoave (66 şi urm.) Admirabilă pag. 66. Legătura cu Orientul (67). Iarăşi pagine de nespusă frumuseţe (69—73). In cap. IV, literatura gnomică «proverbele şi zicalele» (75—87). In cap. V, se expune Literatura religioasă în veacul al XV-lea. Cărţile sfinte şi mişcarea husită. Scrieri bogomilice (88—124). Românii au adoptat în biserică, din veacul X sau XI ca limbă sfântă, limba Slavilor de peste Dunăre (92). Inceputurile mănăstirilor româneşti (93—96) şi numele unor vechi scriitori (96—100). Influenţa husită la Români (103—105). Psaltirea dela Scheia, după scris pare a fi de pe la 1559 (106). O copie ceva mai târzie e psaltirea dela Voroneţ (ibid.). Texlele lui Coresi (107—108). Codicele dela Voroneţ, după scrisoare, e din vremea lui Petru Rareş sau a urmaşilor (109). Dela clericii maramureşeni ne-a venit literatura bogomilică (110), de unde ne veniseră şi cărţile mai vechi, „întrun unghiu sălbatec din Maramurăş sau din Ardealul vecin cu înălţimele maramurăşene" (103). Limba celor mai vechi cărţi sfinte (112—121) ortografia (121—124). In cap. VI, Cronicile slavone ne vin sub influenţa analiştilor sârbi (125) In cap. VII, Literatura religioasă din veacul al XVI, despre cărţile româneşti vechi şi înrâurirea lor (132—133), cultura slavonă în Moldova (134—136), Ţara românească şi tiparul de cărţi slavone (136—140), Neagoe Vodă Basarab, ca scriitor slavon (140—150).

In cap. VIII „Cele dintâi cronici în slavoneşte şi româneşte". Cronici moldoveneşti. La căderea statului sârb de pe malul drept al Dunării, cărturarii slavoni se refugiază la noi. Macarie (151). Azarie şi Eftimie (154—157). Nicolae Brzeski (158—160). Cronicele muntene (161—167). Cărţile de istorie populare româneşti (167—171) Tipăriturile româneşti şi slavone din Ardeal (173 şi urm.) Catehismul din 1544 (174). Despre Coresi (177—193). Cărţi slavone şi slavoromâne tipărite în Ardeal (193 şi urm). Noi lucrări românşti tipărite în Ardeal (197—206). Decăderea Culturii slavone în a doua jumătate a sec. XVI-lea (206—215), In cap. X, Inceputuri de scriere românească în principate (215—223). Cap. XI, Literatura religioasă în veacul XVII-lea. Pătrunderea limbii româneşti în viaţa de stat şi în biserică (223 şi urm). Petru Movilă (237—248). Catehismul ardelean din 1640 (248 şi urm). Mitropolitul Varlaam şi activitatea sa (252—269). Tipărituri muntene supt Matei Basarab (276—281). Tipăriturile ardelene, Simeon Ştefan (281—283). In cap. XII, scriitorul se ocupă cu cronicile româneşti ale veacului XVII-lea Cronica lui Grigore Ureche. Despre Nestor Ureche spune d. I.: „avem o scrisoare de la Nestor—şi nu un necărturar ca acesta ar fi putut întreprinde o operă literară aşa de grea şi de însemnată". Acesta şi alte argumente contra lui Nestor, ca cronicar, pg. 286—288, nota. Isvoarele lui Ureche (287 şi urm.) „Letopiseţul leşesc al lui Ureche e Ioachim Bielschi (296). Despre izvorul latinesc al lui Ureche (298—300). Insemnătatea cronicii lui Ureche. Despre formă „sânt fraze bătute ca o medalie" (300). Despre Simion dascălul (301—309). Cronografele (309—313). Miron Costin „inferior lui Ureche ca gândire politică şi ţăsătură a frazei" (315). Analiza critică a operei lui (317—346). O lucrare a lui Costin despre Ardeal şi alta despre Turci (346—350). Cronicele muntene ale lui Stoica Ludescu şi Constantin Căpitanul (350—363). Cap. XIV. Despre Nicolae Milescu (365—369). Mitropolitul Dosoftei (369—391). Tipărituri muntene (391—398).

Sânt în această carte amănunte multe, uneori sânt înpletituri în legătură cu întâmplările istorice, care te pot rătăci, atât sânt de variate, dar tocmai prin aceasta, lucrarea de faţă este o înoire, în multe privinţe, a felului de a sintetiza materialul de literatură românească, din punctul de vedere istoric.

M. Cost.

N. Iorga, Istoria Comerţului romănesc, epoca mai nouă, Bucureşti, 1925. In lucrarea de faţă, autorul ne înfăţişează date foarte bogate asupra producţiei şi mişcării comerciale la noi, în timpurile mai nouă.

Cap. I, „Comerţul romănesc în epoca expansiunii teritoriale austriace", „Direcţia comeţului romănesc sufere schimbări însemnate în veacul al XVIII-lea" (3). Negoţul intern e activ, atât în Muntenia, cât şi în Moldova, la începutul sec. al XVIII-lea: negustori la Bucureşti, Craiova, Iaşi, Bârlad (17—18). Cap II „Dela pacea dela Belgrad (1739) până la noua eră de raporturi cu Apusul (1774)" (19 şi urm.). Despre oile bârsanilor, cari vin la noi (20—23). Raporturile comerciale ale Moldovei cu Ardealul sânt mai rare (23). In 1761, piaţa din Suceava cuprindea: lipoveni, căldărari, ciobotari, opincari, tălpălari, sărari, olari, steclari, păscari, pităriţele cu pita etc. La Herţa, o dughiană de scânduri, pe roate mişcătoare. In prăvălia evreului „Mindilă" din Iaşi, era sobă, cuptor, paturi i laviţe şi două dulapuri şi poliţile şi masa (25). Altă dugheană din Târgul de sus, din Iaşi, are hrubă cu gârliciu de lemn (ibid.). In dugheana evreului David, din Chişinău, în 1741, se afla holercă, tutun, bumbac, sare, piei, orez, frânghii, dohot, sare, aramă, ciubote şi oale (26). Negustori la Suceavă, Iaşi, Botoşani, Bucureşti, Craiova (26—27). Negustorimea românească era mai puternică în Moldova, de cât în Muntenia (27—28). Negustorii armeni (28—30), turci (30—37), greci (38—49), evrei, care la început „nu joacă nici un rol ca negustori. Rostul lor e arenda cârciumei din sat, a dreptului pe care-l au boerii de a vinde vinul şi rachiul" (38). Numărul evreilor era mare la Bârlad, în 1767, că se poate vorbi de „rândul dughenilor jidoveşti" (39). Evreii din Bucureşti (40—41). Privilegiile Iaşilor (41). Comerţul cu apusul (45), o încercare de industrie (48).—In cap. III, „Noul comerţ cu Apusul până la războaiele Revoluţiei franceze (1774—1789). Tratatul dela Chiuciuc-Cainargi, din 1774, e însemnat pentru negoţul nostru. Clauzele lui tind a înlătura sistemul de zaharea, de aprovizionare, întrodus de Turci Afacerile trebuiau să se încheie în porturi şi negoţul să se facă de negustori creştini, după preţul curent. Se numesc consuli din partea Rusiei, pentru supraveghere (53). Lupta înpotriva obiectelor de lux (54—55). Abuzurile turceşti scad (57), Legăturile se fac tot mai dese cu provinciile austriace (57). Armenii din Polonia capătă privilegiu (59). Ce mărfuri putea aduce un vas la Galaţi, în 1783, (61). Galaţii ca port, la sfârşitul veacului XVIII-lea (63) In această vreme se vorbia şi de navigaţia Prutului (63). Proiecte de colonii armeneşti în Bucovina (64 - 65). Negustori francezi în Moldova (71—72). Vămile interioare (79). In 1786 o fabrică de sticlă la Hârlău (79). Negustori, în Bucureşti, români, greci, armeni, slavi, francezi, evrei, în 1818—21 (81). Mărfuri în Oltenia, aduse din străinătate, între ele şi desagi cu cărţi, la sfârşitul sec. XVIII, din care vedem că gustul timpului nu era de loc înapoiat (83—84). In 1807 o societate comercială la Braşov, în ea şi Români (85). Elementul comercial romănesc din Bucovina (86). Intre negustori aflăm Zgârie brânză şi Barbă-lată (86). Cap. IV, Comerţul determinat de transformările occidentale (1789—1814) (88—117). Cărţi şi gazeturi din Ardeal, în 1795 (93). Mărfuri turceşti, nemţeşti (101—104). Creşte necontenit populaţia evreiască (104—106). Aspectul Bucureştilor în 1804 (107). Fabrică de postav în Muntenia, în 1784 (109—110), de hârtie, de sticlă, etc. (111—113). O flotă de comerţ românească pe Dunăre, în 1793 (113). In cap. V „Revoluţionarea comerţului romănesc (1804—1828) (118 şi urm.) Războaele lui Napoleon n'au fost fără influenţă asupra comerţului romănesc (119). Influenţa ocupărei Basarabiei de Ruşi, asupra comerţului moldovenesc (122—123, Galaţii după 1812 (125). Viaţa negustorimei noastre pe la 1813 (127—129). Breslele în Iaşi (130). Rolul negustorilor macedoneni (133). Mărfuri în 1825, la Bârlad, mărfuri apusene (140—141). Cap. V, Epoca de creaţiuni economice (1840—1859) (145 şi urm,) Comerţul la Galaţi, în

1833, la Brăila, în 1831 şi 1843 (148—150). Exportul (156—158), importul, în 1840, 1843 (160), Negoţul bucureştean în 1835 (164). Cap. VI, Epoca lipsei de iniţiative economice (73—189).

Lucrarea impresionează prin bogăţia imensă a datelor şi rămâi uimit cum o muncă de om a putut să le coordoneze şi să le dea atâta viaţă. **M. Cost.**

* * *

Revista Arhivelor, sub îngrijirea d-lui Constantin Moisil, Anul II, No. 3, Bucureşti, 1926.

Apariţia lucrărilor de felul acestora este o bucurie, pentru toţi, cei ce se interesează de studiile istorice.

Acest număr de revistă cuprinde, cum e şi foarte natural, articole de arhivistică, foarte interesante. Teodor Bălan, Arhivele Bucovinei. Aici aflăm şi ştiri triste, cum e aceia că documente vechi, referitoare la averea şi trecutul mănăstirilor din Bucovina, au fost vândute ca hârtie veche (303) Simeon Reli, Ceva despre fondurile arhivistice din Arhivele Bucovinei. Stoica Nicolaescu, Reforma arhivelor în Rusia (traducere din limba cehă). Cunoscutul genealogist, d. S. Zotta, continuă studiul «Despre neamul Cantemireştilor», dându-ne, în anexe, documente din 1675, April 6 (aici găsim «iuşri», uşori şi pădure mereae, Cantemir sărdarul şi fiul Antohie), 1728, Aug. 18 (aici scoborîtori din Cozma Şarpe postelnicul, 323—324), 1733, Ianuarie 12 (aici neamul lui Cantemir, 325—327), Dr. M. Popescu, Sigiliul lui Sigismund Bathori, principele Transilvaniei.—S. Berechet, Documente slave, privitoare la Basarabia. Aici dovada că Mitropolitul Dosoftei al Moldovei a murit la 1693, 13 Decembrie (334). Tot aici o notiţă pe un mineiu, în care se spune că Vasile Lupul, Domnul Moldovei, a murit în Ţarigrad, în 1661 «şi l-au adus feciorul în Ţara Moldovei şi l-a îngropat în Iaşi, la a lui mănăstire, la Trei Sfetitele» (334). In 1543, Martie 20, un Petru Albota, mare vătaf de Iaşi (336).—Dr. Andrei Veress, Orândueli româneşti vechi tipărite în Ardeal.—Em. Vârtosu, Eliade ca tipograf.—Elena Eftimiu, Antimiia fata vornicului Grigorie Ureche (370—372). Aici un doc. slavon, din 1657, Ianuarie 25 zile. In el se spune că cneaghina Antemia, foastă păhărniceasă a lui Alexandru ceaşnic, fiica răposatului, Ureache fost dvornic mare, dărueaşte dreapta şi adevărata sa ocină şi moştenire „satul Mândreşti, în ţinutul Cârligăturii, pe pârăul Bahlui, în gura pârăului Sirca" verilor săi, lui Gavril Jora sulger şi cneaghinei sale". In document se adaugă amănuntul extrem de important că «ea singură cu mânele sale le-a făcut scrisoarea şi a iscălit fiind foarte învăţată în cărţi». In observaţiile cu care autoarea întovărăşeşte acest document, se găsesc şi următoarele lucruri :„..,o lumină nouă.., asupra uneia din fiicele lui Grigorie Ureche, Antemia, până la proba contrarie, singura" şi „Documentul precizează existenţa acestei necunoscute urmaşe a săracului Ureche" (371). Ori sânt cunoscute, de mai înainte, două fiice ale lui Grigorie Ureche : Alexandra şi Antemia (numită şi Iftimia), pentru care vezi : Arhiva soc. şt. şi lit. Iaşi, III 231, IX, 234, Ghibănescu, Surete IV, 63—64, Bul Ion Neculce III, 36, 37, doc. 1658, 1660, 1671, V, 50, 52 doc. 1671, 1679 etc. Apa Sirca din document, e cunoscută din doc. de sub Alexandru cel Bun încă.—G. Nicolaiasa ublică un foarte interesant fragment de manuscris, „Ţara Moldovei".—C. Moisil publică o carte de mărturie din 1634, dată clucerului Barbu Poenaru. In Miscellanea găsim, Pascua Romanorum: Pabula Iulii Caesaris ?—Un capitol de nomenclatura istorică română de Dr. Ilie Gherghel.—Argument nou în contra autenticităţii uricului atribuit lui Iurg Corlatovici de I. Minea.—Ştiri noi despre propaganda catolică în Moldova, în sec XVII, de I. Minea. Constantin Vodă Şerban faţă de imperiali şi Cazaci, de N. C. Bejenaru,—Desbaterea procesului lui Gh. Şincai de Tr. Popa.—Când a zidit Vasile Lupu

biserica Sf. Dimitrie din Orhei. Șt. Berechet.—Despre semnătura latinească a lui Mihai Viteazul, Dr. Andrei Veres.—Spicuiri noi despre Horia, Cloșca și Crișan. Dr. Mihail Popescu.—Un autograf al lui Gh. Asachi, C. Fierăscu.—Inceputurile tipografiei în Ucraina, P. P. Panaitescu.—Originea cuvântului „Târtan", de Ec. D. Furtună.

M. Cost.

* * *

Anuarul institutului de istorie națională (Universitatea din Cluj), III (1924—1925), Cluj, 1926.

Volumul, muncă rodnică a Universității din Cluj, în cele peste 1000 de pagini cuprinde prea interesante și multe studii, ca să poată fi cuprinse în cele câteva cuvinte, ale unei dări de seamă. Volumul începe cu o comunicare, făcută la Academia Română de I. Lupaș, despre Avram Iancu, comemorare a centenarului de la nașterea lui. In anexe, documente și scrisori relativ la Avram Iancu.—P. P. Panaitescu, Planurile lui Ioan Câmpineanu pentru Unitatea națională a Românilor (Legăturile lui cu emigrația polonă). In anexe, se dau scrisori.—Constantin Moisil, Monetăria Țării Românești în timpul dinastiei Basarabilor. Prea interesant studiu asupra numismaticei românești.—Teodor V. Păcățian, Contribuțiuni la istoria Românilor ardeleni în sec. XVIII.—N. Drăgan, Codicele pribeagului Gheorghe Ștefan, Voevodul Moldovei. Manuscrisul acesta, a fost aflat la 1864, între cărțile lui Ioan Mihalyi de Apșa. In el foarte interesantă este partea „Jitie și din multe pretreacere" din 1667, în care ni se povestesc ultimile clipe ale pribeagului Domn, Gheorghe Ștefan al Moldovii (pg. 233—236). Răspunsul la Catechismul calvinesc a lui Varlaam (245—252).—Virgil Șotropa, Tătarii în Valea Rodnei.—Silviu Dragomir, Vechimea elementului românesc și colonizările străine în Bănat.—Ștefan Meteș, Păstorii ardeleni în raporturile lor cu Principatele Române. Foarte important studiu. „Păstorii ardeleni în raporturile lor cu Principatele, fie Țara Românească, fie Moldova, nu cunoșteau graniță. Nici un obstacol nu-i putea împiedca de a petrece cu turmele pe aceleași locuri, atât vara cât și iarna, unde se obișnuiseră ei de veacuri" (298).—Constantin C. Diculescu, Contribuție la vechimea creștinismului în Dacia. Autorul se ocupă cu istoria religioasă a Gepizilor „care singuri au fost elementul politic permanent în cuprinsul Daciei Traiane, în epoca migrațiunilor" (358). „E de observat, că resturi de păgânism vechi german, cu colorit nordic, trăesc la Români în Dacia, ca moștenire gepidă, până în ziua de astăzi" (359). Așa credința în zânele Ele, știme, iasma. „Mormintele cu inventar germanic din epoca migrațiunilor, în cuprinsul Daciei sunt gepide, vendalice și gotice" (364). „Interesant e însă faptul că arianismul gepid a contribuit nu in mică măsură la consacrararea numelui etnic Român" (376). Bogata contribuție la istoria statului barbar gepid în Dacia —Dr. G. G. Mateescu, Granița de apus a Tracilor. In concluzia acestui studiu de adâncă specialitate, autorul ne spune că „reiese.. răspândire cu mult mai întinsă spre vest a elementelor trace, în unele regiuni, cunoscute până acum ca illirice, și mai des în Peonia și Dardania" (489). Urmează apoi studii mai scurte ca, Românii în civilizația străinilor, de V. Bogrea. De același, Note și observații istorice-filologice: legende paralele cu ale noastre în cronica lui Gheorghe Brancovici. Asemenea, știri străine despre noi. Lucruri mărunte, dar foarte interesante, care ne arată cât a pierdut știința românească, prin moartea timpurie a acestui învățat profesor din Cluj. Un doc. moldovenesc din 1442, în faximile, o danie către Miclăuș Raspop. (532).

Urmează apoi Miscellanea, documente relative la istoria Românilor, în l. latină, ungară, germană, unele în legătură cu Mihai Viteazul. Apoi alte multe chestii mai mărunte. Statistica Românilor Ardeleni din anii 1760—1762, de Dr. Virgil Ciobanu.—Urmează numeroase „Dări de seamă". Apoi un repertoriu bibliografic asupra Istoriografiei române, în 1923—1924, de Ioachim Crăciun.

Este printre cele mai bogate publicaţii istorice, apărute în anii din urmă.

M. Cost.

* * *

Revista istorică, de N. Iorga, cu concursul mai multor specialişti. Vălenii de Munte, 1926.

V. Motogra: Ceva nou dspre Alexandru Vodă, fratele lui Ioan Potcoavă (1578). Un episod, din vremurile tulburi ale Moldovei, când Alezandru, care se da drept fratele lui Potcoavă, alungând pe Petru. Domnul Moldovei, ocupă tronul pentru o lună. Ştirile ce urmează le scoate autorul din un document, scos din o veche revistă ungurească: o scrisoare a lui Daud, begul Silistrei, care a condus trupele turceşti la asediul Iaşului, către Ştefan Bathory, regele Poloniei. Asediatorii Iaşului ,au săpat şanţuri, întărindu-le cu butoaie şi lemne".—Cei din cetate „întro noapte pe la oara 4, s'au ridicat toţi cei ce se aflau în Curte şi prin biserici şi ieşind pe o uşiţă, au trecut peset un lac îngheţat, şi au luat'o la fugă pe marginea Codrului" (3). N. Iorga publică trei noi acte româneşti, ardelene, din 1600, unul se jeluește vlădicăi Ioan ot Belgrad „de u fečur aiŭ-lui şi au dzis câ sâ leagă o fată de însul" (5). Mănăstirea Pavliceni, de V. Bogrea.—Cu privire la data scrierii „Chronika ziem moldawskich y multanskich" de M. Costin, admite că data trebuie căutată între 1676 şi 1683 (9—12). In Cărţi vechi „Lo stato presente di tutti i paesi e popoli del mondo (1724) şi „La Turchia ovvero l'impero ottomano" 1829, Ioan C. Filitti se vorbeşte şi de ţările noastre (12—16)—Un manuscris al lui Ieremia Cacavela din biblioteca lui Constantin Brâncoveanu, C. I. Karadja, cu o notiţă românească din 1687, din care se vede că Ieremia Cacavela era egumen la schitul Plăviceni (jud. Olt) (16—18).—O mărturie a Doamnei Elina despre bătălia dela Finta, de T. G. Bulat—Documente, relativ la Vlădeşti-Vâlcea, de T. G. Bulat. Acelaşi, Din timpul primei ocupaţiuni ruseşti în ţările româneşti, Dări de samă şi Cronică. Contribuţia românească la opera de cruciat a lui Ion Hunyadi, de T. G. Bulat.—Familia nobilă Cînde în doc. veacului al XIV—XIV, de V. Motogna—Zugravii domneşti, N. Iorga: în 1730, un Ştefan zugravul cel domnesc. D. Iorga crede că e acel ce a dat cele dintăi picturi de la Frumoasa, din Iaşi (81).— Ştiri nouă despre Iuga Vodă, de N. Iorga.—Despre Nichifor dascălul şi legăturile lui cu noi, de P. P. Panaitescu.—Scrisori vechi privitoare la unire, de Em. Hagi Moscu—Puşca hatmanului Sandul . Buhuş ?, de S. Zotta.—O soră necunoscută a lui Miron Costin, de S. Zotta Velica, căsătorită cu Mihul Spatar Dedulescu, din Muntenia (104) Acte şi doc. muscelene, de Preot Ioan Răuţescu.—Doc. ieşene, dela sfârşitul sec. XVIII, de N. I.—Urmează dări de seamă şi cronică—Consideraţii asupra istoriografiei româneşti în ultimii douăzeci de ani, de C. C. Giurescu.—Un raport catolic despre Moldova, la sf. sec. al XVII, de I. C. Filitti.—Un act latinesc dela Mihai Viteazul, de T. G. Bulat—Mormântul lui Constantin Brâncoveanu (dela bis. Sf. Gheorghe Nou, din Bucureşti), de Emil Vârtosu (o inscripţie şi un document dovedesc aceasta) (207—210).— Un Voevod al Moldovei în poezia populară ucraineană, de S. Zotta (Dumitraşco Vişnievieţchi nepotul de fiică al unui Ştefan cel Mare şi a lui Pisacenschi poruşnicul (212).— Un document necunoscut privitor la Dan. al II-lea, de V Motogna.—Dosarul unei moşii domneşti (Răcăciunii), de C. I. Karadja. Intre documentele aduse aici, e unul din 1548, April 24 (se dă şi facsimile) se întăreşte urmaşilor lui Buzat stolnicul, Sora, Stan, Crâstea, în puterea unui privilegiu dela Ştefan cel Mare, „un sat la gura Răcăciunei, la Siret, care se chiamă acum Buzaţii" (autorul traduce rudele)" în loc de „venii" (228). Aici şi 20 acte interesante din sec. XVII-lea.—Documente ale mănăstirii Dobruşa (Vâlcea) de T. G. Bulat,—Inscripţii de la Grozeşti, Bogdăneşti, Mănăstirea

Caşinului (Bacău).—Documente amestecate, de Iuliu Tuducescu.—Dări de samă şi Notiţe, de N. Iorga.—Un evreu turcesc despre ţerile noastre în sec. XVIII. Despre Iaşi se spune: „Moldova de jos se întinde dela Iaşi până la apa Dunării, şi Iaşii este capitala întregii ţării şi este zidit pe pârăul Bahlui, nu este mare, dar foarte tare, prin natură şi artă (298).—Două scrisori ale lui Gheorghe Ştefan, de V. Motogna.—O povestire în versuri necunoscută despre uciderea Voevodului Constantin Hangerli, de C. C. Giurescu —In Note despre Eftimie Murgu, de Tr. Lalescu: „se face dovada că Eftimie Murgu a fost profesor la şcoala vasiliană, transformată între timp în Academia Mihailiană, timp de aproape trei ani, dela 28 Iulie 1833 până la 22 Mai 1836" (327—328).—Despre două cărţi citate de Miron Costin, de I. Minea.—Documente, de T. G Buiat (unul muntenesc, din 1535 April 1).– Urmează dări de samă şi Cronică.

In general, numeroase şi interesante ştiri pentru Istoria Românilor.

Mihai Costăchescu.

Revista Moldovei, pe 1927.

Revista Botoşăneană continuă a ocupa coloanele sale cu cercetări istorice. Căp. A. I. Gheorghiu face un studiu de sinteză, publicând *parcalabii Hotinului*, în felul cum am publicat în Monografia Dorohoiului vornicii mari ai ţării de jos *şi de sus*, cari aveau reşedinţa în Dorohoi.

Botoşanii, cari azi îşi au monografia lor în lucrarea d-lui Artur Gorovei, au nevoe de o largă publicitate a documentelor de casă, întru cât e oraşul cu privilegii, cari şi-au păstrat o foarte bogată arhivă veche particulară. Am avut prilej chiar în acest număr al buletinului să public 14 acte vechi, ce privesc proprietăţile bisericilor Sf. Gheorghe şi Vovidenia (biserica lui Manoli cupeţ, poreclit *Pârle iapă)*, unde am găsit şi o veche pecete a târgului din 1780, cum şi ştirea că preuţii dela bis. Sf. Gheorerau păstrătorii peceţii târgului, aducând prin aceasta venit bisericii de câte una ocă de ceară la fiecare punere de pecete.

* * *

Şt. Gr. Berechet, Procedura de judecată la Slavi şi Români, Chişinău 1926 8°/₀ pg. 214+122 In partea I-a autorul studiază în paralel procedura la Slavi în judecarea civilă şi penală a proceselor; iar în partea II, aceiaşi procedură la Români. Nu puţin loc ocupă şi procedura după legiuirile Ipsilant, Caragea, Donici şi Regulamentul organic. La fiecare pas dă textul slavon, care priveşte partea juridică şi reîntroduce spre lămurire termenii vechi oficiali în materie.

Ca ilustrare reproduce în partea III, ca *materiale* privitoare la procedura în judecată un număr de 54 texte: slave, latine grece şi româneşti pentru ilustrarea celor mai interesante puncte de procedare.

O bibliografie bogată închee lucrarea.

A judeca în amănunte lucrarea d-lui Berechet, este a lipsi ţinta ce urmăreşte prin această lucrare. După I. Peretz, care a deschis brazda cercetărilor de istoria vechiului drept românesc, D-l Berechet arată frumoase începuturi în acelaşi drum de răscolire al trecutului nostru juridic.

* * *

C. N. Tomescu. Mitropolitul Grigore al 4 al Ungro-Vlahiei. Chişinău 1927. I vol. 8°/₀, 310 pagini. In această lucrare prin care autorul îşi face rând între profesorii de la facultatea de Teologie din Chişinău, literatura de istoria bisericească s'a îmbogăţit cu un studiu asupra celui mai luminos dascal al bisericii Ungro-Vlahiei, precum Veniamin Costache a fost pentru Moldova. Călugăr pleçat de la Neamţ, Grigorie, un fiu

al poporului, a supt de la marele Paisie al Neamţului, duhul Domnului, alăture cu Gherontie şi marele Vasile Costachi, devenit ilustrul Mitropolit şi Cărturar Moldovean.

Cele 28 lucrări, traduceri, tipărituri, arată bogata sa activitate literară.

La urmă se dau in întregime 127 acte ce privesc persoana şi activitatea lui Grigorie ca scriitor şi mitropolit (1823—1834). O încheere rezumă lucrarea. Sunt anume oameni de cultură, cari prin persoana lor lasă urme de lumină în trecerea lor prin cariera, ce li s'a destinat de cel de Sus. Aşa a fost pentru Munteni Grigore al 4-a.

* * *

N. Iorga. Istoria poporului romănesc, traducere din l. germană de Otilia Enache Ionescu. Voi. III 1827 Buc. Lăudăm râvina Casei Şcoalelor de a înlesni cetitorului român lucrarea de sinteză în limba Germană a D-lui N Iorga. Cu vol. III al traducerei s'a ajuns la răsboaele Ecaterinei a II cu Turcii în Principatele Române ; deci se închee secl. XVII-a.

* * *

Silviu Dragomir. *Documente nouă privitoare la relaţiile ţării Româneşti cu Sibiul în secl. XV şi XVI*, Bucureşti. Cartea Românească. 1 vol. 8°/₀. 78 pg. şi 8 clişee de cele mai vechi texte.

Prin această publicaţiune se întregesc datele asupra raporturilor Munteniei cu Sibiul, publicate până acum de d-nii Miletici şi Agură, N. Iorga şi Stoica Nicolaescu. 70 de scrisori nouă arată ce importanţă au pentru începuturile vieţii de stat ale Munteniei arhivele Sibiului. Acestea au fost descoperite *incidental* de pr. I. Lupaş în arhivele muzeului Bruckenthal din Sibiu. Se publică textul slavon şi apoi traducerea. Fără a băga în samă micile erori tipografice, lucrarea e chemată a îmbogăţi materialul pentru un *Paleoslovenicum* al cancelariilor româneşti din Muntenia şi Moldova.

* * *

N. Iorga. *Istoria Industriilor la Români*, Bucureşti 1927. 1 vol. 8°/₀ pg. 224

Pentru istoria civilizaţiunei poporului român, d. N. Iorga a făcut cea mai largă contribuţie istorică. Lucrarea aceasta este o verigă din marile sale lucrări. Iată câteva capitole, pentru a ne da sama de însemnătatea lucrării : industria casnică, meşterii satelor, industriile din oraş înainte de concurenţa străină, vechiul meşterşug şi modele străine, bresle vechi şi bresle nouă, *criza.*

Un număr de 26 doc. inedite întregesc lucrarea. Glosarul de nume de meserii, bresle şi lucruri interesează pe cetitor.

* * *

C. I. Karadja. Delegaţii din ţara noastră la consiliul din Constanţa (1415). Acad. Rom. secţia istorică VII, seria III, Buc. 1927.

Colaboratorul nostru, dl. C. I. Karadja îmbogăţeşte pe fiecare an publicistica istoriei româneşti cu rarisimile sale. In Cronica lui Ulrich von Richenthal *„Concilium buch zu Costencz“* tipărită la Augsburg în 1483, se găsesc date in planşe vederi, din care ne dă 9, ce privesc delegaţia românească în frunte cu Ţamblah.

Se pomenesc câteva oraşe din Moldova : Sorscha (Suceava), Mencz)Neamţ), Reinsmarkt (Roman). Iessmarkt (Iaşii), Molda (Baia), Ierhe (Orhei), Galff (Galaţi), Langnaw (Câmpulung), Ergx (Argeş), Burlat (Bârlad), Bahlo (Bacău). Heratt (Hârlău).

* * *

N. Iorga. Cea mai veche ctitorie de nemeşi români din Ardeal (1408 . Buc. 1926. Anal. Acad. Seria III Tom VI.

E vorba de pisania bisericii din Strei-Sângiorz, districtul-Hunedoara, zidită de Chendreş şi Nistra la *6917 Oct. 2. (1408)* Ni se dă în planşă vederea bisericii şi ctitorii cu pisania.

Iată textul scris pe deasupra capetelor ctitorilor.

Раб бжїи жѹпан Лацко раба бжїе жѹпаница Нистора. ктитор жѹпан кендрешѹ, раб бжї Бланко син кендреш предает монастирь стомѹ Геѡрги седь ѡбкаѡ лтї деакь.

Robul lui Dumnezeu jugan Laţco, roaba lui Dumnezeu jupâniţa Nistora, ctitor jupan Chendreş. robul lui Dumnezeu Vlaico fiul lui Chendreş, închină mănăstirei sfântului Gheorghe [moşul lor.... Litovoi diac].

apoi urmează pisania :

къ имѣ ѡца и сна и стаго дха. съзида жѹпан кендрешь и негова жѹпаница Нисїе тора и снове его сеи монастирь стаго великомѹченика и стратѡтворца христва Геѡргї- и совершисе и написасе кода мис. на здравителе мое и дшстиво спасенїе въ дни жикмона кралѣ и загорскїи вводи Ιѡанеша и іакова. вато ѕцїз ѡктомв. в днї.

In numele Tatălui şi al Fiului şi al sfântului Duh. Z dit-au jupan Kendreşu şi a lui jupăniţă Nistora şi fii lor această mănăstire a sfântului marelui mucenic şi oştean a lui Hristos Gheorghie şi a săvârşit-o şi a zugăvit-o *Coadă meşter* spre sănătatea mea şi a sufletuiui mântuire în zilele lui Zicmon craiu şi Voevozii Ardealului Ioaneş şi Iacob. Ia anul 6917 Oct. 2 zile.

Persoanele amintite aici sânt cunoscute în diplomatica secl. al XV a.

* * *

Dr. Andress Veres. Scrisorile misionarului Bandin din Moldova (1644—1650 . Buc. Acad. Rom. III. VI. 1926.

Cunoscu'ul istoriograf pragmatic, dr. Veress dă din prea bogatul material documentar vechiu 33 scrisori de ale lui Bandinus, din care unele sânt datate din Iaşi :

Iaşi 9 Noem. 1644 ; idem 9 Noem, 1644, 5 Ianuar 1645; 20 Iunie 1645, 6 Aug. 1645, idem 9 Aug 1645, 23 Mai 1646, 18 Ianuar 1647, 23 Martie 1648, restul sânt datate din Bacău, unde şi-a petrecut cea mai mare parte de timp.

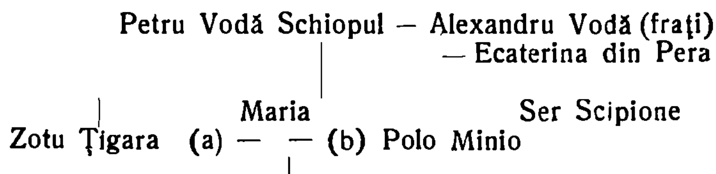
Vom publica la vreme textul scrisorilor datate din Iaşi pentru lămurirea cetitorilor noştri.

* * *

N. Iorga. *Foaea de zestre a unei domniţe Moldovence din 1587.* Buc. 1926 (An. Ac. III. VI)

E vorba de foaea de zestre a *Mariei Voevoda*, filia domini Petri principis Moldaviae, relicta in primo voto quondam domini Zotte Cigara". 7095 Dec. 23, de Christe 1587.

Zottu a murit la 1599 april 11 şi s'a îngropat la biserica San Giorgio dei Greci. Iată descendenţii Mariei Petru Vvd. Schiopul:

Păuna, Zamfira, Ruxanda, Isabela, Teodora (Stefana)

* * *

Gh. Vâlsan. *Harta Moldovei de D. Cantemir,* Buc. 1926 (An. Ac d. III, VI.

E cea mai importantă contribuţie la cunoaşterea geografiei Moldovei din 1711. După ce lămureşte autencitatea hărţii şi dibuiala celor ce au utilizat'o anterior, la urmă

autorul ne dă 2 planşe, din cari cea dintăi are împărţirea administrativă a. judeţelor. Numai pe baza actelor interne se pot verifica hotarele judeţelor arătate de Cantemir.

Atât spre Carpaţi cât spre Buceagul tătărăsc harta lui Cantemir prezintă lipsuri organice. De pildă există supt el *hotarul celor 2 ceasuri*, era ţinutul *Codrul Tigheciului*, era *olatul Grecenilor*. de care el nu vorbeşte nimic.

* * *

N. Iorga. *Goleştii în Geneva*. Buc. 1925 (Anal. Acad. III. VI). In cartea apărută la 1860 „Catalogul studenţilor la Academia de Geneva" se găsesc nume de studenţi români începând cu Dobrowzki. 1707. Adam fecior de Koesvest 1719... cum şi fraţii Nicolae şi Ştefan Golescu 1826 Oct. 17.

In cărţile lui Topfler din 1830 avem diferite ştiri de elevii, ce-şi adunase dânsul, intre care se găsesc şi români ca: Suţu, Stamati, Hrisoscoleu, Manu, Ghica Alexandru şi Radu Golescu, verii celor din 1826.

* * *

Sextil Puşcariu. *Dicţionarul Academiei* (Buc. 1926 Anal. Acad. Rom. III VI)

Cine vra să ştie mai pe larg evoluţia dicţionarelor l. române, greutăţile unei asemenea opere, lipsurile celor ce l'au întocmit, sistema de lucru, şi altele multe, va ceti nu fără puţin interes lămuririle şi ocaziunile şi motivările principiale ale lucrării. dicţionarului limbei române.

Noi dorim aducerea la bun sfârşit a acestei lucrări, mai ales că avem azi lucrarea completă a d-lui H. Tictin, Dicţionar Romăno German.

* * *

Pr. V. Ursăcescu. *Psaltire slavonă* (1577—1580). Buc. 1926. Anal. Acad. Rom. III. VI.

Proprietarul muzeului arheologic din Curteni (Fălciu), posedă un exemplar unic din o tipăritură Coresiană a *Psaltirei*. După ce descrie manuscriptul conchide că e o ediţie nouă tot din 1577 a Psaltirei Coresiane.

La urmă dă în facsimile 2 planşe: prima e o pagină a sinaxarului şi ultima pagină a Psaltirii.

* * *

V. Motogna. *Războaele lui Radu Şerban*. (1602—1611) Buc. 1926 (Anal. Acad. Rom. III. VI.)

Monografiile scrise pe domni şi domnii vor contribui în o largă măsură la cunoaşterea mai în amănunte a faptelor politice.

Seminariile de Istoria Românilor, unde profesorii şi studenţii se strâng într'o frăţească conlucrare ştiinţifică creatoare, sunt chemate să crească în spirit strict ştiinţific tineretul nostru Universitar.

In acest înţeles povestea în amănunt a vijelioasei domnii plină de fapte de arme, a lui Radu Şerban, urmaş demn al altui Voevod vijelios Mihai Viteazul, ne explică cum Voevodul adus cu mare slavă de boerimea *Mihaileană* a Voevodului tăiat la Turda, a condus prin lupte şi oştiri 9 ani domnia ca să isprăvească în pribegie, în Polonia, politica lui de arme.

Ca şi supt Mihai Vodă, supt Radu Şerban politica Muntenească se impleticeşte cu cea a Ardealului vecin prin o serie de fapte de arme, în care figura Voevodului Şerban, deşi nu e aşa de străfulgerătoare ca a lui Mihai, capătă tot interesul să fie cunoscută cât mai bine.

La aceasta răspunde cu prisosinţă lucrarea d-lui Motogna.

* * *

C. C. Giurescu. Un manuscris miscelaneu. Vălenii de Munte, 1926.

In com. Sibceni de jos (Buzău) se însură tânărul Vasile log. feciorul dascalului Dumitru Zugrav în 1779, Ianuare 25. Caetul pe care scrie această notiţă cuprindea de la pagina întâia o *Alexandrie* scrisă cu începere de la 23 Iulie până la Sept. 25 anii de la Adam 7285.

* * *

C. C. Giurescu. *Uciderea vizirului Mohamed Tabani Buiuc.* Vălenii de Munte 1926.

E scrisoarea lui V. P. Felicien de Rennes au R. P. Raphael de Nantes de Constantinopole ce 30 Dec. 1639, după originalul de la Bibliothéque Nationale ms. No. 10220. pg. 381, 386.

* * *

C. C. Giurescu. Consideraţi asupra istoriografiei româneşti în ultimii 20 ani. Vălenii de Munte, 1926.

Pe lângă regestele anuale, ce se fac asupra bibliografiei istorice în publicaţiunile seminariilor de Istorie Naţională din Cluj, lucrarea de sinteză a d-lui C. C. Giurescu răspunde unei îndrumări a cercetătorilor istoriei, al căror număr se înmulţeşte pe fieşte care an.

In acest repertoriu intră şi cele 2 ale'mele Colecţiuni de docmente istorice: Surete şi Izvoade; Ispisoace şi Zapise. „Aceste două colecţii au pus în circulaţie un material de informaţii privitor la istoria internă din cele mai preţioase, zice autorul."

* * *

I. Vlădescu. Adunarea clasarea şi păstrarea materialului istoric. Craiova 1926.

E o lucrare de seminar şi de Şcoală de Epigrafie şi Paleografie de pe lângă arhivele statului din Bucureşti. Incepătorii în ale diplomaticei interne pot ceti cu folos asemenea îndrumări profesionale.

* * *

C. C. Giurescu. *Uciderea Voevodului Hangerli.* Vălenii de Munte 1926.

Varianta publicată de d C. C. Giurescu complectează cele 3 versiuni publicate de Dionise Fotino (Istoria Daciei vechi, trad. G Sion II 189); Gr. Tocilescu (Revista de de Ist. Fil. şi Arh III 327) şi C. D. Aricescu (III, 332), Povestirea se găseşte în ms. 4768 al Acad. Rom.

* * *

Artur Gorovei. Un mănunchiu de documente cu privire la Unirea Principatelor, Cernăuţi 1926.

Dl Artur Gorovei este un cronicar al timpului. Studiile şi articulele sporadice, ce le tipăreşte prin ziarele şi revistele timpului, arată predilecţia sa pentru materialul istoric. Acestei înclinări datoreşte şi opera sa *Botoşanii.* Mănunchiul de acte privesc Unirea de la 1859.

* * *

Academia Română. *Cartea românească veche.* Expoziţia a II, 1926 Mart 5. un catalog al cărţilor vechi expuse între 1508—1820; apoi portrete domneşti şi stampe istorice, oraşe, cetăţi, monumente vechi, evenimente, tipuri şi costume, toate în număr de 75.

Din ele semnalăm două: 1) Vederea Iaşilor 1686, vederea reprezintă un castel întărit (azi Palatul admihistrativ?). Este din opul german: Descrierea războaelor puterilor creştine cu Turcii şi Tatarii. Augsburg 1701.

2) Vederea oraşului Iaşi 1818, gravură în aramă, colorată 20×14 cm. I Clark sculpt. Adam Neale.

* * *

N. Iorga. *Informaţii germane despre România şi Basarabia pe la 1870* Buc. (anal. acad. III. VII).

In acest memoriu ni se dau următoarele informaţiuni culese din călători germani: a) dr. Quintzman în scrisori scrise pe vremea războiului Crimeei (1853) ne dă ştiri despre Banat şi Bucureşti, b) In *Unsere Welt* (1868) M. A. Ritter von Zarbioni di Spasetti ne vorbeşte de Cuza Vodă şi ţara Românească, cum şi de coloniile germane din ţară, c) In anul 1870 al aceleiaşi reviste, acelaş autor vorbeşte de Iaşi, şi descrie monumentele Iaşilor d). Dr. Zucker vorbeşte de Basaraba şi oraşele ei in 1867. După multe alte considerente asupra nedreptei deslipiri a Basarabiei în 1812, autorul face statistica Românilor şi găseşte 6089770 Români în toate ţinuturile, care ar putea face o *Românie integrală*: 54000 (Ungaria) 14000 (Bucovina) 120000 (Ardeal), 119000 (confiniile militare) 1500 (Italia) 1500000 (Moldova) 2500000 (Muntenia), 715272 (Basarabia).

* * *

N. Iorga. *Momente istorice.* Buc. 1927 (anal. Acad. Rom. III, VIII).

Reţinem din acest scurt memoriu informaţia dată în 1533 că „la fille bastarde d'Aloisio Gritty estoit donnée en mariage à un que les grand Empereur debvoit pour veoir du vayvodat de la Valachie" (Belgia XX pe 1856 pg. 152).

Şi dl. N Iorga crede că „el nu putea să fie de cât Stefan, fiul lui Alexandru, acesta din urmă fiu al lui Stefan cel Mare, acela care ajungând la domnie era să fie Lăcustă pentru ai săi, jertfă a unei ţări jignite. La acea dată de 1538 se pare însă că nu era lângă dânsul *doamna!*"

* * *

P. P. Panaitescu. 'Εφημερίδες τοῦ 1775 ου μέχρι τοῦ 1808 ου συλλεχθεῖσαι σποράδην παρὰ κωνσταντίνου καρατζὰ τοῦ μπάνου

Harnicul tălmăcitor al izvoarelor istoriei Românilor ne dă textul grecesc al cronicei lui C. Caragea banul, cu traducerea în româneşte, o variantă a textelor publicate în Hurmuzachi XIII de Papadopol Kerameus.

Iată încrângătura cronicarului C. Caragea banul:

1)	Ion Caragea 1500		
2)	Costantin Caragea 1530		
3)	Dumitraşco Caragea 1570		
4)	Constantin post. 1603		
5)	Gheorghe post.	Dumitraşco post.	Scarlat
6)	Scarla dragoman	Constantin hatman	Neculai comis † 1787
		Neculai Vodă Caragea 1783	
7)	Gheorghe dragoman	Ion dragoman	*Constantin Caragea ban, cronicarul*
8)	Ion Vodă Caragea (1812—1819)		

Efemeridele sale privesc întâmplările, la care a fost martor ocular, petrecuti.

mai mult la Constantinopol şi privesc şi Muntenia şi Moldova. O schiţă asupra manuscriptului cum şi asupra persoanei cronicarului precede textele.

* * *

C. C. Diculescu. *Dacia romană.* I Elementele greceşti. Cluj 1926 1 vol. 8°/₀ pg. 124 preţul 130 lei.

Pe lângă lucrările atât de cunoscute ale d-lui C. C. Diculescu, între care *Gepizii* a provocat multă vâlvă în critica noastră istorică şi filologică, lucrarea de faţă ne provoacă nu mai puţin polemică pe terenul filologic, întru cât prin lucrarea sa lărgeşte cercul influenţei vechi eline asupra Daciei Romane.

Pe lângă introducerea istorică, ce face asupra studiilor anterioare, ce privesc influenţele vechei eline, şi alte observări ce privesc technica limbei greceşti, d-sa in cap. III studiază întinderea influenţei greceşti în păstorie, agricultură, vânătoare, gospodărie.

'Iată câteva cuvinte eline din domeniul păstoriei: *coacina, ţigae, bârcă, percelă, laie, ceridoană, oacăre. preuşă, bucherea, ciulă. stearpă ştiră, baciu, batal, boteiu, boitari, traistă, amurg, prour, găleată, pârnae. putină, putineiu. brânză. tafăragă, arichiţă, zăgărnă, urda, cărete, pric, tragăn.*

* * *

P. P. Panaitescu. Planurile lui Ioan Câmpineanu pentru unitatea naţională a Românilor. Cluj 1924.

Emigraţiunea polonă, care după înăbuşirea revoluţiei din 1830, şi găsit azil la Paris a intrat în legătură cu şeful partidei naţionale româneşti, cu I. Câmpineanu. 17 scrisori date in anexă arată fluctuaţiunile acestei mişcări, în o ţară, unde nu era încă nimeni format pentru asemene mişcări idealiste. Documentele sânt din arhiva Adam Czartoryski.

* * *

Şt. Berechet. *Caterisirea preutului şi frăţia de Cruce.* Chişinău 1924 (extrase din revista Luminătorul).

Scotocind biblioteca veche a mân. Noului Neamţ, d. Berechet se opreşte asupra a 2 manuscripte slave : трєбникъ архїєрєискїи, (153 foi) scrise în secl. XVII de Gr. Ţamblac mitropolitul Chievului, dascăl pământului Moldovei. „бывшаго прєждє оучитєлѧ землн молдовлахнскыѧ" care a fost egumen sfintei mare mănăstiri Pantocrator, care se numeşte Neamţul „игꙋмєнъ стыи вєликїи мнстръ Пантократоровъ єжє нарєцꙋєтсѧ нѧмѧцъ."

Iar în 7255=1747 Februar 5 o nouă notă atestă această origine şi zice: „însă cine ar scoate-o sau ar fura-o din svânta mănăstire fără ştire egumenului să aibă pâră pe maica precista la înfricoşatul judeţ."

— Al doilea ms. e tot un трєбникъ архїєрїискїи scris în 7129 Aug. (1621) de Episcopul Pavel al Huşilor.

„Бжїєм благым пронзволєнїєм аз смѣрєнїи павєл єпископ хꙋскїи благопронзволих н сътворих сїи книг матвник съ многы приложєнїє догмати. въ памѧт сєбѣ н родитєлєм своим. въ вѣкы вѣчнїи амин. въ дни благочєстиваго хрїстолюбиваго гсподна нашєго Іѡн Гашпар воєвода вл лѣто ҂зрк͠ѳ авг. а.

„Cu bună vreare lui Dumnezeu eu smeritul Pavel, episcop Huşilor, binevoit-am şi am făcut această carte *Molitvelnicul* cu mult prilej de învăţătură, întru amintirea mea şi a părinţilor mei în vecii vecilor amin. In zilele bine cinstitului şi de Hr. iubitor Domn Ioan Gaspar Voevod, în anul 7129 Aug. 1."

Iar mai jos altă notiţă din 7218: ....o am aflat eu Pahomie Episcopul Romanschii carte vândută of Misail Mitropolit şi am dat 7 lei şi am scris că aşa daţam cât a fost dat Partenie de cetitu pe dânsa călugărilor de Neamţ lt 7218.

Şt. Berechet. *Conjurătorii la Români* Chişinău 1924.

Multe s'au scris despre *jurători* în Dreptul vechiu românesc. Studiul d-lui Berechet elucidează unele părţi şi anume a) jurătorii să fie din aceiaşi clasă socială cu partea interesată; b) jurătorii nu sânt martori, căci ei nu vorbiau de miezul afacerei, reabilitarea uneia din părţi. c) numărul jurătorilor stătea în strânsă legătură cu importanţa afacerei 6—12—24. d) Se pierdea cauza dacă partea nu putea să prezinte pe juraţii fixaţi. e) întârzierea termenului fixat putea aduce pierderea procesului, f) fixarea termenului era în legătură cu vremea şi cu numărul exact de jurători la termen g) partea care prezenta un număr mai mare de jurători câştiga procesul. h) Când jurătorii erau în număr egal aduşi de părţi se făcea o nouă cercetare în fond. i) Jurătorii primeau pedeapsa persoanei interesate, dacă se dovedea că acesta a spus neadevărul, j) Jurământul se făcea în divan şi în biserică pe Sf. Evanghelie şi pe Sf. Cruce.

In anexă ni se aduc 8 documente: 6982, Aug. 26, 6988 Ianuar 7, 7007, 7013, Iulie 2, 7050 Iulie 13, 7056 Dec. 8, 7086 Oct. 22, 7143 Ianuarie 19.

* * *

Gh. Sofronie. *Evoluţia istorică a ideei Unirei.* Buc. 1927.

In Conferinţa ţinută la 24 Ian. 1927 la Liceul Lazăr, tânărul profesor a schiţat o sinteză a ideii Unirei, dedusă din interpretarea faptelor istorice. E foarte instructivă lectura ei, nu ca multe alte înşirări fără rost a unor fapte istorice, legate rău şi tălmăcite rău.

* * *

I. P. S.S. Iacob Antonovici Episcop Huşilor. In slujba bisericei şi a şcoalei (1880—1923) Huşi, Zanet Corlăteanu 1927 1 vol. 8°/₀ pg. 338 A.

E cea mai frumoasă contribuţie culturală pentru lămurirea unui preut ajuns Episcop, care însă a avut şi are meritul de a fi cărturar şi om de cultură. Episcopul de Huşi Iacob—preutul Ion Antonovici—ni se arată lucrând în via Domnului—ogorul culturii naţionale— de la 1880, data hirotoniei sale, până azi când e Episcop emerit al Eparhiei Huşului.

Sinceritate, dreptate şi adevărul sânt notele dominante ale sărbătoritului la vârsta de 70 ani.

Iată un Episcop văzând, umblând, lucrând şi făcând.

* * *

Buletinul Societăţii regale române de Geografie Tom. XLV 1926 Buc, 1 vol. 8°/₀ pg, 185.

Din acest volum semnalăm prea interesantul studiu *„sur l'indice cephalique en Roumanie"* par Eugén Pittart pag (1—100). Sunt interesante concluziile generale, ce le scoate asupra amestecului de rase în tipul românului de azi. Nu e fără interes a se şti regiunea *doliho-cefalică* de astăzi.

* * *

Anuarul Şcoalei normale *Vasile Lupu* Iaşi, pe anul şcolar 1925/27. Iaşi 1 vol. 8 °/₀ pg. 206, preţ 100 lei.

De la 1864, pe când Titu Maiorescu era director şcoale preparandiale de la Trei Erarhi, deci cu 63 ani în urmă, nu s'a mai scos un alt anuar al acestei vechi şcoli. La dorinţa arătată de actualul director Şt. Bârsănescu profesorii şcoalei într'o glăsuire s'au asociat să înlesnească eşirea acestui al 2-a volum anuar, atât de aşteptat,

In partea de studiu avem o largă contribuţie a actualilor profesori: *Dr. Şt. Bârsănescu* (cuvânt introductiv, manualele de curs primar, centenarul morţii lui H. Pes-

talozzi). *V Petrovanu* (Istoricul şcoalei Normale, epoca lui Anton Velini 1854—1863) cu portretul lui Velini), *Dr. I, Simionescu,* preşedintele comitetului şcolar (Rolul cultural al învăţătorului) *D, M. Cădere* (Didactica şi metoda şt. fizico chimice în şc. normală). *I, Tufescu* (Unirea Basarabiei), *Gh. Ghibănescu* (Din amintirile lui I. Michiu, fost elev al şc. N între 1872/74). *Radu Manoliu* (manualele de l. românească, împodobirea sălilor de clasă, Aurel C. Popovici). I. Rick (Harta ca auxiliar studiului geografiei). *Gh. Dornescu* (Şcoala Normală faţă de problema naţională). *M. G Botez* (învăţământul Matematicei în şc. normală) *N. D. Cojocariu* (rolul învăţătorului în râdicarea stării economice la sate): *M. Barbu* (L. von Beetowen). *M. Bantaş* Centenarul lui Beetowen). *Gh. Florea* (Situaţia economică a României după intregire). *M. Costăchescu* (Cu privire la neamul lui Ştefan cel Mare şi ştiri istorice dintr'un uric a lui Petru Rareş din 7054 April 8).

Foarte interesantă e şi partea II cu privirea la viaţa şcoalei pe un an de zile: Conferinţe, serbări, şezători, cercuri culturale, excursii, vizite, recepţii, lecturi, comitetul şcolar, biblioteca şi lectura elevilor, statistica elevilor 448 elevi din care 168 din judeţul Iaşi, 166 din Moldova, 74 din Basarabia, 23 din Muntenia, 8 din Oltenia, 4 din Bucovina, 2 din Dobrogia, 3 din Timoc (Vidin).

Ne oprim asupra studiului d-lui M. Costăchescu, fiindcă priveşte cadrul buletinului nostru.

Din cetirea substanţialului studiu reiese că şi azi trăesc oameni în neamul Juncu şi Bogza din jud. Roman, coborâtori direcţi din sângele lui Ştefan cel Mare.

Iată o încrângătură a urmaşilor Dragnei lui Clănău spatarul, nepoată de soră a lui Ştefan cel Mare: (vezi pag. 407).

* * *

Buletinul Comisiei Istorice vol. V, Buc. 1927. 1 vol. 8°/₀ pg. 314. Preţul 220 lei.

Două studii cuprinde acest al 5-a vol. Teza de doctorat a D-lui *C. C. Giurescu.* Marele dregătorii din secl. XV-a (1—176) şi documente Urlăţene de *N. Iorga* (179—313).

Despre prima lucrare vorbeşte colegul M. Costăchescu. Cele 263 doc. Urlăţene vorbesc de istoria moşiei Urlaţi cu începere de la 7045 Iunie 18 (1537) şi până la 1837. O mică notiţă istorică explică legătura actelor, că Urlaţii ar fi vechiul *Orlat,* satul lui *Orlea,* nu de la a *urla,* ca şi *Romanaţ, Galaţ, Cragujevaţ, Cruşevaţ,* forme vechi slavone.

Urlaţii e tărgul Cricovului, cum Vălenii sunt târgul Teleajenului.

Cum în Muntenia lipsesc în mare parte acte de moşie în succesiune istorică, de cât doar supt poalele munţilor, legătura de date succesive a celor 263 acte, formează o unitate istorică, lucru rar în istoria moşiilor din Muntenia.

* * *

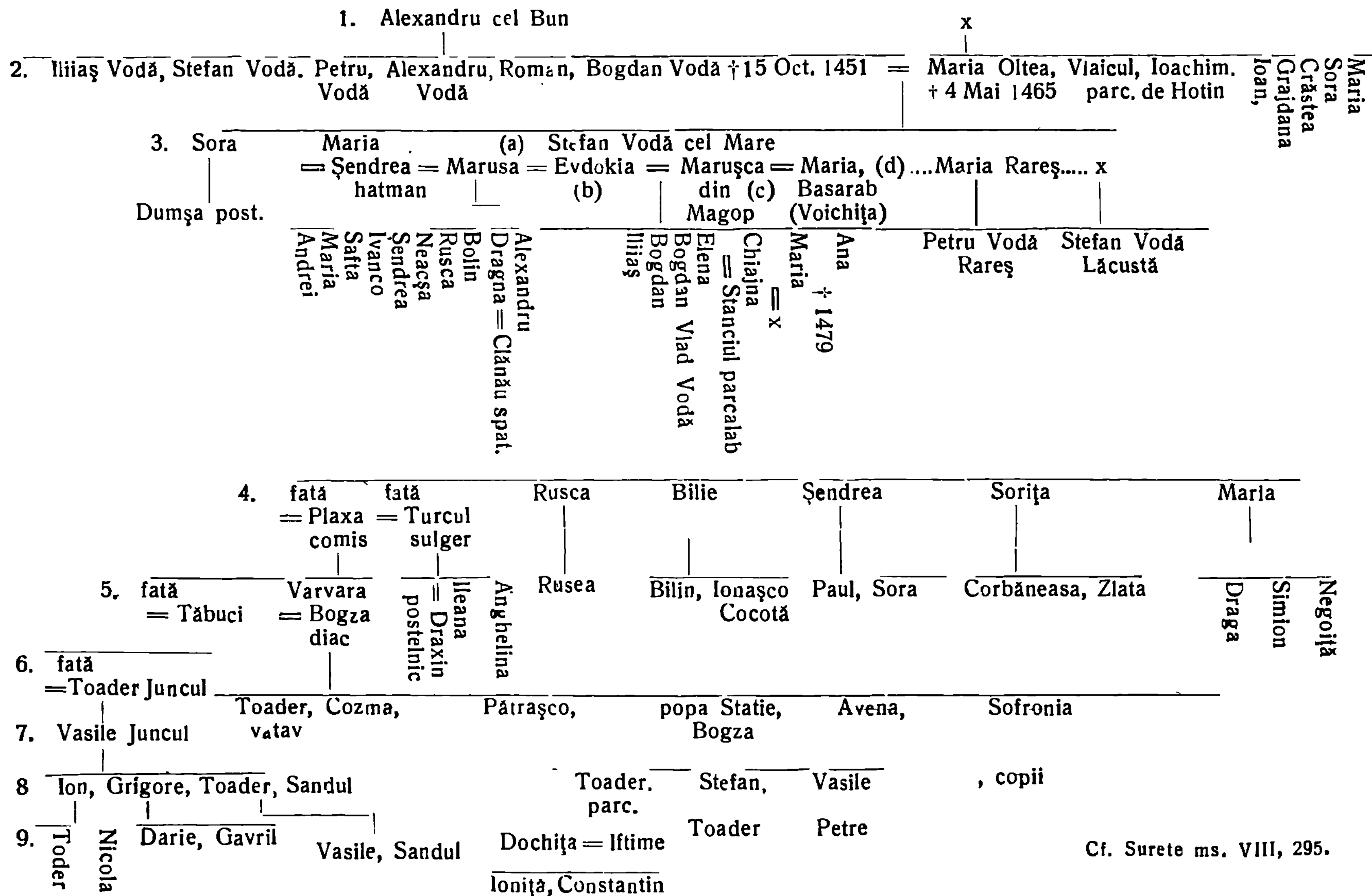
Analele Academiei române. Tom. XLVI Buc. 1926. I vol. 8°/₀ pg. 283.

Se resimte din cetirea acestui volum al 46 penuria bănească, de care sufere Academia şi modesta contribuţie a membrilor ei, obosiţi de greutatea vremurilor. Scoţând pe N. Iorga şi pe V Pârvan acum decedat—activitatea membrilor e foarte redusă. D-l Andrei Rădulescu ţine recordul activităţei pe terenul istorico-juridic.

Academia a ţinut 36 şedinţe ordinare între 18 Iunie şi 22 Mai şi 20 de şedinţi în sesiune generală.

Academia are un venit general de 8 milioane lei, din care scăzându-se cele cu specială destinaţie, rămân pentru cheltuelile generale *3644 185 lei.*

* * *

1. Alexandru cel Bun
x
2. Iliiaş Vodă, Stefan Vodă. Petru, Vodă Alexandru, Vodă Roman, Bogdan Vodă † 15 Oct. 1451 = Maria Oltea, † 4 Mai 1465 Vlaicul, parc. de Hotin Ioachim. Ioan, Grajdana Crăstea Sora Maria
3. Sora
Dumşa post.
Maria = Şendrea hatman
Alexandru
Dragna = Clănău spat.
Bolin
Rusca
Neacşa
Şendrea
Ivanco
Safta
Maria
Andrei
(a) Marusa
Stefan Vodă cel Mare
= Evdokia (b)
Iliiaş
Bogdan
Elena
Bogdan Vlad Vodă
= Maruşca din Magop (c)
Chiajna
= Stanciul parcalab
= x
= Maria, Basarab (Voichiţa) (d)
Maria
Ana
† 1479
....Maria Rareş..... x
Petru Vodă Rareş
Stefan Vodă Lăcustă
4. fată = Plaxa comis
fată = Turcul sulger
Rusca
Bilie
Şendrea
Soriţa
Maria
5. fată = Tăbuci
Varvara = Bogza diac
Ileana = Draxin postelnic
Anghelina
Rusea
Bilin, Ionaşco Cocotă
Paul, Sora
Corbăneasa, Zlata
Draga
Simion
Negoiţă
6. fată = Toader Juncul
Toader, vatav
Cozma,
Pătraşco,
popa Statie, Bogza
Avena,
Sofronia
7. Vasile Juncul
8 Ion, Grigore, Toader, Sandul
Toader. parc.
Stefan,
Vasile
, copii
9. Toder
Nicola
Darie, Gavril
Vasile, Sandul
Dochiţa = Iftime
Ioniţă, Constantin
Toader
Petre
Cf. Surete ms. VIII, 295.

Revista *Societăţii istorico-arheologice biericeşti din Chişinău*. Chişinău 1917, 1 vol. 8° o 83+309 pagini. Preţul 100 lei.

După cum buletinul Comisiei istorice a României a publicat în coloanele sale teza de doctorat a lui C C Giurăscu, după cum Anuarul institutului de istorie Naţională de la Cluj a publicat lucrarea de doctorat a d-lui C. Moisil despre *Numismatica* românească, aşa şi dl. C Tomescu şi-a publicat lucrarea sa de doctor în teologie despre Mitropolitul Grigorie al Ungro-Vlahiei. Greutăţile tiparului silesc pe directorii de reviste să împace amândouă cerinţele.

In acest al 17 vol. avem o serie de articole: bătrânul *Iosif Parhomovici*, scrie *în româneşte*, de astă dată, viaţa Episcop Isachie Palojenschi (21 Ianuar 1891—1892 Dec.) *I. Lupaş* scrie despre liceul român din Braşov. *T. Inculeţ* ne dă câteva pietre mormântale de la *cimitirul Malina* din Chişinău (Chjşinev=Chişla *nouă*). Cităm una din cele mai importante:

ἐνταῦθα κεῖται Μαρία ἔομνα τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου τὸ γένος καλλημαχη ἐκοιμήσα ἐν κυρίῳ κατα τὸ αωλα. τοῦ μεῖνου Ἰουνιου, ζι. ἔτων.

* * *

C. Caragea ne publică o adresă a lui Vodă. Gr. Ghica din 1850 Febr. 2 către Neonil Stareţul sf. mănăstiri Neamţul! *C. Bobulescu* publică un uric slavon din 7077 Iulie 28 pentru satul Ţudneşti zis Ripiceni pe Prut.

Din acest uric şi din altele vechi iese o pagină din istoria veche a aşezărei satelor noastre: *„să fie cât poate să trăiască un sat"* ca in altă părţi, să aibă loc din pustiu cât *pot să trăiască trei sate."*

Care era norma administrativă a fixărei terenului pentru un sat, pentru 2 sate sau pentru 3 sate?

* * *

Sextil Puşcariu. Studii istro române. Buc. 1926, 1 vol. 8°/₀ pg. 370 cu planse Acad. Rom. „Studii şi cercetări" XI.

Lucrarea aceasta e al 2-a vol. în seria publicaţiunilor asupra graiului Istro-român; Vol. I a fost *Textele* istriane, II *Gramatica*, III *Bibliografia* IV Glosarul.

Iotroducere (1—58) cuprinde o serie de observări asupra românilor apuseni şi aşezările lor, Vlahii şi Morlahii din Serbia, Bosnia şi Herţegovina; imigraţiunile în Dalmaţia, Croaţia, Slavonia, Carniolia, Stiria şi Carintia, *Uscocii* şi Cicii (Carsia); imigraţiunile în Istria, o hartă etnografică arată imigrările Istro-Românilor de astăzi; statistică Istrienilor (3000 de inşi); ei îşi zic *rumări*. Istrienii sânt catolici:

Gramatica cuprinde fonologia (60—139) morfologia (140—203). *Derivaţiune* (204—212), lexicologia (213—238), sintaxa (239—269) în concluziuni rezumă tendinţa generală a studiului.

26 vederi de oameni, port, sate şi aşezeminte întregesc lucrarea.

Am analizat cuprinsul acestui prea interesant studiu, care prin notele bogate şi pline de erudiţie fac cartea să fie de lectură zilnică pentru filologii şi romaniştii noştri.

* * *

C. I. V. Severin. *Synonimele limbei române cu radicali diferiţi*. Iaşi 1926 Vol. I, 1 vol, 8°/₀ pg. 160 Preţul 60 lei.

Bătrânul profesor pensionar ţine să-şi încheie cariera sa profesorală cu o serie de lucrări asupra limbei române „luându-şi sarcina de a dezlega sinonimile în raport mai cu samă la lucrurile divine, la cult şi terminologia eclesiastică.

Cuvintele le aşază în ordine alfabetică, începând cu A (abstinenţa, temperanţa.

constinenţă, cumpătare, sobrietate, înfrânare, nelăcomie) şi isprăvind cu Z (zugrav, pictor, boiangiu, vopsitor.) Peste tot ne dă 245 de sinonime.

Cultura clasică a bătrânului profesor face lectura interesantă prin etimologiile ce le dă la fiecare grup de sinomine, dar şi foarte anevoioasă.

* * *

Vasile Pârvan, Getica, o protoistorie a Daciei. Buc. 1926 I vol. 8°/0 pg. 850. Preţul 400 lei.

E ultima lucrare cu care ilustrul arheolg V. Pârvan şi-a încheiat activitatea sa ştiinţifică, fiind răpus de o grea boală în puterea bărbăţiei sale. Chestia atinsă de V. Pârvan a mai fost tratată şi de alţi arheologi şi istorici: Gr. Tocilescu şi Neculai Densuşianu. Ce deosebire însă de metodă, nu în erudiţia textelor, nu în avântul sintezelor, ci în munca migăloasă a arheologului de a clasa materialul preistoric şi a face expunerea istorică a faptelor pe deducţiuni scoase din fapte, nu pe inducţiuni tendenţioase.

Lucrarea cuprinde 7 mari capitole, din care, Cap. I migraţii cimero-scitice între secl X - VI ante Christum; cap. II Geţii, din Carpaţi de la Spargapeithes la Decebalus, cap. III Cultura getică, cap. IV, staţiunea getică de la piscul Crăsanilor (25 km. SE de Urziceni), cap. V expansiunea getică între 900—500 a Hr., cap. VI vrâsta ferului în Dacia (1. Hallstattul, 2. le Têneul), cap. VII *concluzii*, în acest ultim capitol face legătura de sinteză între întreaga expunere a materiei. Un *résumé* (pg. 725—804) face cartea accesibilă străinătăţii. Un *indice* ne dă cheia lucrării.

La urmă ni se dau 42 planşe cu peste 190 vederi de obiecte şi statui preistorice, iar cele 4 hărţi, din care a) răspândirea Scyţilor în Transilvania şi Valea Dunărei b) expanziunea getică în Europa centrală şi sudvestică în milenul I a Hr. c) aşezările din Dacia în perioada IV d) aşezările din Dacia în vrâsta a doua a fierului (La Tène).

Perderea ce sufere ştiinţa Arheologică prin moartea prea timpurie a lui V. Pârvan, se simte şi mai adânc după citirea chiar fugitivă a acestei prea importante lucrări.

* * *

Artur Gorovei, *Monografia Oraşului Botoşani.* Botoşani 1927 I vol. 8°/0 pg. 460. Preţul 120 lei.

Iată o monografie bine venită. Dacă am lua în şir oraşele mari ale Moldovei, mai toate îşi au monografiile lor până acum: *Dorohoiul, Iaşii, Vasluiul, Huşul, Bârlad, Tecuciul, Focşanii, Galaţii, Romanul.* Foarte multe se ştiu de Bacău, de Piatra, de Folticeni (Şoldăneşti), *Botoşanii* întregesc lanţul monografiilor oraşelor Moldovene.

Mai toate aceste monografii sufăr de o mare lipsă: nu povestesc creşterea târgurilor după documentele interne şi locale de proprietate. Episcopul Melhisedec ne-a dat cronicile celor 2 oraşe: *Huşii* şi *Romanul* din punctul de vedere al Episcopilor de după vremuri. Viaţa oraşelor îi scapă şi nu aceasta urmărit-a dânsul. Nu l'a preocupat nici un document intern al caselor din aceste 2 târguri.

N. A. Bogdan în *Iaşii* săi vorbeşte de domni, de Mitropoliţi, de boeri, de biserici, face literatura originilor; atinge viaţa culturală legată de Iaşi, viaţa artistică; ne dă lista şi chipul primarilor, dar de documente interne ce privesc Iaşii, casele, uliţele şi altele nici o pomeneală.

Eu în cele 2 monografii ale mele: *Dorohoiul* şi *Vasluiul* am cercetat evoluţia moşiilor legate de aceste 2 târguri; n'am cercetat însă actele interne de case şi altele, pentru a vedea creşterea târgurilor.

Aşa a făcut Pr. I. Antonovici (Episcopul Iacob al Huşilor) pentru *Bârlad,* mai puţin

însă; aşa a făcut Alex. Papadopol Calimah despre *Tecuci*, Moise Pacu pentru *Galaţi*, Caian pentru *Focşani*.

In acest scop noi cei din jurul lui *Ioan Neculce* am înţeles că e bine a da mai întăi materialul diplomatic intern, zapise, ispisoace de vânzări de case pentru a face apoi din ele sinteza târgului Iaşi. Din o serie de documente interne, ce privesc casele, uliţele, oamenii în toate carierile lor, noi vom putea şti ceva mai mult *şi mai precis* de Iaşii vechi, de cât aşa după câteva biserici şi amintiri de călători.

Acelaş cusur îl are şi lucrarea colegului Gorovei. Laud şi aprob râvna autorului; şi înţeleg truda lui; îi subscriu la greutăţile, ce le-a avut de întimpinat.

Botoşanii e tot atât de bogat în acte vechi de proprietate ca şi Iaşii, dacă nu şi mai şi. Fiind *târgul Doamnei* de la 1539. s'a fixat prin acest singur fapt o mulţime de lume: boeri, slujitori, neguţitori, proprii Botoşanilor şi toţi au avut case, au lăsat diate au dat foi de zestre, au făcut donaţii la biserici, au primit donaţii de la domni. Numai în 2 dosare puse la dispoziţie de păr. Mihailescu de la sf. Gheorghe şi Vovidenia, şi cetitorul va găsi în coloanele acestui număr din Buletin ştiri nouă de Botoşani, despre pecetea târgului, venitul peceţii, controlarea locurilor donative din moşia gospod. Dar încă particularii!

Lipsei aceşteia de izvoare interne Botoşănene se datoreşte confuziunea ce face între *Cristea Ghenovici* marele vornic al ţării de sus din 1592, pe care dl. Gorovei îl crede a fi primul vornic al Botoşanilor. In actul ce publicăm noi — slavoneşte — în Surete XIX, 76, se vorbeşte pe la 1572 *de Mihail vornic de Botoşani, de popa Vasile de la Curtea domnească, de un diacon domnesc de Dumitru şoltuzu Botoşanilor;* dar aşa stă în istorie! Un act nou răstoarnă o întreagă părere, un întreg sistem mai ales în epoca aceasta de grabnice sinteze, de filosofie în istorie, fără să se cunoască realitatea în amănunt!

Dar să dăm pe scurt ce conţine lucrarea:

In § 1 avem *numirea oraşului* dela Botăş, ca Motăş; In § 2 ne dă *năvălirile duşmanilor asupra Botoşanilor*, după cronici încă din 6947 (1439). In § 3 *Botoşani reşedinţă domnească!* Poate! In § 4 *Botoşanii târgul Doamnei*. De aici se începe povestea târgului Botoşani, după ce a fost aproape 2 sute de ani satul lui Botăş. In § 5 *Evenimente istorice* după letopisiţe şi scriitori străini. In § 6 *Eteria din 1821* găseşte pe Botoşani în plină revoltă contra Grecilor. In § 7 *Ocupaţia rusască* cu puţine informaţiuni, numai arhiva dr. Caruzo spune mai multe! In § 8 *anul 1848* spune atâta cât cuprind 2—3 acte de la arhiva statului din Iaşi! In § 9 *Unirea principatelor* scoate din Istoria renaşterii de Gh nadie şi Sturza! In § 10 *Războiul din 1877*, o filă, în § 11 *aspectul oraşului*, se simte lipsa materialului istoric special. Ştiri disparate seci şi necomplecte! Singur o mărturiseşte. In § 12 *moşia târgului*, iarăşi lipsă de ordine cronologică şi ştiri necomplecte. In § 13 *Populaţia oraşului* după cele 3 statistici din 1803, 1820 şi 1831. In § 14 *Boerimea* o frumoasă înşirare alfabetică a peste 100 de nume de familie, dar ce sărăcie de informaţii genealogice, afară de câteva care interesează pe autor, dar şi aşa e o frumoasă contribuţie la arhondologia ţării. In § 15 *tagma bisericească*, nici o cunoştinţă de preuţi, protopopi, diaconi din secl. XV—XIX-a; căci n'a utilizat actele interne, unde preuţii apar mai în fiecare zapis ca scriitori, ca marturi, ca vânzători, ori cumpărători, ori dăruitori! In § 16 *Clerul mai de gios*, tot ştiri scoase după catagrafia din 1831. In § 17 *Cârmuirea veche* aceiaşi lipsă de ştiri şi înşirare erorată de nume, confundând vornicii cei mari ai ţării de sus — daţi de mine după documente în *Dorohoiul* — cu vornicii de Botoşani! In § 17 *Administraţia comunală din 1820*. Eu am avut parte a comunica d-lui N. Iorga textul acestui hrisov domnesc — urbariu — al Botoşanilor. După Iaşi, cari erau capitala ţării

cel întâi, oraş care şi-a regulat administraţia municipală a bunurilor sale a fost Bârladul în 1816; apoi vin Botoşanii în 1820. Huşii îşi are ispisoacele sale încă din 1784 regulând veniturile Episcopiei faţă de ale târgului. In § 18 *Bugetul Epitropiei obştiei Botoşanilor*, după N. Iorga. In § 19 *activitatea Casei obşteşti*, ştiri de supt Ioniţă Sandu Sturza Vodă. In § 20 *adm. comunală după regulamentul organic*, după arhiva statului din Iaşi, după manualul administrativ şi arhivele publice. Foarte interesante date, ce privesc pe bunicii celor de astăzi. In § 21 *Bugetele Eforiei*, cred că arhiva Primăriei ar poseda mai multe ştiri bugetare de cât ale d-sale. dacă s'ar scotoci anume. Un buget este scheletul unui stat, ca şi al unui târg. In Buget se citeşte creşterea vieţei municipale. Dar să le ai şi să le coordonezi!

In § 22 *stradele*. Nici o ştire de uliţe, mahalale din secl. XVI—XIX. Uliţele încep cu anul 1820!

In § 23 *luminatul oraşului* este opera de civilizaţie a secl. XIX, fânarele cu lumânări de său abia începuse la Iaşi în secl. XVIII.

In § 24 *paza contra focului*, tulumbele şi săcalele cu apă sunt primele elemente municipale, ce formează obiectul primelor bugete municipale!

In § 25 *îndestularea oraşului cu carne*, mortasipia e articol mai vechiu municipal de cât 1832, dar nici o pomeneală:

In § 26 *azistenţa publică* e opera carităţii secl. XVIII, dar nu la Botoşani.

In § 27 *salubritatea publică* şi azi târgurile la noi—vedeţi Iaşii—nu satisfac cerinţele higienice. Civilizaţia unui om, târg şi ţară nu se socoteşte de la cap, ci de la picioare şi stomah:

In § 28 *Prima farmacie*, foarte interesant paragraf!

In § 29 *încercări de aducererea apei la Botoşani* scurt: o pagină. Merită mai mult edilitatea apei la Botoşani.

In § 30 *piaţa oraşului* date puţine şi lipsite de interes istoric.

In § 31 *Clădirile publice ale Eforiei*—casa municipalităţii.

In § 32 *slujbaşii eforiei* interesante date după dosarele Eforiei şi ale Arhivei statului din Iaşi.

In § 33 *Breslele din Botoşani*, ocupă rău loc aici, căci breslele sunt mai vechi ca organizarea municipală. In cele 3 catagrafii avem ştiri de multe bresle. La Iaşi erau 33 bresle în 1776, toate lipite de agie, iar altele 2: *cioclii şi mişeii* lipite de mitropolie.

In § 34 *breasla blănarilor* după N. Iorga.

In § 35 *breasla lăutarilor* foarte interesante date.

In § 36 *Comerţul în trecutul Botoşanilor* după N. Iorga.

In § 37 *târgul făinei*, ca şi la Iaşi lângă bis. Sf. Pantelemon, dăruit Sf. Spiridon.

In § 38 *Şcoala Domnească.*

In § 39 *şcoli particulare.*

In § 40 *şcoli străine* e o frumoasă contribuţie la istoria şcoalelor din Moldova de sus.

In § 41 *tribunalul judecătoresc*, avem date asupra organelor justiţiei din nordul Moldovei, Iaşii în trecut centralizând justiţia Moldovei.

In § 42 *moravuri sociale* se ceteşte cu interes pentru sufletul vechiu al Botoşanilor.

In § 43 *manifestaţii cetăţeneşti* după arhiva Statului la Iaşi ca manifestări oficiale.

In § 44 *începuturi culturale*, interesantă lectură.

In § 45 *bisericile din Botoşani*; numai *trei pagini* şi ce mult nu cuprind bisericile din Botoşani ca inscripţii, notiţe pe cărţi, pietre mormântale, arhive de cărţi vechi, dosare cu acte de case, mitrice, bugete de ale eforiilor, etc. etc., nimic din toate aceste!

In § 46 *Pecetea târgului*. Cine va ceti în buletinul Ion Neculce această fascicolă va afla mai multe de pecetea târgului Botoşani ca în *faţa* rezervată de Gorovei.

In § 47 *Botoşanii de după Unire* se dă lista primarilor de la 1863.
Aceste sânt paragrafele lucrării D-lui Gorovei asupra Botoşanilor.

* * *

Centenarul Farmaciei Centrale (I. Werner) Iaşi 1927. 1 vol. 4°/₀ pg. 48.

Actualul proprietar al Farmaciei Centrale, d. C. I. Werner, a slujit ştiinţa farmaceutică din ţară, publicând cu prilejul împlinirei a 100 ani de la căpătarea hrisovului de spiţer a lui Ion Pădure în 10 Aug 1827 de la Ion Sandu Sturza Vvd, pentru a arăta cetitorilor speciali şi nespeciali progresul real săvârşit în timp de un veac în mersul farmaceutic, odată cu progresul general săvârşit în ţară.

In acest scop colegul nostru d. N. A Bogdan a fost rugat să dea foma istorică acestui volum jubilar, aruncând o scurtă privire istorică asupra doftoricescului meşterşug în ţările Române şi ca derivativ desvoltarea farmaciei la noi.

Cuvântul *spiţer* şi *spiţerie* ne arată calea, pe care a devenit la noi în ţară practica spiţeriei. Din mediul lumei romane medievale a eşit cuvântul, *species*, care a luptat cu grececsul φάρμακον şi s'a impus lumei întregi nelatine: ital. *speziale*, span. *especeria*, port *especiaris* fr. *épicier* mlat. *speciaria*. Grecii şi Turcii au luat şi ei cuvântul: σπετζιάρης, σπετζιαρεία, turc *ispiciar*.

Primii spiţeri au venit la noi din sud, din Ţarigrad, ca Greci şi Turci, şi ei ne-au adus cele întâi spiţerii.

Cine le-au practicat? Străinii ca şi multe alte îndeletniciri technice, pentru care Românii nu aveau elemente preparate. Un popor de boeri şi de plugari nu ne putea da tehnicieni speciali.

Secl al XVIII a cunoscut organizarea carităţii publice, cu spitale Spitalele au adus şi spiţeriile, căci era un consumator statornic al spiţeriilor: *species, speciaria*.

Iaşii, fiind capitală, au centralizat mişcarea ştiinţifică a timpului. Aici am avut primul ospital a lui *Ştefan Bosie* jicniceriul, aice avem primile ştiri de farmacişti Dr. ca *Karuzo*, farmacist ca *Venier* au acte de naştere din sud, ca levantini, apoi ne vin *Nemţii, Leşii şi Evreii.*—Posedăm la muzeu toate actele caselor farmaciei *Lochmann* din poarta Trei Erarhilor şi le vom publica în corp pe toate. Posed actele lui Venier şi ca proprietar de casă în Iaşi, str. Sărărie colţ cu Săvescu (Casele Vrânceanu), c m şi a te farmaceutice, le vom publica la urmă în corp.

Am un hrisov domnesc a lui Scarlat Alex. Calimach Vvd. din 1814 Mart 6—în hătaile Conăcheşti—prin care Vodă rândueşte o comisie de control, compusă din d-nii *Eustafie Kola Plusk* şi *Tefonie* ca supt conducerea lui Nec. Hrisoverghi vel vornic al politiei să cerceteze spiţeri le pe motivul: *spiţerii cari ţin spiţerii aice în oraş urmează în tot chipul neprivighere la facerea doftoriilor, cum şi doftorii stricate iar vânzarea doftoriilor o urmează cu preţuri mari ca cât cei neputincioşi nu se îndestulează la cuviincioasele doftorii.*

Vodă dispune să se cerceteze să dispară aceste *catahrisuri*, deci comisia va cerceta şi *faturile* de cumpărătura doftoriilor, fiind cu luarea aminte să fie cele adevărate *faturi*, pentru ca să nu aibă sporiri peste cele adevărate preţuri" (Surete ms I 285)—iată măsuri administrative de 113 ani, cari şi azi pot fi nouă şi utilizabile!

C. Conachi era un mare apărător al farmaciilor; el e acela care în 1836 Mart 17, îndeamnă pe *spiţerul din Iaşi Anton Abrahamfi*, ca punând creditul său de 150 galbeni zimţi, să hotărască pe fratele său Ion Abrahamfe să deschidă în Tecuci o farmacie, cu obligaţia ca boerii Tecuceni să-i pună o casă la dispoziţie, să aducă doftorii proaspete de la Iaşi cu acelaş preţ, contractul prevede 4 ani, banii daţi sânt fără

dobândă[1], însă spiţerul va da la săraci doftorii fără parale după biletele de recomenduire ale lui Konaki (Surete ms. I. 251).

Posed un teanc de *reţete* de spiţerii ale casei lui Enachi Negruţi de prin 1838—46, şi alt material.

Laud râvna tânărului Werner; Volumul său jubiliar pare că văd că va sili Epitropia Casei Sf Spiridon să adune şi să publice ea o lucrare asupra spiţeriei Centrale a spitalului de la 1758 încoace.

Iar societatea farmaciştilor români să adune tot materialul istoric, ce priveşte ramura aceasta. Sânt şi culţi şi cu stare şi au o datorie de a scotoci începuturile, căci se desprinde ceva în această ramură a doftoricescului şi spiţerescului meşteşug în ţările Române. In o sută de ani s'a urzit, a crescut, dar şi s'a românizat foarte multe firme de spiţerie Pe ce cale? a muncii producătoare şi a râvnei de a spori capitalul românesc în toate direcţiile de muncă obştească.

* * *

Centenarul al VII-lea *de la Moartea sf. Francisc de Assisi.* (1226—1906) Iaşi 1927. (Ediţia seminarului franciscan din Hălăuceşti). Pax et bonum, număr, unic 1 vol. 4°/o pg. 72. Preţul 80 lei.

Semnalăm numai acest volum omagial, fiiind alături în totul cu sufletul nostru visător la oamenii cari, cum zice *cuvântul înainte*: „a fost un iubitor de Dumnezeu şi un îndrăgostit de natură, mai ales că: *„în frecările sociale şi al luptelor de clasă* —zicem noi şi de rasă—*frecări şi lupte rădicate la puteri înzăcite acum după războï, am vroi să schiţăm cât de sumar propunându-o spre imitare icoana vie a aceluia care numai pace, înfrăţire şi iubire a propovăduit tuturora.*“

Am cetit cartea cu reculegere, dar şi cu mândrie românească, căci în acest torent de admiraţie creştină şi cele două milioane de uniţi români s'au asociat la această sărbătorire.

Ori cât de schimbătoare vor fi vremurile—şi sânt—veriga sufletului este cea mai statornică şi cu legături adânci în tainele vieţii!

Documentele cu litere chirilice, şi textul cu litere greceşti din acest volum, sunt culese (zeţuite) de Ioan Breabăn, tipograf din Iaşi.

TABLA DE MATERII

A. STUDII.

B. DOCUMENTE

Din publicaţiile D-lui Gh. Ghibănescu

—⊙—⊙—⊙—⊙—⊙—

a) ISTORICE

1). *Originile Huşilor, (extras din „Bârladul") Bârlad 1888.*
2). *Epilogul izvodului lui Clanău, (extras din Uricar XVII) Iaşi 1893.*
3). *Uricar vol. XVIII, XXIII, XXIV (colecţia T. Codrescu) doc. slavo-române, Iaşi 1892—1894.*
4). *Documentul studiu istoric şi arheologic, (prefaţă la vol. XXIII din Uricar) Iaşi 1894*
5). *Originile Iaşilor, studiu istoric (extras din „Arhiva") Iaşi 1904.*
6). *Stefan cel Mare, studiu şi doc. slavo-române (extras din „Arhiva") Iaşi 1904.*
7). *Personalitatea religioasă a lui Stefan cel Mare (extras din „Viitorul") Iaşi 1904.*
8). *Centenarul Socolei (extras din „Evenimentul") Iaşi, 1904.*
9). *Schiţă despre ţigani după M. Cogălniceanu (extras din „Viitorul"), Iaşi 1900*
10). *Opt urice slavone de la Stefan cel Mare, Iaşi 1904.*
11). *Din trecutul bisericii române (Bisericile din Iaşi) Iaşi 1904.*
12). *Istoria unei moşii (Plotuneşti) în „Arhiva" I, 385.*
13). *Vlad Ţepeş, studiu de critică istorică, în „Arhiva" VIII, 373.*
14). *O sută palme domneşti, în „Arhiva" XIII, 134.*
15). *Târgu Ocna, studiu istoric, în „Arhiva" II, 593.*
16). *Vlad Vodă Călugărul în „Arhiva" VII 121.*
17). *Surete şi Izvoade, vol. I (1440—1572) Iaşi 1906 — Vol. II (1433—1634) Iaşi 1907.— Vol. III (1634—1653) Iaşi 1907.— Vol. IV (1488—1672) Iaşi 1907.— vol. V (1423—1691) Iaşi 1908,—vol. VI 1472—1715 (docum. Munteneşti) Iaşi 1909, vol. VII (Cuzeştii) Iaşi 1912.—Vol. VIII (Racoviţeştii) Iaşi 1914— Vol. IX (Doc. Basarabene — Catargieşti) Iaşi 1914.— Vol. X (doc. Râşcăneşti) Iaşi 1915; Vol. XI (doc. basarabene) — Iaşi 1922; Vol. XII (doc. Dorohoiului, Iaşi 1923; Vol. XIII (doc. Româneştilor, Iaşi) Huşi 1923.— Vol. XIV (documentele Şendricenilor, Dorohoi). Huşi 1925 Vol. XV. Documentele Vasluiului, Iaşi 1926. Vol. XVI (Documentele Fereştilor, Vaslui) Iaşi 1926. Vol. XVII (Documentele Drăcenilor Fălciu) Huşi 1927 Vol. XVIII (1400—1546) doc. slavo-române Iaşi 1927. Vol. XIX (1546—1600) doc. slavo române Iaşi 1927, vol. XX supt presă; Vol. XXI (doc. Cogălniceneşti) supt presă.*
18). *Ispisoace şi Zapise vol. I p. I 1400—1600) Iaşi 1906.— Vol. I p. II (1600—1631). Iaşi 1907; vol. II p. I (1631—1641) Iaşi 1908. Vol. II p. II (1641—1651) Iaşi, 1909,—vol. III p. I (1651—1663) Iaşi 1910 vol. III p. II Iaşi 1914 vol. IV p. II (1692—1694) Iaşi 1694 — seq), Iaşi 1915.— vol. V p. I 1921. vol. V p. II (1696 seq) Iaşi 1922 Huşi 1924. — vol. VI p. I, documente Basarabene (supt presă).*
19). *Ponturile vămilor Munteniei 1827, (extras din Surete IV) Iaşi 1909.*
20). *Ideia Unirei conferinţă (extras din „Opinia" Iaşi 1909.*
21). *Breasla Armenilor din Roman (extras din „Arhiva") Iaşi 1910.*
22). *Istoria unui sat din Basarabia — Cobâlele pe Nistru) Prefaţa la vol. IX din Surete şi Izvoade) Iaşi 1914.*
23). *Istoria Docolinei, (extras din vol. V, p. I al Ispisoacelor şi zapiselor).*
24). *Catastihul vămilor Moldovei din 1765 (extras din „Ion Neculce") Iaşi 1922.*
25). *Catastihul Iaşilor din 1755 extras din „Ion Neculce" Iaşi 1922.*
26). *Th. Codrescu, revistă istorică anul I, Octomb. 1915—1916 No. 1 şi 2 an. II.*
27). *Roşieştii şi apa Idriciului, studiu istoric (prefaţă în vol. V p. II Ispisoace) Huşi 1924.*
28). *Breasla mişeilor şi mahalaua calicilor din Iaşi (extras din Ioan Neculce) Iaşi 1924.*
29). *Uricile satelor Bereasa, Grumezoaia, Grajduri, Drânceni, Fălciu şi Huşi şi pomelnicul Cantemireştilor (în foi volante).*
30) *Sămile visteriei Moldovei din 1763 (extras din Ion Neculce VI) Iaşi 1926.*
31). *Spiţa neamului Bădărău (extras din Ion Neculce) Iaşi 1926.*
32. *Doc. caselor Başotă Iaşi (extras din I. Neculce VI). Iaşi 1927.*
33. *Arburele genealogic al înaintaşilor familiei Castano Iaşi 1926.*
34). *Surete şi Izvoade, colecţie manuscriptă de documente slavo-române în 60 volume mari cuprinde peste 70,000 documente.*

b) LITERARE, DIDACTICE, PEDAGOGICE

1). *Şcoala privită prin prisma socială (extras din Gh. Lazăr), Bârlad 1887.*
2) *Invăţământul primar în Bulgaria (extras din „Evenimentul" Iaşi 1904.*
3) *Tradiţia literară la Români, conferinţă Buc. 1890.*
4). *Gheorghe Lazăr, revistă de pedagogie şi literatură (în colaborare) Bârlad 1887, 1888, 1889.*
5). *Gramatica l. române p. cursul primar urban şi rural, 3 ediţii. Iaşi, Tip. Dacia 1894—1904.*
6). *Gramatica l. române pentru clasa III şi IV urbană pentru divizia III rurală, Bucureşti, Editura Steinberg, 1914.*
7). *Gramatica l. române p. cursul secundar, 2 vol. Morfologia şi Sintaxa, Iaşi 1894.*
8). *Studiu critic anteproectului legei instrucţiunei, prezentat d. Spiru Haret Iaşi, 1898.*
9). *Ţinerea clasului, după A. Vessiot, Piatra-Neamţ, 1899.*
10). *Baba Vodoaia şi Dascălul Dumitrachi nuvele, Iaşi 1892.*
11). *Şcoli normale din iniţiativă particulară Iaşi 1906.*
12). *Bârladul, ziar politic literar, Bârlad 1888.*
13). *Gramatica limbii slavone, traducere din ruseşte după Colosoff Iaşi, Tipografia Dacia, 1900.*
14). *Glosarul psaltirei Scheiane, (extras din „Viitorul") Iaşi 1901.*
15). *Glosar Slavo Român, (extras din Ispisoace şi Zapise) Iaşi, (III - 2) 1914.*
16). *Din traista cu vorbe, Iaşi 190. Ediţia II în 2 volume Iaşi 1925.*
17). *Grafica Chirilică la Români, Bârlad, 1888.*
18). *Leastviţa de Varlam Mitropolitul (extras din Arhiva Iaşi. 1914.*
19). *Articole politice şi studii literare-istorice în următoarele ziare: „Vocea Tutovei", Bârlad, „Bârladul" Bârlad, „Românul" Buc., „Lupta" Iaşi-Buc., „Evenimentul" Iaşi, „Sara" Iaşi, „Opinia" Iaşi, „Patria" Buc., „Ordinea" Buc., „Presa" Iaşi, „Gloria" Iaşi, „Ziua de mâine" Iaşi, „Jurnalul" Iaşi, „Poporul" Huşi, Buc.*
Reviste: „Gheorghe Lazăr" Bârlad, „Arhiva" Iaşi, „Arhiva Genealogică", „Indrumarea" Iaşi, „Analele Literare" Buc., „Viitorul" şi „Ţara Nouă" Buc., „Scoala Nouă" Bucureşti, „Şcoala Normală" Iaşi, „Ion Neculce" Iaşi, „Viaţa Creştină" Iaşi, „Revista Arhivelor" Bucureşti, „Conştiinţa Naţională" Bucureşti, „Convorbiri literare" Bucureşti. „Buletinul Eparhiei Huşilor", Huşi. Solia Moldovei (Iaşi), Zorile (Iaşi). Anuarul şcoalei normale „V. Lupu" (Iaşi).

EXTRASELE DIN BULETIN

No. 1)	*Gh. Ghibănescu,*	*Catastihul Iaşilor din 1755.*
No. 2)	*„ „*	*Catastihul Vămilor Moldovei din 1763.*
No. 3)	*„ „*	*Breasla mişeilor şi locul calicilor din Iaşi.*
No. 4)	*„ „*	*Sămile visteriei Moldovei din 1763.*
No. 5)	*„ „*	*Hrisoavele târgului Fălciu.*
No. 6)	*„ „*	*Hrisoavele târgului Huşi.*
No. 7)	*„ „*	*Spiţa Neamului Bădărău.*
No. 8)	*„ „*	*Documentele caselor An. Başotă Iaşi.*
No. 9)	*„ „*	*şi Tr. Ichim, O pagină din ist. învăţ. particular (1839).*
No. 10)	*„ „*	*Familia Râşcanu cu arborele genealogic.*

